The Nellore Progressive Union
Tikkana Jayanti
1929 Vibhava

The Recitation Prize
Awarded to
G.V. Ramasubrahmanyam.
of
The Training School Nellore

Nellore
6-4-29

K Nageswararao
President of the
Jayanti

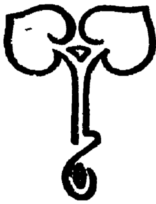
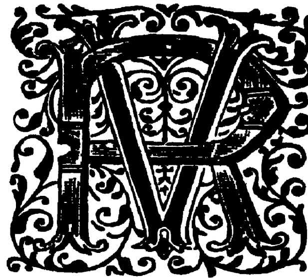
[illegible]
[illegible]
Joint Secretaries

VOL. 7.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమదాంధ్ర భారతము.

ఆనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల,
మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణపర్వములు.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్

వారిచే ప్రకటితము.

All Rights Reserved.

1924.

NAYUDUPET-524126.
H NO 6-12-569

V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS, MADRAS

విషయసూచిక.

ఆనుశాసనికపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

ఆనుశాసనికపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

ఆనుశాసనికపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

విషయసూచిక.

అశ్వమేధపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

అశ్వమేధపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

విషయము. ... పుట.

మౌసలపర్వము.

మహాప్రస్థానికపర్వము.

స్వర్గారోహణపర్వము.

విషయసూచిక.

విషయము | పుట

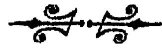
శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

ఆనుశాసనికపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

మత్కటాక్షరోచి
స్స్నానసముల్లాసవిహితసుస్థిరలక్ష్మీ
భూమానందితభక్త
వ్యామోహవిదూరయుక్త హరిహరనాథా 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె నట్లు దివ్యజ్ఞానదేదీప్యమానుం డైన దేవవ్రతుండు వివరింప వివిధంబు లగుధర్మంబు లాకర్ణించి యజాతశత్రుం డతనికి [1]సభక్తికప్రణామం బాచరించి వినయవిశేషవిభూషితుం డై. 2

సీ. అనఘ నా దగుచిత్తమునకు శమంబు గావించుట కై నీవు వివిధవిశద
భంగులఁ బరమకృపానిరతుండ వై సకలధర్మోపదేశములుఁ జేసి
తిమ్మెయిఁ జెప్పఁగా [2]నించుకయేనియు శమము లే కున్నది సలముకొని య
నేకబంధుల వధియించితి నది యొక్కతలయు నీ కలిగినదారుణత్వ

ఆ. మొక్కతలయు నైనయుగ్రకర్మంబులు, చిత్తవృత్తిఁ దగిలి యుత్తలంబుఁ
జేయ శాంతి యెట్లు సిద్ధించు మునిమాన, నీయ యింక నేమి సేయువాఁడ 3

వ. దుర్యోధనుం డతిలోభంబున నాతోఁ బంచి కుడువ నొడంబడండ యేనును నాగ్రహంబున నతనికి రాజ్యం బిచ్చి తొలంగి నిలువను మాయిద్దఱకతంబున నింత పుట్టెం బశ్చాత్తాపం బెప్పాటనుం ద్రోపువడ దయ్యెడు 4

గౌతమీలుబ్ధకసర్పమృత్యుకాలసంవాదము

చ. అనవుడు భీష్ముఁ డిట్టు లను నాతనితో నకటా వధింపఁగా
మనుజుఁడు కర్త గాఁడు వినుమా యితిహాస మొకండు సెప్పెదన్

1 సద్భక్తిం బ్రణా 2 నించుకేనియు నాకు శమము

మనుజవరేణ్య గౌతమి యనంగ శమాన్విత యొక్క భూసురాం
గన యురగంబుచే సుతుఁడు గాలవశత్వముఁ బొంది యుండఁగన్

చ. వగచుచుఁ జూడ నయ్యురగవల్లభు రజ్జునఁ గట్టి తెచ్చి య
మ్మగువకుఁ జూపి దీనిఁ దల మ్రందఁగ మోఁదెదఁ గోల నొండె రెం
డుగ నెఱకత్తి వ్రేసెదఁ గడుం జెడు గీపాడపాఁపపుర్వు నే
మిగతి వధింతు నంచు నొకమేటికిరాతుఁడు రోషదీప్తుఁ డై.

క. ఉన్నఁగని యప్పుడింతి యో, యన్న విడువు భుజగనాథు నవుడు నతఁ డీ
పిన్నాతనిప్రాణంబులు, గొన్నది యిది దీనియుసుఱు గొనియెద ననియెన్.

వ. అనిన నక్కోమలి యక్కిరాతుం జూచి

క. విధివశమున వచ్చినకీ, డధములు గొనియాడి [1]వ్రేఁగు లై విపులభవాం
బుధి మునుఁగుదురు మునుంగరు,సధర్ము లగును త్తములు [2]ప్రశాంతిఁజులుక

వ అదియునుం గాక

క. ఈపాముఁ జంప బ్రదుకునె, నాపుత్త్రుఁడు విడువు మర్జునక నావుడు వాఁ
డీపేదమాట లెల్లను, గోపవివశుఁ డై ననాకుఁ గొలుపవు ముగ్ధా

ఉ. కావున నెట్లుఁ జంపుదున కాని భుజంగముఁ బోవ నీను జూ
నావుడు నింతి యర్జునకనామము నీ కవదాతభంగికిం
గా వలదే మహీసురులు గా దనుచొప్పునఁ దత్సహాయులుం
బోవరు గాదె యేల నినుబోఁటికిఁ గ్రూరత నాదుసన్నిధిన్

సీ. హింసకు నొడఁబడ నే నెట్లు నవుడు జనబాధకము లై నజంతువులను
జంపినఁ బాపంబు సమకూర దని పల్కె బోయ వట్టినరిపుఁ బొరిగొనంగ
వల దని చెప్పె నవ్వనిత వాఁ డహిఁ దెగఁ జూచి జనంబులఁ గాచు టుఱ
వృత్త్రుఁ జంపఁడె దేవవిభుఁడు యజ్ఞధ్వంసనము సేయఁడే ఫాలనయనుఁ డ

తే కావె ధర్మువు హింసలు నీవు దీని, కియ్యకొను మని తఱిమె న ట్లింత వఱ
సనుదయావతి యైనయన్నాతి పాప,మునకుఁ జొరదయ్యెబోయకిట్లనియెఁ బా

క. ఏ నేమితప్పు సేసితిఁ, గానవు నెఱి నీవు లెస్సగా మృత్యుపరా
ధీనత బాలునిఁ గఱచితిఁ, గాని వినుము లేవు రోషకామాదు లెదన్.

వ. అనుటయు నతండు.

క. విను మృత్యువునకుఁ దగుసా,ధనమ వగుటఁ జేసి నిన్ను దండింపంగాఁ
జను నవుడుఁ గుమ్మరికో,లను సారెం బోలితిం దలఁచి చూడు మెడన్.

వ. ఈక్రియ నావశం బగునే యని పల్కినం బామున కర్జునకుం డి ట్లనియె

తే ఏయువాఁడుండ న మ్మేమిసేయు ననక, యోపి తత్తండనము సేఁత పాప మఁ
యెవ్వరేఁ బంపఁ గఱతు గా కేమి క్రూరు,నిన్ను గీటడఁగించిన నింద రా

1 వెడఁగు లై 2 ప్రశాంతిం జాలుకన్

తే. అదియుఁ గాక విశేషించి యరయ బుద్ధి, గలుగునట్టిసాధనములు గారె మీరు
మృత్యువున కట్లు గావున మెలఁగ మిడుక, నీక పోరిగొన వలయు మిమ్మెల్లభంగి.
వ. అనిన విని బోయకు భుజగం బిట్లనియె 20
తే. బుద్ధి గల్గుసాధనముల పో హవిస్సు, లరసి వేల్తురు ఋత్విజు లాఫలంబు
గాంచు నధ్వరకర్తయ కాక వారి, కేమిపని యనఁగా మృత్యు వేఁగుదెంచె.
క. చనుదెంచి పామునకు ని,ట్లను నిను నేఁ గోరి పనిచి నట్టుల నన్నుం
బనిచెం గాలుం డీచా, వున కీవును నేను హేతువులు గా మనఘా 22
క. ఇనశశిపావకభూమిగ, గనజలపవనాదివస్తుగతు లెల్లను గా
లునియఱచేతి వనినఁ ద, క్కనఘని సెప్పంగ నేటికిని భుజగేంద్రా 23
క. విను మిట్లగు టెర్పడ నెఱిఁ, గిన నాపై నిడుదు వెట్లు కిల్బిషముం గా
లునిచెయిది నన్ను దూఱిన, నిను దూఱుట యుఱదె నాదునిర్మాణమునన్.24
ఆ అనిన భుజగ మిట్టు లను నీవలన నేను, గుణము సెప్ప దోషగణన సేయ
నన్నుఁ బనిచె నంటి నామీఁదిదోషంబుఁ, బాపికొనుట నాకుఁ బాడిగాదె 25
క విను మటు కాలునిదెసనై, నను దోషము కలిమి లేమి నా కాడంగాఁ
బని యేమి దోషగతిచిం,తనభాషణములకు నేను దగుదునె యనఘా 26
వ. అని పలికి పాము బోయమొగంబు సూచి. 27
క వింటే మృత్యువుమాటలు, గంటే నామీఁదఁ దప్పు గలిగించెద వి
ట్లంటం గట్టం దగునే, యంటకు నగి బోయ యిట్టు లనియె నరేంద్రా. 28
క. నీవును మృత్యువుఁ బాపన, మావేశితమతుల గొఱగ నాడినయంతం
బోవునె మీపై దోషము, లే వెఱతునె యిట్టు లనినయింతన మీకున్. 29
వ. అనిన మృత్యువుం బామును. 30
క. ఘనుఁ డగుకాలునివశమునఁ, జనియెడుమా కరయ దోషసంగతి గల దే
యనునెడఁ గాలుం డచటికిఁ, జనుదెంచెం బ్రీతి ధర్మసంశయ ముడుపన్. 31
వ. చనుదెంచి యర్జునకు నాలోకించి. 32
క. పామును మృత్యువు నేనును, గా మీదారకునిమృతికిఁ గారణ మీతం
డేమేఁ గర్మముఁ జేసెం, దా మృతిఁ బొందించె నదియ తలకొని యితనిన్. 33
క. వినుకర్మం బొనరించును, జననము మరణంబు నదియ సౌఖ్యము దుఃఖం
బును గావించుం దనచే, సినదానిం బడక పోవ శివునకు వశమే. 34
వ. అని చెప్పి. 35
క. కావున నిందఱు నుడుగుం, డీవాదం బనుడు బోయ కిట్లను ధరణీ
దేవాంగన దనయెఱుకయు, దేవాలాపములు నొక్క తెరువై యున్నన్. 36
ఆ. ఇట్టివనటఁ బొందు నట్టిపాపము సేసి, వనిత లిట్ల యగుదు రనఘ యఁవ్వి

ధంబుపరణ మొందఁ దగుకిల్బిషంబున, బాలు రిట్లు [1]పోదు రేల కలఁగ 37

వ. అని వెండియు. 38

క. సకలజనంబులుఁ గర్మము, నకు ననుగుణ మైన తెరువునం బోదురు దీ
నికి రోషవిషాదము లే,టికి విడువుము పాము సంఘటింపుము శమమున్ 39

క. అన విని తెలిసి విడిచె న,ర్జునకుఁడు భుజగము నపాస్తరోషుం డగుచుం
జని రెలమిఁ బొంది కాలుం, డును మృత్యువుఁ గావునను విడువు మీవడలున్.

తే కారు దుర్యోధనుఁడు నీవుఁ గారణములు, బాంధవులరణమరణసంప్రాప్తి కనఘ
వారు దమతమకర్మముల్ గారణములు, గాఁగ నిట్లయి రేల శోకంబు నీకు 41

వ. గౌతమీలుబ్ధకభుజంగమృత్యుకాలసంవాదం బనునియ్యితిహాసంబుతాత్పర్యం
బు మనంబునం బట్టుకొలిపి యీపుట్టినకలంకం దొలంగ జడిసిశమంబున సుఖివి
గ మ్మనినం గౌంతేయాగ్రజుండు సంతసిల్లి శాంతనవునితో ని ట్లనియె. 42

అగ్నిదేవుఁడు సుదర్శన యనుకన్యకను వివాహంబు సేసికొనుట

చ అనఘ గృహస్థధర్మమునయందుఁ జరించి నరుండు మృత్యుసం
జనితభయంబు వాపికొనఁ జాలునొ చాలఁడొ యన్న నాసరి
త్తనయుఁడు దానికిం దగువిధంబు దిరం బగు నేనిఁ జాలు న
య్యను వొడఁగూడునట్టియితిహాసము విన్మ నరేంద్ర చెప్పెదన్ 43

మ. మనువంశంబునఁ బుట్టి సర్వజనతామందార మై నేల యె
ల్లను బాలించి జగత్త్రయీప్రణుతలీలం బొల్చె దుర్యోధనుం
డనురాజవ్విభునొప్పు నర్మదకుఁ గామావేశముం జేసినన్
వనితారూపము దాల్చి పొందె నతనిన్ వైదగ్ధ్యహృద్యంబుగన్ 44

క ఆరమణికి నతనికి గ,న్యారత్నం బుద్భవించె నమరపురంధ్రీ
శ్రీరామణీయకము ని,స్సారం బగునట్లు గాఁగ జగతీనాథా. 45

క. విను దానికిఁ బేరు సుద,ర్శన యన్నరనాయకుండు సంప్రీతిమెయిం
బెనిచి తనయగ్నిహోత్రం,బున 'పరిచర్యలకుఁ బనిచె [2]బుజ్జవములతోన్. 46

వ పనిచిన నప్పొలంతి యప్పనులవెంట మెలంగు చుండె నట్టియెడ. 47

సీ. అర్చించునప్పు డయ్యంగన కెంగేలి జిగిసొంపు చిత్తంబు దిగిచికొనఁగ
నరసి కన్గొనునప్పు డయ్యింతికనుఁగవపొలపంబు రాగంబు వొదలఁజేయ
నన్యులఁ బనిఁ బంచునప్పు డమ్ముద్దియపలుకులతీపు గోర్కులఁ [3]గెరల్ప
నల్లన యూఁదెడునప్పు డక్కొమ్మవాతెఱతావి ధైర్యంబుఁ ద్రిప్పుకొలుప

1 యగుదు 2 బుజ్జవ మొప్పన్ 3 చెరల్ప.

తే. మరుఁడు దోడ్తోడఁ దేఁకువమాలి కదిసి,తూపుగముల క్రొవ్వాఁడిమిసూపనంత
కంత కగ్గలమగువలవంతఁ దూల,పోయెఁ బావకుఁ డేమి సెప్పుదు నరేంద్ర 48

వ ఇట్లు మదనాగ్నినుదిలకొని యగ్నిదేవుం డక్కాంతతో నేకాంతంబున నిట్లనియె.

సీ చిగురుటాకుల గాసిసేయునీయడుగులచెలువంబు సూడ్కులఁ జేర్చికొనియె
మారేడుపండులగారాము సెఱచునీయొలచన్నుఁగవ వేడుకలఁ బొనర్చె
నునుఁదీవఁ జీరికిఁ గొనినసీమ్మెయిఁదీవ మురిపంబు డెందంబు మరులుకొలిపె
నెలసందురుని సిగ్గువఱుపంగఁ జాలునీనెమ్మోము దాలిమి వమ్ముసేసె

తే. నాతి నీకునై పెక్కుబన్నములు వడితి, నంగజునిచేత వల్లభ వగుము నాకు
నావుడును సిగ్గుగదిరియాననము వాంచి,యలఁతియెలుఁగుననిట్లనునాలతాంగి.

క కులకన్యకలకు వేడుకఁ, [1]దలవీడులఁ బరులతోడితగుమాటలకుం
దలకొనఁ దగునే గురుజనములకా క త్తైఱఁగువారు పురుషార్థనిధీ. 51

వ అనిన విని హుతవహుం డట్లకాక యనియె నాసమయంబున 52

ఉ. ఆనరనాయకుం డొకమహాధ్వర మెంతయు వేడ్కఁ జేయఁగాఁ
బూని మహీసురావలికిఁ బూజ లొనర్పఁగఁ దాను బ్రాహ్మణుం
డై నయ మారఁగా ననలుఁ డాతనిపాలికి వచ్చి నాకు నీ
వే నృప నీదుపుత్రిఁ గృప యేర్పడ దానము గాఁగ నావుడున్. 53

వ అవ్విభుండు. 54

తే. అన్యవర్ణుండు దీనుఁ డీయనకు నెట్లు
గూఁతు నీ వచ్చు నని మదిఁ గుత్సవుట్టి
యీఁడ ప్రార్థన మఫలమై యేఁగి యజ్ఞ
సమయమున నగ్ని దనమూర్తి సంహరించె 55

క. కని యజ్ఞపతి ఋత్విజు, లును దానును వెఱఁగుపడి విలోపము వాటి
ల్లెనొకో కర్మగతుల నని, మనమున నూహించి భవ్యమంత్రముఖరుఁడై. 56

వ. పావకునిం బ్రస్తుతించుచుండ నద్దేవుం డాబూదేవతలకు నల్లన తన తెఱంగెఱిం
గించిన. 57

తే. వారలానృపుతోఁ జెప్ప [2]గారవంబు,సంతసముఁ దలకొనఁక నయ్యెంతిఁ బెండ్లి
సేసె విప్రకుమారుఁడై చెన్ను మెఱసి, యగ్నివరియించె నచ్చెరు వంద జనులు.

వ. ఇట్లు సుదర్శనావివాహోత్సవం బనుభవించివిభావసుండు విభ్రాప్రభాసమానుం
డగుచు హుతంబులు పరిగ్రహింప దుర్యోధనుయాగంబును సుప్రయోగంబై
చెల్లెఁ బదంపడి. 59

క. అనలునకు సుదర్శనకును, జనియించె సుదాత్తగుణవిశాలుండు సుద
ర్శననామధేయుఁ డానృపుఁ, డనూనధర్మమునఁ దాల్చె నవనీభరమున్. 60

---

1 దలవీడ్లన పరుల 2 గారవమున, సంతసంబును దలకొల్ప యింతిఁ

వ ఆసమయంబున 61

ఆ [1]అతని కోఘవంతుఁ డనువాఁడు జనియించె,నుదితయశుఁడు వానికోఘరథుఁడు
నోఘవతియు ననఁగ నుదయించి రయ్యోఘ,వతికి నావిభుండు వరుని వరసి.62

వ ఒరుల మెచ్చక 63

క ఆలేను సుదర్శనునకు, నాలిం గా నిచ్చె నద్దహననందనుఁడుఁ
లోలతఁ గైకొని పరిణయ,కేలి నడపి విమలబుద్ధిఁ గృతనిశ్చయుఁ డై 64

వ గృహస్థధర్మానుష్ఠానంబునన మృత్యువు జయింతు నని ప్రతిజ్ఞ సేసి యోఘవతి యునుం దానును గురుక్షేత్రంబునకుం జని యందు రమణీయప్రదేశంబున విశాల యగుపర్ణశాలఁ గావించుకొని యుండె నట్టియెడ నయ్యేలనాగతో నతం డి ట్లనియె. 65

తే అతిథిఁ బూజించు వేడ్క నాకగ్గలంబు, వెలఁది నీవును ననుకూలవృత్తిఁ దాల్చి
సొలయ కప్పని నడపఁగావలయుఁ బూని,యే నిచట నున్నయప్పుడు లేనియపుడు.

క. అతిథిజనులు దమతమవాం,ఛితము లనుభవించునట్లు సేయం గనినం
గృతకృత్యతఁ బొంద రె గృహ, పతియును గృహిణియును [2]ధర్మభారమువలనన్.

క అతిథి నినుఁ గోరె నేనియు,మతిఁ గింకిరిపడక యోల మానక నీ
వతనికిఁ బ్రియంబు సల్పుము, సతికిం బతివనుపు సేయఁ జను నెల్లదియున్. 68

సుదర్శనునింటికి ధర్మదేవత యతిథియై వచ్చుట

క అని యూఁది చెప్పి యొకనాఁ, డనఘ యతం డిధ్మములకు నటవీస్థలికిం
జనినయెడ నతిథి యొక్కఁడు, సనుదెంచిన నాసనాదిసంభావనలన్. 69

క. అతివినయంబున సమ్మా,నితుఁ జేయఁగ నాలతాంగి నెమ్మోమునఁ జూ
పతఁడు నిలిపి కామాతుర, మతి నైతిం బ్రియ మొనర్పు మానిని నాకున్.70

వ. గృహస్థధర్మప్రకారంబు నీయెఱుంగనియదియే యని పలికిన నప్పరమపతివ్రత వేఱొండుదెఱంగుల నభ్యర్థనీయంబు లయినవస్తువు లుపన్యసించిన నతం డవి యెవ్వియు నొల్ల ననుటయు. 71

క. సతి దనపతివచనంబులు, మతిఁ జొనుపుం దెంపు మాను మాన వెఱచు న
య్యతిథిపనుపు సేయక త్రో,చుతలం పలవఱుచుఁ జేయఁ జూచుం దలరున్.72

తే. ఇట్టు లురియాడుచిత్తంబు నెట్టకేని, నాథుచెప్పినధర్మంబునకుఁ జొరంగ
నూలుకొల్పి నిర్ణయమునఁ గీలుకొన్న, లజ్జ వ్రేఁగునఁ బోలె వ్రాలంగ మోము.

క తెఱవ యొడఁబాటుమాటం, బఱివోయినకొంకుతోడ బ్రాహ్మణుఁ గొని క
న్మఱుఁ గగు నెడకు నరిగె న,త్తఱి వచ్చె సుదర్శనుండు ధరణీనాథా. 74

ఆ వచ్చి పర్ణశాలవాకిట నిల్చి య,త్తన్విఁ బిల్చె నతిథి దాని నల్ల
నూర కుండు మనియె నువిదయు భూసుర,శాపభీతి నెలుఁగు సూపకుండె. 75

---

2 అధిపుఁ డోఘు. 2 గర్మభావముపలనన్.

పేర్కొని పలుమాఱుఁ బిలచి యోయనుట లేకున్న నయ్యింటిలోఁగన్నువఱపి
వల్లభుఁ గానక వహ్నితనూజుండు దలఁకొంది ప్రేముడిపలుకు వలుక
నతని నుద్దేశించి యతిథి నా కాతిథ్య మొనరించుచున్నది వనిత నీవు
గృహధర్మవిదుఁడవు కినియకు మయ్య న మ్మనుఁడు నప్పరమపుణ్యాత్మకుండు
నీదుకతమున నేను సమ్మోదమగ్న
మానసుఁడ నైతి నతిథులు మహితపూజ
నములు గాంచినగృహములు విమలతరము
లండ్రు బుధు లింత యెఱుఁగుదు నట్ల నడతు 76

అని పలికి వెండియు 77

నావచనంబునట్టుల మనంబును దీనికి సాక్షు లుర్వియుం
బావకుఁడుం జలంబును నభంబును వాయువుఁ జంద్రసూర్యులుం
నావుడు మ్రోసె నాకసమునం విశదంబుగ దివ్యవాణి సం
భావితుఁ డీతఁ డీవిభునిపల్కు నిజం బని కౌరవేశ్వరా. 78

అప్పు డతిథి ప్రీతి నతనిసన్నిధి కేఁగు,దెంచి దుర్నిరీక్ష్య తేజ మడరఁ
దనదుమూర్తి యధికతరసమున్నతిఁ బొలు,పెసఁగ నిల్చి యతని కిట్టు లనియె.
ధర్మదేవత నేను దగ నీదుచిత్తంబు నారయ వచ్చితి ననఘ నీవు
నిశ్చలవ్రతుఁడవు నీప్రతిజ్ఞకు హాని గలిగినఁ దెగఁజూడఁ దలఁచి తిరుగు
వెనువెంట మృత్యువు వినుము జయించితి దానిఁ గామరోషాదివికారసహిత
ముగ నంతరంగంబు మున్న గెల్చితి భవ త్సతియుఁ బవిత్ర యస్ఖలితచరిత
యొడలితోడ నీకు నూర్ధ్వలోకమునకు, నరుగ వచ్చు నెప్పు డరుగుతలఁపు
దోఁచె నప్పు [1]డిదియుఁ దోడిద యై ప్రీతి,నరుగుదెంచు ననియెఁగురువరేణ్య. 81

అని వెండియు.

నరవర పొల్చు నోఘవతి నా నదియై జనపావనాకృతిం
బరసుతపంబులోనిసగపాలను నియ్యను యున్నసామున
న్వెరవునఁ దాంటిమై నిలిచి నీకుఁ నగం బరిచర్య సేయు ని
చ్చరితము మీకు నిర్మలయశంబు నొనర్చుట కే నొనర్చితిన్ 82

అని చెప్పి ధర్ముండుధవళహయసహస్రంబుపూనినమానసీయరథంబునంజనియె
నోఘవతి యద్దేవునిచెప్పినట్ల వర్తిల్లె సుదర్శనుండు బరగుసంతోషభరితుం
డయ్యెఁ బాండవాగ్రజా నీమనంబున నెక్కొలుపు మిక్కుధయభిప్రాయంబు.
అతిథిపూజఁ గడచినట్టిధర్మువు గృహస్థులకు నొండు లేమి దెలుపు చున్న
యది సమస్తకిల్బిషాపహ మీయితి,హాస మిచ్చు నెల్లయభిమతములు. 84

అనినఁ బితామహుతో న, జ్జనపతి బ్రాహ్మణ్య మవులజాతులు మూఁటం

---

1 డింతితోడిద యై

జనియించినవానికి దొరకొనునొకో యతివిమలకర్మగుణయోగమునన్. ౮౫

వ. అని యడిగిన నతం డతని కిట్లనియె ౮౬

తే. బ్రాహ్మణత్వంబు గడు దుర్లభంబ నేక, జన్మములఁ బొంది తిరుగంగ సంభవించి
నపుడు గనునది యున్నతమైనయప్పదంబు విను మెఱిఁగించెద దాని తెఱఁగు.

ఇంద్రమతంగసంవాదం బనునితిహాసప్రకారము

వ అది యింద్రమతంగసంవాదం బనునితిహాసం బాకర్ణించిన నెఱుంగనగుం
గావున నక్కథ యుపన్యసించెద నొక్కవిప్రునికొడుకు మతంగుం డనువాఁడు
యజ్ఞార్థంబైనపనికిం దండ్రి పనుపునం బోయి ౮౮

క. మదమునఁ బెలుచన యొకగాడిదకొదమం గోల గొని యడిచె నడిచిన నా
వ్రేఁదవి తనతల్లిఁ జేరఁగ, నది సని న న్నీతఁ డడిచె నని చెప్పుటయున్. 89

వ ఆగార్దభి దనకొదమతో వీఁడు చండాలుండు ప్రచండస్వభావుండు గాకుండునే
యనినం బూర్వజన్మకర్మవిశేషంబునం దిర్యగ్జాతిభాషావిదుం డగుట నవ్విప్ర
పుత్రుం డప్పల్కులు విని యిది దూషణభాషణంబు గాదు నిరూపణాలాపం
బై యున్నది యట్లు గావున మాలతనంబు గలుగ నేర్చు నని నిశ్చయించి
యగ్గాడిదకడకుం బోయి 90

క. తనకుం జండాలత వచ్చినకారణ మడిగి దానిచేతం గంద
ర్పునిచెయిది మంగలికి నిజ, జననికిఁ బొం దగుట విని విషాదముతోడన్. 91

వ తనపోయెడుపనికిం బోవక మరలి సదనంబునకుం జని జనకుని కత్తెఱం గెల్ల
నెఱింగించి యతనితో శూద్రబీజంబున బ్రాహ్మణియందు జన్మించినవాఁడు
చండాలుం డగుటకు సందియం బేమి గార్దభి శాపజాత గా నొప్పు నది
యున్నరూప పలికె బ్రాహ్మణ్యంబు దపంబున సంపాదించెదం గాక యని పల్కి
వీడ్కొని వనంబునకుం బోయి 92

క. పరమతప మాచరింపఁగ, సురపతి వొడచూపి యడుగు సువ్రత నీకుఁ
వర మిచ్చెద ననిన ధరామరత్వ మి మ్మనియె నతఁడు మది ముద మొదవన్.

చ. అనవుడు బ్రాహ్మణత్వముమహత్త్వ మెఱుంగవ యన్యజాతి కం
దునె యది యొండు వేఁడు మదిదోఁచిన మే లనియెన్ బలారి వాఁ
డనితరసాధ్యమైనతప మస్ఖలితంబుగఁ జేయు చుండె దం
జనుము మహాత్మ నీ వనిన సస్మితుఁడై యతఁ డేఁగె నేఁగినన్ 94

వ. మతంగుం డేకపాదంబున నూఱేండ్లు తపంబు సేసిన నింద్రుండు గ్రమ్మఱవచ్చి.

తే. ఏను వల దని చెప్పిన మాన వెట్లు, పరమదుర్లభపద మాసపడి కరంబు
మేలితప మాచరింతె చండాలుఁ డిట్టిదాన నశియించు నిది నీకుఁ దగదు విడువు

వ. విను మిత్తెఱంగుతపంబునకుఁ బదిమడుంగులు సేసి చండాలుండు శూద్రుం
డగు నూఱుమడుంగు లనుష్ఠించి శూద్రుండు వైశ్యుం డగు వేయిమడుంగులాచ

రించి వైశ్యుండు క్షత్త్రియుండగు నప్పుణ్యాచరణంబునకుఁ బదివేలువుడుంగులు
నిర్వర్తించి క్షత్త్రియుండు దుర్బ్రాహ్మణుం డగు నానియమంబునకు లక్షను
డుంగులు సల్పి శమదమసత్యాహింసల నమాత్సర్యంబున నార్యబ్రాహ్మణహృ
దయంబులు సదయంబులు గావించి దుర్బ్రాహ్మణుండు సద్బ్రాహ్మణుండగు నిట్లు
బ్రాహ్మణ్యం బలఁతులం బడయవచ్చునే పడసియు నది సెడకుండ నడప శక్యం
బగునే యనేకజన్మంబుల నొకప్పుడు [1]బ్రాహ్మణజన్మంబు నొందియుం గొందఱు
ధనవాంఛావిషయలౌల్యాదులం దదాచారంబు దిగ విడిచి చెడుదు రిట్టిమహో
పదంబు గోరి నిన్ను నీవ యేల వినాశంబు నొందించుకొనియెద వీతపోనిష్ఠ
సాలించి తగునది యొక్కవరంబు వేఁడు మనియె ననిన వాఁ డూరకున్న
నాఖండలుం డరిగె వెండియు 97

క. అంగుష్ఠ మొకటి మోపి మ,తంగుఁడు నూఱేండ్లు సేసెఁ దపము నియతిమై
[2]సంగముతో లస్థులతో, సంగతముగఁ దోఁప వెక్కసముగా నరముల్. 98

ఆ. ఇట్లు సేసి శక్తి యెల్లను గడచన్న, నతఁడు నేల వ్రాలె నతిరయమున
వచ్చి యమరుఁ బట్టి వాసవుఁ డక్కట, నీకుఁ జెప్పనయ్య నెమ్మి నేను 99

వ. క్షత్త్రియాదులచేతనుం బట్టు వడని బ్రాహ్మణశార్దూలంబుతోడి మేలంబు దక్కుము
నీకు నొక్కవరం బిచ్చెదం గైకొను మని పల్కుటయు నతం డొడఁబడినం
బరమాదరంబున. 100

ఆ. చండదేవుఁ డనఁ బ్రశస్తి వహించి సు,స్త్రీలు పూజనంబు సేయఁ గామ
రూపధారి వై నిరూపింప విహగభా, వంబు గల్గి ప్రముదవర్తి వగుము 101

క. అని వర మిచ్చె మహేంద్రుఁడు, సనియె ననిన విని యజాతశత్రుఁడు గాంగే
యునితో బ్రాహ్మణ్యము పెఱ, జనులకుఁ బొందంగ నిట్లశక్యం బేనిన్ 102

విశ్వామిత్రునకు బ్రాహ్మణ్యంబు గలిగినతెఱంగు

వ. విశ్వామిత్రుం డెట్లు నొందె నత్తెఱం గెఱింగింపవే యని యడిగిన నన్నరదేవు
నకు దేవవ్రతుం డిట్లనియె. 103

సీ. జాహ్నవీదేవికి జనకుఁ డై వెలసిన జహ్నునికులమున సంభవించె
గాధి నాఁ బ్రకటభూకాంతుఁ డాతనిపుత్త్రి యగుసత్యవతిఁ దన కాలిఁ గాఁగ
నిమ్మని యర్థించె నమ్మహీశ్వరు ఋచీకుం డనుముని భృగుకులవరేణ్యుఁ
డతని కీ నొల్ల కప్పతి దనకూఁతున కుంకువగాఁ జెప్పె నొక్కకర్ణ

తే. మసితమై తెలుపారెడుహరులు వేయి, మౌనియై భార్గవుఁడు దేరఁ బూనివరుణుఁ
గానఁ జని యవ్విధముఘోటకముల వేఁడె, నాతఁ డిచ్చుటకొడఁబడియతనితోడ.

క. నీవలసినసప్తిసహ,స్రావలి ప్రభవించు నెచట నైన ననవుడుఁ గా
దీవించి యరిగి యమ్ముని, దేవతటినియుత్తరంపుఁదీరమునఁ దగన్ 105

వ. నియతుం డై తలంచినతత్క్షణంబ గాధి సెప్పినచందం బగుగుఱ్ఱంబులు వేయునుం

---

1 బ్రాహ్మణ్యంబు నొందియు 2 వంగములో నస్థులతో

బుడమిం బొడమి పొలిచి నిలిచె దానం గన్యాకుబ్జంబున కనతిదూరం బగు
తత్ప్రదేశం బశ్వతీర్థం బనం బరఁగె నమ్మునికుమారుం డత్తురంగంబుల నిచ్చిన
నచ్చెరువును సంతోషంబును శాపభయంబును ముప్పిరిగొనం దనపుత్త్రికినుంకు
వగా నియ్యకొని 106

తే. గాధియమ్మునిపుత్త్రు శీఘ్రమునఁ బెండ్లి, సేసె నిట్లు వరించి ఋచీకుఁ డధిక
సమ్మదమున గృహస్థధర్మమ్ము నడపు,చుండి సంతానకాంక్ష నయ్యువిదతోడ.

వ. నీకుం బుత్త్రోత్పత్తి గావింపం జాలుచరువు సంపాదించెద ననియెఁ దొల్లి దాని
తల్లి దనయల్లునిమహానుభావం బెఱుంగుటం జేసి యాసత్యవతితో నాకుం ద
నయుండు గలుగఁ దయ సేయునట్లుగాఁ బుణ్యకర్త యగునీభర్తం బ్రార్థింపు
మనినయదిగావున నమ్మాటయమ్ముద్దియ యతనికిం జెప్పిన నప్పరమధర్మపరుండు.

తే. రెండుచరువు లొనర్చి యొక్కండు బ్రాహ్మ
ణత్వ మత్యుజ్జ్వలముగ నొవర్ప నొకటి
రాజభావంబు నధికతీవ్రముగఁ జేయఁ
జాలునట్లుగ నిజతపశ్శక్తిఁ జేసె 109

వ. ఇట్లు గావించి యారెంటిని సత్యవతికిం జూపి తత్ప్రభావంబు వేఱువేఱ యుప
న్యసించి క్షాత్త్రం బయినచరువు మీతల్లి కిచ్చి [1] బ్రాహ్మం బయినదాని నీవు పుచ్చి
కొనుము ఋతుకాలంబున నీతల్లి యశ్వత్థంబును నీ వుదుంబరంబును నాలింగ
నంబు సేసి భక్తితో మీమీచరువు లుపయోగించునది యని నియోగించె
[2] వారియుపయోగంబుసమయంబున విధివశంబునం జేసి 110

క. చరువులు నమ్ముని చెప్పిన, తెరువులు వీడ్వడియె సుతకుఁ దల్లికి నట్లై
యిరువురు నుపయోగింపఁగఁ, గరువులు దత్తత్ప్రకారకలితము లయ్యెన్.

వ. దివ్యబోధమహనీయుండు గావున. 112

ఆ. చ్యవననందనుండు సత్యవతీగర్భ, భంగి సూచి యకట బ్రాహ్మణుండు
గాఁడు తరుణి నీదుకడుపులోపలిబిడ్డ, క్రూరుఁ డైనరాచకొడుకు గాని. 113

వ. అని పల్కి చరుతరువ్యత్యాసంబున నట్లగుట దేటపడం జెప్పిన నబ్బోటి య
త్యంతవిషాదవేదనాదూయమానమానస యై. 114

క. నీకుం బుట్టెడికొడుకు వి,వేకనిధీ బ్రాహ్మణత్వవిరహితుఁ డైనన్
లోకము మెచ్చునె యట్టులు, గాకుండఁగఁ జేయు తపముగౌరవ మొప్పన్

తే. నాకు నివ్వర మిమ్మని నమ్ర యగుడు,వీఁడు బ్రాహ్మణుఁ డగుఁ గాక వీనికొడుకు
నందు రాజత్వసంపద యతిశయిల్లు, ననియెఁ గరుణార్ద్రచిత్తుఁ డై యత్తపస్వి

వ. అట్లమ్ముని యావహించుటకతంబున సత్యవతీపుత్త్రపౌత్త్రు లైనజమదగ్నిపరశు
రాములు క్రమంబున బ్రహ్మక్షత్త్రతేజోవిరాజితు లయిరి గాధిభార్యకు జని
యించి విశ్వామిత్త్రుండు. 117

1 బ్రాహ్మణ్యం బయినదాని 2 వారి . గించుసమయంబున

క. నరనాథుండై యుండియుఁ, బరుతరగుణసంక్రమమున సద్బ్రాహ్మణతా
స్ఫురణంబు వడసెఁ దపమునఁ, గర మధికం బతనియందుఁ గలిగెఁ గుమారా.

—— వీతహవ్యుం డనురాజునకు బ్రాహ్మణత్వంబు గలిగినప్రకారము ——

వ. అనిన విని ధర్మజుండు వీతహవ్యుం డనురాజు బ్రాహ్మణత్వంబుఁ బడసె నని
వింటి నత్తెఱం గెఱింగింపు మనవుడు నతనికి శంతననందనుం డి ట్లనియె మను
సంభవుండైన శర్యాతియన్వయంబున హైహయుం డనునొక్క జనపతి జనియిం
చి వత్సదేశాధీశుండయి పాలించె నాతనికి వీతహవ్యనామంబునుం గలిగియుండఁ
దదీయభార్యలు పదుండ్రు వారలు వీరులుం బ్రబలులు నగుపుత్త్రుల నూర్వురఁ
గాంచి రమ్మహారథులు విక్రమకుతూహలంబున 119

సీ. హర్యశ్వుఁ గాశీశు నాజిఁ బిలిపించి యొక్కయుమ్మడి లావు నుక్కు మెఱయఁ
బొదివి చంపిరి వాని పుత్త్రుండు పట్టంబు గట్టి సుదేవుండు గ్రమ్మఱంగ
నురవడి నరిగి యగ్ధరణీశు ననిఁ దెగఁ జూచి రా హైహయసుతులు గడిమి
నాతనినందనుఁ డగుదివోదాసుండు రాజైన నమ్మహీరమణుమీఁద

ఆ. నడచి వారు ఘనరణం బొనరించి సైన్యంబుఁ ద్రుంచి రోడి యతఁడు వాఱి
ప్రకటసంయమిని భరద్వాజమునిఁ గని, యధికభక్తి నతని నాశ్రయించి. 120

క. తనకులము వీతహవ్యుని, తనయులచేఁ ద్రుంపఁబడుట పగ నెఱిఁగింపన్
విని యతఁ డోడకు నీ కొక, తనయునిఁ గల్పింతు రిపువిదారణనిపుణున్ 121

వ. అని పుత్త్రకామేష్టి సేసినఁ బ్రభవించినపుత్త్రుం డప్పుడ పదుమూఁ డేండ్ల
ప్రాయంబువాఁ డయ్యెఁ బ్రతర్దననామధేయుం డగునక్కుమారుం డమ్మహా
త్మునియనుగ్రహంబున వేదంబులు ధనుర్వేదంబును వేగంబ యధిగమించి

చ. ముని కృప నావహింపఁగ సముజ్జ్వలతేజముఁ బొంది ప్రీతిమై
జనకుఁడు యౌవరాజ్యపదసంగతుఁ జేసినఁ బేర్చి యవ్విభుం
డనుమతి సేయ నెత్తి చని యాజిముఖంబున వీతహవ్యనం
దనతతి నెల్ల గీటడఁచె దర్ప మెలర్పఁగ నశ్రమంబునన్ 123

క. తనయులఁ దెగటార్చి పడిం, దనమీఁదం గవిసినం బ్రతర్దనుశౌర్యం
బున కలికి వీతహవ్యుం, డనయము వెసఁ బాఱె భృగుపునాశ్రమమునకున్.

ఆ. పాఱి భీతి దోఁపఁ బల్క నమ్ముని దన, దైనశిష్యసమితి లోన నునిచె
నతనిఁ గాశిరాజసుతుఁడును వెనువెంటఁ, దగిలి యచటి కరిగి తగువిధమున.

క. మునిపతికిని వినయము సేసిన నిట రాకకుఁ గతంబు సెప్పు మనియె స
జ్జనవంద్యుఁ డక్కుమారుం, డనఘా మాధ్యస్థవృత్తి వై విన వలయున్. 126

వ. అని పలికి తమకులంబు వీతహవ్యునికొడుకులచేత నశించినవిధంబును దాను
వారల నంపఱ ద్రుందించుటయును వీతహవ్యుం డాహవంబునం దనకు నోడి

పాటుటయును జెప్పి మునీంద్రా యారాజట వచ్చె నాతనిం బొలియించుట
కై యిచ్చితి ననిన నత్తపోధనసత్తముండు. 127

క విను మెచ్చుట నృపకులసం, జనితుఁడు లేఁడింతయుం బ్రశస్తమహీదే
వనికాయము కనుఁగొను మని, తనశిష్యప్రతతిఁ జూపె దయ చిగురొత్తన్ 128

వ చూపినం జూచి. 129

ఆ. అతఁడు నగుచు భృగునియడుగుల కెఱఁగి మహాత్మ దీన నేఁ గృతార్థవృత్తి
నైతిఁ బగతు నిట్లు జాతికిం బెడఁ బాపి, గాసిగాఁగఁ జేయఁ గంటిఁ గాన 130

క. కలుగునె యమోఘు మగునీ, పలుకున కన్యతత్వ మేను బనివినియెద న
న్నల సుకృపఁ జూడు మని తెగఁ, బలికిన మునిప్రీతి నానృపతి వీడ్కొలిపెన్.

ఆ వీతహవ్యుఁడును మహాతపస్సందీప్తుఁ, డై నయమ్మునీంద్రు నప్రతర్క్య
భంగి భావనముల బ్రాహ్మణుఁడై గృత్స,మదసమాఖ్యుఁ గాంచె మహితసుతుని

వ. తత్పుత్రపౌత్రక్రమంబున సుతేజసుండును వర్చసుండును విహవ్యుండును విత
త్యుండును సత్యుండును సంతుండును శ్రవసుండును తమసుండును ప్రకాశుండు
ను వాగింద్రుండును ప్రమతియును రురుండును సముదుండును శునకుండును శౌ
నకుండును నన మహాద్విజులు జన్మించి రిట్లు విద్యామూర్తికశ్రేణివంశం బగుమ
నివంశంబునకు మూలం బయి యవ్వీతహవ్యుండు భవ్యమూర్తి వహసెఁ బాండు
వాగ్రజా యింక నెయ్యది యడిగెద వడుగు మనుటయు నతండు దైవంబును
పౌరుషంబు నను రెంటియందు నెయ్యది యధికంబు సెప్పు మనిన నప్పురుష
వరుండు దొల్లి యిట్ల వసిష్ఠుండు బ్రహ్మ నడిగిన నమ్మహాత్ముం డుపదేశించిన
వాక్యంబులయర్థంబు లుపన్యసించెద నాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 133

—భీష్ముఁడు ధర్మరాజునకు దైవపౌరుషంబులతెఱం గెఱింగించుట—

క. క్షేత్రంబు పురుషకారము, ధాత్రీశ్వర బీజ మరయ దైవము రెండుఁ
సూత్రపడఁ గూడెనేనిం, బాత్రం బగుఁ గర్మకరుఁడు ఫలమున కెందున్. 134

క. [1]విను పురుషుఁడు గావింపని, పనులకు దైవ మది యెట్లు ఫల మొనరించుఁ.
జనములు గార్యము నడపఁగ, ననుకూలత నిచ్చుఁ గాక యయ్యైఫలముల్ 135

తే పౌరుషమ్ము దైవంబుతోడ్పాటు లేక, ఫలముఁ బొందంగ నేరదు పార్థివేంద్ర
విత్తు సహకారి గాకున్న రిత్తనేల, వంధ్య మగుఁ గాక తా ఫలవంత మగునె.

తే మేలు రెండులోకంబుల మేల తెచ్చుఁ, గీడు సేసినఁ దప్పదు కీడ యగుట
గాన పురుషకర్తనమున కానుకూల్య,శీల మగు దైవ మది ఫలసిద్ధిఁ జేయు. 137

క అపలం బించుక గ్లైనఁ బ, నరుచే వెలుఁ గొందుమాడ్కి వర్ధనముం బొం
దును సత్కార్యాచరణం, బున దైవమునానుకూల్యము గురుప్రవరా. 138

క నేయి పోలు పఱచిన దీవియు, మాయుకరణిఁ [2]కర్మశుద్ధ మలిఁగిన హీన

---

1 విను పురుషులు గావింపని, పనులను 2 కర్మసిద్ధి

తాద్వయ శ్రేష్ఠం బై తానును, మాయును దైవానుకూల్యసుహితము నుహితా
తే. పరశురాముండును భృగుండును బలియు లోను
గాంగ మహనీయపురుషులు గర్మసూత్ర
భంగిఁ గలుషితదైవప్రభావితాత్మ
లైరి కర్మంబు దైవంబు నలంతు లెట్లు 140
క. విను పౌరుషమును దైవము, నన రెండును గార్యఫలము నందింపంగ నె
ట్టన కారణములు గావున, జననాయక సస్పృశములు విచారింపంగన్ 141
వ. అనిన విని ధర్మతనయుండు సత్కర్మంబుల నయ్యైఫలంబులు విన వలతు
ననుటయు నక్కురుసత్తమునకు నక్కురుపితామహుం డిట్లనియె 142
సీ. అధ్వపరిశ్రాంతుఁ డగువింతవానికి నన్నం బిడినఫల మట్టి దిట్టి
దనఁ బెద్ద యగ్నిసమారాధనమునకుఁ బౌరుషశ్రేష్ఠత భవ్యదాన
ములకుఁ దత్తద్వస్తువులఘుహోమహిమలు మౌనంబునకుఁ బరిజ్ఞానశక్తి
యతులతపంబున కధికభోగము లభింపకు రూపబలచిదైశ్వర్యసిద్ధి
ఆ. బ్రహ్మచర్యమునకుఁ బరమాయు వుపవాస, ములకుఁ జిత్తశుద్ధి ఫలజలంబు
లాహరించి యునికి రాజ్యము పర్వ, భక్తితకు దివంబు ఫలము లధిప
క. శ్రుతిపఠనమునకు సద్గతి, ప్రతిబోధంబునకు వలసఫలములు సౌఖ్య
స్థితియును సుగతియు సత్యవ్రతమునకు ఫలంబు ముక్తి వసుధాధీశా. 144
కి. ద్రుమముల దళకుసుమఫలోద్గమముల క్రియఁ గర్మముల నొడవుఁ దత్ఫలముల్
దమతమతఱిఁ గర్తకు భోగ్యము లై నియతిని శుభాశుభాకారములన్. 145
వ. అని చెప్పి 146
చ. వినుము జరానుబంధమున వెండ్రుకతండములుఁ బండ్లు వీనులుం
గనుఁగవయుఁ జరం బొరయుఁ గాని యొకండుడుఁ దృష్ణ జీర్ణ గా
దనయముఁ బేర్చి ప్రాణముల నన్నక పో వనిరోగ నుల్పబు
ద్ధి నరులు త్రోవ లేదది తుదిం జొర నీకు సుఖార్థులై బుధుల్. 147
క. పాపంబుఁ బుణ్యమును దృష్టాపనులకు దుఃఖసౌఖ్యసంపాదు లగుగా
భూపాల వితృష్ణులు ని, ర్లేపు లగుట వారిఁ బొంద లే వాఫలముల్. 148
వ. అని పల్కినం బొంపునంతను లంపటుం బ్రహ్మోత్కర్షంబు నొందిరి గంగా
నందనుండు ధర్మనందను నుద్దేశించి యాయర్థజాతంబు మునిప్రణీతం బయి
యధిగతం బైనది నీకు [1]నుపదేశించితి నీ వింక నేమి విన వల తనవుడు నా
భూవల్లభుండు నిజాశ్రయంబున కాస్పదం బయినపురుషు నెట్టి భక్తజనంబుచరి
తం బెట్టిది గావలయు నని యడిగిన నతం డతని కి ట్లనియె. 149

భీష్ముఁడు ధర్మజున కాశ్రయం బెట్టిదని చెప్పుట

క. విను కాశీశ్వరుదేశం, బున నొకలుబ్ధకుఁడు వేఁట వోయినచోటన్

1 నుపన్యసించితి.

ఘనతరవిషదిగ్ధశరం, బున నేసిన మృగముఁ దప్పి భూజముఁ దాఁకెన్. 150

క. పూవులఁ గాయలఁ బెరిగిన, యావృక్షము శుష్కమయ్యె నవ్విషమున ధా
త్రీవర తదీయకోటర, మావాసము గాఁగ నొకమహాశుక ముండున్. 151

క అది తరువు విడిచి పోవక, హృదయంబున భక్తిపేర్మి నెండను గాలిన్
బెదరక ధృతిమై నయ్యెడఁ, గదలక యుండె ననుజీవిగౌరవ మెసఁగన్. 152

ఉ. దానియుదాత్తవృత్తము శతక్రతుఁ డాత్మ నెఱింగి వచ్చి బెం
డైనది యిమ్మహీజము మహాతరువుల్ ఫలవృద్ధి నొంది యి
క్కానన ననేకముల్ గలుగఁగా నిటు లేటికి నిందు నిల్వ నో
మానితకీరమా యనియె మానుషభంగికరూప మొప్పఁగన్. 153

వ. అనిన విని యాశుకంబు 154

చ. అనయముఁ బండు చుండు నెడ నాశ్రయ మొప్పిన నిల్చి యెండి పో
యినతఱిఁ బాసి పోక తగ వెట్లు కృతఘ్నత గాదె యివ్విధం
బనిమిషనాథ యన్న నతఁ డచ్చెరు వంది పురాకృతోపసం
జనితవిశేష మీఖగము జానుగ నన్ను నెఱింగె దీనికిన్ 155

వ మేలొనర్చెదం గాక 156

క అని తలఁచి నీదుపలుకులు, విని మెచ్చితి వరము గోరువిహగోత్తమ నీ
వనిన శుకంబు మహీజం, బునకుం బేరెలమి వేఁడె భూపవరేణ్యా 157

ఆ అమరవల్లభుండు నమృతసేచనమున, భూజమునకుఁ దొంటిపొల్పుకంటె
మిగుల నెలమి సేసె మేలియాశ్రితు లిట్లు, మనుతు రధిపుఁ గురుకుమారవర్య

విభులకుం బాటింపవలయువారిని భీష్ముఁడు ధర్మరాజునకుఁ జెప్పుట

వ. అనిన నతం డెవ్వరిఁ బాటించుట విభులకు వలయు నని యడిగిన నాభూపతికి
భీష్ముం డి ట్లనియె 159

సీ జననాథ విను తపస్స్వాధ్యాయముఖకర్మకరణత నుభయలోకముల వశగ
తములఁ జేయఁగఁ జాలుధాత్రీసురులు మన్ననకుఁ బాత్రములు పతి నాతి కెట్లు
రాజునకును నట్లు బ్రాహ్మణుఁ డొడయుండు బ్రాహ్మణుం డనుమాటపావనంబు
హర్షించి శుభముల నలిగి యాపదల నింద్రున కైనఁ జేయు విప్రుండు నృపతి

ఆ. కొడుకుఁబోలె నరయ గురుఁబోలెఁ గొలువంగ, నగ్నిఁబోలె నిష్ఠ సర్చితుఁడుగఁ
జేయ వలయు విప్రుఁ జెప్పెద వేదసం, వాద మేకబుద్ధి నాదరింపు. 160

వ వేదంబులు దమలోనఁ గోష్ఠి సేయుసమయంబున 161

సీ. బ్రాహ్మణజాతికిఁ బరిభవం బొనరింప మున్ను చేసినపుణ్యములు నశించు
జపహోమముఖకర్మసంచయంబున కధికతరంబు విప్రముఖమున నిడుట
[1]భూసురార్చన మొకమాసంబు సల్పినఁ బాపంబు లెల్లను బాసి పోవు

1 భూసురారాధనమున నొక్కమాసంబు పాపంబు

నగ్రవర్ణులఁ గాంచి యాదరింపక యుండుకంటెను గీడొండు గలుగ దరయ
తే. నని క్రమంబున ఋగ్వేదమును యజుస్సు, సామము నథర్వణమ్మును సారభూత
భవ్యసంభాషణము సేత దివ్యమునుల, వలన విందుము కౌరవకులపవిత్ర 162

—భీష్ముఁడు ధర్మజునకుఁ బరమ మైనధర్మంబు చెప్పుట—

సీ. అని చెప్పి భీష్ముఁ డమ్మనుజేంద్రుతోఁ బరమశ్రేష్ఠ మైనధర్మంబుఁ దెలియ
విను మని పల్కి యిట్లను మద్రనాథుండు సత్యవతీపుత్త్రుచరణములకు
నెఱఁగి కేలు మొగిడ్చి యెద్దాని నెఱుఁగుట యెఱుకల కెల్లను నెక్కు డని స
భక్తికసమ్మతిఁ బ్రార్థించి యడిగిన నమ్మహాముని దయ నతనిఁ జూచి
ఆ. విష్ణు నెఱుఁగు టధికవిమలబోధము యజ్ఞ,మూర్తి యజ్ఞకర్తృమూర్తియజ్ఞ
కలనమూర్తి యజ్ఞఫలమూర్తి విష్ణుఁ డ, తండు కృష్ణుఁ డమలతరచరిత్ర.

వ. అని పల్కి యమ్మహాత్ముండు వెండియు శల్యున కిట్లనుఁ గృష్ణుండు విను
చుండఁ గొండఱు బ్రాహ్మణు లతని నుపలక్షించి నాతో నిబ్బాలుండు యాద
వుం డై నవసుదేవునకుఁ గంసానుజ యైన దేవకియందుజన్మించినవాఁ డితని నీవు
క్రతుపురుషుం డని కొనియాడుటకుఁ గతంబేమి యని యడిగిన నన్నారాయ
ణుండు నగుచు నన్నుఁ గన్గొని వీరలప్రశ్నంబునకు నుత్తరంబు దగ నిత్తు గాక
యనిన నద్దేవునకుం బ్రణమిల్లి యే నిట్లంటి. 164

ఆ వేదమయుఁడు వేదవేద్యుండు వేదార్థ, విత్తమప్రియుండు విష్ణుఁ డీతఁ
డిట్టిఁ డగుట యాత్మ నెఱుఁగుట యుక్తము, బ్రాహ్మణత్వసిద్ధి భవ్యులార 165

వ. అనిన విని వారలు దద్భావనం గృతకృత్యు లై రని చెప్పిన మద్రవిభుండు
మానసంబు మాలిన్యరహితంబును బ్రసాదసహితంబును నయి చరితార్థం
బయ్యెఁ బాండవాగ్రజా నీకు నీయర్థంబు విజ్ఞాతం బగుట యెఱుంగుదు నైననుం
బ్రజ్ఞావిశుద్ధికరణం బాచరించితి నని చెప్పుటయు నతం డత్యంతసంతుష్టాంత
రంగుం డయి గరుత్మంతుండు మహానుభావుం డని విందు నవ్విహగవిభుని
వృత్తాంతంబు తెఱం గెఱుంగ విన వలతు వివరింపవే యనుటయు నతం
డచ్యుతు నాలోకించి యానుపర్ణుండు నీవ కా విని యుండుదుం జెప్పెద నవ్వుడు
నప్పుండరీకాక్షుండు వికచవదనుం డై యట్లచేయు మిక్కురుపతికోర్కి దీర్చుట
కర్తవ్యం బని పల్కిన నాదేవవ్రతుండు భూవల్లభున కిట్లనియె 166

—భీష్ముఁడు ధర్మజునకు గరుత్మంతునిచరిత్రంబు చెప్పుట—

సీ. కశ్యపుభార్యలు కద్రువ వినత నాఁ గల రాతపస్వి వారలకు వరము
గరుణ నిచ్చెద నన్నఁ గద్రువ వేవుర వినత యిద్దఱ వేఁడికొనిరి సుతుల
మునియు నట్లగుఁ గాక యనియెఁబదంపడియండముల్ వేయును నండయుగము
వరుసన యాకద్రువకు వినతకుఁ బుట్టె నవి కుండముల నిడి యరసి యుండి
తే. రహిసహస్ర మేనూఱేండ్లు నంత నుదయ,మయ్యె నవ్వేయిగ్రుడ్లులనధికబలము

దేజమునఁగల్గి యాసర్పరాజి యొప్పుచుండె నారెంట వినతయక యుండె మఱియు.

క. తనసవతి యైన కద్రువఁ, గని వగపును మత్సరంబుఁ గదిరెడు మదిఁ దా
వినత గడుఁ వేగిరపడి, [1]యనీతి నొకయండ మవియ నడిచె నరేంద్రా. 168

వ. అడిచిన నందు. 169

క. పులుఁ గొక్కఁడు పూర్వాంగము, గలిగి జనించుటయు వానిఁ గని యాసతి క
న్నుల నశ్రుజలంబులు గ్రా, ల్గాలుకొనఁగ శోకమున మునుఁగుచున్న యమ్మతోడన్.

వ. నివ్వెఱపడి యుండ నయ్యండజంబు. 171

చ. ఇరువుర మేము పుట్టుదు మహీనపుమేనులతో మహాబల
స్ఫురణ వెలుంగ నప్పనుపుఁ బొందఁగ నీకవియించి తిట్లు ను
త్సరమునఁ జాలంబునను నత్ఫల మందుము నీసపత్నికిన్
వరవుడ వై చరింపు మని వారని నెవ్వగ శాప మిచ్చినన్ 172

క. వెలునెలఁ బాఱుచు వఱకుచు, నలుకుచుఁ దనిమోముఁ జూచు నయ్యంగన స
ప్పులుఁగు కృపఁ జూచి తల్లీ, వలన దసల నిది విధాతృ[2]వశ మయి వచ్చెన్

వ. అని వెండియు 174

శా. ఏనూఱేండ్లకుఁ బుట్టు నాయనుజుఁ డింకీయున్న యండంబు నె
ల్లైనన్ ధైర్యము గల్గి కావుము ప్రయత్నాసక్తిమై వాఁడు ద
ర్పానూనుండు బలాభిరాముఁడగు [3]మదీయస్వాప్తిమన్నార్తి నీ
కానందంబుగ నీఁగు దాస్యము త్రిలోకాశ్చర్యసంపాది యై. 175

వ. అనియె నిట్లు ప్రథమపుత్త్రుండు వికలాంగుం డగుటకును శాపప్రాప్తికిని బరితాప
నిర్వేదనంబు నొంది వినతయు నవ్విహగంబు నిర్దేశించిన కాలంబు ప్రతీక్షించి
యయ్యండంబు రక్షించికొని యుండం దత్సమయసమాగమంబున. 176

చ. ఘనతరకంధరుండు దృఢకాయుఁడు దీప్తముఖుండు రక్తలో
చనుఁడు మహోత్తమాంగకుఁడు చారుసుసంగతపక్షసారవం
డనుఁడు పరిస్ఫురద్ద్యుతివిడంబితబాలదివాకరుండు లో
కనయనపర్వనిర్వహణకారి సుపర్ణుఁడు పుట్టె భూవరా. 177

క. ఆసమయంబున నరుణో, ద్భాసితగాత్రుండు దొలుతపట్టి యగుటఁ దు
ల్లాసి యగుచు రవిపరిస, ర్యాసుఖ మెనఁ గోరి చనియె నంబరవీథిన్. 178

మ. జననిం బాసి జనించునప్డ తనయిచ్ఛం బక్షినాథుండునుం
జని తద్భోగ్యనకల్పితంబు లగుభోజ్యంబుల్ శరీరంబు న
ర్ధన మొందింపఁగ సిద్ధసాధ్యగణముల్ దద్దు సేయంగఁ గ్రీ
డనలోలత్వమునం జరించుఁ బరితుష్టస్వాంతుఁ డై యెల్లెడన్. 179

---

1 యానియాతినొక. 2 వశము నవచ్చెన్ 3 మహీయస్వాప్తిమన్నార్తి.

వ. అక్కాలంబున వినోదంబునకై యరిగి యొక్కయెడ 180

సీ చంచులఁ జిగురాకు జించియాడుచు నలి నెలుఁగించుగండుఁగోయిలలసొంపు
నలరుఁదేనియ గ్రోలి[1] యన్నుసోలంబులమురియు తేఁటులను వ్రేఁతయింపుఁ
[2]దనిపంక్లరస మానితమలోనఁ జెలఁగుచుఁ బలికెడు రాచిల్క పదువురంగుఁ
గొలఁకులకెలఁకులఁ గూడి క్రీడించుచుండెడునంచతండంబు నడపెడంగుఁ

తే. దరఁగఁ దేలుచుఁ బూఁదీవఁ[3] దగులఁబడుచు, వచ్చు చిఱుగాలిసోఁకును మెచ్చి మెచ్చి
తగిలి కొనియాడుచును వినతయును గద్రువయును మున్నీటిచేరువవనమునందు

వ. మెలఁగుచుండి రట్టియెడ 182

చ కరువునఁ బోసిరో విధుని కాంతి సుధాబ్ధితరంగఁ దెచ్చి గం
డరు బొనరించిరో హరుజటాస్థలికిం దొడవైన యేటిపె
న్నురువునఁ జేసిరో యన మనోజ్ఞ సితచ్ఛవి నుల్లసిల్లు సుం
దరతురగోత్తమంబు నవుదవ్వులఁ గాంచిరి చారులోచనల్. 183

వ నిజేచ్ఛమై వచ్చినయుచ్చైశ్శ్రవంబు నిట్లాలోకించి 184

క వినత హాయ మింత యొప్పునె, యనూనధవళప్రభాఢ్యమై యని పలుకన్
విని కద్రువ యపరాంగం,బున నీలిమ దోఁచె ననియె భూపవరేణ్యా 185

చ అనవుడు నమ్మృగాక్షి యిటు లాడితి నవ్వుల కాడితో నిజం
బునకునొ నీదుచూపునకుఁ బోలినభంగియొ చెప్పు మన్న న
వ్వనిత దరస్మితస్ఫురితవక్త్రముతో నిది యేటిమాట న
ల్లనియెడ గాన రాదె తెమలం బలుకం బని యేమి నావుడున్ 186

వ వినత దెలియం జూచి 187

ఉ కాకని పూని పల్కుటయుఁ గద్రువ పన్నిద మేమి దీనికి
న్వా దిది యేల రిత్త యనినన్ విని యాసతి నిక్కమేని నీ
వేది పణంబుగాఁ దలఁచి యేర్పడఁ జెప్పితి దాని కేను సం
వాదము సేయుదాన గరువంబుగ నొక్కటి నిశ్చయింపుమా 188

వ అనిన విని కద్రువ వినతవదనంబునఁ జూడ్కి నిలిపి. 189

తే నీవు గెల్చిన దాస్యంబు నీకు నేను, జేయఁ గలదాన నేను గెల్చినను నీవు
నాకుఁ జేయంగఁ గలదాన వీకడింది, పన్నిదము నఱపుని తెగఁగాఱి పలికె.

క ఆపొలఁతి యట్లు పల్కిన, శాపము ప్రేరేప నరుణజననికి నుత్సా
హోపేత మయ్యెఁ జిత్తం, బా పన్నిదమునకు నేమియనఁ గల దధిపా. 191

వ. ఇట్లు వినతయుం దెంపు సేసి యత్తెఱంగున కియ్యకొని యొండొరువురుఁ బంచ
మహాభూతంబులు సాక్షులుగాఁ బల్కి పన్నిదంబు నఱచిరి కద్రువ పతిపరి
చర్యకుం గాలం బయ్యె మఱి వచ్చి యశ్వంబు నాలోకింత మని నెపం బిడి
యప్పటికిం జూపు దప్పించె నవ్విధంబున మగిడి యరుగుదెంచిరి తదనంతరంబ.

---

1 యొలయుసోలంబున. 2 ధమిఁబంక్లరస 3 దగుంఁబడుచు.

సీ. కుటిలంపుఁదలఁపునఁ గొడుకుల రావించి కద్రువ యిట్లనుఁ గన్నునీరు
దొరఁగంగ వారలతో నబ్ధిశాంతకు వినతయు నేనును వేడ్క నరిగి
యచ్చ తెల్పునఁ గడునభిరామ మగునొక్కయశ్వంబు గాంచితి నువ్వధూటి
గేవలధవళంబు నా విని యొడ్డారమునకు నే నదె నల్లఁదనము గంటె

తే. వెనుకదెస నన్న వా దయ్యెఁ గనలి పన్నిదంబు నఱచితి మోడినదాస్యవృత్తి
వచ్చు సవతికి నే నెట్లు వరవుడంబు, సేయఁ దగుఁ దోఁక నల్లగాఁ జేయరయ్య.

చ. అనవుడు వాసుకిప్రభృతు లక్కట ధర్మువు గాదు నీవు సూ
చిన తెరు వట్టిగెల్పు శుభసిద్ధి యొనర్చునె యట్లుఁ గాక య
వ్వనితయుఁ దల్లి గాదె [1]గరువంపుఁదనంబునఁ జూడ మాకు ని
ట్లనఁ దగునమ్మ యెట్లయిన నయ్యెను బాపము సేయవచ్చునే. 194

క. ఈవిధ మెమ్మెయి నైనం, గావింపఁగ వలయు ననుట గల్గినఁ బరదే
శావాసుల మగుదుము మము, నీ వింకం దగదు తల్లి నిర్బంధింపన్. 195

క. అని రట్టియొగ్గెం గొందఱు, జననిం దొఱఁగి యెక్కడేనిఁ జని రాభంగిం
జనితతనూజులఁ [2]బేర్కొని, నెనగు విడిచి యా నెలంత నిష్ఠురమతి యై 196

కద్రువ దనకొడుకులకు జనమేజయునివలన నాశంబు గల్గునట్లు శపించుట

చ. అమృతకరాన్వయంబున మహాముని వేడ్క నరుండు పాండుభూ
రమణుని దేవి గొంతియుదరంబునఁ బుట్టి ధనంజయాదినా
మముల వెలుంగుఁ దత్సుతునిమన్మఁడు సంభృతధర్మమైనపే
ర్మి మెఱయ నేల యేలు జనమేజయనాముఁ డరాత్యజయ్యుఁ డై. 197

ఉ. ఆతఁడు సర్పయాగ మనునధ్వరముం గుపితాత్ముఁ డై పితృ
ప్రీతిగఁ జేయఁ దగ్ధహానభీకరభూరిశిఖాప్రవేశసం
జాతదురంతతాపమునఁ జావఁ గలా రని శాప మిచ్చెఁ ద
త్పాతకవృత్తికిన్ వెఱచి తక్కటినాగము లాభుజంగితోన్. 198

తే. నల్లగాఁ జేయువార మే మెల్లభంగి, నాతురంగమపతివాల మని రయమునఁ
బోయి వాలధిరోమముల్ వొదివి నీల,రోమసంచయ మైరి కురుక్షితీశ. 199

క. కద్రువ గన్గొని సంతో, షద్రుతమతి యగుచుఁ బిలిచి సవతికిఁ జూపెన్
భద్రాత్మక యవ్వినతయు, దద్రోహం బెఱుఁగ లేమి దైన్యము నొందెన్

క. నగుచుం గద్రువ వరవుగ, వగుము విచారంబు విడిచి యనుడు వినత య
ట్లగుఁ గా కని లజ్జయుఁ బెను,వగయుఁ దొలఁగఁద్రోచి చేసె వరవుడముదగన్

వ. ఇట్లు కపటజయంబునఁ గద్రువ సత్యవినయాదిగుణవతి యయినవినతం దనకు

1 గరువంపుఁదలంపునఁ. 2 నెల్ల, న్వని పేర్కొని.

దాసిం జేసికొని పరిహీణంబు లయినపరిచారికాకృత్యంబుల నిత్యంబు నలంచు
చుండెం బవంపడి యప్పరమసాధ్వి దనయగ్రతనయుం డాదేశించిన తెఱం
గూహించి రెండవయండంబున జనియించినతనూజుం దలంచుచు నాసపాటు
గదిరినహృదయంబుతో దాస్యం బనాలస్యంబున నడపు చుండ. 202

ఉ. యౌవనదర్ప మంది జవ మంతకు నంతకు నగ్గలింప మై
లా వధికంబు గాఁగ నుపలాలన సేయఁగఁ బద్మసంభవుం
డావిహగోత్తముండు హృదయంబున గర్వ మెలర్ప నుద్ధతుం
డై విహరింపఁ జూచి యొకయప్పుడు నారదుఁ డల్లఁ జేరినన్. 203

వ. అతఁడు భక్తిం బ్రణమిల్లినిల్చిన నప్పక్షిపుంగవునకు నమ్మునిపుంగవుం డిట్లనియె.

తే. దాసి యై యొ సవతాలికిఁ దల్లి [1]పనులు, సేసి నలఁగంగ నద్దెసఁ జింత వంత
లేక నీ విట్లు దిరుగుట లెస్స యగునె, యద్భుతోజ్జ్వలతేజ కశ్యపతనూజ 205

చ. అనుడు విహంగనాథుఁడు మదంబకు దాస్యము రాకకుం గతం
బనఘవిచార యెద్ది దెలియన్ వినిపింపవె యన్నఁ జెప్పె న
మ్మునివరుఁ డున్నరూపు హయముం గను టాదిగఁ గల్గుకశ్యపాం
గనలచరిత్ర మాతని కఖండపరిస్ఫుటభాషణంబులన్ 206

ఉ. చెప్పినఁ గోపమున్ వగపుఁ జిత్తమునం గదురంగ మేలుమే
లప్పు హితంబు సేసెఁ జెలియల్ మను చున్నది పెంపుతోడ సం
చప్పుడ వాయువేగమున నయ్యెడకుం జని మాట యెద్దియుం
జెప్పక తల్లికిం బ్రణతి సేసె విషాదభరార్తమూర్తి యై. 207

వ. కద్రువపాలికిం బోయి. 208

చ. పరమవినీతి మై నెఱఁగి బాంధవ మారఁగ నల్ల నిట్లనున్
గరుడుఁడు దారితారి వగఁ గందుచు నీచెలియల్ చరించుని
ష్ఠురవుషపుంజరిత్రమున వచ్చు నె ని కొకపేర్మి యీసతిం
గరుణ యెలర్పఁగా విడువ గౌరవసంపదఁ జేయు నెంతయున్. 209

ఉ. నీకును నేను బుత్త్రుఁడన నెమ్మిఁ దగన్ ననుఁ జూచి యైనఁ ద
ల్లీ కృప సేఁత పెద్దయును లెస్స యధర్మము ధర్మ మన్నగల్
నా కవి యేల దాస్యకృతి నాజనయిత్రికి నివ్విధంబున
న్రాకయు దైవకృత్యము మనంబునఁ బొంగుదు విడ్వ గల్గిసన్. 210

వ. అనిన విని మొగంబు ముఱకటించుకొనుచుఁ గద్రువ గరుత్మంతున కిట్లనియె.

మ. బలవంతుండవు నేర్పుచందములఁ జెప్పం జాలి యీరిత్తప
ల్కులఁ దేర్పం బని లేదు తల్లికి మదిం గూర్తేని వే పోయి లో
కులు నిన్నుం బ్రణుతింపఁ దె మ్మమృతమున్ ఘోరంపుదాస్యంబు నేఁ

1 పనుపు, సేసి నలఁగుచునుండెంగఁ జింత.

దొలఁగం బెట్టెద మీ కనంత మగుసంతోషంబు సంధిల్లఁగన్ 212

చ. అన విని దాని కియ్యకొని యప్డు సుపర్ణుఁడు వోయి కశ్యపుం
గని తనభాషణంబులును గద్రువపల్కులుఁ జెప్పి తెచ్చువాఁ
డ నమృత మెట్లు నే నని యొడంబడి వచ్చితి నన్న నాతఁ డ
త్తనయునిఁ జూచి యుల్లము ముదంబును నచ్చెరుపాటు నొందఁగన్ 213

క. అమృతంబు దుర్లభం బ, య్యమరుల కేనియు నతిప్రయత్నంబున గు
ప్తము సేసి యుండు వాసవుఁ, డమలచరిత నీకు నగునె యట్టిది దేరన్ 214

వ. వినుము. 215

చ. ఉదకము రక్షకం బగుచు నుండఁగ నుజ్జ్వలవహ్నియందునుం
బొదువఁ గృపాణశక్తిముఖభూరితరాయుధహస్తులై బలో
న్మదులు మహోగ్రకోపులు ఘనస్థిరకాయు లనేకరాక్షసు
లొ్వదిగొని కావ[1]నిన్వవలలో నమృతంబు సురక్షితస్థితిన్. 216

క. ఉండు నన విని విహంగవి, భుం డల్లన నగుచు నీవు పుత్రస్నేహో
ద్దండ వయి పలికి తే బలి,యుండ నుపాయజ్ఞుఁడను మహోజ్జ్వలతేజా 217

మ. అనుమానం బది యేల తెత్తు నమృతం బన్నం గడుం బొంగి యా
తనిఁ దాఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి కశ్యపుఁడు పుత్త్రా నిశ్చయం బట్లయే
ని నిభంబుం గమఠంబునుం గలవు వానిం దిన్న లావెక్కు నా
ఘనజంతుద్వితయంబు నీకు నెఱఁగాఁ గల్పించితిం బోవనా. 218

వ. అనుటయు సంతోషించి గరుత్మంతుం డాగజకచ్ఛపంబు లెచ్చట నుండు
నెబ్బంగివి యని యడిగిన నమ్మునీంద్రుం డవ్విహగేంద్రున కిట్లనియె. 219

కశ్యపుఁడు గరుడునకు గజకచ్ఛపంబులతెఱం గెఱింగించుట

సీ. ప్రాక్పయోనిధిపొంతఁ బర్వతం బొక్కటి ఘనశృంగకబళితాకాశ మగుచు
సురగనామంబున నొప్పు నచ్చేరువ వసియించు నొకమహావారణంబు
దానితటంబునఁ దామరకొల నబ్ధి ననుకరించుచు మధురాచ్ఛవారి
సంపద [2]సొంపారు సమదలీలల నగ్గజం బానగంబుపై సంచరింప

తే. మిట్టుఁ బల్లంబు గట్టును మెట్టు నొక్క, మట్టమై యది నునుపారుమహిత మైన
యక్కొలన నీరు ద్రావఁగా ననుదినంబు, నరుగు నయ్యిభవల్లభుఁ డనఘచరిత.

ఉ. అం దొకకచ్ఛపప్రవరుఁ డత్యధికం బగుకాయముఱ్ఱ బలం
బుం దనరఱ వసించు జలముం గొనువాంఛ గజంబు వోయినం
జెందఁగనీక సంగరముఁ జేయుఁ బెనంగుచు నీరు ద్రావు గా
రుం దెగి యుండు నిట్లు పగ రోష మెలర్పఁగ నాఁడునాఁటికిన్ 221

క. [illegible] మధుకైటభు లనియెడు, దనుజేంద్రులు గచ్ఛపంబు దంతియు నై పు

2 సొంపారి

ట్టినవారు దమ్మెఱుంగమిఁ, బెనఁగుదు రొండొరులతోడ భీకరభంగిన్ 222

క. ఒంటిమెయి నుండఁగా ము,క్కంటికి నాకచ్ఛపంబు గారుం బట్టం
గంట యరిది యొక్కొకటన, రెంటిం బొదువంగ వలయు రే వెర వారిన్

వ. అనుడు వైనతేయుండు. 224

ఆ ఒకటి గొలనిలోన నుండు నొక్కటి గొండ,మీఁద సంచరించు మీరు రెంటి
నడఁగ నొక్కమాట యడరి పట్టుట కృత్య, మని యెవరు వశంబె యట్లచేయ

వ అనిన నది యట్టిద యుపాయంబు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని యమ్మునివరుండు

చ. కరిపతి నీవు ద్రావుటకుఁ గాఁ జనుదెంచినఁ గూర్మరాజు సం
గర మొనరించు చుండి తమకంబున నీళ్లలఁ బాసి వీఁకమై
దరి నడరంగఁ బట్టు నది తత్సమయంబున రెంటిఁ గూడ నీ
వెరవున యూఁది చిత్తమున వేగిరపా టెటు లేక పొంచుమీ. 227

వ అని యుపదేశించిన వీడ్కొనుటకు వినతుం డయినతన్ను నత్యాదరంబునం
గనుంగొని యత్తపోధనసత్తముండు నీవు గజకచ్ఛపంబుల నాహారంబుగాఁ
గొనిన నీకుం ద్రిదశాహారంబు దేర దొరకొనుటకు సందేహంబు లే దనుపల్కు
వల్కి పరమాశీర్వాదంబు లిచ్చిన 228

మ విని యుత్సాహము [1]గందళింపఁగ వియద్వీథిగతుం డై విమా
ననికాయంబులు దూలఁ బక్షతివితానస్ఫారదీప్తివ్రజం
బినరశ్మిప్రకరంబుఁ గీడ్పఱుపఁ బక్షీంద్రుండు [2]చంచద్గతిం
జనియెం దా నురగాభిధాన మగునాశైలంబు పెం దిప్పకున్ 229

క చని యల్పశరీరుం డై, తను నెఱుఁగక యుండ మెలఁగి దానోగ్రగజేం
ద్రునిఁ గాచి నీరి కదివో, యనయప్పుడు వెనుకఁ జనియె నెలమి దలిర్పన్.

ఉ దంతి సనంగ భూరిమదధారలగాలి యెఱింగి కూర్మ మ
త్యంతసముద్ధతిం గొలని కడ్డపడక వెస వచ్చి పచ్చినక
దంతియు నీరువట్టున నుదగ్రపుఁగోపము సందడింప దు
ర్దాంతసముద్యమం బెనఁగ దానిపయిం గవిసెక మహోగ్రమై.

చ కవిసి ఖరంబు లైన [3]మునికాళ్లను ద్రేయఁగ పాము నీరిలో
ను వెడల కుండి కూర్మ మతనుస్థిరతీవ్రనఖంబులం బదా
గ్రవిదళనంబు సేయఁగఁ గరంబున మోఁదఁగ వారణంబు దం
తవిహతి నొంపఁ గచ్ఛపము దారుణ మయ్యె రణంబు భూవరా.

ఉ ఇమ్మెయిఁ బోరి పోరి మది నేపున గోపము నగ్గలింపఁ గూ
ర్మమ్ము గడంగి నీర్వెడలి మత్తకరిక వడి నాక్రమింపఁగా
గ్రమ్మన రెంటినిం బొదివి కచ్ఛపముక వలకాల వామపా
దమ్మున వారణంబును ముదమ్మునఁ బట్టి తగిల్చె గోళ్లలన్

---

1 సందడింపఁగ 2 కుంభద్గతిం 3 మునుగాళ్లను.

వ. ఇట్లు వినతపట్టి వట్టిన నవి దమయంగంబులు వారలం బడ నడిచిపడుటయు నతండు 231

మ. పెలుచన్ గోళుల నొత్తి యగ్గజముఁ దాఁబేలున్ వసం బేది మూ
ర్ఛల నొందన్ వెస నెత్తి మేఘయుగళీసక్త్యోల్లసద్గైరికా
చలవై హాయన కేలిరో యన నభస్సంచారి యై యుబ్బున
గ్గలికన్ దవ్వగఁ బాఱి యొక్కఘనసన్మృక్షం బయ్యేడం దోఁచినన్. 235

ఆ దానిమీఁద నుండి వాని రెంటిని భుజింపంగ మదిఁ దలంచి పంచయోజ
నములు నిడుపు గల్గురమణీయశాఖపై, గరుడుఁ డెలమి నెఱఁగెఁ గురువరేణ్య.

క. ఎఱఁగినయప్పనువ్రేఁగున, విఱుగుటయును శాఖ చూచి విహగేంద్రుఁడుగొం
దఱు మునుల నందుఁ గన్గొని, నెఱపున నాత్మీయచిత్తవృత్తి గలంగన్. 237

తే. అవనిఁ బడ నీక శాఖఁ జంచువునఁ బట్టి
పట్టి వారలనుస్థితుల్ పల్లటిలక
యుండ వెరవున ధరియించి యొయ్య నెగయఁ
జూచి యవ్వాలఖిల్యులు చోద్య మంది 238

వ వైనతేయుం డగుట నునంబుల ననుసంధించి కరుణించి. 239

క ఈతఁడు దక్కఁగ నొరులకు, నీతెఱఁగుబలంబు వెరవు నేల కలుగు నం
చాతరుశాఖ విడిచి చని, రాతని దీవించి యోగ్య మయ్యెడు నెడకున్. 240

వ చనినన్ గరుత్మంతుండు సంతోషించెఁ దదనంతరంబ. 241

ఆ విపులశాఖ నిచట విడిచిన నిచ్చటి, జంతుకులము లెల్లఁ జచ్చు నింక
నేమి సేయువాఁడ నే నను నెవ్వగ, వుట్టె నవ్విహంగపుంగవునకు. 242

వ అట్టియెడ. 243

తే నిందితాచారయుతము పుళింద దేశ,మంబుధిప్రాంత మాశాఖయందు విడువు
మమరవకులపం పిది విహగాధినాధ, యను నెలుంగు నభంబునం దావహిల్లె.

క. విని సత్వరముగ నట గొని, చని యద్దేశమునఁ గల్గుజనములు మృతిఁ బొం
ద నతం డాచక్కటి నా, ఘనశాఖయు నెమ్మనంబుకలఁకయు విడచెన్. 245

వ విడిచి భరితలీలంబుగా నొక్కశైలంబువిశాలతటంబునకుం బోయి. 246

క కరికచ్ఛపముల పెన్నె, త్తురుఁ గండలుఁ గ్రొవ్వు మెదడుఁ దుష్టిగఁ బక్షీ
శ్వరుఁ డాని యధికబలబం, ధురుఁ డై యమృతమున కేఁగె దుర్దాంతగతిన్.

వ. ఇవ్విధంబున. 248

క. చని దానిచుట్టు మండెడు, ననలంబును జూచి తన్మహత్తరజిహ్వాల్
డనికిన నెఱకలు గమరునొ, యనుతలఁపున బ్రహ్మఁ గాన నరిగె రయమునన్.

వ. అరిగి తచ్చరణంబులకుం బ్రణతుఁ డై కేలు మొగిచి. 250

చ. వినతకు దాస్య మొందె నొకవెంటఁ దదీయనిరాసహేతు వై
యనఘవిచార నాకు నమృతాహరణంబు విధేయ మయ్యె న
ప్పనిమెయి నగ్నిచేత నగుఁబాటగు నన్వెఱతో భవద్దయా
వననిధి నాశ్రయించుటకు వచ్చితి నార్తశరణ్య కావవే 251

వ. అనుటయు 252

చ అతనికి వత్సలుం డగుట నంబుజగర్భుఁడు వెన్న పైపయిన్
వితతము గాఁగ జిహ్వలకు వ్రేఁ గగునట్లుగఁ జాల వైచినం
బతగవరేణ్య [1]మ్రుక్కుఁబడుఁ బావకుఁ డయ్యెడఁ జొచ్చి నీదువాం
ఛితము ఫలింప సత్వరతఁ జేకొను మయ్యమృతంబు నావుడున్. 253

ఆ ఆత్మఁ బొంగి మ్రొక్కి యతఁ డాలమందలు, పరపు లై నయెడల కరిగియరిగి
కొండయంతవెన్న గూర్చి వేగమ కొని, పోయి యమ్మహాగ్నిఁ బొదువవైచి.

—ఃఃః గరుడుఁ డింద్రుని జయించి యమృతంబు దెచ్చి కద్రువకుఁ జూపుట. ఃఃః—

శా నీరుం బాయఁగఁ జల్లి రాక్షసులయున్మేషంబు మర్దించి హృ
త్సారోదారుఁ డయోమయం బయినయజ్ఞాలంబు వే వ్రచ్చి దు
[2]ర్వారస్వైరవిహార మొప్ప నమృతగ్రాహం బొడంగూడుడుం
దారావీథిఁ జనం దొడంగె మగుడన్ దర్పం బెలర్పన్ వడిన్. 255

వ. అంతయు నెఱింగి. 256

మ అమరేంద్రుండు సముద్ధతిన్ వెడలి దేవానీకముల్ దోడ్పడన్
సమరక్రీడకుఁ జొచ్చి పక్షిపతిచే సైన్యంబు లెల్లన్ విధూ
తము లైనం గనుఁగ్రేవఁ గెంపెసఁగ రౌద్రం బైనచిత్తంబుతో
డ [3]మహోదగ్రతఁ బొల్చువజ్రము నవష్టంభోగ్రుఁ డై వైచినన్. 257

క అది యొకఁడు జేయఁ జాలక, విదళితశైల మగుతనదువిలసన మెచటం
గుదియుట దనకుం దెలిసిన, మద మఱి గిరిభేదికడకు మగుడం జనియెన్. 258

క. చేయునది లేక నిర్జర, నాయకుఁడును వెఱఁగుపాటునను మ్రాన్పడుచుం
బోయెం గ్రమ్మఱి ధరణీ, నాయక నిజపట్టణంబునకు దీనగతిన్. 259

చ. అజునియనుగ్రహంబున విహంగమవల్లభుఁ డట్లు సాల న
క్కజ మగుశౌర్యసంపద ప్రకాశతఁ బొందఁగఁ గేలి సల్పి యిం
ద్రజయమహోత్సవంబున నుపాత్తయశఃపరిపూరితంబు లై
త్రిజగములున్ వెలుంగ నలిఁ దెచ్చె సుధారసపూర్ణభాండమున్. 260

తే. తెచ్చి డించి కద్రువ ప్రీతిఁ దేలఁ జూపి
తల్లి చెఱ వాపికొని పొంగి చెల్లునాగ
సమున మగుడ నయ్యమృతభాండంబు దావ

---

1 మ్రగ్గఁబడుఁ 2 ర్వారస్ఫారవిహార 3 మహోగ్రాకృతి

పుచ్చికొని యెడ గలుగంగఁ బోయి నిలిచి 261

వ. తన్ను వెఱఁగుపడి చూచు చున్నకద్రువ నుద్దేశించి. 262

మ. జననీ నీ వమృతంబు దెమ్మనినయాసత్యోక్తి వాటించి యేఁ
జని నానావిధకర్మకర్మఠుఁడ నై సాధించి వే తెచ్చితిన్
విను నానీయొఱఁబాటు [1]సెల్లె జనులన్ విన్పించితిం దెల్లగా
వినతం దోడ్కొని పోయెదన్ మనమునన్ విభ్రాంతి లే కుండుమీ 263

మ. అని [2]ధర్మస్థితితోన మాటవెర వేపారం దగం బల్కి నే
ర్పునకున్ లోకము మెచ్చఁ గద్రువకుఁ బెంపుం గీర్తియున్ మాయ సొం
పునఁ దల్లిం దనయింటి కన్పి యమృతంబుం గ్రమ్మఱన్ గ్రక్కునం
గొని పక్షీంద్రుఁడు వోయి యింద్రుఁ డెలమిం గూరంగ నిచ్చెం దగన్. 264

వ. ఇవ్విధంబున నౌచిత్యంబు సంస్తుత్యంబుగా నమృతం బమృతాశనపతికి నొసం
గి యెసకం బెసంగు తేజంబున విరాజితుం డయి యావృత్రవైరిని సూరెల
నున్నసురలను మునులను గలయం గనుంగొని 265

చ. కొడుకులఁ బంచి తెల్పసగుగుఱ్ఱమువాలమునందు నల్ల గ
ల్గెడుక్రియఁ దీర్చి పన్నిదము గెల్చినకద్రువ నేను మాటమై
నొడిచితిఁ దల్లి దాసి యగు టోర్వక తండ్రియనుజ్ఞ మీ కెదు
ర్పడినదురుద్ధతిన్ నుఱిచి బాంధవ[3]సత్కృతి నాదరింపుఁడీ. 266

వ. అని వెండియు. 267

క. వినుఁ డట్టులు పాపము సే,సినకద్రువసుతులఁ బొదివి చెందుదు మత్తుం
డనితాంతోగ్రవిహారం,బునఁ దండ్రియు మీరు ధర్మమును సాఁకులుగన్

వ. అని పలికిన నతని నందఱు నభినందించి రమ్మునులు సురలునుం బురందరుని
తోడ నితనికి నొక్కవరం బొసంగ వలదే యనిన నతండు దలంచికొని దర
హసితంబుతో వారల నాలోకించి మనవరంబునకు నాసపడియెడుకొలంది
వాఁడుగాఁ డతండు సాక్షాద్విష్ణుండు కృష్ణుం డన శౌరుఁ డనుయాదవధాత్రీ
శునకుఁ బౌత్త్రుండై లోకహితార్థంబుగాఁ జరియింపం గలవాఁ డీమూర్తియు
విడువండు వివిధవర్తనంబుల వినోదించుచుండు ననియెఁ దదనంతరంబ సముచి
తప్రకారంబున నాజంభారిని వారలను దా నామంత్రితులం జేసి. 269

సీ. అజుఁ డుపలాలింప నద్దేవు కావించువరభోజనంబులఁ బెరిఁగె నితఁడె
ఘనకాయజవసత్త్వగజకచ్ఛపముల నొక్కెత్తున లీలమై నెత్తె నితఁడె
విపులభూరుహశాఖ విఱిగిన మునిహితార్థంబుగాఁ జంచునఁ దాల్చె నితఁడె
సురసేనతోఁ బురందరుని నిర్జించి యుద్దీప్తుఁ డై యమృతంబు దెచ్చె నితఁడె

తే. తల్లిదాస్యంబుఁ దనబాస దప్ప కుండఁ, బాపి యాసుధ మరల నప్పాకశాస
నునకు దయ నిచ్చె నీతఁడె యనుచు సిద్ధ,సాధ్యులగ్గింప గరుడుఁడు సనియెమగిడి

---

1 లెల్ల జనులన్ 2 ధర్మస్థితిదోఁప. 3 సత్కృప.

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు. 271

క. మానవలోకకలితబహు, ళానందకరంబు నిక్కలావ్యయసుఖసో
పానము నగుసౌపర్ణా, ఖ్యానము విని పుణ్యతముఁడ వైతి నరేంద్రా. 272

వ. అనినం బాండవాగ్రజుండు సంతసించి విప్రున కెద్దియేనియు నిచ్చువాఁడుగా
నొడంబడి యీనివాఁ డేమిగతిం బోవం గలవాఁ డని యడుగుటయు నతం
డతనితో నొకనిదర్శనంబున నది యెఱింగించెద విను మని యిట్లనియె 273

సీ. ఒక్కసృగాలంబు నొకవానరంబును బ్రీతిమైఁ గూడి వర్తించుచుండుఁ
దొలుపుట్టువునమానవులును నెచ్చెలులునై యుండుటఁగూర్చునొండొంటికొక్క
యెడ నొకనాఁ డవ్వలఁ డుతోడ నాక్రోఁతి గటకటా నీకిట్లు గడును హేయ
మైనపీనుఁగునంజు డాహార మైనట్టి భవము వాటిల్లు టేపాపమున నొ

తే. యనిన జాతిస్మరణవంత మగుటఁ జేసి, యది విషాదముఁ బొంది ధరామరునకు
నీ నొడంబడ్డధన మీన కాన యిట్టు, నీచతరజాతియందు జన్మింప వలసె 274

వ. అని తెలిపె నట్లగుటం జేసి యాస గొల్పి విప్రున కియ్య కున్కి యొప్ప దని
చెప్పిన నప్పాండవాగ్రజుం డహీనగుణవర్ణనీయుం డయినహీనవర్ణునకు మంత్ర
తంత్రాదు లుపదేశించుట ధర్మవిరుద్ధం బయి యుండునొకో యని యడిగిన
నయ్యనిమిషనదీనందనుం డీప్రశ్నంబున కుత్తరం బగు నది యొకయితిహా
సంబు గల దాకర్ణింపు మని యిట్లనియె 275

బ్రాహ్మణుఁడు హీనవర్ణునకు వైదికమంత్రంబు లుపదేశింపఁ గూడ దనుట

సీ. హిమగిరిమీఁద ననేకద్విజులు దప మాచరింపంగ నయ్యాశ్రమమున
కొక్కశూద్రుండు ధర్మోపేతుఁ డేతెంచి యమ్మునులకు గురుఁ డగుమునీంద్రుఁ
గని కృప నుపదేశ మొనరింపవే తపోవృత్తికై నా కని వేఁడుటయును
జనదు వైదికము శూద్రున కుపదేశింప నీవు శుశ్రూషమై నిలువు మనియె

తే. ననుడు వాఁడు శుశ్రూషకుఁ డై వసించె
గుడిసె యొకదెసఁ గావించికొని ముదమున
నతిథిసురపితృపూజ లత్యధికభక్తి
తోడఁ జేయుచు నొక్కింత గీడు లేక 276

క. నియతియు వినయముఁ జూచిన, దయ పుట్టెడునట్లు గాఁగ ధర్మనిరూఢ
క్రియ లొనరింపఁగ మునిపతి, ప్రియమునఁ గనుఁగొనుటకై యరిగె నచ్చటికిన్.

ఆ. అరిగి యతనిచేయునయ్యనుష్ఠానంబు, లొనఁ గాని వాని మానఁ జెప్పి
యనఘ యిట్లు సేయు మని యుపదేశింపఁ, గరుణ పేర్మిఁ బుణ్యకర్మగతులు.

క. ఆతఁడు దానికి నతిసం, ప్రీతాత్ముం డగుచు నడపి పిదపం గాలం
బై తెగి యొకనృపునకు సం, జాతుం డయ్యెను సమస్తసద్గుణములతోన్. 279

క. మునిపతియుం దఱితోడన, తనువు విడిచి యరిగి యతనితండ్రి యగుడు వి
ప్రునకుం బుట్టెఁ వేదా, ద్యనుపమవిద్యలకు నెల్ల నావాసం బై. 280

చ. పదపడి యక్కుమారకుఁడు పట్టము గట్టి పురోహితత్వముం
విదితవిభూతితో నొసఁగె విప్రునిపుత్త్రున కవ్విభుండు న
వ్వొదవెడుమోముతో నతని నోరలు వాఱఁగఁ జూచు నాతఁ డె
య్యది గతమొక్కొ నవ్వునకు నంచు మదిం దలపోయు భూవరా. 281

వ. ఒక్కనాఁ డవసరంబు గాంచి యప్పురోహితుం డాభూవరునితో దేవా నన్నుం
గనినప్పుడు నవ్వెదు నావలన నేమికీడు గల దది యెఱింగింపవే యిదియ నాకు
వరం బని వేఁడిన నజ్జనపతి దనకు జాతిస్మరత్వంబు గలుగుటం జేసి పూర్వ
జన్మంబు దెలిపి యకాలంబునం దనయనుష్ఠానంబున నేమేని విహితంబు
లుపదేశించుట దేటపడం బలికి శూద్రవిషయోపదేశంబునం బరమగతి
దప్పి యిప్పాట రాజసేవాత్మకం బైనపౌరోహిత్యంబు నడపుటకై నీకుంబుట్ట
వలసె నేను బుట్టు వెఱింగి పుట్టినవాఁడ నగుటం జేసి యెఱింగి నవ్వెదు నవ్వున
కు గతం బింతియ కాని నీ వొంటుకల్మషంబు గలవాఁడవె మహాధర్మపరుండవు
గురుండ వాదుష్కర్మంబునకుం బ్రాయశ్చిత్తంబు సేసికొమ్మని యనేకగోవు
లం గనకరాసులను నొసంగిన నాభూసురోత్తముండు పురాతనజననకృతం బ
గుసుకృతంబునం జిత్తంబు నిర్మలం బై యుండుకతంబున నారాజు సెప్పినంత
వట్టునుం గలవోలెఁ దనకుఁ దోఁచినం దోషితుం డై దానంబులం దీర్థస్నానం
బుల మఱియు జపహోమాదిపుణ్యవిధానంబులం బాపంబులు వాపికొని యా
పుట్టువు నీఁగికొని సంయమిసంతానజాతుం డై యెప్పటియాశ్రమంబునం దపం
బాచరించి మహాపదంబు నొందెఁ గావున బ్రాహ్మణక్షత్త్రియవైశ్యులకుం దక్కఁ
దక్కటివారికి నుపదేశించి బ్రాహ్మణుండు కల్మషభాజనం బగుబ్రాహ్మణాదులకుం
బరీక్షాపూర్వకంబుగా నుపదేశింప వలయునని చెప్పిన నప్పుడమిఱేఁడు లక్ష్మి
యెట్టిజనంబులయందు వసియించు నని యడిగిన నాదేవవ్రతుం డతని కిట్లనియె.

లక్ష్మీనివాసస్థానములు

క. నారాయణాంకతలమున, శ్రీ రాజిల్లంగఁ జూచి చిత్తం బలర వి
స్మేరం బై రుక్మిణి వి, స్ఫారరుచిరనయన యగుచు సంభావనతోన్. 283

వ నీ వెట్టిపురుషులయందు నెబ్బంగిభామలపాల వసియింతు వనిన నాదేవి మకర
ధ్వజమాతకుం జెప్పినవాక్యంబుల యర్థంబు లుపన్యసించెద దాన నీయడిగిన
యది దేటపడు నాకర్ణింపుము. 284

సీ. నిత్యసత్యులు శౌచనిరతులు గురుభక్తు లప్రమత్తులు దక్షు లనులనుతులు
సత్కర్మపరులు విజ్ఞానముఁ దపము దానము బ్రహ్మచర్యంబు శమముఁ గల్గు
వారలు ప్రీతి నావసియించునిక్కలు క్రూరు నాస్తికుఁ గృతఘ్నునిఁ గుబుద్ధి

వర్జింతు నెంగిలి వర్జించి [1]యిలువడి ఘటశుద్ధి గలిగినకాంతలందు
తే నిల్తు వల్లభ ప్రతికూల నిష్ఠురాత్మ, నన్యమందిరగామిని నధికనిద్ర
ద్యైనమానినిఁ దొఱఁగుదు నబ్జినీత,టాకతరుమండపుష్పవాటముల నిలుతు 285
వ అని చెప్పెఁ దత్ప్రకారంబులు బుద్ధిగతంబులు సేసికొ మ్మనినం గురుపతి పురుషుల పురంధ్రులసంగతియందు సంస్పర్శసుఖంబు నతిశయం [2]బెవ్వరికిం గలుగు నని యడిగిన వియత్తటినీతనూజుం డివ్విషయంబున నొక్కయితిహాసంబు గలదు విను మని యి ట్లనియె 286

—భంగాస్వనుఁ డనురాజు స్త్రీయై కుమారులం గాంచినప్రకారము—

సీ. అనఘ భంగాస్వనుం డనురాజు పుత్రార్థి యై వజ్రి కప్రియం బగుమఖంబు
సేసి పుత్రుల నవిశేషుల నూర్వురఁ గని సంతసంబునఁ గ్రాలు చుండు
నాతఁడు వేఁటకై యరిగినచో వజ్రి దిగ్భ్రాంతి పుట్టించి తేరకాఁడు
ననునట్లు సేయ నజ్జనపతి యెక్కిన తురగంబుతో నొంటి దూర మైన
ఆ కాన కేఁగి తృష్ణ గదిరినే నలుగడ, నరసి యొక్కపద్మసరసి గాంచి
వెన్ను మునుఁగ హయము నన్నీరఁ దిగిచి తాఁ, దనివుసొంపుమిగుల మునిఁగి లేచి.
క. భూనాథుఁడు దృష్ణ సెడం, బానక్రియ యాచరించి భామిని యై తత్
దాన కనుంగొని విస్మయ, మూనెడుమదితోడ నరసి నొయ్యన వెడలెన్. 288
సీ. వెడలి చింతించి యీయొడలితో నేభంగిఁ దురగంబు నెక్కుదుఁ బురజనంబు
లేను బోయినఁ జూచి యే మని తలఁతురో పొలఁతు లే మనువారొ పుత్త్రులేమి
గాఁగ నూహింతురో కానన యుండంగ వచ్చునే పోవంగ వలయు నెట్లు
నని విచారించి పోయిన నెల్లవారును నాశ్చర్య మందుచు నంత నంతఁ
ఆ. గనుఁగొనంగ మంత్రిగణము రావించి ది,గ్భ్రాంతిఁ దాను బోయి [3]పద్మసరసి
యందు మునిఁగి వనిత యగుట యెఱింగించి, రాజ్యమునఁ దనూజరాజి నిలిపి.
ఉ కానకు నేఁగి తాపసులఁ గాంచి తపం బొనరింప నం దొకం
డానలినాక్షిఁ బొంది ప్రియుఁ డై నడచెం గ్రమవృత్తి నందనుల్
దానికిఁ బుట్టి రిద్ధబలదర్పులు నూర్వురు వారిఁ గొంచు న
మ్మానిని పూర్వపుత్త్రకసమాజముపాలికిఁ బోయి నెమ్మితోన్ 290
వ. తనకు నొక్కతాపసుండు ప్రియుం డగుటయు వానివలన న త్తనయశతంబు జనియించుటయు నెఱింగించి 291
క. మగతనమునాఁడు మీరు, న్మగువతనమునపుడు వీరు నాయం దుదయం
బగుటను దోడంబుట్టువు, లగుదురు ధర పంచి కుడువుఁ డంచుఁ ననుడున్.292
క. భ్రాతృస్నేహము గల్గి య,రాతులు భయ మందఁగా ధరారాజ్యము సం
ప్రీతి ననుభవించిరి జను, లాతతహర్షమునఁ బొంద నందఱు నెమ్మిన్. 293

---

1 యిలువాడి. 2 బెవ్వరి కగ్గలం బగు నని. 3 పద్మవనము, నందు

తే. దానిఁ గని పాకశాసనుఁ డేను వీని, కహితముగఁ జేయ నిది హితమై ఘటించె
నధికపుత్త్రసమృద్ధి రాజ్యాభివృద్ధి, నిమ్మహీపతిసమ్మదం బినుమడించె 294

వ. దీని విఘటింపం జేయుదు నని భూసురాకారుం డై వచ్చి పూర్వులం గాంచి 295

క. ఆరాజకుమారులమతి, నీరసము జనించునట్టు లెక్కడిజనకుం
డేరికి నేనియుఁ బుట్టిన, వారిం దోఁబుట్టువులుగ [1]వల్వం జనునే. 296

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం జెప్పి వార లెఱుంగకుండ నపరకుమారుల కడకు [2]నేఁగి యితకరిమాటల మొత్తంబుల వారలచిత్తంబులను గలంచె. 97

క. అనిమిషవరుఁ డివ్విధమున, జనియింపఁగఁ జేసెఁ బగ యసంగతులై వా
రును దెగి యొండొరువులతో, నని బెట్టుగఁ జేసి చచ్చి రందఱు నధిపా. 298

ఉ. చచ్చిన నత్తపస్వినతి సన్నులు మోమును మోఁదికొంచుఁ బై
వెచ్చనికన్నునీ రడర వీడినవేనలితోడఁ బెల్ల వా
పుచ్చి తనూజులం బనువఁ బొంచి కనుంగొని పోయె విప్రుఁ డై
యచ్చటికిన్ సురాధిపతి యాతనిఁ జూచి లతాంగి వెక్కుచున్ 299

ఆ. కరుణ మొగమునందుఁ గనుఁగొని తాను ము, న్నద్గి వేఁటవోవు టాది గాఁగ
సకలసుతులు నాజిఁ జచ్చుట తుదియుఁగఁ, గలుగువర్తనంబు దెలియఁ బలికె.

క. విని యతఁ డేనింద్రుఁడ నా, కనిష్ట మగుక్రతువుఁ జేసి తది హేతువుగా
నినుఁ బఱచితి నిత్తెఱఁగున, ననుటయు సంభ్రమసమేతమైనభయమునన్.

క. ఇలఁ జాఁగి మ్రొక్కి యటు తన,యులకై సమ్మూఘబుద్ధి నొనరించితిఁ ద
ప్పులఘుదయఁ జూడు నీ కేఁ, జలమునకుం బాత్రమే విశాలయశోర్థీ. 302

వ. అని రామ యై యున్నరాజన్యుండు దైన్యంబు దోఁపం బలికిన బలసూదనుండు ప్రసన్నుం డై. 303

ఇంద్రుఁడు భంగాస్వనునకుఁ గోరినవరంబు లిచ్చి యనుగ్రహించుట

సీ. ఇచ్చెదఁ గొందఱ నెత్తఱిఁ గాంచిన తనయుల నొసఁగుదు ననిన నతఁడు
కాంత నై యుండి యేఁ గనినవారల నిమ్ము దేవ నావుడుఁ దొల్లి నీవు గన్న
ప్రజల నేలడుగవు నిజము సెప్పుము నాకు ననియెఁ బురందరుం డవ్విభుండు
వెడసిగ్గుపాటుతోఁ బడఁతుల కర్మిలి బిడ్డల దెసఁ గడుఁ బెద్ద యనిన

ఆ. సత్యవాది వైతి సకలతనూజులు, బ్రదికి నెగడువారు భామినీత్వ
దైన్య ముడిపి పురుషతయు నిత్తు నీ కని, పాకశాసనుండు వల్కె నధిప. 304

క. విని యజ్జగతీనాథుఁడు, దనయుల నందఱను నీదుదయఁ బడసితి నే
వనిత నయి యిట్ల యుండెద, ననఘా యివ్వరము నొసఁగు మని పల్కుటయున్.

వ. విస్మితుం డై యింద్రుండు దీనికిం గతం బేమి యని యడిగిన నాభంగాస్వనుం డిట్లనియె. 306

1 వాల్వం జనునే, వర్తిలఁ జనునే. 2 నేఁగి మతకరిమాటఁ, వచ్చి యాతక్కరిమాటల.

క. సురతంబునఁ గడు నెక్కుడు, పురుషులకం టెను సుఖంబు పొలఁతులకు సురే
శ్వర యట్లగుటను నాకీ, వెంవున నెమియించి నిలువ వేడుక గలిగెన్. 307

ఆ. అనిన నట్టులేని నౌఁ గాక యిమ్మెయి, విపులసౌఖ్య మొంది విహారణంబు
సలిపి నిలువు మనుచు శక్రుండు సనియె భం,గాస్వనుండు బ్రీతి నట్ల యుండె

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు పాండవాగ్రజా దీన నీయడిగినయర్థంబు దెలిసికొమ్మనిన
నమ్మనుజపతి బహువిధము లగుధర్మంబులు భవత్ప్రసాదంబున వినుచున్నవాఁడ
నవి యెల్లను జన్మమరణాదిదుఃఖంబులం బాపం జాలునే యనేకజననీజనకులకుం
బుట్టుచు సంసారచక్రంబునం దిరుగం జాల గర్భవాసం బన నరకం బన భేదంబు
గలదె సచ్చరాచరం బైనయిజ్జగం బస్థిరం బట్లుం గాక దీని విషాన్నంబు చందం
బుగాఁ గనియెద భవమోక్షణం బగువైష్ణవధర్మం బుపదేశింపవే యిది కలి
యుగంబునం దిరోహితం బగుట కృష్ణద్వైపాయనుండు సెప్పె మీయనుగ్ర
హంబుల నెఱింగెద భవదీయచరణంబులు శరణంబుగాఁ బ్రసన్నుండ నైతి నని
ప్రార్థించిన నమ్మహాత్ముండు పగతురం దెగటార్చి పేర్చి పూజ్యం బగుసామ్రా
జ్యంబు గైకొని తదీయంబులగుసుఖంబు లనుభవించుచుండుట గీడుగాఁ జూడఁ
గురుకులచూడామణి యగునీకుం జనుఁ గాక యావనస్థు లగురాజ్యసదస్థుల
తలంపులచొప్పు యిది మిథిలాపతి యగుజనకుండుం బోలెం బలికెద వని యుప
లాలించి యమ్మహీపాలున కిట్లనియె. 309

క. పురుషాతిగ మై తోఁచుచు, నిరూపణము సేయ నూఁది నిర్దేశింపక
వెరవుపడక శాశ్వతసుఖ,భరితత నిర్వాణ మనఁగఁ బడుఁ బ్రకృతి నృపా. 310

క. ప్రకృతులు పెక్కన్నింటికి, [1]నకృతి యనం జనినయదియ యాద్య మహీపా
లక పురుషరూపిణియు నై, వికృతిం బొరయదు వివేకవిజ్ఞాత యగున్. 311

క. విను సంసారపథమునకు, ననుగూపతఁ దోఁచు చుండు నన్యప్రకృతుల్
దనతోఁపు భవనిరాసం, బునకుం గారణము గామముఁ బిహిత మగున్ 312

క. కావునఁ గామక్రోధము, లావిర్భూతములు గానియట్లుగఁ దత్స
త్త్వావేశంబునఁ [2]దనుపుము, భావం బవిద్వధము విష్ణుపరతఁ గుమారా. 313

క. నృప వైష్ణవధర్మము నీ, కుపదేశించితిఁ బ్రసాదయుతుఁడ వగుచు సా
రపుఁ దెరు వగునిది గనికొని, యపగతసంసారభయుఁడ వై నడవు తగన్. 314

వ. అనిన విని సంప్రీతుండై ధర్మజుండు భీష్మునితోఁ దత్త్వంబులు నధ్యాత్మంబులు
నధిభూతంబులు నధిదైవంబులు ననుసర్వంబునకుం గర్తయు భర్తయు హర్తయు
నగుచు సకలభూతంబులుం దన్నుపజీవింపం బెంపారువాని నెఱింగింపవే యను
టయు నతనికి నమ్మహాత్ముం డిట్లనియె. 315

క సనకుఁడు సనందనుండును, [3]సనత్కుమారుఁడు సనత్సుజాతుఁడు నలువుర్

---

1 నకృతిత యనఁ జనిన; నకృతి యనం జనిన. 2 మాన్పుము, నునుపుము. 3 సనాతనుఁడును.

తనయులు బ్రహ్మకుఁ బంచముఁ, డును షష్ఠుండును వసిష్ఠుఁడును శంకరుఁడున్

ఆ. అనఘ విను మరీచి యనఁగ భృగుం డన
నంగిరసుఁ డనఁగ ననంతరంబ
యత్రి యనఁ బులస్త్యుఁ డనఁ బులహుం డనఁ
గ్రతు వనంగఁ బుట్టు సుతచయంబు 317

వ. ఆసనత్సుజాతుం డంగుష్ఠప్రమాణమూర్తియుం బ్రజ్వలదనలస్ఫూర్తియు నయి లోకంబుల నెందునుం జరియించుచు నొక్కనాఁడు మేరుశిఖరంబున నారదుండు సన్నిహితుం డగుటయుఁ దదీయసల్లాపసౌఖ్యం బనుభవించు చున్నయెడ నిట్లు పోలె నడిగిన నారదునకు నమ్మహాయోగీశ్వరుండు సెప్పినవాక్యంబు లితిహాస రూపంబునం జెల్లు నవి యుపన్యసించెద భవత్ప్రశ్నంబున కుత్తరం బగు నాకర్ణింపుము. 318

— సనత్సుజాతుండు నారదున కుపదేశించినతత్త్వప్రకారము —

క. దశకల్పసహస్రంబులు, నిశ యింతియ దివస మిది సునిద్రారతికిన్
విశదప్రబోధమునకు, న్వశగతకాలములు విష్ణునకు విమలమతీ. 319

క. అవ్యక్తం బనఁగాఁ దన, దివ్యాత్మన కలిగి యుండు ధీసారనిధీ
భవ్యాత్ము లభేదస్థితి, నవ్యాహతదృష్టిఁ గాంతు రయ్యమళమ్మున్ 320

వ. అప్పరమేశ్వరుండు. 321

క. రే నిద్రించుఁ బ్రభాతం, బైనన్ మేల్కని సృజించు నంబువులఁ దగం
దానం దిడుఁ దనవీర్యము, దాన మహాండ మగు హేమతాస్ఫురితం బై. 322

వ. తదనంతరంబ 323

తే. బ్రహ్మఁ గల్పించి దానికిఁ బతిఁగఁ జేయు
నమ్మహాత్ముఁ డహంకార మావహించి
మనసుఁ బదియింద్రియములు బుద్ధిని ఘటించి
చదలు మొద లగుభూతపంచకముఁ జేయు 324

వ. అయ్యాకాశపవనాగ్నిజలభూము లగుభూతంబు లేనింటికి గుణంబులు గా శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబు లావహించుం గ్రమంబున దేవమునిదానవగంధర్వకిన్నరనరాదిజంతుజాలంబులం గల్పించు నన్నియు నహంకారవ్యాప్తంబు లయి యవ్యక్తసాగరంబున మగ్నోన్మగ్నంబు లగు చుండు. 325

క. విభుఁ డావిష్ణుం డేత, త్ప్రభవస్థితివిలయముల శుభము నశుభంబుం
బ్రభు వై తగఁ గాంచి నడపి, విభవోజ్జ్వలకేలి సల్పు వినుము మహాత్మా. 326

తే. అంబరాదిభూతములు శబ్దాదిగుణము, లింద్రియంబు లహంకార మిద్ధతేజ
మనము బుద్ధి యవ్యక్తంబుమహితవేద, వేద్యతత్త్వంబు లీచతుర్వింశతియును.

వ. అథాధ్యాత్మాదులు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 328

సీ. శ్రోత్ర మధ్యాత్మంబు సూవె శబ్దం బధిభూతంబు [1]దిక్కులు పురుషముఖ్య
యధిదైవముల్ చర్మ మధ్యాత్మ మందలి [2]సంస్పర్శ మధిభూతసంజ్ఞకంబు
దానికి నధిదైవతంబు [3]మరుత్తు నేత్రంబు దా నధ్యాత్మకంబు రూప
మధిభూత మాదిత్యుఁ డధిదైవతము జిహ్వ యధ్యాత్మకము రస మారయంగ

తే. దానియధిభూత[4]ముదకము దదధిదైవతంబు ఘ్రాణ మధ్యాత్మంబుదలఁపగంధ
మనఘ యధిభూత మగుఁ దదీయాధిదైవతంబు మేదిని యండ్రు విద్వజ్జనమ్ము.

వ. ఇది బుద్ధీంద్రియప్రపంచంబు. 330

సీ పాదపాయూపస్థ పాణివాగ్వర్గంబు గర్మేంద్రియము లివి నిర్మలాత్మ
యధ్యాత్మములు వాని కగు నధిభూతముల్ గంతవ్యమును విసర్గంబు నోలి
నానందమును విను మనఘ కర్తవ్యవక్తవ్యంబు లన నధిదైవతములు
వాసుమిత్రప్రజాపతిశక్రవహ్నులు మఱి యహంకారంబు మనసు బుద్ధి

తే పూజితాధ్యాత్మకము లధిభూతవృత్తి
వెలయు నభిమానమంతవ్యములును నిశ్చ
యంబు నధిదైవములు మేధ యమృతకరుఁడు
బ్రహ్మ మిది వేదవాక్యనిర్ణయవిధంబు 331

క ఇవి యెల్ల విష్ణునం దుద్భవము లయముఁ బొందుచుండు బహువీచికల
ర్ణవమునఁ బొడమి యడఁగుమాడ్కి విశేషము గల్గ దతనికిఁ విభుఁ డగుటన్.

క విను మవ్యక్తం బనఁగాఁ, జను మూలప్రకృతి పురుషచైతన్యము నె
క్కొనినం జేతన యగుచు భువనతంత్రం బెల్ల నడపు వైభవ మెసఁగన్. 333

ఆ. అట్లు లోకకర్త యగునంబుజాతుండు, పట్టుఁగొమ్మ భావభవహారుండు
హరునియనుమతమున నఖిలాబ్జజాండంబు, లట్లు పుట్టఁ జేసి యడఁచుచుండు.

వ ఇట్లు సెప్పి సనత్సుజాతుండు నారదుం జరితార్థుం జేసె నని చెప్పి భీష్ముండు
భీమాగ్రజుతో వెండియు 335

ఉ.* ఇంతకు మూలమై యిరువదేనగుతత్త్వ మనంగ వేదవే
దాంతపురాణవేద్యుఁ డగునప్పురుషుండు వెలుంగు వాఁడ కా
లాంతకుఁ డైనయచ్యుతుఁ డనంతుఁడు యోగిజనాంతరంగవి
శ్రాంతుఁడు విష్ణుఁ డద్వయుఁ డసంగుఁడు గౌరవవంశదీపకా. 336

వ అనిన విని యజాతశత్రుండు సరిత్పుత్త్రునితో నియతు లయి యగ్నులు దమ
యంద సమాహితంబులు సేసికొని సుహితాత్ములు నిజాత్మల నప్పరమాత్మ నెట్టి
వానిం గా భావింతు రెఱింగింపవే యనుటయు నతనికి భీష్ముం డి ట్లనియె 337

క అమృతోత్పత్తిసమయమున, నమరులకును దానవులకు నని వాటిలె నం

1 వాయువు, దివియును 2 స్పర్శన మధిభూత 3 విద్యుత్తు 4 ముడుపతి (మప్పతి) దదధి

దమసులు దప్పిం జేష్టుడి, కమలభవుని నాశ్రయింపఁ గా నియతిమెయిన్. 338

వ. అతండు నారాయణు నాత్మయందు నిలిపి. 339

తే భక్తవత్సల పరమాత్మ పద్మనేత్ర, సర్వభూతమహేశ ఋక్సామయజురు
పాస్య సాధుసంరక్షణ పరవిహార, సురలు రిపులచే నలఁగిరి శరణ మగుము.

వ. అని సంస్తుతిపూర్వకంబుగాఁ బ్రార్థించె నట్టియెడ 341

క. జలదస్వనసన్నిభమై, యెలుఁ గొక్కటి నరలఁ జెలఁగె నే నిదె మిమ్ముఁ
గెలిపింపఁగ వచ్చితి నను, విలసద్వర్ణములు గాఢవిశదంబులు గాన్. 342

వ తదనంతరంబ యకుంఠితవిక్రముం డగువైకుంఠుండు. 343

క గరుడారోహణలీలా, సరభసుఁ డై చక్రగదలు శార్ఙ్గముఁ బంచ
త్కారములు వెలుంగ నడరి య,సురగణములఁ ద్రుంచె సురలు చోద్యం బందన్

వ. ఇట్లు నిర్జించి తత్క్షణంబ యతం డంతర్ధానంబు నొందిన సంతసంబును నచ్చెరువు
ను బెనంగొను డెందంబులతోఁ బృందారకబృందంబు లిమ్మహాత్ముం డెవ్వం డేమి
భంగివాఁ డెఱింగింపవే యని యడిగిన నజుం డితండు విష్ణుండు వైకుంఠాభిధా
నంబగుమూర్తివిశేషంబున విహరించెవిష్ణునివిధం బిట్టి దని యెఱుంగను నెఱిం
గంపను శక్యం బగునే యయిన నొక్కతెఱంగునం దెలిపెడునట్టియితి
హాసంబు గలదు వినుం డని పలికి వినిపించె ధర్మనందనా యానిర్మలవాక్యం
బు లుపన్యసించెద దాన నీయడిగినయర్థంబు దేటపడు నాకర్ణింపుము. 345

—గరుత్మంతుండు మునులకు విష్ణుదేవునిమహిమాతిశయంబు సెప్పుట—

సీ. హిమగిరిమీఁద ననేకమునీంద్రులు సిద్ధులుఁ గూడి గోష్ఠీసుఖంబు
ననుభవింపఁగ లీల నచటికి వచ్చి సుపర్ణుండు వారికిఁ బ్రణతుఁ డగుడు
వా రభినందించి గారవంబున సుఖాసీనుఁ గావించి యర్చించి ప్రీతి
నతనితో సల్లాప మాచరించుచు నుండి యొక్కటి యడిగెద ముజ్జ్వలాత్మ

తే. యనిన నాతండు ధన్యుండ నైతి మీర, లెద్ది యడిగెద రేను నాయెఱిఁగినంత
యతీశ్వరులార చెప్పెద ననుడు వార, లెలమి నవ్విహగేంద్రున కిట్టు లనిరి.

క. ప్రియభక్తుండవు భక్త, ప్రియుఁడును విష్ణుండు నీవు ప్రియుఁ డై భక్తుం
డయి వర్తింతు విభుకడ, దయఁ దెలియఁగఁ జెప్పవే యతని తెఱఁ గెల్లన్

వ అని యడిగిన నతండు వారల కి ట్లనియె 348

క స్థూలప్రకారమున నీ, త్రైలోక్యము గావఁ బూని దయ చిగురొత్తఁగ
లీలఁ బ్రవర్తింపఁగ మన, మాలోకింతు మది గనుట యన వచ్చునొకో 349

ఉ. ఏనును మీరు నేల మఱి యెవ్వరు దక్షులు విష్ణుచందముం
బూని యెఱుంగ నవ్విభుఁడు భూరిదయారతి నాకు నేర్పడం
దాను మహాద్భుతంపుఁజరితంబులు సూపుచు భాషణామృతం

బోనఁగఁ జేసె నాచెవుల నవ్విధముం దెలియంగఁ జెప్పెదన్ 350

సీ. అమరేంద్రు నిర్జించి యమృతంబు గొనిపోవు నప్పుడు వీతెంచె నాకసమున
మెచ్చితి విహగేంద్ర యిచ్చెద వరము నీ కనుమాట యది విని హర్ష మెసఁగ
నెవ్వరో యెఱుఁగ నిన్నెఱిఁగించి మఱి వర మిమ్మంటి దానికి నెలమి నగుచుఁ
గాలంబుతోఁ గూడఁగా నెఱింగెదవు వాహనమవు గమ్ము నా కనుచుఁ బురుషుఁ

తే. డొక్కఁ డుజ్జ్వలతేజోమయుండు దోఁచి, జరయుమరణంబు లేకయసురులసురల
నోర్వఁ జాలినబలముతో నుల్లసిల్లు, మని వరం బిచ్చె నిచ్చిన నధికభక్తి 351

వ ఏను దండప్రణామం బాచరించి. 352

క. నీవాహన మయ్యెద రథ, మీ వెక్కఁనఁ గేతు వై వహింతుఁ బెనుపు నా
కీవరము నిచ్చి మనుపుము, నావుడు నవుఁ గాక యని మనఃప్రియ మెసఁగన్.

వ. పలికి యంతర్హితుం డయ్యె నంత సంతసంబు నచ్చెరువునుఁ బెరయుమనం
బుతో మదీయజనకునిపాలికిం జని యీవృత్తాంతం బెఱింగించిన నతండు విక
సిల్లుచు నావదనంబు వీక్షించి ధన్యుండ వైతి వమ్మహాత్ముండు నారాయణుండు
నీవలనియనుగ్రహంబున సల్లాపసౌఖ్యంబుఁ బ్రసాదించెఁ దపంబున నేకయోగ
సమాధి నవలంబించి యేను దన్నెఱుంగుటం గోరి యారాధించిన నాకు నీల
శ్వేతపీతారుణపింగళంబును బహూదరపాదపాణిశిరోనేత్రంబును నైనదివ్యగా
త్రంబు సూపి సంగంబు గలయంతరంగంబున నన్నెఱుంగ వచ్చునే నిస్సంగుం
డవై యెఱింగెదవుగాక యనియె నట్టియవ్విశ్వరూపునకు శాశ్వతపరిచర్య సేయుం
గలవాంఛ నగుటం గృతార్థతం బొందితి బదరికాశ్రమంబున కరిగి యచ్చట సక
లలోకసేవ్యుం డగునాభవ్యమూర్తి సేవింపు మని యానతిచ్చిన నయ్యెడకు
ముదంబునం బొదలుచుం బోయి 354

సీ అచట నారాయణు నచ్యుతు హరిఁ బుండరీకాక్షు గోవిందు లోకజనకుఁ
గని భక్తిఁ బ్రణమిల్లి వినుతి సేయంగఁ బీతాంబరకలిత మై యష్టభుజము
శంఖచక్రగదాసిశార్ఙ్గధరంబును నైనరూపము దాల్చి యవ్విభుండు
సిఱునవ్వుతోడ వచ్చితి మేలు సేసితి రమ్మంచుఁ దా నుత్తరంపుఁ దూర్పు

తే దెసకు నల్లన పోవఁ బెంపెసఁగఁ గడఁగి, పాఱవలయు నాకెమ్మెయి బహుసహస్ర
[1]యోజనంబులు నని వితతోజ్జ్వలాగ్ని, యద్భుతముగ ననింధనమై వెలుంగ.

వ. కని యప్పావకుం బావకద్యుతి యగునమ్మహాయోగి ప్రవేశించి యందు శివా
సహితుండై శివుఁడు దపంబు సేయఁ [2]దదీయసంవిత్సౌఖ్యం బనుభవించి యయ్య
నలంబు గడచి యరుగుచుండ నేనును బథిశ్రమాభిభూతుండ నగుచు విడువక
వెనుకఁ బోవుచుండితి నిట్లు మఱియునుం బెద్దయు దవ్వు సని యద్దేవుండు
భాస్కరకిరణంబులకుం బ్రవేశంబు లేనిమహాతమంబు సొచ్చె నచ్చటం జూడ్కి
సెడి మూఢత్వంబు నొంది. 356

---

1 యోజనములని చని 2 దదీయసందర్శనసౌఖ్యం

క. ఆదేవుఁ జిత్తమున నిడి, యాదిపురుష కరుణ నన్ను నరయు [1]మెచటికిఁ బో
యేది గతియొ నా కనఁగా, నీదెస రమ్మనుచుఁ దీపు లెలుఁగునం జూపెన్ 357

క. మది భేదము మై డప్పియుఁ, గదిరిన నే శరణు వేఁడఁగాఁ దమ మెల్లం
బది వోయి లేక తక్కెను, హృదయానందకర మైనయెడ నై యుండెన్. 358

తే. పట్టపగలింటిసూర్యునిపగిది నతఁడు, దోఁచె సూర్యేందుతారకద్యుతుల కచట
గోచరము గాదు దేవతాకోటి యాది, యైనజంతువులకు నగమ్యస్థలంబు 359

క. దుందుభినిస్వనములు నా, నందనమృదుమధురగీతనాదములుఁ జెవిం
బొందె మకరందబిందు, స్యందికమలసుభగనదులు నచ్చటఁ దోఁచెన్. 360

క. సురలకు నిమ్మెయిఁ [2]దేజ, స్స్ఫురణము లే దన్నయట్టిపోలుపున వెలుఁగన్
నరులం గొందఱఁ గాంచితిఁ, దరుణులనుం గంటి నద్భుతతమాకృతులన్. 361

తే. వారు పూజ లొనర్పంగ గారవంపుఁ
జూడ్కి నద్దేవుఁ డందఱఁ జూచు చరిగె
మఱియు నట తత్ప్రదేశంబు మహితవహ్ని
మయతఁ జేసి భయంకర మయి వెలింగె. 362

వ. అచ్చట నే నతనిం గానక. 363

క. భ్రమ గొని యద్దేవునిఁ జి, త్తమునం దిడి శరణు శరణు దయఁ గావుము న
న్నమితైశ్వర్య యనుడు శీ, తమధురలలితాక్షరముగఁ దా నిట్లనియెన్ 364

క. నిను నే మఱతునె నీ దగు, జనకునిచే నన్ను విని సుసంగతమతి వై
చను దెంచు టే నెఱుంగనె, వినతాసుత యిందు రమ్ము విడువుము భయమున్

వ. నన్నుం గానమికిం గలంక వలవదు. 366

క. మమకారాహంకారము, ల మతిం జొర నీక నిశ్చలం బగుచూడ్కిన్
నను వేతరూపు నన్నున్, శమభరితాత్మకులు గండ్రు నారవిచారా. 367

తే. నీవు నామీఁది వేడుక నెఱయ నిష్ఠ, తోడఁ దలఁచుట మామకస్థూలరూప
దర్శి వై యుండు దని నన్ను దయ దలిర్ప, గారవించిన నవలంబు క్రందువాసె.

వ. ఇవ్విధంబున సుఖం జేసి ననుం గొల్పించుకొని మఱియు దవ్వునని యాకాశం
బున కెగసిన నేనుం దోన తగిలి పోవ నంతర్ధానంబు సేసె నిట రమ్మను నెలంగ
యాధారంబుగా నాచక్కటికిం బోయి 369

క. కమనీయహంసకులసం, గమశోభిత మైనయొక్క కమలాకరముం
బ్రమదమున దాన నవగా, హము సేయుచు నున్నతన్ను నచటం గంటిన్ 370

క. నాదిక్కు గనుంగొని తా, నాదరమునఁ బిల్చె నేను నచటికిఁ జని యం
దాదేవునిఁ గానిమికి వి, షాదం బందుమదితోడఁ జంచలదృష్టిన్ 371

చ. కలయఁగఁ జూడ నద్భుతము గాఁగ ననేకశతాగ్నిహోత్రముల్

1 మెచటికిం, బోదు గతి యెద్ది యనఁగా 2 తేజి, స్స్ఫురణము

వెలుఁగుట గాన వచ్చె బహువేదరవంబులు వింటిఁ దత్ప్రవ
ర్తకులఁ బొడగాన నట్టియెడ దారుణరూపసుపర్ణసంఘముల్
బలువిడి నాపయిం గవిసె భ్రాంతుఁడ నైతి భయంబు పెంపునన్ 372

ఆ. అట్లు భయముఁ బొంది యచ్యుత శివ సహస్రాక్ష వేదమయ యనాదినిధన
త్రిభువనైకనాథ త్రినయన గోవింద, పద్మనాభ హర కృపావిధేయ. 373

క. అని మఱియుఁ బెక్కుపేళ్లను, వినుతించుచు శరణు వేఁడి వినతశిరస్కుం
డును ముకుళీకృతహస్తుం, డును నైన యే నుండ [1]దేవుఁడు ప్రసాదమునన్.

క. [2]తనుఁ జూపి యోడ కోడకు, వినతాసుత యనియె నపుడు వినుఁ డే మొదలం
గనినబదరికాశ్రమ మయ్యె నచటు విష్ణునిప్రభావ మే మన వచ్చున్. 375

ఉ. అప్పరమేశ్వరుండు లలితాష్టభుజం బగురూపు దాల్చి తా
నెప్పటియట్ల నిల్చెఁ గని యేను మనంబున నద్భుతంబుతో
ముప్పిరి యైనకౌతుకముఁ మోదము నెక్కొన నాకు సత్కృపం
జెప్పెడుఁ గాక యెట్లు నని చేరితి నంజలి ఫాలిఁ జేర్చుచున్ 376

వ. చేరి వినయావనతుండ నయి దేవా యేను భవత్పాదభక్తుండ నేని నీదయకు భాజనంబ నేని నాకు వినం దగు నేని దురధిగమసారం బైనభవదీయప్రకారం బిట్టి దని యెఱుంగునట్లుగాఁ [3]జెప్పవే యనిన నాసర్వలోకశరణ్యుండు గారుణ్యామృతమయం బైనచూడ్కి నామీఁద నోలయ నిట్లనియె 377

విష్ణుదేవుఁడు గరుత్మంతున కుపదేశించినయాత్మతత్త్వప్రకారము

సీ. అనిమిషగంధర్వదనుజు లాదిగ నెవ్వరును విను నాయున్నరూపెఱుంగ
రఖిలభూతములు నాయం దుద్భవించు వర్తించు లయించు వర్తింప నేను
వానివశంబున [4]వసియింతు సర్వంబునందును నాతత్త్వ మధిగమింప
నగు నగ్నియాత్మ సమాహితంబుగఁ జేయఁ గామవర్జిత మహంకారవిముఖ

తే. మజడ మపరిగ్రహం బహింసానుమోది, క్రోధరహితంబు నిర్మలబోధయుతము
నిత్యతృప్తంబు శాంతంబు సత్యభక్తి, యైనచిత్తంబు గలనియతాత్మకులకు

ష సాంఖ్యయోగయుక్తులు బహిర్దర్శను లై నిశ్చయరహితు లై లేని నస్మదీయ తత్త్వంబు గాన నేర రది మోహపంకమగ్ను లగువారికి నుపవాసంబుల నియమంబుల వ్రతంబుల నెఱుంగ శక్యంబు గా దేకాంతికధ్యానపరుల కెఱుంగుట గలుగు రజస్తమోదూషితంబు గాక కేవలసత్త్వాధిష్ఠితం బయిన జ్ఞానంబున న న్నవలంబించునది సూక్ష్మసరణి వాసుదేవసంకర్షణప్రద్యుమ్నానిరుద్ధ నామంబులం జతుర్విధంబుల విభక్తుండ నై ప్రాణులయం దాత్మబుద్ధ్యహంకారమనోరూపవ్యాపకత్వంబు నొంది యుండుదు నిట్టిది మదీయస్థూలప్రకారంబు గశ్యపనందనా నీవు మన్మనస్కుండవు మద్భక్తుండవు మత్పరాయణుండవు నై మత్స్వరూపవేది వగు మనియె నని చెప్పి సుపర్ణుండు 379

---

1 దేవుఁ డతిశయకరుణను. 2 ననుఁ జూచి యోడ కోడకు 3 బ్రసాదింపవే. 4 వర్తింతు

క. పురుషవరులార యద్భుత, తర మగుహరిదివ్యచేష్టితము నాకుం ద
త్కరుణం దోఁచినయట్టిది, పరిపాటిని మీకుఁ దేటపఱిచితి భక్తిన్

వ. అనిన విని యమ్మునిసిద్ధజనంబులు పరమాదరంబున నప్పక్షిదేవు దీవించి మంత్రణంబు సేసి హర్షోత్కర్షంబునం జిత్తంబులు జొత్తిల్లఁ దమలోన

సీ. అక్కజం బగుచున్నయిక్కథ యితనిచే విని కృతార్థుల మైతి మనిరి మఱి
పుణ్య మాయుష్యంబు భూతిప్రదము భక్తి వినినవిప్రుఁడు వేదవిద్య
నృపవైశ్యశూద్రుల నుపమానజయధనసౌఖ్యంబులను గంద్రు సర్వజనుల
కిహపరసిద్ధుల కిది సాధనం బగు నని పల్కి యాత్రేచ్ఛఁ జనిరి దీని

తే. బ్రహ్మ సురలకుఁ జెప్పినభంగి వసువు, లవనిసురు లయి వచ్చి మాయమ్మఁ
నున్ననా కర్థిఁ జెప్పి రయ్యున్నరూపు, నీకుఁ జెప్పితిఁ గురుకులనృపవరేణ్య

వ. అని చెప్పి దేవవ్రతుండు వెండియు నిట్లనుఁ బాండవాగ్రజా వైకుంఠరస సంవాదం బగునీయాఖ్యానంబునకు నభిప్రాయం బాకర్ణింపుము

తే. వివిధసంకల్పయజ్ఞముల్ విడిచి యాత్మ, యందు నిష్ఠమై నగ్ని సమాహితవ
జేసి నిస్పృహుఁ డై విష్ణుఁ జిత్తవృత్తిఁ, జేర్చువాఁ డవ్యయస్థితిఁ జేరనే

వ. అని యిట్లు భీష్ముండు విష్ణుస్వరూపజ్ఞానప్రకారం బితిహాసరూపంబున ధర్మ నకుం జెప్పె నని చెప్పిన నప్పురుషవరులయడుగుటలును జెప్పుటలును స హితంబు లై యింత యొప్పి యుండునే యటమీఁదిసంభాషణవిశేషంబు సెప్పు మని యడుగుటయు

చ. మునిహృదయాబ్జశాంతిమధుమోదవినోదిమరాళ గాఢచ
క్రనిహతశూలనిర్మథితరాక్షసయూథ నితాంతభక్తిభా
వనరమణీయ వేదపరివాదనిరర్గళసేవనీయ ని
త్యనిరుపమాననిర్మలనిరంజనఖేలన ధర్మపాలనా.

క. సదయాపాంగా పరిణా, మదశాసంగమనిరాస మధురతమాంగా
మదశోకరహితచేత, స్సదనా సంజనితసముపసంహృతమదనా.

మాలిని. గరుడవృషపతాకా కల్పితాశేషలోకా
సురపరిషదుపాస్యా శుద్ధసంవిద్వికాస్యా
పరమమహిమసీమా భవ్యకారుణ్యధామా
నిరతిశయగుణాలీ నిష్కళానందశాలీ ౩

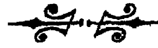
గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజితిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున నానుశాసనికపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

ఆనుశాసనికపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

మయవక్షస్స్థలగౌ
రీమయవామార్ధ బంధురీకృతసౌంద
ర్యామృతరస కీర్తనవి
ద్యామయ నిగమాంతవేద్య హరిహరనాథా.

అష్టావక్రుం డను మునికుమారుచరిత్రము

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు నారాయణస్వరూప నిరూపణప్రకారంబు విని యజాతశత్రుండు సంజాతప్రీతుండై పితామహుతోఁ గన్యాదానంబునకు వరుం డెట్టివాఁడు గావలయు ననుటయు నక్కురువంశవరుం డీవిషయంబున నొక్కయితిహాసంబు గలదు వినుమని యమ్మానవపతి యాననం బాలోకించి 2

సీ. అనఘ యష్టావక్రుఁ డనుబ్రహ్మచారిసత్తముఁడు వదాన్యుఁ డన్తాపసోత్త
మునికూఁతు సుప్రభ యనుకన్యఁ బెండ్లిగాఁ గోరి యాతని నడుగుటయు నతఁడు
నీవు యోగ్యుండవు నీ కిత్తు నాపుత్త్రి నంతకు నుత్తర మరిగి రమ్ము
నావుడు సంయమినందనుం డెందుల కరుగుదు నేనని యాచరింతుఁ

తే. బనుపు మనుడు వదాన్యుండు ధనదుపురము
గడచి హిమగిరి కరుగుము మృడునిగుఱిచి
గిరిజ దప మొనరించె నగ్గిరితటమునఁ
దత్ప్రదేశంబు పుణ్యంబు దానియందు 3

క. ఆడుచుఁ బాడుచు గణములు, గూడి చరింపంగ గిరిజకుం బ్రియముగఁ దా
వేడుక నమ్మృడుఁ డెప్పుడుఁ, గ్రీడించుచు నుండు మునులు గీర్తింపంగన్. 4

ఆ. అది పవిత్రదేశ మచ్చటు సుఁచుచుఁ, గడచి చనఁగ నీవికాననంబు
గాన వచ్చు నందుఁ గట్టిప్రాయమునది, పుణ్యమూర్తి యమలబుద్ధి యొౕర్తు. 5

క. వసియించు నమ్మునిచేఁ బ్రియ, మన లారఁగఁ గాంచి వచ్చునప్పుడ ప్రమదం
బెసఁగంగఁ బెండ్లి సేసెన, ననదృశరూపగుణవర్తనాన్వయవిద్యా. 6

సీ. అనిన నష్టావక్రుఁ డట్ల కా కని చని బాహుదాతిరభూభాగవర్తి
నై రాత్రి గడపి ధనాధీశుప్రోలికి నరుగంగ నతఁ డమ్మహాత్ముఁ రాక
విని యెదురేతెంచి వినయంబుతోడఁదోడ్కొని పోయి మహితపూజన మొనర్చి
యూర్వశి రంభ తిలోత్తమ మొదలగు నప్సరోవనితలయాటపాట

తే. లాదిగాఁ గలవివిధవినోదకృతుల, ననుదినంబు నారాధింప నందు నిల్చె
నమ్మునీంద్రుండు దగులు లే కభిమతప్రవర్తనంబుల నొక్క సంవత్సరంబు 7

వ. పదంపడి ధనదుండు నీ కేమి సేయవలయుం జేసెదం జెప్పు మనిన నతండును
సర్వంబును సంపన్నంబ నీవు నిత్యసంపద నున్నతుండ వై యుండు మే నొక్క
మునిపతి సెప్పినపనికై పోయెద నీతోడి వేడుక నిల్చితి నింతియ కాని నా
కభ్యర్థనీయం బొండు లే దని పల్కి యట వోయి 8

సీ. హిమశైలతట మెక్కి యీశ్వరక్రీడనస్థలిఁ గాంచి మ్రొక్కి ప్రదక్షిణముగఁ
జని యట యరుగంగ మునివరుచెప్పిన [1]కడిమిలేమ్రాఁకులయడవి దోఁచె
దానిఁ బ్రవేశింపఁ గా నందు మణిహేమ మయచిత్రరమ్యహర్మ్యము లనేక
ములు గాన వచ్చె నుజ్జ్వలసమున్నతరమ్య హర్మ్యంబు వానిలో నధికవిభవ

తే. సార మై యున్నఁ జూచి తద్ద్వారభూమిఁ, జేరి లోనికిఁ దన పేరు సెప్పి పుచ్చఁ
గన్యకలు పఱతెంచిరి కాంతిరూపవిలసనము లొప్పఁ గొందఱు వినయ మెసఁగ

వ. పఱతెంచి పరమాదరంబునం దోడ్కొని పోవునప్పు డప్పొలంతులయొప్పు
సూడ్కులకుం జిత్తంబునకు వేడ్కలు సేయం జాలినను లోలత్వరాహిత్యంబున
నత్యుదాత్తుం డగుచుం జని యభ్యంతరమందిరంబున వివిధరత్నరశ్మివిరాజితం
బైనపర్యంకంబున నార్యమూర్తియు ధవళవసనాంగరాగయు రుచిరాభరణ
భూషితయుఁ బ్రౌఢవయస్కయు నగు నొక్క వనితం గని మే లయ్యెడు మనుచు
నిలిచిన నయ్యిందువదన యిందు రం డని పలుకుచుం బ్రత్యుత్థానంబు సేసి. 10

క. అమ్మునివరు నాపర్యం, కమ్ముపయిం బ్రీతి నునిచి గారవమునఁ బా
ద్యమ్మును నర్ఘ్యము శ్రుతివిహితమ్మైనవిధమున నిచ్చి [2]తత్పార్శ్వమునన్ 11

వ. వే ఱొక్క సెజ్జం గూర్చుండె నమ్ముని గలయం గనుంగొని యక్కన్నియల
విభ్రమవికారంబులు దనలోచనంబులకు గోచరంబు లగుటకు నొల్లక యిమ్మ
దవతీజనంబు లిచ్చట నేల యనిన నక్కాంత యక్కన్యల నెల్లం బోవం బనిచి
సముచితసల్లాపంబులు సేయుచుండి రాత్రి యగుటయు 12

ఉత్తరదిశ యష్టావక్రుని చిత్తశుద్ధిఁ బరీక్షించుట

క. సీ తయ్యె ననుచు నల్లన, యాతనిశయనమున కరిగి యతఁ డెడ యీఁ గా
నాతల్పంబున నొకదెసఁ, బ్రీతహృదయ యై శయించెఁ బృథ్వీనాథా. 13

1 కడపవ్రాఁకులపేరు టడవి దోఁచె 2 తాత్పర్యమునన్

క. పదపడి నయమున మెయిమెయిఁ, గదియించి లతాంగి చిక్కఁ గౌఁగిటఁ జేర్పం
గదలనిచిత్తము గలిగియు, మద మేమియు లేక యతఁడు మ్రాన్పై యుండెన్.

ఆ. అట్టు లున్నఁ జూచి 'యత్తన్వి మగవారు, భోగపరులు దాల్మి పోలఁతులందుఁ
గలుగు నవ్విధంబు గాక యేఁ గోరంగ, ననుభవింప కునికి యగునె నీకు 15

క. సంపదయు దివ్యభోగము, నింపారఁ బరిగ్రహింపుఁ డే మీధన మై
పం పొనరించెద ననుఁ గా,రింపక కైకొని [1]వరింపరే యిచ్చోటన్ 16

సీ. అనిన నష్టావక్రుఁ డతిదూష్య మగుపరదారాభిగమనంబు దగదు శూద్ర
సతి యైన నధికదోషంబు బ్రాహ్మణపత్ని యగునేనిఁ బాతక మప్రమేయ
మదియును గాక నే నస్ఖలితబ్రహ్మచర్యంబునందుండి భార్యఁ గోరి
యున్నాఁడ ననుడు నీయొప్పునఁ దగిలితి వనితలు గామార్తివశతఁ బొంది

తే. వంశహాని దలంపరు వరున కలుక, రాత్మజులఁ జూడ రగ్రజు ననుజుఁ గొనరు
పురుషశతకంబుసంగమంబునను దృప్తి, సనరు దీని విచారింపు మనియె నువిద.

వ. అనిన నమ్మునివరుండు 18

క. ఇది యేటికార్యముగ నా, మది కెక్కఁగఁ జెప్పె దిట్టిమాటలుఁ గలవే
మదవృత్తి మాను మేఁ బో,యెద నావుడు నామృగాక్షి యెలన వ్వొలయన్.

తే. కార్య మగుటయు నరిగెదుగాక పిదప, నిలువ్వ మంతకు ననుటయు నీవు నన్నుఁ
గదియ కుండెదవేని నిల్చెద నధర్మ,వృత్తి వగు మని వారించె నత్తపస్వి 20

వ. ఇట్లు వారించి యిది శాపంబున [2]ముదురుఁదనంబు నొందినబృందారకసుందరి
గావలయు నట్లయ్యేం గా కుండె దీనితెఱంగు నా కెఱుంగఁ జాలిం బడ నేల
యని యాత్మ నూహించి యూర కుండె నంతఁ బ్రభాతం బైనం గాంచి
తత్కృత్యంబులు దీర్పు మని పలికి యప్పొలంతి యుత్తమస్నానీయద్రవ్యంబులు
దెచ్చి యమ్మునియనుజ్ఞ వడసి మృదుకరతలంబుల మేను దోడసి కృతస్నానుం
జేసి యతండు సంధ్యావందనాగ్నికార్యంబు లాచరించిన నమృతోపమానం
బు లగునన్నపానంబుల నతనిం దృప్తునిం గావించి యుచితసంభాషణంబులం
బ్రొద్దుపుచ్చి నిశాసమయుం బగుటయు శయనంబునకుఁ బిలిచిన నాసుశ్లోకుండు
రాకున్న నేనుం గన్యక నస్ఖలితబ్రహ్మచర్యంబునన చూవె పరిణతవయస్క
నయితి స్వతంత్ర నై యుండుదుం బాణిగ్రహణమహోత్సవం బనుభవింపు
మని పలికిన నమ్మహాత్ముం డి ట్లనియె 21

తే. బాల్యమునఁ దండ్రి యావనప్రాప్తి మగఁడు
వార్ధకంబునఁ దనయుఁడు వామనయన
నరసి నడపన కా కెందు నంగనలకు
వలసినట్టులు సేయఁగా వచ్చునెట్లు 22

---

1 వసింపరే 2 ముదుకుఁదనంబు.

వ. కావున నీవు నన్నిచ్చినం బరిగ్రహించుట పాడిగా దనుసమయంబునం జూడఁ జూడ నచ్చేడియ సుభగయౌవనసుందరాంగియు మనోహరవిలాసభంగియు నయ్యె నైనను దానియందుఁ దగులనిచిత్తంబుతో నత్తపోధనకుమారుండు.

క ఈయసనృతవర్తనము లే,లా యున్ననిజంబు నీతలంపును నిన్నుం
దోయజలోచన చెప్పుము, పోయెదఁ బనులు గల వనిచి పుచ్చుము నన్నున్.

సీ అనవుడుఁ బ్రీత యై యనఘు నిన్నారయుతలఁపునఁ జూవె వదాన్యుఁ డిందుఁ
బు త్తెంచె నేను నీయుత్తరదిశఁ జుమ్ము నీనిష్ఠఁ గాంచితి దీన నతఁడు
నిను మెచ్చు నాదెసమనమునఁ బ్రియమొందుమనుగుమునుప్రభాపరిణయమున
కనిశ నద్దేవికి వినతుఁ డై వీడ్కొని యరిగి యమ్మునిపతి యాత్మఁ గనియుఁ

తే. దన్ను నడుగంగ సకలవృత్తంబుఁ జెప్పి
యతనిపుత్త్రికఁ బెండ్లి యై యతులధర్మ
భోగగౌరవకీర్తులఁ బొంది జగతి
నతిశయిల్లె నష్టావక్రుఁ డధిపముఖ్య 25

వ అని యష్టావక్రదిశాసంవాదంబు సెప్పిన విని యప్పాండవాగ్రజుండు మును లవలన శూద్రజాతిభామలయందుఁ బ్రభవించినవారికి బ్రహ్మర్షిత్వంబు గల్గుట యదియెట్లొకో యని వితర్కింతు నత్తెఱంగు నా కెఱింగింపవే యని యనిమిషనదీనందను నడుగుటయు నక్కురుపతికిఁ గురుపితామహుం డిట్లనియె. 26

సీ నాలుగుజాతులనాతులు విప్రున కాంద్రుగాఁ గైకొన నగు నృపునకుఁ
దనకులంబున నట తక్కువకులములు రెంటను బరిణయశ్రీ [1]వహింపఁ
జనువైశ్యునకు నాత్మజాతి శూద్రాన్వయంబునఁ బెండ్లిగాఁ దగు భూపవర్య
శూద్రున కర్హంబు శూద్రకన్యకఁ బెండ్లి యగుటయు నిది వివాహప్రకార

ఆ కథితధర్మ మిట్టిగతిఁ దప్పి ప్రతిలోమ, నరశి యైనఁ గల్గు సంకరంబు
తల్లి [2]యెట్టికులము దానికులంబ యౌ, నన్నుతానులోమసంభవునకు. 27

వ ఇది సకలజనసామాన్యం బయిన తెఱంగు విశేషించి మునిసత్తములయుత్తమతపోజ్ఞానవిద్యాప్రభావంబులం జేసి తదీయబీజసంజాతులు యోని యెద్ది యైనను బ్రాహ్మణుల యగుదురు మహాక్షత్త్రియులు ననులోమవృత్తి నాత్మప్రభావంబుల నిజబీజసంజనితులకుఁ దమకులంబ కలిగింపం జాలుదురు నీవు వియోనిజాతులని శంకించి యడిగితివి వారల యేల [3]పశుయోనిజాతులు నయోనిజాతులును లోనుగా సద్ద్విజులును రాజవరులు నగుట గన్నది గాదె కావున మునివరుల నృపవరులవలనం గలిగినజన్మంబు లెల్లను బీజప్రధానంబు లై యతిశయిల్లు వినుము వసిష్ఠుండు ఋశ్యశృంగుం డగస్త్యుండు సత్యవత్యుద్భవుం డగుకృష్ణద్వైపాయనుండు మందపాలనందనులు మఱియు ద్రోణకృపాదులుం బ్రభవించిన భంగులు విందువు కాదె వారలెట్టెట్టివా గయిరెఱుంగ వేయివిషయంబున మను

[1] వరింపఁ [2] కెదికులము [3] యోనిజాతులు

వాక్యంబు గల దాకర్ణింపుము

క మునిజనుల నదుల సిద్ధుల, జననంబులు బుద్ధివృత్తిఁ జర్చింపఁగ నె
వ్వనికిఁ వశంబుగా వవి, తనతనరైనట్ల యై యుదాత్తతఁ బొందున్

వ అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు. 3

ఆ. అనఘ దానపాత్ర మగుట విప్రుఁడు లింగి, యైననో యలింగుఁ డై చరించు
టనొ యెఱుంగఁ జెప్పు మనవుడు గాంగేయుఁ,డిట్టు లనియె నమ్మహీశ్వరునకు.

—భీష్ముఁడు ధర్మరాజునకు దానపాత్రభూతులతెఱం గెఱింగించుట—

క వినుసద్ద్విజుండు నిజవ,ర్తనమునఁ జరియించుచున్న దానార్హత్వం
బున [1]వెలుఁగు లింగి యైనను, మనుజేంద్ర యలింగవృత్తి మహితుం డేనిన్.

వ. అనుటయుఁ బాండవాగ్రజుండు. 33

తే శ్రద్ధ సాలంగఁ గల్గినజనము లిచ్చు,భూరిదానముల్ దురితంబుఁ బొంద నేర
వేయెడల నని తలఁచెద నేను బుద్ధి, ననుడు నాతని కతఁ డిట్టు లను నృపాల.34

క. నరవర దుర్దాంతు లయినఁ, బరిపూతులు శ్రద్ధ గల్గుభవ్యులుఁ దా రా
దర మొప్ప నిచ్చుదానము, దురితహారము కాక కీడు దొడరునె యెందున్. 35

సీ. అనుడు ధర్మాత్మజుఁ డతనితో దైవకార్యమునప్డు విప్రుని నతిపరీక్షి
తునిఁ జేయ వలయునే యనఘ పైతృకమువిధంబున నన్న నాతండు నీవు
దలఁచినయట్టిద తగవు నావుడు నానృపాలుం డపూర్వసంబంధిసూరి
యాజితపోనిత్యులందు సత్పాత్రము లెవ్వార లనుటయు నింతవట్టు

తే. వారు సత్పాత్రముల వంశవర్య ధర్మ
భావణము కాని తత్క్రియాపరత లేని
యట్టివానికి నరుఁడు హేమాదు లిచ్చి
పొరయుఁ బదియేండ్లు నరకానుభూతి ననియె. 36

వ. అని భీష్ముండు వెండియు 37

క [2]ధరణియుఁ గాశ్యపవైశ్యా, నరమార్కండేయు లోలిన జగద్ధితవా
క్పరు లై రొక్కెడ వారొక,మరి గోష్ఠీనిరతి నుండి మనుజాధీశా 38

వ. అవ్వాక్యంబు లాకర్ణింపుము 39

క. ఘనతర మగుశ్రీగౌరవ,మున మునిఁగినఁ బాప మఖిలమును రూపు సెడుం
బెనుపునయగ్గలికఁ బొగడు, గనినపయోరాశిఁ బడ్డగడ్డయుఁబోలెన్ 40

తే. సత్కులంబునఁ బుట్టుట సకలవేద
ములుఁ బురాణంబులును శాస్త్రములును జదువు
టయును సద్గతిఁ జేయఁ బ్రోధములు గావు
శీలసామగ్రి లేని దుశ్చేష్టితునకు. 41

ఆ. పలుసదువులు సదివి పండితమాని యై, తనదువిద్య నొరుల ఘనయశంబుఁ

---

1 వెలయు 2 ధరణిం గాశ్యప.

గుడిచి, [illegible]

తే. [illegible] గుప్తి దేవులకు [illegible] రాజ

[illegible]

ఆ. వశికచ్చి [illegible] ప్రాణివిక్రయమున ప్రమదమున [illegible]

[illegible] లేనివాని నరదేవ. 57

వ. అనిన విని [illegible]

[illegible] యనియుం గుటయు [illegible] యని పల్లనియె.

[illegible]

సీ. భోజనార్థులఁ దుష్టిఁ బొందించునతఁడును [illegible] చేరఁ

జేకొంది ధనము [illegible] వ్రతంబున విద్యార్జనంబు [illegible]

[illegible] సంక్లిష్టదారపుత్రు

[illegible]

తే. [illegible] నేని [illegible]

[illegible] వేంద్ర.

వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 60

సీ. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

తే. [illegible]

[illegible]

మాచరించి [illegible]

నిరయ [illegible] 61

సీ. [illegible]

[illegible] యుపాధ్యాయు [illegible]

[illegible]

[illegible]

తే. యాచరించు [illegible] గోవు

[illegible]

సీ. [illegible]

[illegible]

[illegible] శ్రుతము సంపాదించి [illegible]

1 [illegible] 2 [illegible] 3 [illegible]

దూలపుచ్చునట్టి దుష్టాత్మకుని బ్రహ్మహత్య వొందు సందియంబు లేదు. 42

తే. వాజిమేధముల్ వేయొక్కనలఁ బెట్టి, యలఘుసత్యంబు దక్కటివలనియందు
నిల్పితులఁ [1]దూఁపఁగా సత్యనిష్ఠలోని, యర్థమున కెత్తు వచ్చె నయ్యధ్వరములు

వ. అని యిట్లు వర్తిల్లునాలుగువాక్యంబులుం జెప్పి. 44

తే. బ్రహ్మచర్యంబుకంటెను బరము మద్య
మాంసములు రెండు నుడుగుట మనుజనాథ
లోకయాత్ర వాటించు [2]చలోలుపతయు
శమముఁ గల్గి వర్తించుట శౌచవిధము. 45

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు ధర్మంబు నర్థంబును గామంబును నాచరించుకా
లంబు లెఱింగింపవే యనుటయు నాపగేయుం డతని కిట్లనియె 46

తే. రేపకడయును బగలును మాపు వరుస, నర్థధర్మకామంబుల నాచరింప
వలయు వానియం దాసక్తి వలదు సక్తుఁ, డయ్యెనేనియు మేలు ధర్మాభిరతిని.

వ. అని మఱియును. 48

క. విను గురుపూజనవిప్రా, ర్చనము లధికపుణ్యములు ధరావల్లభ వి
ప్రుని నిందించుటయును న, గ్నిని వేదము విడుచుటయును గిల్బిషతమముల్ 49

సీ. అనుటయు ధర్మనందనుఁడు దానంబుల కెవ్వరు పాత్రంబు లేర్పరింపు
మనిన సద్ధర్ములు నక్రోధనులు సత్యరతులు దాంతులును ధీరత్వయుతులు
నిజకర్మనిరతులు విజితేంద్రియులు సర్వభూతహితులు నలుబ్ధులును శుచులు
దానపాత్రములు వేదంబు సాంగంబుగాఁ జదివి షట్కర్మనిష్ఠలఁ దొడఁగి

తే. తత్త్వవిదులైన బ్రాహ్మణోత్తములకీగి, విను సహస్రగుణం బగు విశ్రుతశ్రు
తంబుఁ బ్రజ్ఞయు శీలవృత్తములుఁ గలుగు, వారి కిచ్చుట వంశవిస్తారకంబు. 50

వ. అని నిర్దేశించి భీష్ముండు వెండియు 51

ఆ. యోగ్యుఁ డైనవిప్రుఁ డొకరుండు సంతృప్తిఁ, బొంద నధికతృప్తిఁ బొందు దేవ
వితతి మునిసమూహపితృసమాజములు న, ట్లగుట వెదకి తెచ్చునది విశిష్టు 52

వ. అనిన విని కౌంతేయాగ్రజుం డతనితో దేవపితృమనుష్యపూజలకాలంబు లెఱిం
గింపవే యనుటయు నతండు 53

క. నృపవర పూర్వాహ్ణంబును, నపరాహ్ణము దేవపితృసమారాధనవి
ధ్యుపదిష్టకాలములు మ, ధ్యపుసమయము మానుషార్చనార్హం బరయన్ 54

వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 55

సీ. నరనాథ కాలహీనంబును నశుచిసంస్పృష్టంబుఁ బరిభుక్తశేషమును న
మంత్రకంబును వీతతంత్రంబుఁ గీటకేశప్రదుష్టంబు రాక్షసులు గొంద్రు
మానసీయద్రవ్యమేనియు సురపితృక్రియలఁ దురాత్మకు లయినవారు

---

1 దూన్పఁగా 2 చలోలుపత్వ, శమముఁ

గుడిచిన నట్లు యక్కుడుపులఁ బొనుపక నుత్తుని జడుని నున్మత్తుఁ బతితుఁ
తే. [1]గ్లీబుఁ గుష్ఠి దేవలకుఁ జికిత్సకునిని, పీతనియము నపస్మారి శ్విత్రి రాజ
యక్ష్మయుతుని న ర్తకుని గాయకుని సోమ, విక్రయుని వేదవిక్రయు విడువవలయు.
ఆ. వడ్డికిచ్చి కుడుచు వాఁడు ననగ్నియుఁ, బ్రాణివిక్రయమున బ్రదుకునతఁడు
దైవపిత్ర్యములకుఁ దగరు సంధ్యోపాసనములు లేనివారు నరవరేణ్య. 57
వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు శంతననందనునితో దైవపిత్ర్యంబులగు దానంబులకు నుత్తమపాత్రంబు లెవ్వరెఱింగింపవే యనియడుగుటయు నతం డతని కిట్లనియె.

—దైవపిత్ర్యంబు లగుదానంబులకుఁ బాత్రభూతుల నిరూపించుట—

సీ. భోజనార్థులఁ దుష్టిఁ బొందించునతఁడును దెరువాటువలనఁ దస్కరులచేతఁ
జే టొంది ధనము వాంఛించునతండు వ్రతంబున కుద్యాపనంబు సేయఁ
దలఁచి యర్థించునతండును గురుఁ దల్లిదండ్రుల సంక్లిష్టదారపుత్రు
లనుబ్రోవఁ బడునతండును మహావ్యాధినిరాసంబు సేయంగ నాససేయు
తే. నతఁడు నిష్పాపుఁ డైనధరామరుండు, నెపుడు భిక్షయ బ్రదు కగునేని నట్టి
యతఁడు దైవపిత్ర్యములకు నతిశయంబు, గల్గుపాత్రంబులగుదురు కౌరవేంద్ర.
వ. అని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 60
సీ. సత్రంబు నాలయుఁ [2]జలిపందిరియు రచ్చకొట్టము వ్రచ్చుట గురుజనముల
నిందించు టాగమనింద దధీయవిక్రయవిధి దద్విలేఖనము గొండి
యము సంధిభేదన మన్యకర్మోపజీవన మకృతజ్ఞత [3]వాఁసదార
వృత్తిమంత్రసుశాస్త్రవిధ్వంసనము మనలోల ననాథను బాల వృద్ధఁ
తే. దాపసిని భీతి వంచనఁ దలరఁ జేయు
టతిథిపుత్రభృత్యులకు నాహారకలన
మాచరింపక కుడుచుట యార్యకోటి
నిరయహేతువులుగఁ జెప్పు నృపవరేణ్య. 61
సీ. విమతశస్త్ర కేశముల్ విక్రయించుట శస్త్రములచేత కన్యాజనులను విప్ర
తతిని గోగణమును దఱిసి పోవుట యుపాధ్యాయు సభర్తృకకుం దైనభృత్యు
విడువుమార్గముఁ గ్రంపనడిచి కొయ్యలుప్రాతికిఁ జెఱుచుట నరకంబు సేయునంద్రు
నేరమి లేకయుఁ నెప మిడి యర్థంబు గొనురాజుఁ బ్రజరక్ష వినికి గలిగి
తే. యాచరింపనివిభుఁడును నప్పనంబు, పలుకుబడి దప్పి కొనియెడుపతియుఁ గోవు
ముక్కుఁ గుట్టెడువాఁడుఁ దిన్నమ్మ ఘాతి, యగునతండు నధోగతి కరుగువారు.
సీ. ధర్మంబుభయమునదారిద్ర్యసంబాధమున రోగమును బాపములఁ దొలఁగఁ
జేతకు నైనఁ జేసిన దేవకార్యార్థపరిహింసనంబును బరమతపము
శుశ్రూషయును గల్గి శ్రుతము సంపాదించి యప్రతిగ్రాహకుఁ డైన మద్య

---

1 గుష్ఠిఁ గ్లీబుని దేవలకునిఁ జికిత్సకుని నపస్మారి ఖలుఁ గృతఘ్నునిని రాజ. 2 జలివిందిరయు. 3 పారదార.

మాంసపరస్త్రీసమాగమపవై ముఖ్యమున నాశ్రనుష్ఠులఁ దనకులంబు
తే. వారి భరియించినను హేమవస్త్రమంది
రాన్నపానంబు లోసఁగిన నాశ్రయంబు
దీనులకు నిచ్చినను హింస మానినను స
మంచితస్వర్గలక్ష్మి సిద్ధించు నంద్రు 63
సీ రచ్చకొట్టంబు నారామంబుఁ గూపంబుఁ బ్రపయుఁ గావించుట భయభరార్త
కోటి గాచుట కన్య గోవు వాహనము దాసుని దాసి నిచ్చుట దనకుఁ గీడు
సేసిన సైఁచుట చెలులఁ జుట్టంబులఁ బ్రోచుట పెక్కండ్ర [1]పొంటెఁ గార్య
మునఁ బరాక్రమమున ధనమునఁ దా నల జడిపాటు దుష్కర్మసరణిఁ బొరయు
ఆ కునికి నాకలోకమునకు నిచ్చెన లగు, నెక్కులమునఁ [2]బుట్టిరేని బహుసు
తుండు నతికృపాన్వితుఁడు వేయునెలలపై, బ్రతికినతఁడుఁ గంద్రు త్రిదశపదము.
వ. అని నిర్దేశించి 65
ఆ నరకవాసకారణము నెఱింగించితిఁ, బుణ్యలోకహేతుభూతములును
దేటపడఁగఁ జెప్పితిని గురుసంతతి, శ్రేష్ఠ యింక నేమి సెప్పవలయు. 66
వ. అడుగు మనినం గౌంతేయపూర్వజుండు శాంతనవుతో బ్రహ్మహత్యాసమంబు
లని కొందఱు గొన్నికర్మంబు లుగ్గడింతురు హింస లేకయు నట్లయ్యెడునవి
యెయ్యవి వాని నేర్పడ నెఱింగింపవే యనుటయు నతం డతని కిట్లనియె. 67
సీ. దివ్యబోధాఢ్య వేదవ్యాసమునినాథు నడిగితి నొక్కనాఁ డధికభక్తి
నిట్లని యాసంయమీంద్రుండు కృప నాకు నెఱిఁగించె ననఘ నాయెఱిఁగినట్టి
విధము లెఱింగింతు వినుము విప్రునిఁ గృశు నామంత్రితునిఁ జేసి యతఁడు గుడువ
వచ్చినఁ బెట్టమి వరకులంబును నారవిద్యయుఁ గలవిప్రువృత్తి గొనుట
తే. నీరు ద్రావంగ గోవు లేతేర విఘ్న, మాచరించుట బధిరపంగ్వంధధనము
లపహరించుట వేదశాస్త్రాదినింద, బ్రహ్మహత్య లెట్టట్టుల పౌరవేంద్ర. 68
తే. అలుకఁ బరి నూర వనమున నగ్ని యిడుట, పాపశీలతమై బొంకి బ్రాహ్మణునకు
నధికతర మగుశోకంబు నావహించు, టంచితాచార బ్రహ్మహత్యాసమములు.
తే. రూపగుణశీలముల ననురూపుఁ డైన, వరున కీక కన్నియఁ దనవలసినట్ల
తగనివానికి నిచ్చుట ధర్మదేవ,తాతనూభవ బ్రహ్మహత్యాసమంబు 70

భీష్ముఁడు ధర్మరాజునకుఁ బుణ్యతీర్థవిశేషంబుల నెఱింగించుట

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు గంగాపుత్త్రుతోఁ బుణ్యతీర్థవిశేషంబులు వినవలతుం
జెప్పవే యనుటయు నమ్మహీపతికి నమ్మహాత్ముం డిట్లనియెఁ దొల్లి గౌతముం
డడుగ నంగిరసుండు దీర్థంబులు గొన్నింటిప్రకారంబు సెప్పె నప్పరిపాటి
సెప్పెద నాకర్ణింపుము 71
సీ సప్తదినంబులు చంద్రభాగను వితస్తను నూర్మిమాలినిఁ దగ వసించి

1 బాగడు కార్య. 2 బుట్టెనేని

యాహారవిరహితుం డై యుండ మునిసమానుం డగుఁ గాశ్మీరమండలమున
నదులు గొన్ని మహావనము సొచ్చి పాఱు దివంబు సిద్ధించుఁ దదంబు సేవఁ
బుష్కరమ్ముఁ బ్రభాసమును నైమిశము నింద్రమార్గంబు దేవికాస్వర్గబిందు
తే. లును సమవగాహనంబున జనుల నప్స, రస్సమేతవిమానవర్తనులఁ జేయు
నవనినాథ హిరణ్యబిందువుఁ గుశేశ, యంబు నెల్లపాపంబులనపనయించు 72

వ గంధమాదనసంగత మైనయింద్రతోయయుం గురంగదేశగత యగుకరతోయ
యుం ద్రిరాత్రోపవాసోపేతస్నాతకులకు నశ్వమేధఫలంబు గలుగంజేయు 73

తే కనఖలమున గంగాద్వారమునను నీల, భూధరమునఁ గుశావర్తమునను బిల్వ
కమున సుస్నాతుఁ డై పాతకములుదొఱఁగి,నాకలోకవిహారంబునరుఁడువొందు.

క. భాగీరథి యెచట నుస, గ్భాగమునను శివుని నెలవుప్రాంతమునఁ జను
ధీగణ్య [1]యచట నెలకు న, మాగతు లగుసురులఁ గం డ్రనాహారవిధిన్ 75

సీ. ఆహార ముడిగి [2]మహాశ్రయంబున నగ్నిహోత్రి యై యొకమాస ముండి నరుఁడు
సకలసిద్ధులు మహాశ్చర్యంబుగాఁ గను జననాథ భృగుతుంగ మనుమహాప్ర
దమ్మున వాసరత్రయ ముపవాసి యై బ్రహ్మావధంబుపాపంబుఁ దొఱఁగు
వినుము కన్యాకూపమున నాగ్నిహోత్రత నున్నఁ గీర్తితుఁ డగు నుభయలోక
తే ములను సుందరికాప్రాపంబునను దగఁగ
సకృదుపస్పర్శనము చేసి చారుమూర్తి
యై జనించు వైమానిక మనఁగఁ బరఁగు
భవ్యతీర్థంబు సేవించి పడయు దివము

తే కృత్తికాంగారసంసేవ గిల్బిషములఁ
బాపి నాకంబుఁ జేర్చు విపాశఁ ద్రిదివ
సములు గాలికాశ్రయ బ్రహ్మచర్యనియతి
తోడ సేవింప జన్మంబు దొఱఁగు నరుఁడు 77

క. స్నానముఁ బితృతర్పణమును, మానితగుణ కృత్తికాశ్రమంబున నియతిన్
మానవులు సేసి శివుకొలు, వానందాత్మకతఁ గాంతు రంద్రు మునీంద్రుల్ 78

తే ద్రోణశర్మపదంబున రూఢ మైన, తీర్థమును శరస్తంబంబు దేవదారు
వనముఁ దమ్ము సేవించిన మనుజు నెట్టి, వాని నైనను నప్సరోవరునిఁ జేయు.

తే చిత్రకూటజనస్థానసేవనములు
రాజలక్ష్మి నొసఁగు వీతభోజనత్వ
సుహితవృత్తుఁ డై శ్యామాశ్రమమున నొక్క
పక్ష మున్న [3]నంతర్ధ్యాన ఫలము గలుగు. 80

క. విమలమతిం గౌశికవా, లమున ననాహారమాన లంపటుఁ డై యు

1 యచట నెలకు నరు, లాగ. 2 బింబాశ్రమంబున. 3 నంతర్ధాన పదము.

న్న మనుజుఁ డిరువదియొక్కదినములం బరమగతిసాధనశ్రీ నొందున్. 81

సీ. పేర్చుమతంగవాపిక నేకరాత్రంబు నిలిచి సిద్ధుం డగు నెల వసించి
నైమిశంబునఁ బొందు నరవర పురుషమేధఫలంబు నట్టివిధంబ యుత్ప
లావనంబునఁ జేయఁ గా విను మశ్వమేధంబుఫలంబునర్ధంబుఁ బడయు
నరుఁడు గంగాయమునాసంగమమ్మునఁ గాలాంజనం బను శైలమునను

తే. నియతి నాచరితస్నానుఁ డయి విముక్తి, తెరువు గాంచు వైవస్వతతీర్థసేవఁ
దీర్థభూతత్వ మొందు విధేయచిత్త, వృత్తిఁ గౌరవవంశపవిత్రచరిత 82

ఆ. విను ప్రయాగమునకుఁ జనుదెంచు గోటిత్ర, యంబు దశసహస్రకింబుఁ దీర్థ
ములు నరేంద్ర దర్శమున నందు నెల్లనాళ్లు,లున్న నరుఁడు ముక్తి కొడయఁడండ్రు.

క. విను గంగను బ్రహ్మసరం, బనుతీర్థమునందు నెల నిరాహారతమై
మనికిని మర్త్యుం డమృతాం, శునిలోకంబున మహాయశుం డై యుండున్. 84

సీ. అనఘ యష్టావక్రమును [1]గలవింకము దేవహ్రదము బ్రహ్మభావ మొసఁగు
నాచరితస్నానుఁ డగుమర్త్యునకు నుర్వశీకృత్తికాయోగసిద్ధకీర్తి
వైనలౌహిత్యంబునందు సుస్నాతుఁ డై పుండరీకాధ్వరమున ఫలంబుఁ
బొందు రామహ్రదంబున నిరాహారుఁ డై పండ్రెండు దినములు భరితనియతి

తే. నున్నసకలకల్మషములు నుజ్జగించి, నరుఁడు నిర్భోజనత నెలనాళ్లు దామ
హాహ్రదావాసి యై జమదగ్ని గన్న, పుణ్యలోకంబుఁ గనుమునిగణ్యుఁ డగుచు.

క. విను వింధ్యంబున నొకనెల, తనుతాపము నోర్చి చేయుతపమున జనరం
జన సర్వప్రాయశ్చి, త్తనిరూఢిం బొంది నరుఁడు ధర్మజ్ఞుఁ డగున్ 86

సీ. నర్మద నాఁడి భూనాథనందనుఁ డగు జంబుమార్గంబున సంయతాత్ముఁ
డై మానములు మూఁడు నట యొక్క నాఁడును నిలిచిన సర్వసిద్ధులనుబొందుఁ
గోకాముఖము నీరఁ గ్రుంకి తండులికాశ్రమమునకుఁ జని వల్కలము ధరించి
శాకభోజనుఁ డయి శాంతిమై నున్న నన్నెలవున నున్నకన్నెలు పదుంత్ర

తే. కధిపుఁ డై యజరామరుం డయి సుఖించుఁ
గుల్యయందుఁ ద్రిరాత్రమ్ము గుడుపు దక్కి
శౌచి యై యఘమర్షణజపము సేసి
యశ్వమేధఫలముఁ బొందు ననఘ నరుఁడు 87

వ. ఆర్ష్టిసేనాశ్రమంబున నుజ్జానకస్నాతుండై మర్త్యుం డఖిలపాపంబులందొలంగుఁ
బిండారకంబున [2]నేకరాత్రంబు నిలిచి యగ్నిష్టోమఫలంబుం బడయు ధర్మార
ణ్యంబున బ్రహ్మసరస్సు సేవించి పౌండరీకఫలప్రాప్తిఁ గాంచు. 88

చ. జనకుఁడు గౌరికిన్ వినుము శంకరుమామ హిమాద్రి సర్వర

---

1 గపోతంబును 2 ద్విరాత్రంబు

త్ననికరవిశ్వపుణ్యాభవనంబు ప్రశాంతత నందు నిల్చి స
న్మునిగణసేవనంబుఁ దపముక్ నడపంగ నరుండు సిద్ధుఁ డై
వినుతికి నెక్కుఁ బొందు నరవిందభవాంతికవాససంపదన్ 89

క. విను తీర్థసేవ గామం,బును గ్రోధము మదము లోభమును జేరని నె
మ్మనము గలిగి నడప వలయు, ననఘా ఫలసిద్ధి దాన నగుఁ బురుషునకున్ 90

క. దమమును దపము నహింసయు, శమమును దీర్థముల వాన శౌచాతిశయం
బమలగుణ కల్గు రిత్తజ,లములం దోఁగిన శుచిత్వలాభము గలదే 91

క. దొరకొననివానిఁ గోరక, దొరకొనినందున మమత్వతుష్టస్పృహాదయతం
బొరయక విగతస్పృహు లగు, పురుషులు శుచు లేల తీర్థములు వారలకున్ 92

ఆ. అర్థయ దుర్గమములు నతివిషమంబులు, నైనతీర్థములు ధరాధినాథ
యధికభక్తియుక్తి నాత్మఁ దలంచినఁ, జాలు నరులకల్మషములు వాయు 93

క. జనవర తీర్థవిధాశం, సన మగునీపుణ్యవాక్యచయము పవిత్రం
బనుపమము మాననీయం, బనిమిషపదవీప్రదము రహస్యము సుమ్మీ 94

క. అనుగతుఁ డగుశిష్యునకుం, దనసుతునకుఁ జుట్టమునకు ధరణీసురము
ఖ్యనియతిపదద్విజాతుల, కును దగ నెఱిఁగించునది యకుంఠితకరుణన్ 95

క. నరవర గౌతమునకు నం,గిరసుఁడు సెప్పినది యిది యకిల్బిషబుద్ధిం
బరిపాటిఁ బఠించినఁ ద, త్పరత వినిన నపుడె పాయుఁ బాపము లెల్లన్. 96

క. మునులకు జప్యం బిది స, ద్వినుతము నిత్యముఁ బఠించు విమలాత్ములకున్
విను జాతిస్మరణముతో, జననం బతిపుణ్యపురుషసంతతిఁ గలుగున్. 97

అత్రిప్రముఖమహర్షులు శరతల్పగతుఁ డైనభీష్ముఁ జూడ వచ్చుట

వ. అని చెప్పి నయ్యవసరంబునం బుణ్యవిశేషగణ్యుం డైనయగ్గాంగేయుం డట్లు
గాండీవిశరంబులు శయ్యగా వీరశయనంబున నునికి నతని నీక్షింప నత్రియు
వసిష్ఠుండును భృగుండును బులహుండును బులస్త్యుండును గ్రతువు నంగిర
సుండును నగస్త్యుండును గణ్వుండును గౌతముండును విశ్వామిత్రుండును జమ
దగ్నియు మొద లయినమహామునులు శిష్యవ్రాతంబుతో నేతెంచి తపఃప్ర
భావస్ఫురితప్రభాపూరంబు భూనభోంతరంబున సంతతంబు లగుచుండ నిలిచి
యద్దేవవ్రతునియున్న తెఱంగు గలయం గనుంగొనిరి పాండవు లాశ్చర్యభరిత
చిత్తు లగుచు నత్తపోధనవర్యులం బ్రస్తుతించుచుం బ్రణమిల్లి రప్పు డప్పరమ
సంయము లంతర్ధానంబు సేసి రక్కౌరవులు నక్కురుపితామహుండును దారును
వారలమాహాత్మ్యంబు లుగ్గడించుచుఁ దద్విషయం బైనసంభాషణం బొన
ర్చిరి తదనంతరంబ 98

తే. తాతపాదపద్మములు మస్తకము సోఁక, వినతుఁ డై ధర్మతనయుఁ డే జనపదంబు

లేనగంబు లేనదులు పుణ్యానుభావ, సమధికత్వంబు గలయవి జనవరేణ్య. 99
వ. అని యడుగుటయు. 100

భీష్ముఁడు ధర్మరాజునకు గంగాప్రభావంబు సెప్పుట

సీ. అతనికి నాతఁ డి ట్లను నివ్విషయమునఁ గల దితిహాస మొకండు దాని
వివరింతు నీకుంఛవృత్తిపరుం డగు నొకవిప్రునింటికి నొక్కసిద్ధుఁ
డతిథి యై వచ్చిన నాతిథ్య మొనరించి యతనితో సల్లాప మాచరింప
నమ్మహాత్ముండు నీయడిగినయట్టుల యాసిద్ధు నడిగిన నతఁడు సెప్పె
తే. ననఘ యెవ్వానినడుముగా నరిగెఁ బావ, నాంబుపూర భాగీరథి యట్టిదేశ
భూధరాదిపదార్థముల్ పుణ్యతమము, లట్లు గాకయు గంగమహాత్త్వ వినుము.
తే. త్రిపథగాసేవనమున సిద్ధించునట్టి, గతి జనములకు నియతకల్పితము లయ్యు
నధ్వరంబును బ్రహ్మచర్యంబుఁ దపము, సంపరిత్యాగమును జేయఁ జాల వనఘ.
క. మే నించుక సోఁకిన గం,గానదితోయములు జనులకల్మషకోటిం
బో నడిచి పురందరలో, కానందముఁ బొందఁ జేయు నాగమవేదీ. 103
క. మును పాపము లెన్ని యొన,ర్చినఁ బిదపను గంగ నాడఁ జీఁకటి రవి దోఁ
చిన విరియుగతి విరియున,య్యనఘుఁ డిలాతలముదొఱఁగి యమరత నొందున్.
తే. ఎన్నియేఁడులు మనుజునియెమ్ము గంగ, వారియందుండు నన్నివేల్వత్సరములు
నాకలోకమహాసుఖశ్రీకి నాతఁ, [1]డుత్తుఁ డై యుండు నిర్మలచిత్తవృత్తి. 105
సీ. అనఘ సోమము లేనియధ్వరంబును శశి లేనిరాత్రియు రవి లేనినభము
నాత్మధర్మము లేనియాశ్రమంబును బుష్పసంపద లేనిభూజమునుబోలె
హీనత నొందు గంగానది లేనిదేశంబు చాంద్రాయణశతము లైన
గంగాపయఃపానకరణంబు గావించు నిర్మలత్వముఁ జేయ నేర వగ్ని
ఆ. యందుఁ బడినదూది య ట్లగు గంగావ, గాహనమునఁ బాతకంబు లఖిల
భూతములకు దుఃఖములు వాపికొనుటకు, నేవిధములు గంగ కీడు గావు. 106
క. శరణంబు లేనిజనులకుఁ, బరమశరణ మండ్రు మునులు భాగీరథి ని
ర్జరులకు నమృతములట్టుల, నరులకు గంగాజలం బనఁగ నే విందున్. 107
క. తలపై జాహ్నవివాలుక, యలికిఁకొనిన ఫాలతటిఁ దదంతర్మ్రుత్స్నం
కలితముఁ జేసినఁ బాపం,బులు దొలఁగు సువర్ణుఁ గనినభుజగముల క్రియన్. 108
క. గంగాతరంగశీకర, సంగత మగుమారుతమున సద్యస్స్పర్శం
బంగీకరించు నెవ్వఁడు, భంగపఱుచు నతఁడు ఘోరపాపచయంబున్. 109
తే. ఇవుల నేడుదరంబుల నవుల నేడు
దరములను బిత్రువర్గంబు నరుఁడు గంగ
నాడి శుచిఁ జేయుఁ జూచిన యంతమాత్రఁ

1 డుక్తుఁ డై యుండు నిర్మలయుక్తచిత్త డత్తి గుండును నిర్మలచిత్తవృత్తి

భూమి వాఙ్మనః కాయజపాపహరములు. 110

తే. వినిన వేఁడిన సేవింపఁ గనినఁ జేత, నంటినను రెండుకులములయందుఁ గలుగు
పితృగణంబుల నెల్ల సద్గతికిఁ బుచ్చు, గంగ యెటు సేయునో యవగాహనమున.

క. విను గంగఁ గలుగు మునుకల్, ధనములతో నొండు నీటఁ దగ మునిఁగిన య
జ్జనులు దురితములఁ బాయుదు, రని యార్యులు సెప్ప విందు నంచితచరితా.

సీ. అనఘ [illegible] సన్న్యాసి యగువాఁడు బ్రాహ్మణుఁ [illegible] బహుశ్రుతముఁడు
సంధసమానుండు నగు నింద్రుఁ డాదిగా సురలు [illegible] గంగ [illegible]
[illegible] మూర్తి [illegible] గంగఁ [illegible]
[illegible] భయంబుఁ బాపభయంబును భూతభయంబు [illegible]

ఆ. గాఁగఁ గలుగుభయనికాయంబు గంగాప్రశంసనమునఁ బాయు శంకఁ [illegible]
[illegible] దివినుండి, రా ధరింపఁ [illegible]. 113

తే. మూఁడు [illegible] లోకములకు మూఁటి
[illegible] పెంపు నొనఁగినట్టి
[illegible] మూర్తి యగు దేవి నాశ్రయించు
నాఁడు కృతకృత్యుఁ [illegible] కృతాత్మ. 114

క. [illegible] నింద్రుఁ [illegible] గ్రహములు, [illegible] [1][illegible] [illegible]
[illegible] వినుము [illegible] బ్రహ్మవి [illegible].

ఆ. సగరసుతపుత్త్రచయము మునీంద్రశాపమున భస్మమై యపారదురిత
[illegible] గా గంగ నిజజల, సేక [illegible] నాకమునకు.

తే. [illegible] గంగఁ
[illegible]
[illegible]
[illegible] నిస్తరింతే కనఘ. 117

ఆ. [illegible] విధునివలన సూర్యువలన మేరుగ [illegible]
[illegible] నుండి హిమనగము నొలసె గంగ.

క. [illegible] నిశ్చలత [illegible] శరణం
బని [illegible] బ్రహ్మవి, [illegible] నొనఁగున్. 119

వ. అని చెప్పి సిద్ధుండు నెండియు. 120

క. ఏ నెఱిఁగినంత సెప్పితి, గాని [2]యనంతమహిమంబు గంగాగుణసం
తానంబు [illegible] వరకీర్త్య యనఘచరిత్రా. 121

క. మేరువు [illegible] వారిధి, వారికణంబులును నెన్నవచ్చు నగు గంగా
[illegible] గుణంబులు [illegible] గునం [illegible] యెఱుఁగ [illegible] వివేకా. 122

[1] [illegible]. [2] [illegible].

వ. అని పలికి యిట్లనియె 123

ఆ. వేడ్క నీకు నేను వివరించినట్టి యీ, జాహ్నవీగుణములు సంతతంబు
మనసు వాక్కుఁ దనువు ననఁ గలసాధనములఁ భజింపు భక్తిపూర్వకముగ.

తే. అట్టులైన గంగాప్రసాదాతిశయమువలన సిద్ధుండవై త్రిభువనములందు
నర్చనీయసంక్రీడన మవిహతముగ, సంచరించుమాహాత్మ్యంబు సంభవించు.

క. నిజధర్మనిరతుఁడై తను, భజించుసజ్జనునిచిత్తపద్మము గృపఁ దా
భజియించి గంగ యతనిం, బ్రజనితచిరసౌఖ్యుఁ జేయుఁ బావనచరితా. 126

వ. అని యిట్లు గంగాగుణంబు లమ్మహాద్విజునకు వివరించి యాసిద్ధుండు గగన
గమనంబునం జనియె నవ్విప్రోత్తముండు నియతచిత్తుండై గంగాసేవనం
బాచరించి యనన్యసులభ యగుసిద్ధిం బడసెఁ బాండవాగ్రజా నీవును గంగా
భజనంబునం బరమశుభంబు నొందుము 127

క. అని చెప్పి శాంతనవుఁ డి, ట్లను గంగాస్తోత్రసహితమై పరఁగినయి
వ్వినుతేతిహాసముఁ బఠించిన వినినను రుజలు వాయుఁ జెందవఘంబుల్ 128

క. అనిన విని యన్నరేంద్రుం, డనుజసహితముగఁ బ్రభూతహర్షసమున్మీ
లనకలనాసంవేశిత, మనస్కుఁడై యాతనికి నమస్కృతి సేసెన్. 129

వ. ఇట్లు పరమహర్షంబునం బ్రణతుండై ధర్మజుండు మందాకినీతనయుతో నెవ్వరు
సర్వజనపూజ్యు లెఱింగింపవే భవద్వచనామృతంబునఁ దృప్తి సనక యడిగె
ద ననిన నమ్మహాత్ముండు వాసుదేవనారదసంవాదం బనునితిహాసంబు వినుము
నీయడిగినయర్థంబు దేటపడియెడు నని పలికి యతని కిట్లనియె 130

వాసుదేవ నారదసంవాదప్రకారము

క. తనకడకు నారదుఁడు వచ్చిన సత్కారము దగంగఁ జేసి ముకుందుం
డను సమధికబహుమానంబున నెవ్వారలకు నీవు మ్రొక్కెదు చెపుమా.

వ. అనిన నద్దేవముని యద్దేవకీనందనున కిట్లనియె 132

సీ. వరుణు సమీరణుఁ దరణిఁ బర్జన్యుని నప్తార్చి నీశాను షణ్ముఖుని మ
హాలక్ష్మి విష్ణుని నజు బృహస్పతిఁ జంద్రు జలములు భూమి నెజ్జనము లెపుడు
నతిభక్తి సేవింతు రట్టివారలకు నే మ్రొక్కెదు వేదపరులుఁ దపోధ
నులు దేవతాపూజనులు భూమిధనధాన్య గోదానశీలురు నాదరంబు

ఆ. గల్గి యతిథిపూజ గావించువారలుఁ, బితృసమర్చకులును భిక్షితాన్న
పూతశాంతభావములు గలవారు సత్యవ్రతులును బూజ్యు లనఘ నాకు

క. వినుత త్రివర్గనిరతులు, ననహంకారమమకారు లగుజనులు సువ
[illegible]ర్తనయుతులు నలోలురు బోధనులు నమస్కార్యు లద్రిధర విను నాకున్.

క. [illegible] మత్సంపూజ్యజనావలిఁ జిత్తమున నెఱిఁగి యర్చనమును సం

1. [illegible]యతులును నలోలురు, ననసూయులు వందనీయు లగుదురు నాకున్

ం నడపు భూరిశు,భావహ మగు నవ్విధంబు యాచవసింపా. 135

ు గావునఁ గుంతీ, తనయాగ్రజ నీవు నివ్విధములజనములం

ాడుము వారలు శో,భనము లొసంగుదు రఘుంబుఁబాపుదురు కృపన్.

ని యమ్మహీశ్వరుం డమ్మహితాత్మున కి ట్లనియె. 137

ులకుఁ గర్తవ్యము, లనేకములు గలవు వానియున్నిటిలోనఁ

,ధానకృత్యం, బనఘచరిత చెప్పవే దయం దెలియంగన్ 138

ు నతనికి నతఁ డి, ట్లను సామ్రాజ్యాభిషిక్తుఁ డైననృపతికిఁ

ర్తవ్యతమం బగు, పని బ్రాహ్మణపూజనంబు భవ్యవిచారా 139

విప్రులు సమా,ధానంబున నన్నుఁ బొదలు ధరణికి శుభముల్

స్థ లగుట వారికి, మానన లే కున్న నలుఁగు మనుజాధీశా. 140

నదైవముఁ గ న,దైవము దైవముఁ గఁ జేయ ధరణీదివిజుల్

శక్తులు విను వా, రేవానికిఁ గూర్తు రతఁ డధీశత నొందున్. 141

ఁ బ్రసాదంబున, నాపదయును సంపదయును నప్పుడ తే వా

రింద్రున కైనను, శాపానుగ్రహము లానుచరితులలీలల్. 142

కళిం గాశీనర, యవన శక పుళింద నృపతు లవనిసురవరా

ఁ గాదే ధరణీ, ధవ పొందిరి తొల్లి శూద్రతాదైన్యంబున్. 143

కు లీశ్వరతా, శ్రీమహితులు సర్వసౌఖ్యసిద్ధిపరులు గో

ు వారి నెప్పుడు, భూమీశ్వర పూజనములఁ బోషింపు తగన్. 144

ాకుం డగువి,ప్రునకు సభక్తికము గాఁగ భోజన మిడినన్

పితృసమూహము, లనూనపరితృప్తిఁ బొందు నతులచరిత్రా. 145

—వాసుదేవభూదేవీసంవాదప్రకారము.—

) భీష్ముం డాభూపతితో వెండియు ని ట్లను భూసురవిషయం బై వాసు

ు బృథివికి సంవాదంబు గలిగె నది యితిహాసరూపంబునఁ జెల్లు దానిఁ

నాకర్ణింపుము వాసుదేవుం డొక్కసమయంబునం బృథ్వి నాలోకించి.

) వగుటన్ నిను, నోకాశ్యపి యడుగవలయు నొక్కటి దెలియన్

ుపుమా పాపము, లేకృత్యము సేసి గెలుతు రెల్లజనములున్. 147

ృథివి యిట్లు లను విప్రసేవను, విప్రపూజనమున విప్రహితవి

ును బాపతతి నోర్చు మానవ,వ్రతతి యొందు నివి నృపాలుపనులు.

ని భగసహస్రచిహ్నునిఁ గాఁగఁ, జేసినదియు నేత్రభానుకుండు

్చినదియుఁ గమలాక్ష విప్రున,ల్కయుఁ బ్రసాదసంపదయును గావె.

మెచ్చి పృథివిం, గొనియాడె రథాంగపాణి గురునృపవర నీ

మిగుల నుతి మ,న్ననలను విప్రులకుఁ బ్రియ మొనర్పుము క

యు శాంతనవుఁ డి, ట్లను జననంబునన విప్రు నధిప మ

CENTRAL LI

గునిఁ గాఁ జెప్పుదు రార్యులు, జనులకు వంద్యంబు లతనిచరణాంబుజముల్.

వ. బ్రాహ్మణుల సృజియించి బ్రహ్మ వారలతోఁ జెప్పినవిధం బాకర్ణింపుము. 152

ఆ. అరయ మీకుఁ గృత్య మన్యంబు లే దాత్మ, కర్మ మూఁది యుక్తధర్మనిరతి
బ్రహ్మగోపనంబుఁ బాటింపుఁ డవ్విధ, మధికశోభనంబు నావహించు 153

వ. బ్రాహ్మణ్యం [1]బెల్ల వర్ణంబులకుం దారకంబు బ్రాహ్మీ యైనశ్రీఁ దపస్స్వాధ్యాయంబుల వెలుంగం జేయుం డనియె నట్లు గావున రాజులకు బ్రహ్మవచనపరిపాలనంబు ప్రధానకర్తవ్యం బని చెప్పి వెండియు 154

ఆ. అగ్ని నంట హిమవదచలంబుఁ గదలుప, గంగఁ గట్ట వచ్చుఁగాని విప్ర
రాజిఁ బరిభవింప రాదు విప్రులకొల్పు, కల్పవృక్షసేవ ధరణి యధిప 155

వ. ఏతద్విషయం బైనది శక్రశంబరసంవాదం బనునితిహాసంబు గలదు వినుము శక్రుండు జటాసురవంచనుం డై నశంబరుకడకుం బోయి తదీయగోష్ఠి నుండి యతనితో నీ వేమిట నున్నతిం బొంది యుండు దనిన నతం డతని కిట్లనియె.

క. అలుకయు నసూయయును విప్రులయెడ లే వనఘ వారిఁ బ్రోతుం గాతుం
బొలయుఁ దదీయారాధనముల కట్టులు గావున విభూతి వహింతున్. 157

వ. దేవాసురయుద్ధంబున విప్రానుగ్రహంబు దేవతల గెలిపించుట గని మజ్జనకుండు సోమునితో భూమిసురులు మహానుభావులు గదే యనుటయు నమ్మహాత్ముం డతని కిట్లను వారలు తపస్స్వాధ్యాయసిద్ధు లై యుండుదురు వారితెఱం గాకర్ణింపుము 158

ఆ. అప్రవాసి యైనయవనీసురుని యుద్ధశాలి గానిధరణిపాలు నురగ
ముల బిలాంధకారమున నడంచినయట్లు, మెఱయ నీక భూమి మ్రింగు నండ్రు.

క. దాని నెఱింగి గృహంబున, మానిత మగుచదువునందు మనసు గొలుప కెం
దేనిఁ జని చదువుదురు శ్రుతు, లానంత్యమునకుఁ దపస్వు లగుదురు విప్రుల్.

వ. కావున వారలు సర్వాధికులు వారలయెడ బహుమానావమానంబు లెట్టివారికి శుభాశుభంబుల నొందించుటకు సందియంబు లే దనిన సోమునివాక్యంబులు పాటించి మజ్జనకుండు విప్రజనంబులం బూజించి తేజిష్ఠుం డయ్యె నేనుం దదాచారంబునం బెంపు వడసితి నని పలుకుటయు నయ్యసురేంద్రునివచనంబు లూఁది సురేంద్రుండు భూసురులకుం బరితోషంబుగావించి సవిశేషసమున్నతిం బొందె నని చెప్పిన విని గాంగేయునితోఁ గౌంతేయాగ్రజుం డపూర్వచిరసమాశ్రితదూరాగతులలోన నధికతముం బగుపాత్రం బెవ్వ రని యడిగిన నప్పుడమిఱేనికి నప్పురుషవరుం డిట్లనియె. 161

క. చెలులుం జుట్టలు సంబంధులు ఋత్విజులును బురోహితులుఁ బగుపాత్రం
బులు హింసాక్రోధేర్ష్యాదులు లేనిజనంబు లైన దురితవిదూరా. 162

---

1 బెల్లబ్రహ్మంబులకు ధారకంబు ., బెల్లవర్ణంబులకు నుత్తారకంబు బ్రాహ్మీణి యైనశ్రీఁ దప.

క. దూరాగతులు నపూర్వులుఁ, గౌరవకులముఖ్య పూజఁ గనుటకు నర్హుల్
సారాచారము విద్యా, గౌరవముం గలుగఁ జూపు కరణీయ మగున్. 163

క. ఈమూఁడు తెఱంగులజను, [1]లామెయిఁ జూచినను నళుచు లైనను బాత్ర
శ్రీమహితుల నిజభృత్య, స్తోమముజీవనము నడపి చుమ్మీ యాగుల్. 164

క అనిన విని ధర్మసుతుఁ డి, ట్లను శంతనుసుతునితోడ నఘుకోటికి నె
ల్లను మూలము వనితల య, జ్జనముల తెఱఁ గెఱుఁగఁ జెప్పు చాతుర్యనిధీ.

—నారదపంచచూడాసంవాదం బనునితిహాసము.—

వ. అనుటయు నతం డతని కి ట్లనియె నతివలు నీచెప్పినట్టివార దీనికి నారదపంచ
చూడాసంవాదం బనం బరఁగునితిహాసంబు గలదు వనితాస్వభావవిషయం
బయి యుండు దాని నాకర్ణింపుము దేవమునివరుం డగునారదుం డెందునుం
జరించుచుండి పంచచూడ యనునచ్చరలేమ నొక్కెడం గాంచి. 166

క. ఏ నొక్కటి యడిగెదఁ జెపు, మా నలినదళాక్షి యనుడు నూకొలఁదులప
లైక్కన నదు త్తర మిచ్చెద, నానతి యి మ్మనియె నది ప్రియం బెసఁగంగన్.

వ అనుటయు. 168

క. వనితాస్వభావ మిట్టిది, యని తెలియం జెప్పు మనుడు నల్ల నగుచు న
వ్వనిత దగునయ్య వనితకు, వనితలదుశ్చేష్టితములు వాక్రువ్వంగన్ 169

క. అనిన విని నిక్క మాడిన, విను త ప్పించుకయు లేదు వివరింపు నిజం
బని ముని పల్కిన నయ్యం,గన యతనికి నిట్టు లనియెఁ గౌరవముఖ్యా. 170

వ. స్త్రీస్వభావంబులు నీ వెఱుఁగనియవి లే వైననుం జెప్పెద నవధరింపుము. 171

క కులమును నమ్మాన్యతయును, గలిగి యొకనిభార్య యైన గౌరవలీలన్
మెలఁగుచు వెలిఁ జరియించు, న్లలన వలసినట్ల యే మనం గల దనఘా. 172

వ అని పల్కి వెండియు 173

సీ. యోషిజ్జనంబులు దోషంబులకు నెల్ల మూలంబు వారల నేల చెప్ప
నడిగితి గానఁ గ న్నంత సెప్పెద విను పురుషులమేలిమి పోలఁతు లెఱుఁగి
రది గాక నిర్లజ్జ లై కుత్సితుల భజియింతురు కదిసినయంతఁ జేసి
వర్జనీయులు లేరు వారల కెవ్వరు దండభీతిన పాడి దప్ప కునికి

ఆ. యగ్ని గాష్ఠముల మహాంబుధి యేఱుల, నంతకుండు భూతసంతతులను
వనజముఖులు పురుషులను దృప్తిఁబొందుట, గలుగ దండ్రుకోవిదులుమునీంద్ర.

క. కల [2]దాకరహాస్యగోపన, మలఘుమతీ వినుము పురుషు నన్యుం గనినం
బొలఁతులకు నేమిసెప్పుదుఁ, గలుగుఁ బదనుతోడి [3]కళలు గామగృహమునన్.

వ. అని వెండియు. 176

క కుడుచుట కట్టుట పూయుట, తొడుగుటయును వివిధధనతతులు గూడుట యె

---

1 లేమెయిఁ .నళుచు లేనియు 2 దాకరహాస్యదోషం, బల 3 కడలు కదలు.

క్కడు వేశ్య సేయఁ జాలవు, పడఁతికిఁ బరపురుషుఁ గవయఁ బాటుటవోలెన్.

వ. అని చెప్పిన విని నారదుండు నిజంబు పల్కి తని పంచచూడ ననిపి నిజేచ్ఛం జనియె ననిచెప్పిన విని ధర్మజుండు సుందరీజనంబులఁ గాచు తెఱం గెఱింగింప వే యని యడిగిన నాపగాతనూజుం డతనికిట్లను వారు మయశంబరాదిదానవుల మాయలం గడచినమతకంబులు గలిగి నిరూపింప రాకయుండుదు రదియునుం గాక వేఱొక్క విశేషం బాకర్ణింపుము 178

తే. తొల్లి నిర్దోషచిత్తత నెల్లజనులు
వలచినప్పుడ దేవత్వవైభవంబు
నొందఁ జాలి యుండుదురు మాయోపయుక్తి
వనితలకు లేక సాధ్వులై యునికిఁ జేసి 179

వ. దానికి దివిజు లసూయాగ్రస్తులై కమలయోనిం గానం జని నిజచిత్తప్రకారం బెఱింగించిన నతం డతివల మాయావతులం గావించి వారికిఁ గామం బగ్గలంబు గాఁ జేసినం బురుషులు వారిచిక్కులం బడి రోషాదిదుర్గుణదూషితు లగుటం జేసి విగతానుభావు లైరి దేవతలును బ్రియం బంది రట్లు గావున. 180

క. వనితలు మాయావినులై, యనిరూపితచిత్తవృత్తి నంచితరక్షం
బనుపడ కుండుదు రైనను, వినినదికథ యొకటి నీకు వినిపింతుఁ దగన్. 181

దేవశర్మ యనుమునివరుభార్య రుచియనుదానిచరిత్రము

వ. దేవశర్మ యనుమునిభార్య రుచి యనునంగన సర్వాంగసుందరి యై యుండుఁ దదీయరూపాతిశయంబు దేవగంధర్వాదులకును లోచనీయంబు. 182

క. అతఁ డొకనాఁ డొకయెడ కొక, క్రతువున కుపదర్శనంబు గావింపఁగఁ బో
వుతలంపు పుట్టి వికస, న్మతి యగుతనశిష్యు విపులనామకునిఁ దగన్. 183

వ. పిలిచి యేకాంతంబున నతని కి ట్లనియె 184

క. రుచి నెపుడు వేచి తిరుగును, శచీవిభుఁడు దాని నెఱిఁగి సంరక్షణ మే
నుచితంబుగ నొనరింతు వి,కచకమలనిభాస్యఁ జేరఁ గానఁ డతండున్. 185

తే. నాకుఁ గ్రతువు సేయింపఁ జనంగ వలసి, యున్నయది పరదారసముత్సుకుండు
శక్రుఁ డటు గాన రుచికి రక్షావిధాన, మాచరింపుము నీవు దృఢావధాన 186

క. అనిన విని యట్లు సేసెద, నని విపులుఁడు గురునితోడ నమరవిభుం డే
యనువునఁ జొచ్చునొకో పర, వనితాహరణమున కనియె వసుధాధీశా 187

క. అనుటయు ననేకమాయలు, వానరుపఁ గా నేర్చు రూపములు పెక్కులు గై
కొనుఁ బక్షిమృగాదిత్వము, లొనరఁగ నవి నియతి నరసి యుండఁగ వలయున్.

క. రుచిమీఁదం గన్నిడి యా, శచీవిభుఁడు దిరుగు విను మసంశయము సుమీ
యిచటికి నాతఁడు వచ్చుట, యచలితమతి నమ్మృగాక్షి నరయఁగ వలయున్.

క. అని యప్పగించి యాగం,బున కమ్ముని సనియె నవ్విపులుఁడును జి_త్తం
బున నవధానము దృఢముగ, వనితం గాచికొని యుండె వసుధాధీశా 190

వ. అట్లుండి యొక్కయనువు విచారించుకొని. 191

క ఆవేశించెద యోగ, ప్రావీణ్యంబున మునీంద్రుభార్యం దప్పే
యీవిశ్రుతాత్మమనమున, కీవిజ్ఞానంబు దోఁచు నే వెఱ పేలా. 192

వ. అని వితర్కించి యమ్మునిచాతుర్యకారుణ్యంబు లూఁది శంక దక్కి [1]యక్కొమ్మ కింత నంత నాసీనుండై యుచితకథ లొక్కింతసేపు సెల్లించి యోగమాయా బలంబునం జేసి నడపుటయు 193

ఆ. పవనుఁ డాకసమునఁ బరఁగువిధంబున, నమ్మృగాక్షితనువునందుఁ గలయ
విపులునాత్మ దగఁ బ్రవేశించె నవ్వధూ, రత్నమునకు నెఱుఁగ గాకయుండ.

వ. ఇట్లు ప్రవేశించి యయ్యోగివరునాత్మ యన్నాతిచైతన్యంబు జడంబుగాఁ జేసి కొని యుండె నట్టియెడ బురందరుం డతిసుందరం బగునాకారంబు దాల్చి యచ్చటికి వచ్చి విపులునిశరీరంబు సూచి నిద్రితునింగాఁ దలంచుచు నున్మదుం డగుటం జేసి యొండు వరికింపక మునిపత్నిం జేర వచ్చి 195

క. నీవు గతంబుగ నా దగు, భావంబును భావభవుఁడు వఱచుట యరయం
గా వలదే యని పలికిన, భూవర యప్పొలఁతి మూఢబుద్ధిత్వమునన్ 196

క సముచితముగఁ బ్రత్యుత్థా,నము సేయను దగినపలుకునకుఁ బోరఁగను నే
రమి నూర కున్ననుం దమ,కము పెంపున నతఁడు నుఱియుఁ గమలాననతోన్

క ఏ నమరేంద్రుఁడ నా దగు, మానముఁ గామశిఖి గ్రాఁచె మానిని దడయం
గా నేల నన్నుఁ దగ న,మ్మానింపుము నీకు సిగ్గుమాటిం కేలా 198

వ. అనుటయు న_త్తన్వితనువున నున్నవిపులుండు దనయోగమాయం జేసి యవ్వనిత వాసవునితో నీకు నిందు రాఁ బని యేమి యని పలికి పరవశ యగునట్లుగాఁ జేసినం జూచి యతండు వ్రీడాభయభరితచిత్తుం డయ్యె నయ్యవసరంబున 199

ఉ అమ్మునిశిష్యుఁ డయ్యువిదయంగము వాసి నిజాంగవర్తి యై
యమ్మరుదీశుతో నుఱచి తా మును మూఁడినయబ్బగాంకిత
త్వమ్మొకభంగి నీఁగు టిది దైవతసంయమిసేవనీయభా
నమ్ము గలట్టినీకుఁ దగవా [2]యిసిరో యని పల్కి వెండియున్ 200

తే అవిజితేంద్రియబల కుత్సితాత్మ నీచ, యెట్లు పాపంబు దొడవుట కియ్యకొంటి
నాదుగురునికోపాగ్నిచే నీదుదేవ, గణవిభుత్వమహోన్నతి గ్రాఁగిపోదె 201

వ. అనిన విని దివ్యబోధంబున విపులునియోగబలంబు తెఱం గెఱింగి వెలువెలం బాఱునబ్బలవైరి నాలోకించి య_త్తపోధనుండు 202

క. ఏ నొల్లఁ గాక భస్మము, గా నిన్నుం జూతు నే వికారీ యనుడుం
దా నెదురుపలుక కంత,ర్ధానము వెసఁ జేసె నతఁడు ధరణీనాథా. 203

1 యక్కాంత కింత 2 యని పొమ్మని పల్కి.

వ. తదనంతరంబ విపులుండు రుచిం బ్రబుద్ధం జేసెం బదంపడి దేవశర్మ వచ్చిన నాశిష్యోత్తముండు వినయాచారంబు నడపి యేకాంతంబున నమ్మునితోడ.204

తే. నాకపతి యిచ్చటికి వచ్చి నాకతమునఁ, జిక్కువడి మది భయమును సిగ్గుఁగదురఁ జనియె ననవుడు నాతఁడు సంతసిల్లి, యభిమతం బగువర మిచ్చె నధిపవర్య.

వ. ఇచ్చినం బ్రీతుం డై యవ్విపులుండు విపులతపం బాచరించె దేవశర్మయు దేవేంద్రువలనిశంక దక్కి సుఖం బుండె నొక్కనాఁ డయ్యాశ్రమంబుచక్కటి చనల దేవాంగన యోర్తు వోవ దానిచేతనుండి ప్రిదిలి భూగిపుష్పదామంబు.

ఆ. దివ్యపరిమళంబు నవ్యవికాసంబు, నుల్లసిల్ల వచ్చి యుర్విఁ బడినఁ గాంచి రుచి యుదీర్ణకౌతుకచిత్త యై, దానిఁ బుచ్చికొనియె మానవేంద్ర.

వ. తదవసరంబున నంగాధీశ్వరుం డగుచిత్రరథుం డయ్యాశ్రమంబున కరుగుదెంచె నతనిదేవియు రుచియుఁ దోడంబుట్టువు లగుటం జేసి నిజగృహంబునం గలిగిన యుత్సవంబున కతండు రుచిసహితంబుగా దేవశర్మం బ్రార్థించి పిలిచినఁ జంపానగరంబున కరుగుచుండి రుచి గై సేసి యద్దివ్యకుసుమదామంబునం గేశకలాపం బలంకరించికొనినం దత్సమాగమసమాచారంబు నడపి తద్భగిని దదీయకుసుమ పరిమళంబునకు నచ్చెరు వంది 208

ఆ ఇట్టిసౌరభంబు నెన్నఁడు నెఱుఁగ ని,ప్పువ్వు లెచటఁ గలిగెఁ బువ్వఁబోఁడి యనినఁ గలిగె నస్మదాశ్రమంబున నని, పలికి దేవశర్మపాలి కరిగి. 209

వ రుచి యప్పువ్వులకుం దనచెలియలు వేడుకపడుట యెఱింగించిన నమ్మహాను భావుండు విపులు రావించి యత్తెఱంగు దేటపఱిచి బలికి యిట్టికుసుమంబులు గొని రావలయు నని పలికిన నతం డప్పువ్వులు గనినచోటు రుచి నడిగి చెప్పించుకొని గురుప్రభావంబును నిజతపశ్శక్తియు నూఁది యప్పని పూని చనియె దైవికం బయి యచ్చట నెప్పటిచందంబుపుష్పదామం బున్నం బుచ్చికొని వచ్చునప్పు డొక్కయెడ నారీపురుషు లొండొరులచెట్టలు పట్టికొని చక్రభ్రమణభంగిఁ దిరుగుచుండి యొక ళ్లొకళ్ల గతి యొప్ప దని పలికి కాలు దొడరితి కడువేగ తిరిగి తని వివాదంబు పుట్టి యుం దొకం డే నట్లు సేసితినేనిం బరలోకంబున విపులునిచన్నగతికిం జనుదు నని శపథంబుసేసిన నమ్మాట వినుచు విపులుం డట ననంజన మఱియు మార్గంబున నార్వురు జూదం బాడుచుండ వా రైన నొకం డట్ల యొట్టిడిన నప్పలుకు నాకర్ణించి యత్తపోధనుండు చిత్తంబున విషాదంబు గదుర నేమిదోషంబు సేసితి నొకో యని విచారించి రుచిశరీరంబు నందుఁ బ్రవేశించుట గురునకు నెఱింగింపమి గా నోపునని తలంచుచు నరుగుదెంచి యక్కుసుమమాలిక యొప్పించినం గైకొని యమ్మునివరుండు పుఱుఁదలి కొనంగి సంతోషం బొలయించెఁ దదనంతరంబ తమయంత నున్నయవసరంబున నగ్గురుం డాశిష్యునితో ని ట్లనియె. 210

క తెరువున నొకమిథునము జూ, చరులను గనుఁగొంటి నీ వధర్మము నీయం
దరసి కనినవా రై పలికిరి వారల నెఱుఁగుదే యకిల్బిషచరితా 211

తే. నీవు రుచిఁ గాచునప్పటినిపుణవృత్తి, నాకు నెఱిఁగింపకునికి యన్యాయముగఁద
లంచిరో కాక దానిఁ గల్మషము గాఁగ, నేను దలఁచిన శాప మీ నెట్లు నీకు.

వ. అప్పని పాపంబు గా కుండ వరం బిచ్చితి నది మఱవు మమ్మిథునం బహోరా
త్రంబు లయ్యార్వురు ఋతువు లని పలికిన గురునిబోధంబునకు నాశ్చర్యంబు
ను బ్రసాదంబునకుఁ బ్రమోదంబునుం బొందుశిష్యునితో నతండు వెండియు

తే. దినము రాత్రియు ఋతువులు మనుజుచేయు
సుకృతమును దుష్కృతంబును జూచు చుండఁ
గాన యెంతరహస్యంపుఁగార్య మైన
నొరు లెఱుంగరు న న్నని యునికి మోస 214

వ. అని మఱియును 215

క. స్త్రీరక్ష సూక్ష్మ మీ వ, ల్లేరూపున నైన వంశహీనత మమ్ముం
జేరక యుండం దగఁ బరి, హారము సేసి తది యేల యవగుణ మయ్యెన్ 216

వ దాని తెఱంగు నా కెఱింగింప కున్న నేమి యనుపలుకు పలికి దేవశర్మ విపులు
నుల్లం బూఱడిల్లం జేసె నవ్వధూవరులును విపులుండును బుణ్యలోకంబులువడ
సిరి పాండవాగ్రజా తెఱవల తెఱం గెఱింగించితి వారిరక్షించుటయు నిట్లరిది
యై యుండు నని చెప్పి భీష్ముండు 217

క. పలువురు క్రీడింతురు భూ, వలయాధిప యరయ మంచివారును గల ర
క్కులధర్మనతులకతమున, నిల నిరపాయత్వ మొంది యెసకం బెసఁగున్. 218

క. పాతివ్రత్యము గలిగిన, నాతి యనఁగ దైవ మన జనస్తుత నేతే
యాతతధర్మార్థసుఖ, ఖ్యాతులు సద్భావవలనఁ గాదే కలుగున్. 219

భీష్ముఁడు ధర్మజునకు గాంధర్వాదివివాహంబులతెఱఁ గెఱింగించుట

వ. అనిన విని యజ్ఞనపతి జాహ్నవీనందనుతోఁ గన్యావరణప్రకారంబు విచార
ణీయం బైనకృత్యంబు దాని తెఱం గెఱింగింపవే యనుటయు నతం డతని కి
ట్లనియె. 220

క. కులమును శీలము విద్యయుఁ, గలవానిం బిలిచి ప్రీతిఁ గన్నియ నీఁగా
వలయు నుదకప్రదానా, కలితంబుగ బ్రాహ్మకర్మగతి యిది యధిపా. 221

ఆ. పౌత్రమంత్రుఁ బుధులు గన్య పురుషుఁగోర, నతఁడుఁ గన్యమీఁద నాససేయ
నచల మగుపరస్పరానురాగము గని, ప్రమద మెసఁగఁ జేయుపరిణయంబు.222

క కన్ను మనంబును దనిసినఁ, గన్నియ యెవ్వానిఁ గోరు గాంధర్వం బా
యన్ను నతని కిచ్చుట వెల, వన్నుట యాసురము సూవె పౌరవముఖ్యా 223

క. బలిమిమెయి వరుఁడు కన్నెకుఁ, గలవారిం బొడిచి కరము క్రౌర్యంబున న
ప్పొలఁతుక దుఃఖింపఁగ వా,రలు వొగులఁగఁ దెచ్చికొనుట రాక్షసము నృపా.

వ. ఇట్లు సెప్పంబడునట్టి 225

ఆ. అయిదుదెఱఁగులందు నారయ మూఁడువి,ధముల ధర్మకృతులు ధర్మపుత్ర
యాసురంబు రాక్షసాహ్వయంబును ధర్మ, దూరసంవిధాన దూషితములు.

తే. మాతృపితృహీన యైనను భ్రాతృరహిత, భావ మొందిన నబ్బాల పరిణయార్థ
వరణమున కర్హ గా దని కురుకులాగ్ర,గణ్య చెపుదురు పరిణయకల్పవిదులు

ఆ. ఆత్మజాతియందు నవులజాతులు రెంటఁ, గ్రమవివాహ మొప్పు బ్రాహ్మణునకు
ననఘ శూద్రవనితయందు నాతని కప,త్యంబు గలిమి పాప మనియుఁ గలదు.

తే. రాజునకు రాజవంశజరమణి యైన, వెనుక వైశ్య వరించుట విహితవిధము
వైశ్యునకు శూద్రునకుఁ దమవంశములన, పరిణయంబుగాఁ దగు నరపాలవర్య

వ. రాజునకు వైశ్యునకును శూద్రకన్యావరణంబు సేయుటయును గలిగి యుండు
నని చెప్పిన విని యక్కౌంతేయాగ్రజుండు శాంతనవుతో బ్రాహ్మణునకు శూ
ద్రజాతియందు భార్యాపరిగ్రహంబు సేయం దగు నని యిందు నతనికి భార్యలు
మువ్వు రని నిర్దేశించితి రది యెట్లొకో యనుటయు నతం డమ్మహీపతి కి ట్లనియె.

ఆ. అనఘ విమను మైనయట్టికార్యంబు వా,టిలినఁ జూచి పెద్ద వలచి యైన
లోభమునను శూద్రఁ దా భార్యఁ గాఁ గొను, విప్రుఁ డధికపాపవృత్తిగామి

వ. అవ్విధంబు నొక్కొక్కయెడం గల్గి దూష్యంబుగాక చెల్లునని చెప్పి వెండియు.

క. ధరణీసురరాజవణి, క్తరుణులకును విప్రువలనఁ గల్గినతనయుల్
గుమనాథా ద్విజు లనఁగాఁ, బరఁగుదు రది లేదు శూద్రభామసుతులకున్ 233

వ. అనవుడు ధర్మపుత్త్రుండు భూసురునివలన నాలుగుజాతులనాతులకును బ్రసూతు
లైనసుతులకు నతనిధనంబునందు భాగం బె ట్లుండు నని యడిగిన. 234

సీ. విను జనమేజయ మనుజేంద్ర యమ్మేది
నీశ్వరుతో భీష్ముఁ డిట్టు లనియె
బ్రాహ్మణునర్థంబు పదిపాళ్లుగాఁ జేయ
నాలుగు బ్రాహ్మణీనందనుండు
క్షత్త్రియాత్మజుఁడు భాగములు మూఁడును వైశ్య
తనయుండు రెండు శూద్రాతనూజుఁ
డొకపాలు గొనుటకు నొడయులు దుదివాఁడు
వలచి పెట్టఁగఁ గొనువాఁడు గాని

ఆ. తండ్రితోడఁ ద్రివిధతనయులతోడను, దనదుభాగమునకుఁ బెనఁగి కొనఁగఁ
దగదు వారలకును దగదు నిర్దయతఁ ద,ద్దశమభాగ మీక తార కుడువ. 235

వ అనిన విని పాండవాగ్రజుండు దక్కిన వర్ణంబులవారిధనంబు లెట్లుగాఁ గలయవి
  సెప్పు మనుటయు నవిమిమనదీనందనుం డతని కిట్లనియె. 236

సీ క్షత్రియుధనము భాగము లెనిమిది సేయ భూపాలవైశ్యుల పుత్రికలకు
  శూద్రపుత్రికకును సుతులైనయట్టివారోలి నాలుగుమూఁడు నొక్కటియును
  గొనువారు పాళ్లులు కురుముఖ్య వైశ్యునిసొమ్మున వైశ్యకు సూనుఁ డైన
  యతఁడునాలుగునుశూద్రాత్మజుఁడొకటియుఁ గాఁగ నైదుగనంశకములుగొం డ్రు

ఆ. పెనఁగి కొనఁగఁ దగమి వినుశూద్రకొడుకున
  కెందుఁ గలదు వాని కీక కుడువఁ
  గామియును సమంబ యేమిజాతులవారి
  కయిన నిట్లు దెలియు మంశకృతులు 237

తే. ఆలు నిజజాతియందు శూద్రాలి కెల్ల
  సమములుగఁ బంచికొండ్రు భాగముల శూద్ర
  తనయు లెందఱు గల్గినఁ దండ్రిధనము
  ధర్మసంగ్రహతత్పర ధర్మతనయ. 238

వ అని నిర్దేశించి వెండియు 239

క. విను హవ్యకవ్యములు మ, జ్జనభోజనములును విప్రజాతివనిత దాఁ
  బని సేయ నడపునది య, ప్పనులకుఁ బెఱసతులు గామి బ్రాహ్మణుఁడు నృపా.

—భీష్ముఁడు ధర్మజున కౌరసాదిపుత్రభేదంబు తెఱంగు సెప్పుట—

వ అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు. 241

క. కొడుకులు బహువిధు లని యెప్పుడు విందును వారి తెఱఁగు పురుషవరా యే
  ర్పడఁ జెప్పవలయు నా కని, యడిగిన గాంగేయుఁ డిట్టులను నాతనితోన్ 242

తే. పరమసంస్కృత యగునాత్మ భార్యయందు
  ధర్మవిధిఁ గలిగించిన తనయుఁ డనఁగఁ
  దాన యౌరసుఁ డనుసభిధాన మొప్పఁ
  బరఁగు నుత్తముఁ డాతఁడు ప్రథముఁ డధిప 243

తే. తగినవరునకు నిచ్చిన తనదుదుహితఁ, గనినపుత్త్రు నయ్యిరువురు వినఁగ నియ్య
  కొనఁగ వీఁడు నాకొడుకనఁ గొడుకు వాని, పేరు పుత్రికాపుత్త్రుండు పౌరవేంద్ర

తే. ధర్మపథమునఁ బనిచినఁ దనదుపత్ని, యర్హపురుషసంగతిఁ గన్నయాత్మజుండు
  క్షేత్రజుం డనఁగా నిజపుత్రభావ, మొందు ధర్మప్రపంచాభినందితాత్మ 245

క. జననీజనకు లుదకదా, ననియూథము గాఁగ నిచ్చినం బడసినవం
  దనుపేరు [1]దత్త్రిముం డని, మునిజనములు సెప్పుదురు విమోహావిదూరా. 246

ఆ. తల్లిఁ దండ్రి బాసి తనయంత నెచ్చట, నేనిఁ దిరుగునట్టివానిఁ జూచి

---

1 దత్తకుం డన.

యాత్మసదృశుఁ డై నయాత్మజుఁ జేసికొ,నంగఁ గృత్రిముం డనంగఁ బరఁగు

తే. ఎవ్వనికిఁ బుట్టెనేనియు నెఱుఁగకుండ, నొక్కనికిఁ బరభార్యయం దుదయమైన
సూనుఁ డా భార్యగలవానిసుతుఁడు వాని,పేరు గూఢజుఁ డనఁబడుఁ గౌరవేంద్ర.

క. విను తల్లిదండ్రు లొల్లక, తనయుని విడిచిన నొరుండు దనకుఁ దనయుఁ గాఁ
గొని నెమ్మి నడప నపవి,ద్ధనాముఁ డగు వాఁడు విమలధర్మప్రవణా 249

ఆ. పెండ్లిగాక మున్న పితృగృహంబునఁ గన్య, సూనుఁ గనిన వినుము దానిఁ జేసి
కొనినయతని కతఁడు కొడు కగుఁ గానీన, నామకమునఁ బరఁగు నరవరేణ్య.

క. విను గర్భిణి యగు టెఱుఁగక, యును నెఱిఁగియుఁ బెండ్లియైన నుదయించిననం
దనుఁ డావరునకుఁ గొడు కగు,జననాథ సహోఢుఁ డనఁగఁ జనునండ్రు బుధుల్.

తే. విభునిఁ దాను దొఱంగినవెలఁది విభుఁడు
విడిచి నట్టిసుమధ్యను విధవ యత్తు
తాత్వజశ నెవ్వనికి గనఁ దనయుఁ డాతఁ
డతనికొడుక పౌనర్భవుం డనఁగఁ బరఁగు. 252

క. జననీజనకులు లేకు,న్నను వారలు దన్ను విడిచినం దాన తనుఁ గా
దనయుఁడుగ నొరుల కిచ్చిన, ననఘా యాతండు సను స్వయందత్తుఁ డనన్.253

ఆ. తల్లిదండ్రు లమ్మఁ దనయుఁ గా నొక్కరుఁ, డాత్మసదృశజన్ముఁ డైనవాని
విలిచికొనినఁ బొండవేయమహత్తర, యక్కుమారుఁ గ్రీతుఁ డండ్రు బుధులు.

క. అని భీష్ముఁడు వెండియు ని, ట్లను నాపన్నిరువురును ధరాధిప యోగ్య
త్వనిరూఢు లెల్లకర్మం,బున కౌరసుఁ డందులోన ముఖ్యుం డరయన్. 255

ఉ. వానిన పోలు నండ్రు బుధవర్యులు కౌరవనాథ పుత్త్రికా
సూనునిఁ దక్కనీ వినినసూనులు యోగ్యత గాంతు రుత్తమం
బైనకులద్వయంబును సమాగత మై విధివత్ప్రియోగతా
నూనత గల్గెనేని నిగమోదితకర్మకలాపయుక్తికిన్. 256

—: చ్యవననహుషసంవాదం బనునితిహాసము :—

వ అనిన విని ధర్మజుండు సంవాసంబునను దర్శనంబునను బుట్టెడిస్నేహంబు లెట్టివి వానిని గోవులమాహాత్మ్యంబును నెఱుంగ వలతుం జెప్పవే యని యడిగిన నప్పుడమిఱేనికి భీష్ముం డి ట్లనియె. 257

సీ. చ్యవనుని నహుషుని సంవాద మితిహాస మై చెల్లు జగమున ననఘ నీకుఁ
దానిఁ జెప్పెద విను దాన నీయడిగిన యర్థముల్ దెలియు మహాత్ముఁ డైన
భార్గవచ్యవనుండు భాగీరథీయము నలు గూడినెడ కేఁగి యలఘునిష్ఠఁ
గ్రుంకి నుస్థిరుఁడయి కూర్చుండి యతులసమాధిపరుం డయి మత్స్యకులము

ఆ. దనదుచుట్టు మెలఁగఁ దనువునఁ జెందంగ
మూఁపుకొనఁగఁ గృపయు ముదముఁ గదుర

భావనృత్తి ... మంత్రించు సర్పము
లుంచెడ నట్టు లుంచె నొక్క... 258

క. బాలకులు ... నచ్చటికి, మీరల దిగుచు చుండి యమున ...
శ్రీలునిఁ గూడఁగఁ దిగిచి భయాలోలమనస్కులగుచు నమ్మునివరకన్. 259

ఆ. చాఁగి మ్రొక్కి తప్పు సైఁపుమీ బుంగిమి. నింత ప్రొక్కు సంయమీంద్ర మమ్ముఁ
బరమకరుణఁ జూచి ప్రనుపుము దీనికి, నేము సేయువారి మింక ననుడు. 260

క. జలచరములపై నగ్నిలి, గలిగెడు నుదిఁ దాల్చి చేసి కారుణ్యము బో
యలమీఁద నించు కేనియు, నలుక ...

వ. ఏటికరికిం దిగువంబడిసమీరాలు దస వారికిం జూపి వారిలో ... 262

తే. ... డిసంవాసంబు ... నమునఁ, ... నగ్నిలిఁ జెనిచి ...
గూడఁ బ్రాణంబు విడుచుటగూడ కంత్ర, జనులు ...

వ. తగిన తెఱంగు సెప్పుడు ... 264

క. ... నున్నను మీరు, ... సేయువారలు కనుటయుఁ గడుశీ
ఘ్రమ్మున నహుషునకుం జని, యమ్మునిపాటిఁ గల్గఁ జెప్పి ... బోయలల్.

వ. చెప్పిన భయంబును సంభ్రమంబును బెనంగొన నమ్మనుజ ... మంత్రిపురోహిత
సహితంబుగా నప్పుడు మునిపాలికిం జనుదెంచి ... బోయలు సేసినయపరాధంబు సేమింభంగి నీఁగువాఁడ నని విన్నవించిన నమ్మ
హామహిం డిట్లనియె. 266

క. బోయలు నిజకులధర్మము, సేయుట యపరాధ మగునె ...
రా ... విడిరి వీరికి, నాయము వలికెఁ దగిన వెల ... వే. 267

క. అనుటయు మునివరునుసనమునఁ, ... యుకింతయును ...
జనపతి [1] ... తులకు నిం, ... నేయునూరు ... నచివులుం ... 268

వ. పనిచిన నప్పలుకులు విని యమ్మునిమనుజవిభునితోఁ ... నీకు
తనవుడు నప్పుడు మీకోఁడు ... వేలు సెప్పిన నప్పుడు ... యప్పటిమాట
యు యాడిన నారాజు లక్ష యుక్తిడించె దానికిం దపస్వి ముంకటి ... పలికిన
నతండు కోటి యు మ్మనియె నమ్మాటకు నమ్మహాత్ముండు. 269

క. ఈలు వినరి వెల ... బోయలకీ వలయు యనిన నమ్మనుపతి వా
రల కిల నగ మిచ్చెద నని, వలికిన నప్పలుకు ద్రోపు వడ మునినల్కెన్. 270

ఆ. రాజు దనదుసకలరాజ్యంబు బోయల, కిత్తు ననుడు నమ్మునీశ్వరుండు
నీవు మంత్రివరులు నెయ్యురు ... కిత్తు ... యుచితమైనమూల్య మొసఁగుమనియె.

వ. అనిన విని విషాదంబుతో నహుషుండు సచివులుం జని నచివులుం దానును నింక
నేమి సేయువాఁడ నని చింతిల్లుచున్నసమయంబున నయ్యెడకు గవిజాతుండను

1 ... 8ం, ...

సంయమి సనుదెంచి వారలతో మీరు చింత విడువుఁ డే నిమ్మునిపతిమూల్యం
బు నిశ్చయించెద ననుటయు నయ్యవనీవిభుం డప్పరివారం బింతటితో నాపత్ప
యోధి మునుంగ కుండునట్లుగా నన్నుం గావవే యనుపలుకు పలికిన నతం
డతని కిట్లనియె 272

తే గోవునకు బ్రాహ్మణులకును గుల మొకండ
కమలజుఁడు రెండుదెఱఁగులు గా నొనర్చె
హవికిఁ బూర్వంబు గారణ మఖిలమంత్ర
ముల కధిష్ఠాన మపరంబు భూపవర్య 273

క. వివిధాగమాశ్రయం బగు, నవనీదేవునకు మూల్య మని వాక్రువ్వన్
శివునకును గాదు ధరణీధవ గోవును వట్టి దగుటఁ దగునది యొసఁగన్. 274

తే అనినఁ బ్రియ మంది నృపతి సంయమిసమీప
మునకు వచ్చి మహాభాగ ననుఁ గృపార్ద్ర
దృష్టిఁ జూడుము భవదీయ దేహమునకు
నింతవెల యన వచ్చునే యేరికైన 275

క మునినాథ గోవు నిచ్చెద, ననవుడు వికచముఖుఁ డగుచు ననుగుణమూల్యం
బున సంప్రీతిం బొందితి, నని భృగుకులముఖ్యుఁ డిట్టు లను నహుషునితోన్

క గో వగ్నిమయ మమృతమయ, మోవసుధాధీశ వినుము హోమవిధాన
శ్రీవాహిని నిచ్చెన త్రిద,శావానంబునకుఁ బూజ్య మమరులకైనన్ 277

చ. అని యిటు లేర్పడం బలికి యాతలఁ పెంతయు మేలు గోవు ని
మ్మనఘచరిత్ర యన్న విభుఁ డట్టుల చేసిన బోయ లప్డు నె
మ్మనములు మోద మంద గరిమంబున భార్గవుఁ జేరి మమ్ముఁ గ
న్గొనినది యాదిగాఁ గరుణ గూరెద వొక్కటి విన్నవింతుమే. 278

క అని ప్రీతిఁ బలికి యమ్ముని, యనుజ్ఞఁ గొని మమ్ముఁ గావు మక్కటికమునం
గొన వయ్య గోవు మాచే, నన విని మొగమోట మనము నార్ద్రతఁ బెనుపన్.

తే వేఁడికొనినట్టికృపణుపై వాఁడిచూడ్కి
యరయ నాశీవిషము చూపునట్ల కాన
చేయఁ బ్రార్థనాభంగంబు మీయభీష్ట
మాచరించెద నని గోవు నతఁడు గొనియె. 280

వ కొని యంత నిలువక. 281

తే దర్శనప్రీతి వారిపైఁ దగుల మీల, వలనియర్మిలి మనమున దళముకొనఁగ
మీరు మీలును నమ్మోద మార దివికి, నేఁగుఁ డని పల్కె భార్గవుం డెల్లవినఁగ.

వ పలికినం దత్క్షణంబ 283

తే. మీనములుఁ దారుఁ దనువులతోన నెగసి

నాకలోకంబునకుఁ బోవ నహుషనృపతి
సపరివారంబు గాఁగ నాశ్చర్యపూర
మగ్నమానసుఁ డయి యుండె మానవేంద్ర 284

వ అప్పుడు 285

క. చ్యవనుఁడు గవిజాతుఁడు న, య్యవనీశ్వరుఁ బిల్చి వరము లడుగుము రెం డీఁ
దివిరితి మునుడు నతఁడు నీ, [1]యవిరళసంప్రీతికంటె నర్థము గలదే 286

తే అనిన విని యగ్గలం బైనయాదరమున, వారు ధర్మపరత్వంబు వాసవాభ
వైభవము నయ్యెడుమ నీకు వంశపావ, నాత్మ యనుచు నంతర్హితు లైరి వత్స 287

క. మది సద్భుతంబుఁ బ్రమదముఁ, బొదలఁగ నమ్మునులమహిమఁ బొగడుచుఁ జనియెం
దదనంతరంబ పతి నిజ, సదనమునకు నెల్లజనులు సమ్మద మందన్. 288

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు. 289

క. వినిపించితి సంవాసం, బున దర్శనమునను జిత్తమున నధికస్నే
హానుగాఢి గల్గుటయు గో, వునందుఁ గలగౌరవముఁ జెవుల కింపెసఁగన్. 290

చ్యవనకుశికసంవాదం బను నితిహాసము.

వ అనిన విని యక్కురువంశవర్యుం డాధర్మధుర్యునితో నాకు నొక్కటి వినుటకుం గుతూహలం బెప్పుడుం గల్గి యుండు నుదాత్తబ్రాహ్మ్యనిధి యైనభార్గవాన్వయం బునం జిత్రతరక్షాత్త్రచరిత్రుం డగుపరశురాముండు జనియించుటయు నుత్తమ క్షత్త్రియత్వమహోన్నతం బైనకుశికకులంబునం బరమబ్రాహ్మణ్యవిశ్రుతుం డైన విశ్వామిత్త్రుం డుదయించుటయును నది యెట్లొకో యనుచుండుదుఁ దొల్లి యుఁ గొంతవింటి నిస్సంశయంబు గాదు మహాత్మా సుదీక్షుచిత్తాయత్తంబుగా నత్తెఱం గెఱింగింపవే యనుటయు నయ్యనిమిషనదీనందనుండు గుంతీనంద నాగ్రజుతోడం జ్యవనకుశికసంవాదం బను నితిహాసంబు వినుము దాన భవ త్సంశయంబు వాయుఁ జ్యవనుండు నిజవంశంబునకుం గుశికకులంబు గారణంబు గా సంకరంబు గలుగఁ గలయది యని యెఱింగి యక్కుశికకులంబునకు నుత్పా తం బాపాదింపం గోరి కుశికభూపాలువాలికిం జనిన నతండు. 291

క. భార్యాసహితముగా న, య్యార్యవరుని కనుగుణంపుటర్చన విధివ
చ్చర్యాపూర్వముగ వినయ, ధుర్యత వెలయంగఁ జేసె దోహల మమరన్. 292

క పూజితునిఁ జేసి యతనికి, రాజవరుం డిట్టు లనియె రాజ్యవిభుత్వ
భ్రాజిష్ణుఁ డవై భృత్యుని, యోజను నను నడపి యేలు ముర్వీమునీంద్రా. 293

క. ఏనును భార్యయు బంధులు, నానాజనసహితముగ సనాథతఁ గని య
శ్లైనం బెంపుం బొరయం, గా నిటకుఁ బ్రమోదమొందఁ గైకొను మమ్మున్

1 యవిరళసంప్రియముకంటె నన్యము

చ. అన విని యమ్మునిప్రవరుఁ డాతని కిట్లను రాజ్యకాంక్ష నా
మనమున లేదు సద్వ్రతము మానితవృత్తిఁ జరించువాఁడ నై
జనవర వచ్చినాఁడఁ బరిచారము నీవును నీదుపత్నియుం
గొనకొని చేయఁగా వలయుఁ గోరిక యింతియ తీర్పు మోపినన్. 295

వ. అనిన విని యాదంపతులు ముదమ్మునం బొదలి యట్ల చేయువార మనిరి తదనంతరంబ 296

క. అమ్ముని సభ్యంతరసద,నమ్మునకుం గొని విభుండు నాతియుఁ దానుం
సమ్మోదమ్మునఁ జని హృ,ద్యమ్మగునొకచోటు సూపి యాతనితోడన్. 297

ఆ. అనఘ యిచట నుండుఁ మని పల్కి మృదులత
ల్పంబు నంచితాననంబు నచటఁ
జెట్టఁ బనిచి యేము ప్రీతి నొనర్చెద
మిష్టభంగిఁ బనుపుఁ డెద్ది యైన 298

వ. అనియె నంత నినుం డపరగిరి గడచనినం గాలోచితకృత్యంబు లాచరించి యమ్మహాత్ముం డాహారం బడిగిన నమ్మహీపతి మహితభోజనంబున నతనిం దృప్తునిం గావించిన. 299

ఆ. అతఁడు సెజ్జఁ జేరి యధిపుతో నియ్యెడ, నిద్రవోదు నేను నృపవరేణ్య
మీరు నిదుర దక్కి మెలపున నాచరణంబు లొత్తు చునికి నాకుఁ బ్రియము.

క. ఏ నై మేల్కనునంతకు, భూనాయకవర్య నన్ను బోధింపకుఁ డీ
మానినియు నీవు నని ని,ద్రానిరతుం డయ్యె వారుఁ దద్దయుభక్తిన్. 301

తే. కుడుపు నిదురయు వర్జించి యడుగు లొత్తు
చుండి రమ్మునివల్లభుఁ డొక్కప్రక్క
నచలగాత్రుఁ డై నిద్రింప నద్భుతముగ
దినము లిరువదియొక్కటి సనియె నధిప. 302

వ. ఇరువదిరెండవనాఁ డమ్మునివరుండు దనయంతన మేల్కని 303

క. ఇలు వెడలి పోయె నేమియుఁ, బలుకక యాదంపతులును బరమశ్రాంతా
త్ములగుచు వెనుకన చని ర,క్కులపతి యించుకయు నరకు గొనఁ డవ్విధమున్.

ఆ. అట్లు వారివలన నాదరరహితుఁ డై, పురవరంబు వెడలి పోయి పోయి
యతఁడు సూడఁ జూడ నంతర్హితుం డై నఁ,బతియు సతియు మూర్ఛ పాలువడిరి.

క. కొంతవడికిఁ దెప్పిఱి యెద, నెంతయు వగ నూనఁ బురికి నేతెంచి గృహా
భ్యంతరము సొచ్చి కని ర,య్యింతియును విభుండు నమ్మునీశ్వరు సెజ్జన్. 306

వ. మున్ను నిద్రించుప్రక్క దక్కి యొండుప్రక్క నిద్రించుభార్గవు నట్లు గాంచి సంతోషించి పరిశ్రాంతి దిగఁ ద్రావి యెప్పటిచొప్పున నడుగు లొత్తు చుండ మఱియు దినంబు లిరువదియొక్కటి సనినం బ్రబుద్ధుం డై. 307

సీ. అతఁడు తైలాభ్యంగ మడిగినఁ బతి గమ్మనూనియ దెప్పించి మేను శిరము
నభ్యక్తములు సేయ నమ్ముని సెడ నాడి యంతర్హితుం డయ్యె నపరఘటికఁ
దోఁచి వికారంబు దోడరక యున్నరాజును దేవులను గని సుముఖుఁ డగుచు
నాచరితస్నానుఁ డగుటయు వారు మహార్హంబు లగువివిధాన్నపాన

ఆ. ములు ఘటించి కుడువఁ బిలిచినఁ జని వాని
నెల్లఁ గాంచి యెక్క డేనిఁ బోయె
వార లడలు గదుర నూరక యుండి రా
పగలు రేయుఁ గురునృపాలవర్య 308

వ. ఆ భృగువంశవరుండు. 309

సీ. వేగినఁ బొడసూపి వేగంబ యరదంబు వన్నింపు నీవు నీభామినియు వ
హింపఁగా రథికత యెసఁగఁ గాంచనరత్నగోహాయములయాచకులకు నిచ్చు
చును జనవలయు నా కనుడు భూపతి దేరు నమకట్టి దాపటఁ [1]జాయ దాను
వలపటఁ బూని యావస్తువు లెల్లను గొని వచ్చి యీ మంత్రి జనులఁ బనుప

తే. నెక్కి వారల నాసంయమీశ్వరుండు
నిశితతర మగుమునికోల నెత్తు [2]రొలుక
మోపుచును దీనకోటికి నాపదార్థ
చయము నెడ నెడ నొసఁగుచుఁ జనుచు నుండె. 310

వ. పెక్కుదినంబు లాహార నిద్రలు లేమి డప్పిఁ దూలు నమ్మహీపాలు నమ్మహిషి
నమ్ముని ములుకోలపోట్ల నట్లు పూచిన మోదువులచందంబు నొందింపఁ జూచి
జనంబు లల్లన తమలోన నిట్టితపోమహిమయుం గలదే యిది యన్యాయ్యం బని
యలుగను నగవు వలుకను దెటిచూడను రా దయ్యెడు నీవంశతులధీరత్వంబును
నిష్ఠాపరత్వంబును నింత యొప్పునే దుర్వహం బగుభారంబు నిర్వికారు లయి
వహించుచున్నవా రనుచు నుమ్మలించుచుఁ బరివేష్టించి చనం జ్యవనుండు
పురంబు వెడలి వారిమనంబుల వికారంబులు గానక యచ్చెరువును మెచ్చును
బెనంగొనుహృదయంబుతో నరదంబు డిగ్గి వారలశిరంబులం గట్టినపగ్గంబులు
విడిచి శరీరంబులు గరంబున సంస్పర్శించి యజ్జనపతియాననం బాలోకించి
డస్సితి గదే వరం బిచ్చెద వగవు దక్కి పురంబునకుం జను మేను గంగాతీర
వనంబున వ్రతచర్యాశేషంబు నిర్వహించెద నీవు మహిషీసహితంబుగా నెల్లి
నాకడకుం జనుదెమ్మని పలుకుటయు నాకు వగ పెక్కడి దని పలికి యవ్విభుండు.

క. తనతనువు వనితమేనును, గనుఁగొని యచ్చెరువు ముదముఁ గడలుకొనఁగ న
మ్మునితో భవత్ప్రభావము, గొనియాడఁగఁ దరమె మాకు గుణతరఁకగుణా.

వ. అని వెండియు. 313

తే. శ్రమము లేదు ప్రతోదవ్రణములు లేవు

---

1 సతియుఁ దాను. 2 దురదు,

నాతియును నేను నెలజవ్వనంబుఁ గంటి
మిది మహాద్భుతతర [1]మందుమే భవన్మ
హానుభావత్వ మేమి సేయదు మునీంద్ర. 314

వ అని సవినయంబుగాఁ దానును దేవియు దండప్రణామంబులు సేసి యానం
యమివరు వీడ్కొని నాద్భుతచిత్తులై నసకలజనులుం బరివేష్టింపఁ బురంబుఁ
బ్రవేశించి ప్రమోదమయమూర్తు లగుచు దివసవర్తనంబును రాత్రిచర్యయుం
గడపి సూర్యోదయం బగుటయు 315

క. వారలు ప్రాతస్సమయాచారంబులు నడపి భక్తిసంపద లొదవఁ
గారవమున మునినిర్దిష్టారణ్యమ్మునకుఁ బోయి రవనీనాథా 316

ఆ అచట మణిమయంబు నతిసుందరము దివ్య, సదననిభము నగువిశాలరమ్య
హర్మ్య మున్నఁ జూచి యచ్చెరు వందుచి, త్తములతోడఁ జనఁగ దానిచుట్టు

—చ్యవనుఁడు దనయోగబలంబునఁ గుశికునకు నాకలోకంబు సూపుట—

సీ స్వాధ్యాయసంగీతసాహిత్యవర్తనమానసీయము లగుమండపములుఁ
గోకిలశుకభృంగకులనాదముల నభిరామంబులైనయారామములును
హంససారసరవాత్యంతమనోజ్ఞంబులై సొంపు మిగులుపద్మాకరములుఁ
జారుమయూరకేకారుతకలితంబు లగుచు నొప్పారుక్రీడాచలములు

తే వీనులకుఁ జూడ్కులకు నింపు వెల్లిగొల్పు
నేర్పు గలిగిన విభవంబు నెఱయ మెఱయఁ
గరము విలసిల్లు చునికి నాకంబు వేడ్క
నయ్యెడకుఁ గాఁపు వచ్చిన యట్టు లుండె. 318

క సురలును గంధర్వులు న, ప్సరోనికాయములు వివిధ సరసవిహారా
దరలీలల నం దెడ నెడఁ, జరించుచుండిరి నితాంత సమ్మోదమునన్. 319

తే అవ్విధంబున కారాజు నంగనయును
మనము లద్భుతరసమున మునుఁగు చుండఁ
గలయొకో యిది నిక్కమ కానినాఁడు
మిగుల ననుభవగోచర మగునె యిట్లు 320

వ అని వెండియు 321

క. ఉత్తరకురుభూమియొ లోకోత్తర మగునట్టినాకమొకొ తనువులతో
నిత్తాపసవరునికరుణ, నిత్తెఱఁగున సంభవించె నిచ్చోటు సొరన్. 322

వ అనుచు నమ్మహనీయహర్మ్యంబు సొచ్చి యందు మణిమయపర్యంకంబునం బవ్వ
ళించి యున్నయప్పరమమునిం గని రపరక్షణంబున నతం డంతర్ధానంబు సేసె
నతనితోడ యామేడయు మున్ను గన్నయ శేషవిశేషంబులును నదృశ్యంబు
లయ్యె నయ్యిరువురు నిట్టట్టు మెలంగి యకాన నొక్కెడఁ గాశభూనీసమా

[1] మెందు నీభవన్మహానుభావంబు నే మన నగు మునీంద్ర.

సీనుండును జపగుండును నైనయాసంయమివరు నాలోకించి యిట్లు గాంచి
భూవిభుండు భార్యతో ని ట్లనియె. 323

తే. ఈవిధ మునియోగబల మెట్టు లుండునొ యే య
న్నాసరాజ్యంబు సులభంబు మానవులకు
బ్రాహ్మణత్వంబుఁ దపము దుర్లభము తపము
కలిమిఁ జేయుచు నున్నాఁడు వలసినట్లు. 324

చ. అనుచు నిందు రం డని సమాదరమొప్పఁగ వారిఁ బిల్చి య
మ్మునికి [1]నరనాథుఁడుఁగా సతియు మోడ్చినచేతులతోడఁ జేరఁగాఁ
జని ధరఁ జాఁగి మ్రొక్కుటయు సంయమి దీవన లిచ్చి రాజునా
ననమున సుప్రసన్ననయనప్రభ పర్వఁగ నవ్వి యిట్లనున్. 325

ఆ. మనసు నింద్రియములు మనుజేంద్ర యింత వశ్యంబు లగుట నీకు నరయ నొరుల
కింత యైన లేదు సంతస మందితి, నిత్తు వరము వేఁడు మర్థి గాఁగ. 326

క. అనిన విని యుర్వీశ్వరుఁ, డను జనపతి ప్రసన్నుఁ డగునట్లుగ నా
మునిజనసంభావ్య కోర్కెం, గనుకొంటిని మిగుల మేలు గలదే కోపన్. 327

వ. అని పలికి కుశికుండు వెండియు. 328

తే. ఒకటి యడిగెదఁ గృప చేసి యొకటి చెప్ప
వలయు మీరు మాయింటికి వచ్చి యొక్క
ప్రక్క క్రిందుగ నిరువదియొక్కదినము
లనఘ నిద్రించి తది యెట్టి దైన నీదు. 329

క. చరితం బద్భుతము మునీశ్వర దీనికిఁ గారణము విచారమ్మునఁ గో
చర మెఱిఁగింపు మనుడు నా, ధరణీపాలునితో [2]సతం డి ట్లనియెన్. 330

వ. పూర్వంబు మునులు సురజ్యేష్ఠుం గొలిచి యుండం బ్రసంగవశంబున నప్పరమేష్ఠి
వారలతో భృగుకుశికవంశంబులకు బ్రహ్మక్షత్త్రంబులు వశంబడి సంకరంబు వా
టిల్లు నని చెప్పి నప్పు డేనచ్చట నుండి వినుటం జేసి యాసంకరంబున కుర్వీశ
మీయన్వయంబు నిర్మూలంబు సేయువాఁడ నయి వ్రతంబు నెపం బిడి భవ
ద్గృహంబు సొచ్చి యున్నిపోకలం బోయితి నలసి నన్ని యెప్పు డని మీరు లక్ష
మాఁడు రప్పుడ శపింతు నిట్టివారము త్రికాలము మీయందు స్థిరత్వమేనియు
కోపంబును గోసంబును లేమిని మెచ్చి వరం బిచ్చియుం జనిని సకల తనువులు
తాపసన మీకు నాకలోకం బాలోకింపునట్లుగా నీగంగాతీరంబున సంఘటించి
తి దానిం గని నరేంద్రత్వంబు జన నుదాసీనభావంబు నొంది బ్రాహ్మణ్యంబు
నందు నస్పృహుండవై తది యెఱుఁగుదు నీకు మూఁడవవాఁడు బ్రహ్మతేజో
దీప్తుం డయి జనియించు వరంబు వేఁడు మనుటయు నమ్మానవపతి దీనికంటెను
గడచినవరంబునుం గలదే మదీయసంతానంబు బ్రహ్మత్వప్రాప్తమహత్త్వనిసు

1 యవనీశుఁడుఁగా. 2 వెండి నా నిట్లనియెన్.

షంబును గాఢధర్మతత్పరంబునుంగా ననుగ్రహింపు మనిన నమ్మౌని యట్ల యయ్యె
డు మూఁఱడుము నీదుమనుమండు త్రిలోకపూజనీయుండని పల్కిన నప్పతి వాఁ
డేమికతంబున బ్రాహ్మణుం డగు నత్తెఱం గెఱింగింపవే యనవుడు నత్తాప
సోత్తముండు విను మస్మద్వంశంబున ఋచీకుం డనువాఁడు జన్మించి నీతనయుం
డై నగాధి యనియెడువానిపుత్త్రి గార్యఁగాఁ బరిగ్రహించు నత్తపోధనుండు దన
నందనుం డగుజమదగ్నియందు సమస్తధనుర్వేదంబును నావహించు నవ్విశే
షంబు తత్పుత్త్రునందు ఫలియించు నది యంతయు సకలక్షత్త్రియక్షయకారి యైన
దైవంబుకృత్యంబు దానివలన ఋచీకగాధిఁధూజనానుష్ఠానపరివర్తనంబు గలు
గునదికారణంబుగా నుగ్రక్షత్త్రధర్ముం డగుపరశురాముండు జమదగ్నికిం బరమ
బ్రాహ్మణ్యగణ్యుం డయినవిశ్వామిత్త్రుండు గాధికి జనియింతురు బ్రహ్మపలుకు
సత్యంబ యుష్మదన్వయంబు భార్గవకులసంబంధంబున జనశ్లాఘనీయం బయి
వెలయుం గలయది యేను దీర్ఘంబునకుం జనియెద నీవు సుఖివై యుండు మని
చెప్పుటయు నప్పుడమిఱేఁడు భార్యాసహితంబుగ సవిశేషవినయం బగు
వందనం బాచరించి వీడ్కొని చనియెఁ జ్యవనుండును నిజేచ్ఛం జనియె నిది
పరశురామ విశ్వామిత్త్రజన్మప్రకారంబు 331

భీష్ముఁడు ధర్మజునకు దానవిశేషముల నెఱింగించుట

క అని కురుపితామహుఁడు సెప్పిన విని ధర్మాత్మజుండు ప్రియ మందుచు నా
తనితో దానవిశేషము, లనఘా యెఱిఁగింపు మనుడు నతఁ డిట్లనియెన్ 332

సీ. కాంస్యోపదోహయుఁ గాంచనచారుశృంగయు ధవళాంబరకలితయును స
దక్షిణయును నయి తగుగోవుఁ బాత్త్రత్వభవ్యవిప్రునకు సద్భక్తితోడ
నిచ్చిన దానికి నెన్నిరోమము లన్ని దివ్యవత్సరములుఁ ద్రిదశలోక
మున వసింతురు కులంబునయేడుదరముల జనముల సుగతికి ననుతు రధిప

ఆ. కన్య భూమి గృహము గనక మన్నము జల, మంబరంబు శయన మాసనంబు
వాహనంబు విప్రవరునకు నీగి లోకములు రెంట సౌఖ్యకారి యండ్రు. 333

క. అనిన విని పాండవాగ్రజుఁ, డనఘా యిన్నింటికంటె నధికం బగుదా
ని నెఱింగింపు మనుడు న,జ్జనపతి కిట్లను నతఁడు ప్రసన్నాత్మకుఁ డై. 334

తే. అర్థి గోరినవస్తువు లర్థితోడ, నీగి యెల్లదానములకు నెక్కు డరయ
నఖిలభూతమ్ములకు నభయంబు నిచ్చు, టంతకంటెను మే లందు రార్యజనులు.

వ అని చెప్పి విను మని మఱియు నిట్లనియె 336

తే వీరశయనంబు మేలండ్రు వీనికంటె, మఱియుఁ గొన్నింటికంటెను మనుజనాథ
దానముల కావు వెదకిన దానిఁ బోల, లేవు పుణ్యకర్మములలో నేవి యైన

వ. అనుటయు ధర్మజుండు దమ్ముల దెసం గనుంగొనిన వార లతనిచిత్తం బెఱింగి
రణమరణస్తుతి సేయ నతండు సమరంబునం జచ్చినబంధుమిత్త్రజ్ఞాతిజనంబుల

వలనిశోకంబు వదలి వాహినీనందను వాక్యంబు లభినందించె నా దేవవ్రతుం
డు వెండియు. 338

క అరి యైన దీనుఁ డై తను, శరణం బని వేఁడినం బ్రసన్నాత్మత న
ప్పురుషునికోరిక దీర్చినఁ, బురుషోత్తముఁ డందు రతనిఁ బురుషవరేణ్యా 339

క. అడుగక యున్నను నాలిం, గొడుకుల రక్షింప లేక కుతిలపడుచు నె
ప్పుడుఁ బేదతనము గలవరు, నెడ రుడుపఁగ వలయునది మహితగుణ మనఘా.

క. నిజదారపరులు సంతత, యజనరతులుఁ గామరోషహంతలు నగుస
ద్ద్విజులఁ నరసి ధన మిచ్చుట, త్రిజగత్పూజ్య మగు సంద్రు ధీరవిచారా 341

వ. అనినం బాండవాగ్రజుండు యాచనాయాచనంబులలో నెయ్యది దానార్హం
బగు నని యడిగిన నతనికిఁ బితామహుం డి ట్లనియె. 342

చ. అడిగిన నిచ్చుకం టెను నయాచకుఁ గాఁగ నెఱింగి యిచ్చు టె
క్కుడుఫల మిచ్చు దానవిధికోవిద వేఁడుట సావు వేఁడఁగాఁ
బడు టది పెద్దసావు దగు ప్రార్థన పూర్ణము సేయునాతఁ డా
యడిగినవానిఁ దన్నును దయారతిఁ గావఁగఁ జాలువాఁ డగున్. 343

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుం డతని కి ట్లనియె 344

క. దానము యజ్ఞక్రియ నాఁ, గా నతులితధర్మవిధులు గల వందు ధరి
త్రీనాథోత్తమ యధికఫ, లానూనం బై వెలుంగు నది యెయ్యదియో 345

వ. విన వలతుం జెప్పవే యని యడిగిన నయ్యనిమిషనదీనందనుం డప్పాండునంద
నాగ్రజున కి ట్లనియె 346

ఉ. భూసురకోటికిన్ వినయపూర్వముగా ధనధాన్యగోమణి
క్ష్మాసలిలాన్నముఖ్యములు సమ్మతి నీగి సుయజ్ఞ మాసనో
ద్భాసితసత్క్రియన్ నడపు భవ్యుఁడు యజ్ఞములుం దపంబులుం
జేసినపుణ్యముం బడయుఁ జేయుము దానము లోపి నిత్యమున్ 347

క అనవుడు నాతనితో ని, ట్లను గుంతీతనయుముఖ్యుఁ డనఘా పెక్కుల్
వినఁబడు దానము లధికం, బునఁ దగియెడుదాన మెద్ది యన్నిటిలోనన్. 348

వ. అని యడిగిన నయ్యాపగాసూనుం డమ్మానవపతి కి ట్లనియె. 349

భూదానమహిమాభివర్ణనము.

క. దానము లన్నిటికిని భూ, దానం బెక్కుడు సమస్తధాన్యములుఁ బ్రభూ
తానేకవస్త్రధనర, త్నానూనత్వమును భూమి సవుటకతమునన్. 350

క. కనకము రజతము వస్త్రం, బును ధాన్యము వివిధరత్నములు నిచ్చినయ
ట్టినుతఫలంబుల నెల్లను, గను నుత్తమభూమిదానకర్త నరేంద్రా. 351

సీ భూమి కెంతాయువు భూదానకర్తయు నంతకాలము సుఖ మందు చుండు
నమరలోకంబున నల్ప మైనను భూమి యిచ్చిన బహుభూమి యేలు నతఁడు

రాజు విశేషించి రణమృతి యొండెను భూదానకర్తృత్వపుణ్య మొండెఁ
బడయంగవలయుఁ బాపఁగ నోపు బ్రహ్మహత్యాదిపాతకముల నైన భూమి

తే. దాన మెంత పాపాత్ముచే నైన భూమి
గొనినఁ గల్మష మొందదు వినుము మహిత
మైనభూదానవిధియును నశ్వమేధ
[1]యాగమును సదృశంబు లం ద్రాదిమునులు 352

క దారిద్ర్యముచేఁ గుందుచు, నేరిని నడుగంగఁ బోవ కెంతయుఁ గృశతం
గూరినవిప్రున కుర్వర, వారనిదయ నీగిఫలము వాగ్గోచరమే. 353

తే యాగకర్తయు శాంతుండు నైనయట్టి, విప్రుఁ బ్రార్థించి యైన నుర్వీప్రతిగ్ర
హంబుసేయించు టత్యధికంబు భూమి, దానవిధివిశేషంబులలోన నెల్ల. 354

క విను మన్నుఁ డైనవిప్రున, కనఘా గోచర్మమాత్ర యగు మేదిని ని
చ్చినఁ బోనియట్టిపాపము, నినుపొడుపునఁ జెడనితమము నెందును గలవే. 355

క ఆజిప్రాప్తమృతులు గురు, పూజకులును మఱియు నెట్టి పుణ్యాత్మకులున్
రాజోత్తమ భూదాన, భ్రాజిష్ణునిఁ బోల రంద్రు పరమమునీంద్రుల్. 356

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు వెండియు నిట్లను భూదేవి జనులకు హితంబుగా నానతి
చ్చినవాక్యంబులు భూగీత లనం బరఁగు వాని విని పరశురాముండు భూదాన
పరుం డయ్యె నని విందుము పాండవాగ్రజా యవి నీ వాకర్ణింపుము. 357

క. నను నిండు రెండులోకము, లను జెడనియశస్సుఖంబులం బడయఁగ గో
రినయ ట్లయినను దీనికి, నెన లేవు సుఁడీ తలంప నేధర్మములున్. 358

చ. ఇతరులదాన మేనిఁ దమ యాగియయేనిని నన్ను మార్తురే
మతి నరకాధివాసగతి మాన్పఁ దలంచుట గల్గినన్ సమం
చితముగ భక్తి నిచ్చుట కుశీలత మార్చుట నాకు హర్షభా
సితయుఁ బరాభవవ్యథయుఁ జేఁత సుఁడీ యిదె చాటి చెప్పెదన్. 359

క. వినుఁ డుభయలోకముల మే, లొనరింతుం గీడొకింతయును నిలువఁగ నీ
క నిరాసంబు నొనర్తును, నను నిచ్చిన నెట్టిదుర్జనములకు నైనన్. 360

వ అనియె నని యవ్వాక్యంబు లుపన్యసించి దేవవ్రతుం డన్నరదేవోత్తమునకు
మఱియుం జెప్పు నవ్విషయంబున నింద్రుం డడుగ బృహస్పతి సెప్పినవచనం
బులు వినుము చెప్పెద. 361

ఆ భూమి రత్నగర్భ పురుహూత యటు గాన, కలుగు భూమిదాన కర్త యైన
వాని కశ్వహస్తి వనితాదిసర్వరత్నములు నిచ్చునట్టి యమితఫలము 362

క. వసుదాయిని యైనవసుధ, నొసఁగినతనిఁ దన్న తన్న యొసఁగె ననుచు సం
తసపడు భూతము లన్నియు, నసమానము భూమిదాన మమరాధీశా. 363

క విను రాజులకు నవశ్యం,బును జేయఁగ వలయు నధికభూదానము రా

1 యాగమునకు సదృశమందు రాదిమునులు.

జనువాఁ డఘముల కాకర, మనఘా యని నక్క నొంటఁ బదివ్యయ మగునే.

ఆ. పూర్వదత్త యైన భూమి యెవ్వఁడు పుచ్చు, కొని యెసఁగు జనదు కులము వారి
నిరువదొక్కతరము నరకవాసులఁ జేయు, దాన [1]సుకృతము గాఁగ ధర్మనిరత.

క. మును దా విప్రున కిచ్చిన, యని భువి గ్రాసంబుకంటె నధికపుఁ బాపం
బును నడుగ కిచ్చుటకు మిగిలినపుణ్యము నెందు నరయ లే దండ్రు బుధుల్.

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు సురనదీపుత్త్రున కిట్లు దానంబు లయినయవి మానవులకు
దాతవ్యంబు లగువానివిశేషంబు లెఱింగింపవే యనుటయు నతం డన్నోదక
పానీయప్రముఖంబు లైనపదార్థంబులవిశేషంబులు గలు నని యెఱింగించె
నొక్కనాఁ డన్నంబువిషయం బైనదానంబుప్రకారంబు. 367

క. ఏ నడుగఁగ నారదముని, మానితముగఁ జెప్పినట్టిమాటలు సుకృ
తానూనవృత్తిఁ జెప్పెద, భూనాయక యేకచిత్తమున విను దానిన్. 368

క. మునులును దివిజులు నన్నము, వినుతింతురు లోకతంత్రవిధి నెల్లవు నన్
కన్నునగలసర్వము నన్నంబున నడచుం గాన యన్నము విశిష్ట మిలన్. 369

ఆ. అన్నదానసదృశ మగుదాన మెందు నెన్నఁడును లేదు గావున విధేయ
మన్నదాన మధికయత్నపూతంబుగాఁ, బూని దానిచేఁత పుణ్యతమము. 370

సీ. ప్రాణంబులకు విధానంబ యన్న మింటిజనంబులు కుడిచి కొనునను సుభక్తి
నతిథికిఁ బెట్టుట యధికపుణ్యము క్రాంతు వృద్ధుఁ దాపసు బాలు వికలు నలితుఁ
గడపఁగా దాఁకలి గదిరి యర్థించిన గృహమేధి కవమతి గినుక లేగదు
కాలంబుతోఁ గుక్క మాలఁడు దుదిఁ గాఁగ నాఁకొని వచ్చిన ననుగుణముగ

ఆ. నాచరింపవలయు నాహారకల్పన, మునుల దేవపితృసముత్కరములు
నన్నదానవిధుల నాదరంబుగఁ బ్రియ, మొందఁజేఁతఁ బోలు నొండువిధులు.

క. కులమును విద్యయు నృత్తము, వలదు మనుతి యన్న మిడుటకు నడుగంగా
నలవడు విప్రుని [2]నాడక, బలవంగా నిడుట లెన్న యనుశీలమగున్. 372

వ. అని వెండియు. 373

తే. అజుఁడు గల్పాదియం దన్న మమృతమునిగెను, నన్నహాని బలాధికు నైన దుర్బ
లాత్ముఁగాఁ జేయుఁ గావున నన్నభుక్తి, సకలధాతువృద్ధికి నగు జనము గోరు.

క. అని యతఁడు వల్కె ననియును, విని యన్నము నడిన దుముగ విప్రాదులకున్
మనుకేళి యిడుదు నీవును, మన మెఱుఁగఁ బెట్టుమీ సదా స్వజనులకున్ 375

ఆ. అన్న మిడిన మణిమయావాసశయ్యాస
నములు నమృతభోజనంబు హృద్య
మాల్యలేపనములు మహనీయమహిళాను
భవముఁ జిరత నొందు దినముదండ.

376

1 ముప్పు గాఁగ. 2 నుడా౦, బలవంగా.

నక్షత్రదానమహిమాతిశయనిరూపణము

వ అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు నక్షత్రవిషయంబు లైనదానంబుల తెఱంగెఱింగింపవే
యనుటయు నిట్లు దేవకీదేవి యడుగ నన్నారీరత్నంబునకు నారదుండు సెప్పిన
వాక్యంబులయర్థంబు లుపన్యసించెద నాకర్ణింపుము 377

సీ. [1]కార్తికఁ బాయసమబ్జగర్భునితార మాషములు మాంసమ్ము నంజనఁ గలుగు
నన్నంబు శశితారయందు గో వార్ద్రి నదితితారఁ బులగంబు దీపు గలయు
నట్టులు గురుతార నధిప సువర్ణ మాశ్లేష రూప్యము మఖఁ జెల్లు నుప్పు
తిలలు భగుం డధిదేవత యగుతారఁ జెఱకుఁ దేనియ నుపాసిక్త మైన
తే భక్త ముత్తరఫల్గునిఁ బాలతోడ
షాష్టికాన్నంబు రవితార సకరిరథము
చిత్తనాఁడు శ్రీగంధపుఁజెక్క స్వాతిఁ
దనకుఁ బ్రియ మైనయది మేలు దానమునకు 378

సీ. అనఘ విశాఖ నెద్దనురాధఁ బైచీర విను జ్యేష్ఠఁ దగఁ గఱివేము గూర్చి
ముల్లంగి మూల సన్మూలఫలంబుఁ బూర్వాషాఢఁ బెరు వుత్తరాఖ్య యైన
యాషాఢ మాక్షికార్ద్రాన్నంబు హరివసు జలతారకములఁ గంబళము గుజ్జు
లమరినబండియు [2]యవలుఁ బూర్వోత్తరా[3]భాద్రపౌష్ణాశ్వినీభరణులందుఁ
తే [4]గ్రొవ్వు గలమేఁకనంజుడు గొఱియ యొఱచి
గంచుకుండతో మొద వశ్వకలితశకట
మతులతిలధేను లీఁ బాడి యఖిలతార
కముల నీగులు నూర్ధ్వలోకములఁ జేయు 379

వ. అని యెఱింగించి యమ్మానవపతితో నమ్మానసీయుం డిట్లనియె 380

క అలఘుతరసకలకామ్యం,బుల నిచ్చినయట్టిమహితపుణ్యం బై తా
వెలుఁగుఁ గనక మిచ్చుట యని, పలికెం గర్మజ్ఞుఁ డత్రి పరహితచరితా. 381

తే కనక మాయుగ్రప్రదంబు పావనము భావ,శుద్ధినొనరించు దాతకు సువ్రతమున
వేడ్కతో దాని నిచ్చుట వేఱ పొగడ, నేల యనియె హరిశ్చంద్రుఁ డిద్ధతేజ

క పానీయదాన ముత్తము, దానం బని యఖిలధర్మతత్త్వదృఢపరి
జ్ఞానానూనుం డగుమను, మానవపతి సెప్పె నృపసమాజవరేణ్యా 383

క. కావునఁ జెఱువులు నూతులు, బావులుఁ గొలఁకులును నెపుడు బౌరవపర్యా
కావింప వలయు నవి గడుఁ, బావనములు పుణ్యలోకభాగిత నిచ్చున్. 384

క అనఘా యెవ్వనికావిం, చినసలిలాశయమునందుఁ జెలఁగుచు గోవుల్
గోను నీ రాతనివంశం,బున కవి గావించు నూర్ధ్వభువనప్రాప్తిన్. 385

---

1 కర్త్యై 2 నగలుఁ 3 భాద్రలఁ బౌష్ణాశ్విభరణులందుఁ 4 గొఱలురాజమాషం
బులు గొఱియ

తే. ఆఁక లేక యెవ్వానిజలాశయమున, నుండు వేసవియందును మనుజకోటి
యవభృథస్నానపానంబు లాచరించు, నతఁడువొందఁడు విషమదుర్గాభిగతులు.
క. యాగాదికర్మముల కుప,యోగింపంబడుటఁ జేసి యుత్తమము ఘృతం
బాగురువస్తువు నిచ్చుట, యాగములకు నగ్నికిం బ్రియం బై యుండున్. 387
తే గరగ లోనఁగిననరుఁడు బూనుదు లోనర్చు
నాచమనముఖకర్మంబులందు షష్ఠ
భాగఫల మొందు నెగడికిఁ బాచనమున
కింధనము లిచ్చి ధనముల నెనక మెసఁగు. 388
ఆ. ఛత్త్ర మిచ్చి కాంచుఁ బుత్త్రులఁ బురుషుండు, సకలకామ్యదానసముము శకట
మిచ్చు టనఘ చెప్పు లిచ్చినఁ గంటకు, లై నరిపులఁ ద్రొక్కి యతఁడు దిరుగు
క తిలలు పితృభోజ్యములు గా, జలజభవుఁడు సేసెఁ బితృనిచయ మలరఁ గడుం
దిల లిచ్చిన శుచు లగుదురు, తొలఁగుం బర్వసురతాదిదోషము లెల్లన్. 390
తే దివ్యముని యగు కాశ్యపుభవ్యగాత్ర,ముల జనించి భవ్యంబు లై తిలలు వెలయు
నట్లు గావునఁ దత్కృతయజన మఖిల, వస్తుయజనంబుతో సరివచ్చు నండ్రు.
క తిలదాన మఖిలదానం, బులకంటె విశిష్ట మెల్లమునులును నియతిం
దిల లర్ఘ్యము లగుపాత్త్రం,బుల కిచ్చియ కాదె పెంపు వొందిరి వత్సా. 392
వ అనిచెప్పి యాపగాతనయుం డొకవిశేషంబు వినిపింపవలసి ధర్మజున కిట్లనియె.
ఉ దానము లాదిగాఁ గలుగుధర్మము లెల్లను జేఁతకుఁ నిజా
ధీనపుఁజోటు గా వలయు దేవతలుఁ మునులుం జతుర్ముఖుం
గానఁగఁ బోయి యజ్ఞముఖకర్మసమాచరణార్థ మై తదీ
యానుమతిం నగం బడసి యయ్యయిచోటుల నాచరింపరే 394
క కాననము గిరులు నదులును, నానాతీర్థములు భూజనంబుల కెల్లన్
భూనుత సాధారణములు, వానను ధర్మములు సేయ వచ్చు నిజేచ్ఛన్ 395
ఆ. అధిప నాసనమునయందుఁ దోఁచినయది, యాచరింప వలయునర్థ మగుటఁ
జేసి దీని నీకుఁ జెప్పితి గోదాన, శస్తమహిమ వినుము విస్తరింతు 396

సీ. గోవు లెక్కుడు తపోభావితాత్ములకంటె
ననినఁ దద్గౌరవంబునకు మేర
గలదె సత్యాఖ్యలోకంబున నవి సోమ
సంగతత్వంబున సంచరించు
వినుతహోమముల కెల్లను బాలుఁ బెరుగు నే
యును నిచ్చుఁ గర్షనంబునకు నొదవుఁ
దోలు శృంగంబులు వాలంబు రోమచ
యము శకృన్మూత్త్రము లఖిలవర్త

ఆ. నముల కుపచరించు శ్రమము శీతాతప, వ్యధయు లేమి నెపుడు నతిభరంపుఁ
బనులు సేయు గోవు బ్రాహ్మణుఁ డన నేక,తత్త్వ మగుటఁ బరపదంబుఁ గాంచు.
క. గోవుల విప్రుల కిచ్చిన, నేవిషమపుగతులఁ బొరయ కేరికి నరుగం
గా వశము గానిలోకము, లావాసంబులు గ నిలుతు రతిసుఖవృత్తిన్. 398
క. గోవులపా లమృతం బని, దేవేంద్రుఁడు సెప్పెఁ గాన ధీరత్వనిధీ
గోవు నొసఁగ నమృతము స,ద్భావంబున నిచ్చినట్టిఫల మొసఁగూడున్. 399
తే. అనఘ గోవులు ప్రాణంబు లని సమస్త,మునులు సెప్పుదు రట్లుగావునఁ దలంపఁ
బ్రాణదానవిధానసంప్రాప్త మైన, ఫలము గోదానకర్తకుఁ గలుగుఁ జూవె.400
క. క్రూరునకు నాస్తికునకు దు, రారంభున కిచ్చినం బరమదుఃఖమునుం
గూరును గో వది దాతను, నారకీఁ జేయుం బరీక్షణము గదు వలయున్. 401
ఆ. గొడ్డు బడుగుఁ దెవులుగొంటుఁ గ్రే పెడలిన, దాని నెచ్చు లేని నూన మైన
యట్టిదాని నొకట నాయాసపడి యున్న, దాని నీరు గోప్రదానవిదులు. 402
క. విను పుణ్యలోకముల కా, వనఘా విప్రులకు గోచయంబులఁ బెక్కి
చ్చిన నవి దాతకు మోక్షం,బును జేయఁగఁ జాలు నండ్రు పూర్వాచార్యుల్
వ. అని చెప్పి గాంగేయుం డన్నపానీయదానఫలాతిశయంబులు వెండియు వినిపిం
ప వేడ్కసేసి యవ్విభున కి ట్లనియె 404
సీ. అధిప యింకను విను మన్నంబు జలమును నిచ్చుట యీవుల కెల్ల నెక్కు
డగుట నేఁ జెప్పెద నమృతసుధాస్వధానామముల్ సురలందు నాగకులము
నందును బితృకోటియందును వర్తిల్లు నన్నంబునకు నొలి నట్లుఁ గాక
యది ప్రాణ మండ్రు మహాత్ములు గావున దానిఁ బెట్టుట ప్రాణదానసనుము
తే. విను విశేషించి తత్పాకమునకు జల ము
వాశ్రయము చంద్రునకుఁ బుట్టఁ బట్టు నయ్యె
జలము చంద్రుండు గాఁడె యోషధులఁ బ్రోచుఁ
గాన యుత్తమ మన్నంబుకంటె జలము. 405
వ. అని పలికి మఱియును. 406
క. తనకుఁ గలయట్టియన్నము, నన సురపితృపూజనములు నరునకు నడపం
జను నతిథితర్పణము దా, నన తగ నొనరించువాఁడు నరవరముఖ్యా. 407
వ. అని నిర్దేశించి తిలదానం బత్యాదరణీయం బని ప్రసంగించి యది వినినది
మైనను నేమి తద్విషయంబున నొక్కయితిహాసంబు గలదు చెప్పెద విను మని
పలికి యనిమిషనదీనందనుండు కుంతీనందనాగ్రజుతో ని ట్లనియె. 408

—తిలదానవిషయకయమబ్రాహ్మణసంవాదము.—

సీ. మధ్యదేశమునఁ గ్రామంబు విద్వజ్జనబహుల మై యొక్కటి పర్ణశాల
యనుపేర నొప్పారు నందుల విప్రుని శర్మినామునిఁ బ్రీతి జముఁడు పిలువఁ

బనిచి దానముల కెల్లను దిలదాన మెక్కుడు తిలలకుఁ బితృకోటి వేడ్క
సేయుఁ బాపంబులు సెందవు తిలభక్షిఁ బుణ్యకర్తృత్వంబు బుద్ధిఁ గోరు
తే. దేనిఁ దిల లెప్డు విప్రుల కిమ్ము భక్తి, ననియె వస్త్రదీపము లీగి యతులదాన
మనఘ చీరల దివియల నమరపితృస,మర్చనము సేత పరమధర్మ మని చెప్పె.
వ. అని యిట్లు యమబ్రాహ్మణసంవాదంబు వినిపించి శాంతనవుం డమ్మహీకాంతు
నాననంబు సవిశేషాదరంబున నాలోకించి. 410
క విను పృథివియును సరస్వతి, యును గోవును దానవిధికి నొక్కఁతలు గా
విని యుండుదు వీనిం బో, లినదాతవ్యములు నొండు లే వని విందున్. 411
ఆ. రాజముఖ్య తగుసరస్వతి శిష్యున, కొసఁగ భూమిదాన మూర్జితముగఁ
జేసినట్టిఫలము సిద్ధించు ధేనువు, నిచ్చుటయును భూమి నిచ్చినట్ల. 412
క. అనయముఁ గొంచెపువెలకుం, గొన వచ్చును సారభూత గోవును దానం
బున ఫల మధికము దానము, గొనినాతఁడు సుఖము దాన గొనుఁ జేసేతన్.
ఆ దేవపితృసమర్చ నావాసములు గోశ,కృత్ప్రలేపనమునఁ గీర్తనీయ
శుచితఁ బడయు ననిన సువ్రత గోవుల, భూరిమహిమ వేఱ పొగడ నేల 414
తే. కుడుపునకు ముంద రొడ్డులగోవునకు స
మంచితగ్రాసముష్టి నిత్యంబు నేఁడు
గాల మిచ్చిన నతఁ డెల్లకామ్యములును
బ్రాహ్మణుల కర్థి నొసఁగిన ఫలము వడయు. 415
క. గోదానవిధము సుపథగ,మై దాతకు నెల్ల మేలు నాపాదించుఁ
వేదప్రియ యది దురితో, త్పాదక మగు నాతనికి విపథగత మైనన్. 416

— నృగచరిత్రము —

తే దుష్టమైనగోదానంబు గష్టవృత్తిఁ, దెచ్చె నృగనాముఁ డగుజగతీవిభునకు
నర్తెఱం గితిహాస మై యవనిఁ బరఁగు, వినుము సెప్పెద దాని వివేకధుర్య
క. ద్వారవతి నొక్కనూతం, దోరపుఁదను వక్కజ మగు తొండ నొకటి న
చ్చేరువ మెలఁగుజనులు గని, నీ రిది గలఁగించు నిట్ల నిలిచెన యేనిన్. 418
క. అని బలుమ్రోఁకులు వేగమ, కొని వచ్చి తగిల్చి లావు గొని తిగువఁగ నా
ఘనజంతు వచలితం బై, యునికికి విస్మయము నొందునుల్లంబులతోన్. 419
తే. కృష్ణుపాలికిఁ బోయి యక్కీటమున్న, తెఱఁగు సెప్పినఁ జనిదానిఁ దిగిచె వెడల
నమ్మహాత్ముఁ డెఱింగియు నర్థితోడ,నడుగ నది యేను నృగుఁడఁ జుమ్మనియెననఘ.
వ. అనిన విని యద్దేవుండు నీ వనేకగోసహస్రంబుల విప్రజనంబుల కిచ్చి తని విందు
మిట్టిదుర్జన్మంబు నీ కేల వాటిల్లె ననుటయు నమ్మనుజవల్లభుండు. 421
సీ. ఉత్తమబ్రాహ్మణుం డొకనికి నొక్కనాఁ డొకగోవు నిచ్చితి నుల్ల మలర
నతఁడును గొనిపోయె నది మేఁత కర్థి మా కదుపులలోపలఁ గలసి వచ్చె

గోవుల మఱియును గోపాలకులు దానవిధికిన్ తెచ్చుచో విధివశమున
వానిలో నదియును వచ్చిన నెఱుఁగక దానంబు సేసితి దాని మున్న

ఆ. గొనినయతఁడు దడవి కని యిది నాదుగో
వనియెఁ బిదపఁ గొనినయతఁడు పెనఁగి
నాకు నృపతి యొసఁగె నా నిద్దఱకును వా
దైన నన్నుఁ గాన నరుగుదెంచి. 422

వ. తనుతంపట తెఱం గెఱింగించి 423

క. ఇచ్చినవారల కొనఁగా, వచ్చిన నద్దంబు గలదె వసుధాధిప యం
చిచ్చఁ గడు నొచ్చి పలికిరి, నెచ్చనినిట్టూర్పు లడర విప్రు లిరువురున్ 424

వ. మఱియుం బాడముమాటల నమ్మొదవుపోకడ నాకుఁ దెల్లం బగుటయు. 425

ఉ. దానికి నేను జిత్తమునఁ దాపము నొందుచు మున్న గొన్నయ
మ్మానితవిప్రు వేఁడికొని మంచివి గోవులు నీకు నూఱు వే
యైనను నిచ్చెదన్ విడువ వయ్య మహీసురవర్య నెమ్మి న
ద్ధేనువు నన్న నాస్యమున దీనత దోఁపఁగ నాతఁ డిట్లనున్ 426

తే. పాలుగడుఁ బెక్కు దాని [1]నబాము లెన్న, పెయ్యకర్మిలిగలదుమత్ప్రియసుతుండు
పాల కేడ్చినయపుడ చన్పట్టనిచ్చు, నేది ప్రొద్దైన నట్టిగో వెందుఁ గలదు. 427

క. శ్రీవోలె నింటిలో నా, గో వుండఁగఁ జూతుఁ గాని కోటిమొదవులుం
గావు సరి దాని కని భూ, దేవుఁడు వోవుటయు నేను దీనత దోఁపన్. 428

చ. కనకము ధేనువుల్ మణినికాయము లిచ్చెద నేమి యైనఁ ద
క్కను మది కిష్ట మైనయది గోరుము గోవున కంచుఁ జేరి త
క్కినధరణీసురర్వునకుఁ గీడ్పడి యెమ్మెయి వేఁడికొన్న నేఁ
గొన భవదీయరాజ్యమును గుత్సితవృత్తికి నియ్యకొందునే 429

తే. అనియెఁ గాని నామాట గైకొనఁడ యాతఁ, డట్టియెడఁగాలవశగతియావహిల్లి
యమునికడ కేఁగ నాతోడ నతఁడు వికచ, నలినలోచన యిట్లని పలికెఁ బ్రీతి.

చ. జనవర పుణ్యకర్మము లసంఖ్యము లీవొనరించి తొక్క వి
ప్రునిధన మజ్ఞతం గొనుటఁ బొందె నకిల్బిషభావ మల్ప మి
ట్లొనరిన రెంట నయ్యెడుమహోన్నతిదుర్గతులందు మున్న నీ
చనునెడ యెద్ది నావుడు న[2]సౌఖ్యపుఁజోటని సమ్మతించితిన్ 431

ఆ. అట్లు లియ్యకొనిన యాక్షణమాత్ర మ, స్తకము క్రిందు గాఁగ ధరణిఁ బడఁగ
వలసె నపుడు వింటి నలఘుకృపార్ద్రవ, న్త్రాలికలిత మైనయమునిపలుకు. 432

వ. అది యెయ్యది యం టేని. 433

---

1 సభాము 2 నసహ్యాపుఁజోటను

తే. వాసుదేవుఁ డనేకసంవత్సరముల, కధిప నీయున్నచోటికి నరుగుదెంచి
యుద్ధరించు ని న్నట నిత్యసిద్ధసౌఖ్య, మైనలోకమునకుఁ జను దనఘ నీవు 434

వ. ఇట్లు వినుచు నిలాతలంబునం బడి కృకలాసత్వంబు నొంది చరియించుచుండి నేఁడు దైవక ర్తం బయినచి త్తవ ర్తనంబునం జేసి యిక్కూపంబునకు వచ్చినయ పరక్షణంబునం గృకలాసంబులకు లేనిమేనిపెం పావహిల్లిన నుల్లంబు సవిస్మ యం బగుచునుండ యమ్ముప్రసాదంబున నెప్పుడును మాయనిపరిజ్ఞానంబు వ ర్తిల్ల నున్నంతం బరమయోగీంద్ర భావ్యం బగునీభవ్యసన్నిధి దొరకొనియె నని పలికె నప్పు డప్పుడమితేనికిఁ బూర్వాచరితపుణ్యకర్మానురూపం బగురూపం బావిర్భ వించిన దానికిం బ్రమోదభరితుం డై యతండు. 435

నృగుఁడు శ్రీకృష్ణువలనఁ బాపవిముక్తుఁ డై పుణ్యలోకమునకుఁ బోవుట

తే. దేవ నీ దగుకారుణ్యదృష్టి యమృత
పూరమునుబోలె నామీఁదఁ బొలయుటయును
దీనదశ వాసె భవదనుజ్ఞానిరూఢి
నేను జనియెద సంచితస్థానమునకు '36

క. అని సవినయప్రణామం,బున నారాధించి వృష్ణిపుంగవుఁ డగ వీ
డ్కొని యానృగుఁడు విమానం,బున నుత్తమలోకమునకుఁ బోయె నరేంద్రా.

వ ఇవ్విధంబున 438

క. భరితానందుఁ డగుచు నృగుఁ, డరిగిన లోకహితకారి యై కృష్ణుఁడు ని
ర్భరమధురతాతిహృద్యా, క్షరంబుఁ గా నిట్టు లనియెఁ గౌరవముఖ్యా. 439

క. ధరణీసురధనహరణము, దురితతమము నృపున కధికదోషము నృగగో
హరణముక్రియ విప్రస్వా, హరణము భూపాలవరున కాపదఁ దెచ్చున్. 440

వ అనియె నివ్వాక్యంబులు నీకుం జెప్ప వలవ దైన నితిహాసావసానవ ర్తి యగుటం జేసి వినిపించితి నని చెప్పి యప్పాండవాగ్రజుతో భీష్ముండు వెండియు 441

క. సత్సంగతి సజ్జనులకు, నుత్సవ మొనరించు నృగున కున్నతిఁ ద్రిజగ
ద్వత్సలుఁ డగుకృష్ణుండు స,ముత్సుకతం జేరఁ జనుట యొనఁగినమాడ్కిన్.

క. అని పలికి మఱియును 443

న. దానము సమగ్రఫలదము, భూనాయక గోవు నెడ విబుద్ధత్వము గీ
డైనది గావున గోస, మ్మానన మేమఱక యుండు మది నేప్రొద్దున్ 444

వ అనిన విని ధర్మజుండు గోవులయెడ విరుద్ధాచరణంబున నయ్యెడుదురితంబు తెఱం గెఱింగించితి గోదాన ఫలవిశేషం బింకను విన వలతుం జెప్పవే యను టయు ననిమిషనదీనందనుం డివ్విషయంబున నైనది యొక్కయితిహాసంబు గల దాకర్ణింపు మని యతని కి ట్లనియె. 445

గోప్రభావవిషయకం బగునౌద్దాలకిపుత్త్రచరిత్రము

సీ. [1]అనఘుఁ డౌద్దాలకి యనుమహామునిదనతనయునిఁ బిలిచి యిధ్మములు దర్భ
కట్టయు జలపూర్ణకలశంబుఁ బువ్వులు మఱచి వచ్చితి నేటిమడుఁగు మాఱఁ
గొని రమ్ము వేగంబ చని యన్న నాచికేతాహ్వయుం డగునతం డరుగునంత
వాహిని పొంగిన వట్ట్రోడి నవి పోయెఁ గానక యాతండు క్రమ్మఱంగ

ఆ. నరుగుదెంచి కాన ననుటయు నాఁకలి, దనదుకర్మవైకృతంబు సైఁపఁ
జాల కలిగి యోరి జముఁ జూడఁ బొమ్మని, శాప మిచ్చెఁ దండ్రి భూపవర్య.

వ. ఇట్లు శపియించిన నబ్బాలకుండు గేలు మోడ్చి ఫాలంబున మోపికొనుచుం బ్రసన్నుండ వగు మని పలుకు వలుకఁగాఁ జేతనారహితుం డై పడుటయు నమ్మునివరుండు 447

క. కనుఁగొని పశ్చాత్తాపం,బున నుల్లం బెరియ నిట్లు పుత్త్రకు నే నే
పనికై చేసితి విగతా,సునిఁ గా నని మూర్ఛమునుఁగుచుం బడియె ధరన్ 448

వ. పడి యొక్కింతసేపునకుం దేఱి [2]తనయుం దేఱిచూచి యశ్రులోలుక నబ్బాలకు నురంబున మొగంబు మోపి చేష్ట దక్కి యుండ నద్దినశేషంబును నయ్యామినియునుం జనియె సూర్యోదయసమయంబున 449

ఆ. అతనికన్నునీర నాప్లుతం బై నయ్యా,శవము చేతనించి చలన మొంది
యెలమి నత్తపస్వి యీక్షించుచుండఁగ, నైఱచె నిట్లుమగుడఁ దెలివి నొంది.

క. తనుఁ గనుఁగొని యెడిసుతుతో, మునిపతి యిట్లనియెఁ బుణ్యములప్రోకవు నీ
వనఘ చని పుణ్యలోకముఁ, గని మత్పుణ్యమున రాక గలిగెను మగుడన్.451

క. నీ దగుతనువున దివ్యా, మోదము సాంద్రమయి పొడము ముట్టెడు నత్యా
హ్లాదమహాశ్చర్యసము, త్పాది యగుచు నీగతాగతములం జెపుమా 452

వ. అనిన విని యమ్మునిపతికిం బ్రణమిల్లి యక్కుమారుం డిట్లనియె. 453

సీ. నీయాజ్ఞఁ జని కమనీయవిశాలమై మణిమయత్వంబున మహిత మగుచు
వెలిఁగెడుసమవర్తికొలువుకూటముఁ బ్రవేశించితి నాతఁడు సేరఁ బిలిచి
యంచితాసనము వెట్టించి భవద్గౌరవాతిశయంబున నర్ఘ్యముఖ్య
పరిపూజనముల సంభావించె నతనితో నేలోకమున వసియించువాఁడ

తే. ననఘ యానతి యిమ్ము నా కంటి ననిన
నీవు నావవు నీతండ్రి నిన్ను జమునిఁ
జూడఁ బొమ్మని పనిచినఁ జూచి తంద
యరుగు మమ్మునివగ పేద ననియె నతఁడు 454

వ. అనుటయు నట్ల కాక మగిడిపోయెద నీకడకు వచ్చితి ధర్మమయుండ వగునిన్ను దర్శించితిం బుణ్యలోకంబులు దర్శింప వేడ్క పుట్టెడుఁ జూపవే యనివిన్నవించిన.

1 శ్వేతకేతుం డనువిశ్రుతముని 2 తనయు దెసం జూచి.

ఉ. అంచితవాహనాకలితయానముఁ దేరఁగఁ బంచి నన్ను నె
క్కించి సహాధిరూఢుఁ డయి కేల్ దనకేల నమర్చి సత్కథా
సంచయవర్తనుం డగుచుఁ జారుముఖాబ్జవికాస మొప్ప వ
ర్తించుచుఁ బుణ్యలోకములు ప్రీతి యెలర్పఁగ నాకుఁ జూపినన్. 456

తే. నయనములకుఁ జిత్తమున కానంద మొసఁగు
[1]నట్టిమణిగేహవాపికోద్యానములును
బరమభక్ష్యభోజ్యాత్మకగిరులు హృద్య
దుగ్ధఘృతమయఘనసరిత్తులును గంటి. 457

వ. మఱియుగంధమాల్యదివ్యాంబరాభరణప్రముఖంబులగుభోగయోగ్యపదార్థం బులు మహారాస్తులై యుండ నాలోకించితి నీలోకంబు లేపుణ్యంబులు సేసినజను ల కనుభావ్యంబులని యడిగితి నడిగిన ధర్మరాజిట్టిట్టివారి వని యెఱింగించి యిం దధికవిభవంబులై నయట్టిమాననీయస్థానంబులు గోదానంబు లాచరించినవార లయవి భక్ష్యభోజ్యగిరులును దుగ్ధఘృతనదులును వారివ యనిచెప్పి వెండియు

క. మానితపాత్రము సనను,స్థానంబును ప్రీతిభక్తిసంపన్నతలుఁ
ధేనువుమేలిమియుం గల, దానముఫల మిట్టి దనఁగఁ దరమె యజానకున్ 459

తే. బలము లేఁబ్రాయమునురూపుఁగలుగునట్టి,గనపయెద్దు సద్ధర్మవిప్రునకు నిచ్చి
నతఁడు సద్విధి గోదాన మాచరించి, నతనిపడసినగతిఁ గాంచు ననఘచరిత.

క. గోవులు సూర్యునియుజ్జ్వల, గోవులయా ట్లగుటఁ జేసి గోదానపరుల్
భూవినుతా సూర్యసదృశు, లై వెలుఁగుదు రిట్ల చెప్పు నాగమఫణితుల్. 461

క. అని పలికి వీడుకొలిపిన, మునివర యజ్జమునిచరణముల కెఱఁగి ముదం
బున వచ్చితి నని జనకుని, మన మానందరసపూరమయతం బొంగన్ 462

ఇంద్రునకు బ్రహ్మ సెప్పినగోదానవిషయకవాక్యములు

వ. అని చెప్పిన విని కుంతీతనయాగ్రజుండు గోదానకర్త లెందేని వసింతు రా లోకం బెట్టి దెఱింగింపు మనిన నన్నరదేవునితో దేవవ్రతుండు దీనికి బ్రహ్మ వాక్యంబులు గల విట్లు యింద్రుం డడిగిన నతనికి బ్రహ్మ యి ట్లనియె 463

ఆ అడిగి మేలు సేసి తాలోక మెవ్వరు, నెఱుఁగ కునికిఁ దెల్ల మేను సుప్ర
శాత్ము లైనమునులు నతులపాతివ్రత్య, సతులు నెఱుఁగుదుము విశాలచిత్త

క విను మయ్యెడఁ గాలక్రమ,మును దప్పియుః రోగములును ముదిమియు లేవ
వ్వినుతస్థానం బవ్యయ,ము ను గేవలనారసంప్ర మోదకరంబున్. 465

వ. దానిపేరు గోలోకంబు 466

క. గురుశుశ్రూషకులును స,త్యరతులు శమదమవినిర్మలాత్ములు దుర్భ
క్ష్యరహితులును నిల్తు రను,త్తర మగునచ్చోట గోప్రదానపరులతోన్. 467

వ. అని వెండియు. 468

---

1 నట్టిమణిమయవాటికోద్యానములును.

ఉ. దాయధనంబు సంగరవిధానముపార్జితముం సధర్మకో
పాయసమాహితంబును శుభప్రతిపాదనలబ్ధముం మరు
న్నాయక వెండియుం గలుగునాయపుఁజొప్పులసొమ్ములుం దగం
గోయజనార్థసత్క్రియలకుం బెఱసొమ్ముల నైనఁ గీడగున్ 469

క. విను గోలోకంబును గడచినలోకము గలుగఁ దూఁది చెప్పెదఁ బుణ్యం
బును గోప్రదానవిధి మిగిలినయట్టిది వత్సరయొండు లేదరయంగన్. 470

తే. ఆగమాధ్యయనంబు వ్రతాభిరతియు
నైజకర్మ[1]శీలము గురుపూజనంబు
మాతృపితృరక్షణముఁ బాత్రమహిమ లప్ర
తర్క్యఫలదాయి యైనగోదానవిధికి 471

క. అని నిర్దేశించిన నప్పవనరుహాసంభవునిదివ్యవాక్యంబులు నె
మ్మనమున నిడి గోయజ్ఞము, లనూనవిధి నడపె నింద్రుఁ డమలచరిత్రా. 472

క. నీవును ననధానముతో, గోవుల మన్నింపు పాత్రకోటి కొసఁగు స
త్సేవితపుణ్యచరిత్రము, లావెరవునఁ బోల వెన్ని యైనఁ గుమారా. 473

క. అని యిట్లు గోవిశేషము, లనేకభంగులను బాండవాగ్రజునకు [2]శం
తనుసుతుఁడు సెప్పె నన విని మునివర యేభంగి వాక్యములు మఱి చెల్లెన్.

వ. అని యడుగుటయు 475

శా. ధర్మాధర్మవిదూరనీతిపరవిద్వచ్చిత్తయోగీ జగ
న్నిర్మాణస్థితితంత్రసంహారణధూర్నిర్వాహరాగీ మహా
శర్మాపాదనపాదపద్మ సుతపస్స్వాధ్యాయసద్మా మనో
తర్మద్రాలతికాఫలత్వలసితా దాంతిస్ఫుటోద్భాసితా 476

క. ప్రముదవిషాదాదిద్వం, ద్వమలాపిహితాంతరంగవాసా విశ్వా
గమవేద్యసముల్లాసా, శమరమ్యవిభాస నియమజనితవికాసా. 477

మాలిని. అకలుషహృదయాంతర్యాగసంసిద్ధమూర్తీ
వికృతిదళకమట్కస్వీకృతిప్రౌఢవర్తీ
సకృపలసదపాంగోత్సార్యమాణార్తిర్తా ర్తీ
సకలనిగమచూడాచారురంగైకవర్తీ 478

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైనశ్రీమహాభారతంబున యానుశాసనికపర్వంబు
నందు ద్వితీయాశ్వాసము

---

[1] శీత - శాం,తనవుండు

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

ఆనుశాసనికపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

[1]మహితమదానకరుణా
భూమోద్భాసి [2]బహులనామ పుణ్యస్తోమా
రామహృదయధామ విశ
దామేయవిభూతిసీమ హరిహాసామా 1

—ధర్మరాజునకు భీష్ముండు గోప్రదానవిధి చెప్పుట—

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు గోవులమాహాత్మ్యంబు వినిన పాండవాగ్రజుండు భీష్మునితో ధర్మజ్ఞులలో మేటి యగు నీవు నన్ను ననుగ్రహించుచుండుటం జేసి కొంత తెలిసికొని కృతార్థుండనైతి నిఁక నొక్కటి యడిగెదఁ దాత్పర్యంబున నవధరింపు మని వెండియు నిట్లనియె. నీ యనుమతియు నడుగఁదగు నతండు. 2

సీ. విను నియమంబును వేదపాఠంబు నధ్యయనంబు జపము సత్యాన్వేషణంబు
నప్రతిగ్రహమును నాత్మీయసంగ్రహనిష్ఠయు సకలేంద్రియజయము సర్వ
నిరతియు శ్రుతదానపరతయు బ్రహ్మచర్యము శుశ్రూషాసమాచరణమును మాతృ
శుశ్రూషణము గురుశుశ్రూషణము ననుకంపయు గోవ్రతసంపదయును

తే. నెన్న నాచరింపఁదగినయట్టివి యని, పలుకుటయును నాస్తికపాపనాశనంబు
గోప్రదానవిధి యెట్టిదో కృప నాకు, నెఱుఁగఁ జెప్పవే నదీసుతా బుద్ధి. 3

వ. అని యడిగినయక్కురుపతికిం గురుపితామహుం డిట్లనియె. 4

క. తనయుఁడు మసి నీకుఁ బ్రాణి మందకు నచ్చి, సౌఖ్యమొసఁగెఁ బనుపు శయన మొందిన
యుండె నచట నియతి నుండి మాంధాతృండు, సగరుభ క్తి నమరగురుఁ గాంచె.

1 మహిత. 2 తనరారు.

వ. ఇట్లు యడుగం గలవాఁడై కరంబులు మొగిచి బహువిధంబులం బ్రస్తుతించిన నాపురుహూతపురోహితుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు నప్పుడమిఱేఁ డమ్మహాత్ము నిపాదంబులకుం బ్రణమిల్లి యడిగిన నద్దేవగురుం డన్నరదేవోత్తమున కిట్లనియె.

ఆ. పుణ్యదినమునందు భూసురానుజ్ఞతోఁ, నుపవసించి గోవు లున్నమంద
కరిగి పరమనియతి నయ్యహోరాత్ర మ,గ్గోష్ఠమున వసించి నిష్ఠతోడ. 7

వ. మఱునాఁడు. 8

ఆ. సంగవాభిధానసత్కాలమునఁ దన, యిచ్చుగోవుఁ బేర నెలమిఁ బిలిచి
యుజుఁడు గరుణఁ జెప్పినట్టియవ్వాక్యర,త్నముఁ బఠించునది యుదాత్తచరిత

ఆ. తల్లి గోవు వృషము దండ్రి గర్భప్రదే,శంబు దివము ధరణి సంప్రతిష్ఠ
యని పఠించి యోగ్యుఁ డగువిప్రు నర్చించి, పలుక వలయు నీగికలిమిఁ దెలియ. 11

వ. తదనంతరంబ

క. సారము లగుగోవులు మ,ద్ఘోరసకలకల్మషములఁ ద్రుంచును సౌమ్య
త్వారూఢంబులు శాశ్వత, సారోదారపద మిచ్చి సౌఖ్యముఁ జేయున్ 12

క. అని పలికి గోవు నిచ్చితి, ననుచు నుదకధారఁ బ్రీతి నవ్విప్రుకరం
బునఁ బోయ వలయు నర్ఘ్యం, బని చెప్పుదు రజ్ఞలంబు నాదిమునీంద్రుల్. 13

క. విను శిష్యుఁడు వ్రతశీలుం, డనఘుఁడు శాంతుండు దాంతుఁ డక్రోధనుఁ డీ
వినుతప్రదానవిధికిని, జననాథవరేణ్య యెఱుఁగు సత్పాత్రంబుల్ 14

ఆ. ఇవ్విధమున గోవు నిచ్చిన యాతండు, చంద్రలోకవసనసౌఖ్య మొందు
నని సురేంద్రమంత్రి యమ్మహీపాలుతోఁ, నాదరమున నిట్టు లనియె మఱియు.

ఉ. మానవుఁ డోపి యాశ్వయుజమాసము రెండవపక్షమిం దగం
బూని దినత్రయంబు పరిపూజితగోష్ఠతలంబునన్ వ్రతా
ధీనతఁ బెండ యన్నమును ధేనువుమూత్రముఁ బాలుఁ బానముం
గా నియతిన్ వసించి బహుకామ్యఫలంబులఁ బొందు భూవరా. 15

వ. అని చెప్పె నట్లు బృహస్పతి నిర్దేశించిన తెఱంగున మాంధాత్రుండు మహీసురులకు గోవుల నిచ్చి యుభయలోకంబులను వినుతుండయి వెలింగె నవ్విధం బెఱింగి గోప్రదానపరులైన భరతదిలీపభగీరథదాశరధిప్రభృతిభూపతులు పుణ్యలోకంబులు వడసిరి పాండవాగ్రజా నీవును దేవగురూపదిష్టంబు లయిన యివ్వాక్యంబులు భావగతంబులు సేసికొని గోవిషయవిధిజ్ఞుండవై విప్రోత్తములకు నుత్తమగోప్రచయంబుల నిమ్మనిన నమ్మనుమండు దాతకుం బ్రీతిం బ్రణామంబు సేసిన నమ్మహాత్ముండు వెండియు నవ్విభున కిట్లనియె. 17

క. రేపకడ నీరుద్రావక, మేఁపు గొనక మున్న గోవు మిక్కిలి భక్తిన్
భూపాల యిచ్చునది ది,వ్యాపారసుఖంబుఁ బడయు నాత్మఁ దలఁచినన్. 18

క. మొదవులలోఁ నెల్లఁ గపిల, మొదవు వరిష్ఠంబు రాజముఖ్య నియతిమై
నది విప్రున కిచ్చు టరయఁ, దుది దానంబులకు నఱకు దురితాటవులన్. 19

వ. అనిన విని కౌంతేయాగ్రజుండు కపిలగోవున కీవిశేషం బెట్లు గలిగె నెఱింగింప
వే యనుటయు గాంగేయుం డతని కి ట్లనియె. 20

గోవులకుఁ గపిలత్వంబు సిద్ధించినప్రకారము.

సీ. దేవత లాఁకొని దేవతాజ్యేష్ఠునిఁ గానంగఁ బోవ నాకమలజన్ముఁ
డమృత మిచ్చిన మద మారఁగాఁ ద్రావఁ దత్సురభిత్వసంపద సురభి పుట్టె
నది సౌరభేయుల నధిప యుత్పాదించె నొకయప్డు హిమగిరియుపరితల మ
లంకరించుచు నవి శంక యించుక లేక యున్నెడ వానిలో నొకటి లేఁగ

తే. చన్ను గుడువఁ దదాస్యనిష్యందమాన, మైనదుగ్ధఫేనము పవమానవిహతిఁ
దూలి తపముగ్రముగఁ జేయుశూలిమౌళిఁ, బడిన నద్దేవుఁ డధికకోపంబుగదుర. 21

క. చిచ్చఱక న్నదరు లెగయ, విచ్చినఁ గపిలత్వ మొందె విబుధప్రకరం
బచ్చెరు వందుచుఁ గన్గొన, నచ్చేరువసౌరభేయు లమలచరిత్రా. 22

క. అవి బిట్టు బెదరఁ దక్కటి, యవియు నదరి బెదరె నిట్టు లన్గోవులు వా
ఱె వెసను సోమునిపాలికి, నవనీశ్వర దాని నెఱిఁగి యజుఁ డేతెంచెన్. 23

సీ. ఏతెంచి నిభృతిమై నీశ్వరుచరణాంబుజములకు నెఱఁగి హస్తములు మొగిచి
యమృతాంశుశిష్టుఁడ వైతి వఖిలేశ గోవుల కెంగిలి లే దిందుఁ డెట్టు లమృత
మొసఁగు నట్టుల గోవు లొసఁగు దుగ్ధంబులఁ దదవత్సపీతదుగ్ధంబు శుచియ
కాన కోపము దక్కి కరుణింపు మని యొక్కకమనీయవృషభంబుఁ గప్పమిచ్చె

తే. శివుఁడు ప్రియ మంది దానిఁ గేతువును వాహ
నంబుఁ గాఁ జేసి సకలజనంబు నెలమి
వృషభకేతనుఁ డనియును వృషభవాహ
నుం డనియుఁ బేర్కొనఁగ నొప్పి యుండె నధిప 24

వ. ఇట్లు ప్రసన్నుం డయి గోసంచారం బెందునుం గలుగునట్లుగా ననుగ్రహించిన
నాసౌరభేయీసముదయంబు మగుడ నన్నగంబునకు వచ్చి విచ్చలవిడి వర్తింపం
జూచి తనచూపునం గపిల లయిన గోవులకుం దక్కిన వర్ణంబులగోవులకంటె
నుత్తమత్వంబు గలుగ వరం బిచ్చి విరించిని వీడ్కొలిపె నట్లు గావునం గపిల
గోప్రదానంబు గోదానకల్పంబున కంతకు నధికం బని చెప్పి. 25

క. ఈకపిలాఖ్యానము సు, శ్లోకము దీనిపఠనంబు శ్రుతముఁ గలిమలో
ద్రేకంబుఁ బాచి సుతుల న, నేకధనంబులను బెంపు నిచ్చు నరేంద్రా. 26

వ. అనిన విని ధర్మపుత్త్రుండును దమ్ములును సమ్మోదంబు నొంది భీష్మునకుం

బ్రణమిల్లి గోప్రదానంబులు విధిసంపన్నంబులుగాఁ జేయువారై మనంబులం బూని రప్పితామహుం డప్పాండవాగ్రజు నుద్దేశించి వెండియు ని ట్లనియె 27

సీ సౌదాసుఁ డనఁగ నిక్ష్వాకుకులంబున జనియించె నాతఁడు మునివరేణ్యుఁ
డైన వసిష్ఠుని నాత్మపురోహితు వినతుఁ డై యడిగెఁ బవిత్ర మెద్ది
యని దాని కాదర మతిశయిల్లఁగ నమ్మహాత్ముఁ డి ట్లనియెఁ బుణ్యాత్మ వినుము
గోవు పవిత్రంబు గోవు హావిర్జన్మభూమి గో వరయఁగా భూతములకు

తే. నెల్ల నాధారభూత మహా నీయవస్తు, వతులలక్ష్మికి మూల మత్యంతదురిత
జలనిధికి నోడ నిర్జరసద్మమునకు, ననఘ నిచ్చెన సురలకు మనికిపట్టు. 28

వ అని చెప్పి మఱియును 29

క. పదియును నూఱును వేయును, మొదవులు గలవారు దానములు గా నొకటిం
బదియింటి నూటి నిచ్చిన, నదియు నదియు నదియు సదృశమగు ఫలము నెడన్.

క విను గోవులను బ్రభాతంబునఁ దలఁచుట తద్గుణములు వొగడుట భక్తిం
గనుఁగొనుట యధికపుణ్యము, లని యెఱిఁగించు జనములకు నాగమఫణితుల్.

ఆ కిల్బిషంబు గోశకృన్మూత్రముల కేవ, పడుట సకలమాంసభక్షకు లైన
ఘోరపాప మండ్రు గోమాంసభక్షణ, మబ్జసంభవాదు లైన సురలు. 32

క. జనములు దుస్స్వప్నంబులు, గని గోకీర్తనము సేయఁ గాఁ దద్దురితం
బునఁ బొరియరు గోమయయుత, వినుతాంబుస్నాన మతిపవిత్రం బనఘా. 33

చ. సురభులు సౌరభేయులును సుస్థితి నాకమె నుండుఁ గాత మేఁ
గరము వినీతి గోగణముఁ గన్గొను చుండెద నర్థి గోసము
త్కరమును నన్ను నెప్డుఁ గనుఁ గావుత మం చెద గోవులం దల
తును బుధబోధితుల్ భయము దోఁచినచోటులఁ దప్పి శాంతికై 34

వ అని నిర్దేశించి వెండియు నమ్మునీంద్రుం డానరేంద్రున కి ట్లనియె. 35

క. అరుణధవళమేచకధూ, సరవర్ణాకలితగోవిషయదానంబుల్
ఖరకరసురపాగ్నిపవన, వరలోకసుఖముల నిచ్చు వసుధాధీశా. 36

క విను తక్కినవర్ణంబులు, జనవర గంధర్వసిద్ధసాధ్యాదినివా
సనితాంతసౌఖ్యదము లగు, ననిమిషరూపిత్రిపిత్వ మన్నియు నిచ్చున్.

క ధేనుప్రమాణ యగుతిల, ధేనువునిచ్చిననరుండు దీప్తుం డగుఁ బు
ణ్యానూనలోకసంవా,సానందోన్నతిఁ జరించు నప్రతిహతుఁ డై 38

క. బహురూపవిశ్వరూపక, మహితసురూపత్వదివ్యమహిమ గలుగు గో
మహనీయమూర్తి మన్మతి, సహిత యగుం గాత మనుట నంపద లొసఁగున్.

క. అని ముని సెప్పిన సౌదా, సనరేంద్రుఁడు గోప్రదానసత్తాత్ముం డై
యనితరసులభాక్షయసుఖ, జనకస్థానంబు వడసె జనసంస్తుత్యా 40

క. అని గంగాపుత్రుఁడు గో, వినుతమహిమఁ దెలియఁ జెప్ప విని ధర్మసుతుం

ఘనఘచరిత్రా యిట్లుం[illegible] గోవుల పెంపు నావుడుం [illegible] నుతికయున్ 41

వ. అస్మన్మహోత్తముం డస్మన్మహీశులకు గోవిశేషం బెంకను నిను నాన యిట్లనియె. 42

వేదవ్యాసముని [illegible] చెప్పిన గో[illegible].

సీ. సర్వేష్టము [illegible] గుణగణాశ్రితనం [illegible] పావనత్వంబులకు [illegible] నె[illegible]
[1]యతనిసం[illegible] సమంచితమతియును వృషభుం డెల్లన స్వాపు[illegible]
నధికతరంబును యజ్ఞమూలంబును [illegible] మహోన్నతి [illegible]
నా కెఱింగింపవే నావుడు [illegible] మహితాత్ముఁ డిట్లని మ[illegible] మహానుభావ

తే. మనఘ [illegible] [illegible] సత్య[illegible] స్వర్గ[illegible] గోవులు [illegible]
బుణ్యతమతయు యోగవిభూతియు [illegible] కారణత్వంబు [illegible] 43

క. అని చెప్పి మఱియు నిట్లను, విను గోవులు [illegible] వేధ [illegible]
స్మిన [illegible] గనుఁగొని, [illegible] [illegible] 44

వ. అట్లు గో[illegible] లోనంగి సురమునిలోకంబు [illegible]. 45

చ. పరమపవిత్రముల్ [illegible] భాజనముల్ [illegible]
దురితచయంబులం దొలఁగి [illegible] ద్రోణ [illegible]
స్వర్గతిలాభ వైభవము [illegible] గోవు [illegible]
వ్వరు [illegible] గోవు [illegible]. 46

వ. అనియు గోవుల పావనత్వంబు విశేషించి చెప్పెద వినుము. 47

సీ. అమలాత్మ గోవుమూత్రముఁ [illegible] నేయుని [illegible]
[2]మూఁడుదివసంబులు మును త్రావి మఱి మూఁడుదివసంబు[illegible] వాయువు[illegible]
యనలు [illegible] ధేనునివహంబు [illegible] ంచి [illegible]
నెలలు మూఁ డత్యంతనియతి నాహారంబు [illegible] బ్రహ్మహత్యఁ బోలి [illegible]

తే. [illegible] పాపముల్ దివిజ [illegible] విధానంబు [illegible]
గెలిచి రావుల నేయి విప్రులకు నీగి, దాని [illegible] ప్రాపు [illegible]. 48

క. విమలాంబువుల [illegible] నిర్వర్తించి గో[illegible] చయమధ్యమున [illegible]
దమయుతముగ గోమతిచి, త్రమున జపించిన శుచిత్వాధిక [illegible]. 49

తే. అగ్నిసన్నిధి గోనిచయంబునడుమ, బ్రాహ్మణులపాల గోమతిపఠన [illegible]
రించినను విన్నఁ గోర్కి సిద్ధించు గోవు, [illegible] లేదు జగత్త్రయమున. 50

క. అని యిట్లు [illegible]సించిన, జనకోపచన [illegible] సుఖము[illegible]
గని శుకుఁడు గోసమారాధన [illegible] ధర్మ[illegible]. 51

వ. అనిన విని పాండవాగ్రజుండు బ్రహ్మ విశ్వంబునకు [illegible] నంబునకు
మీఁదు గోలోకం బని విందు నట్లు గాఁ గతిం బేము [illegible]

1 యతని నందనుఁడు నందినిమతియును నగు శుకుఁ డెల్ల [illegible] 2 మూఁ
డేసిదినములు : మూఁడేసిదినములు. 3 [illegible]ములు.

తనయుం డతని నాదరభరితుం డగుచు నాలోకించి వినుము వివరించెద విశ్వక
ర్మ తపోనియతుం డయి యజ్ఞార్థంబును మోక్షార్థంబునుం గా నమృతమయ
మూర్తియుఁ గామరూపిణియు నగుసురభి యనుకన్యకం దనమనోవృత్తిం
గల్పించి మహాతేజోమయుం డగు నొక్కపురుషుని సృజియించిన దేదీప్య
మానుం డగునాతం డతిమనోహరాకృతి యగునయ్యతివం గనుంగొని కామ
మోహితుం డయి యార్తి నొందుటయు నఖిలలోకపావనుం డైనచతురాన
నుండు సన్నిహితుం డై మార్తోభవ యని పలికి యతనియార్తత్వం బుడిపి తన
పల్కు కారణంబుగా మార్తాండనామం బొసంగి యన్నారీరత్నంబు నిచ్చి యి
న్నెలంతకు నీకును జనియించిన యపత్యంబులు యాగాపవర్గార్థక్షీరజనకంబు
లై మదీయలోకంబునకు నుపరిభాగంబున వర్తింప వరం బిచ్చితి ననియె న
ట్లొందినయయ్యొకపురకునుం బ్రభవించినసౌరభేయీకులం బాకమలాసనునిర్దే
శించినట్టి దై సురాసురప్రముఖనిఖిలజనంబులకు నమస్కార్యంబును సపర్యా
భాజనంబును నయి రాజిల్లు నని చెప్పి వెండియు. 52

క. అది కారణముగ గోవులు, దుది ముట్టినపెంపు గలిగి దురితహరగుణా
స్పద మయి తమ్ము సభక్తికహృదయు లగుచుఁ గొలుచువారికిష్టములొసఁగున్

క అని చెప్పెఁ బాండునృపతి, తనయుఁడు మార్తాండసురభిదాంపత్యమునఁ దా
మును పుట్టినప్రజ యెయ్యది, విన వలతు మహాత్మ చెప్పవే నా కనుడున్. 54

వ భీష్ముం డిట్లనియె 55

తే. తపముపెంపున సురభి మార్తాండువలన
ధరణినాథ యేకాదశాత్మజులఁ బడసె
నిగమసంకీర్తనీయులు నిఖిలలోక
పతులు వారు బ్రాహ్మణులకుఁ బ్రకృతి సుమ్ము. 56

వ. వారల నేకాదశరుద్రులం గా నెఱుంగుము 57

తరు. అనఘాత్మ యజపాదుఁడన నహిర్బుధ్న్యుఁ డనఁ గడు విలసిల్లి త్ర్యంబకుఁ డీశుఁ
డనఁగ వృషాకపి యన నొప్పి శంభుఁ డనువేరిపెంపున నమరి కపాలి
యనఁగ రైవతుఁ డన నతులానుభావ మతిశయిల్లఁగ హరుఁ డన బహురూపుఁ
డనఁ గీర్తిఁ గని యుగ్రుఁ డన విశ్వరూపుఁ డనఁ బేర్చి యారుద్రు లర్చితులైరి.

వ. తదనంతరంబ సౌరభేయీప్రచయంబు ప్రభవించె నగ్గోకులంబువిశేషం బాక
ర్ణింపుము. 59

సీ. ఆననంబునను జిహ్వను శృంగముల బలవైరి రంధ్రంబుల మారుతుండు
గకుదంబునందు శ్రీకంఠుండు పదములయందు మరుద్గణ మనఘ కుక్షి
వహ్ని చన్నుల సరస్వతి పెంపఁ బంచితమున లక్ష్మియును గీర్తియును గ్రమమున
రుధిరంబునందుఁ జంద్రుఁడు హృదయంబున భగుఁ డనుదేవత పాల వేధ

తే. వెండ్రుకలయం దనుష్ఠానవితతి దోఁక, ధర్ముఁ డతఁడు సూర్యుండు చర్మమునఁ ద
పంబు సిద్ధి తేజము సంధిపట్ల సిద్ధు, లునికి గల దటె గోవు నే మనఁగ వచ్చు

వ. మఱియు నొక్కటి యక్కజం బగునది గోమహానుభావప్రకటం బయినయితి
హాసంబు సెప్పెద వినుము 61

సుమిత్రుఁ డనుమునిచేఁ బోషింపఁబడినగోవులప్రభావము

తే. త్రిశిఖరం బనుపేరిధాత్రీధరమును, బాంతమున రుద్రకల్పితం బైనకూల
హాభిధానకల్లోలిని శోభిఁజోప, కంర నైయె యొప్పుఁ దత్తీరకాననమున 62

వ. భృగువంశసంభవు లగుసంయమీశ్వరులు గొంద ఱాశ్రమంబులు గావించు
కొని తపశ్చరు లై యుండుదు రందు సుమిత్త్రుం డను పేరం బరఁగి పరమాచార
భవ్యుం డగునొక్కభార్గవునకు నంగిరసుం డనునొక్కమహాద్విజుండు సఖ్యం
బునను సౌజన్యంబునను గోశర్కర యొసంగిన నమ్ముని తనగోవు నవ్యోష
ధి మేపి పోషించిన నది సుపుష్టయు సుసర్వయు సురూపయు నై యొక్కవృ
షభంబు పొందు వడసి గర్భిణి యై మిథునంబు నీనిన 63

క. అమ్మిథునము బహుసంతాన స్మయ్యెం బెరిఁగి క్రమమునను గోనిచయం
బిమ్మెయిఁ బెక్కుసహస్రము, లమ్మునికిం గల్గె గోవు లణఁడను వానిన్ 64

తే. నేఁకుఁ జూచును నెప్పుడు వెనుకఁ దిరిగి
మేపు నీరును గలచోటి కోపి వెలిచి
పాలు గ్రేపులు గుడువ సంప్రమదుఁ డగుచుఁ
దాను గోస్తనఫేనంబు ద్రావి యుండు. 65

క. దానన చేసి యతనికిఁ, ఫేనపుఁ డనునామ మొసఁగెఁ బ్రియమున మునిస
మ్మానితుఁ డగుగాతముఁ డీ, ట్లానిర్మలబుద్ధి గోసమారాధకుఁ డై 66

వ. వ త్తెల్లు చుండ నొక్కనాఁడు కామరూపిణు లగుగోవులు గొన్ని కాంతాకా
రంబులు గైకొని కమనీయం బగుకాలన జలక్రీడలు సల్పుచుండఁ దోడిధేనువు
లచ్చట మెలంగి కనుంగొని మీ రెవ్వ రని మానుషభాషణంబుల నడిగిన
నయ్యంగనాజనంబులు. 67

తే. ఏము గోవుల మనవుడు నిట్టియద్భు, తానుభావంబు మీ కెట్టు లావహిల్లె
ననిన విని వానితోఁ డ నయ్యతివ లిట్లు, లనిరి మా కెటుఁ గేర్పడ వినుఁడు మీరు

వ. హవ్యకవ్యంబులకు నతిథిపూజనంబులకు నిజాహారంబులకు సద్ద్విజావలి సంతో
షించి నింపారుపాలు వారికిం గురియుదుము కృషిక్రియాసర్వనిర్వర్తనంబులకు
మాపుత్త్రులం బనుతు మాసుకృతంబులు నివ్విశేషంబులు గలిగె మాకును
గోలోకంబు సులభంబు మీ రానుకర్మంబులు సూచి యసూయ సేయుదురు
గావున. 69

క. క్రేపులు దోరా దుర్గతిఁ, బ్రాపింపఁగలార యిట్టి భావిచరితము
ద్దీపితబోధమునం గని, మీపై కృపఁ జెప్పవలసె మీకుం దెలియన్ 70

వ. అనుటయు నగ్గోవులు దీనాననలై. 71

క. గోవులకును గోవులు గతి, గావున మీ రరసి సుగతి గలుగు తెరువు మా
కేవిధి నైనను జెప్పుం, గా వలదే యనిన నట్ల కా కని వారల్. 72

తే. రంతిదేవుండు వేవత్సరములు సేయు
నధ్వరమునకుఁ బశువులై యరుగుఁ డతఁడు
విశసనము సేయఁ గోలోకవిభవ మొంద
గాంతు రని నెమ్మిఁ బల్కిన సంతసిల్లి 73

సీ. అగ్గోవు లవ్విభు నధ్వరంబునకుఁ బో నుత్సహించుటయు నందొక్క గోవు
మనము సుమిత్త్రునిధన మాతఁ డనుమతి సేయక యెట్లు వోఁ జెల్లు ననిన
నాతనిఁ జంపుద మతఁడును గోలోకమున కేఁగుదెంచుఁ గా కని కడంగి
చని మునిఁ దేఱిచూడను జాల కంతంత నతిభీతిఁ గ్రమ్మఱి యరుగుటయును

తే. గొన్ని కపిలధేనువు లతిక్రూరచిత్త, లేము వధియించెదము మాకు నేమి మేలు
సేయువారలు దగ మీరు సెప్పుఁ డనిన, నన్నిమొదవులు నేకవాక్యత్వ మొంది

ఆ. సకలవర్ణధేనుసమితికి నెల్లను, గపిలగోవు శ్రేష్ఠ గాఁగఁ గపిల
నీగి గోశతంబు నిచ్చినయట్లుగా, వరము మీకు నిచ్చు వార మనియె. 75

వ. అనిన విని కరంబు ప్రియంబునం గామరూపిణు లైనయగ్గోవులు రూపాంతరం
బులు గైకొని యాభృగువంశవర్యుపాలికిం బోయి యేము గోమాతలము
నీదగు గోసమారాధనంబునకు మెచ్చి వరం బిచ్చువార మై వచ్చితి మిష్టం
బెయ్యది యడుగు మనుటయు నమ్ముని యిప్పటియట్ల యెల్లప్పుడును గోవులవ
లన భక్తిస్నేహంబులు గలుగ నిం డనియె నమ్మాటకు నవి యట్ల యయ్యెడుఁ
గాక యని పలికి వెండియు ని ట్లనియె 76

క. ఈలోకం బేటికి మున, గోలోకంబునకు రమ్ము కులవర యనుడుం
జాలుదు నే మద్గోర, త్నాలి విడిచి యందు రాక కని ముని వల్కెన్ 77

క. విని యాధేనువు లాతని, తను వాకసమునకు నెత్తి తమయోగబలం
బునఁ జైతన్యముఁ బాపి య,వనిమీఁదఁ గళేబరంబు వైచి రయమునన్ 78

క. కొమ్ములఁ గాల్లం బిండిగఁ, గ్రుమ్మి నుగిడి పోయి పూన గ్రుచ్చినగతి ముక్త
తమ్ముం బనిచినగోవుల, కమ్ముని తెఱఁ గెల్లఁ జెప్పి హర్షమొనర్చెన్. 79

వ. గోలోకంబునకు ముఖ్య లగుగోమాత లంతయు నెఱింగి తమకడకుం జనుదెంచి
ననుమిత్త్రు నాదరించి ముదితులై విహరించినగోవులు మొదలుగా సకలగోవుల
తెఱంగు నతని కెఱింగించి నీకు నిది మేల కాక యని పలికి యతనిం బ్రీతునిం

జేసి బ్రహ్మఘాతిక లయినయన్నిగోవులకును మీవంశం బశుచివదనం బయ్యెడు
మని శాపం బిచ్చిన నాధేనువులు రంతిదేవునికడకుం బోయి సుగతి వేఁడి తమ్ముం
బశువులం గా విశసింపు మని మానుషభాషణంబులం బ్రార్థించుటయు. 80

క. మిమ్ముఁ దెగఁ జూచి సద్గతి, కిమ్మెయిఁ బోవంగ నేర్తు నే నని వినయా
ర్ద్రిమ్ముగ మ్రొక్కుచుఁ బలికిన, నమ్మానవపతికి నిట్లు లను నగ్గోవుల్. 81

క. జ్ఞానుల యీవని కై నినుఁ, గానఁగఁ బుత్తెంచి రట్లు గావున సుమనో
మానితగతి నీకును నగు, భానునిభా నీయశంబుఁ బరఁగు జగములన్ 82

క. నావుడు మీలోపల నొక, గోవై నను మోహవశతఁ గూరుటయు మఖం
బావేళఁ బరిసమాప్తము, గా వలయును వినుఁడు సమయకల్పన దెలియన్. 83

క. అని యవ్విభుండు పలికిన, విని గోవులు సమ్మతింప విశసించుచు వే
ల్చె నతఁడు యజ్ఞానలమున, ననేకగోచయములం [1]క్రమాకలనమునన్. 84

క ఒకనాఁడు గో వొకటి లేఁగకుఁ జ న్నిచ్చుచును దానిఁ గనుఁగొని నీ విం
కకటా యెక్కడఁ జేరెద, వకృపులు వచ్చెదరు చంప నని పల్కుటయున్. 85

-గోవులు రంతిదేవుయజ్ఞపశువు లై గోలోకంబునకుఁ బోవుట.-

వ. మహానుభావుండు గావున నప్పలుకులు విని రంతిదేవుం డయ్యాగంబు సుప్ర
యోగంబుగా సమాప్తంబు గావించెఁ గొన్ని గోవులు కడమపడి పుడమిన ని
లిచె నధ్వరోపయోగంబు వడసిన గోగణంబులు గోలోకంబునకుం బ్రమోదం
బునం బోయెఁ దదీయచర్మాస్థిశ్రేణులు దటంబులై తనరం బ్రభూతరక్తమేదః
క్లేదంబు లేత్తై పాఱి చర్మణ్వతి యనుపేరం బరఁగె నారంతిదేవభూపతియును
యజ్ఞసమృద్ధుం డై వృద్ధశ్రవునితోడిసఖ్యంబునం బొలిచి యక్షయనాకంబున
సుశ్లోకుం డై యుండె ఫేనపాఖ్యుండును గోలోకంబున శాశ్వతుండై వసించె
నని చెప్పి భీష్ముండు వెండియు 86

సీ. మానవనాథ యీఫేనపాఖ్యానంబు బదరికాశ్రమమున బాదరాయ
ణుఁడు ప్రీతి నారాయణునకుఁ జెప్పిన నమ్మహాత్ముఁడు గోయజనార్థి యగుచు
నిది గొనియాడంగ [2]విదిత మై జగమునఁ బరఁగెఁ బుణ్యతమంబు పావనంబు
దీనిఁ బఠించిన వీనుల నించిన దురితవర్గంబులఁ బొరయ వలదు

తే. పూరునృపకులభూషణ పూతచరిత, నీవు నతిభక్తి గలుగుము గోవులందుఁ
బరమనియతి నీతంత్రంబు పఠనవిధియు, నేతదాకర్ణనంబును నెపుడుఁ జలుపు.

క. అనిన విని యట్ల చేసెద, ననఘా గోమహిమ యిట్టు లాకర్ణింపం
గనియును దనివి సనదు నా, మన మింకను జెప్పు నీవిమలవాక్యములన్. 88

క. అని ధర్మతనయుఁ డడిగిన, ననయంబుఁ బ్రియంబుఁ బొంది యమరనదీనం
దనుఁ డిట్లను నత్యవతీ, తనయునివాక్యములు సెప్పెదను వినుము నృపా. 89

ఆ. గోవిశేష మర్థి నీవు న న్నడిగిన,యట్ల శుకుఁడు దండ్రి నడిగె దాని

1 గ్రియాక్రమయుక్తిఁ 2 వెసక మై.

కాత్మఁ బ్రియముఁ బొంది యామహాసంయమి, యాసుబుద్ధి కిట్టు లనియె నధిప.

సీ. స్థావరజంగమాత్మక మైనభూతజాలంబు సుస్థితి గోగణంబునాశ్ర
యమునన తత్సంభవమును గోవులయంద యువి మూలసంతాన మజున కట్లుఁ
గాక సిద్ధులసాధ్యగణములమాత లి ట్లగుట యెఱింగినయతఁడు బ్రహ్మ
లోకగోలోకాది[1]లోకాంతరములకుఁ దనయింటి కరుగుచందమున నరుగుఁ

తే. బరమగతిఁ గోరువారలు పాపముప్టి, యప్టివాక్చిత్తముల గోవు నభిభవింప
కుండ వలయు నివ్విధ్యఁ బద్మోద్భవుండు, సెప్పె నది యాత్మపావన శిష్టసేవ్య

క. పావన మని శ్రుతి సెప్పిన, యేవస్తువు నాశ్రయించి యెక్కుడయిరి భూ
తావలులకు సుర లట్టిది, గోవు దదీయ మగు మహిమకుఁ గుఱి గలదే 92

క. వీణా కాహళ వేణు,క్వాణ ప్రతిమములు ధేనువర్గధ్వను ల
క్షీణసుకృతంబు నిర్మల,వాణి తదాకర్ణనంబు వర్ణనవిధమున్ 93

క. క్షీరము దధియును ఘృతము సు,ధారూపము లగుట దేవతాప్రీణనయ
జ్ఞారంభంబులు విమలా,చారా గోదోహనైకసాధ్యము లయ్యెన్ 94

ఆ. శ్రుతులు నొపనిషదసూక్తులు గోస్వరూ,పంబు లని సరోజభవుఁడు సెప్పె
ధర్మపరత పరమతపము మహాధ్వర, మనఁగఁ బరఁగు గోసమర్చనంబు. 95

క. ఈవాక్యంబులు భూదే,వావలిసన్నిధిఁ బఠించునాతఁడు పుణ్యుం
డై వెలయు విన్నవారలు, పావనగుణ తత్క్షణంబ పాతు రఘములన్. 96

తే. గోఘృతంబు ప్రాశించియు గోకరీష
సువిహితస్నానుఁ డయ్యు భూదివిజుఁ డధిక
భక్తి నిత్యంబు గోమతీపఠన మాచ
రించియును గల్మషముల నిర్జించు ననఘ. 97

చ. అనిమిషులున్ మహామునులు నయ్యయి పెంపులు గోమతిం బఠిం
చినసుకృతంబునం గనిరి శ్రీయును శత్రుజయంబుఁ బేర్మియుం
దనయసమృద్ధియుం గలుగుఁ దత్పఠనంబున బంధుకోటిబం
ధనమునఁ బాయు మార్గమునఁ దప్పి మృగార్తియుఁ జోరబాధయున్ 98

వ. అనిన విని యమ్మునిపతికి శుకుం డి ట్లనియె. 99

—వేదవ్యాసముని శుకునకుఁ జెప్పినకపిలగోమహానుభావము.—

తమజాతికిఁ దగుకర్మ,క్షమతలు లే కున్నయట్టిజనములు కపిలా
సమధికపూజనతద్దా,నము లొనరింతు రవి[2]వాదు నాదురితములన్ 100

సీ. అనుటయు సందియం బది యేల కపిలఁ బూజించినఁ బ్రీతి నిచ్చినను జెడని
యఘములుఁ గల్గునే యనియెఁ బరాశరతనయుఁ డవ్వాక్యంబు విని తదీయ
తనయుండు గపిల కంతటి పెంపు రాఁ గతం బేమి నావుడు నమ్మునీశ్వరుండు

1 లోకోత్తరములకు 2 వాపు

విను మని యిట్లను ననిమిషసంఘంబు నొకకారణమునఁ బావకుఁడు మొఱఁగి

ఆ. యరిగి తనదుగుప్తి యర్థించి గోవుల, నాశ్రయించె నవియు నగ్నిగోప
నంబు సేసె నవ్విధంబున శిఖి యున్కి, సుర లెఱింగి [1]రెల్లచోటు నరసి. 101

వ. ఎఱింగి కూడుకొని గోవులకడకు వచ్చి వానితో నగ్ని దాఁచుట యఖిలజగ
జ్జనంబులకు నహితంబు సేయుట గాదె చూప కుండుట దగ దని పలుకుటయుఁ
బుయిలోడి గోవు లప్పావకుం జూపిన నాసుపర్వులు సంతోషించి వానికి వరం
బీ వలయు నని యవ్వాయుసఖుం బ్రార్థించిన నతండు దా నగ్గోవులయందు
డాఁగి యుండ నవి కపిలచ్ఛాయం బ్రాపించి యునికిం గనుంగొని గోవుల
కెల్లను గపిల యెక్కుడగుటయుం దదీయారాధనంబునుం దద్దానంబునుం
బుణ్యతమంబులై దురితంబుల దమియించి యుత్తమలోకంబుల నిచ్చుటయు
వరంబులుగా నిచ్చె నని చెప్పి వెండియు. 102

తే కపిల యిచ్చినవానిన కాదు నిజము, కొన్నవానిని బుణ్యాత్మకుఁడుగఁ జేయు
నీవుఁ గపిలానమర్చనానిరతమాన,సుండ వగు టెంతయును మేలు సువ్రతాత్మ.

వ అని చెప్పుటయు నప్పరమమునీశ్వరుతో నమ్మునికుమారవరుండు గపిలాలక్షణం
బెఱింగింపవే యనిన నతం డతని కిట్లనియె 104

తే. కర్ణశృంగాక్షిఖురనాసికాపుటములు
గపిలములు గుత్తుకయును ముష్కములు గవిల
[2]పట్టు లొండు నెం దేనొకపట్టు కపిల
మైనఁ గపిలాత్వగుణమున కదియ చాలు. 105

క. మే నెల్లఁ గపిల మైనను, దానిం జెప్పంగ నేల తగదు కపిలలఁ
మానితగుణ పిదికి గుడువఁ, గా [3]నేబలి కైనఁ గాక కట్టఁ బెఱికకున్ 106

ఆ కాలఁ గేలఁ గోలఁ గపిల దండించిన, నరకవాసమునకు నరుగవలయుఁ
బూరి నీరు లెస్స యూరసి యగ్గోవు, నత్కరింప సుగతి సంభవించు. 107

క. అనఘ కపిలాప్రదానం,బునకు ఫలం బిట్టి దనఁగఁ బోలునె కమలా
సనుఁడు మహానందప్రద, ముని వెఱచుచుఁ జెప్పె దాని నట యే మందున్. 109

వ. అని వెండియు

క. వసుధామరగాయత్త్రీ, వసంతములు సత్యగోసువర్ణంబులు నే
కసముద్భవంబు లని తా,పసవర్యులచేత విందుఁ బావనచరితా 110

క. కావున భూమియుఁ గనకము, గోవును దానార్హవస్తుకోటికి నెల్లన్
ధీవినుతా యెక్కుడగుట, నీవిమలోదాత్తబుద్ధి నెలవుకొలుపుమీ 111

క. అని మునిపతి సెప్పినఁ ద,త్తనయుఁడు ప్రియ మందె ననుడు ధర్మసుతుం డే
విని యుండుదు సిరి గోమయ,మున నుండుట దాని కెద్గి మూల మగునొకో.

1 రెల్లచోట్ల. 2 పట్టు లెందు లేకయుఁ దోఁకపట్టు. 3 నేపనికైనఁగాఁడి గట్టంబెఱికన్.

గోశ్రీసంవాదము

వ. అనుటయు గాంగేయుండు గోశ్రీసంవాదం బనునితిహాసంబు విను మయ్యర్థంబు దేటపడు నని పలికి యి ట్లనియె. 113

సీ. సిరి ధేనువులలోని కరిగిన నేవ్వత వని యవి యడిగిన నమ్మహాత్మ
శ్రీ నేను మీలో వసింపఁగా వచ్చితి ననవుడుఁ జంచల వై ననిన్ను
నొల్లము మాలోన నునుపఁగా ననియె నగ్గోవులు దాని కద్దేవి వగచి
యేను బాసిన సర్వదానవకులముఁ గీడ్పడియెఁ బొందినసురల్ ప్రభుతనొంది

తే రేను వచ్చుట గోరి కాదే తపంబు, లాచరింతురు నన్నిట్టు లభిభవించు
టుఱవె మీ కన్ననఘ్రువ మొల్ల మనుట, యభిభవమె నీకుఁబోలినయచటికరుగు.

క. అని గోవును వలికిన సిరి, విని మీచే నిట్లు పరిభవింపఁగఁబడి యేఁ
జనిన నను నెవ్వరును గై,కొనరు శరణ మగుఁడు వేఁడికొనియెద మిమ్మున్.

తే మీసమీపమునం దున్కి మేలు దాని, నిందు నా కని [1]నడిగిన నెంతయేని
నాదరంబున నగ్గోవు లంతవట్టుఁ,గూడి యి ట్లను లక్ష్మికిఁ గురువరేణ్య 116

క. మామూత్రపురీషంబులు, భామా వేసంబు లెఱుఁగు పావనములు నీ
వీమేలివస్తువులు ప్రియ,[2]ధామము లై యుండు మింపు దలకొన మాకున్ 117

తే అనుటయును సిరి నాదుపుణ్యమునఁ జేసి
కంటిఁ బడయంగ మీయనుగ్రహము ననుచు
నట్లు వసియించె నిది గోమయప్రభావ
మూల మిట్టిది గోవున మోఘమహిమ. 118

వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము 119

ఆ సురభి దపము సేయ సరసిజాసనుఁడు ప్ర,త్యక్షు మై మనోరథంబు సెప్పు
మిచ్చుకౌతుకమున వచ్చితి నవుడు, నిట్టు లనియె నది మహీశవర్య. 120

క మీ రిట్లు ప్రసన్నమతిఁ, గారవమున వచ్చినంతకంటెను మే లేఁ
గోరంగ వలయునట్టిది, కారుణికప్రథమగణ్య కలదే నాకున్ 121

వ అనిన నత్యంతసంతుష్టస్వాంతుం డై సురజ్యేష్ఠుండు సురభిం జూచి సుర్గలోకాదిదివ్యలోకంబుల కెల్లను గోలోకంబు మీఁదు గా వరం బిత్తుం గాక యని తలంచి యవ్విశేషంబు మున్న తనవలన సిద్ధం బగుట సంస్మృతిగోచరం బగుటయు. 122

తే. గోవులకు మేలు సేయంగఁ గోరు నాదు,చిత్తమున మద్వరంబున సిద్ధ మైన
తెఱఁగ యొలసె దైవిక మయిదీని పెంప,యావహించెద నని యిచ్చె నవ్వరంబు.

క. వనరుహాసంభవుఁ డ త్తెఱఁ,గునఁ దనలోకంబుకంటె గోలోకము స
జ్జనవినుతచరిత మీఁదై, యునికి వెలుఁగఁ జేసె నది సుహోజ్జ్వల మయ్యెన్

వ. అని చెప్పి 125

---

1 యాడిన నెంతయేని 2 ధామములుగ నుండు

క. గోవిషయము వాక్యంబున, భూదానసంశ్రవణములు ధరావర యాయు
శ్శ్రీవిభవకీర్తిసుగతిస, మావహములు దత్ప్రసంగ మగు మిక్కిలిఫలన్. 126

వ. అనిన విని గాంగేయాగ్రజుండు శాంతనవుతో మహాత్మా గోవులమాహాత్మ్యంబు
దేటపడం బుష్కలభంగులం జెప్పి నన్నుం గృతార్థుం జేసితి సర్వయజ్ఞంబులం
దును దాతవ్యం బత్యంతంబు సువర్ణం బని విందు వేదంబులు సువర్ణదక్షిణ
లైనయని చెప్పును భూమియు గోవులుఁ గాంచనంబును నీవిషయంబు లైనదా
నంబులు ముఖ్యంబు లని వేదవ్యాసువచనంబులకలిమి నీవ చెప్పితి సువర్ణ
విశేషంబు విన వలతుం జెప్పవే యనుటయు నతం డతని కి ట్లనియె. 127

భీష్ముఁడు ధర్మజునకు సువర్ణదానమహిమాతిశయంబు చెప్పుట

సీ. శంతనుక్ష్మాపతి లోకాంతరగతుఁ డైన విను తదీయశ్రాద్ధవిధి యొనర్పఁ
బూని గంగాద్వారమున కేఁగి మాతల్లి గంగ సాహాయ్యంబు గౌరవమున
నాచరింపంగఁ గ్రియాకలాపం బెల్ల నడపఁ బిండప్రదానంబు సనయ
మగుట కుశాగ్రవిన్యాస మొనర్ప నం తం గుళియుకకంకణాంగదముల
ఆ. గాంతి [illegible] కరము వెడలె ధరణి, చేయి నాఁడు మాటయును హస్త మద్భు
తంబు గాంచి దానిఁ జెప్పకచూడ యు, య్యర్థపు బాహు వగుట నాత్మ నెఱిఁగి.

క. జనకుఁడు వేడుకఁ జేకొని, చినయంతన నంతసిల్లి చేతం బిండం
బనుమానింపక యేఁ బెట్టిన శాస్త్రవిధానగతి ఘటింపమి వచ్చున్. 129

తే. పితృకరంబునఁ బిండంబు పెట్టు మనదు
శాస్త్రము మంచిత కుశకుశాస్తరణమునన
పెట్టఁ జెప్పు నట్లగుట నేఁ బెట్టఁ జేత
నని మనంబునఁ దలఁచి వంచనము చేసి. 130

క. అమలం బగు కుశసంస్తరణమునం బిండంబు వెట్టినం దోఁచినహ
స్తము పితృహస్తమయ్యె నట్టిపోవ్వ, నమితి ముదము మోమునం దెసఁగఁ బొడసూపెన్.

క. పావనమూర్తి ధర్మమార్గం, బెఱుఁగక నీ విట్లు పిండ మిడుటకు వార్గం
బవరినఁ జనుదెంచితి మెచ్చితి మెచ్చి తృప్తిం బొందితిమి ప్రగుణ్యచరిత్రా. 132

వ. అని పలికి వెండియు. 133

క. భూమికి గోవులకును న, న్హేమ మిడుట యస్మదీయహితమును దేవ
స్వామిప్రియమును బావన, తానుమానీయంబుఁ జుమ్ము ధర్మవిధిజ్ఞా. 134

క. పావనము సువర్ణము నం, శావలికిం దనకు నిర్మలాత్మత నిచ్చున్
నీ వది యొసఁగి సకలయజ్ఞావసరములను సువర్ణమూజిత యగుమీ. 135

క. అని చెప్పి చనిన నాఁడగు, మనము [1]సువర్ణప్రదానమహిమ కెలయఁ ద
ద్వినుతానుష్ఠానపరత్వనిగూఢుఁడ నైతి నేను ధర్మతనూజా. 136

వ. అని పలికి యాభూవల్లభునితో భీష్ముండు వెండియు నిట్లను నిది యేను గనినది

[1] సువర్ణప్రభావ మహిమ కెలయ న, వ్వినుతా.

సువర్ణదానంబుమహిమ మఱియును వినినదియునుం గల దాకర్ణింపుము 137

సీ. పరశురాముఁడు గిన్క నిరువదియొక్కమా ఱదయుఁడై రాజుల వెదకి వెదకి
వధియించి కృప పుట్టి వాజిమేధంబు ప్రాయశ్చిత్తముగఁ జేసి యంతఁ దనివి
సనక వసిష్ఠాదిమునివరేణ్యులఁ గూర్చి కల్మషపంకంబు గడిగి పురుషు
నత్యంతవిమలుఁ జేయంగ నెయ్యది యోపు ననిన వసిష్ఠుఁ డిట్లనియె నతని

ఆ కనఘు విను సువర్ణ మగ్నిమయంబు దేవతలు నగ్నిమయత నతిశయిల్లు
వారు గావునను సువర్ణదానంబు దేవతల నీగియట్ల శ్రుతులు సెప్పు. 138

క కావున సువర్ణ మసదృశ, పావనతాస్పదము దాని భక్తిమెయిఁ వి
ప్రావలి కిచ్చిన యతనికిఁ, బావనతం గొఱఁత గలదె పావనమూర్తీ. 139

—వసిష్ఠుండు పరశురామునకుఁ జెప్పినసువర్ణమహిమము.—

వ ఏను బ్రహ్మముఖంబున వినినది సువర్ణవిషయం బైనవిశేషం బొక్కటి యెఱిం
గించెద నవహితుండ వై విను మని పలికి యమ్మునిపతి యమ్మహాత్మున కిట్లనియె.

క. గిరిజయు గిరీశుఁడును నొం,డొరువుల కై తప మొనర్చి యొకళు లొకళ్ల
బెరయం బడసి పరమసుఖ,భరితాత్మకు లైరి జగము ప్రమదం బందన్ 141

వ కొండొకకాలంబునకు నయ్యాదిమగృహస్థుని తేజం బాపరమగృహిణినిమిత్తం
బుగా రేతోధాతురూపంబునం బ్రస్కన్నం బై యమ్మహేశ్వరుమానసవృత్తిం
జేసి యగ్నియందు నిలిచి యుండ నత్తఱిం దారకుం డనునొక్కరక్కసుచేతం
బెక్కువిధంబులబాధలంబడి యనిమిషులును మునులును గములయొనిం గానం
జని యద్దానవుండు దమ్ముం బఱచినపాటెల్ల నెఱింగించిన నద్దేవుండువారితో
దీని నెఱింగి యేను మున్న మీకు శోభనం బయ్యెడు తెఱంగు నమకట్టినవాఁడ
షిగా రగ్నినాశ్రయించి మాకు శుభంబు సేయ వలయునని సంప్రార్థనంబు సేయు
నది యతండు కర్తవ్యం బెఱుంగు నరుగుం డని నియోగించిన సంతోషించి
యట్లచేసెద మని యవ్విధాత వీడ్కొని వార లగ్నికడకుం బోవ నుత్సహించి.

సీ. అతనియున్నెడ యారసికొని చను నప్పు డాతండు నిద్రాతిశయము
నూని ప్రచ్ఛన్నుఁడై యుండుట వారలు గానక యున్నంతఁ గప్ప యొకటి
యగ్ని పాతాళంబునం దున్కి యెఱుఁగింప నప్పావకుఁడు డాఁగి పిప్పలమున
కేఁగెడునెడ శాప మిచ్చె జిహ్వాస్ఫూర్తి లేక రసాలివివేక మెడలి

తే. యుండెడుమ కప్పు లని బొక్క లెంచ నెండి
చచ్చియును నీరు వచ్చినఁ జావు బొంకు
సేసి యెలుఁగులు సెలఁగఁగఁ జెలఁగ వరము
వారు గప్పుల కిచ్చి రవార్యతేజ. 143

వ ఇవ్విధంబున విబుధులు మునులు నమ్మండూకంబుమఱుకువయుడివి మఱియును.

క. అనలుని నన్వేషింపఁగ, వనగజ మొక్కండు రావివలను చతురతం

గను గీటి చూప వార, న్వనస్పతిం జేరఁ జనఁగ వారనియులుకన్ 145

వ. అయ్యగ్ని దేవుండు గజంబులకు జిహ్వ దిరుగంబడ శపించుచు శమీగర్భనివాసి యయ్యె నది మొదలుగా నగ్నికి శమీగర్భంబునం దుత్పత్తి గలిగె నద్దివిజులును దాపసులును గజంబులు ప్రతీపజిహ్వంబు లయ్యును సర్వరసజ్ఞానంబు గలిగి మాననీయంబు లగువరంబులం జేసి రాజితంబు లగునట్లుగా ననుగ్రహించి యగ్గజంబువిషాదంబు మాన్చి రంత నొక్కశుకం బెఱింగింప శమీగర్భంబున నగ్నియునికి యెఱింగి యందఱుం గ్రందుకొనం గడువేగంబునం బొదివికొనిన నిదుర సెడుటకుం గోపించి 146

ఆ. జిహ్వ నురలఁబడఁగఁ జిలుకల నగ్ని శ,పించె సురలు సెవుల కించునట్టి పలుకు వాని కొసఁగి చిలుక నానందింపఁ, జేసి యాకృశానుఁ జేరఁ జనిన.

వ. అతండు వారి నాలోకించి మీవచ్చినకార్యం బేమి యని యడిగిన వారుఁ దారకదైత్యు చేయుబాధ లెఱింగించి వాఁ డేమియుపాయంబునం దెగటాఱు నత్తెఱం గాపాదింపు మని నిన్నుం బ్రార్థింప వచ్చితి మని పలికి వెండియు. 148

క. మాకుం గుశలము గోరుము, నీకును మే లివ్విధంబు నీదుమహిమ యీ లోకంబు లెల్ల మనములఁ, జేకొని కీర్తించునట్లు సేయుము కరుణన్. 149

సీ. అనినఁ బ్రసన్నత నట్టులు సేసెద నూఱడుం డని వారి నూఱడించి తనయందు నెలుఁగుశంభునివీర్య మిడియె గంగాగర్భరూపంబు గాఁగ నాతఁ డది యతిపరివృద్ధ మగుటయు ధరియింప నోర్వక నిర్జరపర్వతంబు తటమున శరవణస్థంబుగా గంగ యుత్సృష్ట మొనర్చ నాశిఖరి సతరు

తే. వల్లరీగుల్మకముగ సువర్ణమయత, వెలుఁగ బాలుఁ డై వెలిఁగె నవ్వీరగర్భ మచ్చటికివచ్చి కృత్తికలారువురు మ,దీయపుత్త్రకుఁ డనుచు నెత్తికొని రనఘ.

వ. ఇత్తెఱంగున నొక్కట నెత్తికొనుటయు నక్కుమారుండును షణ్ముఖుండై యొక్కపెట్ట సకలకృత్తికాస్తన్యపానం బాచరించె న ట్లగ్నిసంభవ గాంగేయ కార్తికేయత్వంబు లొందినయయ్యిందుమౌళితేజంబు పరంపడి బ్రహ్మాదిదేవతలు పూజింప దేవసేనాధిపతిత్వంబునం బేర్చి యర్చిర్మహిత యయిన మహాశక్తిం దారకుం బరిమార్చి బృందారకమునిబృందంబుల కానందం బొనర్చె నని యి ట్లప్పరమముని పరశురామునకుం జెప్పి పురహరుం డగు నప్పురుషుండు హిరణ్మయుం డగుటయు నద్దేవదేవుండు దాన తనూభవుండై తోఁచుటయుం దథావిధరేతోధారణంబున వహ్ని హిరణ్యాత్మకరేతోమూర్తి యై హిరణ్యరేతుం డనం జనుటయు నతండు తద్రేతఃకలనంబునం దన్మయుం డగుటం జేసి పురహరునకు వహ్నిరేతుం డను నభిధానంబు గలుగుటయుం దేటపఱచి యవ్విధంబున రూపవంతం బై నదిగావున సువర్ణంబు జాతరూపనామకం బై పరఁగుటయు నెఱింగించి. 151

క మహితాత్మక యేతాదృశ, మహిమంబు సువర్ణ మది సమంచితతేజో

మహనీయము తద్దానము, మహత్త్వ మాశివుఁడ యెఱుంగు మాకుం జూడన్

వ. అవ్విశేషంబున నశేషకల్మషంబులం బాసి నరుండు విధూమత్వంబున వెలుం గుశుచియునుంబోలె శుచిత్వసంపద సొంపారం బెంపారు నని యుపదేశించె నవ్వసిష్ఠమునివరువచనంబు లాదిగా యమందాదరవర్ణనీయుం డై సువర్ణదాన పరంపర లాచరించి. 153

క ఆరాముండు శుచిత్వ, శ్రీరాజితుఁ డయ్యె నట్లు సేయుము నీవుం గౌరవముఖ్యా యది భవ,పారావారఘనయానపాత్రము సుమ్మీ. 154

క. అని యనిమిషతటినీప్రియ,తనయుఁడు సెప్పుటయు ధర్మతనయుఁడు హృదయం బునఁ బ్రమదము నిండార న,తనితో నతిభక్తివినయధామం బగుచున్ 155

వ పితృయజ్ఞప్రకారం బెఱింగింపవే యనుటయు నక్కురువరుఁ డన్నరనాథున కి ట్లనియె 156

క పితృపూజ సముగ్ర్యము డై,వతపూజనమునకు మనుజవల్లభ పితృదే వతలఁ గొని యాడుదురు దే,వత లాదిగఁ గల్గునెల్లవారును భక్తిన్ 157

వ. విశేషించి మనుష్యులకుఁ బితృసమారాధనంబు సర్వశుభసాధనంబు. 158

భీష్ముఁడు ధర్మజునకుఁ బితృపూజావిధానం బెఱింగించుట

క అమవస నమవసఁ బితృయ,జ్ఞముఁ దగఁ బిండప్రదానసహితముగా భ క్తిమెయిం జేయునతఁడు ని,త్యముఁ జేసినవాఁడ యగు సమంచితచరితా. 159

వ. పితృయజ్ఞంబునకుఁ దిథివిశేషంబు సెప్పెద 160

సీ పాడ్యమిఁ బితృయజ్ఞపరుఁ డైనఁ జారుకాంతాపతి విదియఁ గాంతలకుఁ దండ్రి తదియను జవితిని దా [1]వాజధనకుండు పశుభాగి పంచమి బహుసుతుండు షష్ఠి[2]భానాత్ముండు సప్తమిఁ గృషిభాగి యష్టమి వాణిజ్య పుష్టుఁ[3]డు నను గజధర్మవిష్ణుచిత్తజలిధులం దేకశఫజంతువులును గోచయముఁ గుప్య

తే. ములును దగ బ్రహ్మవర్చస్విపుత్రకులును ధనము గలవాఁడు విను చతుర్దశి రణైక భాగి పున్నమ నమవస భవ్యసర్వ కామ్యఫలభాగి యగుఁ జువ్వె కౌరవేంద్ర. 161

క. అపరం బగుపక్షంబును, నపరాహ్ణము మేలు పితృసమర్చనమున కా ద్యపుఁదిథి దశమ చతుర్దశి, నృపవర యప్పక్షమునను నింద్యతఁ బొరయున్.

క. అనిన విని ధర్మసూనుం, డనఘా యెద్దానఁ బితృసమర్చన మొనరిం చిన నధికఫలం బగు న,వ్విసుతద్రవ్యములఁ జెప్పవే తెలియంగన్. 163

వ. అనుటయు దేవవ్రతుం డతని కి ట్లనియె. 164

1 వందిజనకుండు 2 హీనాత్ముండు 3 డురగ, ధర్మశివార్కచిత్తజలిధు,

క. తిలపాయసఘృతములు పితృ,కలనములకు నుత్తమములు గవ్యంబు మహా
ఫల మెద్దియైన మత్స్యం,బులు మాంసము విహితవిధిఁ బ్రభూతఫలంబుల్

తే గోఱియనంజుడు ఖడ్గంబునెఱచి గండ, మృగమునందలిపలలంబు మేకమాంస
మొక్కఁ డొకటికి ఫలమున నెక్కుడంత్రు, పితృసమర్చనవిదులైనపెద్ద లధిప

వ. నక్షత్రవిశేషం బాకర్ణింపుము. 167

సీ. [1]కార్తెఁ జైత్యక మగుకర్మ మొనర్ప నిశ్శత్రుత రోహిణిఁ బుత్రలబ్ధి
శశితారకమున నోజఃప్రాప్తి యార్ద్రఁ గ్రూరపువర్తనము పునర్వసువునందుఁ
గృషిఫలోదయ మనిమిషగురుతార సుపుష్టి యాశ్లేష నుత్కృష్టవీర
తనుజలాభము మఖఁ దనకులమునపెంపు పుబ్బ సౌభాగ్యవిస్ఫూర్తిసిద్ధి

తే యర్యమునితారఁ బెక్కుపత్యములపుట్టు,హస్తమునఁ గర్మ సఫలత యవులతార
సుందరాకారయుతు లగుసుతులకనుట, యనిలతార వాణిజ్యవర్ధనము గలుగు

సీ వినుము విశాఖ సత్తనయబహుత్వ మ
నూరాధ రాజాధికార మైంద్ర
మునఁ బ్రభుత్వము పెంపు మూలఁ బూర్వాషాఢ
నారోగ్యమును నుత్తమాతిశయము
నుత్తరాషాఢ శోకోదయరహితత్వ
మభిజిత్తునందు విద్యాభియుక్తి
శ్రవణకాలమునఁ బరమగతిసిద్ధి ధ
నిష్ఠ రాజ్యము జలనిధిపతార

తే మొదలుగాఁ దారకంబులు మూఁట నగద
కార్యఫలములు నజావికములు గోవు
లవుల మూఁటను గుప్య[2]వృద్ధ్యశ్వకాయు
వులు శుచిశ్రాద్ధకర్తకుఁ గలుగు నధిప. 169

వ అనిన నప్పుడమితేఁ డప్పరమవరునిం బితృపూజనంబులకుఁ బాత్రంబు లెట్టివి
గా వలయు నని యడిగిన నయ్యమరనదీనందనుం డిట్లనియె 170

క దైవికకృత్యంబులకును, భూవర భూసురుల సూక్ష్మముగ శోధింపం
గా వలదు గాని పితృపూ,జావిధికిఁ బరీక్ష వలయు సమ్యగ్భంగిన్ 171

వ కావున నీ వడిగి మేలు సేసి తాకర్ణింపుము 172

తే కులవయోరూపశీలవిద్యల నుదాత్తు,లనఁగఁ దగువారు పంక్తిపావనులు దగ్గు.
ణమ్ము లారయ లేనిజనములు పంక్తి, దూషకులు పైతృకమునకు దోషదూర

వ. మఱియును బంక్తిదూషకులం జెప్పెద నాకర్ణింపుము 174

---

1 కర్త్రశ్వ 2 వృద్ధ్యతిశయాయు

సీ. జూదరి గరదుండు వేదంబు సదువనివాఁడు వడ్డికి నిచ్చువాఁడు గాయ
కుండు గ్రామముపనిఁగొడుచునాతఁడు గృహదాహి కుష్ఠము గలతనువునాతఁ
డఱుఁ దెవుల్ గొన్నాతఁ డఖిలవస్తువులును నమ్మెడునతఁడు సోమమ్ము విక్ర
యించినయతఁ డబ్ధిసంచారలాభోప జీవకుం డుర్వీశసేవకుండు

తే. భార్యయును దాను బుత్త్రులఁ బంచికొన్న
వాఁడు పసులఁ బెక్కే లెడువాఁడు కపట
కృత్యముల మ్రుచ్చిమిని శిల్పికృతుల బ్రదుకు
వారు పంక్తిదూషకు లండ్రు పౌరవేంద్ర 175

వ. అని చెప్పి వెండియు 176

క. తలఁ జీర సుట్టియును జెప్పులు దొడిగియుఁ జేసినట్టిభోజనముఫలం
బలఘుచరిత పద్మజుఁ డసురలభాగం బని విధించెఁ బ్రకటఫణితులన్ 177

తే. పలుదెఱంగులవంటకంబులఁ బ్రమాద
జాత మై యశుచిత్వంబు సంభవించి
నప్పు డసురలు గొండ్రు క్రియాఫలంబుఁ
దిలలు పైఁ జల్ల నశుచిత దొలగు నండ్రు 178

క. శాంతుఁడు సువ్రతశీలుఁడు, దాంతుం డధ్యాపకుండు దయగలవాఁ డ
త్యంతప్రబోధసంప,ద్వంతుఁడు పావనులు భూపవర పంక్తులకున్. 179

క వ్యాకరణధర్మశాస్త్రవి,వేకములుఁ బురాణజాతవేదిత్వము బ్ర
హ్మైకత్వబోధనము నధి,పా కలిగినవారు పంక్తిపావనులు గడున్. 180

తే. మేలిగుణములు గనియు నమిత్రజనము,శ్రాద్ధపాత్రంబుఁ జేయంగఁ జన దమిత్ర
దత్త మైనది భస్మహుతంబుఁ బోట, నిడినవిత్తునుబోలె నై చెడు నృపాల. 181

క. మును ముట్ట నెఱిఁగి శ్రాద్ధం,బునకుం గైకొనుట మేలు భూసురునిం గై
కొని యరసి కాఁ డనిన నా,తని యుమ్మలికంబు సెఱచు ధార్మికు నైనన్. 182

క ఈ తెఱఁగు లెల్ల నెఱిఁగి సు,నీతంబుగ శ్రాద్ధ మధికనియతి నడపు ని
ర్ధూతదురితుండు నడచుఁ బ్రి,యాతిశయం బెసఁగ దేవయానమున నృపా. 183

వ అని చెప్పి శాంతనవుండు గాంగేయాగ్రజుతో మఱియు నిట్లను బ్రహ్మమానస
పుత్త్రుం డగు నత్త్రిమునీంద్రువంశంబునకుం దొడ వగుదత్తాత్రేయనందనుండు
నిమినామధేయుం డగుసంయమికొడుకు శ్రీమంతుం డనుపేరివాఁడు మృతుం
డగుటయు 184

క. నిమి యక్కుమారునకు శ్రాద్ధము సేయుచు నుండి భక్తిఁ దలఁచినఁ గృప న
త్త్రిమునీంద్రుఁడు వచ్చి క్రియా, సమీక్షణము సేసె మది నెసఁగునర్మిలితోన్

వ. అట్లు పావకక్రియాకలాపం బనుసంధించి యథాసంధియమపరుండు, 186

-అత్రిమహాముని నిమి కెఱింగించిన శ్రాద్ధక్రియావిశేషము-

ఆ పరిగృహీతు లైన బ్రాహ్మణుల్ పంక్తిపావనవరిష్ఠు లగుట వారి కిడిన
దర్భవిష్టరములు దక్షిణావర్తంబు, లగుటఁ గ్రియలు దిలసమగ్ర లగుట. 187

క. అమలినతరదర్భన్యాసము లెందును దక్షిణంబు సాఁగ నిడినయ
గ్రములు గలిగి యుండుట మంత్రము లమ్మెయివిధుల కంచితముగ నడచుటన్.

ఆ. [1]మునగ యుల్లి యడవిమునగ దుర్మాంసము, లానుగమ్ము మలిన మైనయుప్పు
గలిచియజీలకట్టి గలివేము [2]గురుజ యింగువ ప్రవర్జనీయకోటి యగుట. 189

క శునకంబు రజస్వల యగు, వనిత పతితుఁ డంత్యజాతివాఁ డాక్రియప
ట్టున కెయిది తవులఁ జేరక, చనఁ జేయుట నుగ్గడించి సంభావించెన్. 190

క. కావున శ్రాద్ధక్రియలకు, భూవల్లభ యట్టిభంగి పూజ్యత నిచ్చుం
దా వినిపించెం బిత్రుదేవావలి నత్రి నిజవంశుఁ డగునిమికిఁ దగన్. 191

వ. అత్తెఱం గెఱింగించెద నత్రి నిమితో నిట్లను శ్రాద్ధంబున నగ్న్యమవరుణసోమా
గ్నులకు భాగంబులు బ్రహ్మకల్పించె విశ్వలగు దేవతలు పితృదేవతలతోఁ గూడం
దత్క్రియోపయోగ్యతం దోఁతురు వారలకును భాగకల్పనం బొనరించె దేవ
తలయందుఁగొంద ఱుమ్మపులయినమహాభాగులంబిత్రుత్వనిర్దేశంబున నేర్పరించె
నవ్విరించి వివరించిననామంబులు సెప్పెద వినుము బలుండు ధృతి విపాప్ముండు
పుణ్యకృత్తు పావనుండు పార్షిక్షేముండు సమూహుండు దివ్యసానువు వివ
స్వంతుండు వీర్యవంతుండు హ్రీమంతుండు కీర్తిమంతుండు కృతుండు విద్యు
ద్వర్చసుండు సోమవర్చసుండు సూర్యశ్రీ సోమపుండు సూర్యసావిత్రుండు ద
త్తాత్ముండు పుండరీయకుం డుష్ణినాభుండు నభోదుండు విశ్వాయువుదీప్తి చమూ
హరుండు సురేశుండు వ్యోమారి శంకరుండు భవుం డీశుండు కర్తకృతి దక్షుం
డు భువనుండు దివ్యకర్మకృత్తు గణితుండు పంచవీర్యుం డాదిత్యుండు రశ్మిమం
తుండు సప్తకృత్తు సోమపూర్వుండు విశ్వకృత్తు కవి యనుగోప్త సుగోప్త సప్త
యాశ్వరుండు జితాత్ముండు మునివీర్యుండు దీప్తరోముండు భయంకరుం డను
కర్ముండు ప్రతీతుండు ప్రదాత యంశుమంతుండు శైలాభుండు పరమక్రోధి
ధీరోష్ణిభూపతి స్రజుండు వజ్రి వరి వీరలు భాగార్హు లని చెప్పి వెండియు 192

గిరివనదుర్గములందును, సరిదుత్తరణంబునపుడు శ్రాద్ధవిధిసమా
చరణసమయమున వీరిం, బరికీర్తించినయతండు వడయు శుభంబుల్ 193

ఆ. పూరిపంటప్రాలు [3]నారుగబియ్యంబు, జంబువునఫలంబు శ్రాద్ధకృతికిఁ
గావు తుమ్మ నేడ్వఁ గాదు శ్రాద్ధక్రియాచరణసమయములఁ బ్రశాంతి వలయు.

వ అనియునుం జెప్పె నని చెప్పి సరిత్సూనుండు ధర్మజుతో మఱియు నిట్లనియె.

---

1 మునుఁగ 2 గురిజ యింగువు 3 ఆరిక

సీ. ఒకతఱి మునివర్యు లొక్కటఁ బెక్కండ్రు శ్రాద్ధముల్ సేయ భోజ్యములు పెక్కు
లనుభవించుటఁ దమ కజీర్ణమి పుట్టుటయును బితృదేవతల్ సనిరి సోము
కడ కట్లు సని తమ కాఱియ సెప్పిన నతఁడు పద్మజుపాలి కరుగుఁ డనియె
వా రట్లు కా కని బోరన నరిగి పద్మజునిఁ గాంచి యజీర్ణిదశ యెఱుంగ
తే. విన్నవించినఁ దనయొద్ద వెలుఁగు చున్న
యగ్నిఁ జూపి యిక్కిడితఁ డపహరించు
ననిన నగ్ని మత్సహితులై కొనిన నజుగఁ
జేయువాఁడ నాహారముల్ సిద్ధ మదియు 196

క. అని పలికినఁ బితృదేవత, లనలుఁడు ముఖ్యుఁడుగ నెపుడు నాహారంబుల్
గొని సుఖజీర్ణాన్నానందం,బు నొందుదురు సూవె భరతభూపవరేణ్యా. 197

క. కావున సాగ్నికుఁ డయి తగ, నేవాఁ డొనరించు శ్రాద్ధ మీాడ్యం బది సం
భావింతురు పెద్దయుఁ బితృ,దేవత లసురలకు రాదు తేఱియుఁ జూడన్ 198

ఆ. అనఘ పితృపితామహప్రపితామహ, పూజనములు శిష్టపూర్వకముగఁ
జేయవలయు నియతి దాయ దొడ్డినజన్మ,దంబుతోడ భక్తిధామ మగుచుఁ
తే. పిండసంబంధమునఁ బాయుఁ బ్రేతభావ
మది సుగతి నిచ్చు గయఁ బిండ మట్లు గాన
యరుగునో గయ కొకఁడైన నని కదా య
నేకపుత్రులఁ గోరుదు రిద్ధచరిత. 200

క. గౌరి యగుకన్య వరదా, నారూఢం జేత నీల మైనవృషభముఁ
గారవమున విడుపు ముదం, బారంగాఁ జేయుఁ బితృచయముచిత్తములన్.

క. శ్రాద్ధంబుప్రకారంబును, వృద్ధాచార్యోక్తభంగి వివరించితి నీ
బుద్ధిం దోఁచినదాని స,మిద్ధగుణోదార యడుగు మెయ్యది యైనన్. 202

క. అని నిర్జరాపగానం,దనుండు వలుకుటయుఁ బ్రియము దళుకొత్తఁగఁ బాం
డునృపాలునగ్రనందనుఁ, డనూనవినయమున నమ్మహామతితోడన్. 203

క. తప మని యార్యులు సెప్పుదు, రుపవాసవ్రతము నదియొ యొండు గలదొ సా
రపుఁ దపము తెఱఁగు నాకుం, గృప నెఱిఁగింపుము విధూతకిల్బిష యనుడున్.

ఆ. అమ్మహాత్ముఁ డిట్టు లనుఁ బెక్కుదివసంబు
లుపవసించి యునికి తపముచొప్పె
దాన విను తపస్వి గానేరఁ డది యాత్మ
ఘాత మగుట నరుఁడు గౌరవేంద్ర 205

క. సత్త్వంబు బ్రహ్మచర్యము, నిత్యశుచిత మౌన మతులనియమము దయ శు
ద్ధత్యాగంబుఁ దపస్సం,పత్త్యాకృతు లండ్రు బుధులు పౌరవముఖ్యా. 206

వ. అనిన విని కురుపతి కురుపితామహునితో మహాత్మా దానశీలుని యప్రతిగ్రాహ

కునివిశేషం బెట్టిది యెఱింగింపు మనవుడు నాదేవవ్రతుం డీవిషయంబునకు సప్తర్షివృషాదర్భిసంవాదం బనునితిహాసంబు గల దని చెప్పి యమ్మనుజపతి కి ట్లనియె 207

—సప్తర్షివృషాదర్భిసంవాదం బనునితిహాసంబుప్రకారము—

తే. కశ్యపాత్రివిశ్వామిత్రగౌతములును
వినుభరద్వాజజమదగ్నులును వసిష్ఠుఁ
డును జగంబుల నెల్లఁ బేర్కొనినఋషులు
వారి సప్తర్షిగణ మండ్రు కౌరవేంద్ర 208

వ. వసిష్ఠునిదేవి యగునరుంధతి యెందును నతనితోడన తిరుగు నయ్యేండ్రకుం బరిచారిక యై [1]గండ యనుచేడియ వర్తించుఁ దద్వల్లభుం డగుపశుసఖుండు ను వారలకుం బరిచారకత్వం బాచరించు నప్పుడుండ్రు న్మదపశ్చరణపరు లై ధరణిం జరించు చుండ నత్యంతఘోర యగున నావృష్టి దోఁచి జీవనసాధనం బు లగుపదార్థంబులు దుర్లభంబు లై జనంబులకుఁ బ్రాణంబులు రక్షించికొ నుట దుష్కరం బై చెల్లెం గశ్యపాదులు నతిక్షుధార్తు లై యాహారం బన్వే షించు నెడ శిబిసూనుం డైనయాజ్యనామధేయుండు దొల్లి యజ్ఞదక్షిణార్థంబు గాఁ దనకొడుకు నీలుం డనువాని ఋత్విగ్జనంబుల కిచ్చినం దద్విశగతి నుండి కాలంబగుటయు మృతి నొందినం దదీయశవంబు. 209

క. సొదపై నుండఁగ వారలు, పదుండ్రునుం జూచి దాని భక్షింపంగా
మదిఁ గోరి చేరి చుట్టుం, బొదివినసమయమునఁ గాటిపొంత తెరువునన్ 210

ఆ. వేఁట వోయి మరలి విభుఁడొక్కరుఁడు వృషా,దర్భినాముఁడతులదానపరుఁడు
పోయి పోయి కాంచి పోవక నిలిచి య,మ్మునులతోడ నధికవినయ మెసఁగ 211

క. మీ రాఁకలిపెల్లున నా,హారంబున శమముఁ గొనుట కడరితి రి ట్లే
లా రం డిచ్చెద మీ కా,హారంబులు వలసినట్టి వని తా నుఱియున్ 212

క. బహువిధములధాన్యములును, బహురసవర్గములు మీకు భక్తి నొసఁగెదఁ
బహుతురగశకటగోగణ, బహుళబహుగ్రామములును బహుమతి నిత్తున్.213

వ. అనిన వార లతని కి ట్లనిరి. 214

తే. రాజవర రాజుచేసఁ బ్రతిగ్రహము విషముఁ
గల్లుఁ గాఁ జూతు మిట్టులు గాంచి యున్న
యట్టిమాకు నీ విచ్చెద ననుట మావి
ధం బెఱుంగమి యింతియ తప్పు గాదు. 215

క. అనుడు విషాదముతోడం, జని కృత్రిమపవనఫలములు సమకట్టి తగఁ
జనపతి మంత్రుల ఋషులకుఁ, గొని పొం డని పంప వా రకుంఠితభక్తిన్.216

[1] చండ

వ వానిం దెచ్చి యమ్మహాత్ములకు సమర్పించిన 217

ఆ వారు పట్టిచూచి వాని వ్రేఁగున హేమగర్భకంబు లగుట గాంచి [1]నవ్వి
పుచ్చుకొనక యున్నఁ బోయి భూపతికి న,త్తెఱఁగమాత్యకోటి యెఱుఁగఁ జెప్పె.

క విని యతఁడు రాజసంబునఁ, గనలు వొడమి కృత్తి వేల్వఁగాఁ దగువారిం
బనిచిన నప్పుడ హోమం,బున రాక్షసి యొకర్తు పుట్టె భూపవరేణ్యా. 219

వ. పుట్టి యప్పుడ మిత్తేని ముందట నిలిచి పని యేమి యనుపు మనిన నతండు ప్రీతుండై కశ్యపాదులం గనుపుగొట్టు మని పనిచిన నది వార లున్నెడ రోసి పోయె నంతకమున్న వారు వనంబున మూలంబులు ఫలంబులు వెదకి తిరుగుచుండ శునస్సఖుం డను పరివ్రాజకుండు వచ్చి వారిం గని వందనంబు సేసిన వార లభినందించి రతండు నమ్మునులం గలసి యేకార్థుం డై సంచరించె నట్లు చరించు నమ్మహాత్ము లతిక్షుధాన్వితు లై తామరతూండ్లు పుచ్చికొని నములుటకై యొక్క నలినాకరంబునకు సత్వరగతి నరుగుచు నున్న నారక్కసి యక్కొలని కడ్డంబుగాఁ బోయి పొడసూపి నిలిచిన 220

క ఈకమలవనము చేరువ, నేకార్యము సేయఁ జూచె దీ వెవ్వత వం
చాకొలను సొరఁగ నమ్ముని, లోకము సేరుటయు నమ్మెలఁత యెలుఁ గెసఁగన్.

—వృషాదర్భి పుత్తెంచినకృత్తి శునస్సఖునిచే మృతిఁ బొందుట—

వ ఏ నెవ్వత నైతి నేమి యిక్కొలని కావలి యున్నదాన ననుటయు నమ్మునులు వెల్ల నై యాఁకట నలందిరి యుపజీవింప నొండేమియు లేమిం జేసి యీసరోవరంబున బిసంబులు వెఱికికొని భక్షించువార మై వచ్చితి మనిన నవ్వనిత మీమీపేళ్లు సెప్పి మఱి పద్మవనంబుఁ బ్రవేశించువా రని పలికిన నప్పరమమును లన్నాతి యాతుధాని యగుటయుం గృత్తి యగుటయు వధింప వచ్చినది యగుటయు నెఱింగి కశ్యపాదు లగుపదుండ్రును దానికి దుర్బోధత్వంబు దోఁచునట్లుగా నిర్వచనసహితంబుగాఁ దమనామంబులు సెప్పి రప్పాపవర్తన వెఱఁగుపడియుండ శునస్సఖుండు దనయభిధానం బభివ్యక్తంబుగా నుగ్గడించినం గృత్తి నీపేరు దెలియం జెప్పు మిది యేమి యనవుడు నతండు దేటపడం జెప్పియుండం జెప్ప వినియెద వి ట్లంట తప్పుగాదె యిట్టియుద్దండవు మత్త్రిదండంబుపాలు వడు మని బ్రహ్మాదండనిభం బగునిజహస్తగతదండంబున దానిశిరంబు బెట్టు వ్రేయుచుఁ బాపకర్మురాలా పడుము భస్మంబ వగు మని నిష్ఠురాక్షరంబుగా నిర్దేశించిన దుర్దశ యగుచుం బడి యారక్కసి భస్మీభూత యయ్యె నప్పు డప్పదునొకండ్రునుం బ్రమోదంబునం బయోజషండంబు సొచ్చి 222

తే బిసము లాదట నందఱుఁ బెఱికి రొంపి
వోవ నీట[2]ఁ దెమల్చి మోపుగ నమర్చి

1 యవియు 2 విడిల్చి కోపుగ.

తినియును బెట్టి నియమములకే గీన్పఁ జొచ్చి
తిర్చి యూరకలి ప్రుముఁగొని తినఁగఁ గూడి. 223

క. కొలను వెడలి బిసము లిడిన, నెలవునకుం బోయి యచట నిగిడించినచూ
డ్కులు కని దోపక యున్నను, గలయం బరికించి యెట్లుఁ గానక తనులోన్.

వ. ఒండొరులఁ శంకించి శపథంబులు వలుకువదము గాక యని నిశ్చయించి శున
స్సఖుని వినువానింగాఁ జేసికొని రప్పు డత్రి యి ట్లనియె. 225

తే. మొనవుఁ నన్నుట రవియభిముఖత నవకుఁ
గలుగ మూత్రపురీషమోక్షణము సేఁత
యధ్యయన మనధ్యయనమునందు నడపు
టగు బిసంబులు మ్రుచ్చిలి నట్టు లైన 226

వ. అనుటయు వసిష్ఠుండు. 227

క. శ్రుతి పదునని సన్న్యాసి నస్థితిఁ గాముకుఁ డగుటఁ గూర్కఁ జేకొని తిరుగ
నుతి నోమమి నయ్యెడ, దుర్గతి దూఁడులు మ్రుచ్చిలించుకష్టునకు నగున్.

వ. అని వెండియు. 229

క. సుత నమ్మికొనుట శరణాగతుఁ జేకొన కునికి నిచ్చ్కారముశకుపరి
వ్రతఁ జూచియు వేఁడుట నగు, గతి బిసములు డాఁచికొనుట గల్గినఁ గల్గున్.

వ. అనియెఁ గశ్యపుం డనంతరంబ. 231

చ. పలువుర్కొపభుక్తి [1]సభఁ బఠింపఁ బల్కుట దుష్టదాన ము
గ్గలి దివసంబునం గనయుకష్టత విప్రజనంబు లుబ్ధతా
కులితముఁ జేత నెల్లసరకుం గొని యమ్ముట కాదె దూఁడలఁ
గలవాడి మ్రుచ్చిలించు టని కశ్యపసంయమి పల్కె భూవరా. 232

వ. పశుసఖుఁడు. 233

క. స్నాతకుఁ డయ్యును గోవ్రతుఁడయి ధర్మ మెడలి శూద్రుఁ డగుట గా
గ్యాతురవిప్రప్రేష్యా, నిలి బిసము లపహరించునిష్ఠుర యయ్యెన్. 234

క. అని పలికె భరద్వాజుం, డను మాఱియు ప్రాణిసుఖ్య యగ్ని నిడెట్ట యెయొ
జ్ఞ వధ కరించి చదువుట, యను నివి సరి చూ బిసాపహరణంబునకున్. 235

వ. అని పలుకుటయు 236

తే. ముట్టునెడ భార్యఁ గవయుట మూత్రము పు
రీషమును నీర విడుపు విద్వేషయుక్తి
రూపిదున్జీవనము మృగాళోత్కరంబు
మ్రుచ్చిలుటఁ [2]భోగ్యకల్పమువలె నగుంప 237

క. అని జమదగ్ని మాఱియు ని, ట్లను సర్వోన్యాశ్రమధర్మ్య మునుపహయప్పు

1 కరు. ని [illegible] 2 భోగ [illegible] ముల [illegible]

రనిరూఢి పాఁడిమొదవుం, గనలి యడుచు టీడె బిసనికరచోరతకున్. 238

వ. అనవుడు గౌతముండు 239

క. ధృతవేదత్యజనానల, వితతివృథాత్యాగసోమ విక్రయవృషలీ
పతితా [1]దుర్గ్రామాజీ, వితలు బిసస్తేయకష్టవృత్తికి నెనయే 240

వ అని నిర్దేశించిన విశ్వామిత్రుం డిట్లనియె 241

క. తగుభృత్యులఁ బ్రోవ కునికి, దగనిభటులఁ బ్రోవు కపటధార్మికవృత్తిన్
జగతీపతిఁ గొల్చుట లెస్సగఁ బోలఁగ నేర్చునే బిసస్తైన్యంబున్ 242

వ. నావుడు నరుంధతి యల్ల నవ్వుచు 243

క సతతంబు నత్త దూఱుటఁ, బతియెడ దుశ్చిత్త యగుటఁ బరమాన్నము నొ
క్కత సేవించుట నగుదు, ర్గతి బిసములు డాఁచి కొన్నకష్టకుఁ గలుగున్ 244

సీ. అనుడు వంటకము సేసినయింతి దామున్నుగుడుచుటపనియెడఁ [2]గుటిలయగుట
బొంకులు వలుకుట పుత్త్రిక వెల గొని యిచ్చుట సుజనుల కెగ్గు సేఁత
యెట్టిదుర్గతిఁ దెచ్చు నట్టివ కల్గు బిసావలి ముచ్చిలినట్టు లైన
నిట్లు గాకయుఁ బుట్టు వెల్ల దాస్యంబు నీఁగక పోవు నక్కఁడు గనికృష్ట

తే. యనియె [3]గండ యసంతానుఁ డగుట గర్భ
దాసుఁ డగుట దరిద్రత్వ తప్తుఁ డగుట
చెందుఁ దూఁడులకట్ట ముచ్చిలినకష్ట
నరుని కని పల్కెఁ బశుసఖనాముఁ డధిప 245

వ. అని యిట్లందఱుం దన కభిముఖులై పలికిన వారితో శునస్సఖుం డిట్లనియె.

క ఛందోజ్ఞున కైనను దన, నందన సధ్వరధురీణునకు నైనను నా
నందముగ నిచ్చుటం బో,లుం దూఁడులకట్ట ముచ్చిలుట దలపోయన్. 247

తే. అనిన నయ్యందఱును బుణ్య మైనకర్మ,మనఘ శపథంబునకు విషయముగ నీవు
పలికి తటు గాన బిసలతాప్రతతి నపహ,రించినాఁడవు మమ్ముఁ గారింప కిమ్ము.

సీ. అనిన నిక్కం బిది యందఱు నొండొరు నే మనియెదరొ పీ రీబిసముల
పొది యేను దాఁచి చూచెద నని దాఁచితి నిదె కొనుఁ డని దాని నిచ్చి మీకు
నలిగి వధించుట కై హోమవహ్నిఁ బుట్టించి వృషాదర్భి పంచెఁ గృత్తి
నది మున్న కాంచి రతౌర్త్రి నై వచ్చి యారక్కసిఁ జంపితి నిక్కమునకు

ఆ. వాసవుండ లోభవర్జనముఖభవ,త్సద్గుణములఁ జేసి శాశ్వతంపు
నెలవు గలిగె రండు నెగయుండు పుణ్యలో,కముల కని సమాదరమునఁ బలికె.

వ అట్లు పలుకుటయు 250

చ అనఘులుఁ బ్రీతిఁ బొంది మును లట్టుల చేసెద మంచు నింద్రు ప
జ్జన తగ నేఁగి దేవపరిషత్పరిపూజ్యపదస్థు లై వెలిం

1 దుష్కాపా .. బిసస్తైన్యకష్ట 2 గుటిలపద్ధుట 3 జండ

గి నిఖిలలోకనిత్యపరికీర్తితమూర్తుల నొప్పి రింతయు
న్నీను మహప్రిగ్రహాంబుమహనీయత నైనది సూవె భూవరా. 251

కావున లోభము విడుచుట, కేవియు సరి గావు గుణము లీగుణము మహీ
దేవునకు వలయుఁ బెద్దయు, నీవిధమున కమరసంఘ మెంతయు మెచ్చున్. 252

అని చెప్పి భీష్ముండు వెండియు. 253

ఈయితిహాస మార్యసభ నెవ్వఁడు నమ్మతిఁ జెప్పు వాఁడు దీ
ర్ఘాయువు శ్రీయు ధర్మము నముంచితకీర్తియు వృద్ధిఁ బొంద సౌ
ఖ్యాయతనాత్ముఁడై మను సురావలియుం బితృకోటియుం బ్రియ
శ్రీయలరారఁ గీ డతనిఁ జెంపక యుండఁగఁ జేయు నెయ్యెడన్. 254

—ఉపానద్దానవిషయక సూర్యజమదగ్నిసంవాదము—

అనిన విని యజాతశత్రుండు శంతనుపుత్రుతోఁ బితృకార్యాదులయందు గొడుగులుఁ జెప్పులు నిడుట యుత్తమప్రకారం బని చెప్పుదురు వానివిశేషం బుతెఱం గెఱింగింపవే యనుటయు నమ్మహాత్ముం డమ్మహీపతి కి ట్లను సూర్యజమదగ్నిసంవాదం బనునితిహాసంబు వినుము దాన నీయడిగిన యది దేటపడు జమదగ్నిమహాముని క్రీడార్థి యై శరాసనంబు ధరించి రేణుకాదేవి బాణంబులకట్టఁ గొని తనతోడం జను దేర నివాసంబు వెడలి యొక్కబయల నయ్యంపపోది నిలువ వైపించికొని దూరాపాతనం బాచరింప నక్కనుచుకోమలి నని యమ్ము లేఱికొని వచ్చి యిచ్చుచుండు 255

క. ఇవ్విధమున వినోదింప నినుఁడు గగన
మధ్యగతుఁ డయ్యె నప్పు డమ్మగువ యమ్ము
లేఱి తేరంగఁ బోయి యొక్కింత దడసి
యరుగుదెంచిన నాతఁ డయ్యబలతోడ 256

లోలాక్షి యచట నిమ్మెరి, యేల తడసి తనుఁ బేర్చునిను తేజమునన్
నేలకు వేఁడిమి దనికినఁ, జాలన వెనఁ ద్రొక్కఁ దలయుఁ జాలఁ దపించెన్. 257

ఇమ్మెయి నలంగి యొకవృక్షమ్మున క్రీనీడ నిలిచి చనుదెంచుట నా
కిమ్మెరి దడయు వలసె నని, యమ్ముద్దియ సెప్పెఁ జెమట యడరఁగ మేనన్. 258

విని యే మేమీ నొంచెనె, యినుఁడు నినుం దత్ఫలంబు నిప్పుడ కుడువం
గనియెదఁ గా కస్త్రానలమునఁ బొదివెద నతని ననియె ముని గోపమునన్. 259

దాని నెఱింగి భూసురతఁ దాల్చి వెసం జనుదెంచి యర్కుఁ డ
మ్మానితసంయమిం గని యమత్సరభావము దోఁప రోషముల్
మానుము నావుడుం బలుకు మానుము నీ వటు వాయు మేసెదన్
భానుని నేలఁ గూల నని పల్కె మునీంద్రుఁడు శోణితాక్షుఁడై. 260

పలికిన బ్రాహ్మణుం డోడుఁగఁ బాఱక నిల్చి మునీంద్ర యిట్టు లి

ట్టే మగు క్రూరవృత్తికిఁ గడంగుదురే సవితృండు రశ్ములన్
జల మొసఁగంగ నోషధులసంపద [1]హవ్యమహత్త్వ మొంది వే
ల్పులకు బలంబు నిచ్చు నది యుత్తము గాదె యతండు నొచ్చినన్. 261

చ. అనినను శాంతి లేమికి భయం బెదఁ గూరఁగ మ్రొక్కి యాతఁ డే
నినుఁడ సహింపు నావలన నెగ్గులు గల్గినయేని నీకు నె
మ్మనము దయామయం బని సమస్తజగంబులు సంస్తుతింపఁగా
విని మద మందుదున్ శరణు వేఁడెదఁ [2]గావుము నన్మునీశ్వరా 262

చ అనినఁ బ్రశాంతుఁడై తపను నాభృగుముఖ్యుఁడు ప్రీతి గారవిం
చినఁ బ్రమదంబునన్ గొడుగుఁ జెప్పులు మానసవృత్తిఁ దెచ్చి య
మ్మునికడఁ బెట్టి యత్తరణి మున్నివి లే వని పల్కి దీన మైఁ
దనుకదు వీనఁ బాదములఁ దాఁకదు నా దగు వేఁడి యేమియున్. 263

మ. నయ మిట్లారఁగ నాతపత్త్రము నుపానద్ద్వంద్వముం జూపి చె
ప్పి యపూర్వం బగుసృష్టిఖేలనమునం బెంపారినవస్తువుల్
దయ సద్విప్రున కీగి నైహికసుఖాదాత్త్యంబు నాముష్మిక
ప్రియముల్ దాతకు సుస్థిరంబులుగఁ గల్పించున్ మునీంద్రోత్తమా 264

మ. అనినన్ మోమలరన్ దినేశ్వరునిఁ దా నామంత్రితుం జేసి య
మ్మునిశార్దూలుఁడు వల్లభాసహితుఁడై మోదంబునం దేలుచుం
జనియెన్ నాఁడు జనంబు లెల్లను బ్రహర్షం బందుచున్ వానిఁ గై
కొని రవ్వస్తువు లిట్టి వేర్పడఁగ నీకుం జెప్పితిన్ భూవరా 265

చ దినకరచిత్తసృష్టములు దివ్యమునీశ్వరలాలితంబు లీ
వినుతపదార్థముల్ గరుణ విప్రునకున్ యతిసాధువృద్ధస
జ్జనులకు నిమ్ము నీ వది సుసారపుధర్మము సూవె దానఁ గ
ల్గును విను గోకులాకలితలోకము లో నగుపుణ్యలోకముల్. 266

క దానప్రవణ యుపానద్దానంబును నాతపత్త్రదానము సురస
మ్మాననభాజనము లగుట, నానాబుధజనులచే వినంబడు నెపుడున్. 267

క. అనిన విని పాండుభూవర, తనయోత్తముఁ డిట్టు లనియెఁ దాతకు శూద్రుం
డనఘా యెమ్మెయిచరితం,బున నిహపరపరమసౌఖ్యములఁ జెందఁ గనున్ 268

వ. అనుటయు నతం డతని కి ట్లనియె. 269

శూద్రున కవశ్యానుష్ఠేయం బైనధర్మంబు నిరూపించుట

క. లోకహితార్థంబుగ ముని, లోకోత్తముఁ డాత్మశిష్యలోకమునకు సు
శ్లోకుఁడు పరాశరుఁడు ధ,ర్మాకారము లెఱుఁగఁ జెప్పె నంచితచరితా 270

వ. అవ్వాక్యంబులు సెప్పెద నందు భవత్ప్రశ్నవిషయం బయినయర్థంబు నవగతం

---

1 హవ్యమయత్వ. 2 గావున నన్మునీశ్వరా

బగు నాకర్ణింపుము. 271

సీ. కరుణాఢ్యుఁ డగుపరాశరమునివరుఁడు శిష్యులకు ని ట్లను నింద్రియోత్కరంబు
గెలిచి యంతశ్శత్రుకుల మైనకామాదివర్గంబు నోర్చి గర్వంబు వదలి
త్రైవర్ణికులయెడ భావంబు భక్తిమయంబుగా శుశ్రూష యాచరించి
శూద్రుఁ డైహికసుఖసుగతులఁ బడయు వేదాధీతితపముల నాచరించె

ఆ. నేని నుభయలోకహీనాత్ముఁ డగు భూమి, సురనృపాలవైశ్యశూద్రులకును
నధ్యయనము గలనమగ్రత వాణిజ్య, మనుచరత్వ మధికధనము లరయ 272

క. ఇవి శాస్త్రదృష్టమార్గము, లవనిసురప్రభృతు లీసదాచారంబుల్
సువిహితములుగా నడపిన, భువనద్వయమునను బడయఁ బోలుం బెంపుల్.

తే ఇట్లు గా కాత్మధర్మంబు లెడల విడిచి
వర్ణములు నాలుగింట నెవ్వార లైనఁ
దోలఁగఁ ద్రొక్కినఁ బాటిల్లు దుష్టగతులు
మన్న కాలంబు పదవడి చన్న యపుడు. 274

వ అని పలికి శౌచవిధి యెఱింగింపం దలంచి యి ట్లనియె. 275

క మూత్రపురీషోత్సృష్టికి, రాత్రి పగలు దక్షిణోత్తరదిశాముఖతా
సూత్రణము వలయునది సం,ధ్యాత్రయమును నుత్తరంబ యగు నప్పనికిన్.276

క పలుక వలదు శౌచక్రియ, నలుపక మును నలుపునపుడు జలములు దోడలం
జిలుకుట యొప్పదు మృత్తిక, వలయు నపానంబునం ద్రివారంబు లిడన్. 277

క. గుదతలము నొవ్వఁ దోమినఁ, గదురును రోగంబు లేపగంధాపగను
ప్రద మగుకొలఁదిన శౌచము, సదురుగ నాచెప్పినట్ల సలుపఁగ వలయున్.278

తే అంబరంబున శౌచజలంబు వడుట, చెట్ట శౌచ మల్లల్లన చేత మేలు
వామకరశుద్ధి దొల్తఁ ద్రివారమృత్తి, కాకలనమునఁ దద్ద చేయంగ వలయు.

క. కుడిచేతఁ బిదప డాచేఁ, గడిగి పొరిఁ సప్తమృత్తికాకలనమునం
గ్గడుగునది కరయుగము నుఱి, కడుగ వలయు గుహ్య మల్పకమృదాకలనన్.

క ఇమ్మెయి గుహ్యతలము శుద్ధమ్ముగ నొనరించి కేల్ పదంపడి జలధా
తమ్ముగఁ జేసి సముత్థా,నమ్ము పిదపఁ బాదశోధనము సేయఁ దగున్ 281

క జనములు సూచుచు నుండఁగఁ, జనదు మలము మూత్రమును విసర్జింపఁగ న
ప్పనులకు శౌచాచరణం,బునకు నవశ్యంబు నోలములు గావలయున్. 282

క. ఆపత్సమయంబున శౌ,చాపాదన మిట్టిభంగి నబ్బమి మలనం
లేపనగంధము వోవఁ గ్రి, యాపరుఁ డై చేయునది మృదాకలనంబున్. 283

సీ. బుద్బుదవిరహితంబుగ వారిఁ గరమున
[1]గొనకొని పొరి డెందమునకుఁ జేరు

---

1 గొనిశొన్ని పొని డెందమునఁజేరు, మీఁనపగిం బోగి మున్గునసువు దోఁచు.

నట్లుగ నిశ్శబ్దమై యుండ ముమ్మాఱు
    ద్రావి యిమ్మాఱు తిర్యగ్విధమున
నాస్యంబు దొడసి నీరంబుచే శిరమునఁ
    బ్రోక్షించి యోష్ఠసంపుటము ముట్టి
నాసికాపుటములు నయనముల్ సెవులు మూఁ
    పులు హృదయము నాభితలము మౌళి

ఆ. ముట్టవలయు హస్తములు పాదయుగమధ్య,గతములుగ నుదఙ్ముఖత్వమొండెఁ
బ్రాఙ్ముఖత్వమొండెఁ బ్రాపించి ముమ్మాఱు,నాచమనము సేయు టార్యమతము

సీ. ముమ్మాటిజలపానమున నోలి ఋగ్యజుస్సామవేదంబులు సంతసిల్లుఁ
దొలితొలి వక్త్రంబు దొడయ నథర్వవేదంబును రెండవుసారె ధర్మ
శాస్త్రములో నితిహాసప్రమోదపురాణసంప్రీతులును గల్గుఁ జరణయుగముఁ
బ్రోక్షింపఁ బుండరీకాక్షుండు ప్రియమందు నయనంబు లంటిననలినహితుఁడు

తే. సమ్మదంబునఁ దేలు నాచమనసంప్ర,యోగ మిట్టిది వస్త్రయజ్ఞోపవీత
ధరణముల నన్నపానతంత్రముల మున్ను, నీసి పిదపను నిది యనుష్ఠింపవలయు.

తే. [1]ఆస్యశుద్ధి యొనర్చిన యపుడు వోక, భక్ష్యభోజ్యాదవంబులు పండ్లనడుమ
నిలిచి వదపడి పోవుట గలిగెనేని, నాచమన మాక్షణంబ చేయంగ వలయు.

వ. శౌచవిధి సమస్తవర్ణసామాన్యధర్మంబు శూద్రునకు నాచమనం బోష్ఠపుటం
బొకమరి ప్రోక్షించుకొనుటయు దానిం గరంబున నష్టం బొకమరిదొడయుటయు
నింతియ. 287

క. తాను శుచిత్వం బేమిట, నైనను నేమఱక నియతి నతులితశుశ్రూ
షానిరతుం డై శూద్రుఁడ, మానితవిప్రులకు నోడి మనఁగా వలయున్ 288

సీ. అవనీసురుఁడు జపయజ్ఞుఁ డధ్య యనోపజీవి తపశ్శోభి భూవరుండు
ప్రారంభయజ్ఞుండు శరము వందోపజీవకుఁడు పాలనశోభి వైశ్యుఁ డమల
హవ్యయజ్ఞుఁడు విక్రయాజీవి యాతిధ్యపరిశోభి శూద్రుండుఁ జరత్వ
యజ్ఞుండు శుశ్రూషణాజీవి దక్షత్వశోభి యట్టులు గానిచొప్పు (క్షి)

ఆ. వర్ణజాతులకు నవశ్యంబు నాలవ, వాని కెమ్మెయిం ద్రివర్ణభక్త
వలయు నదెప యతులవలన విశేషించి, నిత్యభజనపరత గృహస్థ మరయ. 289

క. యతి సర్వాశ్రమచరణ, స్థితులకు నుత్కృష్టుఁ డతని తెరు వూఁదిన శ
క్తత గలిగినవారు శ్రుతి, స్మృతివిహితాచారు లగుట మె లరయంగన్. 290

సీ. ప్రియవాదితయును శాంతియును దాంతియు ననాలస్యంబు నతులశీలంబుఁ గలిగి
నా కిది వలయు దీన నుదుస్తరంబును ఘోరంబు నైనసంసారజలధిఁ
గడతు నే నని భిక్షుకజనంబులకు నెవ్వి హితము లప్పనులు సంతతముఁ జేయు

---

1 యపుడు డొక్క, భక్ష్య...పండ్లయెడల.

చదుగు లొత్తుచు [1]నిష్ఠమడుఁగుచు నీచత ననుచరించుచు ధర్మమున నుపార్జి
ఆ. తంబు లైనయట్టిద్రవ్యసంచయములఁ, దృప్తి సేసి దేహగుప్తి నడపి
పగలు రేయు నాకపరిచర్య నొనరించి,శూద్రుఁ డిహపరములసుఖమువడయు

క. దానోపవాసముల న, న్నానితగతి లేదు శూద్రునకు యతిదెస న
మ్మానమునఁ దత్పూజా, ధీనరతిం గాని యెన్ని తెరువులఁ జూడన్ 292

తే. తెరువుఁ దప్పి తూఁగాడుచు నరుగుదెంచు
యతిఁ గనుంగొని మనమున [2]నడలు వొడమ
నెదురుకొని డప్పి దీర్చి సమ్మదము సేత
శూద్రునకు ధర్మవిధి యని శ్రుతులు సెప్పు. 293

చ. యతి రుజఁ బొందినం దొలఁగ నౌషధకృత్యముఁ బథ్యమై సమం
చిత మగునట్టిభోజనము సేర్చుటయుం మలమూత్రముల్ జుగు
ప్సితములు గానిభంగి గలచిత్తముతో జలకార్య మొప్పిద
ర్శితముగఁ జేతయుం గలచరిత్రము శూద్రున కిచ్చు సద్గతిన్ 294

క. ఏవిధమున నోపిన యతి,భావము దుఃఖంబు వాపునని సాదరచే
తోవృత్తిఁ బూని చేయం, గా వలయును శూద్రుఁ డది సుగతి నొందించున్.

సర్వవర్ణసామాన్యధర్మనిరూపణప్రకారము

వ. అని చెప్పి సర్వజాతిసామాన్యంబు లగుధర్మంబు లెఱింగించునాదరంబున నమ్మునివరుం డిట్లనియె 296

సీ. పరధనంబుల కాసపడక యొడ్లను దనయట్ల కాఁ జూచుచు నఖిలవస్తు
వులుఁదోఁచునడఁగువీచులచందమున మెఱుంగులభంగి నని కనికొనుచు నెందు
నాసక్తి లేక భూతాలిపై దయ గల్గి నడచుట హితము దో నడచుఁ జేసి
నది మేల చేయుట చదురు గీ పవశతఁ దొడరఁ బ్రాయశ్చిత్తదోహలమున
తే. వేగ తొలఁగించు టొప్పెడు వెరవ యెమ్ము, లేనిజంతువుఁ జంపి త్రిస్నానములను
ద్వాదశప్రాణసంయమనాదరమున,నొక్కయుపవాసమునఁ బాపయుక్తి వాయు

ఆ. అస్థి గలిగి హీనమగుజంతు వైనఁ ద,ద్ద్విగుణవృత్తి వలయుఁ బ్రగుణజంతు
వునకు నలుమడించుకొనునది నరమాత్ర, హింస యష్టగుణకృతిఁ బాయు

క. హీననరునట్ల గుజ్జము, నేనుఁగును మనుష్యవధ మనేకాబ్దికభి
క్షానిగతిప్రభృతిసుక,ర్మానుష్ఠానములఁ గాని యఱుగ దలఁతులన్ 299

తే. కల్లు ద్రావుట గురుతల్పగమన మధిక, పాతకము లివి ప్రాణముల్ వాయఁ బెట్టి
చేయుప్రతికారములఁ గాని చెడవు గోధ,రాద్యధికదానములు నైన నఱుగవండ్రు.

క. ఇవి యెఱిఁగి యెపుడుఁ బరలోకవిభీతి మనంబునందుఁ గల్గి సకలభూ

1 నిష్ఠ మడుగుచు 2 నడలఁ వొడమ

తవిషయదయ నూనినయ,ట్టివాఁడు గీ డెల్లఁ బో నడిచి మే లొందున్ 301

క. ఈనెఱఁ [1]గనికొని శూద్రుం, డైనను గ్రమవృత్తి నవ్యయం బగుపదముం
గానం బడయుట గల్గును, వానికి నియమముల త్రోవ వలవక యునికిన్. 302

వ. అని నిర్దేశించి యరిష్టంబు లెఱింగింప ననుకంప పుట్టుటయు. 303

సీ. పురుషు హిరణ్మయు నసుఁ డెవ్వఁ డుత్తరమునఁ గాంచు దక్షిణముఖత నుండ
నతనికి వర్షత్రయమున మృత్యువు వచ్చు రవిమండలంబు నిష్ప్రభము గాఁగఁ
గనిన రెండేఁడుఁ గౌముదిఁ దననీడఁ దూఁటు నూచిన నొక్కయేఁట నది వి
హాళిమై యున్న షణ్మాసమాత్రంబునఁ గర్ణముల్ గరములఁగదియ మూసి

ఆ. కొనినయపుడు మ్రోఁతవిన కున్న నెలనాళ్లఁ, గర్ణములును నాసికయును బట్టు
గదల వికృతవర్ణ కత పండ్లఁ గన్నులఁ, గలుగ నాఁడ మరణ మొలయునంత్రు

వ అట్లు వర్తిల్లునరిష్టంబులం దెయ్యవి దోఁచినం గలంకం బొరయనియంతరంగం
బుతోడఁ దృష్టాకలితం బైనసంనారంబునందలియాసంగంబు వదలి హృద
యంబేశాగ్రంబుగావించి మునీంద్రనిర్దిష్టనిర్మలధ్యానకర్మంబులందగిలియుండె
నేనిం గాలాంతకప్రసాదంబు వడయుం దెలివుకొఱంతం గాలగోచరత్వంబు
వొంది వైశ్యరాజన్యవిప్రకులంబులం దత్తద్విధసంపత్సమృద్ధంబులుఁ బ్రబు
ద్ధంబులు నగువంశంబులం గ్రమంబున జన్మించి. 305

క. అన్యైకకర్మంబులదెస, నెయ్యం బెసలారఁ గలిగి [2]నియమనిరూఢుం
డియ్యన యన సుకృతంబుల, నయ్యెడుసౌఖ్యంబు నిహామునందుఁబరమునన్.

తే. అనుభవించుచు గమనంబు నాగమనము
నాచరించుచు బ్రహ్మసభాంత మైన
పుణ్యలోకనికాయంబుఁ బొంది యెల్ల
నెఱిఁగి యూహించి యి ట్లని యెదఁ దలంచు. 307

క. ఇవి యెల్ల నశాశ్వతములు, భవమరణాకలితములును బటుసంసారో
ద్భవదుఃఖయుక్తములు సుఖ, లవయుతములు వీనియందు లౌల్యం బేలా 308

వ. అని తలంచి యపునర్భవకారియు ననధికంబును నచలంబును నగుధర్మంబు
గోరుచుండు నకృతకర్మఫలంబు నొందను గృతకర్మఫలంబు దొఱంగను నెవ్వ
రికి వశంబు గామి ధ్రువం బగుటం జేసి కృతకర్మవిశేషంబున నతండు వాన
వాది వరిష్ఠనహవాసంబున వర్తించి. 309

తే. పుణ్యఫలకాలమునయంతమున నితాంత, సంప్రబుద్ధజనంబువంశమునఁ బుట్టి
బ్రహ్మసంస్కారముల నెల్లఁ బడసి యతిథి, దేవపితృకోటులకుఁ బరితృప్తి సేసి.

తే. భార్య పుత్త్రు లాదిగఁ గలపాశసంచ
యంబు నిరసించి యతిధర్మ మాచరించి

---

1 గైకొని. 2 నిత్యవిధిజ్ఞుం.

తవిషయదయ నూనినయ,ట్టివాఁడు గీడెల్లఁ బో నడిచి మేలొందున్ 301

క. ఈనెఱిఁ [1]గనికొని శూద్రుం, డైనను గ్రమవృత్తి నవ్యయం బగుపదముం
గానం బడయుట గల్గును, వానికి నియమములత్రోవ వలవక యునికిన్ 302

వ. అని నిర్దేశించి యరిష్టంబు లెఱింగింప ననుకంప పుట్టుటయు. 303

సీ. పురుషు హిరణ్మయు నరుఁ డెవ్వఁ డుత్తరమునఁ గాంచు దక్షిణాముఖత నుండ
నతనికి వర్షత్రయమున మృత్యువు వచ్చు రవిమండలంబు నిష్ప్రభము గాఁగఁ
గనిన రెండేఁడుఁ గౌముదిఁ దననీడఁ దూఁటు సూచిన నొక్కయేఁట నది వి
హాళిమై యున్న షణ్మాసమాత్రంబునఁ గర్ణముల్ గరములఁగదియ మూసి

ఆ. కొనినయపుడు మ్రోఁతవిన కున్న నెలనాళ్లఁ, గర్ణములును నాసికయును బట్టు
గదల వికృతవర్ణకత పండ్లఁ గన్నులఁ, గలుగ నాఁడ మరణ మొలయునండ్రు

వ అట్లు వర్తిల్లునరిష్టంబులం దెయ్యవి దోఁచినం గలంకం బొరయనియంతరంగం
బుతోడఁ దృష్టాకలితం బైనసంసారంబునందలియాసంగంబు వదలి హృద
యంబేకాగ్రంబుగావించి మునీంద్రనిర్దిష్టనిర్మలధ్యానకర్మంబులందగిలియుండె
నేనిం గాలాంతకప్రసాదంబు వడయుం దెలివుకొఅంతం గాలగోచరత్వంబు
నొంది వైశ్యరాజన్యవిప్రకులంబులం దత్తద్విధసంపత్సమృద్ధంబులుఁ బ్రబు
ద్ధంబులు నగువంశంబులం గ్రమంబున జన్మించి. 305

క. అర్హైకకర్మంబులదెస, నెయ్యం బెసలారఁ గలిగి [2]నియమనిరూఢుం
డియ్యన యన సుకృతంబుల, నయ్యెడుసౌఖ్యంబు నిహామునందుఁబరమునన్.

తే. అనుభవించుచు గమనంబు నాగమనము
నాచరించుచు బ్రహ్మసభాంత మైన
పుణ్యలోకనికాయంబుఁ బొంది యెల్ల
నెఱిఁగి యూహించి యిట్లని యెదఁ దలంచు. 307

క ఇవి యెల్ల నశాశ్వతములు, భవమరణాకలితములును బటుసంసారో
ద్భవదుఃఖయుక్తములు సుఖ, లవయుతములు వీనియందు లౌల్యం బేలా. 308

వ. అని తలంచి యపునర్భవకారియు ననధికంబును నచలంబును నగుధర్మంబు
గోరుచుండు నకృతకర్మఫలంబు నొందను గృతకర్మఫలంబు దొలంగను నెవ్వ
రికి వశంబు గామి ధ్రువం బగుటంజేసి కృతకర్మవిశేషంబున నతండు వాస
వాది వరిష్ఠసహవాసంబున వర్తించి. 309

తే. పుణ్యఫలకాలమునయంతమున నితాంత, సంప్రబుద్ధజనంబువంశమునఁ బుట్టి
బ్రహ్మసంస్కారముల నెల్లఁ బడసి యతిథి, దేవపితృకోటులకుఁ బరితృప్తి సేసి.

తే. భార్య పుత్త్రు లాదిగఁ గలపాశసంచ
యంబు నిరసించి యతిధర్మ మాచరించి

---

1 గైకొని. 2 నిత్యవిధిజ్ఞుం.

యిలు వెడలి గురుశుశ్రూష నలఘుసాంఖ్య
యోగశాస్త్రరహస్యైకయోగ మొంది. 311

సీ. పుణ్యంబు లైనయరణ్యంబులను శూన్యగృహముల దేవతాగృహములందు
గుహలను నిలుచుచుఁ గుడుపు భిక్షనొనర్చియొకచోటమరుగక యెల్లమియును
వలపును వెడలి నిర్ద్వంద్వత వాటించి మమత యహంకృతి మాని నిత్య
తృప్తాత్ముఁడును జనాధీనత్వరహితుండు నై గమ్యదిశ యొక్కఁ డనఁగ లేక
ఆ. మెలఁగుచుండి పక్వఫలము దొడిమఁ బాయు,పగిది గుణచయంబుఁ బాసియక్ష
యంబు నచలమును నిరామయంబును నగు,పదముఁ జెందు శుద్ధభావమొనఁగ.

వ. అని చెప్పి. 313

క. భిక్షుకుఁ డిమ్మెయి నీడముఁ, బక్షి విడుచునట్లు మాయఁ బాసి యభేద్యం
బక్షర మనుతత్త్వంబును, సాక్షాత్కృతిఁ గూర్చి నిలుచు శాశ్వతపదవిన్.314

వ. అమ్మహానుభావుండు సంసారసాగరంబు గడచుటయ కా దాశ్రితులనుం గడపం
జాలి యుండు. 315

ఉ. కావున భిక్షుఁ జెంది ప్రియకారిత శూద్రుఁడు గొల్చునేని నం
భావితుఁ డైనయాతనికృపారస మాని తదీయసంగవి
ద్రావితకల్మషుం డయి చిరక్రమవృత్తిత నాయి గ్రొచ్చి నీ
ర్వావిరి గన్నయట్టులు శివం బగుతత్త్వము గాంచు నెమ్మెయిన్. 316

తే. అఖిలజనులకుఁ బరమపదాభిలాష
వృత్తి సామాన్య యది యెండువెంట శూద్ర
జనములకు నెట్లు వొరలిన సఫల గాదు
దాని భిక్షుకసేవ సత్ఫలతఁ గూర్చు 317

—:o:— పరాశరమునిప్రణీతధర్మవిశేషంబు భీష్ముండు ధర్మజునకుం జెప్పుట. —:o:—

తే. వర్ణముల కెల్ల నింద్రియవ్యాప్తినిగ్ర
హంబు వలయు నియ్యది గన్నయంతఁ దృప్తి
బొంది యెం డానపడ కున్న నొందు సాధు
జనులు వెదకుననామయసత్పదంబు 318

తే. పరమ మైనయీధర్మంబు వట్టి పాప
యోను లగుకామినులును వైశ్యులును శూద్రు
లును సుగతి గాంతు రనిన సజ్జనతఁ బరఁగు
బ్రాహ్మణులకు రాజులకును బ్రాఁతె సుగతి 319

వ. అని చెప్పి వెండియు 320

సీ. బోధ మక్షీణపాపునకుఁ గల్గదు సద్గురుండు సెప్పంగ సంశ్రుతము లైన
పనులఁ బాపంబులు వాసిన నిర్మలజ్ఞానోదయం బగు దాన గర్వ

ముదయింప వచ్చిన నుడుపంగ వలయుఁ గర్వంబున గురుసమారాధనంబు
వదలిన నాబోధవైభవ మెడలిన యంతటఁ బోక కీడావహిల్లుఁ

ఆ. బరమబోధమునకు ఫల ముపశాంతిగా, నెఱిఁగి యెంతబోధ మెక్కు నయ్యె
నంతశాంతుఁ డగుచు ననవరతంబును, గురునిఁ గొలిచి మేలుపురుషుఁ డొందు.

సీ. రక్షించునది యుదరంబు శిశ్నము ధృతిఁ బాణిపాదములు దృక్పాటవములు
వినుఁ డింద్రియంబుల మనమును మనమున బుద్ధి నిల్లైనఁ బ్రబోధవికచ
హృదయస్థుఁ డై ధూసుమెడలినశిఖిఁబోలె వెలుఁగు దేవునిఁ జూచువెరవు గలుగు
యుక్తుండుగా కేలయొనవు మహేశ్వరుఁ గనుట యుక్తాత్ముండు గను సుభక్తి

తే. నట్టిభంగికిఁ జాలినయట్టిఁ డైన
వికృతిషోడశకంబును బ్రకృతిసప్త
కంబు మూలప్రకృతిఁ జిత్తకలన నరయ
వికృతియును బ్రకృతియుఁ గానివిభునిఁ గాంచు 323

క. ఇది సాంఖ్యానము దీనిని, మది కలవడఁ జేసికొనుచు నుఱవక గురు ని
ర్మదుఁ డై కొలువఁగఁ గేవల, పదము నతనికరుణ పెంపు ప్రకటము సేయున్.

తే. భిక్షుభావంబుఁ బొంది ఋూశిక్షు యూఁది
మెలఁగునర్హత త్రైవర్ణికునకుఁ గలదు
శూద్రునకు భిక్షుసంసర్గసులభ మసుల
పదము వానికి భిక్షుతఁ బరఁగఁ జనదు 324

క. పరమజ్ఞానులయొద్దను, బరఁగిన నజ్ఞుఁడును బోధభరితుఁ డగు నిరం
తరమేరుసమీపస్థితి, హిరణ్యరుచిఁ గాక మెనక మెసఁగినపగిదిన్. 325

క. గురుశుశ్రూషామహిమం, గరుణఁ జతుర్వర్ణహితము గా నిమ్మాడ్కిం
బరివర్ణితంబు సేసెం, బరాశరమునీశ్వరుండు పౌరవముఖ్యా 326

వ. అని సకలధర్మోపదేశధుర్యుం డై నభీష్ముండు పరాశరమునివర్యవాక్యసంచయం
బు సెప్పినం బరితుష్టుం డయి పరమవినయంబునం బాండవాగ్రజుం డక్కు
రుకులాగ్రగణ్యుతో నరులు సురలకు వంద్యు లగువారును గల రని వింటి
వారలవర్తనం బెట్టి దెఱింగింపు మనిన నతం డతని కిట్లనియె. 327

సీ. ఇట్లు మాతలి యమరేంద్రుని నడిగిన ధర్మార్థకామముల్ ధర్మచరిత
వర్తనఁ జెల్లించువారు వామాక్షులు గోరఁగాఁ దగురూపగుణసమృద్ధి
గలిగియు వర్జితకాము లయ్యెడువారు విద్యాధనైశ్వర్యవిషయగర్వ
విరహితు లగువారు విజితేంద్రియులు నిజదారతృప్తులుఁ దపోధనము గాఢ

తే. తత్పరతఁ గూర్చుఘనులు సత్యవ్రతులును
బరమశౌచులు బహుకార్యపరత లేని

గూఢధర్మములు సన్న్యాసకోవిదులును
దనకు నభివంద్యు లగుట యతండు సెప్పె. 328

వ. అనిన విని ధర్మతనయుండు తటాకనిర్మాణరూపం బగుధర్మంబువిశేషంబు విన వలతుం జెప్పవే యనుటయును ననిమిషనదీనందనుం డాదరభరితుం డై . 329

-: భీష్ముఁడు ధర్మజునకుఁ దటాకనిర్మాణఫలవిశేషంబు సెప్పుట :-

సీ. దేవతిర్యఙ్నరస్థావరాశ్రయము దటాకంబు విను మట్లుఁ గాక యందు
గోకులంబులు నీరు గొని [1]దానికర్తకులము నెల్లఁ బుణ్యలోకమున కనుచు
నీలోకమున శ్రీయు నెక్కుడు కీర్తియు నతనికిఁ జేయు వర్షాగమమున
నీతున వేసవిఁ జెఱువులో నీ రున్న నగ్నిహోత్రాదిమఖజ్ఞవాజి

ఆ వేయఫలము లోలి నాయన కగుఁ గట్టఁ, దగినతరువు లిడిన సుగతి గలుగు
నిహసుఖంబుఁ బొందు విహగాదిబహుభూత,వాసనౌఖ్య మతఁడు సేసెఁ గాన

క. సలిలాశయములు సేసిన, నల ఋప్రియ మందుఁ బితృచయము లూర్ధ్వగతుల్
గలుగును దానం దమ కను, తలఁపున నది గోచరుండు ధర్మతనూజా. 331

తే. ఛాయ నతిథివర్గంబుఁ బుష్పముల సురగ
ణంబుఁ బండులఁ బితృనివహంబుఁ బ్రమద
మందఁ జేయు వృక్షంబు ల ట్లగుట వృక్ష
రోపణక్రియ మేటిధర్మవు కుమార 332

క అనిన విని ప్రీతుఁ డై య, జ్జనవిభుఁడు గృహస్థధర్మసాకల్యజ్ఞా
ననిరూఢి నాదుచిత్తం,బున నొలయింపు భవదీయపుణ్యఫణితులన్ 333

క అనవుడుఁ దాత యలరి య,మ్మనుమనితో నిట్టు లనియె మహియును విష్ణుం
డును జేసినసంవాదము, విను మది నీకోర్కిఁ దీర్చు విశ్రుతకీర్తీ. 334

తే. నన్ను నీ వడిగినయట్లు వెన్నుఁ డర్థిఁ, బుణ్యజనంబులు మున్నుగ భూమిదేవి
నడిగె దానికిఁ బ్రియ మంది యమ్మహీను,భావ యి ట్లని చెప్పెఁ దద్భావములర

క. దేవాహుతవహపరిచ,ర్యావిధి యొనరించి బలిసమాచరణము భ
క్త్యావేశంబునఁ జేయఁగ, దైవతసంఘంబు సమ్మదంబునఁ దేలున్. 336

తే. అన్నమున దుగ్ధమునఁ బండ్ల నైన మూల, కోటి నైనను దనుపారు నీట నైన
నిత్యమును జేయునది పితృకృత్య మోపి,వైశ్వదేవ మవశ్యనిర్వాహ్య మనఘ

క ఆచేతపిదప దానం, బాచరణీయంబు శక్తి కనుగుణముగ భి
క్షాచర్య సేయువిప్రుల, వేచి యిడఁగ వలయు నెపుడు వేగమ భిక్షల్. 338

తే అప్పటికి వారు లేకున్న [2]నగ్ర మగ్ని,ముఖమునం దైన నిడునది సఖులు బంధు
జనుల నతిథుల గురుల భోజవిధాన, తృప్తులుగఁ జేసి బలివిధిఁ దీర్పవలయు

---

1 దానిక్రంతికులము 2 నన్న మగ్ని

వ బలు లుభయప్రకారంబులు వానియందు ధర్మార్థకర్మోపధివనరక్షోజనాదివిష యం బైన శ్రౌతబలి యేను మున్ను నిర్దేశించినయది యిప్పుడు సెప్పినయది పశుపక్షిచండాలప్రభృతిగోచరం బగుస్మార్తబలి యని నిర్దేశించి వెండియు.340

ఆ. విను గృహస్థధర్మవిధ మిది యీభంగి, నడపి పిదప భోజనంబు సేయ
వలయు విప్రుఁ డిట్టివాఁ డొందు నిహపర,సౌఖ్యసంపదలఁ బ్రశస్తచరిత. 341

క అని చెప్పినఁ గృష్ణుఁడు నెమ్మన మలర గృహస్థవిధిసమాచరణము ని
ష్ఠ నడపెఁ గర్మశ్రద్ధా,ఘన నీవును నట్ల నడపు గార్హస్థ్యంబున్. 342

క. అది దురితనిరాసము న,భ్యుదయానందంబుఁ జేయుఁ బుణ్యయశస్సం
పద నిచ్చు నూర్ధ్వలోక, ప్రద మగు దానిఁ గొనియాడు భరతనరేశా. 343

వ అని యిట్లు భీష్ముండు భీమాగ్రజునకుఁ గృహస్థధర్మప్రకారం బెఱింగించె నని చెప్పుటయు నప్పౌరవకులోత్తముల సంప్రశ్నోత్తరంబులు మఱి యెత్తెఱంగు నం జెల్లెం జెప్పవే యనుటయు 344

చ అపగతకామరోషహృదయాంతరఖేలనకల్య నిర్జపా
జపమహితప్రవృత్తైకపరసంగధురాధికలౌల్య చంద్రమ
స్తపనమయాక్ష కౌస్తుభనితాంతరుచిస్ఫురితాస్థిదానుదీ
ప్తిపటలచారువక్ష మునిధీస్ఫుటభావిత దేవసేవితా. 345

క సత్త్వాధిష్ఠాన కృతశు,భ తత్త్వప్రకటాభిధాన భక్తాధీనా
తత్త్వంపదార్థరూపా, తత్త్వసదనదీప ధూతదైత్యాటోపా. 346

మాలిని. జగదవనవినోదా సత్యజాతప్రమోదా
సగుణవిగుణభంగీ సంయమారామసంగీ
విగతవికృతమూర్తీ [1]విశ్వభూతప్రవర్తీ
సుగమగహనభూమా సోమపించాభిరామా. 347

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యానుశాసనికపర్వంబు నందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

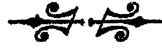
శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

అనుశాసనికపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

పరమమహిమనిశ్చల
తాపాదనకేళికౌతుకాతిశయమనో
వ్యాపారనిరూఢ స్తు
త్యాపాంగవిలాసలలిత హరిహరనాథా. 1

ధూపదీపనైవేద్యంబులఫలవిశేషము భీష్ముండు ధర్మజునకుఁ జెప్పుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. అట్లు గృహమేధిధర్మతత్త్వావగమము, దనకుఁ గలుగంగఁ జేసిన తాత కెఱిఁగి
మనుమఁ డూర్జితభక్తియు వినయగౌరవంబు సమధికతావైభవంబుఁ బొంద.

వ. మహాత్మా సుమనోధూపదీపనైవేద్యంబు లుత్తమంబు లగుపూజాసాధనంబులని వానిం గొని దేవతలం బూజింతురు తద్విశేషం బెఱింగింపవే యని యడుగుటయు నతం డాదరభరితుం డయి దీని శుక్రుండు బలిదానవేంద్రునకు బలి మనువునకు మనువు సువర్ణుం డనుతపోధనునకు సువర్ణుండు నారదునకుం జెప్పి రప్పరమముని నాకుం జెప్పె నత్తెఱంగు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని పలికి యప్పుడమిఱేని కిట్లనియె. 4

సీ. ఓషధు లమృత మయ్యుత్తమవస్తుసంతతిలోనఁ బుష్పవంతములు మేలు
పుష్పముల్ గొని సురపూజ లొనర్చిన మానవులకు మంచి మనసు గలుగు
నట్లు గావున సుమనోభిధానము పుష్పముల కయ్యెఁ దద్దివ్యపూజ లిచ్చు
నరులకోర్కులు సుమనస్కతఁ దీర్చుట నమరులు సుమనస్కు లనఁగఁ జనిరి

ఆ. కంపు రూపుఁ దెలుపుఁ గలిగి యకంటక, భూరుహాదులందుఁ బుట్టినట్టి
పుష్పములఁ బ్రియంబుఁ బొందికై కొంద్రుని,ర్జరులు పూజనములఁ గురువరేణ్య.

క నలినంబులు జాజులునుం, దులసీదళములుఁ బ్రభూతతోషము గీర్వా
ణులకుం జేయును యక్షా,దులకు జలోద్భవము లెల్లఁ దుష్టి యొనర్చున్. 6

క. అరుణంబులును సకంటక, తరుభవములుఁ గటుకగంధధామములు నొన
ర్తురు శాత్రవాభిచారిక, కరణమున నథర్వమాంత్రికతఁ గుసుమంబుల్. 7

తే భూతరక్షోగణములకు భూపవర్య, తీక్ష్ణగంధపుష్పంబులు దృష్టిఁ జేయు
నలఁప దీపు [1]వలచి పరిమళసుకాంతి, భరితములు నగుపుష్పలు నరులమెచ్చు.

క. విను దేవాలయమునఁ బిత్రృ,వనమునఁ బుట్టుకుసుమములు వలదు వివాహం
బునకును శాంతికపౌష్టిక, వనితాజనరంజనాది వర్తనములకున్ 9

తే కుసుమములగంధమున దేవకోటి వాని
దర్శనంబున యక్షులు దదుపభోగ
మున భుజంగప్రతాన మీమూఁడుదెఱఁగు
లను మనుష్యులు ప్రియ మందు టనఘ కలుగు. 10

క. దేవత లర్హ్మకుసుమపూ,జావిధిఁ బ్రియ మంది యపుడ జనుల యెడల సం
భావించి వారికోర్కులు, గావింతురు సఫలములుగఁ గౌరవనాథా. 11

తే. సల్లకీజాతనిర్యాస మెల్లదేవ,తలకు మే లంతకంటె గుగ్గిలము లెస్స
యగలు గంధర్వయక్షోరగాదులకుఁ బ్రి,యంబు ధూపదానమునెడ నధిపవర్య.

వ. ధూపదానంబులయందు నధికతరంబు గర్పూరధూపం బని చెప్పి మఱియును.

క సమధురమును గటువును దీ,క్ష్ణము నగుగంధములధూపకలన నగున హృ
ద్యములు సురయక్షరక్ష, స్సమితులకును దత్ప్రకారజాతులకు నృపా. 14

తే తగినయట్టిధూపము దేవతలకు నిచ్చి
పరమపుష్టియు నాయువుఁ బడయుఁ గర్త
యక్షగంధర్వపన్నగరాక్షసులును
ధూపమున మెచ్చి కోర్కు లిత్తురు కుమార. 15

క. మలయజము నగలు నుఱియుం, గలుగు సురభివస్తువులు నికామప్రియదం
బులు వైహారికధూపం,బుల యెడ మానవులచిత్తములకు నరేంద్రా 16

ఆ. [2]దైవతార్చ లపుడు తామసభూతర,క్షోముఖంబులై నకుత్సితంపు
జాతు లెల్ల దీపసన్నిధి నడఁగు న,ట్లగుట దీపదాన మధికఫలము. 17

క ఆలోకదాన మన భూ,పాల సరఁగు దీప మీఁగి భానము నర్ధ
ర్మాలోకనశీలం బగు, నా లెస్స యొనర్చినట్టి యతనికి నధిపా 18

1 గలిగి 2 దైవతార్చ నపుడు.

ఘృతము పాలమి వర్తి నికృష్ట యగుట, దగ నమర్పించి పెంచుట ధరణినాథ
కానియవి దీపదానవిధానమునఁ బ్ర,కాశనస్తువు దృఢదీప్తికముగ వలదె 19

అని యెండియు. 20

ఒరు లిచ్చినదీపం బప,హరించి తత్పాతకమున నంధుం డగు భూ
వర [1]రధ్యాసభ గుడిపై, గిరి దీపం బిడి విభూతికిం బాత్ర మగున్. 21

ఆలనేయి ముఖ్యము మహిషాదిమేష
జనితఘృతములుఁ దైలంబు మనుజనాథ
మధ్యమము లగుమేదోస్థిమాంసరసము
లరయ నింద్యముల్ దీపసమర్పణమున. 22

జ్యోతిస్సాలోక్యకులో,ద్ద్యోతనసహితప్రకాశయోగంబులు పు
త్రా తెచ్చు దీపదానము, దాత కొసఁగు నమరపూజితసుఖత్వంబున్ 23

దేవతలకు నగ్రపుసం,భావన నుపహార మిచ్చి పదపడి కుడువం
గా వలయు నట్లు సేయని, ధీవిరహితుఁ డసుర యగుట దెల్లం బధిపా. 24

కావున. 25

తనయింటఁ గలుగునన్నము, మును దేవతలకు నివేద్యముగఁ జేసి ప్రణా
మనియమసహితసమర్పణ,మునఁ గృతకృత్యుఁడుగ వలయుఁబురుషుం డనఘా

పూజకుండు శక్తిసంపన్నుం డయి యొనర్చిన 27

తిలపిష్టము దధిదుగ్ధం,బులు మఱియును ధూపములును బుణ్యపరిమళం
బులు నగుపదార్థములు విబు,ధులకుం బ్రియమొసఁగు బలివిధులఁగురుముఖ్యా

ఉపహారసమర్పకుఁ డగు, సుపురుషు గృహదైవతములు శుభములఁ గూర్చున్
నృపవర తత్కర్మరహితుఁ, గృప లేక నితాంతవిఫలకృత్యుం జేయున్ 29

రక్తమాంససహితభక్తపిండముల ను,ల్లసితలోహితాక్తలాజములను
సురను బలి యొనర్ప నురగయక్షాసుర, ప్రముఖభూతములు శుభంబు లొసఁగు

సౌమ్యాసౌమ్యబలులు విను, సౌమ్యాసౌమ్యప్రకారజనకృత్యంబుల్
సౌమ్యనృపోత్తమ యమ్మై, కామ్యముఁ దత్తత్ప్రపూజ్యకరణిం జేయున్ 31

అగ్రప్రదాయి వర్ణన, మగ్రుఁడు బలయుతుఁడు బుద్ధిమంతుఁడు లోకా
నుగ్రహపాత్రము శాత్రవ, నిగ్రహశక్తుండుఁ దత్త్వనిష్ఠుండు నగున్ 42

అనిన విని యజాతశత్రుండు గంగాపుత్త్రుతో సుమనోధూపదీపబలిప్రదానం
బులఫలవిశేషంబు లింకను విన వలతుం జెప్పవే యనుటయు నప్పురుషవరుం

1 సభ గుడిపై లోపల, గిరి

తే. ఘృతము పాలమి వ_ర్తి నికృష్ట యగుట, దగ సమర్పించి పెంచుట ధరణినాథ
కానియవి దీపదానవిధానమునఁ బ్ర,కాశవస్తువు దృఢదీ_ప్తికముగ వలదె. 19

వ. అని వెండియు. 20

క. ఒరు లిచ్చినదీపం బప,హరించి తత్పాతకమున నంధుం డగు భూ
వర [1]రథ్యాసభ గుడిపై, గిరి దీపం బిడి విభూతికిం బాత్ర మగున్ 21

తే ఆలనేయి ముఖ్యము మహిపాదిమేష
జనితఘృతములుఁ దైలంబు మనుజనాథ
మధ్యమము లగు మేదోస్థిమాంసరసము
లరయ నింద్యముల్ దీపసమర్పణమున 22

క జ్యోతిస్సాలోక్యకులో,ద్ద్యోతనసహితప్రకాశయోగంబులు పు
త్త్రా తెచ్చు దీపదానము, దాత కొసఁగు నమరపూజితసుఖత్వంబున్ 23

క. దేవతలకు నగ్రపుసం,భావన నుపహార మిచ్చి పగపడి ఘనుఁ డం
గా వలయు నట్లు

వ. కావున.

క తనయింటఁ గలు
మనియమసహితస

వ పూజకుండు శ_క్తి

క. తిలపిష్టము దధిదు
బులు నగుపదార్థ

క. ఉపహారసమర్పకుఁ
నృపవర తత్కర్మ

ఆ. ర_క్తమాంససహిత
సురను బలి యొనర

క. సౌమ్యాసౌమ్యబల
సౌమ్యనృపో_త్తమ

క. అగ్రప్రదాయి వర్ణ
న్యగ్రమాపాత్రము

వ. అనిన విని యజాత
బులఫలవిశేషంబు

1 సభ గుడిపై లోప

శ్రీమత్పరాయైనమః

శ్లో॥ నారాయణ సమారంభాం విద్యాశంకరమధ్యమాం
కళ్యాణానందపర్యంతాం వందేగురు పరంపరామ్॥

ఆస్తిక మహాశయులారా,

స్వస్తిశ్రీ వికృతినామసంవత్సర మాఘ శు ౧౦ లు శుక్రవారం పగలు వృషభలగ్న పుష్కరాంశమున నెల్లూరుజిల్లా కనిగిరి పట్టణ సమీపమున పాపన్నపల్లె నదీ తీరమ్మున శ్రీ శ్రీ శ్రీ సత్యానందభారతీ స్వాములచే ప్రతిష్ఠింప బడిన సాంబశివాలయమునకు ఆగమో_క్త విధానమున ధ్వజప్రతిష్ఠ జరుప సుమోహూర్తము నిశ్చయింపబడినది. త్రి రాత్ర దీక్షతో ప్రత్యహము మహాన్యాసపూర్వకరుద్రాభిషేకము, సూర్య నమస్కారములు, [illegible]గములగు జప హోమాదులును జరుగును.

లోకానుగ్రహార్థమై జరుపబడు యీ మహత్కార్యమునకు ఆస్తికమహాశయులును, భక్తాగ్రేసరులును, యథాశక్తి తోడ్పడి, తత్కార్య క్రమమందు పాల్గొని, స్వామిదర్శన, తీర్థప్రసాదములఁ బొంది సర్వవిఘ్నశ్రేయంబులు బడయుదురుగాత.

ఇతి నారాయణస్మృతి:
శ్రీ శ్రీ శ్రీ స[illegible]నందభారతిస్వామి.

చందా విరాళముల నీయదలచిన భక్తులెల్లరు
"శ్రీ తురుంబెళ్ల సుబ్బరామయ్య, టీచరు,
కనిగిరి" చిరునామాకు పంపవలెను.

[illegible] స్టార్ ప్రెస్, కనిగిరి.

డాకురువంశవరున కిట్లను నహుషువృత్తాంతంబున నది విస్పష్టం బగు వినుము చెప్పెద 33

—భీష్ముఁడు ధర్మజునకు నహుషునిధూపదీపదానవిశేషంబు సెప్పుట—

సీ నహుషుఁడు భూపాలనము సేయు చుండి రాజన మించుకయు లేక సత్త్వనిష్ఠఁ బుష్పంబులను ధూపముల దీపముల నివేద్యంబుల నమరుల కర్చ లిచ్చుఁ బితృసంతతికి దీనఁ బ్రీతి యొనగ్చు రాక్షసయక్షభూతభుజంగమాది తర్పణంబులు నర్హా తానిహూథములు గా నివి గొని యొనరించు నిట్లు నిత్య

తే నిరతిఁ జెల్లించి తత్ఫల[1]పరిణతి ప్ర
దీప్తతేజోవిశేషసంప్రాప్తదేవ
రాజ్యుఁ డై సురమునిగణపూజ్యభావ
మహిమఁ బొందియు దీనిఁ దా మఱవఁ డధిప 34

క. సురలఁ బితృదేవతలఁ ద, త్పరతను ము న్నెట్టు లట్ల పన్నుగ నమ్య క్పరితృప్తులఁ గాఁ జేయుం, బరఁకుసుమధూపదీపబలిదానములన్. 35

తే. దానఁజేసి తదీయమహానుభావ, మంత కంతకు నగ్గల మగుటకతనఁ దగియె మునివరవాహనత్వంబు నమ్మ,హోద్యుతికి వేయు నేల యవద్యరహిత.

క. విను మనుజేంద్రుల కెవ్వరి,కిని లేనివిశేష మతనికిం గలుగుట గ ర్వనిరూఢి నొంది దుర్వ,ర్తనపరుఁ డై యాతఁ డజగరత్వముఁ బొందెన్ 37

వ. అట్టియెడ బూర్వంబుననుం జేసిన పుష్పాదిదానపుణ్యవిశేషంబులమహానుభావంబువలన నవ్వసుమతీశ్వరు శపించినమునీశ్వరుండు నదయుం డయి శాపమోక్షంబు నిర్దేశించెఁ దత్ఫలవిశేషంబునన యశేషదోషనిరసననిపుణుండ వగు నీ వప్పుణ్యానుష్ఠానంబున కొదవి తని చెప్పి వెండియు. 38

తే పాండవాగ్రజ నహుషుండు బ్రహ్మసభకు,నాత్మగృహమునకరిగినయట్ల యరిగె నట్టిపెంపును జనవిభుం డవ్విశిష్ట, దానఫలమునఁ జూవె పొందంగఁ బడసె.

క. అని పలికి భీష్ముఁ డి ట్లను, విను మెందును దీపదానవిధి మే లనిశం బును జేయ నూర్ధ్వలోకం,బును గర్తకుఁ బరమదివ్యబోధము నిచ్చున్. 40

క. ఎన్నినిమిషములు దైవత, సన్నిధి వెలుఁగంగఁ జేయు జనుఁడు ప్రదీపం బన్నిసురవత్సరములు సు,ఖోన్నతి సన్నుతుల నాతఁ డొప్పు దివమునన్. 41

క అనిన విని ధర్మజుఁడు శం,తనుతనయునితోడ విప్రధనము నపహరిం చినయాతఁ డేగతిం జను, ననుటయు నతఁ డిట్టు లనియె నన్నరపతికిన్. 42

క. దురితము లనేకములు గల, వరయఁగ లోకమున వానియన్నిటికం టెన్ ధరణిసురధనము పాపపుఁ, దెరువునఁ గొను టధిక మండ్రు ధీరవిచారా. 43

[1] పరిణతిని. బ్ర, దీప్త.

క. భూసురధనాపహరణము, సేసినఁ గులనాశ మగుట సిద్ధము దానం
జేసి యగును జండాల, త్వాసంగము నపరభవమునందు నరేంద్రా 44

వ. ఒక్కయితిహాసంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 45

ఆ. క్షత్రబంధుఁ డనఁగఁ గలఁ డొక్క నరపతి, యతఁడు మాలవాని నధికదుఃఖ
భాగిఁ గాంచె గాలిఁ బఱచువిప్రక్షేత్ర,తలము రేణువునకుఁ దలఁగిచనఁగ 46

క. కని యీధూళికిఁ గడు రో,సినకారణ మేమి యనుడుఁ జెప్పె నతని కి
ట్లని యమ్మాలఁడు దొలుబా,మున నే నొకవిప్రుఁడొడుక మునులు నుతింపన్. 47

ఆ. పరమనిష్ఠతోడ బ్రహ్మచర్యవ్రత, మాచరింతు భిక్షితాన్న మొక్క
నాఁడు వేడ్కఁ బుణ్యనదితీరమున భుజిం,పంగఁ దలఁచి చనఁగఁ బాపమడరి. 48

క. ధరణీదేవక్షేత్రము, పరాగపటలంబు బహుళపవనంబుగతిం
బరఁగి నరనాథ నా దగు, కరంబునన్నమునఁ బట్టెఁ గడుసాంద్రముగన్. 49

క. ఆధూళితోడఁ గుడిచిన, నీదుర్జన్మంబు వచ్చె నిది యెఱిఁగెడుసం
వేదనము పూర్వపుణ్య ఫ,లోదయమునఁ గలిగె నిన్న యొకకల గంటిన్. 50

వ. దానిం జెప్పెద నవధరింపుము 51

క. ఒకవిప్రవరుఁడు ననుఁ గని, యకటకటా యనుచు నిలిచి యశలకు మీఁదుః
ఖకలాప మెల్లి వాయును, సకలంబును క్షత్రబంధుసంవాదమునన్ 52

క అనియె నని చెప్పి వీఁడ్కొని, చని మృతుఁ డై తొంటిబహుళసత్కర్మంబుల్
దను నుత్తమపదమునకుం, గొనిపోయిన నిత్యసౌఖ్యకుం డై యుండెన్. 53

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు గంగాపుత్త్రుతో నాకలోకం బేకప్రకారమనోహారి
యై యుండునో బహుప్రకారప్రమోది యై వెలుంగునో యెఱింగింపవే య
నుటయు నతండు పుణ్యకర్మంబు లనేకవిధంబులు గావే కావునం దత్తదను
రూపానేకస్థానం బై నాకంబు నిశ్శోకంబును నస్తోకసుఖకరంబును నై కరం
బొప్పుచుండు గౌతమశతక్రతుసంవాదం బను నితిహాసంబు విను మది భవదీయ
ప్రశ్నంబునకుఁ బ్రాదేశవిశదీకరణం బగునుత్తరం బై యుండెడు గౌతముం
డను మహాద్విజుండు వనంబునం దపంబు సేయు చుండి శుండాలశిశువుం దల్లి
లేనిదాని నొక్కఁడం గని కారుణ్యంబు వొడమ పుత్త్రునింబోలెఁ బెనిచె నయ్యే
నికకొదమ కాలక్రమంబున మేటియేనుం గయి మెలంగుచుండె నక్కాలం
బున భూపాలనంబు సేయుధృతరాష్ట్రుం డనురాజునాకారంబు దాల్చి నాకపతి
యయ్యేనుఁగకు వచ్చి యవ్వారణపతిం బట్టి తనకుం గొనిపోవువాఁ డై దీని నా
కిమ్మని యమ్మునిపతి నడుగుటయు నతండు 54

తే. ఇధ్మములు దెచ్చియిచ్చు నేనిచట లేని,సమయమునఁగాఁచు నీపర్ణశాల మర్త్య
బుద్ధియుతబుద్ధి యీధంతిఁ బుత్త్రుఁబోలెఁ, బెనిచినాఁడ నీకీఁజాల మనుజనాథ.

ఇంద్రద్యుమ్నకు మతంగమహామునితో నైనసంవాదము.

వ. అనుటయు నాకృత్రిమజనవిభుండు. 56

చ. మునులకు నేను నేటికి నమూల్యపుగోవులఁ బుచ్చికొమ్ము వే
యనఘ పసిండి నీవలసినంతయు నిచ్చెద నన్న శైశవం
బున నిది దల్లి లేకునికిఁ బుట్టినయక్కటికంబు పెంపునం
బెనుచుటఁ జేసి దీనిపయిఁ బ్రేమము నామదిఁ గల్గు భూవరా 57

క. కావున నొల్లను బదివే, ల్గోవుల నిచ్చినను నిష్కకోటి యొసఁగినం
బోవయ్య యేను మొఱ యిడఁ, గా వావిరిఁ గొనఁగఁ దగునె కరిపతి నీకున్.

క. అని మునిపతి పలికిన నజ్జనపతి వాహనము గాఁగ సామజముం గై
కొనఁ దగదె రాజునకు ని, ట్లనఁ దగునే నీకు విడువు హస్తిఁ బ్రియమునన్

వ. అని రాజసంబు దోఁపం బలుకుటయు నప్పరమద్విజుండు పుయిలోట దక్కి
యి ట్లనియె. 60

తే. పుణ్యకర్ములు హర్షంబుఁ బొందఁ గనుట, పాపకర్ములు శోకార్తి పాలుపడుట
యెచటఁ గల్గు నజ్జముసభ కేఁగుదెమ్ము, దంతి నచ్చట నిచ్చెద ధరణినాథ 61

వ అనుటయు నతండు. 62

సీ. వినుము నాస్తికులగుజనులుఁ బాపాత్మకులును గాక యేను వత్తునె మునీంద్ర
యచటికి నన్న నయ్యముఁడు పుణ్యుఁడు తదీయాపరం బొప్పదే యనియె విప్రుఁ
డమ్మాట కవ్విభుం డప్పుఁ బ్రోచునతండుఁ దల్లికిఁ దండ్రి కత్యంతభక్తి
గలవాఁడు నమ్మేలు గను నందు రా నొల్ల నని పల్కెఁ బల్కిన నత్తపస్వి

తే. రమ్ము మందాకినికిఁ దత్తటమ్ముపొంత, హస్తి విడిచెద ననుమాట యాడ నాతఁ
డతిథిశిష్టాన్నభోజులు నప్రతిగ్రహులును గంద్రది నరకు సేయుదునెయచటు.

క అనినను ముని మేరువనం,బున నీ కొప్పింతు గజముఁ బోద మనుడు న
జ్జననాథవరేణ్యుం డా,తని మోముఁ జూడ్కి నిగుడ దరహాసముతోన్ 64

క మృదువులు సత్యోపేతులు, సదయులు భూతహితు లందుఁ జనుజనములు నా
కదియేల వేక్క నిదె వచ్చెద నొండొకమంచిచోటు సెప్పు మనవుడున్ 65

క. నారదమునినాయకునివి,హారస్థల మైనవనమునం దిచ్చెద నీ
వారణము నచటు కిన్నర, ధీరమ్యం బప్సరోమతిప్రియ మనఘా. 66

సీ. అనిన గౌతముపల్కు విని గీతనృత్యాదిచతురులై దేవతానన్మునీంద్ర
హర్షంబు గావించునట్టివా రచ్చటి కరుగుదు రే నొల్ల నచ్చటనియె
నరపతి యుత్తరకురుభూము లనిమిషకమనీయములు సర్వకామ్యవర్షి
యగు నందు వాసవుఁ డట వచ్చికరి నొప్పఁ గొను మని పలికె నమ్మునివరుండు

తే. గామహింసారహితులకుఁ గాక నాకుఁ
దరమె తత్ప్రదేశం బని దర్పఫణితి
నాడెఁ బతి దాని కాభూసురాగ్రగణ్యుఁ
డిందుగృహమున నిత్తు ర మ్మిభము ననుడు. 67

క. దానరతులు నక్షము లా,దానవిముఖు లందుఁ బోవుతరముజనులు నా
కా నెలవు సెలవు లే దని, మానవపతి పలుక ముని సమధురవచనుఁ డై. 68

వ. అన్నరనాథుతోడ. 69

సీ. రవిపాల నిచ్చెద రమ్ము కుంజరముఁ జే
కొనుటకు ననిన నజ్జనవిభుండు
నుతతపస్స్వాధ్యాయరతులకు గంతవ్య
మచ్చోటు నా కేల యనుడు వరుణు
పురిఁ గుంభిఁ గై కొను పోద మన్న మునిఁ జూచి
యగ్నిహోత్రము నిష్టియజనములును
గఁవా రరుగుదురు గాక యన్నెల వొల్ల
నని యాడె భూపతి యతని కాతఁ

తే. డింద్రు కడ మర్త్యకోటికి నిష్ట మచట, గోరు నీ కిత్తు నని చెప్పె శూరయాజి
వేదిశతవర్ష పురుషులు వోదు రందు, దాని నేఁగోర నని పల్కె ధరణివిభుఁడు.

వ. పలికిన నప్పరమతపోధనుండు. 71

క. రదిఁ గొను మచ్చోటను వే, పోద ప్రాజాపత్యలోకమున కనవుడు నా
కది యేల యశ్వమేధుల,పద మనియెం బతి తపస్విపతి యాతనితోన్ 72

చ. అపగతమోహశోక మగునట్టిది గోగణలోక మిత్తు మ
ద్విపవరు నందు నీ కనినఁ దీర్ఘనిషేవులు గోప్రదానపు
ణ్యపరులు బ్రహ్మచర్యనియమాఢ్యులు నచ్చటి కేఁగువారు దా
నిపయిఁ బ్రియంబు నాదు మది నెక్కొన దక్కడ కేల వచ్చెదన్. 73

సీ. అని ధృతరాష్ట్రుఁ డాడిన ముని శీతోష్ణసుఖదుఃఖమిత్త్రారిముఖము లైన
బహువిధద్వంద్వముల్ పరఁగవు బ్రహ్మలోకమున నయ్యెడ సామజము హరింతు
గాని ర మ్మనుడు నమ్మానవపతి యసంగులఁ గృతాత్ములు వ్రతాచలితమతులు
నధ్యాత్మనిరతులు నందుఁ బోదురు గాక యచ్చటు గాన శక్యంబె నాకు

తే. నవనిసురవర్య యన రాజు నతఁడు సూచి
మునిమహాత్త్రరుఁ డే నిన్ను ననిమిషేంద్రుఁ
గా నెఱింగితి నెల్లలోకములఁ దిరుగు
దెచట నైనఁ బొంపదు గదా యెగ్గు నిన్ను. 74

చ అనవుడు మ్రొక్కి యింద్రుఁడు మహాత్మ మతంగజహేతువాఁడవ
ర్తను ననుఁ బంపు నీపనుపు దక్కొని చేసెద నన్నుఁ బుత్త్రుఁ డీ
వనకరి నాకు సాధుజనవత్సల యిమ్ము కరంబు నెమ్మిదీ
ని ననియె సాంత్వనంబుగ మునిప్రవరుండు గుణప్రదీపకా. 75

వ. అనిన విని యింద్రుం డి ట్లనియె 76

తే కరి సెలంగి నీమీఁదఁ బుష్కరము సాఁచి
మూరుకొనియెడు నడుగుల మ్రోల నిల్చి
ముద్దు [1]గురియుచుఁ బలుమఱు మ్రొక్కు నిట్టి
దాని ని న్నేల పాపుదు మానసీయ 77

మ. నను నే డాఁచెద నన్న నేబుధులుఁ గానం జాల రత్యీక్షణబో
ధనసంపత్తి నెఱింగి తేర్పడ మునీంద్రా రంపు నీవుఁ భవ
త్తనయుం డేకరియుఁ నితాంతసుఖనిత్యం బైన నాకంబునం
దనపాయస్థితి మత్సుఖత్వమునఁ బెంపారం బ్రవర్తింపఁగన్. 78

ఆ. అనుడు సంతసిల్లి యట్ల కా కనిన నమ్మునివరుండుఁ గురియు మున్న గాఁగ
నేఁగె దివమునకు మహేంద్రుండు సమ్మోదభరితుఁడగుచుఁ గురునృపాలవర్య. 79

క. అనిన విని భీష్ముతో నజ్జనపతి యి ట్లనియెఁ దపము సారపుధర్మం
బని యాఁది మీరు సెప్పుదు, రనఘా లేకుండు నే తదధికం బొకఁడున్. 80

వ. అనుటయు నా దేవవ్రతుం డానరదేవో త్తము నర్మిలి నాలోకించి. 81

భగీరథునకు బ్రహ్మతో నైనసంవాదప్రకారము.

సీ. వినుము ధర్మము లెల్ల వినుతకృత్యంబుల తప మెన్ని యెన్నఁగా ధర్మమొదుఁ
గలదు తపం బనఁగా నియతాశనత్వము భగీరథుఁడు పద్మజునిసభకు
నరిగిన నతనితో నద్దేవుఁ డిందుల కతులనిర్మలతప మాచరింప
కరుగు దేరంగ నెవ్వరికిని రా దెట్లు వచ్చితో యనిన నవ్వనుమతీశుఁ

తే డేను గోదానములును భూదానములను
గన్యకాదానములుఁ దీర్థకలనములును
రాజసూయాశ్వమేధాధ్వరములుఁ బెక్కు
సేసినాఁడ వచ్చుట దానఁ జేసి కాదు. 82

మ. అవనీదేవత లొక్కెడం గ్రతువిధివ్యాసక్తు లై యుండఁ ద
త్ప్రవిఘాతంబులు దోఁచె నేను రణసంరంభంబునన్ వారి కు
త్సవ మొందించితి వానిఁ బాపి ముద మందన్ వారు నన్ బ్రహ్మపా
ల వరిష్ఠావ్యయసౌఖ్య మొందు మని లీలం జెప్పినన్ వచ్చితిన్. 83

1 గునియుచుఁ

తే. ఆఁకలియు నీరువట్టును నాదరింప
కేను విప్రులపని సేసి యిట్టిమహిమఁ
గంటి నియతాశనత్వము గాక తప మ
నంగ వే ఱొండె ధర్మాభినంద్యహృదయ. 84

చ అనుటయు బ్రహ్మ యవ్విభున కర్ఘ్యన లిచ్చి తగంగ గారవిం
చె నధిప నీవు విప్రుల భజింపుము సంయమితాశనుండ వై
యని దివిజాపగాసుతుఁడు సాదరభాషణవృత్తిఁ జెప్పిన
న్విని ముద మంది ధర్మజుఁడు నెమ్మి దలిర్పఁగ నమ్మహాత్ముతోన్. 85

క. పురుషుఁడు శతాయు వను శ్రుతి, పురుషవరా బాలురైనఁ బొందుదురు మృతిం
జిర మగు నేమిట నాయు వ,చిర మగు నెద్దానఁ దెలియఁ జెప్పుము కరుణన్.

వ. అనుటయు నయ్యఖిలధర్మవేది యవ్విభున కిట్లనియె. 87

తే. అనఘ యాచార మాయువుఁ బెనుచు నదియ
కాదు శ్రీయును గీర్తియుం గలుగఁ జేయు
విను దురాచారుఁ డాయువు పెనుపుఁ బొందఁ
డతని సర్వభూతంబులు నభిభవించు 88

క కావున నాచారపరత, భూవర మేల్ సాధుజనులు వోవు తెరువు సం
భావించుట యాచారము, దా వర్ణాశ్రమసమర్థ్యాతం బరఁగు నృపా. 89

ఆ. గురునిమాట సర్వఁ గొనమి దుశ్శీలత
పిట్ట పుడుక గోరు పిసుకఁ ద్రుంపఁ
గఱవ మరుగు టుభయకాలాస్తమయసమ
యముల భానుఁ జూచు టాయు వడఁచు 90

క. విను క్రోధంబును హింసయు, ననృతంబును లేమి సంధ్య లైనం దదుపా
సనము సురపూజనము రే, పొనరించుట చిరతరాయు వొనరించు నృపా 91

క. పరదారగమన మెప్పుడు, పురుషున కది యెల్ల పాపములకంటె నరే
[1]శ్వరవర యాయుస్సంక్షయ, కరంబు దద్వర్జనంబు గడు మే లరయన్. 92

క. [2]పరదారలయందును సఖ, గురువృద్ధనృపాలబాలకులబాంధవభూ
సురవైద్యభృత్యబుధనా,గరకులనేతు లాయువునకుఁ గడుఁ జే టనఘా. 93

వ. అని చెప్పి 94

క. మే లివి గీ డివి యని భూ, పాలక యేఁ జెప్పినట్టిపను లెఱుఁగుము నీ
వోలిన యాయువుఁ బెనుపం, జాలు ననియు నపహరింప శక్తము లనియున్

తే. తగనియది యెద్ది యైన వ్రతంబు పూని
మాన నోపిన నాయువు మాల్పకుండు

1 శ్వర పరమాయుస్సంక్షయ 2 పరదారములందును.

తే. ననుభవించిన నవకీర్ణ యందు రట్టి,యఘము వోవుఁ బ్రాయశ్చిత్త మాచరింప
నుత్తరము పడమర దలయుఁగ శయింపఁ,దగదు శీర్ణతల్పంబునిద్రయును గీడు.
క. సితపీతంబులు ధార్యము, లతులమతీ కుసుమకోటియందుఁ గృతస్నా
నత రే పాపము శుచితా,చ్యుతుఁ డగు సుస్నాతుఁడేని నొడలు దొడసినన్.
తే నీళ్లనాడక మును పూఁత నిందితంబు, చీర తడితో విదిర్చుట సెట్ట యొరులు
గట్టి విడిచినవస్త్రంబు గట్టఁగాదు, మడతమార్చు టొప్పదు [1]కడుమాపు డైన.
క వలవదు వటపిప్పలముల, ఫలములు నములంగ మేడిపండ్లును దగ దా
వుల మేఁకల నెమిళులయెఱు, ములుఁ గానివి యవిహితంపుఁజోటుల నధిపా.
క. విను [2]మొరుచూచిన మూచూ,చినభోజ్యము నింద్య మన్యచిత్తముతోడం
గొనఁదగ దాహారము పొ,త్తునఁగుడుచుటయఘముగూడుదూపించుటయున్
క చేతఁ గొని యుప్పు [3]నములుట, రాతిపయిని నుప్పు గొనుట రాత్రి దధిమధూ
పేతంబుగఁ గుడుచుట ధ,ర్మేతరములు రేయి సక్తు వెగ్గు నరేంద్రా. 110
క ఒకళులు సూచినయది వా, రికిఁ బెట్టక నములుటయును బ్రీతిం దనపం
క్తికిఁ దెచ్చినచుట్టలు వే, ఱొకభంగిం గుడువఁ గుడుపు నుఱు విమభుక్తిన్.
క. నేయి మధువు సక్తువు దధి, పాయసము జలంబు భుక్తపరిశిష్టము భూ
నాయక యేరికి నిడఁ దగ, దాయువు పెంపారఁ గోరు టాత్మఁ గలిగినన్ 112
తే. అంగుళాగ్రముల్ సిటికెనలందు మొదళు
లనఘ దేవర్షితీర్థము లనఁగఁ బరఁగు
నరుస వల కేలియుప్పలవాయి పైతృ
కంపుఁదీర్థంబు తర్పణకార్యమునకు 113
క. ఆచమనపూర్వకంబుగ, నాచరణీయంబు సర్వ మగుతర్పణముల్
వాచఁగపరుషత క్రోధం, బాచారవిధిజ్ఞు లఘము లండ్రు కుమారా 114
క దినమునసురతం బెయ్యెడఁ, జనదు చెడిపఁ గన్యఁ గవయఁజనదు పతిత నం
టనిదాని నగ్నఁ జూడం, జన దుమిసిన వార్ప కునికి సత్కుతుఁ డైనన్. 115
ఆ అట్టియెడలఁ దనకు నాచమనము దొర
కొనక యున్న సూర్యుఁ గనుచుఁ బ్రణవ
కలనతోడఁ గూడ వలచెవి ముట్టుట
శుచిత నిచ్చు నండ్రు సూరిజనులు. 116
ఆ భగిని గురుని మిత్త్రుఁ బండితు వంశజుఁ, బేదవడినఁ దెచ్చి ప్రియముతోడఁ
దనగృహమునకల్మి కనురూపముగఁ బ్రోపు, పెనుపు సేయు నాయువునకు సిరికి
క. పారావతములు శుకములు, శారికలును బుష్పలతలు జనవర పసిఁడిం
దారమున నైనముట్టులు, నారయ గృహమంగళంబు లాదర్శములున్. 118

1 కుఱుమాపు డైన 2 మాచూచిన, మాన్పూచిన అని నంజాటు.

తే. క్రుప్వ గ్రద్ధ దివ్యారుపుఁబ్రుప్వ గూఁబ
యిల్లు సొచ్చిన శాంతి సేయింప వలయుఁ
జదువుఁ గుడుపును సందెలఁ జనదు రాత్రి
యైనఁ బితృకార్యములు సేయు టఘముఁ జేయు. 119

క. కులమును రూపము శీలముఁ, గలకన్య వరించి యందుఁ గనినయపత్యం
బులకుఁ దగ నడపునది నుం,గళములు గృతదైవపైతృకక్రియుఁ డగుచున్.

తే. వలయుఁ బ్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖత్వముల నొకటి
తారకంబులుఁ దిథులును వారములును
జోస్యు లెఱిఁగించినవి మేలు సువ్రతైక
లోల మంగళిపనికిని దైలమునకు. 121

క. వినుము సపిండీకరణ,మ్మున నేకోద్దిష్టమునను భోజనవిధి వ
ర్జన మొప్పు నామతింపక, చన దామెతఁ గుడువఁ బోవ సజ్జనవినుతా. 122

క. తల్లికిఁ దండ్రికి సుతులకు, నెల్లవిధంబులను వలయు హితములు సెప్పం
బల్లకుఁడు గాక కర్జము, [1]సల్లభ్యము గాఁగఁ జూచి సౌజన్యనిధీ. 123

సీ. క్షత్త్రియుం డశ్వంబు గజమును రథమును నెక్కనేర్పులు గనుఁ బెక్కగఱచి
నానాయుధాభ్యాసనైపుణంబునఁ బొల్చి యుద్ధతంత్రములకు నోహటింప
కుండెడుమదిఁ జేర్చి దండనీతికి బోధకం బగునట్టిశాస్త్రంబు మొదలు
గాఁగ గాంధర్వంబుఁ గామతంత్రంబు లోనుగ శాస్త్రములు నెల్లఁ దగినభంగి

ఆ. నలవరించి మున్న యధ్యయనంబునఁ, జొరవు గలిగి ధర్మచరణవేది
యై ప్రజాభిరక్ష యధ్వరకరణంబు, వలను మెఱసి నడప వలయు నధిప. 124

క. విను వర్ణాచారంబుల, ననఘ యిచటఁ దెలుపఁ దొడఁగ నైనను మును లీ
పను లాయుర్వృద్ధికరము, లనుటకతన వలసె నీకు నై చెప్పంగన్ 125

సీ. అధిప రజస్వల నంటుట కల్మష మాచరితస్నాన యైనసతిఁ జ
తుర్థదినంబున దోషాసమయమునఁ జెందంగఁ దగు నంద్రు గొంద ఱాగ్య
లేనపునాఁ డొంద నింతియు షష్ఠాహమునఁ బొంద మగవాఁడుఁబుట్టు వినుము
మఱియును సమవిషమము లగుదివసంబులం దోలిఁ బురుషుండు నంగనయును

తే. సంభవింతు రిట్టులు షోడశంబుదాఁక, నెల్లనాఁడును ఋతుశక్తి యెడలకుండ
నెట్టికార్యము గల్గిన ఋతుమతీస,మాగమము దప్ప నీ కున్ననాయ వెక్క.

క. విను మాచార మవశ్యం,బును నడపఁగ వలయు ధర్మమున కది మూలం
బనఘా ధర్మం బాయువుఁ, బెనుచును లక్ష్మిని యశంబుఁ బెం పొందించున్.

తే. ఇన్నియాచారములలోన నెక్కు డంద్రు
సకలభూతంబులందును సదయుఁ డగుట

---

1 సల్లాపము గాఁగ.

యాదిమును లట్లు గావున సఖిలవర్ణ
ములకు దయకల్మి పెద్దయు వలయుగుణము. 128

క. ఈయాచారాధ్యాయం, బాయుశ్శ్రీసత్కీర్తికారి యగుఁ బాపంబుల్
వాయం జేయును బృథివీ, నాయక సద్భక్తిఁ జదివినను దగ వినినన్ 129

తే. అనినఁ బ్రీతుఁడై పాండునృపాగ్రతనయుఁ
డమరతటినీతనూజుతో నన్నదమ్ము
లేమివిధమునఁ దమలోన నెనసి నడచు
వార లెఱిఁగింపు మనుటయు గారవమున 130

వ. అతం డతని కి ట్లనియె 131

క. విను భక్తియు వెఱపుఁ గలిగి, యనుజన్ములు పెద్దవాని నారాధింపన్
జనవర యతండుఁ దమ్ములఁ, గొనియాడన్ సిరికిఁ బట్టగుదు రుజ్జ్వలులై. 132

క. అనుజుఁ డొకఁడు వెంగలి యై,నను దప్పెడుఁ గాని పెద్దనకుఁ గార్యజ్ఞా
ననిరూఢి లేక తక్కిన, ననుజన్ములు సిక్కువడుదు రవనీనాథా 133

చ. జనవర యన్నదమ్ములు ప్రసన్నమతిం గలకల్మి పంచి కు
డ్చిన వినుతించు లోకమును శ్రీయుఁ బొరిం బొరిఁ బెంపు నొందు లో
భనిరతిఁ బెద్ద కానపడి పాడి దొఱంగినఁ బ్రాణగోడ్డపుం
బను లగు నవ్విధంబు మనపడ్డది గాదె జగం బెఱుంగఁగన్. 134

తే తండ్రిపిమ్మట నన్నయ తండ్రి పిన్న, వారలకు నెల్ల నాతనినసిత దల్లి
దల్లిగడచన్న నని చెప్పి తాతమఱియు, మనుమనికి నిట్టులను నభిమన్యుపౌత్ర.

క. మానవనాయక యగ్రజుఁ, డైనను ననుజన్ముఁ డేని నన్యాయంబుం
బూని సహోదరులకుఁ గీ, డైన నతఁడు దండ్యుఁ డంచు రవనీపతికిన్ 136

వ. అని సహోదరప్రకారంబు సెప్పి వెండియు 137

క విను మప్పుఁ దల్లియట్లుగఁ, గొని నడపఁగ వలయుఁ జన్ను గుడిపి పెనిచె నె
వ్వనిత యదియు నాతనికిని, జననీసమ యండ్రు బుధులు సౌజన్యనిధీ. 138

క. జనకుం డధికుఁ డుపాధ్యా,యునకుఁ బదిమడుంగు లెక్క డుర్వీనాథా
జనకునకు దశగుణంబులు, జనని గురుత్వమున నిది ప్రశస్తము శ్రుతులన్ 139

క జననీజనకులచే నగు, జననం బాగమము దనువిమయ మని చెప్పన్
విను మాచార్యువలన నొం,దినపు ట్టజరామరంబు దివ్యంబు నగున్. 140

వ. కావున గారవంబున నాచార్యుండు సర్వాధికుండు 141

క. అని యిట్లు సుప్రసంగం,బున గురుజనతారతమ్యములు సెప్పినఁ దా
విని శంతనుతనయున కి, ట్లనుఁ బాండునృపాగ్రతనయుఁ డతులితభక్తిన్. 142

క. భూసురులకు నృపులకు నుప,వాసము నగుఁగాని యన్యవర్ణులకుఁ దదీ
యాసక్తి గలిమి పెద్దయు, దోసం బని విందు ధర్మధుర్యస్వాంతా. 143

భీష్ముఁడు ధర్మరాజున కుపవాసవిధివిశేషంబు సెప్పుట

వ. ఉపవాసవిధియోగ్యతయును దత్ఫలవిశేషంబును విన వలతుం జెప్పవే యనుట యు నప్పురుషవరుం డప్పుడమితేనితో దీని నీవు న న్నడిగినట్ల యే నంగిరసు నడిగిన నమ్మునిపతి నాకుం జెప్పె న త్తెఱంగు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని పలికి యి ట్లనియె 144

క రాత్రిత్రయంబు బ్రహ్మ[1]క్షత్రియులకు నుపవసింపఁ జనుఁ దదధికముగా గాత్రస్థితిఁ దప్పింపని, మాత్ర[2]నయిన మేలు కురుసమాజవరేణ్యా. 145

క విను వైశ్యులకును శూద్రుల,కును నాలుగుగుడుపు లుడుగుకొలఁదికి మిగులం జన దుపవసింప నుపవా,సనియూఢత పెంపు కల్మషము వారలకున్. 146

ఆ. పౌర్ణమాసిఁ బూర్వపక్షాష్టమిఁ జతు,ర్దశుల నుభయపక్షవశత వచ్చు షష్ఠిఁ బంచమిని సునిష్ఠమై నుపవాస, మున్న వివిధశుభము లొలయు నండ్రు

సీ. ఏకభుక్తవ్రత మెంతయు నిష్ఠ మాసం బెల్ల నడపిన సద్ద్విజుండు
నుభగాకృతియురూపశోభితాంగనయు సత్సుతులును ధనధాన్యతతులు భోగ
ములు సద్గుణంబులు భూరియశంబును మొదలైన బహుశుభంబులకుఁ బాత్ర
మగు నేఁడుకాల మయ్యతులవ్రతము సల్పి యఖిలభూలోకసౌఖ్యములుఁ ద్రిదివ

తే మోదమును గండ్రు రెండును మూఁడునాళ్లు
నీక్రమంబున నోపిన శ్లెక్కినట్టి
దినము లెడ పెట్టి కుడుచుచు ధృతి నొకేఁడు
నడపువారల తెఱఁగు లేర్పడఁగ వినుము 148

క ఎక్కుడుదినముల శుభములు, నెక్కు నఖిలవైభవములు నెక్కు దినమునం దక్కక యుండెడుకాలము, నెక్కు మహాత్మతయు నెక్కు నిభపురనాథా. 149

తే. వత్సరం బెల్లఁ బక్షోపవాసనియతిఁ, గడపినతనికిఁ బుణ్యలోకంబు లెల్ల వాసభూములు మాసోపవాసవృత్తి, యైన బ్రహ్మలోకంబుసౌఖ్యంబు గలుగు.

ఆ. ఎంతనిష్ఠ గలిగె నేనియు మాసంబు, లోనియంద యెక్కుడైనదినము లధిప యుపవసింప నగుఁ గాని మాసాధి,కోపవాసవృత్తి పాప మండ్రు. 151

వ. యుగసామర్థ్యంబుననుం బురుషమహానుభావవిశేషంబుననుం జేసి యుపవాస వ్రతంబు మహాధికకాలకృతం బయినను గీడుం జేయక యత్యంతఫలప్రదం బై యుండు. 152

తే మాతకును వేదమునకు ధర్మంబులకును
బరము లగుగురుశాస్త్రలాభములు లేవు
తపము లే దుపవాసవ్రతంబుకంటె
నధిక మైనది యండ్రు మహాత్ము లనఘ. 153

---

1 క్షత్రమునకు 2 మయిన వేళ

తే. పావనంబులలోఁ నెల్ల బ్రాహ్మణుండు, పరమపావన మను శ్రుతి పౌరవేంద్ర
యట్లు గావున భూదేవతార్చనంబు, భక్తిసంభృతముగ నడపంగవలయు. 154

వ. అప్రసక్తం బైనను నీయర్థంబు విన వలయునట్టిది గావునం జెప్పితి నని పలికి
వెండియు. 155

చ. అనశననిష్ఠఁ జేసి సుర లాదిమునుల్ మహితానుభావు లై
రనఘ సహస్రవర్ష సమనంతరకల్పిత మైన యేకభు
క్తనియమతంత్రముం నడపి గాధితనూజుఁడు బ్రాహ్మణత్వముం
గనియె మహోపవాసములఁ [1]గానిఫలంబులు లేవు భూవరా 156

క. కావున నుపవాసవ్రత, సేవనము శరీరమునకుఁ జిత్తంబునకుం
బావన మైహికమహిమయు, దేవనిలయసుఖము నివ్విధిం సమకూడున్. 157

క. పర మగునీవ్రతమున కం,గిరసుఁడు దర్శకుఁడు దత్ప్రగీతవిధమునన్
నరు లెవ్వరు దర్శకు లగు,దురు వారిం బొరయ వేమిదుఃఖములు నృపా 158

క. ఈతంత్రంబు పఠించినఁ, బ్రీతి వినినఁ బాయు బహుదురితములు దిర్య
గ్జాతులభావ లెఱింగెడు, నా తెలి వగు నపరభవమునందు నరులకున్. 159

వ. అనిన విని ధర్మజుండు సర్వధర్మజ్ఞానమాననీయునితో యజ్ఞకర్త యగుట మే
లని మీరు పెక్కుడలం జెప్పితిరి యజ్ఞంబు ధనధాన్యవిభవసహాయసంపన్ను
లకుం దక్కం దక్కటివారలకుం జేయ శక్యంబు గామి దెల్లం బెల్ల వారికి నను
ష్ఠింప నయ్యెడునట్టిపుణ్యకర్మం బెయ్యది యుపదేశింపవే యనుటయు నమ్మహీ
పతికి నమ్మహాత్ముం డిట్లనియె. 160

క. నరవర యర్థంబులునుం, బరివారము లేకయును శుభస్థితిఁ జేయన్
దొరకొని యుండుట గని యం,గిరసుం డుపవాసముం బ్రకీర్తించెఁ దగన్.

క. ఉపవాసాయాసంబును, నృపముఖ్యా దుస్సహముగ నీవు దలఁచి య
జ్ఞపరత్వము దుర్ఘట మను,నెప మిడి యి ట్లడిగి తని మనీషం గంటిన్. 162

వ. అనశనవ్రతంబులందును జులుకని తెఱం గెఱింగించెద. 163

చ. పగలును రేయుఁ గుడ్చి జలపానము లోనుగఁ గుడ్పునష్ట తు
ష్టిగ నొనరించి మర్త్యుఁ డొకటిన్ నడుమన్ మఱి యెప్డు నంట కే
మిగతిని బాపముం బొరయమిం దలకొల్పుచు హోమకార్యముం
దగుమెయిఁ జేయుచున్న విను ఁంగెటి జు న్నగు నూర్ధ్వలోకముల్. 164

వ. ఇది మేలితెఱంగు గొందఱు దుష్కరంబుగాఁ దలంతు రట్టివారలు దమ
యోపినభంగుల నంగిరసుం డుపదేశించినయుపవాసవ్రతవిశేషంబు లనుష్ఠిం
చువా రని చెప్పిన నప్పౌరవోత్తముం డయ్యుత్తమబోధనిధికి నమస్కరించి

1 గానిపదంబులు

సంతతంబు పోవ దాయు వత్యంతవృద్ధిఁ
జేయుఁ దగినది సేసినఁ జెప్ప నేల. 96

వ అని పరిభాషించి 97

క దేవగృహాముకపు వీథిని, గోవాటమునందు రచ్చకొట్టముపొంతన్
భూవర సస్యములను విస్త్రావిసృజన మొప్పదండ్రు చారిత్రవిదుల్. 98

ఆ ప్రాఙ్ముఖుండు నార్ద్రపాదుండు నై భోజ
నంబు సేత మేలనంగ విందు
నిలిచియుండి కుడుపు నింద్య మద్మొయి మూత్ర
సర్జనంబుఁ బాపసరణి యండ్రు. 99

క అనలము గోవులు బ్రాహ్మణుఁ, జన దెంగిలితోడ ముట్టఁ జంద్రార్కులఁ జూ
డను నమ్మెయిఁ దగ దాసన, మును గాంస్యము ననఘ భిన్నముల సర్జ్యంబుల్

ఆ వృద్ధు వచ్చునపుడు విను బాలు ప్రాణంబు
లెగయఁ జూచు నతని కెదురులేచి
ప్రణతిఁ జేసెనేనిఁ బాదుసఁ బడి యవి
దొంటియట్ల నిలుచు దురితదూర 101

తే అధ్యయనమున మస్తకం బంటుటయును
నిద్రయును నశుచితతోడ నింద్యకోటి
శిరముఁ ద్రోకంగఁ దగ దిరుసేత మస్త
కంబు తైలంబుఁ బూయఁగాఁ గాదు మేన. 102

సీ వైరనిర్బంధంబు వలవదు గురునితో నతఁడు కోపించిన ననుసరించి
తేర్చుట మేలు నిందించుట గురుసేవ ననృతమాడుట యెయ్యాయు పరిహరించు
విప్రగోక్షత్రియవృద్ధదుర్బలభారవహాగర్భిణులకు నీ వలయుఁ దెరువు
మాన్యభూదేవుని మంగళంబులు వనస్పతులను వలగొని చనఁగ వలయుఁ

తే బంచదశిని జతుర్దశిఁ బద్మమిత్ర
వసుతిథుల జన్మతిథులందు వలయు బ్రహ్మ
చర్య మడుగు లొండొంటితోఁ జనదు తోను
దోషములు గొండియముఁ గ్రూరభాషణంబు. 103

తే అంగహీను దరిద్రు విద్యావిహీను, రూపహీనునిఁ దెగడుట పాప మండ్రు
వేదదేవతానిందలు వేతనార్థకముగ జోస్యంబు నడపుట కల్మషములు. 104

సీ. దంతధావనము మూత్రపురీషసర్జనంబులు మౌనినై చేయవలయు నుభయ
సంధ్యల నిద్రింపఁ జనదు తండ్రికి రేపు మ్రొక్కి యాచార్యవిప్రులకు వరుస
మఱి మ్రొక్కునది వీరి కెఱఁగుట దక్క దేవార్చనంబునకు ము న్నన్యు కడకుఁ
జన గాదు గర్భిణీసంయోగ మొప్పదు పరిణయంబునకు మున్ సురతసుఖము

ననుభవించిన నవకీర్ణ యందు రట్టి,యఘము వోవు బ్రాయశ్చిత్త మాచరింప
నుత్తరము పడమర దలయంగ శయింపఁ,దగదు శీర్ణతల్పంబునిద్రయును గీడు.
సితవీతంబులు ధార్యము, లతులమతీ కుసుమకోటియందుఁ గృతస్నా
నత రే పాపము శుచితా,చ్యుతుఁ డగు సుస్నాతుఁడేని నొడలు దొడసినన్.
నీళ్లనాడక మును పూఁత నిందితంబు, చీర తడితో విదిర్చుట సెట్ట యొరులు
గట్టి విడిచినవస్త్రంబు గట్టఁగాదు, మడతమార్చు టొప్పదు [1]కడుమాపు డైన.
వలవదు వటపిప్పలముల, ఫలములు నములంగ మేడిపండ్లును దగ దా
వుల మేఁకల నెమిళులయొఱ, చులుఁ గానివి యవిహితంపుఁజోటుల నధిపా.
విను [2]మొరుచూచిన మాచూ,చినభోజ్యము నింద్య మన్యచిత్తముతోడం
గొనఁదగ దాహారము పొ,త్తునఁగుడుచుటయఘముగూడుదూషించుటయున్
చేతఁ గొని యుప్పు [3]నములుట, రాతిపయిని నుప్పు గొనుట రాత్రి దధిమధూ
పేతంబుగఁ గుడుచుట ధ,ర్మేతరములు రేయి నక్తు వెగ్గు నరేంద్రా. 110
ఒకళులు సూచినయది వా, రికిఁ బెట్టక నములుటయును ద్రీతిం దనపం
క్తికిఁ దెచ్చినచుట్టలు వే, ఱొకభంగిం గుడువఁ గుడువు నుఱు విమభుక్తిన్.
నేయి మధువు నక్తువు దధి, పాయసము జలంబు భుక్తపరిశిష్టము భూ
నాయక యేరికి నిడఁ దగ, దాయువు పెంపారఁ గోరు టాత్మఁ గలిగినన్. 112
అంగుళాగ్రముల్ సిటికెనలందు మొదళు
లనఘ దేవర్షితీర్థము లనఁగఁ బరఁగు
వరుస వల కేలియుప్పలవాయి పైతృ
కంపుఁదీర్థంబు తర్పణకార్యమునకు. 113
ఆచమనపూర్వకంబుగ, నాచంణీయంబు సర్వ మగుతర్పణముక్
వాచగపరుషత క్రోధం, బాచారవిధిజ్ఞ లఘము లండ్రు కుమారా 114
దినమునసురతం బెయ్యెడఁ, జనదు చెడిపఁ గన్యఁ గవయఁజనదు పతిత వం
టనిదాని నగ్నఁ జూడం, జన దుమిసిన వార్వ కునికి నత్తుతు డైనన్. 115
అట్టియెడలఁ దనకు నాచమనము దొర
కొనక యున్న సూర్యుఁ గనుచుఁ బ్రణవ
కలనతోడఁ గూడ వలచెవి ముట్టుట
శుచిత నిచ్చు నండ్రు సూరిజనులు. 116
భగిని గురుని మిత్త్రుఁ బండితు వంశజుఁ, బేదవడినఁ దెచ్చి ప్రియముతోడఁ
దనగృహమునకల్మి కనురూపముగఁ బ్రోపు, పెనుపు సేయు నాయువునకు సిరికి.
పారావతములు శుకములు, శారికలును బుష్పలతలు జనవర పసిఁడిం
దారమున నైనమట్టులు, నారయ గృహమంగళంబు లాదర్శములున్. 118

---

1 కుఱుమాపు డైన. 2 మాచూచిన, మాన్పూచిన తి నంజాట.

తే. గ్రువ్వ గ్రద్ద దివ్యారువుఁ బ్రువ్వు గూబ
యిల్లు సొచ్చిన శాంతి సేయింప వలయుఁ
జదువుఁ గుడుపును సందెలఁ జనదు రాత్రి
యైనఁ బితృకార్యములు సేయు టఘముఁ జేయు 119

క. కులమును రూపము శీలముఁ, గలకన్య వరించి యందుఁ గనినయపత్యం
బులకుఁ దగ నడపునది సుం,గళములు గృతదైవపైతృకక్రియఁ దగుచున్.

తే. వలయుఁ బ్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖత్వముల నొకటి
తారకంబులుఁ దిథులును వారములును
జోస్యు లెఱిఁగించినవి మేలు సువ్రతైక
లోల మంగళిపనికిని దైలమునకు 121

క. వినుము సపిండీకరణ,మ్మున నేకోద్దిష్టమునను భోజనవిధి వ
ర్జన మొప్పు నామతింపక, చన దామెతఁ గుడువఁ బోవ సజ్జనవినుతా. 122

క. తల్లికిఁ దండ్రికి సుతులకు, నెల్లవిధంబులను వలయు హితములు సెప్పన్
మల్లకుఁడు గాక కర్జము, [1]నల్లభ్యము గాఁగఁ జూచి సౌజన్యనిధీ. 123

సీ. క్షత్రియుం డశ్వంబు గజమును రథమును నెక్కనేర్పులు గనఁ జెక్కగఱచి
నానాయుధాభ్యాసనైపుణంబునఁ బొల్చి యుద్ధతంత్రములకు నోహటింప
కుండెడుమదిఁ జేర్చి దండనీతికి బోధకం బగునట్టిశాస్త్రంబు మొదలు
గాఁగ గాంధర్వంబుఁ గామతంత్రంబు లోనుగ శాస్త్రములు నెల్లఁ దగినభంగి

ఆ. నలవరించి మున్న యధ్యయనంబునఁ, జొరవు గలిగి ధర్మచరణవేది
యై ప్రజాభిరక్ష యధ్వరకరణంబు, వలను మెఱసి నడవ వలయు నధిప. 124

క. విను వర్ణాచారంబుల, ననఘ యిచటఁ దెలుపఁ దొడఁగ నైనను మును లీ
పను లాయుర్వృద్ధికరము, లనుటకతన వలసె నీకు నై చెప్పంగన్ 125

సీ. అధిప రజస్వల నంటుట కల్మష మాచరితస్నాన యైనసతిఁ జ
తుర్థదినంబున దోషాసమయమునఁ జెందంగఁ దగు నంద్రు గొంద ఱార్యు
లేనవునాఁ డొంద నింతియు షష్ఠాహమునఁ బొంద మగవాఁడుఁ బుట్టు వినుము
మఱియును సమవిషమము లగుదివసంబులం దోలిఁ బురుషుండు నంగనయును

తే. సంభవింతు రిట్టులు షోడశంబుదాఁక, నెల్లనాఁడును ఋతుశక్తి యెడలకుండ
నెట్టికార్యము గల్గిన ఋతుమతీస,మాగమము దప్ప నీ కున్ననాయు వెక్క.

క. విను మాచార మవశ్యం,బును నడపఁగ వలయు ధర్మమున కది మూలం
బనఘా ధర్మం బాయువుఁ, బెనుచును లక్ష్మిని యశంబుఁ బెం పొందించున్.

తే. ఇన్నియాచారములలోన నెక్క డంద్రు
సకలభూతంబులందును సదయుఁ డగుట

---

1 సల్లాపము గాఁగ.

యాదిమును లట్లు గావున నఖిలవర్ణ
ములకు దయకల్మి పెద్దయు వలయుగుణము. 128

క. ఈయాచారాధ్యాయం, బాయుశ్శ్రీకీర్తికారి యగుఁ బాపంబుల్
వాయం జేయును బృథివీ, నాయక సద్భక్తిఁ జదివినను దగ వినినన్ 129

తే. అనినఁ బ్రీతుఁడై పాండునృపాగ్రతనయుఁ
డమరతటినీతనూజుతో నన్నదమ్ము
లేమివిధమునఁ దమలోన నెనసి నడచు
వార లెఱిఁగింపు మనుటయు గారవమున 130

వ. అతం డతని కిట్లనియె 131

క. విను భక్తియు వెఱపుఁ గలిగి, యనుజన్ములు పెద్దవాని నారాధింపన్
జనవర యతండుఁ దమ్ములఁ, గొనియాడన్ సిరికిఁ బట్టగుదు రుజ్జ్వలులై 132

క. అనుజుఁ డొకఁడు వెంగలియై, నను దప్పెడుఁ గాని పెద్దనకుఁ గార్యజ్ఞా
ననిరూఢి లేక తక్కిన, వనుజన్ములు సిక్కువడుదు రవనీనాథా 133

చ. జనవర యన్నదమ్ములు ప్రసన్నమతిం గలకల్మి పంచి కు
డ్చిన వినుతించు లోకము శ్రీయుఁ బొరిం బొరిఁ బెంపు నొందు లో
భనిరతిఁ బెద్ద కాసపడి పాఱి దొఱంగినఁ బ్రాణగొడ్డపుం
బను లగు నవ్విధంబు మనపడ్డది గాదె జగం బెఱుంగఁగన్. 134

తే తండ్రిపిమ్మట నన్నయ తండ్రి పిన్న, వారలకు నెల్ల నాతనివనిత దల్లి
దల్లిగడచన్న నని చెప్పి తాతమఱియు, మనుమనికి నిట్టులను నభిమన్యుపౌత్ర.

క. మానవనాయక యగ్రజుఁ, డై నను ననుజన్ముఁడేని నన్యాయంబుం
బూని సహోదరులకుఁ గీ, డైన నతఁడు దండ్యుఁ డందు రవనీపతికిన్ 136

వ. అని సహోదరప్రకారంబు సెప్పి వెండియు 137

క విను మప్పఁ దల్లియట్లుగఁ, గొని నడపఁగ వలయుఁ జన్ను గుడిపి పెనిచె నె
వ్వనిత యదియు నాతనికిని, జననీసమ యండ్రు బుధులు సౌజన్యనిధీ. 138

క. జనకుం డధికుఁ డుపాధ్యా, యునకుఁ బదిమడుంగు లెక్క దుర్వీనాథా
జనకునకు దశగుణంబులు, జనని గురుత్వమున నిది ప్రశస్తము శ్రుతులన్ 139

క జననీజనకులచే నగు, జననం బాగమము దనువిషయ మని చెప్పన్
విను మాచార్యువలన నొం, దినపుట్టజరామరంబు దివ్యంబు నగున్ 140

వ. కావున గారవంబున నాచార్యుండు సర్వాధికుండు 141

క. అని యిట్లు సుప్రసంగం, బున గురుజనతారతమ్యములు సెప్పినఁ దా
విని శంతనుతనయున కి, ట్లనుఁ బాండునృపాగ్రతనయుఁ డతులితభక్తిన్ 142

క. భూసురులకు నృపులకు నుప, వాసము దగుఁ గాని యన్యవర్ణులకుఁ దదీ
యాసక్తి గలిమి పెద్దయు, దోసం బని విందు ధర్మధుర్యస్వాంతా. 143

—భీష్ముఁడు ధర్మరాజున కుపవాసవిధివిశేషంబు సెప్పుట.—

వ. ఉపవాసవిధియోగ్యతయును దత్ఫలవిశేషంబును విన వలతుం జెప్పవే యనుట
యు నప్పురుషవరుం డప్పుడమిఱేనితో దీని నీవు న న్నడిగినట్ల యే నంగిరసు
నడిగిన నమ్మునిపతి నాకుం జెప్పె న త్తెఱంగు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని పలికి
యి ట్లనియె 144

క. రాత్రిత్రయంబు బ్రహ్మ, [1]క్షత్త్రియులకు నుపవసింపఁ జనుఁ దదధికముగా
గాత్రస్థితిఁ దప్పింపని, మాత్ర [2]నయిన మేలు కురుసమాజవరేణ్యా. 145

క. విను వైశ్యులకును శూద్రుల,కును నాలుగుగుడుపు లుడుగుకోలఁదికి మిగులం
జన దుపవసింప నుపవా,సనిరూఢత పెంపు కల్మషము వారలకున్. 146

ఆ. పౌర్ణమాసిఁ బూర్వపక్షాష్టమీచతు,ర్దశుల నుభయపక్షవశత వచ్చు
షష్ఠిఁ బంచమిని సునిష్ఠమై నుపవాస, మున్న వివిధశుభము లొలయు నండ్రు

సీ. ఏకభుక్తవ్రత మెంతయు నిష్ఠ మాసం బెల్ల నడపిన సద్ద్విజుండు
సుభగాకృతియుఁ రూపశోభితాంగనయు సత్సుతులును ధనధాన్యతతులు భోగ
ములు సద్గుణంబులు భూరియశంబును మొదలైన బహుశుభంబులకుఁ బాత్ర
నుగు నేఁడుకాల మయ్యతులవ్రతము సల్పి యఖిలభూలోకసౌఖ్యములుఁ ద్రిదివ

తే. మోదమును గండ్రు రెండును మూఁడునాళ్లు
నీక్రమంబున నోపిన నెక్కినట్టి
దినము లెడ పెట్టి కుడుచుచు ధృతి నొకేఁడు
నడపువారల తెఱఁగు లేర్పడఁగ వినుము 148

క. ఎక్కుడుదినముల శుభములు, నెక్కు నఖిలవైభవములు నెక్కు దినమునం
దక్కక యుండెడుకాలము, నెక్కు మహాత్మ్యతయు నెక్కు నిభపురనాథా. 149

తే. వత్సరం బెల్లఁ బక్షోపవాసనియతిఁ, గడపినతనికిఁ బుణ్యలోకంబు లెల్ల
వాసభూములు మాసోపవాసవృత్తి, నైన బ్రహ్మలోకంబుసౌఖ్యంబు గలుగు.

ఆ. ఎంతనిష్ఠ గలిగెనేనియు మాసంబు, లోనియంద యెక్కుడైన దినము
లధిప యుపవసింప నగుఁ గాని మాసాధి,కోపవాసవృత్తి పాప మండ్రు. 151

వ. యుగసామర్థ్యంబునను బురుషమహానుభావవిశేషంబునను జేసి యుపవాస
వ్రతంబు మహాధికకాలకృతం బయినను గీడుం జేయక యత్యంతఫలప్రదం బై
యుండు. 152

తే. మాతకును వేదమునకు ధర్మంబులకును
బరము లగుగురుశాస్త్రలాభములు లేవు
తపము లే దుపవాసవ్రతంబుకంటె
నధిక మైనది యండ్రు మహాత్ము లనఘ. 153

---

1 క్షత్త్రమునకు 2 మయిన వేళ

తే. పావనంబులలో నెల్ల బ్రాహ్మణుండు, పరమపావన మను శ్రుతి పౌరవేంద్ర
యట్లు గావున భూదేవతార్చనంబు, భక్తిసంభృతముగ నడపంగవలయు. 154

వ. అప్రసక్తం బైనను నీయర్థంబు విన వలయునట్టిది గావునం జెప్పితి నని పలికి
వెండియు. 155

చ. అనశననిష్ఠఁ జేసి సుర లాదిమునుల్ మహితానుభావు లై
రనఘ సహస్రవర్ష మనంతరకల్పిత మైన యేకభు
క్తనియమతంత్రమున్ నడపి గాధితనూజుఁడు బ్రాహ్మణత్వముం
గనియె మహోపవాసముఁ [1]గానిఫలంబులు లేవు భూవరా 156

క. కావున నుపవాసవ్రత, సేవనము శరీరమునకుఁ జిత్తంబునకుం
భావన మైహికమహిమయు, దేవనిలయసుఖము నిర్విధిన్ సమకూరున్. 157

క. పర మగు నీవ్రతమున కంగిరసుఁడు దర్శకుఁడు దత్ప్రగీతవిధమునన్
నరు లెవ్వరు దర్శకు లగుదురు వారిం బొరయ వేమిదుఃఖములు నృపా. 158

క. ఈతంత్రంబు పఠించినఁ, బ్రీతి వినినఁ బాయు బహుదురితములు దిర్య
గ్జాతులభావ లెఱింగెడు, నాతెలి వగు నపరభవమునందు నరులకున్. 159

వ. అనిన విని ధర్మజుండు సర్వధర్మజ్ఞానమాననీయునితో యజ్ఞకర్త యగుట మే
లని మీరు పెక్కుడలం జెప్పితిరి యజ్ఞంబు ధనధాన్యవిభవసహాయసంపన్ను
లకుం దక్కం దక్కటివారలకుం జేయ శక్యంబు గామి దెల్లం బెల్లవారికి నను
ష్ఠింప నయ్యెడునట్టిపుణ్యకర్మం బెయ్యది యుపదేశింపవే యనుటయు నమ్మహీ
పతికి నమ్మహాత్ముం డిట్లనియె. 160

క. నరవర యర్థంబులునుం, బరివారము లేకయును శుభస్థితిఁ జేయన్
దొరకొని యుండుట గని యంగిరసుం డుపవాసముం బ్రకీర్తించెఁ దగన్.

క. ఉపవాసాయాసంబును, నృపముఖ్య దుస్సహముగ నీవు దలఁచి య
జ్ఞపరత్వము దుర్ఘట మను, నెప మిడి యిట్లడిగి తని మనీషం గంటిన్ 162

వ. అనశనవ్రతంబులందును జలుకని తెఱం గెఱింగించెద. 163

చ. పగలును రేయుఁ గుడ్చి జలపానము లోనుగఁ గుడ్వనష్ట తు
ష్టిగ నొనరించి మర్త్యుఁ డొకటిన్ నడుమన్ మఱి యెప్డు నంట కే
మిగతిని బాపముం బొరయమిం దలకొల్పుచు హోమకార్యముం
దగుమెయిఁ జేయుచున్న విను నంగటి జున్నగు నూర్ధ్వలోకముల్. 164

వ. ఇది మేలితెఱంగు గొందఱు దుష్కరంబుగాఁ దలంతు రట్టివారలు దమ
యోపినభంగుల నంగిరసుం డుపదేశించినయుపవాసవ్రతవిశేషంబు లనుష్ఠిం
చువా రని చెప్పిన నప్పౌరవోత్తముం డయ్యుత్తమబోధనిధికి నమస్కరించి

1 గానిపదంబులు

యధ్యాత్మకవిద్యాబోధకప్రకారంబు లగువాక్యసంచయంబులు పెక్కుడలం
గృష్ణద్వైపాయనాదిమునీంద్రులును గృష్ణుండును నాకర్ణింప నుపన్యసించితిరి
కృష్ణశ్రోతృత్వంబు మహార్హతమంబు గృష్ణునియున్నతి యెఱుంగుటయు
నత్యంతసంభావనీయంబు. 165

ఆ. ఎవ్వఁ డెఱుఁగఁబడిన నెఱుఁగంగఁ బోలివి, యైనయెల్ల యఖిలవస్తుగతంబు
లగుట నాపరాశరాత్మజుఁ డాశ్రిత, కోటి కర్థిఁ గృష్ణుగుఱిచి చెప్పె 166

క. కావున నధ్యాత్మకవా,క్యావలికిం జేయఁగడ మహామహిమపరం
బై విలసిల్లెడుఁ గృష్ణుఁడ, యే వినఁగా వలతు నమ్మహితవాక్యంబుల్. 167

వ. అని పలికి యింకను నధ్యాత్మవిద్యావివరణంబు లగువాక్యంబు లనుగ్రహింప
వలయు నని సంప్రార్థనంబు సేసిన నప్పార్థివాగ్రగణ్యునకు నక్కురువరేణ్యుండు
నారదసనత్కుమారసంవాదంబు సెప్పెద నది యధ్యాత్మవిద్యోపకారప్రకారం
బులైనయుపన్యాసంబుల నొప్పి యుండుఁ వినుమని యిట్లనియె. 168

నారదసనత్కుమారసంవాదప్రకారము.

చ. నారదుఁడు సనత్కుమారుకడ కర్థి మెయిం జనుదేర నమ్మునీ
శ్వరుఁ డుచితాసనాదు లుపచారవిధిజ్ఞతఁ దా నొనర్చి యా
దరభరితాత్ముఁ డై యభిమతం బగుకార్య మనుగ్రహింపు త
త్పరమతి నిర్వహింతుఁ దగ దాని త్రిలోచన మృత్యుమోచనా. 169

తే. అనిన నీతోడిగోష్ఠికి నర్థి పుట్టి, యరుగుదెంచితిఁ దమ్ముఁడ యని ప్రమోద
మెసఁగఁ బల్కి యప్పరమేశుఁ డిట్టు లనియె, నఖిలలోకార్చితుం డగునతనితోడ.

క. ధ్యానమున దర్శనీయం, బైనది యేవస్తు వెన్ని యనఘచరిత్ర స
మ్మానితతత్త్వంబులు సం,ఖ్యానము యోగంబు నెట్టిగతులం జెల్లున్ 171

వ. చెప్పుము మఱియు నధ్యాత్మవిషయంబు లగువిశేషంబులును వినిపింపు మనుట
యు నయ్యంభోజసంభవసంభవుం డయ్యభవున కిట్లనియె. 172

క. అరయఁగఁ దత్త్వము లనునవి, యిరువదినాల్గండ్రు గొంద ఱిభదనుజహరా
యిరువదిమూఁ డనుటయుఁ గల, దిరువదియే నండ్రు వాని నే నెట్లనినన్.

క. ఇరువదిమూఁ డనువార, ల్గిరిజేశ్వర ప్రాకృతుల్ నలిగినవిధ మ
త్తెరువు మనోబుద్ధులు వా, రరయఁగ నొక్కంటి యంశ మది యట్లుండెన్.

క. ఇరువదినా ల్గనువారలు, నరసి మనశ్శుద్ధి బుద్ధియను గొన్నన న
ప్పురుషునఁ బలికెద రేఁ గను, తెరువున విను తత్త్వవిధము దేవస్తుత్యా. 175

తే. పంచవింశ మధిష్ఠానభావ మొంది, విలసనము నిచ్చుఁ దగఁ జతుర్వింశతికిని
దన్ను గని తనయందు డిందంగఁ జేయు, దాన నప్పిండు గలయది లేనియదియు.

వ. చతుర్వింశతితత్త్వంబులు వివరించెద. 177

తే. అనఘ వింపుము భూతంబు లైదుఁ బద్ధు
ణములుఁ బదియు నింద్రియములు మనంబు బుద్ధి
యును మహత్తు నహంకారమును బ్రకృతియు
నాఁగ నీ తత్త్వంబు లిరువదినాల్గు చాలుచు. 178

వ. ఆచతుర్వింశతితత్త్వంబుల నధిష్ఠించి యుండుతత్త్వంబు నిర్దేశించెద. 179

క. [1] దేహం బని యొక పెంపున, నూహించును బుధుఁడు దాన నుండుం గావ
స్వాహాప్రముక్తముఁ బురుషుఁడు, సోఽహ మనిన కాన్పు రుద్రయతని గనుటగున్.

క. ఈనెఱి నెఱుఁగుట గలుగదు, మానేర్త్స్యానంతులైన మానవులకు ని
ష్ఠానుష్ఠాన రతులకు, దైవతను గాఢస్థైర్యబహుముఖాత్మకు లగుటన్. 181

వ. ప్రకృతి పురుష వ్యతిరిక్త తత్త్వం బనియు బ్రహ్మంబనియు నిర్దేశించి. 182

తే. అన్ని తత్త్వంబులకు నత్యంతార్థతత్త్వ, మెక్కుడది యీశ్వరంబు ననీశ్వరంబు
సత్యపూర్ణంబు నిరవద్యంబు దానిఁ, గనిన మృత్యుజాలము చిక్కఁగడవవచ్చు.

క. అనఘ యనులోమమునఁ దోఁచు, ప్రతిలోమమున లయము వొందుటయును గ
ల్గును సర్వతత్త్వములకు, యనయిక బ్రహ్మమును గలయు నేకత్వ మగున్.

తే. [illegible] మేక,ముఖముగా నున్న నింద్రియముల జయింప
నున్న దేహంబు సదువక యున్న నతని, కీపరిజ్ఞాన మీఁ దగ దిద్ధచరిత. 185

వ. అని చెప్పి తదనంతరంబ యధ్యాత్మంబుల నధిభూతంబుల నధిదైవతంబుల ను
పన్యసించి నాసనత్కుమారుండు తత్ప్రపంచంబు నారదునకుం జెప్పుట యేను
నీ కెఱింగించి యప్పరిపాటి నిన్ను మున్న వినిపించితి ధర్మనందనా యమ్మునిపతి
మఱియు సప్రపంచితంబు నిట్లనియె. 186

ఆ. సకలజంతువులకు నాత్మ మధ్యాత్మ, మాది గాఁగఁ గల్గునంతవట్టు
నిట్లుగాఁగ నెఱుఁగుటెఱుఁగుట యొండుమైఁ,గనుట యెఱుక గాదు కామదమన.

క. వీను మధ్యాత్మప్రభృతులు, గని రే మున్నమరదనుజగంధర్వులునుం
గనుటయుఁ గల్గునె బ్రహ్మం,బనయున్న నిజంబు తత్ప్రబోధం బసదే. 188

క. ఓంకారవాచ్య మాది యున, హంకారనిరూఢభావనారాధ్యము ని
ష్పంక మతీత మనుష్ఠము, శంకర మఖిలంబునకుఁ బ్రపూర్ణము శివా. 189

తే. అప్రమేయ మనిర్దేశ్య మచల మాది, విరహితంబు నితాంతంబు విమల మవ్య
యంబు పుండరీకాక్ష మనంత మవ్యయ, మచ్యుతము సదసత్పరమైక్యభాసి. 190

క. అది నారాయణుఁ డొకనికి, విదిత మతని వలన సురలు వివిధమునులు ని
ర్మలసిద్ధసాధ్యగణములు, మొదల లగు నర్థులను బోధములఁ బొల్ప మయ్యెన్. 191

1 దేహాదుని దిట్టి పెంపున; దేహం బనియుండి పెరపున.

వ. అట్లయిన నాతత్త్వంబు దృశ్యత్వంబు నిగూఢంబుగా దెట్లనిన వినుము బంధ
విముక్తుండు గదా కనువాఁడు. 192

చ. స్మరహర పొందు నింద్రియసమాజయుగంబు మనంబు బుద్ధియుం
బరువడి మై నహంకరణబంధము వాసినజీవుఁ డత్సము
త్కరసహితంబు గా నతఁడు దాఁ బరతత్త్వమునందు లీనతం
బొరయును దాని నెవ్వరు ప్రబోధముగాఁ గనువారు సెప్పుమా. 193

క. భూతము లన్నియు నడఁగిన, యాతఱిఁ దనుఁ దాన కనుచు నంజనరహిత
త్వాతిశయ మెసఁగ వెలిఁగెడు, నా తెలి వాతత్త్వమునకు నమరు మహేశా.

ఆ. అని సనత్కుమారుఁ డభవుతో మఱియు ని ట్లనియె దేహవస్తులై నదైవ
తముల నెల్ల నాదరమున నాకర్ణింపు, మేర్పరింతు యోగహితము గోరి. 195

సనత్కుమారుఁడు శివునకు దేహాంతర్గతదైవతస్వరూపం దెలుపుట

సీ. జిహ్వ సోముఁడు వాణి శిఖి ప్రాణమున గాడ్పు దానంబునందు శతక్రతుఁడాలి
వ్యానస్తనాంతరవర్తులై పర్జన్యగగనముల్ బలమునఁ గౌశికుండు
మతి నపానమున సమానంబునందు నీశానమిత్రాప్సరస్సమితు లత్తు
లందు సూర్యుఁడు మేన నంఘ్రులఁ జెవి భూమి ధరణీధరుండు దిక్తతి యుపస్థ

తే. మునఁ బ్రజాపతి బుద్ధియం దనఘ బ్రహ్మ
యుండు నింతకు బుధ్యమానుం డనంగ
వెలుఁగు నాత్మ యధిష్ఠాత విను ప్రబుద్ధుఁ
డన నబుద్ధుండు నా నొప్పు నతఁడు మఱియు. 196

క. ఈదైవతముల నన్నిఁటి, నాదరమునఁ గనుచు యోగి యచలితనిష్ఠన్
[1]వేదమయామూర్ధగతుండై, చక్షితవేర్మి నిలుపుఁ బ్రాణము లచటన్. 197

తే. అపుడు బుధ్యమానునిఁ గనున వ్వరిష్ఠ
తత్త్వ మవ్యక్త మంద్రు తద్దర్శి యగుఁ బ్ర
బుద్ధుఁ డాతని నతని నబుద్ధుఁ డెఱుఁగు
చుండు నివి యాత్మదశ లతఁ డొకఁడ యనఘ. 198

క. ఇవ్విధము గాంచుయోగికి, నెవ్వరు సరి గారు యతు లనేకు లచలులై
యవ్వస్తువు గోరుదు రది, దవ్వౌరులకు యోగితతికిఁ దక్క మహేశా. 199

ఆ. క్షరుఁడు నక్షరుండుఁ బరుఁడును నందు రవ్వినుతదశలఁ బంచవింశకుఁడు ప్ర
బుద్ధనాముఁ డతఁ డబుద్ధునిఁ [2]గనుఁబురు,షవిధముగను ప్రకృతిసంగ మెఱుఁగు.

క. విను షడ్వింశుఁ డబుద్ధుం, డనఁ జను వాఙ్మనసములకు నందక యునికిం
దనుఁ గా నాత్త్వంబుం, గనిన ప్రబుద్ధుండ యతఁడు కామధ్వంసీ. 201

1 వేదమయోర్ధ్వగతుండై, ప్రాదక్షిత. 2 గనియెుఁ బూ, ర్ష విధము.

క. వేలుగఁ గనినం బ్రకృతికిఁ, జూఱ విడిచినట్లు తనదు సుజ్ఞానము న
క్కాఱు విడిచి తనకంటెను, మీఱ నొకటి లేమి గాన్పు మెయికొనవలయున్

వ. అని చెప్పి. 203

తే. తత్త్వమునఁ గల్గుమూఁడవస్థలను దెల్ల
ముగ భవద్భవ్యసన్నిధి నిగదనమునఁ
గూర్చు టఖిలేశ నీ వెఱుంగుటయు నాకు
నెల్లయోగిజనంబులు నెఱుఁగు టయ్యె. 204

వ అని పలికి మునిజనకృత్యంబులు వివరించెద నవధరింపు మనుమాటయు సువ్య
క్తంబుగా నాడి యాక్రీడాతపస్వికి నప్పురమయశస్వి యి ట్లనియె. 205

క. ముని వనమున శూన్యాలయ,మున నైన గుహానికేతమున నేనిని నా
సనబంధధీరుఁ డై మన,మునఁ గొని యింద్రియమువిషయమునఁ బెడఁబాపున్.

క. గురునుపదేశము నడపుం, బురహార విణ్మూత్ర వేగముల నాఁకలితోఁ
బొరయం డయ్యభ్యసనము, గురువుగ నాహార మెపుడుఁ గొనఁ డేచవులన్.

క. కుడిచినయప్పుడ యోగము, దొడఁగుటయును వలదు మనసు దూలకయుండన్
మృడ వినుము బుద్ధిఁగొని యెక్కుడునిష్ఠను వలయు దానిఁ గుదియింపంగన్.

క. అది గుదిసిన విజ్ఞానము, గదలక నిర్వాతదీపకాంతియుఁబోలెం
బొదలును జిత్తంబును నుప, లదశాసంప్రాప్తి నిశ్చలం బగు దానన్. 209

తే అనఘ నిర్జననిశ్శబ్ద మైనయట్టిచోట హృదయస్థుఁ డగు దేవుఁ జూచుపనికి
వలయు లే కున్న శబ్దసంకలితమేని, సజ్జనాన్వితస్థల మూర్వసమ్మతంబు. 210

క. విను తమము నిస్తమముఁ జే,తనారహితచేతనాసుధామయతాస్థా
ననిరూఢము నగుతత్త్వము,గను నిన్నియుఁ గలుగు యోగి కరుణామూర్తీ 211

క. మదనహరా యోగనిరతు, లది గని దుఃఖములఁ దొఱఁగి యజరామరతా
స్పద మగునెలవున నిలుతురు, పొదలుదు రణిమాదిచయవిభూతిపదమునన్.

వ. అని మఱియును. 213

తే. యక్షగంధర్వసిద్ధసాధ్యాదిభూత
కోటికంటెను మిగిలి యోగులు నిజేచ్ఛఁ
బరఁగుదురు భవ్యయోగతత్పరుల మేము
నిట్టు లగుట యోగీశ నీయెఱుఁగుపనియ 214

వ. అని నిజసహజన్ము లయినసనకసనందనసనత్సుజాతులం దలఁపించినవాఁ డయి
వెండియు. 215

తే. యోగధర్మంబుకంటెను నుత్తమంబు, గలుగ నేందు ధర్మ మొక్కటియు నపున
రాగమం బగుపథమున కరయ నిదియు, మేటినిచ్చెన సంయమికోటి కెల్ల. 216

క. యోగంబు తెఱఁగు సెప్పితి, భోగివరాభరణ సాంఖ్యమును జెప్పెదఁ దద్
భాగు లగు నైష్ఠికులు భవ, సాగరముం గడతు రైక్యసంబోధమునన్. 217

—సనత్కుమారుఁడు రుద్రునకు సాంఖ్యయోగంబు తెఱం గెఱింగించుట—

వ. కావున సత్యాదరంబున నాకర్ణింపు మని పలికి యి ట్లనియె. 218

ఆ. ఇంద్రియములకంటె నీశాన మనసు మహంకారతత్త్వ మంతకంటె దాని
కంటె బుద్ధి బుద్ధికంటెఁ బ్రకృతి యెక్కు, డన్నిటికిని బురుషుఁ డెక్కు డరయ.

తే. అంబరాదిభూతములు శబ్దాదిగుణము
లింద్రియము లిరుదెఱఁగు బాలేందుమౌళి
మన నహంకారబుద్ధు లిట్లొనరి ప్రకృతిఁ
గలయఁ దత్త్వచతుర్వింశకత్వ మొందు. 220

క. చేతనుఁ డగుపురుషుని ని, శ్చేతన యగుప్రకృతి వొంది చేతనతాప్ర
స్ఫీత యగుం బెఱతత్త్వము, లాతత్త్వం బనుపయోబ్ధి యుంపలితరఁగల్. 221

క. గుణములఁ బొందఁడు పురుషుఁడు, గుణసహితప్రకృతి యిచ్చుగుణముల కేమే
గుణములు దానను గుణుఁడై, గుణత్వ మానిర్గుణాత్మకున కొలయించున్. 222

తే. వీని నెల్ల నసత్కోటిఁ గా నెఱింగి
కొనుచుఁ బ్రకృతి నుపేక్షించి తనకుఁ దాన
కాని యొం డెద్దియును లేమి గాంచినపుడు
పురుషుఁ డపగతధూమాగ్నిఁ బోలి వెలుఁగు. 223

తే. అట్లు గాక యహంకార మావహిల్లి
ప్రకృతి దా నని సృష్టికిఁ బ్రళయమునకుఁ
గర్త యైన వికారాత్మకత్వ మొందుఁ
బ్రకృతివికృతులు గానియా ప్రభువు [1]నపుడు. 224

క. ధృతి పూనమిఁ బ్రకృతికి వశ, గతుఁ డగుచుఁ దమోమయత్వకలితం బగున
వ్వితతాసుఖితత్వము సుఖ, మతిఁ బురుషుం డనుభవించు మఖధ్వంసీ. 225

క. నేరమి దాని నుపేక్షం, జేరుప షడ్వింశభావసిద్ధిఁ బొరయు గౌ
రీరమణ పంచవింశుఁడు, సారామలనిపుణమతిఁ బ్రసన్నాత్మకుఁడై. 226

క. [2]సత్త్వాశ్రయమునఁ బురుషుఁడు, దత్త్వాశ్రయమునను సత్త్వతత్త్వముల వివే
కిత్వాలేపత్వములన, వితత్త్వము జితత్త్వంబు నొందు విశ్వాధారా. 227

---

1 నడపు 2 సత్త్వానాశ్రయపురుషుఁడు, సత్త్వాశ్రయుఁడును నసత్త్వసత్త్వము లైక, త్వత్వాలేప.

క. నానాత్వైకత్వము లజ్ఞానజ్ఞానజము లనఁబడు నండ్రు బుధుల్
వాని సవిస్తరము విస్తరముఁ, గా నివి విను పంచవింశకస్థావస్థల్. 228

క. విద్యామయుఁ షడ్వింశుఁడు, విద్యావిద్యావిభేద విరహితుఁ డజరుం
డాద్యుఁ డనంతుం డచ్యుతుఁ, డద్వైతనుఁ డనాది కేవలాత్మకుఁ డరయన్ 229

ఆ. అని యుపన్యసించి యమ్మునిపతి యును, శంభుతోడ మఱియు సాంఖ్యయోగ
శిష్టమానసుల కనిష్టఫలప్రాప, వైభవాతిశయము వలసి యుండు. 230

వ. ఎట్లనిన సృష్టానిష్టవిస్మృతు లయి యాసుకృతు లవిచ్ఛిన్నాత్మానుసంధానంబు
నం దదీయదుర్వస్థంద్రోవంశాలుదు రరిష్టంబు లనధరింపు మనుపలుకువలికి వా
నినెల్లను వివరించెద నని పరాశరసంయమీశ్వరుండు శిష్యుల కుపదేశించిన
విధంబు లై యుండు సంకేతంబును ముదు నీ వాకర్ణించి తని యమ్మునివరుండు
మఱియు నస్మహాదేవుని సద్దిష్టంబులం గాంచి యోగిజనంబులు సర్వాంగ
ధారణసహితంబును బరమహితంబును నగునేకత్వాకలనకృత్యంబున మృత్యు
వు జయింతు రని నిర్దేశించి. 231

క. జలమున మీను నుదుంబరఫలమున మశకములుఁ బోలె బ్రకృతిం దా ని
మ్ముల నునికి దెలిసి వేర్పాటు లెఱిఁగినపురుషుఁ డద్వయత్వముఁ బొందున్.

తే. కమలదళమున నున్నజలమువిధమునఁ, బ్రకృతి నుండి తదీయసంబంధవికృతి
లేనితనుఁ గని వెలుఁగు నిర్లేపనిశ్చ, లాజరామరశివ జీవాహ్వయుండు. 233

ఆ. ప్రకృతి నెల్ల వాసి పంచవింశుండు షడ్వింశభావ మొంది విమలశివని
రంజనస్వరూపుఁ డై వెలుఁగొందు నద్వైతుఁ డగు ముక్తి యండ్రు దేవదేవ.

క. ఈపరిబోధం బభవా, కాపిల సుస్మర్తుఁ డందు గపిలుఁ డతని శి
ష్యాపరిణతి బహుశిష్యులు, దీపితవిజ్ఞాను లైరి దృఢనిశ్చయతన్. 235

క. ఏనును శిష్యుల కీవి, జ్ఞానము పెక్కండ్రకుం బ్రసన్నమతిని గా
ఢానూనంబుగఁ దెలిపితి, నూనితమిది దివ్యమునిసమాజముచేతన్. 236

వ. గార్గ్యగౌతమకాత్యాయనాదులు దీనఁ జేసి దీప్తబోధు లయి వీతాతంకులును
విజ్వరులును నిర్లేపులును నిర్భరానందులు నైరని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

క. సంగము బంధ మ్మఖిలని, స్సంగత మోక్షంబు బహువిచారము లేలా
పింగజటాజూటకలిత, గంగాబాలేందుమహిత గౌరీసహితా. 238

క. అని యిట్లు శివునకును న, మ్ముని విజ్ఞాపించి గగనమున కెగసి చనం
జనియె శివుండును నిజది, వ్యనిరర్గళచిత్తపథవిహారుం డయ్యెన్. 239

క. అని చెప్పిన భీష్మున కి, ట్లను ధర్మతనూజుఁ డెక్కుడై నశుచిత్వం
బొనరింపఁ జాలుతీర్థం, బనఘా యెఱిఁగింపవే దయం దెల్లముగన్. 240

సీ. అనవుడు నాతఁ డమ్మనుజవల్లభుతోడ వినుము తీర్థము లెల్లవియును మేల
సత్యాభిధాన మై శౌచాతిశయముఁ జేయఁగఁ జాలు మానసం బైనతీర్థ
మది ధృతి యనుమహాహ్రదమున శోభిల్లుదమము రజస్సును దఱియఁద్రోచి
కొనుచుసత్యమునూఁతగొనిచొచ్చి యాచరితస్నానుఁ డై శుచిత్వమున వెలుఁగు
ఆ. నరుఁడు వీతరాగపరిహృతేంద్రియస్పృహ, [1]వ్రతలసద్వివేక లతిశయిల్లు
విమలతీర్థములు సవినయత వారలఁ, జెందుటయును దీర్ఘసిద్ధి యధిప. 241

క. దమమును దపము నహింసయు, శమముసు దీర్థముల వాన శౌచాతిశయం
బమలగుణ కలుగు రిత్తజ,లములం దోఁగిన శుచిత్వలాభము గలదే. 242

వ. అని వెండియు. 243

క. దొరకొనినదానిఁ గోరక, దొరకొనినందును మమత్వతుష్టహృదయతం
బొరయక విగతస్పృహు లగు, పురుషులు శుచు లేల తీర్థములు వారలకున్.

క. అనినఁ బ్రియ మంది తాతకు, మనుమఁడు ప్రణమిల్లి బోధమహితా యేవ
ర్తనమున నుత్తమపదముం, గను నం ద్రది యెఱుఁగఁ జెప్పు కరుణ దలిర్పన్.

వ మృతుండు మేనువిడిచి యెయ్యది సహాయంబుగాఁ జను నదియును విన వలతు
నని యడిగిన నమ్మహానుభావుం డాభూవల్లభున కిట్లనియె. 246

క. [2]నీయడిగినగూఢము లగు, నీయర్థము లెఱుఁగఁ జెప్ప నింద్రగురుఁడు గా
కేయెడల నొరుఁడు గలఁడే, యాయన యిట వచ్చునిపుడ యడుగుము ప్రీతిన్.

క. అనుసమయంబున నయ్యెడ, కనిమిషగురుఁ డరుగుదెంచె నతనికిఁ గుంతీ
తనయాగ్రజుండుఁ దమ్ములు, జనపతులును గేశవుండు సద్భక్తిమెయిన్. 248

వ. ఎదుర్కొని ప్రణామపూర్వకంబుగా సముచితోపచారంబులం బ్రీతాత్ముం జేసి
యాసీనుం డై యున్నెడం గురుపతి యగ్గురునిం గురుపితామహు నడిగినయట్ల
యడిగిన నతం డతని కిట్లనియె. 249

ఆ. తనకుఁ దాన కలఁడు జననంబునప్పుడు, మరణమునను సుగతి నరకమునను
దల్లి దండ్రి దక్క నెల్లబంధులు శరీ,రంబు ననుగమించి క్రమ్మఱుదురు. 250

క. ఉత్తమపథంబు ధర్మా, యత్తము ధర్మంబు మృతుల కధిప సహాయం
బెత్తెఱఁగున ధర్మక్రియఁ, జిత్తంబునఁ జేర్పవలయు జీవించుతఱిన్. 251

క. అది లేనివాఁడు నరకా, స్పదుఁ డగు నటు గాన ధర్మపరుఁ డగుటయ యెయొ
ప్పిదము మనుజునకు నేఁ జెప్పిన మఱియును వలయువానిఁ బ్రీతినడుగుమిా.

వ అనిన నజ్జనపతి శరీరంబు విడిచి చనియెడుజీవుని ధర్మం బెట్లనుగమించు నను
టయు నయ్యాంగిరసుండు 253

తే. భూతపంచకశక్తులు బుద్ధియును స, ధర్మకంబుగ జీవుతోఁ దగిలి యరుగు

---

1 వ్రతహాసద్వివేక 2 నీయడిగినరూఢము లగు

ననుడు రేతఃప్రకార మెట్లనిన నృపతి
యతని కిట్లని చెప్పె నయ్యమరమంత్రి. 254

తే. దేహగతభూప్రభృతిపంచ దేవతలును, మనసు తన్నసంతృప్తిఁ బొందిన నృపాల
కెల్ల రేతస్సు పురుషుం డంగనాగామినియును బొందఁగా నదిగర్భత్వ మొందుఁ జువ్వె.

వ. అని చెప్పి మఱియును. 256

తే. పుణ్యపాపానుగుణభంగిఁ బుట్టి సౌఖ్య, దుఃఖయుతసంసరణమునఁ దొడరు నరుఁడు
వినుము కేవలధర్మవర్తన ముక్తిక, భాజనత నొందు ధర్మైకపరత మేలు 257

క. జనవర క్రిమిగర్భముఖ, జననంబులఁ బొంది నరకసంతాపముఁ జెం
దు నధికపాపాత్ముం డగు, మనుజుఁడు కర్మవిశేషమహిమఁ దెలిపెదన్. 258

క. జననీజనకగురుల యెడ, నొనరించిన మేలుఁ గీడు నొదవించు సుఖం
బునపుచు దుఃఖమునకు నిం, తని కొలఁది యిట్టి వశంబె యజునకు నైనన్.

క. మాతృపితృగురులు కక్కఁగ, నేతెవ్వఁడుఁ బాప మొంటిసినేనియు దానిం
బాతుకు ప్రాయశ్చిత్తస్ఫీతులు సద్విషయ మైనఁ జెప వల్పములన్. 260

క. కొలుచ పహరించు నన్నగుఁ, బలుకఁడుఁ బందియును నైన గాఁదర్భసనం
బులఁ బొందు సంతఁ బోనము, వాలియుఁ యాతనికిఁ గుక్కపుట్టువుఁ గల్గున్.

క. పరదారగమనదోషము, వరునన వృకశంకగృధ్రవలిముఖశవభు
క్తిమతంబులైన భవనములఁ, బొరయుం గ్రిమియుం గాఁగఁ బుట్టించుఁ దుదిన్.

సీ. తనయ నొక్కని కిచ్చి మనసు మరలఁబడి యన్యున కిచ్చిన యట్టివాఁడు
కృమి యగు దేవకార్యము సేసి మఱి పైతృకంబు సేయక భోజనంబు సేయు
నతఁడు కాకం బగు నన్నఁ దిట్టినఁ గ్రౌంచమై పుట్టు బ్రహ్మకులాభిజాతుఁ
గవసి శూద్రుఁడు నరకపుగుంటఁ బడుగు నంతకుకింకరు లంటఁ బట్టి

తే. కట్టి కొని పోయి కోసియుఁ గాల్చియును గ్ర
తక్కు నుగ్రకంటకనమున నుమియింపఁదఁ
గ్రౌంచ సదిమియు మఱియు దుఃఖములఁ బెట్టు
కాఱఁగు లెన్ని యున్నింటను బలుతు గడిస. 263

క. ధనవాంఛ నిరాయుధుఁ జంపిన గాడిద మొదలు గాఁగఁ బెక్కులు తిర్య
గ్జననంబులఁ బొందును శ, స్త్రనిహతిఁ దోఁతోడ నురణవల వాటిల్లున్. 264

ఆ. అంతఁ దానిఁ జంపినతఁ డేకవింశతి, దుర్మ్యనరకవాసదుఃఖ మొందు
నన్నదధిపయోఘృతాపూపహరణముల్, మక్షికాదికీటమయత సేర్చు. 265

ఆ. ఫలము నిడుము వెండిఁ బసిఁడి మ్రుచ్చిలి కొన్నఁ
గ్రౌంచి వాయసంబు గ్రువ్వ నీద
కృమియు నగు సవంబరము హరించిన కళ
జనన మొందు నరుఁడు మనుజనాథ. 266

తే. నమ్మి యిల్లడ వెట్టినసొమ్ము గొనిన
మీను లోనగునీచపుయోనులందుఁ
బుట్టు గంధవస్తువులు గొన్నట్టివాఁడు
వినుము మఱుపుట్టువునఁ జుంచుతనము నొందు. 267

తే వనిత లీపాపములు సేసి వానివాని, పత్ను లై జనియింతురు పాపభీతిఁ
దెరువు దప్పక నడచిననరులు సౌఖ్య,మందుదురు రెండులోకంబులందు నధిప.

వ అని చెప్పి యి ట్లనియె నేనుం గొన్ని దెఱంగు లెఱింగించితి మఱియు ననేకప
దార్థాపహరణంబులకు బహువిధంబు లగుఫలంబులు వాటిల్లు వానినెల్లను
శాస్త్రాంతరశ్రవణంబున నెఱింగెదుగాక యనిన విని యక్కురుపతి బృహస్పతితోఁ
బాపంబులం బాపికొను తెఱం గెఱింగింపవే యనుటయు నతం డతని కిట్లనియె.

క వినుదానంబులఁ బాపము, లనఘా చెఱుదానములకు నన్నిటికిని స
జ్జనసేవ్య యన్నదానము, మును లధికం బండ్రు పాపములఁ బాపు నెడన్. 270

క. న్యాయార్జిత మగునన్నము, వేయింటికిఁ బెట్ట నలయు విప్రజనము హా
ర్దాయత్తంబుగ దానం, బాయనిపాపములుఁ గాలు నె పౌరవముఖ్యా. 271

తే. తిరిసియేనియు నన్నంబు దెచ్చి శిథిలు
లైనవిప్రులయాఁకలి యపహరించు
పురుషుఁ డూర్ధ్వలోకంబులపురుషవరుల
కర్చనీయుఁ డై వెలుఁగుచు నంద యుండు. 272

క. వేదాధ్యయనార్థప్రతి, పాదనమున విప్రవరుఁడు బ్రహ్మావిమలున
ద్భూదానంబుల నరపతి, యేదురితము లైనఁ గూరవేశ్వర పాచున్. 273

తే. నేర్చి యలజడిఁ బడినవాణిజ్యవిధులఁ,బడసి వైశ్యుఁడన్నం బిడి పడయు సుగతి
చచ్చువంతలు వడి సిరి దెచ్చికొని చ,తుర్థు లన్నంబు నెట్టి కాంతురు దినంబు.

తే. దివము వంధ్యంబు గా కుండఁ దివిరి యన్న
పానదానంబు లొదవినభంగిఁ జేసి
మఱి భుజించుటఁ బోలెదుమహితధర్మ
కార్య మొం డొకఁ డెందును గలదె యరయ. 275

తే. అన్నదానంబు ధర్మంబులన్నిటికిని,ముఖ్య మింత యెఱుఁగు కురుముఖ్య యనుడు
ననిమిషాధిపమంత్రికి నమ్మహీశుఁ, డి ట్లనియె భక్తివినయంబు లెనక మెనఁగ.

క. ధ్యానం బింద్రియవృత్తుల, మానించు టహింస గురుసమర్చనవిధి ని
త్యానుష్ఠానము దప మను, వీనఁ బరను సేవ్య మెద్ది వినఁగా వలతున్. 277

వ. వినిపింపు మనిన నమ్మహాత్ముండు. 278

క. ఈయాఖును మంచితెరువు, లై యుండు నహింస యున్నయదిటికిఁ బవి
త్రాయతన మట్లు గాకయు, నేయుత్తమధర్మములను నిది వెలిఁగించున్. 279

వ. అని పలికి యామంత్రణంబు సేసి వాసవమంత్రియసురనగరంబునకుం జనియెఁ దదనంతరంబ. 280

ఆ. ధర్మనందనుఁడు పితామహుతో సర్వదేవతలును భూమిదేవతలును
మునివరులు నహింసఁగొనియాడుదురు దాని, తెఱఁగు సెప్పు నాకుఁదేటపడఁగ.

వ. అనుటయు నమ్మహానీయుం డమ్మనుజపతిం బరమాదరంబున నాలోకించి. 282

—భీష్ముఁడు ధర్మజునకు నహింసాస్వరూపనిరూపణంబు సేయుట—

ఆ. దంతియడుగులోనఁ దక్కినజంతుచయంబునడుగు లెల్ల నడఁగి యుండు
నట్ల ధర్మకోటు లన్నియు లోనగు, నిద్ధగుణ యహింస కింత నిజము 283

వ. అదియును. 284

క. అరయఁగ నాలుగువిధములఁ, బరఁగుఁ జతుష్పాదవృత్తిఁ బరఁగినగోవృ
ద్ధారయుచు నం దొకఁ డెడలిన, నరవర సద్ధర్మవర్తనము గుంటువడున్. 285

తే. మనసునను వాక్కునను గాయమునను హింస
నడపు మాంసంబు దినుటతో నాలు గయ్యెఁ
దెఱఁగు లవి నువ్వె హింస వర్తింపఁ జేయుఁ
గాన కడుఁ గీడు మాంసభక్షణము దలఁప 286

క. ఈనాలుగు దెఱఁగులఁ దగ, మానుట యేఁ జెప్పినట్టి మహితాహింసా
నూనచతుర్విధములు మాం,సానేకరుచిప్రమగ్నుఁ డది యెట్లుడుగున్. 287

క. కావున మాంసముపైఁ దగు, లేవిధమున నుడుగుటయ యహింసారూపం
బై వఱలుఁ జుమీ భూవర,నావుడు నక్కురువిభుఁడు వినయమయుఁ డగుచున్.

వ. మాంసంబు పితృదేవతలకుం బ్రియంబు శ్రాద్ధంబు మాంసముఖ్యంబుగా నడ పఫలయు నని చెప్పుదురు వధింపక మాంసలాభం బెట్లు గలుగు ననుటయు ననిమిషనదీనందనుం డానరనాథున కిట్లనియె 289

తే. వాజిమేధంబుకంటెను బూజనీయ,కర్మ మందురు మాంసభక్షణము విడువు
వినుము చంపుటయును జంపఁ బనుచుటయును,గర్మపంబులకెల్ల నగ్గలములధిప.

క. పితృకార్యయజ్ఞముఖముల, శ్రుతిచోదితహింసఁ గీడు సొర నేరదు వి
శ్రుతగుణ మాంసముచవి గోరి తినం బ్రాణిఁ దెగటార్చు క్రియఁ బాపమగున్.

క. తను నమలినవాని నములు, నని మాంసము తెఱఁగు సెప్పు నాగమములు గా
వునఁ దద్భక్షణ ముడిగిన, ననఘు తపంబునకుఁ జాలు నది యొక్కండున్ 292

క. జనవర మాంసముచవిఁ గడ,చినచవు లరయంగ లేమిఁజేసి చవి యెఱ్ఱిం
గినవాఁ డది యుడిగిన నా,తని దేవసమానుఁ డండ్రు ధర్మవిధిజ్ఞుల్. 293

ఉ. మ్రానను ఱాతనుం గలదె మాంసము ప్రాణులమేనఁ గాక య
మ్మేనుల నొంచునప్డు దమమేనులు సోఁకినమాత్ర నెట్లగున్
దానిఁ దలంపఁగా వలదె తా నది మానిన హింస లన్నియున్
మానవె యంచు నుత్తముఁడు మాంసము మాను దయార్ద్రచిత్తుఁడై. 294

ఆ. మాంస మాన కునికి మనుజేశ ప్రాణిసం,ఘాభిరతి దొఱంగు టగుటఁ జేసి
యట్టివాని కభయ మఖిలభూతంబుల, వలన నెపుడు నెందుఁ గలిమి నిజము.

క. స్వాయంభువుఁ డనుమనువును, నీయర్థము సెప్పె లోకహితముగ మార్కం
డేయాదులు మాంస ముడుగు, టాయుశ్శ్రీస్వరూపకారి యగు నని రధిపా. 296

క విను మాంసము గోరునరుఁడు, దనుజుఁడ చూవె మునుదేవతలు మాంసంబుం
దిను టుడిగి కాదె దానవ, జనితభయముఁ బోవఁ ద్రోవఁ జాలిరి వత్సా. 297

క దానము ధర్మము దప మి,జ్యానిష్ఠ యనంగఁ గల్గుసత్క్రియ లెల్లన్
మానవనాథ యహింసా, నూనాకృతు లంద్రు శ్రుతుల నూనినపెద్దల్ 298

క. శతవర్షదుష్కరతపః,కృతి నంజుడు దినమి నగు సుకృత మివి రెండున్
మతిఁ దలఁప నొక్కరూ పని, శ్రుతివేదులు సెప్పుదురు కురుక్షితినాథా. 299

క. తపముల దానంబుల బ్ర,హ్మపురినివాసంబు దప్ప దన రాదు జనా
ధిప మాంసము నమలనిపు,ణ్యపురుషునకు సులభ మందు రానెల వార్యుల్.

తే. అధిప యాషాఢముఖ్యంబు లైన నెలలు
నాలుగింటను మాంసంబు నమల కుడుగు
టాయురారోగ్యబలకీర్తు లనుఫలములు
నాలుగింటిని నిచ్చు నన్నరున కంద్రు 301

ఆ. నగరనలదిలీపనృగభగీరథముఖ్య, నృపులు వార్షికంపునెలలు నాల్గు
మాంసభక్షణంబు మానుట నుభయలో,కంబులందుఁ బెంపు గాంచి రంద్రు

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు శంతనుపుత్త్రుతో నిమ్మెయి మహనీయం బయిన మాంసవర్జనంబు వాటించి తక్కినయపూపాదులు ఫలప్రభృతులు నగుభక్ష్యంబు లాచరించి యేల వర్తింప రెల్లజనంబులు ననుటయు 303

—మాంసభక్షణమందలి రుచివిశేషంబు మానుట దుష్కరం బని చెప్పుట.—

సీ. అతనికి నతఁ డిట్లు లను మాంసములచవి మరిగినవారికి మాన వశమె
యట్లు గాకయు సురతాసక్తునకు బల మొలయు నధ్వశ్రాంతుఁ డుల్లసిల్లు
క్షతము శీఘ్రమునలోపిత మగుఁ గృశునకుఁ బుష్టి వేగమ వచ్చు భూపవర్య
విను మాంసభక్షణంబున నపూపఫలాదులం దవ్విశేషంబు లరయఁ గలవె

తే మాంస మానినదోషంబు మహితదాన, విధులఁ బాయు దివిజపితృవిధివిశిష్ట

మైనయెఱచి గీడొలయదు యజ్ఞములకుఁ
బశువిధానంబు సెప్పంబడుటఁ గాన. 304

వ. ఇట్లు గాన సంజాడు సముల్లేటయు నధికదోషంబులు గానియుపేటనుం గలిగి యుండు నగస్త్యుండు రాజులకు వేఁట విధించెం గావునం గుతూహలంబుఁ గోపంబు ననియమవిధానంబులుం బాసియుఁ లోకరక్షణార్థంబుగాఁ గ్రూరమృగ వధంబును స్వాహా స్వవిక్రమార్జితమాంసంబున దేవపితృప్రీణనం బొనర్చుటకుం గాఁ బక్షిమృగమారణంబును జేయుభూనాయకుండు దురితంబులం బొందయ కుండు విశేషంబు వినుము. 305

ఆ. అన్యమాంసమున నిజాంగమాంసంబుఁ బో
షింతు ననుటకంటెఁ జెట్ట లేదు
మాంసభక్షణంబు మానుటకంటెను
మేలు లేదు కర్మజాలకమున. 306

తే. మాంసభక్షణదోషంబు మాను దాన
మహిమ ననుటయు మాంసంబు మఱి భుజింప
కున్నఁ జూపె ధర్మము లెవ్వియును దలంప
దయకు సదృశంబులే కులధరణినాథ. 307

తే. ఆత్మసదృశత ప్రాణభయంబునందుఁ
బ్రాణులకు నెల్లఁ గని మాంసభక్షణంబు
మాను దయ నార్ద్రమానసుం డైన పురుషుఁ
డాతనికి బ్రహ్మలోకాదు లాటపట్టు.   308

క. భూతముల కెలుగునతనికి, భూతము లభయములు నలుగు భూతహితార్థి
భూతముల కభయ మిచ్చిన, పూతాత్మున కభయ మిచ్చు భూతావళియున్.

ఆ. దానమును దపంబు ధర్మంబు యజ్ఞంబు, శౌచమంత్రతంత్రసత్యములును
బుధు లహింసకూర్పములు గాఁగఁ జెప్పుట, నెల్లకల్మి సుమ్మహింసకలిమి. 310

క. నరనాథ యహింసాగుణ, పరిగణనము గొంతమాత్రఁ బలికితి ధర్మో
త్తర యగునహింసమేలిమి, యరయం గడుఁ బెద్ద దాని నలవఱుపు మదిన్. 311

ఆ. అనిన సంతసిల్లి యమ్మహీపతి తాత, కథకభక్తి మ్రొక్కి యస్మదీయ
సంగరంబునందుఁ జచ్చినవారెల్ల, కేదిగతియొ నాకు నెఱుఁగఁ జెప్పుఁ. 312

క. బ్రదుకును జావును సుఖదుః, ఖదములు గా జంతుకోటి గరుణామూర్తీ
మదిఁ దలఁచుఁ బ్రాణలాభము, ఎవలు టరిది గాన యట్టివారి నడిగితిన్. 313

క. అనుటయు లెస్సగఁ దలఁచితి, విను ముక కీటంబునకును వేదవ్యాసం
బున లోకహిత మొనర్చిన, మునికి నయినసత్కథనము మునిసుతచరితా. 314

వ. దాన నీయడిగినయర్థంబు దెల్లం బగు నని పలికి భీష్ముం డి ట్లనియె. 315

క. శకటపథంబునఁ గీటం, బొకటి వెసం బాఱఁ గాంచి యోగీంద్రుఁడు జం
తుకలాపమానసదశా, ప్రకారసంవేది బాదరాయణుఁ డధిపా. 316

వ. కాంచి నిరూపించి యాకృష్ణద్వైపాయనుం డక్కీటకంబుతో నీవు భయంబున
రయం బెసఁగం బాఱెదవు కారణం బేమి యని యడిగిన నది యమ్మునీంద్రు
న కి ట్లనియె. 317

తే. తెప్పదెరలంగ బండు లేతెంచు చున్న
యవి మహాత్మ తన్నేమిజాతారవములఁ
గడఁక నెడ్లను దఱిమి రొప్పెడునరాలి
యులివు విని యుల్లమునఁ గడునులుకు పుట్టి. 318

వ. బ్రదుకును జావును బరమసుఖంబును నత్యంతదుఃఖంబునుం గాదె కావున.

క. క్రిందున మేను సిదియు నను,కొందలపా టొంది ప్రాణగోష్ఠ మగుటఁ ద
ప్పం దొలఁగఁ బాఱెదను ముని,బృందారక యనదె ప్రాణభీతి దలంపన్. 320

చ అన విని దాని కిట్టు లను నమ్మహితాత్మకుఁ డెంత లెన్న నీ
మనికి దలంప నింద్రియసమాజసుఖంబులఁ బొందఁ గీటము
ల్గను టది లేదు దుఃఖబహుళం బిది గాఱయొడ లేల చావు నీ
కనయము సౌఖ్యకారి యగు నత్తెఱఁ గీవు దలంచి చూడుమా. 321

వ. అనుటయు నక్కీటంబు 322

తే. అనఘ కీటంబులకు విషయజము లైన
సౌఖ్యములఁ బొంద లే దనుచదువు గలదె
వినుము తమతమ తెరువుల ననుభవింపఁ
గలదు చావును భీతికిఁ గారణంబు. 323

వ. నీవు నామనం బరసి తింతియ కాక యింత యెఱుంగవే యది యట్లుండె నా
తెఱం గవధరింపు మేను దొలుమేన నొక్క శూద్రుండ ధనవంతుండ. 324

సీ. ఆచారహీనత యతిలోభ మన్యధనాపేక్ష క్రూరత యవినయంబు
మొద లైనదుర్గుణంబులకు నెల్లను నెల వై యుండి మాతకు నధికభక్తిఁ
బ్రీతి యెప్పుడునొనరింతుబ్రాహ్మణమాత్రుఁ డతిథిగ యొక్కరుఁ డొకయప్పుడరుగు
దెంచిన నతనిఁ బూజించితి నది కారణముగ జాతిస్మరణంబు గలిగె

తే. మంచికర్మము సుఖము నొందించు టిపుడు, గాన వచ్చె మునీశ్వరకరుణ నాకు
నత్తెఱం గెఱిఁగింపవే యతివిశదము, గాఁగ ననవుడు నాతండు గౌరవమున.

వ. ఆజంతువుం గనుంగొని నీవు సెప్ప నేల దుష్కర్మకోటివలనం గీటంబ వగు
టెఱింగితి భవదాచరితంబు లైనసత్కర్మంబులుం గాంచితి నమ్మేలునకు నంతో

షించి కాదె నీతో సంభాషించితి మదీయతపోవిశేషంబున నీ దయినకీటత్వం
బపనయించెద విషాదం బపనయింపుము తపోబలంబును గడచిన బలంబులుం
గలవే మనుష్యజన్మంబు నొంది మేలొనర్పెద ననుకోర్కి నీకుం బుట్టుట మేలు
మానవులకుం గర్మభూమికృతంబు లైనసదసత్కర్మంబులం జూవె దేవతలును
గీటంబులు నగుట వాటిల్లెడు నని పలికి వెండియు. 326

క. సుకృతము లమ్మెయిఁ గల్గుట, నకట జని స్మృతియుఁ గల్గె నస్మత్సంద
ర్శకతయు నీకు నొదవె నో, డకు మున్నతపదము నిచ్చుటకు మెయికొంటిన్

వ. అత్తెఱం గాకర్ణింపుము. 328

వేదవ్యాసుఁడు గీటంబునకు నుత్తమజన్మములు గలుగ ననుగ్రహించుట

ఆ. నీచశూద్రవైశ్యనృపజన్మములఁ గ్రమ, వృత్తి నొందు మెపుడుఁ జిత్తమునకుఁ
బుట్టెయుంగునట్టిపోఁడిమి నొసఁగితి, ధర్మపరుఁడ వగుదు దానఁ జేసి 329

క అని సాత్యవతేయుఁడు గృప, నెనసి సుధాధారఁ బోలు నీక్షణముం ద
త్తనువున నిగిడించిన నమ్మునిపతిఁ గీర్తించె భూతములు ప్రీతము లై 330

క అక్కీటంబును భక్తిఁ, మ్రొక్కి శిరం బతనిపాదముల మోపి మనం
బెక్కుడుప్రమోదమునఁగడుఁ,జొక్కఁగఁదదనంతరమ యసువులందొఱఁగెన్.

వ. కారుణికత్వధుర్యుం డగునప్పారాశర్యుం డట్లవలీల మే లొనర్చి కీటంబు గృ
తార్థంబుం జేసి నిచ్చం జనియె నదియు నమ్మహానుభావునిర్దేశించిన తెఱంగున
జనియించుచు ననేకపుణ్యంబు లాచరించుచు నృపజన్మంబునం బూజ్యం బైన
రాజ్యంబు నొంది. 332

సీ. ఏనుంగు నెక్కి పెక్కేనుంగు లిరుగడ రాఁ దురంగంబుల [1]రమణ యొప్ప
గొడుగులుం [2]బడగలు ముడివడ గాయకవందిపాఠకులరవంబు లెసఁగ
భూషణంబులరత్నపుంజంబుదీప్తులు దిక్కుల నెల్లను దీఁటుకొనఁగ
సామంతకవిజనసీమంతినీముఖ పరివారవైభవస్ఫురణ మలర

తే. దేవపతివోలె సాత్యవతేయునాశ్రమమున కేతెంచి తత్పాదకమల మాత్మ
ముకుటసంగతముగఁ జాఁగిమ్రొక్కఁగరుణ, నాతఁ డెత్తి తన్మస్తక మక్కు సేర్చె.

వ. ఇట్లత్యాదరంబున సంభావించి శిష్యజనంబు నియోగించి 334

క. రాజన్యసముచితం బగు, పూజావిధి యాచరించి పురుషోత్తమ నీ
వీజన్మంబున నమ్ముని, రాజికి వెఱఁ గగుతపశ్చరణ మొందవనా 335

క. గోవులకై యొండెను విప్రావలికై యొండె నిర్భరాహవకేలీ
ప్రావీణ్యము మెఱసి విడువు, నీ వసువులు దాన నధికనిర్మలత యగున్. 336

వ. ఇట్లు నిష్కల్మషత్వంబు సిద్ధించిన 337

క. ధరణీసురజననమహిమ, దొరకొను నీ కని విధించి దుర్దాంతరిపు

---

1 రణణమొప్ప 2 నుదరిండ్లు.

స్ఫురణహారణపరిణతు న,న్నరపతి వీడ్కొల్పె మునిజనంబులు వొగడన్. 338

తే. అతఁడు నానందసంభరితాంతరంగుఁ, డగుచు దండప్రణామంబు లాచరించి
యరిగి యమ్మునిచెప్పిన యట్లచేసి, భూమిసురజన్మలాభంబుఁ బొందె నధిప.

వ ఇవ్విధంబున నద్ద్విజుం డై 340

క పుణ్యస్థలములు నెల్ల న,గణ్యము లగుయూపములు ప్రకాశములుగఁ గ
ర్మణ్యతయు వివిధరత్న హి,రణ్యాదికదానములను బ్రస్తుతి కెక్కన్. 341

తే అధ్వరంబు లనేకంబు లాచరించి
యతఁడు మఱియును బాదరాయణునిఁ గాంచె
సదయచిత్తత నప్పరాశరసుతుండు
వీడుకొలుపంగఁ జని యశోవిభవ మెసఁగ. 342

క. వ్రతశీలతఁ బరఁగి తుదిన్, శతమఖునకు నగ్గలంపుసఖుఁ డై యమరా
ర్చితసంస్తుతభవ్యపద,స్థితి నవ్యయపరమసౌఖ్యసిద్ధిం దనరెన్. 343

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు 344

క మనుజేంద్ర కురుక్షేత్రం,బున నద్భుతఘోరసమరమున నమ్మాడ్కిం
దనువులు దొఱఁగిననృపులకు, ననంతసుఖగతులు గల్గు టనుమానంబే. 345

వ భవదీయబంధు లందఱు నూర్ధ్వలోకప్రాప్తుల నీ వేమియు ననుమానింపకు మని పలికినం బాండవాగ్రజుండు పరమసంతోషభరితాంతఃకరణుం డై సుర సరిత్సూనుతో విద్యాతపోదానంబులలో నెయ్యది విశేషం బెఱింగింపవే యనుటయు నమ్మహీపతి నమ్మహాసుతి గారవంబునం గనుంగొని. 346

తే. వ్యాసమైత్రేయపుణ్యసంవాద మనఘ, వినిన నీప్రశ్నమున కది విశద మైన
యుత్తరం బగు నేకాగ్రచిత్తవృత్తి, వగుమ నీ వని పల్కి యి ట్లనియె నధిప.

వ్యాసమైత్రేయసంవాదము భీష్ముఁడు ధర్మరాజునకుఁ జెప్పుట.

సీ వ్యాసమునీంద్రుండు వారాణాసీపురి కరిగి మున్ మైత్రేయుఁ డచట నునికి
నాతనియున్నెడ కప్రకాశతఁ జన్న నెఱిఁగి యమ్మహితాత్ముఁ డెఱిఁగి భక్తిఁ
బూజించి యుత్కృష్టభోజనంబునఁ దృప్తి సేసిన నధికవికాసరుచిర
ముఖుఁ డై నయమ్మహామునిఁజూచి మోదమగ్గలమయిమీయందుఁగానఁబడియెఁ

తే. గారణం బేమొకో యని గారవమున, నాతఁ డడిగిన నతఁ డధికాదరమునఁ
దపము శ్రుత మాదిగాఁ గల ధర్మకోటి, లోన నెల్లను నధికంబు దాన మనియె.

వ. అని మఱియును. 349

క. దానార్హవస్తువులలో, మానిత మన్నంబ యన్నమయము లసువుల్
మేనుఁ దదీయబలంబును, గాన బుధులు దానిఁ దద్దగై కొంద్రు మదిన్. 350

క. తప ముల్లముకల్మషములు, నపగతములఁ జేయు విద్య కాస్పద మగు నా
తపసి మహితదానంబున, నుపచిత మగువిద్య దపము నుత్కర్షించున్. 351

క. కాన తపంబును విద్యయు, దానోదాత్త్యప్రవర్ధితంబులు విద్యా
నూనత్వం బచ్యుతుఁ గను, దానికి దీపంబు సద్వ్రతప్రవణులకున్. 352

ఉ. కావున నన్నదానమునఁ గా కెటు లుండు మహాప్రమోద మ
త్యావిలచిత్తుఁ డైనను మహాత్త్రందానమునన్ విశుద్ధస
ద్భావత నొందు నిక్క మని పల్కె నరేంద్ర తపంబు విద్యయున్
దైవతపూజనీయములు దానము వానికిఁ బోషకం బగున్. 353

క. అని శాంతనవుఁడు సెప్పిన, విని కౌంతేయాగ్రజుండు విమలమతీ యం
గనలసమాచారంబులు, వినంగ నే వలతుఁ జెప్పవే తెలియంగన్ 354

వ. అనిన నతండు కైకేయీశాండిలీసంవాదంబున నిది దెల్లం బగుం జెప్పవిను
మని యిట్లనియె. 355

తే. సుమన యనియెడు కైకేయి యమరపురమునందు శాండిలిఁ గని భవ్యమైనదివ్య
పదవి యేవర్తనమునఁ జొప్పడియె నీకు, నతివ చెప్పుము నా కని యడిగె నధిప.

వ. అని యడిగిన యాయమ కయ్యంగన యిట్లనియె. 357

సీ. మామకు నత్తకు మార్వల్క దేవపిత్రతిథిపూజనములయందు సోలయు
[1]నిలువడిఁ గలవాకి లెప్పుడు నెఱుఁగక పెలుచ నవ్వక శుద్ధివెలయ విప్ర
భిక్ష [2]యోపిక గల్గి పెట్టుచు వర్తింతు వలయుకార్యములకు వెలఁగి నగుచుఁ
బతి వచ్చునప్పుడు భక్తియు వేడ్కయుఁ బొదల నాసనపాద్యములను సుముఖ

ఆ. భావమునను జేసి వాటింతు బిడ్డల, శిశువకలఁ దిట్టఁ జెట్టఁ గనియు
నాకు వేఱ ప్రియ మనఁగ లేదు పతిమెచ్చు,వంటకములు చవిగ నండి యిడుదు.

చ. వరుఁ డొకనెంట నెన్నఁడు ప్రవాసగతుం డగు నాఁటఁ గోలె న
ప్పురుషుఁడు వచ్చునంతకును బూవులు పూఁతలు మేలిచీర లా
భరణము లెక్కుడుం జవులపాకవిశేషము లాదరింప నె
ప్పురుసునఁ [3]గొల్చుఁ గూడురువ బంధులకుం దగ నెప్పు సల్పుదున్. 359

క. గోవులు మొదలగుతిర్య, గ్జీవులసుఖవృత్తు లరసి చెల్లింతు గృహ
శ్రీనర్తనంబునకుఁ బతి, భావము సంకటపడంగఁ బలుక నొకటియున్. 360

తే. అగ్నియోపి రక్షింతు రహస్య మైన
దాని వెలిపుచ్చ గర్భంబు దాల్చి యున్న
యపుడు వాచవు లెల్లను నవులఁ బెట్టి
దాని కెయ్యవి పథ్యముల్ వానిఁ గొందు. 361

క. అని చెప్పి యట్టిచందంబున నడచిన సతికి లోకములు రెండును సౌ
ఖ్యనిరూఢి యొసఁగుఁ బొగ డొందు నరుంధతివోలె నవ్వధూటి నరేంద్రా.

క. నృప యీయాఖ్యానము ప, ర్వపుదినముల భక్తిఁ జదువు వారలు విను పు

1 'ఇలువాడి' 2 లెక్కటి యేన పెట్టుచు 3 గొల్చి కూడుగురుబంధు.

ణ్యపురుషులును నాయుశ్శ్రీ, లపరిమితములొంది యమరు లగుదురు పిదపన్

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు సర్వశాస్త్రసారంబై శ్రేష్ఠంబగు ననుష్ఠేయం బెయ్యది పితామహా యనుగ్రహింపు మని యభ్యర్థించిన నాపగేయుండు కృపావిధేయుండై నారదపుండరీకసంవాదం బాకర్ణింపుము దాన నీయడిగిన యర్థంబు దెలియును దీర్ఘపరుండును జపతత్పరుండును బుండరీకాభిధానుండును నైనమహాద్విజుం డొక్కయెడ నారదమహామునిం గని భక్తిం బ్రణతుండై యుత్తరంగుసన యడుగ నతం డతని కిట్లనియె. 364

—నారదపుండరీకసంవాదం బనుపరమేతిహాసప్రకారము.—

సీ. పరమేష్ఠి సెప్పిన పరమధర్మం బల్ప ఫణితి మహార్థంబు భవ్యమతికి
శ్రోతవ్యమును బరిజ్ఞాతవ్యమును దాని విను ప్రకృతికిఁ బర మనఁగఁబడిన
యిరువదేనగుతత్త్వ మరయంగ జీవాత్మఁ డాతండ సర్వభూతాత్మకుండు
నరుఁ డన వెలుఁగు నప్పురుషునివలనన కలిగి నారము లన వెలసినట్టి

తే. యన్యతత్త్వంబు లతనికి నయున మగుట
నతఁడు నారాయణుం డన నతిశయిల్లు
విశ్వమును దనయంద యావిర్భవింప
విలయ మొంద నద్దేవుండు విభుతఁ బొల్చు. 465

క. పరమబ్రహ్మం బనఁగాఁ, బరతత్త్వం బనఁగఁ బరమపద మనఁగా నీ
శ్వరుఁ డన విష్ణుఁ డన జగ, ద్భరితత నారాయణుండు దా వెలుఁ గొందున్.

ఆ. అతఁడు వాసుదేవుఁ డన నాత్మ యనఁగ వేదాంతవాక్యబోధ్యుఁడై వెలుంగు
నరుల కప్పదములు నామాంతరంబు ల, ర్థాంతరంబు లేనియట్టి వనఘ 367

ఆ. సర్వశాస్త్రవాక్యసమితి నాలోడించి, మఱియు దృఢవిచారమహిమఁ దెలిసి
నిశ్చయింపఁబడియె నిష్ఠ నారాయణు, నెపుడుఁ దలఁపవలయు నిది యొకండ.

వ. కావున. 369

క. పరమానుష్ఠేయం బిది, నరోత్తమా నీవు నెపుడు నారాయణుఁ ద
త్పరతఁ దలఁపు చొరకు సవి,స్తరశాస్త్రార్థములక్రిందుఁ దలపోఁతలకున్. 370

క. విను మొకయించుక నైపై,నను నారాయణునిఁ దలఁచినను సుగతిఁ గనుఁ
మనుజుఁ డనిన మది నెప్పుడు, నునిచినయాతనికిఁ బ్రాఁతె యుత్తమధిషణా.

క. ప్రణుత యగునమో నారా,యణాయ యనునక్షరాలి నంతప్రాప్తి
క్షణమున జిహ్వకుఁ దెచ్చినఁ, బ్రణవార్థం బైనపదముఁ బడయుదురు నరుల్

క. నారాయణపదవాచ్యం, బారయ బ్రహ్మంబు దాని ననిశము వినియుఁ
సారమతిం దలఁచియు నిం,పారఁగఁ బొగడియు రమించు టతులహితమగున్

తే. వింటు నారాయణపరాయణుండు పాతకముల గెలిచి వెలుంగు టెకాదు తన్ను
నాశ్రయించినవారికి నతుల మైన, వెలుఁగు నొసఁగంగ జాలుటు వేధ చేత.

క. చతురాశ్రమములలోపల, నతులమతీ యెందు నిలిచి నతనికి భక్తిన్
మతిఁ గేశవుఁ గూర్చిన సద్గతి పెఱకర్మముల నేల గల్గఁగ నేర్చున్. 375

క. కను టరిది యొండుమెయి విష్ణుని భక్తిం గనుము నీవు సువ్రత యట్టే
వుని వినుము భక్తవత్సలుఁ, డనునామము గలిమి దృశ్యుఁ డగు భక్తులకున్

క. అని నారదుఁ డుపదేశిం,చిన నాస్తికుఁడు నియతచిత్తుం డై వి
ష్ణుని నర్చించు సభక్తిక, మనవిశేషముగ నెపుడు మనుజాధీశా. 377

తే. శంఖచక్రగదాధరు శార్ఙ్గిఁ బుండ, రీకదళసన్నిభాక్షుఁ గిరీటకుండ
లాభిరాము శ్రీవత్ససంశోభితుఁ, గౌస్తుభోజ్జ్వలుఁ గలలోనఁ గను నతండు.

క. చిరకాలంబున నాతఁ,డా కారణంబును గల్గు దానఁ గానిపదముం
బొరయనిశుభముం గలవే, కురువర నీవు నతిభక్తిఁ గొలువుము విష్ణున్. 379

క. అనిన విని హర్షపూరం,బునఁ జిత్తము దేల ధర్మపుత్త్రుం డాశాం
తనుసుతునకుఁ బ్రణమిల్లెం, దనువునఁ బులకాంకురవ్రతతి జాదుకొనన్. 380

వ. ప్రణమిల్లి యతనితో దానప్రియవచనంబులు రెంటియందును నధికసంజనం బెయ్యది సెప్పవే యనుటయు నద్దేవవ్రతుం డిస్సురదేవోత్తమునకు కిట్లను రెండును మంచితెఱంగుల యొదరిచందం బెఱింగి నప్పుడది దానంబు పెంపకం బగుట దెలుప వలవదు సామవాదంబుగుణంబు దెల్లం బగునట్టియుపన్యాసంబు వినుము చెప్పెద బుద్ధిసంపన్నుం డగుశాక్రబ్రాహ్మణుండు విజనం బగువనంబునం గార్యవశంబున మెలంగఁ దన్మాంసం బాహారంబు గొనుటకుఁ దానవుం డగుదానవుం డతనిం బట్టికొనిన సాంత్వనభాషణంబులు ప్రయోగించువాఁ డయి యవ్విప్రుండు గలంకయుఁ గొందలంబును లేనిచందంబున నద్దానవుసానసంబు గనుంగొనిన నాధైర్యధుర్యుం గనుంగొని తదీయం బగుమదాత్తతత్వంబునం జిత్తంబు రంజిల్లి యద్దనుజుం డద్దగాదివిజునితో [illegible] ప్రశ్నంబునకు సదుత్తరం బిచ్చితేని నిన్ను విడిచెద ననుటయు వలికి [illegible]బు సెయ్యుటకు నెలుకం బాఱుటకుం గారణం బేమి యని యడిగిన నవ్విప్రుం డవధానంబు వేగిరపడక కొండొకసేపు విచారించి సుహాస్యపూర్వకంబుగా నయ్యట్టికృపాపరుం డడుగం దోఁచినతెఱంగునం జెప్పుట మేలు గాదె యాఖ్యానంపు మని సాముఖ్యంబు నొంది. 381

సీ. చుట్టాల నీ దగుచెట్టతనంబునఁ బాసి పశ్చాత్తాపపరుఁడ వగుట
లేమి గల్గిన దుర్లభామేయధనములు గోరుట మొగమోట గూరి యొరుని
చేఁ బడ్డనిన్ను గెల్చితి నని యాతఁ డుబ్బుట కృప నుపకారమునకుఁ బాత్ర
ముగ నీవు సేసిన పురుషుఁ డామేల్ దన యలఘుపౌరుషమునఁ గలిగె ననుట

ఆ. కుమతిజనులు నీదుగుణములు గొనియాడ, సిగ్గువడుచు బుధులచేతఁ బొగడు
గాన మఱుగు చునికి వీనిలో నొక్కటఁ, గార్శ్యపాండురతలు గలుగుననఘ.

వ. అని వెండియు. 383

సీ. ఉచితంబుగా నెఱి నుగ్గడించినమాట సభ యియ్యకొనమివల్లభకు నీదు
తప్పు దెల్లం బయి తాపంబుఁ బొందంగఁ దేర్పంగ నేరక త్రిప్పికొనుట
నీసొమ్మునకు నొరుఁ డాసించు చుండంగ దానికిఁ దగరక్ష దలఁచు చునికి
దులువ పిమ్మట నిన్ను దూషించుపలుకులు కులజులు నిజముగాఁ గొనుట నీవు

తే. మానుషంబుల నడపంగ మాయకానిఁ, గాఁగఁజెలులుగాంచుటవగకలిమిపేర్మి
దాని వెలిపుచ్చనోపమి వీన నొకటఁ, గార్శ్యపాండురత్వంబులు గలుగు ననఘ.

వ. అని మఱియును. 385

సీ భార్య పుత్త్రకుఁ డల్లుఁ డార్యవృత్తము లేమిఁ గ్రుస్మరించుట జనకుండు దల్లి
సోదరుల్ నవయుట యుర్వీసునుని గోవుఁ దొలుమేనఁ జంపుట దుష్టబుద్ధి
భూసురదేవార్థములు పుచ్చికొనుట యర్థము గోలుపోక బాంధవులచావు
బాలిశు మొగమోటఁ బనిగొనఁగాఁ దనయశమున కంతరాయంబు గలిమి

తే. పెద్దకాలంబు యత్నసంపీడ నొంది, చెల్లఁ జేసినపని యొక్క పొల్లపగతు
చే నసిద్ధతఁ బొందుట వీన నొకటఁ, గార్శ్యపాండురత్వంబులు గలుగు ననఘ.

క. అని యి ట్లేర్పడఁ జెప్పిన, విని యద్దనుజపతి మెచ్చి విడిచెం గుంతీ
తనయాగ్రజ భూసురసాం,త్వన మిట్టిది యడుగు మింక వలసినదానిన్. 387

వ అనిన నజాతశత్త్రుండు గంగాపుత్త్రువదనంబునం జూడ్కి నిలిపి మోడ్చినకరం
బులు శిరంబునం గదియించి. 388

తే మమ్ము సంసారవార్ధిపారమ్ముఁ జేర్చు, యానపాత్త్రంబు నీకరుణాతిశయము
యఖిలకల్మషములఁ బాపు నట్టిదాని, వినఁగఁ గోరెద నొకపురావృత్తమనఘ.

క. మునిమనుజపతులసన్నిధి, నిను నీకృష్ణుండు మాననీయచరిత వే
డ్క నుపాసించుచు నున్నాఁ, డ నుత్తమప్రీతి దాని నాకర్ణింపన్. 390

క సమ్మోదమ్మున నేనుం, దమ్ములునుం దేల సత్కథాకథనపర
త్వ మ్మాదరింపు మునిస,ర్గమ్ము నృపచయమ్ముఁ బులకరాజి వహింపన్. 391

వ. అనుటయు భీష్ముండు 392

క పుణ్యం బగునితిహాస మ,గణ్యగుణా నీకుఁ జెప్పఁ గనుసుకృతముఁ గా
రుణ్యనిధి సర్వలోకశ,రణ్యుఁడు గృష్ణుండు వినువరంబుఁ బడసితిన్. 393

క పారాశర్యాదిమునులు, నీరాజన్యులును వినికి యెంతకు లే దీ
గౌరాము నాకుఁ బరమో, దారపదావాప్తి గాదె ధర్మతనూజా 394

వ నీయడిగినయట్టిదానికి నొకయితిహాసంబుగలదది యుమామహేశ్వరసంవాదం

గొడుకు గఁ బంచి వే తను సుగుణ్వుఁగ వచ్చెఁ గిడెంగి పోవున
ప్పుడు వన మేర్చి నేను గృపఁ బూర్వవిధం బొడఁగూడఁ జూచితిన్. 408

వ ఇది యద్దహానంబు తెఱంగని చెప్పి యప్పరమపురుషుం డమ్మునివరులతో మఱియును 409

సీ లోకత్రయంబున మీకు నవిదితంబు లేదు త్రికాలసంవేదులార
యుత్తమం బగుపురావృత్తంబు సెప్పి కృతార్థుఁ జేయుండు నన్ననిన వారు
సవినయంబుగఁ గృతాంజలు లయి మమ్మింత పెద్దసేయుదె నీవు పెద్దలకును
బెద్ద వయత్నసంభృతజగత్త్రయుఁడవు విశ్వప్రకారసంవిదుఁడ వేము

తే నీయెఱుంగనియితిహాస మేయుగమున, నెఱిఁగి చెప్పుదుమనవుడుఁ జెఱుతనగవు
మోమునకుఁ జెన్ను సేయ నమ్మురహరుండు, వారలకు నిట్టులనుఁ గురువంశవర్య.

క మానుషయోని జనించితిఁ, గాన మదీయ సుగుబుద్ధిగౌరవము దదీ
యానుగుణతోన్నపహితము, గా నెఱుఁగుఁడు మీగు సెప్పు కథ విను టన డే.

చ. అనుటయు వార లందఱుఁ బ్రియంబున దానికి నియ్యకొన్న నె
మ్మనములలోన నీసునికి మాన్యచరిత్రుఁడు నారదుండు త
క్కన పెఱవారు నాఁరు ప్రకీర్త్యవివేకుఁడు కృష్ణుఁ డర్థిమై
వినఁగఁ బురాతనం బయినవృత్తము నమ్ముని సెప్పఁ టొప్పగున్ 412

చ. అని తగ నేకవాక్యతఁ బ్రియంబున నాతనితోడ నీవు ముం
కసినది విన్నయట్టిది ప్రకాసుకుతూహలచిత్తుఁ డైన కృ
ష్ణుని వినిపింపు నావుడు మనోజ్ఞకథాకథనంబునందు వే
స్కన నిగుడ నమ్మునీంద్రుఁడు వికాసమునం మొగ ముల్లసిల్లఁగన్. 413

ఉమామహేశ్వరసంవాదం బను నితిహాసము.

క. నారాయణసౌహార్ద్రో, దారత్వవిభూతి మున్న తనకుఁ గలిమి స
న్నారాయణునిమనోరథ, మారం బూరించె శంకరాంబికలకథన్. 414

వ. అత్తెఱంగు విశరించెద నట్లు సమస్తసంయమిసంఘంబును బ్రస్తుతిపూర్వకంబు
గా నియోగింపం బ్రియంబునం బురాతనకథాకథనంబునకుం బూని యద్దేవ
ముని యద్దేవకీనందనునకు వందనం బాచరించి [1]తదభివందనంబు వడసి య
వ్విభున కిట్లనియె. 415

తే తీర్థభజనంబునకు నెందుఁ దిరుగు చుండి, యిత్తుహారినగంబున కేను వచ్చి
కంటి రమణీయ మగు కేళికావనంబు, సకలతరువల్లరీగుల్మచారుతలము. 416

క. కోకిలకులగంధర్వా, నీకధ్వని నెనసి లెనసి నిగుడఁగ నమరీ
లోకభ్రమరీమండలి, కాకలకలనాదములును గలసి చెలంగన్. 417

వ ఒప్పునవ్వనంబునం గనకస్థలంబున శార్దూలచర్మవసనభుజగాభరణభసితాంగ

1 తదభివాదనంబున

రాగవిరచితాలంకారంబుగాసుదివ్యదేహుం డగుమహాదేవుండు సురసిద్ధసాధ్య
విద్యాధరమునిపుంగవభూతిగణపరివృతుం డై యున్న సత్పురోగంబునఁ దే
నును సముచితప్రకారంబున నయ్యనిహాపతియప్రకారము గొల్చి యుండితి నట్టి
సమయంబున. 418

సీ. పుణ్యాంగనాకారములుఁ దాల్చి పుణ్యనదీనివహంబులు దిశలఁ గొల్చి
చను దేరఁ దంకరసస్పృశఁ గిమ్మరకల్యాణతను నై పగౌరి వచ్చి
వెనుకదిక్కున మెలఁపునఁ జేరి మోమున కంటి స విస్మయుఁ డీచేలువు చూపఁగఁ
దన్నితీకులు సుల్లస ద్వ్యాపత నమ్మృదుకరయుగ్మమునను శంభుని నేత్ర

ఆ. యుగ్మ మెల్ల మూసి యున్నంత లోకము
సర్కచంద్రతారకాగ్ని దీప్తి మ
హాంధకారమగ్న మగుటయు సంక్షోభ
మందె భూతసముదయంబు లెల్ల. 419

ఉ. అప్పుడు ఫాలలోచనము నప్పరమేశుఁడు విచ్చి విచ్చినం
గప్పె ననగ్నిశిఖాలు నగం బఖిలంబును గౌరిదేవి యు
ల్లాసపుమి దంత్రి కై నఁ గని యుల్లము బెగ్గిల నీశుకుం బ్రియం
గిఁపఁగఁ గమాలిభూమణముకాంతి ప్రణామము చేసెఁ జేసినన్. 420

ఆ. హాసుఁడు గరుణఁ జూచి నాహిమనగన్నగదాహ ముడిగి ధాత్రి నవ్వు చూపె
నార్య యనువిస్మయముఁ బొంది యూసవ్వ భువనశ క్తి సవినయముగ 421

సీ. నిటలంబునను దెఱచుటకుఁ గారణ మేమి సర్వేశ నా కిది రహస్యంబు గాక
యున్నేని జెప్పవే యన్న సర్వేశుండు కాంత నీ కతనిఁ గా నిమిత్తి
పని యెందుఁ గల్గనే వినుము లోకాత్మకత్వము నాకుఁ గ్రమ్మఱఁ జేసి
న న్నేది హోందిన నన్నిలోకంబులు నది హోందుఁ గాన నాయంబకములు

తే. నీవు మూయంగఁ దిమిరంబు నిఖిలలోక
చక్షువులు గప్పినఁ భూతముల్ భయము బొందె
నీకరంబులు ద్రోచి కచీఁకటియును
జెఱచుటకు ఫాలనేత్రంబు దెఱవ వలసె 422

వ. అనిన విని యంబిక తనకు నమగనయుక్తి వీని యడుగుటకు [1]నది యవసరంబు
గాఁ గనికొని యక్కపర్ది కిట్లనియె 423

క. నాలుగుముఖములు నీకు, న్నానయము కలుగఁ గారణం బేమి సుధా
శ్రీలాలితాస్య కవా, శ్యాలీకనమున నాకు నానతి యీవే. 424

వ. అనిన విని యమ్మహాదేవికి సర్వేశుం డిట్లను దైత్యులు సుందోపసుందులన నిద్ద
రు గలరు వార లవార్యభుజవీర్యశౌర్యసంపన్నులు సస్త్రశస్త్రవధ్యులు నై యుం

1 నిది సమయం బని యక్కపర్దికి.

డుదురు వారలవినాశంబునకై మఱియందు లోకంబులం గలయొప్పులందెల్ల
నుత్తమసారంబులు దిలప్రమాణంబు లాహరించి యొక్క కామినిం గావించి
తిలోత్తమ యనుపేరిడి నాకడకుం దెచ్చిన నచ్చెలువ నాకుం బ్రదక్షిణంబుగా
వచ్చునెడ నే నిది దేవకార్యంబు సేయ నోపుం బొమ్మను తలంపుతో నత్తరుణి
దిరిగిన దిక్కుదిక్కున నొక్కొక్కమొగంబు దాల్చి దానిం బరీక్షించితి నాం
టంగోలెం జతుర్ముఖుం డనై యుండుదు 425

చ. అన విని గౌరి నీకు భువనాధిప కంఠమునందుం గప్పు గ
ల్గినకత మేమి నాకు నెఱుంగింపుము నావుడు దేవదైత్యు లం
బునిధి సుధార్థమై తరువం బుట్టి విషంబు త్రిలోకభీకరం
బనితరసాధ్యమై యొదవిన త్తఱిం దాల్చితి దానిం గుత్తుకన్ 426

తే. అట్లు కంఠంబునందు మహావిషంబుం, దాల్ప నింత గల్గిన దానం జేసి
కమలజాదిసురలు నీలకంఠుం డనుచు, నన్నుం గొనియాడి రప్పుడు నలినవదన.

వ. అని చెప్పి శంకరుం డింక నేమి యడుగ వల తడుగు మనుటయుం బినాకం
బెల్ల యాయుధంబులకంటె మెచ్చి పట్టుదు దీనికిం గతం బెయ్యది యని యడి
గిన నామృడుం డామృడాని కిట్లనియె 428

సీ. ఆదియుగంబున నబల కణ్వుం డనుసంయమి దపము నిష్ఠానిరూఢి
మెయిం జేయం బెరిఁగె వల్మీకంబు వనువు[1] మునుంగ నప్పుట్ట వేణువును బుట్టె
విను లోకసామాన్యఘనత గాకుండ మహాద్భుతాయామంబు నధిక మైన
పరిణాహమును గల్గె బ్రహ్మ యమ్మునికిం బ్రత్యక్షమై వర మిచ్చి నతనివీఁడఁ
ఆ. బెరిఁగియున్నవెదురు గర మర్థిం దాం బుచ్చికొని జగద్ధితంబు గోరి చేసె
నాకు విష్ణునకుం బినాకశార్ఙ్గము లగ్ర,ఖండమున నొనర్చె గాండివంబు. 429

వ. ఇవ్విధంబున విండ్లు మూఁడు గావించి లోకహితం బాచరించి యవ్విరించియ
మ్మూఁడవవిల్లు తాం గైకొని తనలోకంబునకుం జనియె నిది పినాకంబు, సంభా
వనీయం బైన తెఱం గని చెప్పిన 430

క. విని గిరితనూజ పెఱవా,హనముల నొల్లక వృషంబు నఖిలేశ్వర నె
మ్మనమునం గైకొని యెక్కుదు, వినంగా నే వలతుం జెప్ప వే కారణమున్ 431

వ. అనిన నద్దేవుం డమ్మహాదేవి కిట్లనియె. 432

సీ. హిమవన్నగంబునం దేను లోకహితార్థ మైనమహాతప మాచరింప
గోవులు నుట్టుం దేకువ నెడి తిరిగి నన్ సంకట పెట్టినం బంకజాక్షి
కోపించి చూడ సంతాపాకులత్వంబుం బొందె గోకుల మరవిందభవుం డు
నమరులుం జనుదెంచి ప్రార్థించి వృషముం గానిక యిచ్చి కరుణ జనింప బలికి

1 మునుఁగఁ గప్పుటయును వేణువును,

తే. నాకు గోపతి యనియెడు నామ మిచ్చి
రపుడు గోగాథ మాన్చి రయ్యమలవృషము
వాహనముఁ గేతువును గా శివప్రచార
మాచరింతు నెల్లెడ నది యాది గాఁగ. 433

వ. అనుటయు నంబిక యప్పరమేశుతో నీవు పరమశుచులగును రమణీయంబులు
నగునివాసంబులు నరయింపక యశుచియుఁ గేశాస్థికపాలదుర్గంధదుర్గమంబు
నైనశ్మశానంబున నునికికిఁ గతం బేమి యనిన నతం డిట్లనియె. 434

—శివుఁడు పార్వతికిఁ దనశ్మశానవాసిత్వఁ గారణంబు సెప్పుట—

ఉ. క్రూరఘురభూతముల్ జనుల ఘోరవిధంబుల ముట్టి యొప్పుడున్
మారణ మాచరింపఁగ సమస్తజనంబులు నాశ మొందఁగా
వారిజసంభవుం డెఱిఁగి వచ్చి ననుం దగఁ గాంచి తత్ప్రతీ
కారము సేఁతకై వినయగౌరవ మొప్పఁగ వేఁడె వేఁడినన్. 435

వ. నిశ్చితంబుగా నొక్కచో నుండి లోకంబులు రక్షింప నలయు నని తలంచితి
నట్టియెడ. 436

తే. మోక్షపరులు శుచిస్థలమునఁ బ్రశంస, సేయుదురు విజనస్థలి శేష మెఱిఁగి
కాన యిప్పితృవనంబు మానసమున, నొలసెఁ గావున నయ్యెడ నునికి గలిగె.

చ. అచటను నుండి లోకముల నన్నిటి నాత్మఁ దలంచి రక్ష సే
యుచు విహరింతు భూతచయ మొక్కటఁ గూడి చరించు చున్కికిం
బ్రచురకృపాహితంబు నయి రాగముఁ బొందుదు నట్లు గాన రా
కచరిత దానికి నీకును నిను మన్యతలంబులు దానిఁ బోలు నే. 438

తే. అనిన భవునితో నగసుత యర్ధఫణాధరాభరణములుఁ బరశుశూలాయుధములు
నై మహోగ్రవేషభీకర మగురూపు, మభవ యేల కైకొంటి వీ వనియె గిరిజ. 439

వ. అనుటయు నమ్మహేశ్వరుం డాపరమేశ్వరితో నిట్లనియె. 440

సీ. లోకస్వభావంబు లోలాక్షి రెండువిధమ్ములు శీత ముష్ణమ్ము నాఁగఁ
జను నవి రెంటను సకలంబు గ్రథిత మైయుండు సౌమ్యాగ్నేయయోగకలిత
మగుజగంబు సౌమ్యము విష్ణుఁడాగ్నేయ మేను వహింతు మయ్యిరుదెఱంగు
లనయముఁ గొని భరియింతు మీ విశ్వంబుఁ గావున నాగ్నేయభాగమూర్తి

తే. నైన యాకృతి లోకహితార్థముగ వహించినాఁడ నిం కెయ్యది యావు నన్ను
నడిగె దనఁగుము నావుడు నార్యసోముఁ, డంఁ బ్రియంబున నేటికిఁ దాల్చితనియె.

చ. అనవుడు దక్షుయజ్ఞమున కల్గిననాఁడు సురాలి కేను వీ
డన నొనరించుచోట వికటంబుగ సోముని మేను ద్రొక్కఁగా
నను శరణంబు వేఁడిన మనంబున నక్కటికంబు పుట్టి చే
సినదురితంబు సోము నిటు సేయక పో దని మౌళిఁ దాల్చితిన్. 442

చ. అన విని కొల్చి యున్నమును లందఱు నీసుదయావిశేషము
న్మనముల మెచ్చి పొంగి యభినందనపూర్వము గాఁగ భక్తియుక్
వినయము నుల్లసిల్లఁ బదివేలవిధంబులఁ బ్రస్తుతించి ర
య్యనుపమధాము గౌరి సమక్షంబిది నా కని మోదమ్ముఁ గేలిఁ గ్రోన్ 443

తే. లోలలోచనదీప్తులు బాలచంద్ర,భూషణునివదనంబునఁ బొలయ మునుల
మానసంబులు సంప్రీతి నూన శాంత్వ,నస్వరంబున నిట్లను నలిననాభ. 444

క. వర్ణాశ్రమధర్మము లభి,వర్ణింపుము వేదనిరతవత్సల యని నా
కర్ణములతో నఖిలజన,కర్ణంబులఁ బొంది పుణ్యకర్తృత యొసఁగున్. 445

వ. అనిన విని యిట్లు గౌరి లోకహితార్థంబుగా వర్ణాశ్రమధర్మంబులు పరమేశ్వరు నడుగుటయు నారదముని కృష్ణునకుం జెప్పిన తెఱంగు భీష్ముండు ధర్మజునకుఁ జెప్పుట యుపన్యసించిన నాకర్ణించి. 446

క. మునివర నా దగుచిత్తం,బునఁ గౌతూహలము చాల మొలతెంచి తలి
ర్పున నెలరారెడు నేర్పడ, వినిపింపుము మీఁదికథ సవిస్తారముగన్. 447

వ. అని యడుగుటయు. 448

మ. [1]స్ఫుటతత్త్వోదయసంభృతైకమధురా భూతైకరక్షాధురా
తటినీపింఛమనోజ్ఞమౌళిలలితా దాంతాత్మసంకీలితా
త్రుటితాతత్త్వసమున్నతాశ్రితజనా దూరాంజనా సుప్రస
త్కటశీలావనలోలదివ్యహృదయా [2]ధర్మప్రసన్నోదయా 449

క. దేహాభిమానసంభృత, మోహాతిమోనిరసనాభిముఖభూరివివే
కాహీనమహాతత్త్వస,మాహితచిన్మాత్రరూపమధురిమసుభగా. 450

మాలిని. త్వరితవిహితగాథధ్యాయిసమ్మోదవాదా
స్ఫురదరివృఢశూలస్ఫూర్తిసంశక్తహస్తా
తరణిశశినయోద్యోదారతాచిత్రనేత్రా
పరమనియతినిష్ఠాభవ్యహృత్పద్మసద్మా. 451

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యానుశాసనికపర్వంబు నందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

---

1 స్ఫుటితత్త్వానుసంభృతైక్యమధురా 2 ధర్మప్రసంపద్ధయా; ధర్మప్రతీపాలయా.

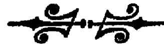
శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఆనుశాసనికపర్వము, పంచమాశ్వాసము.

కాళీత్యాదరను
శ్లో కాలోకనవిలాసనుస్థిరభవనా
శోకముదాద్యవధూతి
వ్యాకోశవివేకభవన హరిహరనాథా. 1

శివుఁడు పార్వతికి వర్ణాశ్రమాచారంబులతెఱఁగెఱిఁగించుట

వ దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే అట్లు గంగాత్మజుండు ధర్మాత్మజునకుఁ, జెప్పి యిట్లనుఁ గౌరవశ్రేష్ఠ పద్మ
నాభుతో నవ్విధంబున నారదుండు, పార్వతీదేవి ప్రశ్న ముపన్యసించి 3

వ. ఇట్లనియె నప్పర్వతరాజపుత్రి ప్రార్థించిన నప్పరమేశ్వరుండు పరమాదర
భరితుం డై. 4

సీ. అజుఁడు మున్ను లోకహితార్థంబుగా బ్రాహ్మణులను సృజించి రాజులను వైశ్యు
లను శూద్రులనుగ్రమం బొనరంగఁగల్పించె నాజాతులకు నోలి నతనిముఖము
బాహులు నూరులుఁ బదములు సంభవస్థానంబు లగుటయుఁ దారతమ్య
భాగిను లగు నని పార్వతి కాతండు తత్తదాచరణీయధర్మములును

ఆ. వినుము విస్తరించె విప్రులు లోకధా,రకులు వారియెడఁ బరాభవంబు
సేత యెల్లచేటుఁ జేయు సమ్మానదా,నములు సకలశోధనము నొనర్చు. 5

చ ప్రియ మఱి యజ్ఞునేనియు దరిద్రునినేనియు విప్రుఁ గందఁ జేఁ
త యుభయలోకసౌఖ్యములు దవ్వగఁ జేయుఁ దదీయ హైనసనిం
దయు నను బెట్టు దిట్టుట యధర్మత నాతనిసొమ్ము పుచ్చికొం
టయును మదర్థముం గొనుట డాఁపక చెప్పితి [1]నిక్క మింతయున్ 6

వ అని పలికి యిట్లనియె. 7

---

1 దోష మింత.

సీ. అధ్యయనంబును యజనంబు దానంబు నధ్యాపనంబును యాజనముఁ బ్ర
తిగ్రహంబును బ్రశాంతియుఁ దపస్సత్యశౌచంబులు విప్రధర్మంబు లావ
నలఁ దక్క నతనికి వలవదు వాణిజ్య మగ్నికార్యంబు శూద్రాన్నవర్జ
నము నిజదారసంగమనియమంబును నిరుప్రొద్దు గుడుపును హింసలేమి
ఆ. యును నివాసశుద్ధియును నతిథిప్రియత్వంబు బ్రాహ్మణులకు వలయుఁ దపము
పేర్మిసాధనముగ ధర్మమూలముగ వారల సృజించెఁ గాదె నలినభవుఁడు. 8
ఆ. క్షత్రియులకు విప్రసంరక్ష ముఖ్యధర్మంబు ధరణి వారిరక్షణమునఁ
గాని బ్రదుక దమ్మహానుభావుల పాలనంబు సేయ శోభనంబు నొందు. 9
క. రమణీ యధ్యయనము యజనము దానము సాధుపోషణము దుర్జనులఁ
దమియించుటయు సముత్సాహము కల్మియు ధృతియునృపులకగుధర్మంబుల్
తే. శస్త్రజీవికయును సరిషడ్భాగ, మాహరించుటయును భృత్యనరయుటయును
బ్రజవివాదంబు విచుచోటఁ బక్షపాతి,గామియును రాజులకుఁ గృత్యకర్మకోటి.
సీ. వణిజులు లోకప్రవర్తనంబుల కెల్ల నుపకారకులు గృషియును ననేక
భంగి బేహారంబుఁ బసులఁ బెంచుటయుఁ గృత్యంబులు వారల కధ్యయనము
యజనంబు దానంబు నర్హకర్మంబులు త్రైవర్ణికద్విజత్వమ్ముఁ దన
నాతిథ్యములు విధేయములు వారికిఁ దిలగంధరసములవిక్రయము వగదు
తే. మూఁడుజాతులశుశ్రూషమూలకార్య,గతిదదుపయుక్తిశూద్రులకలిమినడచు
వారుశుశ్రూషకులువిప్రవంచనంబు,వినయసుక్రూరులగుటతద్విహితకృతులు
క. తనతనవర్ణంబునకుఁ జ,గినయాచారంబు నడపి కిల్బిషరహితుం
డనఁ బరఁగు నెల్లవారికి, విను మున్ననుజన్మసౌఖ్యవిభవము గల్గున్ 13
వ. ఇవి వర్ణధర్మప్రకారంబు లింక నాశ్రమధర్మంబులు వివరించెద నాకర్ణింపు
మని పలికి పార్వతికిఁ బరమేశ్వరుం డిట్లనియె 14
సీ. బ్రహ్మచర్యవ్రతపరమనిష్ఠయు గురు నాశ్రయించుటయు నధ్యయనకృతియు
నగ్నికార్యంబు గుర్వర్థసంచారంబు భైక్షచర్యయుఁ గమలాక్షి బ్రహ్మ
చారిధర్మంబు లాశ్రమముల కెల్ల నాశ్రయణీయమై గృహస్థత్వ మొప్పు
శౌచంబు నిజదారసంతుష్టియును బంచయజ్ఞంబులును నిగమాభిరతియు
తే. దానహోమదయాతిథిమాననములు, వలయు గృహమేధికిని వనవాసవన్య
భోజనబ్రహ్మచర్యజటాజినప్ర,ధారణములు వానప్రస్థధర్మకోటి 15
చ. కినియమి సంగవర్జన మకించనభావము దాల్మి విప్రవా
సనము ప్రశాంతి యార్జవము శౌచము సద్వ్రతనిష్ఠ భైక్షభో
జన మిల నిద్ర సేత కృప సంతతతత్త్వవిచింతనంబు మా
నిని యతిధర్మముల్ శ్రుతి గణించినభంగిన యేను జెప్పితిన్. 16
వ. అని యిట్లాశ్రమధర్మంబులు సెప్పిన విని యప్పరమేశ్వరుతోఁ బార్వతి దపం

బు దపం బనుచు మునిజనంబు లాచరింతురు దాని తెఱం గెఱింగింపవే యనిన
నద్దేవుం డిట్లనియె 17

-- శివుఁడు పార్వతికిఁ దపస్స్వరూపంబు సెప్పుట --

సీ. భోగార్థులై తపంబునకుఁ జొత్తురు తపం బనఁగ వానప్రస్థు లాచరించు
ధర్మంబు లింద్రియకర్మనిగ్రహముతో నుభయకాలములను యోగసేన
ఫలకాంక్షఁ జేత తపస్స్వరూపంబుగా నడపి కాలంబైన నాకమునకు
నరిగి తద్భోగంబు లనుభవింతురు పుణ్య మవసిత మగుడు మర్త్యత్వ మొంద
తే. వత్తు రధికనియతి నుపవాసములను,జపముఁ బంచాగ్నిమధ్యవాసంబుఁ గలుగు
తపముఁ గలదప్సరసప్రియత్వం బొనర్చుఁ,గర్తకదివాఁడుఁదుదివచ్చుఁగాని మరలి
వ. అని చెప్పి మఱియు 19

ఉ. ధారయుతంబుగా నడచు తాపసముఖ్యు లహింసపేర్మికై
కారుణికత్వ మగ్గలము గల్గి తలంతురు సర్వజీవులుం
దారును నొక్కరూపుగఁ బదంపడి పుత్త్రకళత్రయుక్తిఁ బెం
పారుదు రూర్ధ్వలోకమున నజ్జనముల్ మఱి వచ్చుఁ గ్రమ్మఱన్. 20

వ. అనిన భవాని వనవాసవ్రతవిశేషంబులుం దదీయఫలప్రకారంబులు నేర్పడ
నానతీయవే యనుటయు నభవుండు భరితాదరుం డై. 21

సీ. ఉపవాసములు పూన ముర్వీశయత్వ మాసన మూర్ధ్వబాహుకస్థాపనంబు
నియమితాహారత్వనిష్ఠ క్రమంబున శశిమరుద్యక్షువాసముల నిలుపు
గంధర్వదేవనాగస్థానముల నున్కియును బహుసౌఖ్యసంయుతము గాఁగ
నానాసహస్రాబ్దమాననీయంబుగఁ గావించు సంక్షేపగణనఁ గొన్ని
తే. మహితనియతులు సెప్పితినుఱియు నేమి,వ్రతము సలిపినఁ బాపనిర్వారణ మగుటఁ
బుణ్యగతికల్మి దప్ప దరణ్యవాసి, కడుగు మింకను వలసినయట్టి వనుడు. 22

క. యాయావరుల నమరవం,ద్యా యేర్పడఁ జెప్పు మనియె నంబిక దేవుం
డాయుమ కిట్లనుఁ దీర్ఘప,రాయణు లుపవాసవిధిసమధికులు వారల్. 23

వ. అది యెట్లంటేని. 24

క. నానాతీర్థసతతను,స్నానంబులఁ బల్లలైనజడలును భిక్షా
నూనోపవాసకృశ మగు, మేనులునై వారితపము మిక్కిలి మెఱయున్ 25

క. మాసోపవాసవిధులం, జేసి తృణజధాన్యభుక్తి సెల్లింతురు వా
ర్రేసురలకు లేనిసుఖా,వాసమ్ములఁ జరితముగను వఱలుదురు తుదిన్. 26

క. అనిన విని యవ్వనితారత్నంబు వైఖానసులవిధంబు వివరింపు మనుటయు నవ్వి
రూపాక్షుండు 27

సీ. వైఖానసులు ఖరవ్రతు లెట్టు లంటేని శిలఁ దృణధాన్యముల్ సిదుక నడిచి

కొంద ఱుపండులఁ గొఱికి కొంద ఱు[1]గన్నగుఱుముల గువ్వల తెఱఁగు దోఁప
నప్పటి కప్పటి కాననంబున వైచికొని కొంద ఱాకు లెండినవి యేఱి
కొని కొంద ఱంబువుల్ గొని కొంద ఱనిలంబు గొంద ఱాహారంబు గొందు రిట్లుఁ

తే. గాక యాహారపరులును గలరు వార
లింద్రునకుఁ బూజనీయు లై యెక్కుడై న
పదవిఁ జిరకాలబహుసౌఖ్యభాగు లగుదు
రని మహేశ్వరుఁ డుమకు ని ట్లనియె మఱియు. 28

వ. ఇవి యెల్లను వానప్రస్థనియమనిష్ఠాభేదంబులు తపంబు తపం బని మును లాచ
రింతురు దాని తెఱం గెఱింగింపు మని నీవు దొల్తనడిగి(నవిధంబు)నం దొడంగి
నాచెప్పినవిధంబు లిన్నియుం దపం బనుశబ్దంబున కర్థంబు లై యుండు నని చెప్పి
యంగుష్ఠప్రమాణదేహులు మృగాజినవసనులు నిర్ద్వంద్వులు నై వాలఖిల్యు
లను పేరం బ్రసిద్ధు లగుమునులు దినకరదీప్తులతోఁ గూడి వర్తించుచుండుదురు
వారలతపోవైభవంబునం గాదె జగంబులు సుస్థిరంబు లై యున్నయవి
యెండుమెయి దుర్లభంబు లైనట్టివి తపంబున సులభంబు లగుం దపంబు గ
డచిన ధర్మంబుఁ గలదే యని పలికి యాదరాతిశయంబున శివుండు శైలేంద్ర
తనయతో ధర్మంబులు మఱియు నెఱింగించెద నవహిత వై యాకర్ణింపు మని
యి ట్లనియె 29

ఉ. అంబుజసూతి యేర్పడ గృహస్థసమర్హ్యముగాఁ బ్రవృత్తిధ
ర్మంబు నొనర్చె నార్యజనమాన్యము దాని తెఱంగు సాల సూ
క్ష్మం బతికాంక్ష లేక తగుకాలమునన్ సముచితవృత్తి ని
త్యంబును ధర్మముఖ్యముగ నర్థముఁ గామముఁ జల్పు టొప్పగున్. 30

చ. అతఁడు నివృత్తిధర్మము ప్రయత్నమునన్ విపరించె మోక్షణో
ద్యత మది తత్ప్రకారములు దాంతియు భూతచయంబుపై దయా
రతియును సత్యదృష్టియు విరాగిత యింద్రియకోటికిన్ దృఢ
స్థితముగఁ జేసి యోగనిరతిం బరిశాంతి యొనర్చుకొంటయున్ 31

వ. అని మఱియును 32

తే. క్షుత్పిపాసలచేఁ గడుఁ గుందినట్టి, యతిథి వచ్చినఁ బ్రియమున నతనిడప్పి
వోవు నట్లుగ సముచితభోజనంబు, పెట్టు టెల్లపుణ్యములకుఁ బెద్ద దలఁప. 33

క. దీనికి నఖిలాశ్రమసువి,ధానంబులకును గృహస్థతయ నెల వగుటన్
దానిపదాఱవపాలిస,మానము గా దరయ నాశ్రమం బెయ్యదియున్. 34

క. అన విని గృహస్థునకు నే, పని ముఖ్యం బనియె గిరిజ పశుపతి జననీ
జనకారాధన మతనికి, ననుత్తమం బైనధర్మ మని రూపించెన్ 35

---

1 ముష్కచెఱముల గువ్వల

వ. అద్దేవుండు నెండియు. 36

క. పతిభక్తి ముఖ్యధర్మము, సతి కనవుడు దేవి నరుఁడు జననీజనకుల్
మృతులైనను నాతి విగత, పతిత్వ మొందినను జేయుపను లెయ్యవియో. 37

వ. అనుటయు నభవుండు వారివర్తనంబు లెఱింగించెద విను మని యిట్లనియె 38

క. దేవాతిథిపితృపూజలు, గావించుట భావశుద్ధికలిమి నరునకున్
దేవీ వలయును నారికి, నేవిధమున బ్రహ్మచర్య మేమఱమి దగున్ 39

వ. అని నిర్దేశించి మఱియును. 40

ఆ. పంచపర్వసురతపరిహృతితో నిజ,దారతృప్తుఁ డగుచు ధాన్యకోటి
పత్తి యెలుక దినిన బ్రదుకుఁ గా కనుగృహ,పతికి నశ్వమేధఫలము గలుగు. 41

వ. అని చెప్పి 42

ఆ. ఎచట మెలఁగె నేమి యెట్లుండె నేమి దా, నేమి సేసె నేమి యెల్లసంగ
ములును విడిచె కుడుపువలన నియతి గల్గు, యతికి మోక్షవీధి యాటపట్టు 43

వ అనిన విని సంప్రీత యై శైలరాజపుత్రి పురహరునితో రాజనువానికి భూజ
నంబులయట్ల శరీరంబును భోజనాదులును నట్ల యుండియు నతం డెల్లవారల
చే మ్రొక్కు గొనుటకు నిగ్రహానుగ్రహంబులకుం జాలి సర్వాధికత్వంబున
శోభిల్లు దానికిం గారణం బేమి యెఱింగింపవే యనుటయు నీశానుం డిట్లనియె.

శివుఁడు పార్వతికి రాజత్వమహిమాతిశయంబు సెప్పుట

సీ అధికపుఁదపమున నైనది రాజత్వ మట్లు గావునఁ బేర్మి నతిశయిల్లు
జనములచే మ్రొక్కు గొనుటకు నిగ్రహంబునకు ననుగ్రహంబునకు శక్తుఁ
డై యుండు నతఁడు తదీయసునీతియ విను ముదమున రాజు వినయపరునిఁ
జేసి యెల్లజనంబు శిక్షించు నింద్రియజయమును నరివర్గజయముఁ బశయు

తే నెఱిఁగి యుపధావిశుద్ధుల నిడు నమాత్య
పదవి కనురక్త సారవస్బలముఁ బ్రోచు
హితపరుల మిత్త్రులు గఁ గొను నిలుకు మే లొ
నర్చు దుర్గంబు రక్షించుఁ గూర్చు ధనము 45

వ. ఇవ్విధంబున సప్తాంగసంపన్నత్వంబు నొంది 46

క. చేయఁ డపాత్రవ్యయములు, సేయుం బాత్రవ్యయంబు సేయుఁ నిజర
క్షాయత్న మెల్లతెఱఁగుల, బాయక ధర్మంబు సేయుఁ బాపము దొఱఁగున్

ఆ. ఆచరించు దండ మక్రోధకాముఁ డై, చారదృష్టిఁ జూచు శత్రుకృత్య
ములను నాత్మదేశపురపరివారవి,ధముల సత్యభాషణముల నెగడు. 48

క ఉద్యోగము ప్రియవాదిత, విద్యాపరినిష్ఠ సంధివిగ్రహవిహితా
పద్యత దీనానాథవి,పద్భాపన మాజ్ఞ వెరపు వాటించుఁ దగన్. 49

ఆ. కయ్యమునకు నెపుడుఁ గాలుద్రవ్వఁడు దగ,వైనరణము శూరుఁడై యొనర్చు
యజ్ఞదానవిధిపరాయణుఁడై యుండు, నిత్తెఱంగువృత్త ముత్తమంబు. 50

క. ఈనీతులకు విరుద్ధము, లైనపనుల నరకములకు నరుగు నృపతి పా
పానీతదుఃఖ మొకతఱి, మానునొరుల కతని కెపుడు మానక యుండున్. 51

ఆ. భావశుద్ధి గలిగి యీవినీతులఁ బూని, ప్రజల కెప్డుఁ దతులరక్షణంబు
సేయు నట్టివిభుఁడు సిరియునుగీర్తియుఁ, గాంచుఁ బుణ్యలోకగతియుఁ బడయు

క. అనుటయు ధర్మరహస్యము, వినఁ గోరెద ననిన శాంభవికి శంభుం డి
ట్లనియె నహింస రహస్యం, బనఁ బరఁగును ధర్మజాత మఖిలమునందున్. 53

వ. అనిన విని యాజగన్మాత యవ్విశ్వధాతతో హింసావర్జనం బేజనులకుం జెల్లు
దని చూచెద నహింస తెఱం గెఱింగింపవే యనిన నద్దేవుం డది నీతలంచినట్ల
నేలం బిపీలికాప్రముఖంబుల నాకసంబున మశకాదుల మఱియుం బేను నల్లి
నీరపేను లోనైనజంతువులం జంపక యెవ్వరికి మాన రా దట్లు గావున 54

చ. ఫలము దళంబునుం దొడిమఁ బాయుట రాలిన వాని గొంచు నాఁ
కలి కెరసేసి గోరసము కార్యము నట్టుల నిర్వహించి బు
ద్ధులు వెలి లేక నిశ్చలతఁ దోయజపత్రనిభాక్షి చిత్రరూ
పులొకో యనంగ నుండ శమపుణ్యులు సూవె యహింసనాత్మకుల్. 55

తే. అదియ శ్రుతిచేత ధర్మరహస్యమనఁగఁ, బడియెననిచెప్పి మఱియును భవుఁడు దేవి
కిట్టులను నట్లుఁ గాక యహింస తెఱఁగు, గలదు వినుము విశేషించి కమలనయన

తే. విధివశంబున మృతిఁ బొందువివిధజంతు,నిచయ మం దనహంకారనిష్ఠుఁ డైనఁ
బురుషుఁ గల్మషమేమియుఁ బొంద నేర,దెట్టు లంటేని విను మది యేర్పరింతు.

సీ. దివియలోఁ బడుఁ బ్రువ్వదివియ యెత్తినవారిఁ బాపంబు వొందునే యోపి దున్న
నాఁగేటి మొనఁ జచ్చు నానావిధప్రాణు లన్నరుఁ బొందునే యఘము వారు
దమపనుల్ సేయ విధాతృవశమున నాయువు దెగినట్టిజంతువులు సచ్చు
నేము నంపితి మని యించుకేనియు నహంకారంబు వారికిఁ గలుగ దట్లు.

ఆ. గాన చూవె వారిఁ గల్మష మొందదు, పుణ్యపాపములకు బుద్ధి మూల
మని శివుండు మఱియు నను హింసవోలెనై, యధికధర్మ మైనవిధము వినుము

క. దైవగతిఁ జేసి తమకుం, జావ వలసి గోవు లొండుసా వొల్లక స
ద్భావమున రంతిదేవుని, కావించుమఖమునఁ బశుతఁ గైకొని నెమ్మిన్. 59

వ. అనేకసహస్రంబు లరుదెంచి 60

క. తము విశసించుట కాభూ, రమణుని వేఁడంగ నతఁడు రాజీవాక్షీ
క్రమమున విశసింపఁగఁ జర్మములు దరులు గాఁగఁ బాఱె రక్తము నది యై.

క. ఆచర్మణ్వతి యనునది, గోచరమే వర్ణనమునకుం బ్రియ మగుకం
పై చవి చేయం బొలిచి య,నీచమహితసలిల మయ్యె నెత్తురు సుదతీ. 62

క. స్నానమునఁ బానమున నా, కానందము సేయు నమ్మహానది గోసం
తానము దివికి నరిగె న, మ్మానవపతిఁ జెప్ప నేల మధురాలాపా 63

క. పరబలము పై నడరి నెత్తురు వఱ్ఱులు వాఱఁ జంపుదురు దురమున న
ప్పురుసఁదనంబును బుణ్యో, త్తర మని వేదములు సెప్పఁ దనుతరమధ్యా. 64

క. పోరులయందలిమరణము, మారణముం బుణ్యలోకమహితమహిమకుం
గారణ మెఱుఁగు మహింసా, కారం బిట్టి దని నీవ కమలదళాక్షీ. 65

సీ. అని చెప్పి వెండియు హరుఁడు పార్వతితోడ నిట్లను వేఁటకు నెలయు టఘము
గాదు సస్యములు మృగములచేత నశించు జగ మెల్ల నిర్మనుష్యంబు గాఁగఁ
గోరు మృగము లది కారణంబుగ మృగహతి రాజులకు ధర్మ మయ్యె నట్లుఁ
గాక మృగములకుఁ గలుగు సద్గతి రాజుచే మృతిఁ బొందినఁ జెలువ వినుము
తే. దండ్యు దండింప కుండుట దండ్యదండ,నంబుగూర్చుట విప్రునంబునొచ్చు
నట్టిపని సేఁత నపరాధి యైనయతని, తనువు నొంచుట సూ హింస ధరణిపతికి.

వ. అని బోధించి. 67

క. భూసురుల కలుక పుట్టం, జేసి నహుషముఖ్యనృపులు సెడుట ప్రసిద్ధం
బౌసురపతి విప్రునలుక, గాసిఁ బడఁడె తెలచి పడసెఁ గాదె నయుషముల్ 68

క. కావున విప్రారాధకుఁ, డై వెలయు విభుండు రాష్ట్రమతనిధనము పై
న్యావలి బంధుత విప్రుల, దీవనలం బొదలు నింత దెల్లము దేవీ 69

వ. అని నిర్దేశించి కపర్ది గౌరితో వెండియు. 70

ఆ. పరమమంత్రవిధులఁ బశువులు యూపంబు, లందుఁ గట్టఁబడి మహోశుచిత్వ
విభవమొందు విహితవిశసనక్రియ మేను,విడిచి దివ్యసుఖమువడయుఁ బొలఁతి.

క. హోమవిధులఁ దన్మాంసము, లామిషములు గాఁగ నొసఁగి యమపుల నగ్ని
ష్టోమాదులఁ బ్రోవఁగఁ బర, మామితసౌఖ్యములు గల్గు యజమానులకున్.

క. శ్రుతివిహితహింస హింసగ, మతిఁ దలఁపఁగ రాదు మునిసమాజం బిది దు
ష్కృతతతిఁ బాపెడుపరమను, కృతమని కొనియాడుఁ గాన గీర్వాణనుతా 73

ఆ. అని యహింస తెఱఁగు లన్నియు నెఱిఁగించి, యింక నేమి వినఁగ నిచ్చ సేసె
దనిన రుద్రు నడిగె నద్రిజ జనులజీ,వనము తెఱఁగు లెల్ల వనజనాభ 74

సీ. అడిగిన నద్దేవి కద్దేవుఁ డిట్లనుఁ గాంత మానుష్యంబు గర్మభూమి
సుఖదుఃఖమూలముల్ సురతిర్యగాత్మకత్వంబు లట్లగుట విత్తంబు వలయు
మనుజుల కెట్లన్న విను ధర్మకామముల్ విత్తసాధ్యంబులు విద్య వార్త
సేవ కారుత యర్థసిద్ధికి మూలముల్ విద్యవానికి ననవద్యతయును
ఆ. గర్షకునకు నేల కాల మెఱుంగుట, జట్టికాని కేది సంభవించె
నందు విలువమొదల నగులాభమును నెడ,వ్యయముగల్గుటయు శివప్రదములు.

క. పసులం బాలించునతఁడు, వినువక యేమఱక వానివిధము లెఱిఁగి ప్రో

చి సమర్థుం డగు వెరవునఁ,బసిఁ గను సేవకుఁడు ధనముఁ బడయుఁ బొగడుతోన్.

క వంచనయును జాడ్యంబును, నించుకయును లేక ప్రభువు నిష్ట మెఱిఁగి తాఁ
బంచినపని వెరవునఁ గా, వించినకర్మకరుఁ డొందు విపులధనంబుల్. 77

వ. అని వెండియు. 78

క. [1]పరధనపరదారల నపహరింపమియు దేవపితృసమారాధనముం
గరుణయు నతిథిసపర్యయు, గిరితనయా యొల్లవారికిం గృత్యంబుల్. 79

శివుఁడు పార్వతికి వర్ణకర్మవిపాకం [illegible] గెఱింగించుట

వ అనిన విని యపర్ణాదేవి వర్ణంబులకర్మంబులు పాకంబుఁ బొందుప్రకారంబు
సెప్పు మని యప్పరమేశ్వరు నడిగిన నతం డి ట్లనియె. 80

చ. తమతమకర్మముల్ దెరువు దప్పక చేసినవారు దేవలో
కమున సుఖంబు పొందుదురు క్రమ్మఱ వచ్చియుఁ బూర్వజాతిజ
న్మమున మహర్ధిఁ బొందుదురు మానిని యిమ్మెయిఁ దప్పి యొట్టికృ
త్యములఁ జరించు రజ్జనుల కట్టికులంబునఁ బుట్టు వారలున్. 81

క. ఎంతెంతమేలు సేసిన, [2]నంతంతియ కులము నెక్కుడై సనుకూలం
గాంతా విప్రుఁ డయిన న, త్యంతానంద సుగుణలోక సుకృతిఁ గలుగున్. 82

వ. అని చెప్పి మఱియును. 83

ఉ. ఆపదఁ దూలపోక సిరి నంది మదింపక శౌర్యసత్త్వమైఁ
బాపుల గెల్చి యార్జవము బంధుజనాలికి నార్యకోటికిం
జూపుచు దీనులం గరుణఁ జూచి తగం గలమాత్రఁ బ్రోచుచుం
గోపము లేక మన్కి గలుగున్ దివిజాంశమునన్ జనించినన్. 84

క అనిన విని గౌరి గొందఱు, మనుజులు సంపద సుఖించి మఱి కొందఱు తే
మి నలంగి దుఃఖపడుదురె, విన వలతుం గారణంబు వినిపింపు శివా. 85

చ అనుటయు శంభుఁ డిట్లను దయన్ బలి భిక్షము పెట్టి లేమిఁ గుం
దినచెలిఁ జుట్టముం బిలిచి దీనత వాపి యపాపవృత్తిఁ జె
ల్లినతొలుబాము గల్గునరు లెన్నఁగ [3]మంచు విధాత నిష్కృపా
త్ముని నతిలోభదూషితుని దుర్గతిదుఃఖితుఁ జేయుఁ బార్వతీ 86

క వినుఁ బలుకయుఁ గూర్మియు లే, వనవద్యా యొజ్జనంబులందును విధిఁ గా
మును సేసినకర్మముఫల, మనుభవగోచరము సేయు నంతియ [illegible]న్. 87

వ. అని యెఱింగించి వెండియు 88

ఆ ధనము గలిగి యుండి ధవళాక్షి కుడువక, కట్ట కుండు పరమకష్టజనము
[4]లొరువు లొత్తి చెప్ప నుపకారులై తొలు, పుట్టునందు మనినయట్టివారు.

ఆ తమకు ధనము లేక తగుభోగముల కెప్డు, నైన నడప మనుసుఖార్థ్యజనులు

1 పరధన పరదారము లపహరింప 2 నంతంతయు 3 మన్ని విధాలి 4 [illegible]

దొల్లి పేదవార లుల్ల మర్థుల కెప్డుఁ, బెట్టఁ గోరుచుండి నట్టివారు. 90

సీ. ఆయాసపడ కుంప నర్థంబు సేరెడు వారు పాత్రజనంబుఁ దార పిలిచి
తొలుమేనఁ బెట్టిన యలఘుదయాఢ్యులు ధనసిద్ధి బహులయత్నమునఁ గలుగు
మనుజులు పూర్వజన్మమున నర్థులు దమ్ము నడుగ దాఁపక యిచ్చినట్టి వార
లాయాసమునను విత్తాగమం బెడలెడు జనులు ముందరిపుట్టువునఁ గృపావి

తే. హీనులై యాచకుల నలయించి పిదప, నిడనిలోభులు మదిసి ధనేశుఁ డగున
రుండు ప్రాయంబునాఁ డీక గం డడంగి, తొంటిభవమున నీగికిఁ దొడఁగినతఁడు.

తే. కలిగి యుండియుఁ దెవుళుల కతన భోగ,ములు భుజింపఁగ లేనిమర్త్యులు గిగీంద్ర
తనయ తొలుమేన రోగముల్ దనికి చచ్చు,నపుడు దానంబుసేసినయట్టివారు.

తే. అధికసౌందర్యములు గలయట్టి జనులు
దొల్లి మాంసభోజనములు దొఱఁగి యున్న
వారు రూప విహీనులు దారు రూపు
గలిగి తొలుమేనఁ గొనటులఁ బలికినారు 93

క. విను సౌభాగ్య సమేతుఁడు, మును నిజదారైకపరుఁడు ముందటి జన్మం
బున భార్యకుఁ బ్రీతి యొన,ర్పని మనుజుఁడు సుభగతావిరహితతఁ బొందున్.

క. అమితజ్ఞానము విజ్ఞా,నముఁ గలిగియుఁ బేద యైననరుఁడు సనినజ
న్మమున వినికి గలిగియు దా,నము తెరువునఁ బోనివాఁడు నలినదళాక్షీ. 95

క. తగుబుద్ధి లేక సంపద, మిగులఁ గలుగువాఁడు దొంటిమేనఁ గరుణమై
విగతప్రజ్ఞుం డయ్యును, దగ దీనులఁ బ్రోచినతఁడు దళితాబ్జముఖీ. 96

సీ. మేధావి యై విన్కి మిగిలి విద్యలఁ బొల్చు నరుఁడు దొల్బామున గురున కధిక
భక్తుఁ డై తన దైనపాండిత్య మొసులకుఁ గావించువేడుక గలుగుసుజనుఁ
డభ్యసింపంగ విద్యాయుక్తి లేకుండు నాతఁడు దొల్లి విద్యాధికత్వ
మున గర్వి యై శిష్టజనులకు సభ భంగ మొనరించి కుందఁ జేసినయతండు

తే. భార్యయును బిడ్డలును దాను బహుధనముల
భోగు లై రోగములు లేక పొల్చువార
లమలినాచార పాత్రదానములు సత్య
కరుణలును దొంటిభవమునఁ గలిగినారు. 97

ఆ. ఆలు బిడ్డ లొఱటు లై లేమిఁ గుందుచుఁ, దెవులుచేతఁ బడుచు నవయుజనులు
మున్ను క్రోధలోభముల నాస్తికతఁ బర,పీడనంబు సేసి పేర్చినారు. 98

సీ కాంతజాత్యంధుండు [1]గన్నులుసెడువాఁడుతనయొప్పుమెఱయుచుఁ దగిలియొరుని
వనితఁ దొల్మేనఁ జూచినవాఁడు కర్ణరోగార్తుండు గటుకవాక్యములఁ దొల్లి
శిష్టు నొప్పించిన కష్టుండు గడుపునఁ దెవు లైనతఁడు పూర్వభవమునందు

1 గడు సుందరుం డయి తన

గరదుండు గోశ సుశ్మరిని శర్కరను బాధితుఁ డగునటుఁ డన్యసతిని గన్య

ఆ. మహిమ గోవుఁ దురగి పననాతురత మున్ను, గవిసినాఁడు శోషదివిరియొరువు
లనుభవింపఁ దెచ్చుకొనినమాంసము దొంటి, పుట్టువున హరించినట్టి నీచు. 99

ఆ. ఉలుముగొన్నవాఁడు దొలుమేన నాఘాత,బంధనముల నొసఁగి సన్నసనము
సెఱచినాఁడు పంగు [1]వాలుపఁగఁ గాలుసే,విఱిచి సాధుజనులఁ బఱచినాఁడు.

క. పిలకాదుల [2]గంతులచే, నలమటఁ బడువారు బడియు నడిచియు ముష్టిం
జలమునఁ బోసిచియు సాధులఁ, దొలు బామున నొంచినట్టి దుష్టచరిత్రుల్. 101

ఆ. పాపరోగు లశుచిపదముల దేవాలయములు మెట్టుటయును నిసదువాఁడ
దప్పులేక క్రొవ్వి తన్నుటయును దొలు, పుట్టునందుఁ గలిగినట్టివారు. 102

చ. జ్వరమున గుల్మపీడ నతిసారమునన్ బలుపుండులన్ మహో
దరమున వాత పిత్త కఫదారుణ రోగములన్ నిరంతరా
తురు లగువారు నిర్దయతఁ దొల్లి వినోదము గాఁగ జీవులం
దరమిడి [3]చంపినారు గురుఁ దల్లడపెట్టినవారు పెర్వతి. 103

తే. గూనివాఁడును బిచ్చుకకుంటి [4]గుజ్జు, గోలచులమ్ముచో [5]గ్రచ్చులఁ గలిపి సంకు
దూఁచి పెట్టెడుచోటులఁ దూన్కిడరపి, పూర్వభవమున లాభంబుఁ బొందినారు.

సీ. వెట్టులు దొలుమేన వెట్టిన సాధుజనము మోసపుచ్చి ధనంబు గొన్న
జను లనపత్యులు విను తొల్లి పితృకార్యదూరులు బాలఘాతుకులును జువ్వ
పొలఁతి నపుంసకుల్ పూర్వభవంబున నెద్దుఁ బట్టినవారు నేమితప్పఁ
బొరయ కుండఁగఁ గోపమునఁ బ్రికిచ్ఛేసంబు గావించినారును గామసుఖము

తే. విఘ్నపఱిచిన తులువలు విధవ వొంటి
జన్మమునయందు భర్తృపంచన మొనర్చి
ధనము గూర్చిన యదియు మఱంబు పేర్మి
నోర్తుమగని హరించిన యుగ్మలియును. 105

తే. [6]ప్రయతులై పుట్టి యేవంపుఁబనులఁ గడుపుఁ
బ్రోచికొనువా రహంకారమునను గర్వ
మానమదదంభములఁ దొల్లి మాన్యజనులఁ
బరిభవించినతుచ్ఛులు పద్మనయన. 106

సీ. దాసత్వ మొంది యనల్పులఁ దిట్టుల నాటులఁ బడుచుండు నట్టినీచు
లప్పాటఁ దొలుమేన నతిగర్వులై ప్రల్లదమ్మునఁ బెక్కండ్రఁ దప్పులేక
తిట్టియు నడిచియుఁ దిరిగినవార లాపొలునల్పైఁ గృప గలిగి మేలు
ధనికగృహద్వారమునఁ బ్రతిహారి దమ్మాఁగంగ నుండి దైన్యమున దుఃఖ

---

1 పఱపంగ గాల్సేయి, విఱిచి , వొఱప్పునఁ గాల్సేయి, విఱిచి 2 గ్రంతులచే. 3 నొంచి నారు. 4 గునుకు 5 గ్రంచులు. 6 పాత్రులై.

తే. పడుజనంబులు భోగైకపరతఁ దొల్లి, మాననీయుల కవసర మీనివారు
రాజదండితుఁ డకృతాపరాధుఁ గ్రూర, దండదూషితుఁ జేసినతండు నూఁడె.

క. విను నష్టసకలధను లగు, జనములు నిక్షేప మిడిన సరకులు దొలుబా
మున మగుడ నీక నెప మిడి, కొనినట్టి యసత్యలోభకుత్సితు లతివా 108

క. తనుబంధులుఁ దారును నొక్కమరియు తెగటాఱువారు కరుణారహిత
త్వమునఁ దొలుమేన వెడపగ, నమేయనరవధము సేసినట్టిదురాత్ముల్. 109

వ. అనిన వెఱంగంది యీశ్వరుం డీశ్వరితో ని ట్లనియె. 110

సీ. ఇంతి నాచెప్పిన యప్పాపకర్ము లందఱును నరకంబు దప్ప దండఁ
బడుపాటు లెల్లను బడి వచ్చి నరు లైన యప్పుడు వాటిల్లునట్టితెఱఁగు
లివి యట్లు గాకయు నెక్కుడు గానిపాపంబుల మానుషభవము గలుగు
[1]ని ట్లైన నమ్మేన నేకర్మమునఫల మైనను మానవు లనుభవింప

ఆ. రోపి మునులు దేవయోనులు న త్తను,వునన తపముఫలము లనుభవింతు
రనిన దేవి యెఱుఁగ నయ్యోమిాదయుఁ బెక్కు, లర్థములు గృతార్థ నై తిననియె

వ. అని వెండియు న ద్దేవునితో మనుజు లపరజన్మంబునం గాని కర్మఫలంబు లను
భవింప రంటిరి తప్పుసేసిననరుల నరపతు లిట్టితప్పున కిట్టిదండం బనునిరూపణం
బున దండించెద రని యక్కర్మంబుఫలం బప్పుట్టువునన యనుభవించుటగాదె
యనిన గౌరికి గంగాధరుం డి ట్లనియె. 112

సీ. జనపతుల్ దమరాజనంబున దండించినారు [2]గా నొల్లక నరులతప్పు
లకుఁ దగుదండంబు లన వారిఁ బఱుతురు తక్కొరు లెవ్వరుఁ దప్పు సేయ
వెఱచుటకై యట్టి విధి మూఁడు టది పూర్వకర్మంబువలనన కాని యపుడు
గలిగినతప్పునఁ గాదన్న నాదేవి యవనీశదండితుఁ డై ననరున

తే. కఘము వాయునొ పాయదో యనిన నీశ్వ
రుండు నృపదండితుఁడు యమదండమునను
జడఁడు లేనితప్పున నరుఁ బఱచినతనిఁ
బఱుప కున్నాతనిని యమబాధ వొందు. 113

వ. అని నిర్దేశించి వెండియు 114

క. విను తమచేసినకర్మం,బునఫల మెవ్వరికిఁ ద్రోచి పుచ్చఁగ రా దె
ట్లును గుడువక పో దది యన, విని పార్వతి యిట్లు లనియె విభునకుఁ గృష్ణా.

తే. కర్మఫలములు గుడిచినఁ గాని పోవ, వంటి వానిఁ బ్రాయశ్చిత్త మపహరించు
నందు రశ్వమేధంబున నఖిలపాప,ములును జెడు ననఁగా విందు భూతనాథ.

వ. అని పలికి యిది యెట్లొకో యనుటయు భవుండు 117

1 న ట్లైన నమ్మేన నాకర్మములఫల. 2 గా కొల్లక

ఆ. అతివ కామకృతము లైనకర్మంబుల, ఫలము లనుభవింప వలయు వినుము
కామకృతము సెడుట గలుగుఁ బ్రాయశ్చిత్త, మాచరింప సంశయంబు వలదు.

క. కావునఁ గుడువక పోలియదు, దేవాసురమునుల కైన దేవీ కర్మో
ద్భావితఫల మీయర్థము, నీ వలవఱపుము భవన్మనీషఁ దిరముగన్ 119

వ. అని చెప్పి యప్పరమేశ్వరుండు వెండియు 120

క. సుకృతముల నరుఁడు నాకము, నకుఁ జను నవి గొంచె మైన నరుఁడ యగును వా
నికి దివి కేఁగి డిగినయత,నికి మానుషవైభవములు నెఱయం గల్గున్. 121

వ. అని నిర్దేశించి యుద్దేశరూపంబునం గర్మంబుల తెఱం గెఱింగించి యింక నేమి యడుగ వల తడుగు మనిన నంబిక గర్మకరణంబు జంతువశంబు గ్రహావశంబునా రెండుదెఱంగులం జెప్పుదు రం దెయ్యది దృఢం బని యడుగుటయు మృడుం డి ట్లనియె. 122

తే. నాతి విను గ్రహాచారంబు హేతువులు గ
నశుభములు శుభములు నరుఁ డాచరించు
గ్రహము సేయించునే తాన కాక చేఁత
కొడయుఁ డటు గాన ఫలములు గుడువ వలయు 123

వ. అనినఁ జా వనునది యేమి యని యుమ యడుగ నీశానుం డి ట్లనియె. 124

తే. నిత్యుఁ డాత్ముండు దేహ మనిత్య మతఁడు
ముదిమిఁ దెవులున వికృత మై యది వికలతఁ
బొందుటయు దానిఁ దొఱఁగి తాఁ బోవునట్టి
దశకు మరణ మన్పేరయ్యెఁ దనులతాంగి 125

క. జీవుఁడు జీర్ణశరీరముఁ, బో విడిచి నవంబుఁ బొందఁ బుట్టను పేరం
దా వెలయుం దద్దశ జీ, వావలి వర్తించు నిటు [1]గతాగతపర యై. 126

వ. అనిన విని పార్వతి శర్వునితో బాలురు సచ్చుటకును వృద్ధులు పెద్దకాలంబు బ్రదుకుటకును గారణం బేమి యనుడు నతండు. 127

తే. మేను జీర్ణముగాఁ జేయుఁ గాని మరణ
మొందఁజేయదు విను కాల మెందు నరుని
పూర్వకర్మంబు లాయువుఁ బొవలఁ జేయ
సన్నముగఁ జేయ బ్రదుకును జావుఁ గలుగు. 128

వ. అనిచెప్పిన నాయు వేమిటం బెరుఁగు నెద్దానం దఱుఁగు ననిన విని యుమకు నుమాపతి యి ట్లనియె 129

-ooo- శివుఁడు పార్వతికి నాయుర్వృద్ధిక్షయంబులకుఁ గారణంబులు సెప్పుట -ooo-

తే. క్షమయు సత్యంబుఁ గృపయు శౌచమును గురుల
వలనిభక్తియు నాయువు పొలుపు నిచ్చు

1 గతాగతపదవిన్.

నలుక బొంకు క్రూరత శుచితాపగమము
గురువిరోధ మాయువుఁ గడుఁ [1]గుందఁ జేయు 130

తే. తపమునను బ్రహ్మచర్యవ్రతమున హితమి
తాశనమున రసాయనాభ్యాసమునను
బెరుఁగు నాయు వాక్క్రియలపై నరుఁడు ప్రీతి
గలుగుటయుఁ బూర్వభవకృతకర్మఫలము 131

క. తనలావున కధిక మయిన, పనిసేయుట [2]యుక్తమును నపథ్యము నగుభో
జనములు హరించు నాయువు, వనిత యవియుఁ బూర్వకర్మవశతనకలుగున్.

వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు సెప్పెద 133

ఆ. సుకృతు లమరలోక[3]సుచిరవాసులు నిట
దిగి చిరాయువులును నగుదు రితరు
లతిచిరముగ నరకగతు లయి తుది నాయు
వల్ప మగుమనుష్యు లగుట గలుగు. 134

క. నా విని భవాని పురుష,స్త్రీవిధములు రెండు గలవు త్రినయన వానఁ
జీవుఁడు వర్తించు తెఱఁగు, నీ వేర్పడఁ జెప్పవే యనియెఁ గంసారీ 135

వ. అనిన విని మహాదేవుండు మహీధరతనయ కిట్లనియె 136

క. తాత్త్వికము లైనపురుష, స్త్రీత్త్వంబులు లేవు పార్వతీ జీవున కా
తత్త్వమున కహంకృతిఁ గర్మిత్త్వ మొలసి భావ్యవిధమ మెయిఁగొనుచుండున్.

వ. అని మఱియును. 138

ఆ. కర్మములకుఁ గర్త గాఁ డాత్మఁ డతని స,త్త్వము రజస్సుఁ దమము వాతపిత్త
కఫము లెట్లు మర్త్యకాయగతము లగు, నట్ల పొందుఁ గర్త లవియ చూవె.

తే. సత్యశౌచదయాదులు సాత్త్వికములు
రమణి లోభసంగాదులు రాజసంబు
లనృతహింసాపరత్వభయాలసత్వ
ధైర్యహానినిద్రాదులు దామసములు. 140

క. ఇవి నానాముఖములఁ బురుషు వికారముఁబొందఁ జేయుచుం బరఁగును హై
మవతీ కావున సర్వం,బు వినుము గుణకృత్య మిట్టిబోధం బొప్పున్. 141

తే. తన్వి సాత్త్విక రాజస తామసాత్మ
లైనవారలఁ బుణ్యలోకానుభవము
మనుజభావంబు నిరయపీడనముఁ బొందు
మోక్షలక్ష్మి నిర్గుణునకు మునుఁగ మునరు. 142

వ. అని వెండియు. 143

---

1 గ్రుంగఁ జేయు 2 యుత్కటము నపథ్యము 3 సురుచిరవాసులీ, యిలకు డిగి చిరాయువులును నగుదు, రతిదురితులు నరక,

సీ. ఎట్టివి కర్మంబు లట్టివ నగులశుభాశుభసంప్రాప్తు లట్లుగాక
పరవిప్రియమున మేల్ వడయుట యును గల్గుఁ బతిభృత్యతతిఁ బటుభర్త్సనముల
నొజ్జ శిష్యులఁ దర్జనోక్తుల వెజ్జు రోగార్తుల నానావిధౌషధముల
నలయుటఁ బొందింతు రవ్విధంబుల చేత లన్నియు సుకృతంబులై ఫలించు
ఆ. నని మఱియును జెప్పె నఖిలేంద్రియోపేత, మగు జరాయుజంబు నండజంబు
నువిద చోఁకు నెఱుఁగు నుద్భిజ్జములుఁ స్వేద,జములకదియుఁ జూపుసంభవించు.
క. నగుఁడు జరాయుజములలోఁ, దరుణీ విను ముత్తముఁడు శ్రుతము లేకున్నన్
సరి నతఁడుఁ బశువుఁ గావున, వరిష్ఠ మగు నట్టివినికి వలయు నరునకున్. 144
క. ఇరుదెఱఁగు విను తమము శా,ర్వరమును దేహజము శార్వరము దేజస్సం
స్ఫురణమునఁ బాయు శ్రుతమునఁ, బరిహృత మగు దేహజంబు పర్వతపుత్రీ.
ఆ. బ్రహ్మయాతనంబుఁ బాపుటకై తపో, వ్యాప్తిఁ బడసె శ్రుతులు నంగములును
గాన కార్యములు నకార్యంబులును వానఁ, దెలిసికొనఁగ బుద్ధికలఁక దేఱు.
తే. క్రోధకామాదులైన దుర్గుణములెల్ల, వాయుహతి మేఘపటలంబు వాయుపగిది
శ్రుతముచేఁ బాయు నరులలో సురలకరణి, శ్రుతయుతులు దేజరిల్లుదు రతిశయిల్లి.
తే శ్రుతము నరునిఁ బరిజ్ఞానయుతునిఁ జేయు, [1]వానిసుకృతమల్పమును ననూనఫలము
నిచ్చు నజ్ఞానిసత్కర్మమెంతయైన, నఫలమగుఁ గాన శ్రుతవంతుఁ డగుట వలయు.
వ అని నిర్దేశించి సర్వేశ్వరితో సర్వజ్ఞుం డిట్లనియె. 149
సీ మృతిఁ బొంది వేగ జన్మించినఁ బూర్వదైహికములన్నియు బుద్ధి నెలయువాఁడు
జాతిస్మరుం డనఁ జను నయ్యెఱుక [2]పెద్దవాఁడు గాఁగాఁ జెడు వనిత వినుము
పుట్టెఱుంగుట కల్మి బోధించుటగు నాస్తికులమును జన్మంబు గలుగు తెఱఁగుఁ
జచ్చిపోయినవారు వచ్చి యత్తను వొందిమెలఁగుటొక్కొకచోటఁ గలిగియుండు
తే నట్టి తెఱఁగు వెంగలులైన యమునిదూత
లొరులఁ జని కొనిపోయినఁ గరుణతోడ
నమ్మహాత్ముండు మగిడి పొమ్మన్న నరుగు
దెంచు టని నీ వెఱుంగు సందియము లేదు 150

—శివుఁడు పార్వతికి స్వప్నాదులతెఱం గెఱింగించుట—

వ అని తెలిపిన గౌరి కల యనునది యేమి యెఱింగింపవే యనుటయు నతండు.
ఆ స్వప్న మనఁగ సుప్తజనము మనశ్చేష్ట, యదియుఁ గాంచు [3]నోగిననాగతములఁ
గాన కలలు సూచకము లగు భావిశు,భాశుభోదయముల కనుచుఁ జెప్పె. 152
వ. చెప్పిన విని భవాని భవునితోడ 153
సీ దైవంబొ కర్మవర్తనము జనంబునుత్సాహంబొ యనిన నతండు దైవ
మొపి కర్మంబు సేయుట లేదు దైవసంకలన ఫలం బిచ్చుఁ గాని వినుము

1 దాన సుకృత మనల్ప మనూనఫలము. 2 పెద్ద వాఁడు. 3 మన మనాగతముల

దేవి పూర్వకృతంబు దైవనామకమునఁ బరఁగు నప్పటిచేఁతపౌరుషంబు
కృషివోలె నుండుఁ బౌరుషగతి వర్షసద్భావయువు లట్లదైవప్రకార
తే. మెఱుఁగు ఖననమథనముల నెట్లుజలము,జిచ్చుఁబుట్టు నమ్మెయి నరుచేష్టదైవ
యోగమునసిద్ధిఁబొందు నుద్యోగరహితుఁ,డె త్తెఱంగున దైవసమృద్ధిఁబడయు.
క. కావున నుద్యోగంబును, దైవంబును గారణములు తామరసాక్షీ
యేవిధమునఁ గర్మముల ఫలావాప్తికి దీన సంశయము వలదుసుమీ. 156
తే. అనిన నంబిక గర్భంబు నాత్మఁ దెట్లు, సొచ్చు ననవుడు నభవుఁడు సురతబీజ
రక్తదైవముల్ మూఁడె కారణము లాత్మ, గర్భసంవేశనమునకుఁ గమలనయన.
క. మాయారహితుఁ డహంకా,రాయత్తతఁ జూడె పుట్టు వనుచెఱఁ బడి నా
నాయాసంబులఁ బడు నా, జ్ఞాయుతుఁ డై యాత్మఁ డింత చర్చింపు మదిన్
సీ. అని చెప్పి దైవరహస్యంబు వినిపింతు విను మని పలికె యి ట్లనియె శివుఁడు
తొల్లి మనుష్యులు తొలుమేనికర్మంబు లెఱుఁగఁగాఁ జాలుట నెల్లవారు
మేలు సేయఁగ ననిమిషలోకమున నధికం బగునందడి గాఁగ మనుజు
లమరులై పేర్చిన నజుఁడు వేల్పులసంకటము వాయుటకు నుపాయముకలంచి
తే. మానవుల కయ్యెఱుకకల్మి మాన్చి కామ,రోషములు తొలయించిన దోషకృతుల
వారు నరకాదిసమ్మర్దకారు లగుచు, నదియుఁ గా దని చింతించి యనువుగాంచి.
క. సరిగా నా రెండెడలకు, నరులు ననుట గోరి మానమునం గానమియుం
బరలోక విధము శాస్త్రము, వెరవునఁ గనుటయు నొనర్చె విధి వారలకున్
వ. అనినం బార్వతి పునర్జన్మంబు గలదు లే దనుసంశయంబుతోన పొట్టుపొరలగు
దురు నరులు దాని తెఱంగు నిశ్చయింపవేయనుటయు నంధకారాతి యిట్లనియె.
క. కలదో లేదో యనియెడు, తలపోఁతయ కాని నిశ్చితము గాదు సురా
దులకుఁ బునర్జన్మంబున, కలిమియు లేమియును నరులు గానమి దప్పే. 162
క. కల దది యూరక కానఁగ, నలవియె శ్రుతివాక్యనమితి యర్థంబులపై
నిలిచిన శ్రద్ధం గ్రమమునఁ, దెలి వొందినఁగాక యెట్టి ధీమంతులకున్. 163
వ. అనిన విని గౌరి గంగాధరున కి ట్లనియె 164
క. మృతులైన వారలు నిరా,కృతులై యుండుదురు వారిఁ గీనాశభట
ప్రతతి గొని చనుట యాపిత్రు,పతి శాసించు టవి యెట్టిభంగులు దేవా 165
వ. అని యడిగిన నద్దేవుం డి ట్లనియె. 166
సీ. తఱి యైన మనుజులఁ దనువులు విడిపించి మాయాశరీరసమన్వితులు గ
నొనరించి దూతలు గొని పోదు రందును ధర్మవర్తుల సుగంధంబు మృదువు
నైనమార్గమున మధ్యపువారి నిర్బాధసరణిఁ బాపాత్ములఁ బరుసఁదనము
ముటికియుఁ గలపథంబున నడపింతు రిప్పగుననుఁ జని పితృపతికిఁ జూప
ఆ. నతఁడు పుణ్యలోకగతియును మానవ,త్వంబు ఘోరనరకవాసమును వి

ధించి పుచ్చు వారిఁ దెలిచి మన్నించి భ,ర్జించి వరుసతోడఁ జిగురుఁబోఁడి.
వ. అని చెప్పిన నగేంద్రతనయ చంద్రశేఖరునితోడ 168
క. నరకం బెట్టిది కల్మష, కరులక్ జముఁ డెట్టిభంగిఁ గాటియఁ బెట్టున్
వరదా చెప్పు మనుడు న,స్ఫురహారుఁ డి ట్లనియె వృష్ణిపుంగవ ప్రీతిన్. 169
సీ. రౌరవం బనఁగ ధరాస్థలి క్రింద మహారౌరవం బన నవుల దాని
కావల విను కంటకావనం బన నుండుఁ గ్రమవృత్తిఁ బేర్చుదుఃఖములు గలిగి
యగ్నికుండంబు నా నట పంచకష్టంబు నాఁ గల * ట్లున్న నరకతలము
లైదందుఁ బాపక్రియాతారతమ్యంబులూహించి యంతకుండునుపఁ బనుచుఁ
తే దగినయెడలఁ బాపాత్ములఁ దద్భటాలి
దహనకర్తనబంధనతాడనములఁ
బఱుప వారలఁ గుక్కలు గఱచుఁ గ్రిములు
దొలుచు గ్రద్దలు నొప్పించుఁ దుండనిహతి 170
వ మఱియును యమదూత వ్రాతంబు నానావిధ వేదనలం బెట్టి దండించుచుండు.
ఉ. అమ్మెయిఁ బాపముల్ వొలియునంతకు దుఃఖము లంది కీటజ
న్మమ్ములఁ బక్షియోనులఁ గ్రమంబునఁ బొంది మృగత్వమానుష
త్వమ్ముల నోలిఁ బొందుదుకు వా రిను మెంతయుఁ గ్రాఁగి కల్మష
త్వమ్ము దొఱంగుమాడ్కి నవతామరసప్రతిమానలోచనా. 172
వ. అనిన విని పార్వతి పాపంబు లనునవి యెట్టివి యెఱింగింపవే యనుటయు
నీశానుం డి ట్లనియె. 173

—శివుఁడు పార్వతికి మానస వాచిక కాయికము లను త్రివిధపాపములఁ జెప్పుట.—

సీ మానిని త్రివిధముల్ మానసవాచిక కాయికంబులఁ బాతకంబు లందుఁ
బరధనాపేక్షణ పాపానుమోదధర్మ ద్వేషముఖములు మానసంబు
లనృతదారుణభాషణాదులు వాచికములు వధంబును బంధమును నభక్ష్య
భక్షణంబును నన్యభామారతము మద్యపానంబు మొద లైనపాపకృతులు
తే గాయికంబులు విను మధికం బపేయ
పాన మది దుష్కృతంబులలోన నెల్లఁ
బానమున నిందఁబో వచ్చుఁ బ్రాణగోష్ఠ
ములును జేటులు నరకాబ్ధి మునుఁగుటలును. 174
క లోకము నిర్మర్యాద,త్వాకుల మై చెడదె సజ్జనావలి మధుపా
నాకాంక్ష దొఱఁగ కున్న గు,ణాకల్పా యేమి సేయ దక్కుఁడు నరున్. 175
క. కావున నేవిధమున సుర, సేవింపక యుడుగు టొప్పుఁ జెలువ సకలవ
ర్ణావలికి దానఁ గీర్తి, శ్రీవైభవపుణ్యగతులు సేర్చుకొన నగున్. 176
క. అన విని యంబిక సుకృతము, లనునవి యెట్టి వని యడుగ నద్దేవికి ని

ట్లనియెం జంద్రార్ధధరుం, డనుమోదోల్లాసి యగుచు నంబుజనాభా 177

తే. ఔపరమికాభిధానంబు నంబుజాక్షి
నిరుపకరణాఖ్యమును సోపకరణనామ
కంబు నయి లోకమున సుకృతంబు వరఁగుఁ
ద్రివిధముల వానిఁ దగ వివరింతు వినుము 178

సీ. ఔపరమిక మనునది పాపవర్జన మకట కానఁగ నేర రజ్ఞజనులు
యత్నంబువలదు వ్యయం బేమియును లేదు పరలోకభీతిఁబాపములఁ దొఱఁగి
నంతన సుగతిసౌఖ్యం బొడఁగూడెడు నదియు నాత్మాధీన మట్టిదాని
సుకరత్వ మెఱుఁగక చొత్తురు నరకంబు వెరవరుల్ శ్రుతమున వృద్ధయోగ
తే మునను ధృతికల్మి నింద్రియవినియమమున
నది దమకుఁ గలిగింతురు యమ మనంగఁ
బరఁగు నది దాన నాకంబుఁ బడయ వచ్చు
ననినఁ జెప్పంగ నేల ధర్మాభియుక్తి 179

ఆ. నిరుపకరణ మనఁగఁ బరఁగు శౌచంబు స,త్యంబుశాంతి దాంతి యార్జవంబు
వ్రతనిరూఢి సముపవాసంబు బ్రహ్మచ,ర్యంబుకల్మి నియమ మండ్రు దాని. 180

సీ. ఆభ్యంతరంబు బాహ్యము ననఁగాశౌచమిరుదెఱంగై యుండు హృదయసుకృత
మాభ్యంతరము విను మాహారశుద్ధియు నంగశోధనము బాహ్యంబు సత్య
మన్నది గన్నది విన్నది యున్నరూపున నుక్త మగుట యంభోజవదన
శాంతి బుద్ధీంద్రియసన్నివారణ దాంతి కర్మేంద్రియములయోగ్యప్రవృత్తి
తే. యార్జవము గుటిలుఁడు గామి యగు వ్రతంబు
మంచిపని వూని నడపుట యంచితోప
వాస మశననిగ్రహ మనవద్య మైన
బ్రహ్మచర్యంబు గామునిబారిఁ బడమి. 181

ఆ. సాతి తీర్థసేవనంబును నియమవి,శేష మగుట దానిఁ జెప్ప వలయు
సకలనదులఁ దీర్థసంజ్ఞలు గల వబ్ధి, కరుగునట్టి విచ్చు నధికఫలము. 182

తే వానియందును మునివదమాననీయ,దేశములు నబ్ధిసంయోగదేశములును
దెలియు మన్యోన్యసంగమదేశములును, బరమతీర్థంబు లగుఁ బద్మపత్త్రనయన. 183

క. వనధి మహాతీర్థం బం,దును సంయమివరులచేతఁ దొల్లి ప్రియమునం
గొనియాడఁ బడినచోటులు, విను ముత్తమతీర్థములు వివేకాభరణా. 184

క వెలి శుచి యై మఱి తీర్థం,బులు సొచ్చుట మేలు నియమములు దీర్చి తగఁ
వెలుడినయెడ దేవార్చన,ములు విప్రార్చన లవశ్యమును గృత్యంబుల్ 185

క. చేరువతీర్థముకంటెను, దూరపుఁదీర్థంబు మేలు తోయజవదనా

శారీరాయాసము ద,త్కారణ మై వేదవాక్యగతి యిట్లుండున్. 186

క. విను సోపకరణ మనునది, ధనధాన్యాదికసముగ్రతను గృహోపకరణముల్
గొని యాడు తెఱఁగు దానం,బున వైదికపైతృకాది పుణ్యక్రియలన్. 187

సీ. న్యాయార్జితం బైనయర్థంబు వేదవిత్త్వము శాంతి మొదలగు సద్గుణములు
గలవిప్రునకుఁ బుణ్యకాలపావనదేశకలితంబు గా భక్తి గలిగి యొసఁగ
మేలిదానము శక్తిమిగులుట శక్తికిఁ దగుట దానికిఁ గడుఁ దగని యుత్త
మము మధ్యమము నధమము నగు దానవిధానంబు విను మిట్లు త్రివిధంబుఁ

తే. బైతృకంబును లోనైన పనులఁ దాను, వేడ్కఁ జేయువస్తువుఁ గొనువిప్రుకోర్కి
కనుగుణం బగునదియును నర్థి నిచ్చు, టధికతర మైనఫల మిచ్చు నంబుజాక్షి.

తే. చేయు టెంతయు మేలైనఁ జేసి పిదప, వగచినట్టిదానము దనుఁ బొగడికొన్న
దానవిధి నిష్ఫలంబులు గాన రెండు, నుడుగు దాత మహాఫలం బొందఁ గాంచు.

వ. అనుటయు దాక్షాయణి దాతవ్యంబు లెయ్యవి సెప్పు మనిన భవుం డిట్లనియె.

శివుఁడు పార్వతికి దానఫలవిశేషంబులు దెలుపుట.

సీ. అన్నంబుఁ దోయంబు నఖిలజంతువులకుఁ బ్రాణముల్ గాన యయ్యుభయవస్తు
వులు మేలు దాతవ్యములలోన నెల్లను నతిగుణ కవి యిచ్చు టమరలోక
చిరమహాసౌఖ్యంబుఁ జేయుఁ గాంచన మగ్ని యగుటఁ దద్దాన మత్యంతపావ
నము సర్వకామప్రదము గోవు సద్విప్రునకు నీగి తద్రోమనికరసంఖ్య

ఆ. వరుస నాకలోకవాసంబు గావించు, నందుఁ గపిల నిచ్చునాతఁ [illegible]
దొక్కతరము వారి నూర్ధ్వలోకమునకు, ననుపఁ జాలు విశదవదన. 191

క. విను భూమిదానకర్తకు, ననిమిషలోకమున నిలువ నగు సౌఖ్యంబుల్
దనరుచు నుండఁగ నెఱపెం,పున భూమి గలంతకాలమును గిరితనయా. 192

ఆ. భూమి నఖిలమగు విభూతివిశేషజా,తంబు గలుగుఁ గాన ధాత్రిదాన
మెల్లవస్తువులును నిచ్చినయట్లగు, దానఁ బోని పాపతనుము లేదు. 193

క. అతివ కన్నియ నిచ్చినఁ, బితృపతి ముదమందు సురలు ప్రీతు లగుదు రం
చితగతి గర్తకు దొరకొను, నతితేజశ్శ్రీయశస్కమగు నభ్యుదయమున్. 191

తే. విద్య యిచ్చుట సత్పాత్రవిషయ మైన, నవ్యయానందపదముఁ జేయంగఁ జాలుఁ
దగఁగ దక్షిణ యిచ్చి పేదలకు విద్య, యానియోగించుటయుఁ దత్సమానకృతియ

సీ. తిలరాశి యిచ్చినఁ గలుగు నగ్నిష్టోమఫలము వాసోదానఫలము చిరంత
రాయువు గోడు గీగి యఖిలపీడలఁ బాపు దాసదాసీజనదానమహిమ
గర్మవిమోక్షంబుఁ గలిగించు దీపదానముఫల మాత్మావిమలభావ
మంబుప్రవాహంబు నధిగమింపఁగఁ జేత నిఖిలవ్యసనముల నిస్తరింపఁ

ఆ. జేయుఁ జెరువు లెన్న సేయుట సంతాన, మిచ్చు నౌషధంబు నిచ్చు టెల్ల
తెవులుఁ బాపు సాదుఁ జెరువరికునికిప, ట్టొసఁగుటొసఁగుఁ దనుసుఖోపయములు.

వ. అనిన విని యజ్ఞంబు తెఱం గెఱింగింపవే యని పార్వతి ప్రార్థించినం బరమే
శ్వరుం డి ట్లనియె 197

సీ. విను మింతి వైదికంబును లౌకికంబును నన రెండుదెఱఁగులు యజ్ఞవిధులు
వర్ణయోగ్యార్జన వర్ధనాంచితధనధాన్యముల్ గొని దేవతలకుఁ దృప్తి
యగునట్లుగా ఋత్విగర్చన మొప్పఁగాఁ గావించునది వైదికంబు దేవ
తలకు మహోత్సవంబులు సేయుటయు గీతవాద్యనృత్తము లనవద్యములు గ
ఆ. సంఘటించుటయును సద్గంధమాల్యధూ,పప్రదీపభోజ్యభక్ష్యములు స
మాదరంబుతో నివేదించుటయు లౌకి,కంబు రెండు నమరి గణహితములు.
తే. ధర్మములు దానములును సద్వ్రతచయంబు
సదృశములు గావు వినుము యజ్ఞమున కరయ
యజ్ఞకర్త లోకోత్తరుం డతని కిచ్చు
టతనిచేఁ గొను టధికపుణ్యములు చెలువ 199

ఉ. మానసకృత్యముల్ సురసమాజ మెఱుంగఁగఁ జాలుఁ గావునన్
మానన మొక్కడేనిఁ జన మంచిగఁ జేసిరయేని యజ్ఞముల్
దానము నాది యైనసుకృతంబులు లగ్గ ఫలింప నీదు త
ద్ధ్యానపరత్వపూతసుకృతంబులకున్ ఫల మిచ్చు మెచ్చుచున్ 200

క. అని చెప్పిన హిమవద్గిరి, తనయ త్రిపురవైరితోడ దైవికవిధు లే
వినఁ గని సంతోషించితి, వినిపింపుము పైతృకంబు విధము వృషాంకా. 201

సీ. అనిన నాసర్వజ్ఞుఁ డద్దేవి కి ట్లను గయ గురుక్షేత్రంబు గంగ యాది
యగుపుణ్యదేశంబు లతిఫలదంబులు మాఘభాద్రపదాఖ్యమాసములు బ
హుళపక్ష మపరాహ్ణ ముగ్గ్మలి యమవస [1]తేరసి నవమాద్య తిథులుఁ దుష్టిఁ
బితృదేవతల కిచ్చుఁ గుతపదౌహిత్రతిలలు నితాంతపవిత్రములు పితృక్రి
తే. యలకు శౌచ మక్రోధ మవ్యగ్రభావ, మర్హ్యములు శుక్లపక్షపూర్వాహ్ణయుగ్మ
దివసజన్మదినములు నిందితము లాజ్య, ముద్గపాయసాపూపముల్ ముఖ్యకోటి.

క. శ్రోత్రియు లనోగు లవికల, గాత్రులు పాత్రములు పైతృకములకు సచ్చా
రిత్రత్వము ముఖ్యంబు స,గోత్రు మృతకళత్రు నన్యకులుఁ గొన రతివా 203

ఆ. గంధపుష్పమాలికాధూపదీపవ,స్త్రముల నర్చ లిచ్చి తగఁగ భోజ
నములు నిర్వహించి క్రమవృత్తిఁ బిండప్ర,ధానవిధి యొనర్చు టేను మెత్తు.

వ. అని యెఱింగించిన మేనకాత్మజ మృడునితో ని ట్లనియె. 205

క. మృతిఁ బొంది పునర్జన్మము, నతర్క్యగుణజంతుకోటి యప్పుడ పొందుం
బితృపూజన మని యెట్లరి, కితవుగఁ జేయుదురు దీని నెఱిఁగింపు శివా. 206

ఆ. అనుడు నచట నున్న మునిజను లెల్లను, నగతనూజ నాత్మఁ బొగడి యభవుఁ

[1] ఇట త్రయోదశికిఁ 'తేరసి' యని రూపమెఱుఁగునది.

డిచ్చు నుత్తరంబు నేర్పడ వినువేడ్కఁ, గదుర నుండి రపుడు హంసగమన. 207

సీ. అంబిక కిట్లను హరుఁడు సందేహింపఁ దగునది యిది గుహ్యాశయము వినుము
దివిజులట్టుల పితృదేవతలును దేవబృంద ముత్తరదిశఁ బితృచయంబు
దక్షిణదిశ నుండు దత్పూజనంబులు వరుసన హవ్యకవ్యంబు లంద్రు
చచ్చినవారికి శ్రాద్ధంబు సేయఁగా నాపితృసంఘంబు హర్షమొందు

తే. యాయువును శ్రీయుఁ గీర్తియు నాదియైన, యైహికంబులును గలియు నాపరమునఁ
గర్త కొసఁగు సురాసుర గరుడయక్ష,తతులకును బూజనీయంబు పితృగణంబు

వ. అని నిర్దేశించి వెండియు 209

క. తమతమసారములకుఁ దగఁ, గమలాక్షీ చేయుదానకల్పనలవిశే
షము నొక్కరూప యగుఁ దత్ప్రమాణరూపణము సేసి పలికెదఁ దెలియన్.

క. విను మొకకుంచెఁడుధాన్యము, దన కాయతి గల్గునతఁడు దాని నొసఁగినన్
ధనకోటి గల్గువాఁడ, ద్ధన మొసఁగిన నొక్కరూప తత్ఫలముల్. 211

క. పరమతత్త్వము లేకంతఁగ,కరణంబున శుద్ధి సాలఁ గలిగి ప్రియము పొం
పిరివోవఁ జేత దానము, పరమోత్కృష్టంబు పద్మపత్రనిభాక్షీ. 212

క. అని చెప్పి కొన్నిధర్మము, లనఘా యెఱిఁగింతు నీకు నవధానముతో
వినుమని పలికి శివుండి, ట్లను విశదము గాఁగఁ గూర్చి యంబుజనాభా. 213

చ. తెవులులు గొన్నవారి కవి దీఱుట కౌషధ మిచ్చి దుర్గతుల్
దవులు జనాళిఁ బ్రోపు సుపథంబుగ దైర్ఘికకోటి సన్పు బం
ధవరహితత్వదీనశవదాహము దుఃఖితులైనవారిఁ దే
ర్ప వెంపు నోర్పుఁ గల్మియును బ్రస్తుతి కెక్కిన మేటిధర్మముల్. 214

వ. అని పలికినఁ బార్వతీదేవి పరమప్రియంబు నొంది. 215

శివుఁడు పార్వతికి ధర్మవిశేషంబులు తెలియం గఱపుట.

సీ. ధర్మంబు నానావిధంబులఁ బరఁగు నం దవి యెఱిఁగింపవే యనుచు హరుఁడు
వితతంబు లగు శ్రుతిస్మృతులచేఁ జెప్పఁగాఁ బడిన తెఱంగులు సెప్పెద వినుము
జాతిధర్మములు దేశజధర్మములు కులధర్మంబులును గణధర్మములును
గాయంబువికృతులఁ గాలపర్యయముల వచ్చు నాపద్ధర్మవర్తనములుఁ

ఆ. గాఁగ నిట్టి ధర్మగతులైదు గలవని, చెప్పుటయును గౌరి శివునితోడఁ
బుణ్యలోకకలితభోగంబు లెట్లుండు, ననిన నిట్టు లనియె హరుఁడు కృష్ణ. 216

సీ. ఎల్లపుష్పంబులు నెక్కాలమును బద్ధ విలసిల్లుఁ గల్పకవృక్షజనిత
మనులేప మాహార మమృత మంబరములు నిత్యానులిప్తములు నిరుపమాన
భంగిదీప్తంబు లాభరణముల్ వాన రమించుచు నన్యోన్యసక్తి మిన్కు భాన
మొప్పంగ మేనుల యొప్పును మనముల మార్దవంబును గుణామానస్యతలును

తే. గలిగి పురుషులుఁ గాంతలుఁ గామహర్ష,లీల లెసఁగఁ గ్రోధాదులు లేక సుజయు

జరయు నెఱుఁగక నలిఁ జరింతురు దినంబు, నందు సంతతనిర్భరానందమొంద.
వ. అనిన విని హైమవతి సుగతిదుర్గతులకుం జనం గలవారిం జూచి వీరిట్టివా రని నిశ్చయింప వచ్చుట రామి యెఱింగింపు మనవుడు మృడుండు విను మని యి ట్లనియె. 218
చ. జనులకుఁ గీడు రోయక యజస్రము ధర్మరతిం జరించి స
జ్జనగురుపూజనంబులును సత్యహితోక్తులు దీనపోషణం
బును నతిథిప్రియత్వమును భూరిదయార్ద్రితయుం గలట్టివా
రనిమిషలోకగాము లని యాత్మ నెఱుంగుము మేనకాత్మజా. 219
చ. [1]పరుసనిపల్కు బొంకు లగు పల్కులు నన్యధనాభిలాషముం
బలవనితావిలోలతయు బాంధవసజ్జనవిప్రియంబు దు
శ్చరితులతోడిమైత్రియును సంతతధర్మరతాభ్యసూయయుం
గరినిభయాన ఘోరనరకంబున కేఁగెడివారిచిహ్నముల్. 220
క. అని చెప్పిన విని హిమగిరి,తనయ వృషధ్వజునితోడ ధర్మంబులు పె
క్కనుపమమూర్తీ పరమం, బనఁ జాలెడుధర్మ మెద్ది యన్నిటిలోనన్ 221
వ చెప్పు మనిన నప్పరమేశ్వరుం డి ట్లనియె. 222
క. రమణి వర్గత్రయధ,ర్మము లిచ్చు సుఖములు దుఃఖమయము లచిరముల్
గమనాగమకరములు ని,త్యమహాసౌఖ్యంబు మోక్షధర్మం బిచ్చున్. 223
సీ. కావున విను త్రివర్గంబుకంటెను మేలు దలపోయ మోక్షంబు దానిఁ బడయు
తెఱఁ గెఱింగించెదఁ [2]దెఱవ గృహస్థధర్మంబున నిల్చి ఋణంబు లెల్లఁ
బాచి వనమునకుఁ బరమశాంతత నేఁగి సద్గురుముఖమున సాంఖ్యయోగ
విదుఁ డగునది పంచవింశతి జ్ఞానంబు సాంఖ్యంబు ధర్మనిశ్చలత యోగ
తే. మానసమాచారయుగళ మేకాధికరణ, మస్ఖలితముగ మది నది యలవరించి
ధ్యానపరుఁడయి శీతోష్ణ హర్ష శోక,ముఖము లగువివిధద్వంద్వములఁదొఱంగి.
ఉ. శౌచము బ్రహ్మచర్యమును శాంతియు లఘ్వశనంబునై [3]యిళం
జూచుచు నంతరాత్మనెడ సొచ్చినవిఘ్నవిశేషముల్ ధృతిం
దోచుచు భక్తియుక్తికి గురుండు ప్రమోదమయుండు గాఁగఁ ద
ద్గోచరతం జరింపఁగ నకుంఠితమోక్షసుఖంబు సొప్పడున్. 225
తే. అది సదాభ్యాసకలన నత్యంతనిర్మ,లంబు నవ్యయమును నచలంబు ఘనము
నై జరావ్యాధిమరణజన్మాదిదుఃఖ, బహుళసంసారచక్రంబుఁ బాప నేర్చు. 226
వ. అని యుపదేశించి వెండియు. 227
క. విను సంసారమునకు విసు, వనిమర్త్యుఁడు శోకమోహవశగతుఁ డై మో
క్షునిరూఢిఁ బడయ నేరఁడు, మనము విరక్తముగ విసివి మఱి ముక్తి గనున్.
వ. అట్టిదశ చింతావివర్జనంబునను భూతాస్థిరత్వపరిజ్ఞానంబునను దృష్ణారాహిత్యం

1 పరుసఁదనంబు. 2 దేవిగృహస్థ. 3 మదిం, జూచుచు,

బుననుగాని కలుగదు గావున వానిభంగులు ప్రకటించెద. 229

సీ. ధనములు సెడిన బాంధవులు నచ్చినఁ దదీయములగుగుణములయందు మనసు
వెట్టకయున్నది యెట్టన్న వగచినఁ దాపంబు నొందుట దక్క నొండు
గలుగునే సుఖము దుఃఖంబును దోడివ యవి మార్చివచ్చుచు నరుగుచుండుఁ
గేవలసుఖము లే దావాసవునకైనఁ జేటు దృశ్యములకు సిద్ధ మగుట

తే. మున్న కని యున్నవగ చిత్తమున జనింప, దరయఁగీడు పరిగ్రహ మది సమగ్ర
మైనతఁడు పట్టుపురుగు దృఢత్వ తాన, తనకు బంధంబుగావించికొనులతాంగి.

ఆ. విను ధనార్జనంబు ధనరక్షణంబు ధ,నవ్యయంబు ధనవినాశనముఁ బ్ర
గాఢదుఃఖదములు గావున దుఃఖభా,జనము ధనము గాల్పు మనఁగవలయు.

క. రమణీ తృష్ణాసముదుః,ఖమును బరిత్యాగసమసుఖముఁ గలవే కా
యము ముదిసిన ముదియదు ప్రా, ణముగొనిపోఁజాలు తెవులనం జనుఁదృష్ణన్.

క. కామములు భోగములఁ దెగు,నే మొలఁతుక నేత నాజునే చిచ్చు ధృతిం
గాముములఁ దొఱఁగుసౌఖ్యము,నే మెయిసౌఖ్యములుఁ బోలునే యరయంగన్.

క. విచ్చలవిడి నింద్రియముల, నెచ్చటికైనను జనంగ నిచ్చిన నరకం
బచ్చుపడుచుఁ గుదియించినఁ, దెచ్చుసుగతి నరున కది సతీమాళిమణీ. 234

తే. కామరసమున నతితృష్ణుఁడై మనుష్యుఁ, డర్థతృష్ణాపరీతాంతరంగుఁడైన
గొఱియనడవిలోనె త్తెడుకోలుపులియుఁ, బోలె మృత్యువాతనిఁగొనిపోవు దేవి.

వ. అని పలికి రాజమృత్యువులఁ ద్రోవం జాలుమే లెయ్యది యం టేనిఁ జెప్పెద
నాకర్ణింపు మనుపలుకు వలికి యి ట్లనియె 236

తే. ధనములును దానములుఁ దపోధనము వాజి, పేయ రాజసూయంబులు వేయునోపి
చేయుటలుగావు మోక్షదర్శిత్వ మొకఁడ, మందుజరకు మృత్యువునకు నిందువదన.

తే. జాములును దివసములు మాసములు నేండ్లు
నైన కాల మాయువుఁ గొని యరుగు చుండు
నెల్లి సేయుపనులు నేఁడ యింతి మాపు
నర్పుపని రేప చేయుట నామతంబు. 238

తే. మేలు గడు వేగ చేయరు కాలపాశ,బద్ధులై యేమఱుటఁ జేసి పడఁతి మనుజు
లింత యెఱుఁగుట సంసారమొసలఁ ద్రోచు,నట్టివిసువుటఁ బుట్టించునది హితంబు.

వ. ఇవ్విధంబున. 240

క. ఈ తెరువు లాదరింపఁగఁ, జేతోగతికిని విమర్శసిద్ధి యొదవుఁ ద
జ్ఞాత విరక్తియు ముక్తికి, నా తెరువ సమీపవర్తి యచలేంద్రసుతా. 241

క. వైరాగ్యంబు ప్రశాంతికిఁ, గారణము ప్రశాంతి ముక్తిఁ గను మోక్షానం
దారాము జరామృత్యువు, లేరావుసఁ జేర నేర విద్ధచరిత్రా. 242

క. అని చెప్పి మఱియు శివుఁ డి, ట్లను హిమగిరిసుతకు సాంఖ్య మనుపలినహృదయా

విను వివరించెద సంస్కృతి, యనురోగంబునకు వైద్య మది యరయంగన్. 243

-శివుఁడు పార్వతికి సాంఖ్యప్రకారంబు దెలుపుట-

ఆ. జ్ఞానమున విముక్తి సాంఖ్యులు వడయుదు, రరసి చూడఁగా నిరర్థకంబు
ఘోరతరము నంద్రు శారీర మైనత,పంబుఁ బంచవింశభజన మూఁది. 244

సీ ప్రకృతి కవ్యక్తనామకమును గల దండు మహదహంకారతన్మాత్రలును మ
నమునింద్రియములుభూతములు జన్యములుగా నోలిన యిరువదినాలుగయ్యెఁ
బంచవింశకతత్త్వభావితక్షేత్ర మా తత్త్వసంతానంబు సత్త్వమును ర
జస్సుఁ దమస్సు నాఁ జనునిజగుణములఁ బ్రకృతిదాఁగరణరూపములు గాఁగఁ

ఆ. గొని సృజించు లోకకోటి నయ్యవ్యక్త, మణువు నిత్య మేక మక్రియం బ
హైతుకంబు చక్షురాదుల కగ్రాహ్య, మది ప్రధాన మనఁగ నతిశయిల్లు. 245

తే. సౌఖ్యతుష్టిప్రకాశముల్ సాత్త్వికములు
మోదఖేదాదికద్వంద్వములు లతాంగి
రాజసము లప్రకాశసంత్రాసమోహ
ములును దంద్రియుఁ దామసములుగ నెఱుఁగు. 246

క ధృతివిజ్ఞానశ్రద్ధలు, నతివ యసమ్మోహమును దయయు హర్షము నం
చితసత్త్వవృద్ధిఁ బరివర్ధితంబు లగుసత్త్వ మరుగఁ దెరలుం దారున్ 247

తే. క్రోధలోభకామానృతద్రోహచింత, తాపములకు రజోభివర్ధనము వృద్ధిఁ
జేయు వానికి నెల్ల సంక్షీణభావ, మావహిల్లు రజఃక్షయ మావహిల్ల. 248

తే. సంశయంబు విషాదంబు జడతనిద్ర, విను తమస్సువర్ధింపఁగాఁ బెనుపు నొందు
నది విహీనతఁ బొందిన నవియు హీన, భావ మొందు వికస్వరపద్మనయన 249

సీ ఒక్కఁ డొక్కనిచేత నెక్కుచుఁ దఱుగుచుఁ ద్రిగుణంబులును బ్రవర్తించు వీన
జనితంబు లగుప్రీతిసంతాపమోహాదు లొదవినఁ దత్తద్గుణోదయములఁ
గని యుపేక్షించుచు [1]మనము నూనఁగ నీమి కార్యంబు ధర్మార్థకామములకు
నమర మనుష్యతి [2]ర్యగ్జననములకు మూలముల్ సత్త్వాదు లోలి నెఱుఁగు

తే. బుద్ధి యనఁగ మహత్తత్త్వమునకు నామ
మది వివేకవిజ్ఞానచిహ్నంబు భూత
జని యహంకారమునకు లక్షణ మహంక
రణము దొఱఁగుట మోక్షకారణము దేవి. 250

ఆ అన్నియింద్రియములనడరింప మగుడఁ జే,యంగ మనసు సాలునవియునదియు
భూతతద్వికారములును దేహము దవ,న్యుండు దానఁ బరఁగియుండు దేహి.

క. విను దేహియు దేహము వే, ఱనునిశ్చయదృష్టి గల్గు నాతఁడు సాలుఁ
మనసు మగిడింప నది నిర్మనస్కతఁ బొనర్చి మోక్షమార్గముఁ జూపున్. 252

వ. అప్పుడు ప్రకృతిం దొఱంగి పంచవింశకుండు వెలుంగు నాతత్త్వంబు పరమ

---

1 మనమున నూనంగఁ గార్యంబు 2 ర్యగ్జంతువులకును

హంసుం డనం బరఁగుఁ దద్విజ్ఞానంబు శాంతిసాధ్యంబును బరమశాంతిప్రదం
బు నై యుండు 253

మ. రసగంధాదిగుణాలిలేమి నవికారత్వంబునన్ సర్వసం
వసనవ్యాప్తి నణుత్వభంగిని మహత్త్వస్ఫూర్తిఁ జతుగప్రభృ
త్యసమాలంబితఁ దేజరిల్లు పరమాత్మాఖ్యంబు షడ్వింశకం
బు సమత్వంబునఁ జూచు శాంతుఁ డతివా పొందున్ విమోక్షస్థితిన్. 254

వ. ఇది కపిలాదిపరమర్షి సేవితం బైనసాంఖ్యధర్మంబు యోగప్రకారంబు వివరించెద.

సీ. విను మింద్రియంబులు మనసును బుద్ధియు నాత్ముండు నొక్కటియగుటఁగాన్పు
యోగపరిజ్ఞాన ముగ్గలి యగ్నిసమారాధనంబును నధికవాగ్వి
వర్జనంబును సత్త్వవత్త్వంబు దానాధ్యయనములు శౌచసత్యములుఁ బాప
ములఁ బాపుఁ బాపనిర్ముక్తుఁడై మఱి యోగమాచరింపఁగ యోగ్యుఁడగు నరుండు

తే. మనసు వట్టుట ముఖ్యపుటనువు దాని
కామిషము గాలగాని కెట్లట్ల శుచియు
నజనమును నగుచోట మృదాసనమునఁ
గాయమున కార్జవముభంగి గలుగ నుండి 256

క. మనమున నై దింద్రియములు, నునిచి మనం బాత్మ నల్ల నొదిఁగింపఁగ నె
క్కొని ప్రాణంబు నపానం,బును వశ్యత నిలుచు యోగమునసిద్ధికి నై 257

తే. అవిహతుం డయి తద్దశ యనుభవింపఁ, గా నపానమిశ్రప్రాణగతికి మూర్ధ
మతివ యమ్మెయి నెలవగునతఁడ చూవె, జీవుఁ డనఁ బరమాత్ముండునా వెలుంగు

వ. అని వెండియు 259

ఉ. ప్రాణు నపానునందును నపానునిఁ బ్రాణునియందు నిల్పి ని
ర్వాణము గోరి చిత్తము దిరంబుగఁ బట్టఁగఁ బ్రాణసంయమా
క్షీణత దేహమధ్యశిఖిఁ జిమ్మఁగఁ దత్త్రయ మొంది మూర్ధపా
రీణతఁ గోర్కి నల్పు నపరిచ్యుతిఁ జగ్గతుఁ డైన యోగికిన్ 260

వ. అని చెప్పి వెండియు 261

చ. అలసతయున్ విచిత్తతయు నత్యశనాదరణంబు రోగముం
గలయును లోభమున్ భయముఁ గామముఁ గ్రోధము లౌల్యమున్ విరో
ధులు విను యోగసేవకు నదుష్టతఁ బేర్చిన యోగ మిచ్చు సి
ద్ధు లెనిమిదింట నప్రతిహతుం డయి యోగి చరించు నెల్లెడన్ 262

ఆ. నిద్ర పెంపు నిద్రనిగ్రహించుటయును, గొలఁదిమీఱుకుడుపుఁ గుడువమియును
యోగి కొప్ప వతఁడు యుక్తవర్తనుఁ డైన, నువిద దుఃఖహారి యోగ మొందు

వ. ఇట్టిది యోగధర్మం బనిన నంబిక సాంఖ్యయోగశ్రవణంబునఁ బరిజ్ఞాతపర
మార్థ నైతి భవదీయసాయుజ్యంబు భక్తులెట్టిపరిచర్యం బడయుదు రెఱింగిం
పవే యని యడిగిన మృడుండు మృడాని కిట్లనియె 264

శివుఁడు పార్వతికి నాత్మసాయుజ్యప్రాప్తిసాధనంబులు దెలుపుట

క. విను మవిచింత్యుఁడ సురలకు, మునులకు నేనియును యోగమును సాంఖ్యమునా
యొనరించినయవి యీశుఁడ, సనాతనుఁడ నవ్యయుండ సత్యాత్ముండన్ 265

క. ఏను బ్రసన్నుఁడ నైనం, గానిది లేదర్చకులకుఁ గావున మత్ప్రీ
ధ్యాన స్తుతివందనముఖ, నానాభజనముల వలయు నైష్ఠికత శివా. 266

ఆ. నాలుగాశ్రమముల నలువురు విప్రుల, కతివ పాశుపతమహావ్రతంబు
తెఱఁగు లేను దొల్లి దెలిపితి శిష్యప్రశిష్యసరణి నది ప్రసిద్ధ మయ్యె 267

క. మంగళరక్షాశుచితా, లింగార్చనయోగ్యతలు ఫలించుటకై భూ
తిం గావించితిఁ దల్లి, ప్తాంగులును గపాలధరులు నై శాంతిమెయిన్. 268

తే. బ్రహ్మచర్య [1]భిక్షాశనపరత గలిగి, జటితయొండె ముండితయొండె సంభరించి
మనసు నాయందు తిరముగా నునిచి యొండు, వస్తువులదెస నొల్లమి వర్తిలంగ.

క. చరియించు భక్తజనులకుఁ, బరమానందైకతానుభవ మొనఁగుదు న
వ్వైరవున మత్సాయుజ్యము, దొరకొను వారలకు వికచతోయజవదనా 270

వ. ఇది సాయుజ్యావాప్తిప్రకారం బని చెప్పి వెండియు 271

క. శివలింగస్థాపనముఁ ద్రిభువనములం బరమహితము పొందెం గరుణా
ధవళాక్షి చేసితిం ద, త్ప్రివిమలలింగమున నన్ను భావించు టుఱున్. 272

చ. కలమెయిఁ బాల నేత నుదకంబుల నేని వరాభిషేకమం
గళము నొనర్చి భక్తిరతి గంధము మాల్యము ధూపదీపసం
కలనములుం నివేద్యమును గాఢసమర్పణ మొందఁ జేసి [2]లిం
గలసితమూర్తియందు ననుఁ గాంచి భజించిన ముక్తి సేకుఱున్ 273

క. అని పలికి నీవు దేవాంగన లాదిగఁ గలత్రిలోక కాంతలకును మ్రొ
క్కనకుం బాత్రం బగుపద, వనజంబులు గల్గి యొప్పు వరసతివి శివా. 274

క. చతురవు వివేకవిభవో, న్నతచిత్తవు వ్రతవిధాననైష్ఠికతాసం
యుతమతివి లౌకికజ్ఞా, నితాంతమహిమసహజమతి వనిందిత పరయన్ 275

క. కావునఁ గాంతాధర్మము, నీవలనం దెలియువేడ్క నెమ్మనమున నా
కావిర్భవించెఁ జెప్పంగా వలయును దాని వికచకమలదళాక్షీ. 276

ఆ. అనిన సిగ్గుతోడి యలఁతినవ్వొలసిన, చెన్ను మొగము వింత చెలువు దాల్ప
వాంచి యెత్తి గౌరి వరునితో నిట్లను, నేను మీకుఁ దెల్ప నెంతదాన 277

క. ఐనను మీ రడిగిన మున్మానసబోధంబుకొలఁది మగువల తెఱఁగుల్
పూని వినిపింప కుండుట, దాన తగదు గాన చెప్పెదను సర్వజ్ఞా. 278

క. అని పలికి మఱియు నిట్లను, నను నెప్పుడుఁ బాయ కుండు నదు లెల్లను న
వ్వనితలతోడ సమాలో, చన మొనరించి మఱి చెప్పఁ జను నిత్తెఱఁగున్. 279

వ. అని విన్నవించి గంగ యమున గోదావరి కౌశికి కావేరి కృష్ణవేణి పెన్న నర్మద

---

1 భిక్షాటనఁ. 2 లింగలలితమూర్తి.

ఖాపాంద రేవ తమస మొదలైననదులు మున్న తనతోడన వచ్చి యున్న
నన్నాతుల గుఱించి యీశానుం డిట్లడిగెడు నెట్లు సెప్పెద మనినగంగాదేవి
నీకంటె నే మెఱుంగుదుమె నీ వెఱింగిన తెఱంగున నంగనాధర్మం బెఱింగించి
పతిం బ్రీతునిం జేయు మేము భవదీయవాగమృతంబు వీనుల నినిచెద మనుట
యుఁ బార్వతి ప్రసన్నచిత్తయై వల్లభువదనంబునం జూడ్కి నిలిపి 280

క. దేవా నీదుప్రసాద, శ్రీ వచ్చినయెఱుక సుందరీవిధము భవ
ద్భావంబునకుఁ బ్రియంబు గ, సేవాధర్మంబుఁ దెలియఁ జెప్పెద ననియెన్

తే. అనినవినిసురల్ మునులుప్రియంబుఁ బొంది, రమరగంధర్వసిద్ధసాధ్యాంగనాజ
నంబు వినువేడ్కవచ్చి యన్నలినవదన, వెనుకదెస నుండె దేవకీతనయయపుడు.

వ. అని చెప్పి యప్పురుషోత్తమువీనులు వికసిల్లుచుండ నారదుం డిట్లనియె 283

పార్వతి శివునకుఁ బతివ్రతాధర్మంబులతెఱఁ గెఱిఁగించుట

క. వనితలుఁ బురుషులుఁ బ్రియమునఁ, దను వినుతింపంగ శైలతనయ సమాక
ర్ణనకౌతుకి యగునీశా,నునితో మృదురీతి నిట్లనుం గమలేశా 284

సీ. ఋతుమతి గాక శుద్ధతయుఁ గల్గినయింతి
కన్య తత్పరిణయకరణమునకు
నొడయులు విను తల్లియును దండ్రియును దండ్రి
తోఁబుట్టినతఁడు మాతులుఁడు సోద
రుండును యోగ్యవరునిఁ జూచి వారిలో
నెవ్వరైనను బ్రీతి నిచ్చువారు
పతి యంతనుండియుఁ బ్రభువు దానికి నట్లు
గావున నాతండ దైవ మనుచు

తే. సతినియతమూఁది దేవతాపితృసమర్చ,నములు నతిథిపూజనముసమ్మతినసమాచ
రించుచును బతిహితము పాటించినడపు, సతిపతివ్రతయిహాపరసౌఖ్యమహిత.

వ. ఏతద్విషయం బయినయొక్కనిదర్శనం బవధరింపుము. 286

సీ. బ్రాహ్మణుఁ డొకనికి భార్య లిద్దఱు గల రం దొకభామిని యతనిహితము
నడపెడునవధాన మెడలి యాతఁడు పంపకయుఁ దాన సురపితృకార్యపరత
నడచుఁ దక్కటియింతి నాథుఁ బాటించుచుఁ దన్మతంబునఁ జేయుధర్మవిధులు
వారు మువ్వురు విధివశమున నొక్కట మృతిఁ బొంది రాపతివ్రత వరుండు

తే. ననినసుగతికిఁ జనెఁ బెఱవనిత జముఁడు
నీకుఁ బోలేదు మరలుము నీశరీర
మునకె యని యాఁగె నది శోకమున సబాష్ప
యైనఁ గన్గొని యతఁడు దయార్ద్రుఁ డగుచు. 287

క. పతిమతము గొనక ధర్మము, నతివ నడపు టొప్పదింక నైనను బతికిఁ

హితము లగువానిఁ జేసిన, నతనిఁ గలయు దనినఁ జనియె నదియునుమరలన్

వ. కావునఁ బతికి ననువ్రత యగుట గృహిణికి ధర్మం బని పలికి వెండియు 289

క. లలన యిలువాడి నాథుఁడు, వలచినచవివంటకములు వండి యిడి తనుం
గలయఁ దలంచిన మెయిఁగొని, యెలమిం గై సేసి హృదయ మీవలయు శివా

తే. పనులయెడ మాఱు పలుకక యనవధానుఁ, డైనపతిఁ దలఁపించి ధర్మార్థకలిత
కృతులునడపుచు సవతి గల్గినను బోరి, తంబులే కొక్కటై యున్కి దగవు సతికి

క. సవతాలికిఁ బతి వలచిన, నవుఁ గా కని యతనియిచ్చ కనురూపముగాఁ
దివిరి నడచుసతి దైవము, శివ యది దగు నెల్లజనముచే మ్రొక్కు గొనన్.

క. తనచేతికి నిచ్చినవ, స్తునికాయము [1]నిల్లురువున చొప్పున మగుడం
గొన వచ్చి భార్య పతి దె, మ్మనినప్పుడ యిచ్చు టొప్పున కపటవృత్తిన్ 293

క. పతి దనకు నేమి యిచ్చిన, నతిముదమునఁ బొంద వలయు నాత్మజుఁ డైనన్
మతిఁ గొంకక యేకాంత, స్థితి నేకాసనత నున్కి సెట్ట ప్రమదకున్ 294

క. ధని యధనుఁడు రూపసి యొ, ప్పనివాఁ డవివేకి మూఢ భావుఁ డరోగుం
డనుగతరోగుఁ డనక యం, గన పతిఁ బాటింప వలయుఁ గామధ్వంసీ. 295

క. బలి భిక్షము గడప కిడ, న్వలయును దేవపితృపూజనంబుల కాలం
బులఁ బతి శుభ మందుటఁ ద, త్ఫలంబు గాఁ గోరు టొప్పినము సతికి శివా

క. గతి పతియ చువ్వె భార్యకు, నతనిఁ గడచినట్టిసత్పరాయణము గృపా
యుత కలదే కావునఁ దా, నతనికి భక్తియగు టిచ్చు నఖిలశుభంబుల్ 297

వ. అని చెప్పి యప్పరమేశ్వరునకుం బార్వతి భార్యలయధర్మంబులు వివరించు
నది యై యిట్లనియె. 298

—పార్వతి శివునకుఁ బతివ్రత కనర్హంబు లగుధర్మంబులఁ దెలుపుట—

సీ పరమేశ యాసురి పైశాచి రాక్షసి
యనుపేళ్లుగల వధర్మాంగనలకు
వ్యభిచారతత్పరత్వంబు వారికి నెల్ల
గల [2]దసురాంశజ క్రౌర్యనిరత
దనయిచ్చఁ బొలియించు ధనధాన్యములు చల
హృదయ భోగపరాత్మ యీర్ష్య గలదు
పైశాచి క్రోధన భర్తృపుత్త్రులయందు
నిస్స్నేహ గృహకార్య నిపుణ గాదు

తే. కలహశీల రాక్షసి సయికంబు లేదు, బొంకు వల్కు నెప్పుడు నిద్రవోవు వీత
లజ్జ యిందఱు నాథకులంబువారి, దురిత మొందించి పోదురు నరకమునకు

ఆ ఎఱుక గలిగి పిదప నేనియుఁ బతిభక్తి, గలిగి ధర్మమోపి సలిపి శాంతి
గలిగి యున్న మున్ను గలపాపములు వాసి, పురుషుతోడ దివికిఁ బోవఁగంద్రు.

---

1 నిల్లడమున చప్పున. 2 దాసురాంగన క్రౌర్య.

ఆ. అట్లుఁ గాక పతుల యంతిమసమయంబు, నందుఁ జింతఁ దక్కి యనుమరణము
చేసి రేని సుగతి సిద్ధించుఁ బతిసమే,తంబు గాఁగ నన్నితంబినులకు 301

క. ద్విజభామినికి సధర్మము, ప్రజఁ గాంచినపిదప నయ్యుపత్యము శోకో
ద్విజితయుఁ బతిభక్తయు నై, త్యజించి యనుమరణనియత యగుటమహేశా.

క. అని చెప్పి గౌరి పతి కి, ట్లను నాదగుచాపలమున నఖిలేశ్వర నీ
వినిపించితి నేఁ గొన్నివ,చనములు నీతప్పు నాకు సైఁపుము కరుణన్. 303

క. అని సిగ్గునఁ జెన్నగునా, నన మించుక వాంచి యెత్తు నగతనయ శివుం
డును మునులును మునిపత్నులు, వినుతించిరి మధురవాక్యవిభవం బెసఁగన్.

క. సురగంధర్వఖచరకి,న్నరకింపురుషోరగాది నారీజనముల్
పరమప్రీతిని బొగడిరి, పరమేశ్వరి నెలుఁగు లడరఁ బంకజనాభా 305

క. అని చెప్పి నారదుం డి, ట్లను నగ్గోవిందుతోడ నప్పుడు ప్రియమా
ననమునఁ బొదలఁగఁ బార్వతిఁ, గనుఁగొని సర్వేశ్వరుండు గారవ మొప్పన్.

క. నానీసంవాదము శుచి, యై నైష్ఠికజనుల కెవ్వఁ డాదర మెసఁగం
గా నలినాక్షీ చెప్పును, వానికి నిత్యామరత్వవైభవ మొదవున్. 307

క. మనసంవాదం బెవ్వరు, వినిరి నియతి సజ్జనులకు విభవముఁ దేజం
బును గీర్తియు నాయువు శ్రీ,యును నారోగ్యంబుఁ గల్గు నుత్పలనయనా 308

క. అని నిర్దేశించి శివుఁడు, సనియె శివయుఁ గొలువుతోన చనె నిద్దనకుం
జని రన వశమే యద్భుత, మనిరూప్యం బప్రతర్క్య మది శ్రీరమణా. 309

క. అని పలికి నారదుఁడు నా, వినినకనినయద్భుతంబు వినిపించితి నీ
కనియెం గృష్ణుని సభ్యులు, మనంబు లానందపూర మగ్నము లయ్యెన్. 310

వ. అని యిట్లు భీష్ముం డుమామహేశ్వరసంవాదం బనుపుణ్యకథ సెప్పిన ధర్మ
తనయుండు సోదరసహితంబుగాఁ బ్రమోదరసభరితుం డై 311

భీష్ముఁడు ధర్మజునకుఁ బరప్రాప్తిహేతుభూతం బగుజపవిశేషంబు దెలుపుట.

సీ. అతనికిఁ బ్రణమిల్లి యనఘ పరప్రాప్తి యెద్దాన సమకూరు నెఱుఁగఁ జెప్పు
మనిన నతండు నారాయణధ్యానపూజాస్తుతితత్కథాశ్రవణనిరతి
యమ్మేలు గావించు నధిప విద్వజ్జన సంరక్షణము గల్మషములఁ బాపు
వేశ్యయొక్కత దొల్లి విద్వాంసునొకరుని మ్రుచ్చుని తలవరుల్ మోదఁ జూచి

తే. యితఁడు మావాఁడు మీరిది యేటి కాగ,డంబు సేసెద రని మోక్షణంబు సేసి
యాసుకృతమున బ్రాహ్మణి యై జనించెఁ, దగఁగ నర్చింపుమీవు విద్వజ్జనముల.

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు దారిద్ర్యవ్యాధిశోకంబులకు శాంతి సంపాదింపఁ
జాలు జపం బెయ్యది సెప్పవే యనుటయు ననిమిషనదీనందనుండు బ్రహ్మవిష్ణు
మహేశ్వరులను వినాయకవిశాఖవహ్నివాయుచంద్రాదిత్యులను శక్రవరుణ
యమకుబేరులను సురభిని సముద్రంబులను గంగాదిమహానదులను మరుదశ్వి

వసురుద్రాదిదేవతలను బితృదేవతలను వాలఖిల్యాదిసిద్ధులను వేదవ్యాసవాల్మీకి నారదాగస్త్యగౌతమకశ్యపాత్రికణ్వాదిమహామునులను రంభాద్యప్సరఃస్త్రీలను ధర్మతపస్సత్యములను నహోరాత్రంబులను దారాగ్రహంబులను నశ్విన్యాది తారకంబులను మాసర్తువత్సరంబులను వైనతేయకాద్రవేయులను గాశీక్షేత్ర కురుక్షేత్రాదిపుణ్యక్షేత్రంబులను నైమిశారణ్యదండకారణ్యాదిపుణ్యారణ్యంబులను మేరుహిమవత్కైలాసాదిప్రభూతశైలంబులను దిజ్నభోభూములను బుణ్యభూరుహంబులను భూసురులను జక్రవర్తులను రాజులను బరమభక్తిం దలంచి కీర్తించి నమస్కరించి యీసమూహం బంతయు నన్ను రక్షించి నాకు నాయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధి పరమానందంబు లభినందనపూర్వకంబుగా నిచ్చుఁగావుత మని యిచ్చఁ గోరి "యోం నమో భగవతే వాసుదేవాయ నమః పురుషోత్తమాయ నమ స్సర్వలోకగురవే నమ స్సర్వలోకపిత్రే నమ స్సర్వలోకపితామహాయ నమ స్సర్వలోకప్రపితామహాయ నమ స్సర్వలోకప్రధానాయ నమ స్సర్వలోకేశ్వరాయ నమ స్సర్వలోకవిశిష్టాయ నమ స్సర్వలోకసుఖప్రదాయ నమ స్సర్వలోకకర్త్రే నమ స్సర్వలోకభర్త్రే నమ స్సర్వలోకహర్త్రే నమ స్సర్వలోక నిధయే నమ స్సర్వలోకనిధానాయ నమ స్సర్వలోకహితాయ నమ స్సర్వలోకహితకరాయ నమ స్సర్వలోకోద్భవాయ నమ స్సర్వలోకోద్భవకరాయ నమో విష్ణవే ప్రభవిష్ణవే" యని పఠించుట మహాజపంబు 313

క. పాపంబులును భయంబులు, నాపదలుం బాయు నిమ్మహాజపమున ధా
త్రీపాలోత్తమ శుభములు, ప్రాపించును ధర్మతత్పరత సిద్ధించున్. 314

వ. అని యిట్లు గంగాపుత్త్రుం డజాతశత్రునకు సర్వసిద్ధికరం బయిన యిమ్మహాజపం బుపదేశించె నని చెప్పి తదనంతరసత్కథ లాకర్ణింపు మని పలికి జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డి ట్లనియె. 315

తే. మనుజనాథ యశేషధర్మములు సర్వ
పావనములు శాంతనవుఁడు బహువిధములఁ
జెప్ప నిమ్మెయి విని యుధిష్ఠిరుఁడు భక్తి
నమ్మహాత్ముని ని ట్లని యడిగె మఱియు. 316

చ. అతఁ డ[illegible]లోకముల కన్నిటికిన్ మహనీయ మైనదై
వతము [illegible] నను వేభవ మెవ్వని [illegible] నర్చన
స్తుతిరత[illegible] శోభన మొందు జనంబు మేలు నా
[illegible] చను నెయ్యది ధర్మకోటిలోన్. 317

[illegible] [illegible] జపించుజంతు
[illegible] గింపుపరమబోధ.

వ. అని యడిగిన నాభూపతికి భీష్ముం డి ట్లనియె.

భీష్ముఁడు ధర్మజునకు విష్ణుమంత్రధ్యానం బవశ్యానుష్ఠేయం బని చెప్పుట

సీ. అఖిలజగత్ప్రభు వగుదేవదేవు ననంతునిఁ బురుషోత్తమాభిధాను
నంచితనామసహస్రకంబున సంస్తుతించుచు సంతతోద్ధితమనస్కుఁ
డై యజమానుఁ డవ్యయుఁ డైనయాతని నర్చించుచును దృఢధ్యాననిరతుఁ
డగుచు నమస్కృతి యాచరించుచు ననాద్యంతు నవ్విష్ణు నధ్యక్షు నెల్ల
తే. లోకములకు బ్రహ్మణ్యుఁ ద్రిలోకకీర్తి, వర్ధనుని సర్వధర్మజ్ఞు వరదు లోక
నాథు భూతభవోద్భవు నమ్మిభక్తిఁ, గొలిచి సర్వదుఃఖంబులం దొలఁగఁ ద్రో
తే. ప్రస్తుతులఁ బుండరీకాక్షుఁ బరమభక్తిఁ, దలఁచి యర్చించుట యనామతంబున
ధర్మములకును సమధికతమము నైన, ధర్మ మింత యెఱుంగుము ధర్మతనయ

సీ. పరమతేజంబును బరమపదంబును బర మైనబ్రహ్మంబుఁ బరపరాయ
ణముఁ బవిత్రంబులు నాఁ దగువానికి నెల్లఁ బవిత్రంబు నెల్లమంగ
ళంబులకును మంగళంబును నెల్లదేవతలకుఁ బరమదైవతము భూత
సమితికి నవ్యయజనకుండు నగునట్టి వాఁ డెవ్వఁ డెవ్వానివలనఁ దోఁచు
తే. నాదియుగమునాగమమున నంత్యవేళ, నడఁగు నెవ్వనియందుఁ జరాచరము
విశ్వలోకప్రధానుఁ డవ్విష్ణు వేయు, భవ్యనామంబులును బాపభయహరము
తే. భూరిగుణయోగవిఖ్యాతములును ఋషిన
మాజపరిగీతములును నై మహిమఁ దనరు
నమ్మహాత్ముని నామంబు లధికతరవి
భూతికై చెప్పెదను విను భూపవర్య.

వ. అని పలికి 'విశ్వంబు విష్ణుండు వషట్కారుండు భూతభవ్యభవత్ప్రభు' వను మొదలైన రథాంగపాణి యక్షోభ్యుండు సర్వప్రహరణాయుధుం డనియె నివి తుదగాఁ గల సహస్రనామంబు లుపన్యసించి.

ఆ. కీర్తనీయుఁ డైన కేశవు దివ్యనామంబు లివి భవద్ధితంబుఁ గోరి
తరతరంబ కీర్తితంబు లయ్యె నశేష, భంగి వేయుఁ గురునృపాలవర్య.

భీష్ముఁడు ధర్మజునకు విష్ణునామప్రభావంబు దెలుపుట.

సీ. విష్ణునామంబులు వేయును నిత్యంబు వినినఁ బఠించిన మనుజుఁ డిహము
నందుఁ బరమ్మున నశుభంబు నొందక యత్యంతశుభముల ననుభవించు
విప్రుండు వేదాంతవిదుఁ డగు రాజు విజయ మొందు వైశ్యుఁ డక్షయధనం
బడయు శూద్రుఁడు సుఖభాగిత వెలయు ధర్మార్థకామప్రజాభ్యర్థిజనులు
తే. గాంతు రయ్యై తెఱంగు లేకాంతభక్తి, శౌచి యై విని కీర్తించి సారయశమ
నచలలక్ష్మియు వంశవర్యతయు మేలి, పెంపు సొంపును గలిగి శోభిల్లు నరుఁ
సీ. పురుషోత్తముని నామములు వేయుఁ గీర్తించునాతఁ డొక్కెడను భయంబుఁ బొ

డమితవీర్యమునఁ దేజమునఁ గాంతిని బలరూపగుణంబుల రూఢి కెక్కు
రోగబంధాపదార్తులకుఁ బరనమాత్ర నయ్యయిదురితము లడఁగు వాసు
దేవాశ్రయుఁడు వాసుదేవపరాయణుఁడును నగుమర్త్యుఁ డవ్వినుతనామ

ఆ కము లుపన్యసించి కల్మషంబుల నెల్లఁ, దొఱఁగి దుర్గతులకుఁ దొలఁగి జన్మ
మరణములకు రోగజరలకు నందని, పరమ మైనబ్రహ్మపదము నొందు. 327

క. స్మృతిసౌఖ్యక్షాంతిశ్రీ, ధృతికీర్తులు గలుగు దుర్మతియుఁ గ్రోధము లు
బ్ధతయును మాత్సర్యము లే, వతిపుణ్యత విష్ణుభక్తు లైనజనులకున్ 328

సీ చంద్రార్కనక్షత్రసహిత మైననభంబు
సచరాచరోర్వియు జలనిధులును
సురదైత్యగంధర్వగరుడయక్షోరగ
వ్రజములు హరివశవర్తనములు
బుద్ధియు నింద్రియములును మనంబు స
త్త్వంబును బలముఁ దేజంబు ధృతియు
క్షేత్రంబుఁ దద్గతక్షేత్రజవస్తువు
లరయఁ గా వాసుదేవాత్మకంబు

తే. లాగమోదితాచారమయంబు ధర్మ
మచ్యుతుండు దత్ప్రభువు సాంఖ్యమును యోగ
తంత్రమును శిల్పవేదశాస్త్రములుఁ గర్మ
ములు జనార్దనువలన సముద్భవించె 329

ఆ. విష్ణుఁ డొక్కరుండ వినుమహాభూతంబు, దక్కుభూతతతులు పెక్కుగలవు
సరిఁ ద్రిలోకములను బరఁగి విశ్వంబు భూ, తాత్మఁ డవ్యయాత్మఁ డనుభవించు.

ఆ. వ్యాసనంప్రణీత మైనయీవిష్ణుస్తవంబు సకలశోభనంబులును సు
ఖములుఁ గోరుపురుషుఁ డనులీనబుద్ధిఁ బఠింపవలయు భక్తిపెంపుతోడ. 331

క. అజు విశ్వాధీశ్వరు సర్వజగత్ప్రభ వాప్యయప్రవర్తనకరు నం
బుజలోచను నెవ్వారలు, భజింతురు పరాభవమునఁ బడ రప్పుణ్యుల్. 332

క. కావున విష్ణునిపేళ్లగు, [1]నీవేయుఁ బఠింపు నీకు నెప్పుడు నాయు
శ్శ్రీవిభవారోగ్యంబులు, భూవర సిద్ధించుఁ బరమబోధముఁ గలుగున్. 333

క. అని యిట్లుపదేశించిన, విని మోదము నెమ్మనమున వెల్లిగొనఁగఁ బాం
డునియగ్రసుతుఁడు గాంగేయుని కభివందన మొనర్చి యుచితవినయుఁ డై

వ. పూజానమస్కారంబులకు నెవ్వరు భాజనంబు లెవ్వరికిఁ జెట్ట సేసినం జేటు
వాటిల్లు నెవ్వారలు సంతోషించిన శుభంబులు సొప్పడుం జెప్పవే యనిన
నతం డతని కిట్లనియె. 335

1 నీవేయుఁ బఠింపు నీవు నిచ్చలు.

-:o:- బ్రాహ్మణపూజానమస్కారంబులు పరమోత్కృష్టంబు లని చెప్పుట -:o:-

సీ. పూజానమస్కారములకుఁ బాత్రములు బ్రా
   హ్మణులు వారలకుఁ గీ డాచరించి
వాసవుండును జెడు వారిసంతసమున
   నఖిలశుభంబులు నావహిల్లుఁ
ధర్మసేతువు లోకధారకం బఖిలశా
   స్త్రప్రవర్తకము విప్రప్రజంబు
దపమును వాక్కును ధనము విప్రుల కొక్క
   కుడుపుమాత్రన పాపకోటిఁ బాతు
తే. రమ్మహాత్ములు సొప్పడి యఖిలమార్గ, ములకు విదు దేవతలు దేవతలకు బాలుఁ
డణ్ణుఁ డన లేదు పూజకు నర్హు లనిన, నధిప వృద్ధులఁ బ్రాజ్ఞుల నడుగ నేల. 336
వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు బ్రాహ్మణులఁ బూజించుటవలన విశిష్టం బయిన శుభం బెయ్యది దృష్టం బయ్యె వారలయందు వర్ణనీయం బగువర్తనం బేమి గానంబడియె నీ విట్లు వారలం గొనియాడెదు తెలియింపవే యనుటయు నాపగాపుత్త్రుండు పవనార్జునసంవాదం బనునితిహాసంబు విను మది భవత్ప్రశ్నంబునకు సదుత్తరం బై యుండు నని పలికి యజ్ఞనపతి కిట్లనియె. 337

-:o:- పవనకార్తవీర్యార్జునసంవాదంబు భీష్ముండు ధర్మజునకుం జెప్పుట -:o:-

సీ. అధిప సహస్రబాహార్జునుఁ డేడుదీవులు నేలి యద్భుతబలపరాక్ర
మములఁ దనర్చు మత్సము లెవ్వరును నెందు లేరని యత్యవలేపయుక్తి
నాడిన నొకభూత మాకాశమున నుండి యెఱుఁగక పలికెద వెల్లవారి
కధికులు గారె ధరాసురు లనవుడు నతఁడు వారలు రాజు నాశ్రయించి
తే. నడపికొందురు మనుగడ పుడమిఁజేని, కం టె నెక్కుడై రట్లుఁ గాక తేను
మనుతుఁ గూర్చినఁ జెఱుతు నల్పివనస్థ, భూతములనన్న వెఱచియాభూతమరిగె.
వ. అట్టియెడ నంబనుండు గగనంబున నుండి తన్నాతింగించికొనియన్నరపతితోడ.
సీ. భూదేవశక్తిన కాదె రాజులు ప్రజారక్ష యొనర్పుట బ్రాహ్మణులకు
నధికులు గలరె యహల్యకై యింద్రుండు గౌతముఁ డలిగిన గాసిఁ బడఁడె
కుంభసంభవుచేత నంభోధి యడఁగదె యనలుండు భృగుశాపహతుఁడు గాఁడె
యన విని [1]మఱుమాటయాడక యున్నయర్జునునకుఁ బవనుఁ డిట్లనియె మఱియు
తే. నాంగిరసవంశసంభవుం డగునుచథ్యుఁ
గోరి నిజపుత్త్రి సోముఁడు గారవమున
నిచ్చె నాశంపతులు దమయిచ్చ వనము
నందు వసియించి మునిహృదయంబు లలర. 340
వ. వర్తించునెడ నొక్కనాఁ డమ్ముని యమునానదీస్నానంబునకుం జనుటయు మున్న

1 మాఱుమాటాడక.

యవ్వనితం గామించి వేచి తిరుగువరుణుండు 341

క. ఎత్తికొని పోయి తనపురి, నత్తామరసాక్షి నునిచె నమ్మునికడకున్
మెత్తన చని నారదముని, యత్తెఱఁ గెఱిఁగింప నాతఁ డాతనితోడన్. 342

తే. [1]తాన దిక్పతి దన కిట్లు దగునె యొరుని, భార్యఁ గొని పోవ నీవేఁగి పలుకుమిట్లు
యనినఁ జనినారదుండు సెప్పినను విడువఁ, డయ్యెఁ గామాంధుఁడై సతి నబ్ధివిభుఁడు.

వ. విడువ కున్న నమ్ముని యుచథ్యుకడకు మగిడి వచ్చి. 344

సీ. ఇంతిఁ దా విడువని యంతియ కాదు నన్ బెడతల వట్టి త్రోపించె వరుణుఁ
డని చెప్పుటయు నల్గి యతఁడు సర్వజలంబుఁ ద్రావిన వరుణపురంబు ధూళి
మయమైన భయ మంది మానినిఁ గొని వచ్చి యొప్పించి ప్రణమిల్లి తప్పు వాపి
కొని మునికృప గాంచి చనియె నాదిక్పతి ధరణీశ రాజులో ధరణిసురులో

ఆ. యెక్కుడనిన వినియు నక్కిల్లు వడి యున్న, యతనితోడ ననిలుఁ డమరు లసుర
సమితి కోడి వచ్చి శరణు సొచ్చిన నగ, స్త్యుండు విజయలక్ష్మి నొసఁగుటయును

వ. గంగాతీరంబునం గ్రతువు లొనరించుగీర్వాణులం బూర్వగీర్వాణులుగాసిచేసిన
వసిష్ఠునికడకు వారలు వలియం బాఱు దేరం బిగోంచిన యత్తాపసోత్తముని
రోషానలజ్వాలలు [2]సాకారంబు లయి యాదైత్యలోకంబు నేర్చుటయుం
జెప్పి యక్కుంభసంభవుండును వసిష్ఠుండును శ్రేష్ఠు లగుట రాజుల కోడఁ
బాటు గాదొక దే యనిననుం బలుక కున్నయన్నరపతితోడం బవమానుండు
మఱియు నిట్లనియె 346

పవనుఁడు గార్తవీర్యార్జునునకు నత్రిప్రభృతులమహిమ సెప్పుట

సీ. ఒకతఱి దేవతలకు దైత్యులకు మహారణ మయ్యె నపుడు స్వరభానునస్త్ర
సమితిచే నర్కుండుఁ జంద్రుండు సొలసిన వెలు గడంగుడుఁ దమ మొలసి వెగడు
పడినయద్దివిజుల వడి నంటఁ దాఁకి యయ్యసురలు నొప్పింప నత్రికడకుఁ
బాఱి మమ్ముం గావు పరమతపోయాత్మక యనుడు నతండు చంద్రార్కతనువు

ఆ. లక్షితములు సేసి యసురసైన్యము సూపు, మాపె నిజకటాక్షమాత్రమునన
యతని నృపులకంటె నధికుఁ డందమె హీనుఁ, డింక మోనిజంబ యధిపచెపుమ.

సీ. అనిన నూరక యున్నయర్జునుతోడ సదాగతి యిట్లను ధరణినాథ
సురపతి యాశ్వినుల్ సోమపానంబున కర్హులు గా రన్న నాశ్రయంబు
వాటించి వారికై భార్గవచ్యవనుండు దనమంత్రములబల్మి ననిమిషులకు
నెగ్గు సేయంగ నయ్యింద్రుండు వోటున వ్రేటున నాతని గీటడంచు

తే. బుద్ధి నొకశైలమును వజ్రమును రయమునఁ
గొని మహోగ్రతఁ గవియ నమ్మునివరుండు
జలము సల్లిన శైలవజ్రములుఁ దాను

1 తాను...యొరుల, భార్యఁ 2 సాయకాకారంబు లై.

[1]ముడుఁగఁబడి యబ్బలారాతి మూర్ఛవోయి. ౩౪౮

వ. ఒక్కింత సేపునకుం దెలిసి నంతకు నమ్మునివరుండు మదుం డనువాని శతయోజన దీర్ఘసహస్రదంతుని సృజించి పంచిన. 349

ఆ. వాఁడు సురగణంబు వాసవుఁ గబళింప, వారు శరణు శరణు వరమునీంద్ర
యనిన వారిఁ గాచె నమ్ముని వా రిచ్చి, రపుడు సోమపాన మాశ్విను‌లకు. ౩50

క. నీ వాచ్యవనుండును ధా, త్రీసురవరి గామి యెట్లుఁ దెలుప కుడుగు దే
నా వినియు నొక్కమాటయు, నావిభుఁ డాషండ దాని కలయక మఱియున్

వ. వాయుదేవుం డన్నరదేవునలనికరుణం జేసి యతనిచే టోర్వనివాఁడై ౩౫౨

సీ. అకట దత్తాత్రేయునకు భక్తి శుశ్రూష సేసి కాదే యువ్విశిష్టబలప
రాక్రమంబుల నొంది రాజుల కెల్లను నెక్కుడై తా కృత మేల మఱవ
విను మీ వొకంచవే యనిమిషాదిసమస్తభూతంబులును వృద్ధిఁ బొందు టనని
దివిజులకృపన యీ తెఱఁ గెల్లజనములు నెఱఁగినపని శాంతిఁ గొఱలి విప్ర

తే. కులము దైవస్వరూపం బగుట మనంబు, నందుదృఢముగ నిల్పితదాశ్రయమున
వెలయువాఁడవై నను మేలువినుమునాదు, బుద్ధియనవుడు నతఁడు ప్రబోధ మొలసి.

క. నీవచువు సేసి బ్రదికెద, నేపు నహంకృతియు విడిచి యెల్లనలన మే
లావాదించుచు విప్రుల, శ్రీపాదము లాశ్రయించి చెందెద శాంతిన్. ౩౫4

ఆ. అనిన సంతసిల్లి యనిలుఁ డానృపు బుద్ధి, గలిగి బ్రదుకు మనుచు గారవించి
వీడుకొల్పి చనియె విప్రులపెం పిట్టి, దని యెఱుంగు కురుకులాగ్రగణ్య. ౩౫౫

—భీష్ముఁడు ధర్మజునకుఁ గృష్ణునిప్రభావం బుపన్యసించుట.—

వ. అనుటయు నవ్విభుండు బ్రాహ్మణమహానుభావం బింకను విన వలతుం జెప్పవే యనుటయు నప్పుడమిఱేనికి భీష్ముండు దనకు నింద్రియంబులును వాఙ్మనసంబులును నపుడు దుర్బలంబు లగుట యెఱింగించి యునుండు దక్షిణాయనం బుతుది సేరుచు వచ్చె [2]దేహన్యాసంబుతడవు లేమి దోఁచుచున్నది కృష్ణుండు నీకు విప్రజనవిశేషంబు వివరించువాఁ డని పలికి యి ట్లనియె. ౩౫౬

తే. ఏను గృష్ణు నెఱుంగుదు మానవేంద్ర, యెత్తెఁ గ్రీడావరాహమై యుద్ధరిత్రి
నిది యొకండును జెప్పఁగా నేల కృష్ణు, లీలఁ గాదె భూమ్యాదిభూతాలి గలిగె.

వ. కృష్ణుండు. ౩౫౭

తే. బొడ్డుతామరయం దొక్కపురుషుఁ బుట్టఁ, వించునట్లుగఁ [3] జేసి తద్విరచనాని
భముచ నఖిలచరాచరప్రభవ మయ్యె, నరయ సామాన్యమే కృష్ణుపరమలీల

క. విను మెత్తఱి ధర్మంబులు, దనుజులచే బాధఁ బొందుఁ దత్సమయమునఁ
జనియించి యద్దురాత్ములఁ, దునుముం గృష్ణుండు ధర్మధుర్యులఁ గాచున్.

క. శూలియునుం దాన దిశా, పాలురునుం దాన విశ్వపతియును గురుభూ

1 ముడిఁగిపడి 2 దేహత్యాగం బతిపవు. 3 జేసెఁ దద్విరచనాభి, భవము నఖిల.

పాలవర తాన కృష్ణుఁడు, కాలము దిక్కులును దాన కలఁ డఖిలములన్. 361

ఆ అరయఁ గృష్ణుఁ డధ్వరాత్మకుఁ డఖిలాగ, [1]మోక్తమంత్రతంత్రయుక్తి నతనిఁ
బ్రస్తుతించి మేలు వడయుదు రధ్వర, కర్తలైనజనులు కౌరవేంద్ర. 362

క. చయనంబుల ఋగ్వేదం, బయమహితసువర్ణనాముఁ డగుకృష్ణుగుణో
దయము వినుతించు యజ్ఞ, క్రియానిరతు లైనసురలు ప్రీతిం బొందన్ 363

క. విను ఋగ్వేదము గృష్ణుని, వినుతించుట యుఱదె యఖిలవేదంబులుఁ ద
జ్జనితవిలాసంబులు వే,దనిరూపితవస్తువు నతఁ డాన కుమారా. 364

తే. అగ్నులును యజమానుఁడు నాహుతులును
యాగఫలరూపమును గృష్ణుఁ డని యెఱుంగు
మినశశాంకతారకముల నెసఁగుతేజ
ములును గృష్ణమయంబుల భూపవర్య. 365

క. పరమజ్యోతి యనఁగ ని,ర్జరామరపదం బనంగ సత్యం బన భూ
వర యమృత మనఁగ దేవకి, వరసుతుఁడు వెలుంగువేదవర్గముతుదలన్. 366

క అని యి ట్లుపదేశించిన, విని మోదము నొంది పాండువిభునగ్రసుతుం
డనిమిషతటినీసుతులకు, వినతుం డై నెమ్మనమున వేడ్క దలిర్పన్. 367

— కృష్ణుఁడు ధర్మరాజునకు బ్రాహ్మణప్రభావంబు సెప్పుట. —

వ. కృష్ణునకుఁ బ్రణమిల్లి దేవా భూదేవమాహాత్మ్యంబు వినవలతు నాన తీయవే
యని [2]వినయసంభృతుం డగుచుఁ బ్రార్థించిన నప్పార్థివునిమీఁదఁ గరుణామృ
తమయం బగునాలోకనం బొలయ నద్దేవుం డాదరభరితుం డై యి ట్లనియె 368

క. ననుఁ బ్రద్యుమ్నుం డివ్విధ,మున నడిగిన వాని కేను ముద మందుచు నా
తనిహితము గోరి కుంతీ, తనయాగ్రజ యున్నరూప తగ ని ట్లంటిన్. 369

సీ. వర్గత్రయము నపవర్గంబు సాధింప నమరపితృప్రీతు లాచరింప
నైహికసుఖము లుపార్జింప వలసిన వారికి విప్రుల చేరుగడలు
దివిజుల కైన నాయువు శ్రీయుఁ గీర్తియుఁ దనరుట తత్ప్రసాదమునఁ జూవె
యలిగి భస్మము సేయవలచి పెంపొనఁగంగ నవనీసురులు శక్తు లట్టు లగుట

తే వారిఁ గోపింపఁ జేయక వారలకుఁ బ్రి
యంబు సేయుచు వారు ప్రహర్ష మొందఁ
దనకుఁ గలభంగి నిచ్చునతండు రెండు
భువనములయందుఁ బెంపును బొగడుఁ బడయు 370

— దుర్వాసుఁడు కృష్ణునిమనశ్శుద్ధి పరీక్షించి యనుగ్రహించినప్రకారము —

వ. నా కనినయాశ్చర్యంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము స్వతంత్రప్రవర్తనుం డగు
దుర్వాసుండు మనమందిరంబునకు వచ్చి మందహాసంబు సేయుచుఁ గోపించుచు

---

1 మోక్తమంత్రతతుల భక్తియుక్తి 2 సవినయంబుగఁ బ్రార్థించిన

సుముఖుండగుచు విముఖత్వంబు నొందుచు గుడువ నొల్లననుచుఁ బెక్కండ్రకుం
గావించినకూడు గూరదా నొక్కరుండ భుజించుచు సెజ్జ నిద్రించుచు భూమి
శయనించుచు నెందేనిం బోవుచు మరలి వచ్చుచుఁ బ్రవర్తించుచుండి యొక్క
నాఁడు కృష్ణా నాకుం బాయసంబు మీఁద వేఁడి పుట్టెడుఁ బెట్టింపవే యనఁ
దత్క్షణంబ కావించినం గొంత గుడిచి కొంత ననయొడలం బూయు మనినం
బూసితి నచ్చేరువ నున్న రుక్మిణిం జూచి కొంత యక్కాంతమేనం దాన పూసి
రథ్యస్థానంబుగా రథంబున నప్పొలఁతిం బూన్చి రథారోహణంబు సేసి వీథికి
వెడలి యమ్ముద్దియను ములుకోలం బొడుచుచు రథంబు నడపింప నాకుం
గోపంబు నీర్ష్యయు నించుకయు జనియింప కుండె నేనుం జూచుచుం దోడన
నడచితి నప్పుడు యాదవు లాశ్చర్యకోపభయాయత్తచిత్తులై యనేకప్రకారం
బులం దమలోఁ బలుకుచుం జేయునది లేక కెలంకుల వచ్చుచుండ. 371

ఆ. రథము దిగిచి డప్పి దనుణి మేదినిమీఁద, మ్రొగ్గతిలఁగఁ బడిన డిగ్గ నుఱికి
దానిమీఁద ధూళి దాఁజల్లి నెసఁ బోతె, నమ్మునీశ్వరుండు యామ్యదిశకు 372

క. పాఱిన నాతనివెనుకన, పాఱితి సంప్రార్థనాప్రభాషణములతోఁ
దేఱి మరలి యమ్ముని నిమ్ముఁ, గారియ వెట్టితిఁ గదే యకట యనుచు నయన్.

వ. నన్నుం గనుంగొని నీవు కోపంబు జయించితివి నీకు వరం బిచ్చెదఁ గైకొనుము

ఆ. ఎల్లవారుఁ దమకు నెంత గూర్తుర నీకు, నంత గూర్చి నిన్ను ననుసరించు
వారు గాత లోకవంద్యుండ వై యుందు, మాఱు లేకయతులమహిమ మనుము.

వ. అని నిర్దేశించి మఱియు ని ట్లనియె 376

క. నాయంగంబుల నెల్లం, బాయస మతిభక్తిఁ బూసి పాదతలమునం
బూయవు గావునఁ గలుగు న,పాయం బఱకాల నీకు నవిలంఘ్యుం డై. 377

క. విను పరమపదప్రాప్తికి, ననుగుణ మైయుండుఁ గాన యదియును నశుభం
బన రాదు నీవు బ్రాహ్మణ,జనముల యెడ నడపు మిట్టిచందము యెపుడున్. 378

వ. అని పలికి రథవహనపరిశ్రాంత యగుమీతల్లిం జూచి నీవు సౌందర్యసౌభాగ్యం
బుల నప్రతిమాన వై మాననీయత్వంబునం గృష్ణునిషోడశసహస్రాంతఃపుర
కాంతలకంటె నెక్కుడగు మని దీవన యిచ్చి యమ్ముని యంతర్హితుం డయ్యె.

ఆ. రుక్మిణియును నేను రుచిరసంపద నప్పు, డతిశయిల్లునస్మదంగకముఁ
జూచికొనుచు మిగులఁ జోద్య మందుచుఁ బ్రియ, మెసఁగ నెలకొనంగ నింటికరగి.

ఆ. అందు వస్తుచయము ముందటికంటెను, బహుళముగ మనోజ్ఞభంగికంబు
నగుటఁ జూచి యద్భుతాయత్తచిత్తుల, మైతి మిట్టివార లగ నిసుకులు. 381

క. కావున వారికి భక్తుండ, వై వెలయు కుమార యనిన నతఁ డట్టిండ వైయె
తా వెలసె నీవు నట్టిండ, వై వెలయఁగ వలయుఁ గౌరవాన్వయముఖ్యా. 382

వ అని చెప్పినం బ్రముదితమానసుం డగుచు నమ్మానవనాథుండు మాధవుతో
దుర్వాసుండు శర్వాంశసంభవుం డని విందు శర్వునిమహిమ వినవలతుం జెప్ప
వే యనిన నప్పురుషోత్తముండు భరితాదరుం డై. 383

కృష్ణుఁడు ధర్మజునకు శివునిమహిమ సెప్పుట

ఆ అడుగవలయుదాని నడిగితి నీవు న, న్నధిప నామనము ప్రియంబుఁ బొందె
శివునిఁ దలఁచి మ్రొక్కి శివుదివ్యమహిమ సె,ప్పెద నితాంతవిమలహృదయకమల.

వ. ఏకాగ్రచిత్తుండ వై యాకర్ణింపు మని ధర్మజున కి ట్లనియె 385

క శతరుద్రీయము నేనరుఁ, డతిభక్తిని శివుని మనమునందు నిలిపి యం
చితముగఁ బరించు సులభం, బతనికి సర్వంబు నిందు నందు నరేంద్రా. 386

వ అని వెండియు. 387

సీ. అమరు మహాదేవుఁ డనుపేరు శివునకు నప్పరమునకు మీఁ దరయ లేదు
తత్రోక్తసద్వృత్తుల ధర్మవిరుద్ధపుజాతుల నెల్లను సమయఁ జేయు
దేవతల్ మునులు నతిప్రయత్నంబునఁ గావించుదక్షయాగమున శివుని
మఱచిన నయ్యజ్ఞ మఱవఱ లై పోదె భగనేత్రనాశ మాదిగ ననేక
తే భంగములు రావె వారి కాప్రభువుచేత, శరణు వేఁడినఁ గావఁడే కరుణ నట్టి
వారి నీశు పెం పేమన వచ్చు మఱియు, వినుము తద్దివ్యలీలలు మనుజనాథ.

సీ ప్రబలదైత్యులు పురత్రయనాయకులు జగత్త్రయము [1]నప్రతిమప్రతాపలీల
బాధింప దివిజులు ఫాలలోచనుఁ గాంచి కావుము కృప దేవదేవ నమ్ముఁ
బశువుల మగువారిఁ బశుపతి వైననీ యనుచు మహాక్రోశ మాచరింప
నప్పురంబులు మూఁటి నస్త్ర మొక్కటన భస్మము గాఁగఁ జేసి యమ్మార్గణంబు
తే. నంకమున నిడ నది బాలుఁ డైన నీతఁ
డెవ్వఁ డని [2]సూప వెఱఁ గంది యెల్లసురలు
వినుతి సేయ బ్రాహ్మణమూర్తి వెలుఁగునతని
కిడియె దుర్వాసుఁ డనునామ మీశ్వరుండు. 389

తే అతఁడు నూవె మాయింటికి నరుగుదెంచి, యంత సేసినాఁడ నవుడు నచ్చెరువును
భక్తియును మదిఁ బిరిగొన బాండునగ్ర,సుతుఁడు నిభృతిమై దేవకీసుతునితోడ.

క శివముఖ్యనామములు ప్ర,స్తవనకృతిఁ భోగమోక్షదము లగు నని విం
దు విమలబోధ యెఱింగిం,పవె వానినిరుక్తి ననినఁ బరమప్రీతిన్. 391

వ అతం డి ట్లనియె. 392

క శివదేవు ముట్టఁ గొల్వఁగ, నవనీశ్వర యతని పేళ్ల యర్థ మెఱిఁగి సం
స్తవకృతిఁ గూర్ప నాకై,న విధాతకు నైన నరిది నామదిఁ జూడన్. 393

వ. అయినను. 394

---

1 ను బ్రథితప్రతాప 2 మాచి,

క. నీ విట్లు నన్ను నడిగితి, గావున నాయెఱింగినట్టిగలిఁ జెప్పెద న
ద్దేవాదిదేవువరనా, మావలి విను మచల మైనయవధానముతోన్. 395

ఆ. అగ్నివాయువాసవాదిత్యవసుమరు,దాదిదేవతామయాత్ముఁ డైన
శివునిమహిమఁ బ్రీతిఁ జెప్పుట వినుట స,ర్వార్థసాధకంబు లగు నృపాల. 396

—కృష్ణుఁడు ధర్మజునకు శివనామనిర్వచనంబు సెప్పుట—

క. వినుము నరేంద్ర మహత్త్వం,బున నుండను నీశ్వరత్వమున నఖిలమహా
మునిజనములును మహేశ్వరుఁ, డని కొనియాడ హరుఁడొప్పు నప్రతిముండై

సీ ఉగ్రత్వమునఁ బ్రతాపోన్నతి రుద్రనామముఁదాల్చె దేవసంఘమున కెల్ల
మహతినాఁ బొలుపారుమహనీయదేవత గావున విను మహాదేవుఁ డయ్యె
నఖిల సత్కర్మఫలాకారశుభములు సేయువేడుకకల్మి శివుఁ డనంగఁ
జనియె సుస్థిరతేజమున వెలుఁ గొందుట నంచితస్థాణుసమాఖ్యఁ బరఁగె

తే జంగమస్థావరాత్మక సకలభూత
రూపబహుళత నొందుట బహురూపనామ
ధేయుఁ డై యొప్పె ధూమ్రవుఁజాయజటల
వలన ధూర్జటి యనుపేర వఱలె హరుఁడు 398

ఆ వినుము విశ్వ లనఁగఁ జనుదేవతలు దన, యంద పొడమి రట్టు లగుట విశ్వ
రూపనామకమున దీపితుం డయ్యె నా,త్రిపురమర్దనుండు నృపవరేణ్య. 399

సీ. బహునేత్రములు మేనఁ బ్రజ్వరిల్లుట సర్వతశ్చక్షురాహ్వయోదాత్తకీర్తిఁ
బరఁగు భూతము లెల్లఁ బశువులు దాఁ బతిగావునఁ బశుపతి నా వెలుంగు
విమనస్కుఁ డై యున్కి వృషవాహనుఁడుమృత్యువనఁజనుఁబ్రాణపాలాఖ్యసమత
నొంది వహించువేదోక్తాభిధానముల్ మఱియుఁ బెక్కులు వానిమహిమ వేద

ఆ వేత్త లైనవారు వివరించి యన్యోన్య, బోధకత్వమునఁ బ్రభూతసౌఖ్య
లగుచు సంతతము శివారామతానిరూ,ఢాత్ము లై చరింతు రధిపముఖ్య. 400

క. ఈనామనిర్వచనములు, మానవుఁడు పఠించినను సమాహితమతి యై
వీనుల నించిన సౌఖ్యము, నానందము నిందు నందు నతనికిఁ గల్గున్ 401

వ. అని చెప్పి మఱియును. 402

క వ్యాసమహాముని లోకహి, తాసక్తిని శివునివిమయ మై పర్యముగాఁ
జేసె నుపస్థాన మొకటి, యాసమధికపుణ్యవాక్చయము విను మధిపా. 403

సీ సర్వజగన్నిత్యసాక్షి లోకైకశుభావహమూర్తి నిరామయుండు
ప్రథమభూతములకుఁ బ్రథమతమంబు నుదాత్తంబు నయినభూతంబు శివుఁడు
దనముఖంబున నగ్ని జనియించెఁ దను సభక్తికసమారాధనకృతుల నియతిఁ
బాటించువారికి భవమోక్షణంబు గావించువేడుక మదిఁ నించువాఁడు

తే. వితతచతురాత్మకత్వవిశ్రుతి వహించి, కరుణఁ దత్తత్పదస్థిరాకలనకల్యు
లగునపర్యాయరతులకు నయ్యైవిధంబు, నీఁడ్యపదవుల నొసఁగు మహేశ్వరుండు.

తే. ఈయుపస్థాన మచలిత హృదయవృత్తి
నరుఁడు శివలింగసన్నిధానమున వాజ్ఞి
రూఢముగఁ జేసి యాయురారోగ్యసకల
కామ్యవైభవైశ్వర్యముల్ గలిగి నెగడు 405

భీష్ముఁడు ధర్మజునకు ధర్మసూక్ష్మప్రకారంబు సెప్పుట

వ. అనిన విని యత్యంతసంతోషంబునొంది కుంతీతనయాగ్రజుండు శాంతనవుతో ధర్మంబులు బహుప్రకారంబులు గలవు పరమానుష్ఠేయం బగుప్రకారం బెయ్యది దాని నెఱింగింపవే యనుటయు నజ్జనపతికి జాహ్నవీనందనుం డిట్లనియె. 406

ఆ. ధర్మములకు సంజ్ఞ దద్వేదు లగుమహాత్ములు దగంగఁ జెప్పుదురు నరేంద్ర
వినుము కాలపాకమున నది యనన్యథా,త్వంబు గలిగి యవిశదత్వ మొందు. 407

వ. ఎట్లంటేని 408

క. అనఘ యధర్మము ధర్మం, బనుమతిఁ బుట్టించుఁ దృణసమావృత మైప్ర
న్ననితలముచందమునఁ దోఁచిన నూయుంబోలె సూక్ష్మచిత్తత లేమిన్. 409

క. తప్పక కాన్పఁగ లేమిం, జెప్పెడు వారలును దద్విశేషము దప్పం
జెప్పఁగ ధర్మంబు తెరువు, దప్పు నది క్రియాపరులకు దైన్యము దెచ్చున్ 410

వ కావున ధర్మంబు సూక్ష్మప్రకారంబు 411

క శ్రుతముఁ బరిత్యాగముఁ గల, మతిమంతుల నడుగు లోభమదమోహసమా
వృతబుద్ధులు గానిసమం,చితచరితులవలనఁ దెలియు శీలనిరూఢా. 412

క. కామార్థంబులు మోహా,ద్దానుతకృత్యంబు లని యెదం గని ధర్మ
స్తోమమునఁ దగులు జనముల,చే మేలుగ నెఱిఁగి కొనుము సిద్ధవివేకా 413

తే. అనఘ యంచితస్వాధ్యాయమునను యజ్ఞ
మున సమాచారమున నిష్ఠ వొనుఁగుపడక
యుండు నెవ్వారలకు వార లోపి నడపు
నదియ కనుము ధర్మము సూక్ష్మపదవి గాఁగ. 414

క. అన విని యుధిష్ఠిరుఁడు నా,మన మిప్పుడు మీరు సెప్పుమాటల సందే
హానిరూఢ మయ్యె ధర్మము, గని కొన వలయుటకు బహుముఖత్వముకల్మిన్.

క. పారంబు లేనిధర్మా,చారంబున మునుఁగు మాదృశక్షుద్రులకుం
దీరం బిట్టిది యని తెలి, వార భవాదృశుల తగుదు రర్మిలిఁ జెప్పన్ 416

తే. ఆగమోక్తవిధంబుఁ బ్రత్యక్షమునుస,మాచరణముఁ బృథగ్విధవ్యాకులములు
ధర్మసూక్ష్మత యిమ్మాటఁ దథ్య మిట్టి, దనఁగ రానియట్లున్నది యనఘచరిత.

వ. అనిన నాపగేయుండు గౌంతేయాగ్రజుతో నిట్లనియె. 418

క. ఇవి మూఁడు దెఱంగులు ధర్మనుసూక్ష్మత నిశ్చయింప ముఖ్యపదంబుల్
దివిరికొని యివియ చూచుట, యవనీశ్వర పూర్వమునులయందుఁ గలుగుటన్.

క. అనుమానింపకు మంధుండును నిశ్శంకాత్ముఁడును జడుండును బోలెన్
జననాథ యేను బల్కెడ, విని దృఢముగ నూఁదు మింక వేయును నేలా 420

క విమలాత్మ యహింసయు దానము సత్యముఁ గ్రోధవర్జనంబును విను ము
త్తమధర్మరాశి యిది ధర్మమువపరమసీవు దీని మఱువుము మదికిన్ 421

తే బ్రాహ్మణారాధనమునఁదత్పరుఁడవగుము,దక్కుమొండువిచారముల్ ధర్మపుత్ర
యనిన మానస మానంద మంద నాతఁ, డతని కతిభక్తి వందనం బాచరించి.

వ ఎవ్వరు ధర్మంబు నెడ ననూయ సేయుదు రెవ్వరు దాని నుపాసింతు రెఱింగింపు
వారివారి పొందుగతులును విన వలతుం జెప్పు మనవినవప్పౌరవోత్తమునకు న
ప్పురుషసత్తముం డిట్లనియె. 423

సీ వినుము రజస్తమోవికృతులఁ దగిలిన మానసంబులు గలమానవులకుఁ
గలుగు ధర్మద్వేషకలనంబు వారలు నరకవాసార్హులు ధరణినాథ
సత్త్వపరాత్ములు సతతంబు ధర్మ ముపాసింతు రూర్ధ్వలోకాధివాస
మునకు వా రుక్తులు మునుమును పుట్టిన సుతుఁడు ధర్మము పద్మజునకు దాని

తే పాకసంపద సుకృతు లుపార్జితగ ను,పాసనము సేయుదురు తియ్యపంటిపరువ
మాదరించి తదుపచార మాచరించు, వెరవు గలయట్టి జనములవిధము దోఁప

వ అనినం గౌంతేయాగ్రజుండు శాంతనవుతోడ సాధులు నసాధులు నన నెట్టి
వారు సెప్పు మనుటయు నమ్మహాత్ముం డిట్లనియె 425

—భీష్ముండు ధర్మజునకు సాధ్వసాధుజనుల నిరూపించి చెప్పుట—

సీ తమయంత నెఱుఁగరు ధర్మంబు సదుపదేశమునను గాన రసాధుజనులు
ధర్మబోధం బివ్విధంబులు రెంటను గలిగెడువారు సాధులు తదీయ
చరితంబు విను విడువరు మలమూత్రంబు లద్వంబు గానిచో నధిప యతిథి
భోజనశిష్టాన్నభోజులు దెరు విచ్చి తగినవారలకుఁ బ్రదక్షిణముగ

తే నరుగుదురు నడపుదురు సత్యార్జవములు
శరణు సొచ్చినఁ గాతురు సురతగుప్తి
పరులు నిజదారతృప్తులు గురువినీతు
లమలహృదయులు సంతోష మారఁ గలరు. 426

వ. అని వెండియు 427

తే. సాధు లింద్రియవిభ్రాంతి సంహరింతు
రఘము దెలిసి ప్రాయశ్చిత్త మాచరింతు
రప్రకాశంబు గా ధర్మ మాచరింతు

రఖిలభూతదయాళుత్వ మారఁ గలరు. 428

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు శంతనుపుత్రుతో నప్రయత్నులకు నర్థంబు సిద్ధించుట గలుగు ధర్మపరులును నీతివిదులును నైనబలవంతులు బహుమార్గంబులగు సదుపాయంబుల నర్థంబు లాకాంక్షింప సిద్ధింపకుండెదుఁ గొందఱకు సిద్ధించియు నవి భోగంబుల కుపయోగ్యంబులుగాకుండు శిశులు పెద్దలేకయుంగొన్ని చిత్తంబులందు విద్య లలవడు శిక్షితులయ్యును నిర్విద్యు లగుటయునుం గలుగు దెవ్వల్ల నోసియుం బోట్లం బడియును గొందఱు సావరు పూరిపుడుక దాఁకి బలాధికులు నచ్చుట చూచెద మిట్లు గాఁ గతంబేమి యెఱిఁగింపవే యనుటయు నమ్మహీపతి కమ్మహాత్ముం డిట్లనియె 429

—:శుభాశుభఫలంబులు పూర్వజన్మకృతపుణ్యపాపంబులచేఁ గల్గు నని చెప్పుట:—

క మొలవం బెట్టని యట్టిది, మొలచునె తొలుమేని దానముల నానార్థంబులు సిద్ధించుఁ బ్రయత్నం,బులు లేకయు నింత నిజము భూపవరేణ్యా 430

తే అలఘుతపములు దొలుమేనఁ గలిగెనేని
వెదకికొని వచ్చు నన్నరు విపులభోగ
ములు పురాకృతవృద్ధసేవల ఫలించు
బుద్ధికలిమియు విద్యలఁ బొలుచుటయును 431

క. తొలుమేన నహింసారుచి, గలిగిన దీర్ఘాయు వొందుఁ గారణభూతం
బులు భూవర యివి యీగుణ,ములు లేమియు కీడులకును మూలం బరయన్

వ. కావున 433

తే. వినుము దానంబుఁ దపమును వృద్ధసేవ
నము నహింసయు నియతకృత్యములు సర్వ
జనుల కిమ్మహాగుణములు మనమునందు
దృఢముగా నిల్పి నడపుము ధీరవర్య. 434

వ. అని యుపదేశించి యాపగానందనుండు వెండియుఁ బాండవాగ్రజున కిట్లనియె.

సీ. ఎప్పుడు ధర్మంబు నెడ నాదరము గలవానికిఁ గాలంబు దాన యిచ్చు
ధర్మతత్త్వప్రబోధముఁ బరిస్ఫుటముగాఁ గావున సుస్థిరభావశుద్ధి
సహితతపశ్శ్రుతస్నానదానజపంబులను దేవతాపూజలను నమోఘ
కాలుఁ డై వర్తింపఁ గా ధర్మయోగంబు నమకూరు ధర్మంబు సాధనత్వ

తే. మొంది చేయించికొని చెప్పఁ బొందు నిర్మ
లాత్మకుండు నంసారపారాత్మకంబు
నత్య మజరామరము బోధ నిత్య మచ్యు
తము పరానంద మగునప్పదంబు నసఘు. 436

వ. అని నిర్దేశించి మఱియును. 437

తే. కను వెలుంగు వేదవ్యాసమునివరుండు
నధిప కృష్ణుండు నీకుఁ బరాయణంబు
చింత దిగఁ ద్రావి పాలింపు శాంతవృత్తిఁ
బ్రజల సర్వంబునందును విజయి వగుము. 438

క. అని యిట్లుపదేశించిన, యనిమిషతటినీతనూజునతులితవచనముల్
విని మోద మలరఁగఁ బులకలు, దనువున జాదుకొన నొప్పె ధర్మజుఁ డధిపా.

సీ. అపుడు వీక్షించి సత్యవతీసుతుండు శంతనునందనునితోడ ధర్మజుండు
దెలి వొందె భవదుపదేశామృతంబున ననుజులుఁ గృష్ణుండు నాప్తసకల
రాజన్యులును ధృతరాష్ట్రుండుఁ దానును దగ నిన్నుపాసించి దయకుఁ బాత్ర
మయ్యె వీడ్కొలుపు మియ్యవనీశుఁ దఱితోడఁ గ్రమ్మఱ నితఁడు నీకడకు వచ్చు

ఆ. వాఁడు గాక యనిన వాత్సల్యమున నార్ద్రి, మైనచూడ్కి నమ్మహాత్ముఁ డతనిఁ
జూచి పురికిఁ జనుము శుభపరంపరలకు, భాజనంబ వగుము రాజముఖ్య 440

భీష్ముఁడు ధర్మజు నూఱడించి కరిపురంబునకుఁ బంపుట

వ. అని యనుజ్ఞ సేసి వెండియు. 441

సీ. నీబుద్ధి ధర్మైకనిష్ఠ గావుతమ సమగ్రదక్షిణబహుయజ్ఞములు య
యాతిచందమున శ్రద్ధాన్వితంబుగఁ జేయు రాజధర్మంబునఁ బ్రకృతిరంజ
నము నాచరింపు చుట్టములును జెలులును బండినవృక్షంబుఁ బక్షికులము
లెట్లట్లు నిన్నాశ్రయించి సుఖించువా రర్కునియుత్తరాయణము వచ్చు

తే. టరసికొని యుండి నాకడ కరుగుదెమ్ము
పొమ్ము తల్లియుఁ దమ్ములు భూవరుండు
నీవు సుఖుల రై యుండుఁడు నృపవరేణ్య
యనుడు నానంద మొంది ధర్మాత్మజుండు. 442

వ అట్ల చేయువాఁడ నని సవినయంబుగాఁ బలికి దేవవ్రతునకు దండప్రణామం
బాచరించి యిట్లు వీడుకొని. 443

క. మును లనుపఁగఁ గృష్ణాదులుఁ, జను దేరఁగఁ దోడఁ బురికిఁ జనియె ముదితులై
జను లెదురుకొనఁగఁ బుణ్యాం, గనలును విప్రులును వచ్చి కని దీవనతోన్.

క. సేసలు సల్లఁగ మహిమో, ద్భాసితుఁడై యిట్లు వోయి ధర్మజుఁడు నిజా
వాసంబు సొచ్చి గాంధా, రీసంభావన మొనర్చి ప్రియము దలిర్పన్. 445

ఆ. తల్లి కెఱఁగి ముదము ద్రౌపది కొనరించి, సకలపౌరజనుల జానపదుల
నెలమి నొలయ వీడుకొలిపి భూసురులకు, దానవిధుల సమ్మదం బొనర్చి. 446

వ విపతులైన సతులకు సమగ్రధనంబు లొసంగి ధృతరాష్ట్రునిం బ్రభూతపూజా
కరణంబునం బరితుష్టునిం జేసి. 447

తే. తమ్ములును గృష్ణుఁడును బ్రమోదమునఁ దేల
నమ్మహీశ్వరుఁ డపుడు రాజ్యాభిషేక

మంగళము నొందినట్లు నెమ్మదిఁ దలంచి
గట్టి మైనయూఱట పెంపుఁ గాంచి పొలిచె. 448

వ. అట్లు శోభిల్లి వారల నుచితప్రకారసమాచరణంబులకుం జన నియోగించి య
భ్యంతరమందిరంబున కరిగె న ట్లజాతశత్రుండు [1]సమ్యగంగీకృతసామ్రాజ్యుం
డయి జనసంపూజ్యుం బగుచరితంబున సంప్రవర్తిలుచుండఁ బంచాశద్వాసరా
నంతరంబ వాసరపతి యుత్తరాయణగతుం డగుటయు 449

—ధర్మజాఁడు గృష్ణాదులఁ దోడ్కొని భీష్మునియొద్దకుం బోవుట—

సీ. అక్రూరవేశ్వరుం డప్పుడు గదలి గాంధారిని ధృతరాష్ట్రధరణివిభుని
గొంతిని మున్నిడుకొని కృష్ణుఁ దమ్మునిఁ దనతమ్ములను విదురుని యుయుత్సు
సంజయులను గృపాచార్యధౌమ్యుల మంత్రకోవిదు లగుయాజకులను దోడఁ
గొని వస్త్రచందనాగురుపుష్పఫలఘృతకుండముల్ వట్టించుకొని యనేక
తే. రత్నములుఁ గాంచనంబుఁ దోరాఁగ నగ్ని
యంచితంబుగఁ దా సంఘటించి యోగ్య
జనసమానీతముగఁ జేసి సకలపరిజ
నంబుఁ గొల్వ మహావిభవంబు మెఱయ. 450

వ. చని భీష్ముని వీరశయనస్థానంబున కనతిదూరంబునం దేరు డిగ్గినం గృష్ణాదులును
రథావతరణంబులు సేసిరి తానును వారును పారాశర్య నారద దేవలప్రభృతి
పరమసంయమిసముపాస్యమానుం డగు నమ్మాననీయుం జేర నరిగి మునిజనంబు
లకు వినతుం డయి తదభినందితుం డగుచు నాధర్మనందనుం డయ్యమరనదీ
నందనునకు నభివందనం బాచరించి సమీచీనధ్యానతత్పరుం డైన యద్దేవవ్ర
తు నుద్దేశించి. 451

తే అనఘ వచ్చితి ధర్మనందనుఁడఁ బ్రణతి, యాచరించెద నాపలు కవధరింప
నవసరం బేని విను సమయంబు వార్చి, యగ్ని మొదలుగఁ దేఁ దగునట్టివాని.

సీ తెచ్చితి ఋత్విజుల్ వచ్చిరి హరియు నీ తనయుఁడు ధృతరాష్ట్రుఁడును సమస్త
బంధులుఁ గలమహీపతులు విప్రులుఁ బౌరజనులు నేతెంచిరి సదయహృదయ
వీరిఁ జూడుము కను విచ్చి నావుడు నమ్మహాత్ముఁ డందఱిఁ జూచి యానృపాలు
కేలు దెమల్చుచు మేలు సేసితి దైవయోగంబు గాదె నీ వొదవు టరయ

ఆ. మనుజనాథ [2]మాఘమానంబుశుక్లప,క్షంబు నామనమున సంప్రమోద
మావహిల్లఁ జేసె నని యభినందించి, యతని కధికహర్ష మావహించె. 453

వ. తదనంతరంబ ధృతరాష్ట్రునితో ని ట్లనియె. 454

తే. వేదశాస్త్రపరిజ్ఞానవృద్ధసేవ,నములు గలిగి యశేషధర్మములు నెఱిఁగి
వ్యాసమునిపతి దేవరహస్య మర్థిఁ, జెప్ప విని నిష్కళంకత నొప్పి తనఘ. 455

1 సమ్యగభ్యంగీకృత 2 పుణ్యమాసంబు

క. కావున భవితవ్యములకు, నీ వడలఁగ వలదు పాండునృపపుత్త్రులు స
ద్భావమునఁ జూడ నేర్చిన, భూవర తగ నీవు గన్నపుత్త్రులు గారే. 456

క. వీరిం బరిపాలింపుము, వీరలశుశ్రూషఁ జిత్తవృత్తి ముదమునం
గూరఁగ ధర్మసుతునిపైఁ, గారుణ్యము గలిగి పనులు గఱపుము నెమ్మిన్. 457

తే. ఏ నెఱుంగుదు నితఁడు నీయెడఁ బ్రియంబు
భక్తియును గల్గి యక్రూరభావుఁ డగుట
నీవు వత్సలత్వమున నీనృపతిఁ బంచి
పనులు గొనుము కౌరవకులభారధుర్య 458

క. విను నీతనయులు దుర్యోధనాదు లవినీతిపరు లధర్మజ్ఞులు క్రో
ధను లతిలుబ్ధులు వారల, మనమున నిడి వగవ వలదు మనుజాధీశా. 459

వ. అని పలికి కృష్ణు నాలోకించి 460

భీష్ముఁడు శరీరంబు విడుచుటకు శ్రీకృష్ణు ననుజ్ఞఁగొనుట

తే. దేవదేవ జీవాత్మక దేవవంద్య, శంఖచక్రగదాపద్మచారుహస్త
వాసుదేవ త్రివిక్రమ వరద పరమపురుష ప్రణతి యొనర్చెదఁ గరుణఁ జూడు.

వ అనుచు నమస్కరించి 462

ఆ. బలము నీవ నాకు భక్తుండ నీయెడ, నాలు బిడ్డ లేనియట్టివాఁడఁ
గావు నన్ను నధికకారుణ్యమున నిమ్ము, నుజ్ఞఁ గమలదళమనోజ్ఞనయన. 463

వ. అని వెండియు. 464

సీ. మాధవ పాండుకుమారవర్గమునకు గతి నీవ రక్షింపు కరుణ మెఱయ
దుర్బుద్ధి యైనయాదుర్యోధనునితోడఁ గృష్ణుఁ డెక్కడనుండు గెలుపు గలుగు
నక్కడ కంటినేఁ బెక్కుమాఱులు నట్లు సెప్పఁగా నాపంపు సేయ కతఁడు
దనువారి నెల్లను సమయించి తానును సమసె నిన్నెఱుఁగుదు నమితమహిమ

తే. నరుఁడు నారాయణుఁడు నను పరమమునులు
జగము రక్షించుటకుఁ గేలి జన్మ మొంది
సంచరించెద రని పరాశరసుతుండు
నారదుండును జెప్పిరి నాకుఁ దొల్లి. 465

వ. అనిన విని వాసుదేవుండు దేవవ్రతువదనం బత్యాదరంబున నాలోకించి. 466

ఆ. కీ డొకప్డు లేదు కృతపుణ్యుఁడవు తండ్రి, వలనిభక్తి పెంపు గలవు దానఁ
గాదె బంటుఁబోలె గాంగేయ మృత్యువు, నీవశమున నిలిచె నిర్భరముగ. 467

భీష్ముఁడు శరీరంబు విడిచి నాకలోకగతుం డగుట

వ. నీకు నే ననుజ్ఞ యిచ్చితి వసువులం బొందు మనినం బరమానందంబునం బొంది
పాండునందనులను ధృతరాష్ట్రునిం దక్కటివారలనుం గనుంగొని మీచేత

ననుజ్ఞాతుండన కదా యని పలికి యందఱం గౌఁగిలించుకొని యానృశంస్యంబు
ను సత్యంబును నిత్యంబులుగాఁ బాటించి బ్రదుకుం డని చెప్పి తాను దొల్లి రా
జుల గెల్చి తెచ్చినధనంబులు విప్రజనంబుల కిచ్చి ధర్మతనయుం జూచి యెల్ల
బ్రాహ్మణులునుం బూజనీయులు ఋత్విజులు నాచార్యులువృద్ధులు విశేషించిపూ
జింపవలయువా రని నిర్దేశించి యూరకుండి ధారణానుక్రమంబున సమాహితా
త్ముం డయి వాయువుల సన్నిరుద్ధంబు సేసిన నవి యూర్ధ్వగతిం గైకొనియె
నమ్మహాత్ముం డవయవంబులం బ్రాణంబులు వాపికొనుచు వచ్చున య్యెచోట్లు శల్య
రహితంబు లగు చుండె నట్లగుటం గాంచి కృష్ణాదు లగునఖిలజనంబులు నాశ్చ
ర్యభరితాంతఃకరణు లగుచుఁ గీర్తించి రాసంయమచతురునిచే సర్వాయతన
సన్నిరుద్ధం బై యాత్మ మూర్ధంబు భేదించి మహోల్కాకారంబున నాకసంబు
కెగసి కొంతద వ్వరిగి యంత నంతర్హితం బయ్యె నప్పుడు పుష్పవృష్టి గురిసె
దేవదుందుభులు మొరసె నంబరంబున సిద్ధులు సాధ్యులుం బొగడుచుం బ్ర
మోదంబు నొంది రిట్లు దేవవ్రతుండు దివంబునకుం జనుటయు. 468

పరలోకగతుం డైనభీష్మునకు నగ్నిసంస్కారంబు సేయుట.

సీ. ధర్మపుత్త్రుండును దమ్ములు విదురయుయుత్సులు నగురుకాష్ఠోత్కరంబుఁ
జందనదారుసంచయముచు గొని సముస్థలి సముచితచితి యల సుభంగి
విరచించి రయ్యుధిష్ఠిరుఁడుచు ధృతరాష్ట్రుఁడును వమ్మరున్నదీతనయుపుణ్య
గాత్రంబు సుస్నానకలితంబు విహితానులేపంబుఁ బుష్పదామోపశోభి
తే. తంబు లుత్తమక్షౌమావృతంబు నుజ్జ్వలాభరణభూషితంబుఁ గా నధికభక్తిఁ
జేసి రప్పుడు సామంబు సెలగ హోము, మాచరించిరి యాజకు లగ్ని యలర.

క. కనకములు మణులు భూసుర, జనసంఘుంబున కజాతశత్త్రుఁడు శ్రద్ధా
వినయప్రీతియుతంబుగ, ననేకములు వేశ్క నొసఁగె నవహితమతి యై. 470

వ. తదనంతరంబ. 471

క. తలదిక్కు గవలుఁ బాదం,బుల దెస ధృతరాష్ట్రపాండుభూపాగ్రతనూ
జులుఁ బట్టి యధికవిభవో,జ్జ్వల మగుపాడెపయి నిడిరి శవరత్నంబున్. 472

వ. అమ్మెయి నన్నలువురును వహించిరి భీమసేనార్జునులు ధవళచామరంబు లిడిరి
యుయుత్సుం డుత్తమచ్ఛత్త్రంబు వట్టె వృద్ధ లగు కౌరవస్త్రీ లాలవట్టంబులు
వట్టిరి ధౌమ్యుండు క్రియాకలాపంబు నడపె నట్లు సొద సేర్చి దేవవ్రతునిదే
హంబు శ్రౌతాగ్నికాహుతి సేసి బహుకుండంబు లెత్తి ఘృతంబు ప్రయోగించి
ప్రజ్వలింపఁ జేసి రివ్విధంబునం బితృమేధంబు విభవమహితంబును విధివిహితం
బునుంగా ననుష్ఠించి యక్కొరవు లపసవ్యంబుగాఁ దిరిగి కృష్ణద్వైపాయన
నారదదేవలప్రభృతు లనుగమింప భాగీరథికిం జని సర్వభరతభార్యాసమేతం
బుగా నగ్గాంగేయునకుఁ దిలోదకప్రదానంబు లాచరించి రట్టి సమయంబున,

—పుత్రశోకాతుర యైనగంగాదేవి గృష్ణాదులం గనుంగొని దుఃఖించుట.—

సీ. ఉదకంబులందుండి యుత్థిత యై శోకవిహ్వలత్వంబున వికలగమన
యగుచు నెమ్మోముపై నశ్రులు గ్రమ్మంగాఁ జనుదెంచి కౌరవసమితియెదుర
నిలిచి భాగీరథి యలఘుండు దనకొడు కిలఁ బరికింపఁగా నెట్టిభంగి
వాఁ డయ్యెఁ జరితంబు పోఁడిమి మీ రెల్ల నెఱుఁగుదు రైనను నేను గొంత
తే. సెప్ప వినుఁడు దృఢవ్రతశీలుఁ డతుల,బుద్ధి రాజవృత్తాఢ్యుఁడు భూరివిభవుఁడు
గార్యసంవేది పితృభక్తిధుర్యుఁ డార్య, సమ్మతుండు విద్యాపరిశ్రమఘనుండు.
తే. కాశిరాజకన్యకలకుఁ గాఁ బెనంగి, [1]వానిచే గాసి యైరి భూవరులు పలువు
రంబకై పూని వానిమహాబలంబు, జామదగ్న్యుండుఁ దెరలుపఁజాలఁ డరిగె. 475

వ. అని విలాపంబు సేసి వెండియు. 476

తే. అంతవాఁడు శిఖండిచే నట్టు లగుట
గనియుఁ బెక్కులు పఱియలు గాక యునికి
కతపఁజేసి వజ్రమయంబు గాఁగ నోపు
నని తలంచెద నాడెంద మున్నలార. 477

వ. అని వగచిన గంగాదేవికి దేవకీనందనుం డిట్లనియె. 478

—పుత్రమరణదుఃఖిత యగుగంగను గృష్ణద్వైపాయను లూఱడించుట.—

తే. నీవు శోకంబు దక్కుము నీసుతుండు, పరమగతి నొందె శాపసంప్రాప్తిఁ జేసి
వసువు మర్త్యుఁడై వర్తించె నసదృశప్ర,భావుఁ డాతఁడు వగ పేల దేవి నీకు.

చ. అతని శిఖండి యేల యమరాధిపుఁడున్ సమయింపఁ జాలునే
యతఁడు నిజేచ్ఛఁ జేసి నరునంచితదివ్యశరంబులం గనం
గతములు సేసి పొన్పుగ సుఖస్థితి మృత్యువు మాన్చి యుండి కీ
ర్త్యతిశయ మొంది తా వలచినప్పుడు వోయె విషాద మేటికిన్. 480

వ. అని యూఱడిల్లం బలికెఁ గృష్ణద్వైపాయనమునివరుండును బరమాదరణీయతత్ప
రవచనంబుల నజ్జాహ్నవీదేవికి నానందం బాపాదించెఁ దదనంతరంబ యాత్మీ
యసలిలసాంగత్యంబు నొందు నమ్మందాకినిచేతం గృష్ణాదులు నందఱు జనపతు
లును ననుజ్ఞాతులు నాశీర్వాదప్రీతులు నై మునులునుం దోడ నడవ నది వెడలిరని
యిట్లు భీష్మనివృత్తాంతంబు వైశంపాయనుండు జనమేజయునకుఁ జెప్పిన నప్పు
డమితేఁ డిత్తెఱంగున నత్తాతకు వలయువిధానం బాచరించి చరితార్థుం డైన
యప్పార్థివముఖ్యుండు మఱి యెట్టిచందంబునం బ్రవర్తించె మునీంద్రా యెఱిం
గింపవే యని యడుగుటయు. 481

చ. సకరుణదివ్యచిత్త పరిశాంతమహత్త్వవిధానవిత్త ని

---

1 యతనిచే గాసి యైరి భూపతులు పలువు.

ర్విశ్రుతివిలాసహృద్యశ్రుతివిస్తరవిస్ఫురజ్ఞ కవేద్య పా
వకబహుభవ్యనామ పరివర్ధనసంక్షయదూరధామ వి
శ్వకలితతోషణా సుభగసాత్యవతేయవచోవిభూషణా. 482

క. [1]సత్సేవ్యచరణ శమవ, ద్వాత్సల్యాభరణ ధర్మతత్త్వోద్ధరణా
హృత్సంగతభక్తికదురితోత్సారణధుర్యదృఙ్మయూఖవిసరణా. 483

మాలిని. వ్యయవిరహితపూజ్యా మంత్రగీతాధిరాజ్యా
నయనహిమగుసూర్యా నైష్ఠికశ్రేష్ఠధుర్యా
దయితభువనరక్షా [2]దాంతిసంపద్యతాక్షా
నియమనికటవర్తీ నిష్కళానందమూర్తీ. 484

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యానుశాసనికపర్వంబునందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

శ్రీ మ దాం ధ్ర మ హా భా ర త ము న ం ద లి

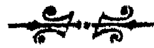
యానుశాసనికపర్వము సమాప్తము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

అశ్వమేధపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

నాయకపార్శ్వస్థభి
భానుకమాధుర్యధుర్యభక్తిశ్రేష్ఠో
పానీతనిరంతరసాం
ద్రానందప్లావితాత్మ హరిహరనాథా. 1

—శోకమగ్నుం డగు ధర్మజుని కృష్ణాదులు ప్రబోధించుట.—

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లమరనదీనందనున కుదకకర్మం బాచరించి ధర్మనందనుండు ధృతరాష్ట్రపురస్సరంబుగ భాగీరథి యుత్తరించి తత్తీరదేశంబున. 2

ఉ. ఉమ్మలికంబునం బొగులుచుల్లముఁ గ్రాఁగఁ బోరి లోచనంబులం
గ్రమ్మఁగ నశ్రువారి ధృతిఁ గోల్పడ నేయ మహోగ్రబాణపా
తమ్మున ద్రెస్సు నేనుఁగువిధమ్మున నేలకు వ్రాలఁ బట్టి నే
గన్న వృకోదరుండు మురమథను పంపున నమ్మహీశ్వరున్. 3

ఆ. పట్టి యతఁడు దనదు పైచీర యాస్తరణంబు సేసి భూస్థలంబునందుఁ
బెట్టె మానసమునఁ బెక్కయి నందురి, యచ్యుతాదిసోదరాలి పొదివె. 4

వ. కృష్ణుం డుచితవచనంబుల నాభూపాలుం బ్రబోధించె నప్పుడు ధృతరాష్ట్రుండు
గదిసి కూర్చుండి యక్కురుపతితోడ. 5

సీ. క్షత్రధర్మంబునఁ గైకొంటి మేదిని యుమ్మలికింపక యెమ్ము వారు
ననుజవర్గము నీవు ననుభవింపుము శోకకాలంబు గా దిది యేల నగవ
నని పల్కి విదురహితాలాపములు దన వినకుండుటయు సుయోధనునికీడు
నద్దుష్టబుద్ధిఁ దా ననుసరింపఁగ ధర్మ మెడలినకతమున నింత పుట్టె

ఆ. ననియుఁ దెలియ నాఁడె తనకు గాంధారికి, వగలు మిగులఁ బొగులవలయుటయును
నుగ్గడించి మమ్ము నొంటివగ్గులఁ గనుం, గొనుము వంత దీర్పు మనియె నధిప. 6

వ. అనిన విని యూర కున్నం గని శౌరి యక్కురవపతితో బంధువులు శోకంబు నొందిన మృతకోటికిం బరితాపంబు వాటిల్లు నట్లుం గాక భవదీయజ్ఞాతులు సమరంబున ననివర్తులై యూర్ధ్వలోకవర్తులైరి వారికి శోకింపం బని యేమి శోకించిన వారలు మగిడి వత్తురె యని పలికి వెండియు. 7

క. విన వలయు వాని నెల్లను, జననాయక వింటి నీవు శాంతనవునిచే
వనట యుడుగు మింక దుర్మతి,యును బోలెను వగచుచుండు టుచితమె నీకున్.

వ. వ్యాసనారదాదులును నిన్ను బోధించిరి వారివాక్యంబు లూహింపుము 9

చ. అతులితదక్షిణాన్వితమహాధ్వరకర్తవు గమ్ము దేవతా
పితృనివహంబులం గరము ప్రీతియు భక్తియు నుల్లసిల్ల న
ర్చితములు సేయు మర్విఁ బ్రజఁ జేకొని రక్షఘటింపు బంధుసు
స్థితు లొనరింపు మెప్డు నతిథివ్రజపూజ లొనర్పు భూవరా. 10

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు సాత్యవతేయు మొగంబు గనుంగొని దేవా భవదీయదయాప్రేమంబులు నాపై నెప్పుడు నత్యంతగాఢంబులై యుండు నన్నుఁ బెక్కుభంగుల రక్షించితి రిటమీఁద వనంబున కరుగ ననుజ్ఞ యిచ్చుట నాకుం బ్రియం బరుగని యట్లయినం బితామహాకర్ణులం జంపించినక్రూరకర్మునకు శాంతి యెట్లు గలుగు నమ్మహాకల్మషం బేమిటం బాయు నయ్యనుష్ఠానంబు విధియింపుం డని పలుకుటయు నాధర్మధుర్యునకుఁ బారాశర్యుం డిట్లనియె. 11

సీ. నిష్ఠించి యుబ్బంగి నీ కేశు సెప్పిన వాక్యంబు లెల్లను వఱదఁ గలసి
పోయెనే నీ దగు బుద్ధి యిం తొప్పదో కాక మర్త్యుఁడు గాఁడు కర్త యీశ్వ
రునినియోగమున మేలును గీడు నొనరించుఁ గాన నీమదిఁ బాపకర్మశంక
గలిగెనేనియును యాగముల దానంబుల నది వాపికొన రాదె యశ్వమేధ

తే. మధికదక్షిణాన్వితముగ ననఘ చేయు
మంతతో భవదీయచిత్తానుతాప
మంతయును బాయు రఘురాము నట్లుఁ బూరు
భరతులును బోలె దానతత్పరుఁడ వగుము. 12

చ. అన విని యమ్మునీశ్వరున కానృపుఁ డిట్లను నశ్వమేధయా
గనిరతి భూమిపాలు గతకల్మషుఁ జేయఁగఁ జాలు నాఁగ ము
న్నును వెడ వింటి సజ్జనమనోజ్ఞవచోమహనీయ నీవు సె
ప్పినపలు కూఁది యాక్రతువు ప్రీతి నొనర్చెద నెల్లభంగులన్. 13

వ. అని పలికి మునీంద్రా యొక్కవిన్నపం బవధానంబుతో నవధరింపు మశ్వమేధం బధికదక్షిణాన్వితంబు గావలయు ననుట యెల్లంబుగా మీరు నాన తిచ్చితిరి నా కర్థంబు లేదు కయ్యంబున మృతు లయిననరపతుల సుతులు శిశువులును

శోకాక్రాంతులునుం గావున వారలవలన ధనాహరణం బత్యంతాకరణీయంబ
ను దుర్లభంబును నైనది ద్రోల్లి దుర్యోధనుండు మాతోడియాసునం జే
పెక్కండ్రు రాజులను ముక్కడిమూఁకలనుం గూడఁ బెట్టి ధనంబు వ్యయపెట్టి
భూమియు బండారంబునుం బాడుచేసి యివ్విధంబున నిర్ధనత్వంబు వాటిల్లె
ధనార్జనంబునకు నొండొకవెరవు దొరకొన దిట్టిదికర్తవ్యంబని యెఱుంగకున
వాఁడ మంత్రులరై నాకుఁ గార్యం బెఱింగింపవలయునని ప్రార్థించిన నమ్మహ
త్ముం డమ్మహీపతిం బరమాదరంబున నాలోకించి కొండొక విచారించి.

సీ. అవఘు మరుత్తుండు యజ్ఞంబు సేసి మహాధనరాసుల నవనిసురుల
కిచ్చె వారవి గడు నెక్కుడై యుండుటఁ ద్రవ్వితండంబులు దమగృహములఁ
నిడికొని పెఱధన మెల్లను నిధియుఁ గా నిమ్మైన నెలవున నిడుచు నుండి
యందఱు నేకవాక్యత దీని నెవ్వరు గనినను నిది వారిధనమ యనిరి

ఆ. మానవేంద్ర యమ్మహానిధానము దెచ్చి, వలసినట్లు నీవు వ్యయము సేయు
మనిన ధర్మతనయుఁ డతఁ డెట్లుపార్జించె, నంతకాంచనము మహాత్మ చెపుఁ

క. అనుటయు నాసత్యవతీ, తనయుండు మరుత్తుపుణ్యతరచరితంబుల్
వినఁ గోరుట మే లెంతయు, వినిపించెద వీను లలర వినుము నరేంద్రా

వ. అని పలికి యిట్లనియెఁ గృతయుగంబున దండనీతిప్రవర్తకుం డగుమనువునకుఁ
[1]ప్రజాని యనుతనయుం డుదయించె నతనికి క్షుతుం డుద్భవించె నాత
నికిక్ష్వాకుండు ప్రభవించె నాభూపతికి నూర్వురు సుతు లుదయించి రం ద
జుం డగువింశునకు వివింశుం డుదయించె నప్పుణ్యమితేనికిం బదియేవురు గొ
కులు పుట్టిరి వారిలోనం బెద్దవాఁ డగుఖనీనేత్రుం డధికబలశౌర్యండును న
ర్యపరుండును నై సోదరులం గలిపికొని నడవక పదునలువురం జెఱచి సామ్రా
జ్యంబుఁ గైకొని యుండి

సీ. మంత్రివిద్వేషంబు మాన్యపరాభవంబును బ్రజాపీడనంబులును గలిగి
మొక్కలీఁ డగుటయు ముచ్చిలి మంత్రు లాతనిఁ బాపియతనినందనుని రాః
మునకుఁ బట్టముగట్టికొని రక్కుమారుండు దమయయ్యచేటు చిత్తమునఁ దల
సచివప్రభృతు లగుసర్వజనంబుల యాత్మల ననురాగ మావహిల్ల

తే. సత్యమును బాడియును నొప్ప నిత్యధర్మ, పరత వర్తిల్లె నమ్మహీశ్వరుఁడు స
దానతత్పరుఁ డై కల ధనములెల్ల, విప్రులకు నిచ్చి దారిద్ర్య వికలుఁ డరె

క. దానఁ గడు డస్సె నాతని, సేన యరాతు లది యెఱిఁగి చెచ్చెర బలసం
తానముతోడం బైకొని, యానరపతిఁ జెఱిచి రాతఁ డాపుత్తులఁ దానున్.

క. [2]వనమునకు నేఁగె సంయమి, జనములు నచ్చెరువు నొందుచందంబున స
జ్జనవిభుఁడు నియతి నట తప, మొనరించి మహాప్రభావ మొందె కడంకన్

1 ప్రసంధి 2 వనమునకు నేఁగి...చందంబున మ, గ్రనియతి శోభిల్లం దప.

క. అమలమతిఁ గరముఁ గ్రాలఁగ, సమరిచి మానితతపోమయాధికశక్తిన్
ధనువక్రియ యొనరించిన, నమితగుణా చెప్పఁ జిట్ట లయ్యెను దానన్. 21

వ. ఆకర్ణింపుము. 22

క. భటతురగసామజరథో, త్కటసేనాసముదయములు బహుళరుచినమ
త్కటకాంచనరాసులు న,చ్చటఁ బొడమెం జూడ నక్కజం బగుభంగిన్. 23

వ. ఇట్లు బలంబును ధనంబునుం గల్గుటయును 24

క. ఆనరపతి రయమున రిపు, భూనాథులమీఁద నడచి పోరుల వారిన్
సేనాయుతముగఁ జంపియుఁ, గానలకుం దోలియును బ్రకాశత నొందెన్. 25

క. కరధమనంబున నాతఁడు, కరంధముఁ డనంగఁ బరఁగి గౌరవమున వి
స్ఫురణము విభవము శౌర్యముఁ,గరుణయు ధైర్యంబు వెలయఁగా నిలమేలెన్.

తే. శమము దమమును సత్యశౌచములుఁ గలిగి,యజనశీలత నశ్వమేధాధ్వరంబు
లంగిరసుఁ డుపదర్శకుండై నయింపఁ, జెక్కొన ర్చెలోకములు సంప్రీతిఁబొగడ

—వేదవ్యాసమునీంద్రుండు ధర్మజునకు మరుత్తునిచరితంబు సెప్పుట—

క. అతనిమనుమఁడు మరుత్తుం, డతులయశుఁడు విష్ణుసదృశుఁ డనఁ దగు నాగా
యుతబలుఁడు ధర్మతత్త్వ, స్థితివిదుఁడు సమిద్ధబహుళ తేజుం డధిపా 28

ఉ. అమ్మనుజేశ్వరుండు విభవాతిశయంబు వెలుంగ నశ్వమే
ధ మ్మొనరించు చుండి వివిధస్ఫురితాలయముల్ ప్రదీప్తభాం
డమ్ములు సత్పదార్థము లిడం దగుతక్కును గల్గుసిద్ధపా
త్రమ్ము లసంఖ్యముల్ పసిఁడిఁ బ్రస్తుతి కెక్క ఘటించె భూవరా. 29

వ అట్లు సమకట్టి యతండు. 30

చ. హిమగిరిసానుదేశమున నెక్కుడు వైభవ ముల్లసిల్ల య
జ్ఞము దగఁ జేసి భూమిసురసంఘము లెల్లను దృప్తిఁ బొంద హే
మ మొనఁగెఁ గుప్పఁగూరలు సమగ్రకుతూహలుఁ డై కనత్సువ
ర్ణమయగృహక్రియోపకరణప్రకరంబులు నిచ్చె భక్తితోన్. 31

వ అని చెప్పి యిది మరుత్తునియాభిజాత్యంబును తదీయవిత్తవిశేషంబులు నెఱిం
గించుట యవ్విత్తం బతనికి దొరకొనినతెఱంగును నెఱింగించెదఁ దదంచితక్ర
తుక్రియాప్రకారంబును జెప్పెద విను మట్లు కరంధముఁ డనం బరఁగి మనువంశ
దీపకుం డై పేర్చినయాభూపతి నిజతపఃప్రభావంబునను మహానుభావుం డగు
నంగిరసుండు దన కుపద్రష్ట యయి యనేకాశ్వమేధంబులు సేయించుటం జేసి
యావహిల్లినమాహాత్మ్యంబునను మహీపతు లెల్లఁ గొలువం బూజ్యసామ్రా
జ్యం బనుభవించి తనవలచినయప్పుడ తనువుతోడన యూర్ధ్వలోకంబునకుం
జనియె నమ్మనుజపతితనయుం డవిక్షిన్నామధేయుండు ధరాభారధౌరేయుం

డై యతనిన పోలి ప్రజలం బాలించె 32

చ. అతనిసుతుండు నూవె మనుజాధిపసత్తమ యమ్మరుత్తుఁ డా
పతి దనతండ్రిపిమ్మటఁ గృపారతుఁ డార్యుఁడు దండనీతివి
శ్రుతమతి దానశీలుఁ డన రాజ్యమునేలెఁ దదీయరాజ్యసు
స్థితి వెలుఁ గొందె వాసవునిఁ జీరికిఁ జేకొనఁ డీసుపెంపునన్. 33

క. వాసవుఁడును నవ్విభునెడ, నీసు గలిగి తన్ను మిగుల నీ వని తచ్చిం
తాసక్తుం డై మంత్రిని, వాసమునకుఁ జనియెఁ బూరువంశప్రవరా. 34

వ. చని యతనితోడ. 35

సీ. అనఘ మరుత్తుండు నిను వరింపఁ దలంచుఁ దనయజ్ఞమున కుపద్రష్ట గాఁగ
నమరాధిపతి యగునట్టినాకును జేసి యుపదర్శనం బింక నొక్కమర్త్యు
నకుఁ జేత నీపెంపునకు హాని గాదె నీ విడిచి యాతనియజ్ఞవిధులు నడపుఁ
డాతనిఁ దొఱఁగి మదార్తతె మెఱయు పెక్కాడంగ నేటికి ననుడు నతని

తే. పలుకులకు నవ్వి యాబృహస్పతి మహాత్మ, యెఱుఁగనేసిన్ను నన్నునీవింతసెప్ప
నేల సర్వలోకముల కధీశుఁ డైన, నీగురుం డొరు నాసించునే మహేంద్ర 36

వ. అని వెండియు. 37

ఆ. అగ్ని సల్ల నైన నబ్జమిత్త్రుఁడు మైల, పడ్డ నుర్వి వొరలఁ బడిన మేరు
నగము సంచలించినను బొంకు వొరయునే, నాదుపలుకు నెమ్మనమున నమ్ము. 38

క. అన విని ప్రమదంబునఁ దే,లినచిత్తముతోడ నమదలీలం జనియెం
దనమందిరంబునకు సుర, లనురాగముఁ బొంద నింద్రుఁ డమలచరిత్రా. 39

సీ. అది యంతయును విని యమ్మరుత్తుఁడు త్రిదశాచార్యుకడ కేఁగి యతనితోడ
నీకు నెఱింగించి నీపంపునన యేను సంభారముల నెల్ల సంఘటించి
యజ్ఞాచరణమున కమరి యున్నాఁడ నీ వుపదర్శనంబు సేయుటకు రమ్ము
నావుడు నింద్రుండు ననుఁ దనయాగమునకు మున్న వరియించినాఁడు నాకు

తే. నెట్లు రావచ్చుననియె నాయింద్రమంత్రి,యట్లు పలికిన మాతాత కనఘ నీదు
తండ్రి సంప్రీతితో నుపద్రష్టయయ్యె,నట్ల కృపసేయు మని పల్కె నవ్విభుండు.

చ. విని ధిషణుం డమర్త్యులకు విన్నను వొప్పఁ గ్రతుప్రయోగముల్
మనము దలిర్పఁగా నడపి మర్త్యునియాగమునొజ్జఁ గాఁగఁ జా
ల నిది నిజంబ యింక ననులాప మొనర్పక పొమ్ము వేఱ యొ
క్కని నుపదర్శనంబునకుఁ గైకొను మారసి నీవు నావుడున్. 41

వ. అజ్జనపతి లజ్జితుం డై మగిడి వచ్చి యెదుర నారదుం గని వినయం బెసంగ
వినతుం డై నిలిచిన నమ్ముని యతనిం గనుంగొని యెట వోయి వచ్చె దేల
విన్ననై యున్నవాఁడవు నీ తెఱం గెఱింగింపు మెవ్విధంబున నైన నీవిషాదంబు
మాన్చెద ననుటయు నమ్మనుజవరుండు మదీయాధ్వరంబునకు నాంగిరసు నుపా

ర్భార్యయుంగా వరియింపం బోయితి నద్దేవగురుండు నన్నుదూషించి పరిత్యజించె
నింక నేటి బ్రదు కని పలికిన నప్పురుషసంయమి యప్పుడమిఱేనితో బృహస్పతి ని
న్నొల్లకున్న నేమి యంగిరసునిపిన్నకొడుకు సంవర్తుం డాధిషణు చేత ధిక్కరింపం
బడి సకలంబును విడిచి వెడలి వైరాగ్యంబు పెంపున దిగంబరుం డయి తిరుగు
చున్నవాఁ డతనిపాలికి నరుగు మమ్మహాత్ముండు భవన్మఖంబునకు నుపదర్శనం
బాచరించు ననవుడు సంతసిల్లి యాభూవరుం డి ట్లనియె. 42

క. మునివర బ్రదికితి సంవ, ర్తుని నెచ్చటఁ గాంతు నెప్పరుసునం దగ నా
డిన నతఁడు ద్రోహ సేయక, ననుఁ గైకొను నెఱుఁగ జెప్పు నాకుం గరుణన్.

వ. అని ప్రార్థించినయప్పార్థివోత్తమునకు నత్తపోధనసత్తముం డి ట్లనియె 44

సీ. భూపాల యతఁడు కాశీపురిఁ బాయక వర్తించు నున్మత్తవర్తనమున
నతని నెఱింగెడునట్టియుపాయంబు వినుము పురద్వారమున శవంబు
నిడికొని నీ వుండు మేతెంచి చూచి నివర్తించువాని సంవర్తుఁ గాఁగ
నెఱుఁగుము మరలి య ట్లేఁగంగ వెనుకన పొమ్ము నిశ్చలభక్తిపూర్వకముగ

ఆ. నెచట నైన నీకు నేకాంత మొదవిన, శరణు సొరుము వినయభరితవృత్తి
నాదుగుఱుతు సెప్పినా రెవ్వ రనినను, జెంత నారదుండు సెప్పె ననుము. 45

మరుత్తుఁడు సంవర్తునిఁ దనయజ్ఞమున కుపద్రష్టఁగా వరియించుట

సీ. ఇప్పుడు నారదుం డెం దున్నవాఁ డని యడిగినయ ట్లైన నతఁడు నాకు
ని న్నెఱింగించి యగ్నిప్రవేశము సేసె ననుము శంకింపక యనుడు నమ్మ
హీపతి వారాణసీపురంబున కేఁగి దిక్కుమాలినపీనుఁ గొక్కచోటఁ
బడి యున్నఁ గని దానిఁ బట్టించికొని పురద్వారప్రదేశంబు సేర నరిగి

తే. యచట నక్కుణపము నిడి యంతనంత, వేచికొనియుండఁగా నొక్క వెఱ్ఱివాఁడు
వచ్చి శవముఁ గనుంగొని వాటువడ్డ, పసరమునుబోలెఁ గ్రమ్మఱి పాఱుటయును.

వ. వాని సంవర్తుం గా నెఱింగి యజ్ఞపతి యతనిపజ్జన చనం జన నతండు మరలి
చూచి పై ధూళి సల్లియు నుమిసియు వేఁదుఱుచందంబు భావింప నాభూ
వల్లభుండు. 47

క. వినయముతోఁ గేల్ మొగుచుచు, ననుగమనం బుడుగ కరుగ నాతండును ని
ర్జనమగుప్రదేశమునకుం, జని యొకవటవిటపినీడఁ జదికిలఁ బడియెన్. 48

వ. డప్పి భావించుకొని యమ్మహాత్ముం డట్లు గూర్చుండుటయు 49

సీ ఆరాజు సేరి సాష్టాంగప్రణామంబు సేసి నిల్చిన ననుఁ జెప్పి నిన్ను
ననఘ పుత్తెంచినయతనిపే రెఱిఁగింపు నిజ మైన సిద్ధించు నీమనోర
థంబు బొం కగునేనిఁ దలయేడువ్రయ్య లై పడు దని యమ్ముని వలుకుటయును
నారదుఁ డెఱిఁగించె నాకు మి మ్మని నిజ మాడిన సంవర్తుఁ డాతఁ డెచట

తే. నేమి తెఱఁగున నున్నవాఁ డెఱుఁగ వలయుఁ
జెప్పు మనుడు మీ తెఱఁ గెల్లఁ జెప్పి నన్ను
నిందుఁ బుత్తెంచునపుడ యయ్యాద్యధర్మ
పరుఁడు సాదఁ జొచ్చె నని చెప్పె నరవరుండు. 50

వ. చెప్పిన నప్పరమముని యప్పుడమిఱేనియాననం బాలోకించి. 51

క నను గానఁగ నీవచ్చిన,పని యెయ్యది యనిన నానృపతి నాయజ్ఞం
బునకుఁ గృప మీఱ లుపద,ర్శనముం జేయంగ వలయు సంయమినాథా. 52

వ ఏను మరుత్తుం డనువాఁడ భవదీయజనకుం డుపాధ్యాయుండు గాఁ గ్రతుకర్త
నైనకరంధమునిపౌత్రుండ ననుటయు సంవర్తుండు సంప్రీతి నాతనితో నీవు
నీకార్యంబు నాకుం జెప్పితి నా తెఱంగు వినుము మాయన్న యగుబృహస్పతి
దనతపోబలంబున నన్ను నవమానించిన మదీయగృహధనాదివస్తువు లెల్లను
విడిచి యిట్లు దిరిగెద ననుఁబోఁటివీనుంగు నీ కుపద్రష్టయైన నయ్యేడు పెంపునుం
గలదె యమ్మహాత్ము నీవు వరియింపు మట్లు గాక యేన కావలయు ననుతలంపు
గలదేని. 53

ఆ. అన్న నాకు మాన్యుఁ డాతండు వనుపంగ, నాచరింతు నీదుయాగమునకు
నొజ్జతనము వేగ మూర్వీశ యగ్గురుఁ, గని యనుజ్ఞ వడయు మనిన విభుఁడు. 54

సీ ఆతనికడకు మున్నరిగతిఁ గృప వుట్టఁ బలికితి నతఁడు నాపలుకు సరకు
గొనక యమర్త్యయాజనము ననుష్ఠించు నేను మర్త్యునియొజ్జ నేలయగుదు
ననియె నాతోడిఱియాఁచున వాసవుఁడు గురు నుడిపినకతమునఁ గడఁగి గురుఁడు
నను ధిక్కరించె నిం కనఘ యం దేమని పోదు మీమాహాత్మ్యమునను వాన

ఆ. వుని నతిక్రమింతు నని నమ్మి యున్నాఁడఁ, గైకొనంగ వలయుఁ గరుణ వెలయు
ననిన మునియు నట్ల యయ్యేడుఁ గాకని, పలికె మఱియు నానృపాలుతోడ.

+ తే. అయ్యేడుం గాక యిపుడు నీకనుచు నీవు, సంచలించినయప్పుడ శాప మిత్తు
నీకుఁ గీడును బాటిల్లు నింత దలఁచి, సుస్థిరుండవు గావలె సుజనవర్య. 56

వ. ఏను నీయధ్వరంబున కుపదర్శనంబు సేయుచుండ నద్దివస్పతియు బృహస్పతియుఁ
బ్రద్వేషించి రోషంబు వాటింతురు దానికి నులికి నీవు సంచలించిన మదీయ
శాపంబునం గీడు వచ్చు నింత దలంచి సుస్థిరనిశ్చయుండవు గావలయు విచా
రించుకొమ్మనిన నమ్మహానీయుతో నమ్మహీనాథుండు. 57

సంవర్తుండు మరుత్తునియజ్ఞమున కుపద్రష్ట యగుట.

సీ. నీకృప గాంచితి నాకు నిం కొండువిచారంబు లేటికి సంయమీంద్ర
యాదివస్పతియు బృహస్పతియును నేల పశుపతి విద్వేషపరతఁ గలఁచె

---

* ఈపద్యము వ్రాఁతప్రతులందుఁ జూపట్టదు.

నేనియుఁ గలఁగుదు నే యని పలికి మీసంగతి వాసిన సరసిజాప్త
చంద్రతారకకులాచలములు గలయంతకాలంబుఁ బుణ్యలోకములు లేక
తే. పోవు నని శపథము శుద్ధభావవృత్తిఁ
బలుకుటయు మెచ్చి యమ్మునిపతి మహేంద్రు
కంటె నిను ధనవంతునిఁ గా నొనర్చి
క్రతువు నడపుదు నని చెప్పి ప్రమద మెసఁగ 57

వ. మఱియు నిట్లను నెత్తెఱంగున నేను ధనవంతుండ నగుదు నం టేని వినుము హిమవంతంబు నుత్తరభాగంబున ముంజవంతం బనుపర్వతంబు గల దందు శివుండు శివాసహాయుం డై సురసిద్ధగరుడగంధర్వాదిసమస్తభూతజాలంబు సేవింప విహరించు చుండు 58

క. మరణజరారోగము ల, [1]గ్గిరియేడిరువులను లే వఖిలగుల్మలతా
తరువులఁ గుసుమఫలంబులు, గర మొప్పుచు నుండు నెల్లకాలములందున్. 59

తే. ఆనగంబుపార్శ్వంబుల నరుణకిరణ, రుచివితానంబు ననుకరించుచు వెలుంగు
శుద్ధకాంచనమయశిలాస్థూలవాలు,కాప్రభాజాల మాశ్చర్యకారి యగుచు. 60

వ. మన మయ్యెకకుం బోయి 61

సీ. శ్రీకంఠు రుద్రుని శివుఁ బూషదంతఘ్ను హరునిఁ గపర్ది శంకరుని నంత
కాంతకు వరదుని నాదిదేవునిఁ ద్రిలోచను సహస్రాక్షుని శాంతమూర్తిఁ
[2]చీరవాసుని ధన్వి సిద్ధు దండధరు మృగవ్యాధు నుష్ణీషిఁ గనకబాహుఁ
బశుపతి వృషు భూతపతి మాతృభక్తుని నజు నగ్నివక్త్రుని నభవు భవుని
ఆ. భక్తిఁ బ్రస్తుతించి ప్రణతులఁ దేల్చి త, త్కరుణ నడసి పసిఁడి ద్రవ్య తండ
ములు నృపాల పెక్కుమోపులు దెత్తము, రమ్ము భారవహులఁ దెమ్ము చాల.

క. అని పలికి యన్మహాత్ముఁడు, గొనిపోవఁగఁ బోయి శివు నకుంఠితకరుణాం
గనక మసంఖ్యముమోపులు, గొని వచ్చె నతండు మంచుకొండయివులకున్.

వ. ఇట్లు మహాధనవంతుం డై మరుత్తుండు సువర్ణమయంబులుగా యజ్ఞవాటంబును భాండప్రముఖసకలక్రియాసాధనంబులును శయ్యాసనాదులుం గావించుకొని తత్ప్రదేశంబున నతిమానుషం బగువిభవం బెసంగ యజనంబున కుపక్రమించుటయు బృహస్పతి యంతయు నెఱింగి యంగంబు గృశం బై వెలరు వాఱునట్టి వగం బొందిన సంక్రందనుండు సూచి యవ్వాచస్పతి కిట్లనియె. 64

ఆ. తెలివి వొంది యున్నదియె నీదుచిత్తంబు, సురలబ్రదుకు తెరువు లరసి నడపు
చున్నవాఁడ వే సముత్సాహమున వారు, నీకుఁ బ్రియ మొనర్చి నేర్చి మంత్రి.

వ. అనుటయు నాచార్యుండు సర్వంబు సంపన్నంబయనిననిమిషపతియుతనితోడ.

క. నీయొసలు డస్సి వెలువెల, నై యున్నది నీకు నిట్టి యధికపువగపుం

---

1 గ్గిరియం దెయ్యెడల లే 2 ధీరవాసుని ధన్విఁ బిసదంతు సిద్ధు మృగవ్యాధు.

జేయఁగ వెఱవనినీచులఁ, జేయుదు దండితులఁ గాఁగఁ జెప్పుము వారిన్. 67

వ. అనవుడు నాచార్యుం డట్టిది లేదు మరుత్తుండు మహనీయం బగుమఖంబు బొనరిం
ప నుద్యోగించినవాఁ డతనికి మద్విరోధి యగుసంవర్తుండు యాజకుండయి యది
నడపువాఁ డయ్యె నని వింటి నుద్విషాదంబునకు మూలం బిది యట్లుగాకుండం
జేయవలయు నజ్జననాయకు నియమించి సంవర్తుని యాజకత్వంబునవశ్యంబును
మాన్చునది యని పలికినం బాకశాసనుండు పార్శ్వంబున నున్నయగ్నిదేవు
నాలోకించి నీవు మరుత్తుపాలికిం బొమ్మతండు క్రతుకరణంబున కుత్సహించిన
వాఁడు తదీయం బగునుపసర్పనంబు బృహస్పతి యాచరించువాఁడు గా సం
ఘటించి రమ్మని నియోగించిన. 68

ఆ. అట్లు సేయువాఁడ నని యగ్ని నిజతనుస్ఫురణ మతిశయిల్ల నరుగుటయును
నుల్ల మచ్చెరువున నూన మరుత్తుండు, ప్రణతి యాచరించి భక్తితోడ 69

అగ్నిదేవుం డింద్రసందేశము మరుత్తున కెఱింగింప వచ్చుట

సీ. సంవర్తుఁ బిలిచి యాసనపాద్యముఖ్యోపచరణముల్ నడపించి పరిసరమున
నున్న నయ్యనలుఁ డయ్యుర్వీశ్వరునితోడ బలవైరి వనుప నీపాలి కనఘ
యరుగుదెంచితి దూతనై యన్న నవ్విభుం డవ్వాసవుండు సౌఖ్యమున వెలుఁగు
చున్నాఁడె యమరసముత్కరం బతనికిఁ బ్రియ మాచరించి వర్తించుచున్నె

ఆ. యాదరంబు గలదె నాదెస నాసహస్రాక్షు నెమ్మనంబునందు హవ్య
వాహ యనుడు నతఁడు వసుమతీపతికి ని,ట్లనియెఁ గౌరవాన్వయాగ్రగణ్య

క. సురనాథుఁడు వర్ధయు సుఖి, సుర లాతనికిం బ్రియంబు సొలయక యొనరిం
తురు నీదెస నాదర మ, స్పురుషవరున కగ్గలంబు భూపవరేణ్యా 71

వ. నావచ్చినపని సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 72

క. నీజన్మమునకు ధిషణుఁడు, యాజకుఁడై మర్త్య నిన్ను నమరత్వదశా
భ్రాజిష్ణుఁ జేయు నమ్మెయి, రాజితముగ నాచరింపు క్రతుకార్యంబున్ 73

వ ఇది యింద్రుండు నీతోడం జెప్పు మన్నకార్యం బనుటయు నమ్మనుజనాథుం
డమ్మహాత్ముతోడ. 74

ఆ. అనఘ యేడుమ్రొక్కులాబృహస్పతికి మ్రొక్కెదనతండు నన్నునదయవృత్తి
నపహసించి తాను యాజకత్వమునకు, నెట్లు జొరక యున్న నేను బోయి 75

క. అనుజుం డతనికి ననుపెను, పొనరినసంవర్తు భక్తి నోడఁబఱచి తగం
గొని వచ్చితి మత్క్రతుయాజన మీయోగీశ్వరుండ చాలుం జేయన్. 76

ఆ. అనిన నగ్నిదేవుఁ డమరగురుం డుపద్రష్టయైన వజ్రధరుఁడు నీకు
నలఘుపుణ్యలోకములు సులభ్యములుగ, లీలఁ జేయు నట్లు మేలు గాదె 77

క. అనవుడు సంవర్తుఁడు గడుఁ, గనలి యనలుతోడ నిట్టిగతి నీవిం కా

డిన మద్దారుణదృష్టిని, నినుఁ గాల్తుఁగా మగుడు మిప్పనికిఁ దిరుగకుమీ 78

చ. అనుటయు భీతి నగ్ని యమరాధిపుపాలికిఁ బోయి యే మరు
త్తునిఁ గని నెమ్మి నీ దగుక్రతుక్రియకుం గురు యాజకుండు గాఁ
గొను మని చెప్పితిం విని యకుంఠితనిశ్చయుఁ డై నయప్రభుం
డనిమిషమంత్రికిం వెఱతు నాతని తమ్మునిఁ గోరి తెచ్చితిన్ 79

వ. ఈయోగీశ్వరుండు మదీయాధ్వరంబునకు యాజకుం డను పలుకు పలికి సంవ
ర్తుం జూపె నే నంత నిలువక పురుహూతునకుం బ్రియం బొనరించిన నీకుం
బుణ్యలోకంబులు సిద్ధించునట్లు సేసిన మే లని తఱిమి చెప్పితను నప్పుడమిఱేఁ
డొడంబడండ 80

చ. అన విని యింద్రుఁ డిట్లనియె నగ్నికి నిమ్మరి వోయి చెప్పు మ
జ్జనపతితోడ నాపలుకు సమ్మతిఁ జేయక తక్కెనేని నేఁ
బనిచెద వజ్రముం జమునిపాలికి నన్నరనాథు వేగమే
యనుచుట కింతయొల్లిదమె యాతనికిం మనయాజ్ఞ యారయన్. 81

వ. అని పలుకుటయుఁ బావకుండు పాకశాసను నాలోకించి. 82

సీ. ఇంక వచ్చిన దారుణేక్షణదగ్ధుఁ గావింతుఁ జుమ్మీ యని విపులకోప
మూర్తి యై పలికె సంవర్తుండు గావున వెఱతు నే నట పోవ వేఱొకండు
పోవుఁ గా కనవుడు దేవేంద్రుఁ డన్యుల నీవు దహింతు గా కేవిధమున
నొరులు నిన్నుదహింతురో పేదమాట యిట్లాడుదే యనుటయు నగ్నిపలుకు

ఆ. మూఁడులోకములును వాఁడిమిగంటిమి, నేలు చున్నవాని నెట్లు వృత్రుఁ
డాక్రమించె నిన్ను నదియును గాక పర్జన్య మఱియు వినుము బ్రహ్మబలము.

సీ. సయ్యాతిక్రతువున నయ్యశ్వినుల సోమపానంబు నీకొడఁబాటు గాక
పాయంగఁ బెట్టిన భార్గవచ్యవనుండు వారికిఁ గా సురవర్గసహిత
ముగ నిన్ను బాధితుండుగఁ జేసె నిజమంత్రబలమున దానికి వలిగి వజ్ర
మెత్తెఱఁ గొని యమ్మునీశ్వరు సాధింపఁ గడఁగిన నగుచు బెట్టడఁచెఁ గాదె

తే. యతఁడు పుడిసెఁడునీరనయప్పు డతనిఁ, దెలచి సోమ మాశ్వినులకుఁ గలుగఁ జేసె.
తరయ నెందును బ్రహ్మబలాతిశయముఁ, గడచినట్టిబలంబులుఁ గలవె యనఘ.

క. అనవుడు బ్రహ్మబలము గడు,ఘన మగు టెఱుఁగుదు మరుత్తుఁ గాఱియఁ బెట్టం
జన దే నా కని శక్రుఁడు, పనిచెను గంధర్వలోకపతి ధృతరాష్ట్రున్. 85

వ. పనుచునప్పు డతనికిట్లనియె. 86

తే. నీవు వోయి మరుత్తుని నెమ్మిఁ గాంచి, గురుని నీకు యాజకుఁడుగఁ గొనఁగవలయు
నట్ల చేయక యున్న వృత్రారి క్రోధ,దీప్తుఁ డై కులిశంబుఁ బుత్తెంచు ననుము

వ. ఈమాట సంవర్తునిసన్నిధిన యాడు మని పలికిన నాధృతరాష్ట్రుం డియ్యకొని

చని సంవర్తసహితుం డై యున్న మరుత్తునిం గని తాను గంధర్వుం డనియు
ను సురపతి పంపున వచ్చితి ననియునుం జెప్పి యప్పుడమిఱేనితో మఱియు
ని ట్లనియె. 88

చ. వినుము నాదీయబుద్ధి పృథివీవర యాజకుఁ గాఁగ నీమఖం
బునకు బృహస్పతిం గొనుము పూర్వదిశాపతి కవ్విధంబు ప్రీ
తి నొసఁగు నట్లు సేయ కవధీరణ చేసితి యేని వజ్రముం
బనుచు నతండు నీ పయి సభాసదులెల్ల వినం జాటి చెప్పితిన్. 89

సీ. అనిన మరుత్తుఁ డయ్యమరగురుండు నా యాగంబు సేయుట కాత్మ రోసి
రా కున్న సంవర్తుఁ బ్రార్థించి తెచ్చితి నింక నట్టులు సేయ నెట్లు వచ్చు
ననఘ మిత్రద్రోహ మధిక పాపము గాదె యిది నీ వెఱుంగవె యయ్యింద్రుఁ డెఱుఁగు
సిద్ధసాధ్యాదిప్రసిద్ధులు నెఱుఁగుదు రిమ్మాట గురునకు నియ్యకోల

తే. యనుడు గంధర్వుఁ డది విని యయ్య వజ్ర
ఘోరనాదంబు నీ కోర్వఁ గొలఁది యగునొ
కాదొ నీవ యెఱుంగుదు మేదినీశ
యనుటయును నృపుఁ డాలించి విని భయమున. 90

వ. సంవర్తున కెఱింగించి. 91

క. కులిశము వచ్చుచు న్నది యలుకొందెడు నా మనంబు సద్గుణచరిత స
భ్యులు సంత్రాసము నొందిరి, తలకొని రక్షింప వలయు దయ మమ్మెల్లన్. 92

వ. అనిన విని య మ్మహాయోగీశ్వరుండు. 93

సీ. ఇంద్రుని దెస భయం బించుకేనియు వల దతఁడు నన్నెఱుఁగఁడే యధిప వినుము
సంస్తంభవిద్యాప్రశస్తవైభవమున వజ్రంబు నతఁడు నవ్వాసవాది
దైవతంబులు నాయుధంబులు నాచేతఁ బ్రతిహతిం బొందు దుష్పవనచండ
వృష్టిముఖమహావికృతుల బాధింతు ననుచు మ్రోయుచు నిదె యరుగుదెంచె

ఆ. భవర మువ్విధమున భీతి దొఱంగుము, ననియె నృపతి యూఱడిల్ల నగుచు
దాని సరకుగొనకు తగు వర మడుగు నా తపము పేర్మి నిత్తు ధరణినాథ. 94

చ. అనిన మరుత్తుఁ డిట్లనియె నాతనితోఁ భయ మెల్లఁ బాసె నే
నిను వర మర్థి వేఁడెద మనీష విరోధము దక్కి యధ్వరం
బునకిట వచ్చి దైవతవిభుండు నిజోచితహవ్యభాగముం
గొనియెడు నట్లు గాఁగ మునికుంజర చిత్తమునం దలంపవే. 95

క. తనుభాగంబులు దక్కిన, యమరులునుం బ్రీతిఁ గొనఁగ యాగంబు ప్రయో
గము సుప్రణీత మయి లోకమనోజ్ఞము గాఁగ వలయుఁ గారుణ్యనిధీ. 96

క. అనుటయును మదాహ్వానం, బున నింద్రుఁడు సోమపానమున కేతెంచుం
జనుదెంచు నతనితోఁ దక్కిన యమరులుఁ దోడఁగ యజ్ఞకృతికి నరేంద్రా. 97

—మరుత్తుని యజ్ఞంబున హవిర్భాగంబులు గొన నింద్రాదులు వచ్చుట—

వ. అని పలికి దవ్వులన యవ్వజ్రంబు వారించి గంధర్వునకు వీడుకోలు సేయించి
యయ్యోగీంద్రుండు దేవేంద్రుని దేవతలనుం బిలిచె నమ్మహాత్మునిమహనీయమం
త్రశక్తి నాహూతు లైనయప్పురుహూతప్రభృతిబృందారకులు ప్రియంబున
నరుగు దేర నమ్మునిపతి యజ్ఞపతి వారల నెదుర్కొను తెఱంగు నడపి తానును
గూడ నడచి వారికి నర్ఘ్యపాద్యాదిపూజనంబులు విధివిహితప్రకారంబునం
జెల్లించె నమ్మరుత్తుండును మరుత్పతికిం బ్రణమిల్లి దేవా నీవు విజయంచేసి నా
జన్మంబు సఫలంబు సేసితి కృతార్థుండ నైతిం గృపాధామ నామీఁదియలుక
మాని నన్నుం జల్లనిచూడ్కిం జూడు మని ప్రార్థించి సంవర్తుం జూపి యిత్తాపస
పతి బృహస్పతిస్వరూపంబ కావునం గ్రతుయాజకుండు గాఁ బ్రతిగ్రహించితి
నని విన్నవించుటయు ననిమిషనాథుండు నీవలనం బ్రీతిం బొందితి నీతం డయ్య
మరగురుననుజుం డతనియట్లగుటకు సందియం బేమి యనుచు వికచవదనుం
డై కనుంగొనిన నమ్మునివరుం డాదివిజవరున కిట్లనియె. 98

ఆ. అఖిలలోకభర్త వమరేంద్ర నీ విట్టు, లాదరమున వచ్చు టరయ నాత
పంబుఫలము గాదె పావనమూర్తి యీ, రాజు క్రతువుఁ బుణ్యరాశి యయ్యె.

చ సకలవిధానదక్షుఁడవు సర్వము నారసి చేయఁ బంపు నీ
సకృపవిలోకనంబులను [1]సార్థము లై క్రతుమంత్రతంత్రముల్
వికలత లేక చెల్లు జనవిశ్రుతుఁ డీనృపుఁడున్ భవద్దయన్
సుకృతులలోనఁ బెంపు గని చూడఁ గనుం దగఁ బుణ్యలోకముల్ 100

వ అని యిట్లు నిభృతుం డై యభివర్ణనపూర్వకంబుగా సంభాషణం బాచరించిన

సీ భూరిహర్షంబునఁ బొంది పురందరుం డమృతాశనులఁ గలయంగఁ జూచి
యజ్ఞవాటం బుదాత్తాభిరామంబుగఁ జేయింపుఁ డప్సరస్త్రీజనంబు
నాట గంధర్వులపాటఁ జెల్లింపుఁడు నావుడు వా రట్ల నడపి మఱియు
సకలకర్మములకు సాహాయ్య మాచరింపంగ వేఱొకయగ్నిభంగి వెలిఁగి

తే. లసితసముచితపీఠ మలంకరించి, వేడ్క సంవర్తముని హవిర్విధి యొనర్ప
యాగ ముజ్జ్వలమును సుప్రయోగకంబు,నగుచు నొప్పారె భరతకులాగ్రగణ్య

తే. [2]ప్రీతిఁ బేర్వేరఁ బిలిచి చేసేత సోమ, మమ్మహాయోగి యంది యీ నెమ్మిఁ బాన
మాచరించి సహస్రనేత్రాదు లైన, యమరు లానందమున దేలి రధిపముఖ్య.

వ. ఇట్లు మరుత్తుండు మరుత్పతికిం బరమతృప్తిఁ గావించి యామంత్రణంబు సేయ
నయ్యందఱు నభినందించి నిజనివాసంబులకుం జని రజ్జననాథుండు. 104

చ. యజనము సెల్లుకాలము సమాప్తిఁ బొందిన నాఁడు దద్దయ
క్కజ మగుభంగిఁ బ్రస్ఫురితకాంచనరాసు లనేకముల్ బహు

---

1 సాధ్యములై. 2 ప్రీతి పెట్టింపఁ బేర్వేరఁ బిలిచి సోమ

—మరుత్తుని యజ్ఞంబున హవిర్భాగంబులు గొన నింద్రాదులు వచ్చుట—

వ. అని పలికి దవ్వులన యవ్వజ్రంబు వారించి గంధర్వునకు వీడుకోలు సేయించి యయ్యోగీంద్రుండు దేవేంద్రుని దేవతలనుం బిలిచె నమ్మహాత్మునిమహనీయమునం త్రశక్తి నాహూతు లైనయప్పురుహూతప్రభృతిబృందారకులు ప్రియంబున నరుగు దేర నమ్మునిపతి యజ్ఞపతి వారల నెదుర్కొను తెఱంగు నడపి తానును గూడ నడచి వారికి నర్ఘ్యపాద్యాదిపూజనంబులు విధివిహితప్రకారంబునం జెల్లించె నమ్మరుత్తుండును మరుత్పతికిం బ్రణమిల్లి దేవా నీవు విజయంచేసి నా జన్మంబు సఫలంబు సేసితి కృతార్థుండ నైతిం గృపాధామ నామీఁది చులుక మాని నన్నుం జల్లనిచూడ్కిం జూడు మని ప్రార్థించి సంవర్తుం జూపి యిత్తాపస పతి బృహస్పతిస్వరూపంబ కావునం గ్రతుయాజకుండు గాఁ బ్రతిగ్రహించితి నని విన్నవించుటయు ననిమిషనాథుండు నీవలనం బ్రీతిం బొందితి నీతం డయ్య మరగురునను జుం డతనియ ట్లగుటకు సందియం బేమి యనుచు వికచవదనుం డై కనుంగొనిన నమ్మునివరుం డాదివిజవరున కి ట్లనియె. 98

ఆ. అఖిలలోకభర్త వమరేంద్ర నీ విట్టు, లాదరమున వచ్చు టరయ నాత
పంబుఫలము గాదె పావనమూర్తి యీ, రాజు క్రతువుఁ బుణ్యరాశి యయ్యె.

చ. సకలవిధానదక్షుఁడవు సర్వము నారసి చేయఁ బంపు నీ
సకృపవిలోకనంబులను [1]సార్థము లై క్రతుమంత్రతంత్రముల్
వికలత లేక చెల్లు జనవిశ్రుతుఁ డీనృపుఁడుఁ భవద్దయన్
సుకృతులలోనఁ బెంపు గని చూడఁ గనుం దగఁ బుణ్యలోకముల్. 100

వ. అని యిట్లు నిభృతుం డై యభివర్ణనపూర్వకంబుగా సంభాషణం బాచరించిన.

సీ. భూరిహర్షంబునఁ బొంది పురందరుం డమృతాశనులఁ గలయంగఁ జూచి
యజ్ఞవాటం బుదాత్తాభిరామంబుగఁ జేయింపుఁ డప్సరస్త్రీజనంబు
నాట గంధర్వులపాటఁ జెల్లింపుఁడు నావుడు వా రట్ల నడపి మఱియు
సకలకర్మములకు సాహాయ్య మాచరింపంగ వేడ్కయగ్నిభంగి వెలిఁగె

తే. లసితసముచితపీఠ మలంకరించి, వేడ్క సంవర్తమునిని హవిర్విధి యొనర్ప
యాగ ముజ్జ్వలమును సుప్రయోగకంబు,నగుచు నొప్పారెభరతకులాగ్రగణ్య.

తే. [2]ప్రీతిఁ జేర్వరఁ బిలిచి చేసేత సోమ, మమ్మహాయోగి యంది యీయ నెమ్మిఁ బాన
మాచరించి సహస్రనేత్రాదు లైన, యమరు లానందమున దేలి రధిపముఖ్య.

వ. ఇట్లు మరుత్తుండు మరుత్పతికిం బరమతృప్తిఁ గావించి యామంత్రణంబు సేయ నయ్యందఱు నభినందించి నిజనివాసంబులకుం జని రజ్జననాథుండు. 104

చ. యజనము సెల్లుకాలము సమాప్తతఁ బొందిన నాఁడు దద్దయు
క్కజ మగుభంగిఁ బ్రస్ఫురితకాంచనరాసు లనేకముల్ బహు

---

1 సాధ్యములై 2 ప్రీతి పెట్టింపఁ జేర్వరఁ బిలిచి సోమ.

ద్విజులకు భక్తియు ముక్తియును వేడుకయును వినయంబు నొప్ప సం
భజనపరాత్ముఁ డై యొసఁగెఁ బౌరవవంశపయోధిచంద్రమా. 105

తే. అంతఁ బోవక హేమమయత్వమహిత, యజ్ఞవాటభాండాదిపదార్థములును
బ్రాహ్మణావళి కిచ్చె నప్పాట నతఁడు, హిమగిరిప్రాంతమునఁ గ్రతు వెలమిఁ జేసి.

వ. సంవర్తునిచేత ననుజ్ఞాతుం డై నిజపురంబునకు నరుగుదెంచి వార్ధివేష్టితవసుం
ధరావలయంబుం బుణ్యపరత వెలయం బాలించె బ్రాహ్మణులు దమ రోపినంత
యుం బసిండిద్రవ్యవితండంబులు దెచ్చుకొని తక్కినదాని నచ్చట నొక్కెడ నిధిగా
నిక్షేపించి దీనిం గాలాంతరంబున నెవ్వరేనిం గని రిది యక్కినవారిధనంబ
యని రమ్మహాకాంచనసంచయంబు గొనివచ్చి విచ్చలవిడి నశ్వమేధయాగంబున
సకలదేవతలం దృప్తులం జేయు మనియె నట్లు వేదవ్యాసమునీశ్వరుండు సెప్పిన
వచనంబులు వినియును బంధువిషయశోకంబునం గ్రమ్మఱం దెలివి నొందియు
నొందక ధూమంబు వొదివిన యనలంబునుంబోలె నున్న పాండవాగ్రజుం
గనుంగొని కమలనాభుండు 107

తే. వంక లైనతలం పెల్ల వసుమతీశ, యరయ మృత్యుపదం బగు నార్జవాన్వి
తంబు బ్రహ్మపదం బింత తథ్య మేల, ఱాఱుతాఱుతలంపుల బీఱువాఱ. 108

క. కర్మానుష్ఠానంబును, నిర్మలముగ నడపఁ బడదు నీచే విను మో
ధర్మతనూభవ వగయును, నిర్మూలము సేయ విది మనీష గలిమి యే 109

వ. వగ [1]నిర్మూలము సేయుమి యెట్లంటేని నీ వంతశ్శత్రుల నెఱుంగవు గాదె కావున
నేతద్విషయం బైన యొక్కయితిహాసంబు గల దాకర్ణింపుము. 110

-శ్రీకృష్ణుఁడు ధర్మరాజునకు మనస్తాపోపశమనంబు సేయుట-

సీ. అవని యెల్లను వృత్రుఁ డాక్రమించి తదీయగుణ మగుగంధంబు గొనిన వృత్ర
వానిపై వజ్రంబు వైవఁ గ్రమంబున నంబుతేజఃపవనాంబరముల
యందుఁ బ్రవేశించి యందుల రసరూపసంస్పర్శశబ్దముల్ చండవిక్ర
ముం డైనయతఁడు సముద్ధతిఁ గొనఁ గొనఁ దోడ్తోడ నమ్మహేంద్రుఁ డంపు గులిశ

ఆ. నిహతి వెలువరింప నిర్భరవేగుఁ డై, యతనిలోను సొచ్చె నసుర దాన
మూర్ఛవోయె దివిజముఖ్యుండు బోధితుఁ, జేసె మంత్రవిధి వసిష్ఠుఁ డతని.

వ. ఇట్లు వసిష్ఠప్రయుక్తమంత్రశక్తిం బ్రబుద్ధుం డై నవృద్ధశ్రవుండు శరీరాంతర్గతుం
డై నవృత్రు నదృశ్యుం బైనవజ్రంబున వధియించె నవ్వాసవుం డీధర్మరహస్యంబు
తెలుంగు మునుల కెఱింగించె మునులు నాకుం జెప్పిరి మానవేశ్వర దీని నీవు
దెలిసికొను మని పలికి యప్పాండవాగ్రజునితో నప్పుండరీకాక్షుండు వెండియు
ని ట్లనియె 112

సీ. శారీరమును మానసంబును నా రెండు దెఱఁగు లై వ్యాధి వర్తించు నందు

1 నిర్మూలము సేయు మది యెట్లంటేని

వినువాతమును బిత్తమును శ్లేష్మమును సమత్వంబుఁ బొందినయప్డు స్వస్థుఁ డగున
రుం డవి మూఁడు నొక్కండైన వికృతినొందిన శరీరవ్యాధి యనఁగఁ బరఁగు
సత్త్వరజస్తమస్సమత సుస్థితి విషమత మనోవ్యాధి యీద్వితయమునకు

ఆ. నొంటి దోఁచు నెపుడు నొదవ దన్యోన్యసం,జనకజన్యభావ సక్తఁ జేసి
వికృతికాల మొకట నొకటి దోఁచునది వా,తాదులందు గుణములందు నధిప.

వ. ఇది సూక్ష్మకర్మానుష్ఠానప్రకారంబు దీని నీ వలవరింపవు గావునం గర్మానుష్ఠానంబును నిర్మలంబుగా నడపంబడ దంటి వని పలికి మఱియును 114

క. వాతాదులందు గుణములు, నీ తెఱువునఁ దక్కు వగుట యెక్కు డగుట నీ
[1]చేతఃప్రశక్తిఁ దోఁచి నృ,పా తెలియఁగ వలయు సమతపరశాంతికి నై. 115

సీ. అమ్మెయి గాక వాతాదులు సత్త్వముఖ్యములును దివిచినఁ గలఁగు దేని
నది నీస్వభావ మే మనఁ గల దింకను జెప్పెద నవధాన మొప్ప వినుము
సభ నేకవస్త్ర రజస్వలఁ బాంచాలిఁ గొని రాక మఱవు కాననములోన
నిడుమలు గుడుచుట నెడ్డఁ బెట్టకు జటాసురసైంధవాదులదురితకృతులు

తే. దలఁపకుము మాత్స్యపురమున దైన్యపడుట, బుద్ధి సేయకు భీష్మాదియుద్ధతంత్ర
మారయంగ యుద్ధంబు గా దందుఁ బుట్టు, కీడు మే లేమియును జిత్తగింపకుండు.

వ. దాని నెట్లు యుద్ధంబు గా దనియె దం టేని నది మిథ్యాయుద్ధంబు సత్యయుద్ధం బాకర్ణింపుము 117

ఉ. అమ్మెయి బంధుమిత్త్రులసహాయతకల్మి ప్రయోజనంబు లే
దమ్మహనీయయుద్ధమున నాత్మయు తోడు మనంబు శత్త్రుఁ డీ
వెమ్మెయి నైన శాంతి ఘటియింపుము లోపగఁ దీర్పు మందు శాం
తమ్ము చుమీ మనోవిజయితన్ వెలుఁ గొందుము శాంతబుద్ధి వై. 118

తే. అంతరం బగు నిక్కయ్య మధిప గెలువ, కిట్లు యేగతిఁ బోయెదో యెఱుఁగ దీని
నీవ కనికొని సద్బుద్ధినిశ్చయప్ర,వీణుఁ డవు గమ్ము మాటలు వేయు నేల. 119

వ. అని చెప్పి కౌంతేయాగ్రజునితోఁ గృష్ణుండు వెండియు నిట్లను రెం డక్షరంబులు మృత్యువు మూఁ డక్షరంబులు బ్రహ్మం బవి యెయ్యవి యం టేని వినుము మమ యనునవియును నమమ యనునవియును నై యుండు భూతంబులచేతం గానంబడక యాబ్రహ్మమృత్యువులు పోరు చుండు 120

క. తత్త్వ మనశ్వర మశరీ,రత్వంబునఁ బరఁగు భూతరాశి నియతనా
శిత్వంబు హింసకత్వము, దాత్త్వికమై లేదు దేహదళనమున నృపా. 121

క. శరధిపరివేష్టితక్షితిఁ, బరిపాలించినను దానిపై దృఢమమతం
బొరయక వర్తించిన న,ప్పురుషుని దురితంబు లెట్లు పొందఁగ నేర్చున్. 122

క. వనమున వన్యాహారం,బున వర్తించినఁ బదార్థములపై మమతన్

1 చేతఃప్రసక్తిఁ దోఁచి నృ,పా తెలిఁ గెఱుఁగ నగు సమత

మనమున విడ కుండిన న,మ్మనుజుఁడు మృత్యుముఖవర్తి మనుజా
క. వెలిపగఱ గెలుపు గెలుపే, యలఘుమతిక్ గెలువవలయు నభ్య
త్రులఁ దద్విజయము మోక్షము, నలవఱుపం జాలు నొంట న
క విను మంతశ్శత్రులలో, ఘనుఁ డగుఁ గాముఁడు నిరస్తకాముం?
ర్థనము విరల మధ్యయనయ,జనదానంబులును గామసహితము
వ. ఇవ్విషయంబునం గామగీత లను వాక్యంబులు గలవు వాని
కాముండు లోకంబు నుద్దేశించి యిట్లనియె
క అనపాయుం డగునెవ్వం,డును నను బాధింపఁ జాలఁడు ప్రయత
ధన మగునె వేదవేద్యుం, డ నయి పరఁగుచున్నానా యెడను వి
క [1]ధృతి నెవ్వఁడు నన్నుం బ్రవి,హతుఁ జేయఁగఁ జూచు [2]భావమ
నతఁ డది యెఱుఁగఁడు గాన వి,హతి బొం కై పోవఁగా జయమ
క ననుఁ దపమునఁ బ్రహరించెద, నని యెవ్వఁడు దోఁగు నతనిక
బునదెసఁ గోరిక నై యే, జనియింతుం జెఱపఁ గా వశమె యె
క నను మోక్ష మూఁది చెఱిచెద, నని యెవ్వఁడు దలఁచు వానిదొ
ర్థనమై యునికి నవధ్యుఁడ, సనాతనుఁడఁ ద్రోవ నొకఁడుఁ జాలఁ
క అని యివ్విధమునఁ గాముఁడు, దనుఁ జెఱపఁగ రామిఁ జెప్పుతేఁ
ప్పినభంగి నెదను ద్రోఁచెను, విను మవధానమునఁ బొండ వేయ
చ పనివడి పూఁచి పట్టమి సుబంధురధైర్యము నిర్వహింతు నే
ననునతి సొన్ప కుండుట నమగ్రతపంబున తత్ఫలేచ్ఛ లే
కునికి విమోక్షతృష్ణభర మొందమి కాము నడంచుఁ గాన యి
య్యనువులు లేమి నువ్వె యనపాయత గా నతఁ డాడె భూవర
క. విను పెక్కు లేల కోరిక, మనమునఁ జొరనీక యున్న మడియుఁ
డనవద్య యశ్వమేధం, బొనరింపుము గోరకుండు మొక్కటియు
ఆ. అశ్వమేధమఖమునం దట్ల యనఘ య,లోలుపత్వగుణవిశాలబు
శాలి వై ఫలాభిసంధి లే కకార్యము, ధర్మగాఁ బొనర్పు ధర్మజ
క. చచ్చినబంధులఁ గొని రా, వచ్చునె తలఁపకుము నీవు వారిం
విచ్చలవిడిఁ జేయుము నిను, మెచ్చు జగంబు నసుకూరు మీఁది
వ అని యిట్లు కృష్ణుండు సెప్పెఁ బారాశర్యుండు బోధించె దేవస్థా
నుడు హితవచనంబు లుపదేశించిరి భీమాదులు నలువురును ద్రౌ
మాటలు సెప్పిరి శాస్త్రచతుర్మహితు లై నమహీసురులు నా
లుపన్యసించి రివ్విధంబుగ నంతఱవాక్యంబులు నాకర్ణించి క
యాభూకాంతుండు ధరణీపాలనాధ్వరకరణంబులకియ్యకొని య

---

1 ధృతి మెయి నెవ్వఁడు నసుఁ బ్రతి. 2 భావమగుడు,

కై గంగాతీరంబునఁ గొన్నిదినంబులు నిలుచువాఁ డయి మునివర్గంబునకుఁ
ప్రదక్షిణంబును బ్రణామంబునుం జేసి 136

క. మీకారుణ్యంబున నా, శోకం బంతయును బాసె సుమనస్కృత సు
శ్లోకాత్ములార కలిగెఁ, నాకుఁ బవిత్త్వముఁ డింక నను మఱవకుఁడీ. 137

—వ్యాసనారదాదిమునులు ధర్మజు వీడ్కొని స్వస్థానములకుఁ బోవుట.—

వ. అని పలికి విశేషించి వేదవ్యాసమునివరుపాదంబుల కెఱంగి భవత్ప్రసాదంబు నం గందువ గనినకనకమ్ము మిమ్ముం బురస్కరించుకొని పోయి చేకొనం గల వాఁడ నప్పటికి సన్నిధి సేయవలయు నప్పెన్నిధికి నాశ్రయం బైనహిమగిరి మహీధరంబులలోన నెల్లను బరమాశ్చర్యనిధి యని సవినయంబుగాఁ బ్రార్థించి నాపైఁ బెక్కులు కళ్యాణకరణకల్యంబు లగుమాట లాడితిరి మహాభాగ్యవంతులకుఁగాక యిట్టివారికారుణ్యంబు దొరకొనునె మీ కరుణయ నన్ను భాగ్యవంతుం డని తెలిపెడు నని [1]బహుప్రకారంబులం బ్రస్తుతి సేసె న ట్లామంత్రితులై యమ్మహాత్ములందఱుఁ గృష్ణార్జునామంత్రణంబు గైకొని యంతర్ధానంబు సేసిరి పదంపడి భీష్మునకుం బరలోకక్రియలు ధృతరాష్ట్రసహితుం డై యాచరించి కర్ణప్రభృతికురుప్రకరంబునకు నూర్ధ్వలోకసాంద్రసౌఖ్యసిద్ధ్యర్థంబుగా నానావిధదానవిధులు నిర్వర్తించి కృతకృత్యుం డై కతిపయదినంబుల కచ్చోటుగదలి పాండవాగ్రజుండు పాండునృపాగ్రజు నగ్రేసరుం గావించుకొని కరినగరంబున కరిగి యతనిం బూజించి తదనుజ్ఞాశోభితుం డగుచుఁ గృష్ణుండును భీమాద్యనుజులు మోదంబునొంద జనులు నభినందింపఁ బెం పారి [2]వసుంధరాపరిపాలనధురంధరుం డయ్యె నని చెప్పిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కి ట్లనియె. 138

—ధర్మజుఁడు ధరణిం బాలించునపుడు కృష్ణార్జునుల వర్తించువిధము.—

తే. ఇవ్విధంబున ధర్మజుం డెలమి ధరణి, పాలనము సేయఁగాఁ గృష్ణపార్థు లెట్టి
తెఱఁగు వార లై యెచట వర్తించి రెఱుఁగఁ, జెప్పవే నాకు సజ్జనసేవనీయ.

వ. అని యడిగిన వైశంపాయనుం డి ట్లనియె. 140

సీ. ధర్మజుం డిమ్మెయి ధరణిఁ బాలింపంగ ననఘ యింద్రప్రస్థమున వసించి
కృష్ణుండుఁ గ్రీడియుఁ గ్రీడాపరత సరిత్కాననపర్వతసానుదేశ
ములఁ జరించుచు విప్రపూజలఁ బుణ్యకథాశ్రవణముల సత్కావ్యగోష్ఠిఁ
బ్రొద్దు పుచ్చుచుఁ దమపూర్వవృత్తము లైన సమరతంత్రప్రముఖములఁ జెప్పి

తే. కొనుచునుండుదు రాత్మీయతనయు నరుఁడు, దలఁచి వగచినశోకంబుదలఁగునట్టి
వాక్యసంతతి నావృష్ణివరుఁడు దేర్చు, సముచితోక్తుల ధర్మజుశాంతి వొగడు.

క. [3]విను మయకృతసభఁ గ్రొత్తగఁ, [4]గని యచ్చో నొక్కయెడ సకౌతుకనానా

---

1 నూనృతప్రస్తుతిసేసె 2 పృథివిం బాలించె నని చెప్పిన.3 విను మా మయుసభ, 4 గనుఁ గొని యం దొక్కయెడ.

జనపరివృతుఁ డై యుండుదు, రనూనవిభవమునఁ బ్రమద మారఁగ వారల్.

వ. ఒక్కనాఁ డప్పుండరీకాక్షుండు గాండీవితో ని ట్లనియె. 143

సీ. సకురంబు ధర్మవిజయపరికీర్త్యంబు గాఁ జేసి భూమి నిష్కంటకముగఁ
బాలించుచున్నాఁడు ప్రజ ప్రీతి నొందంగ విద్వజ్జనంబులు వివిధసుఖము
లనుభవించుచుఁ దన్ను వినుతింపనెగడెడు శాంతియు సమతయు సకలజనముఁ
గొనియాడు సిద్ధులు మునులు సేవింతురు ధర్మనందనుఁ డిట్లుదాత్తుఁ డగునె

తే. యతని కున్నతి గావించి రనిలజుండుఁ, గవలు నెంతయు నీచేతిగాండివంబు
లీల గల్గి సుమహాధర్మశాలి సత్యనిత్యుఁ డమ్మహీపతి కృతకృత్యుఁ డయ్యె 144

వ. అని యగ్గించి యతనియాననం బాలోకించి 145

ఉ. నీవలనన్ మహాత్మ విను నిర్భరచిత్తుఁడ నైతిఁ జూడఁగాఁ
బోవుదు నింపు పుట్టెడుఁ బ్రభూతగుణున్ బలదేవు వత్సలన్
దేవకి నార్ద్రచిత్తు వసుదేవుని మద్గతరాగసాంద్రస
ద్భావు సర్వయాదవులఁ బార్థ ననుం దగ నన్పి పుచ్చవే. 146

క. ద్వారకకుఁ బోయివచ్చెదఁ, గౌరవపతి కిత్తెఱంగు [1]కార్యజ్ఞానో
దారుఁడ వగునీ వొచ్చి,తాత్పర్యార్థము గాఁగఁ జెప్పు మగు సమయమునన్. 147

తే. అవ్విభుఁడు వోయి వత్తు గా కనక పోను
మీనుఁ బ్రాణంబుఁ దనయులు మిత్రగణము
బంధులును నర్థచయము నప్పార్థివేంద్రు
సొమ్ము తదనువర్తనము వ్రతమ్ము నాకు. 148

వ. కావున. 149

క. మనము కరినగరమునకుం, జని పుణ్యాత్ముని నజాతశత్రుని నెలమిం
గని తగునవసరమున ని,ప్పని విజ్ఞాపించి యతని పనిచినభంగిన్ 150

క. సతతము పోవ మనుదుఁ గ,వ్వడి గొండొకవడి విచారవన్మానసుఁ డై
కడు మే లట్ల సేయుద మని, యొడఁబాటుంబలుకు పలికె నెయ్యన పిదపన్.

వ. అమ్మహాత్ముతో ని ట్లనియె. 152

చ. అనికిఁ [2]దొడంగునప్పు డను మదాత్మ గలంగినఁ గొన్ని తత్త్వబో
ధనమహనీయవాక్యము లుదాత్తకృపం దగ నీవు సెప్పితే
మనమున వానియర్థములు మాధవ నిల్వఁగఁ జాల నైతి న
వ్వినుతవచస్సుధారసము వీనుల నింకొకమాఱు నింపవే. 153

క. అనిన నగుచు నొకకేల న,తని గౌఁగిటఁ జేర్చి బుద్ధి తత్త్వవిహీనుం
డను శ్రద్ధారహితుఁడు నై, తని దూఱి ముకుందుఁ డిట్లు లను నాతనితోన్.

తే. [3]బ్రహ్మపద వేదనమునకుఁ బరమహేతు

---

1 కార్యవిధిజ్ఞో, దారుఁడ. 2 గడంగునప్పుడు 3 బ్రహ్మపదవిత్త్వమునకును.

భూతములు నాఁటివాక్యముల్ బుద్ధిఁ దన్మ
హార్థములు నిల్పవైతి శక్యంబె యింక
నవ్వచనములు సెప్పంగ నలఘుశౌర్య. 155

శ్రీకృష్ణుం డర్జునునకుఁ దత్త్వజ్ఞానస్థిరీకరణము సేయుట.

వ. తద్విషయం బగునది యొక్కయితిహాసంబు గల దాకర్ణింపుము నాకడకు నొక్కవిప్రోత్తముండు వచ్చిన నేనును దత్త్వజ్ఞానంబు తెలియం గుపదేశింపవే యనుటయు నతండు కాశ్యపనామధేయుం డగునొక్కధరామరుం డొక్కెడ విజితేంద్రియుండును జ్ఞానవిజ్ఞానశాలియుఁ దత్యక్తసంసారపరిగ్రహుండును బ్రబుద్ధసేవితుండును నగునొక్కసిద్ధునిం గాంచి సంభృతవినయుం డై శిష్యత్వంబున భక్తి నాశ్రయించిన నమ్మహాద్విజునకు నమ్మహనీయుండు సెప్పినవాక్యంబులు సెప్పెద నవధానంబుతో విను మని పల్కి మదీయవదనంబునం జూడ్కి నిలిపి యి ట్లనియె. 156

ఆ. అట్లు భక్తిఁ దన్ను నాశ్రయించిన శుచి,త్వాధికుండు నిర్మలాత్మకుండు
నతులవినయపరుఁడు నగువిప్రవరుని వీక్షించి యిట్టు లనియె సిద్ధవరుఁడు. 157

సీ. పుణ్యంబు లగుకర్మముల నెప్పుడును జేసి యింపారు చుండు నైహికసుఖంబుఁ
ద్రిదివంబుఁ బడసితి ధీయుత యత్యంతయత్నలబ్ధం బైనయట్టిపదము
పదపడి యొకమాత్ర భ్రంశంబు నొంది కామక్రోధముఖచిత్తమలవిశేష
ములఁ బొరిఁ బొరి జన్మమును మరణంబును గలుగంగ నేను దల్లులను దండ్రు
తే. లను సహోదరులను బుత్త్రులను ననేక,జాతికలితులఁ గాంచితిఁ జన్నుఁబాలు
వివిధభంగులదానిఁ ద్రావితి సుహృద్వి,యోగధననాశదుర్దశలొందెఁ బెక్కు. 158

క. మానసశారీరము లగు, నానావేదనల వివిధనరకగతుల దుః
ఖానేకత్వ మొనర్చువి,మానసవధబంధనప్రమర్దనకృతులన్. 159

వ. అనుభవించుచు నుండి విసివి లోకతంత్రంబు పరిత్యజించితిఁ బదంపడి యాత్మప్రసాదంబున నిట్టిసిద్ధి వడసితి నింక లోకంబుల నాలోకింప నాకుం బ్రజాసర్గంబు గలయంతకాలంబును శుభంబ నిరంతరం బై కలుగుచుండు నే నంత కంతకు నెక్కుడు లెస్స యగుదశలన పొందుదు బ్రహ్మానందంబు సులభంబ యని పలికి మఱియును. 160

ఉ. ప్రీతుఁడ నైతి నీదెసఁ బరిస్ఫుటభంగిని జెప్పు మెద్ది నా
చేత నుపాస్తిమైఁ బడయఁ జేరితి నీ కది గల్గునట్లు గాఁ
జూతు నవశ్యముగ వినయసుందర నన్ను నెఱింగి వచ్చి తీ
వీ తెలి వస్మదీయమతి కించిన నిన్నుఁ బరిగ్రహించితిన్. 161

క. అనుడు నతఁడు హర్షించుచు, ననుఁ బరతత్త్వప్రబోధనమునఁ గృతార్థా
త్మునిఁ జేసి జన్మమృతిదుః,ఖనిరాస మొనర్పు పరమకారుణ్యనిధీ. 162

వ అనుచుం దచ్చరణంబులు గరంబుల నవలంబించి ప్రణతి యాచరించి కేలు
మొగిచి యున్న నయ్యుర్వీసురోత్తముతో నాసిద్ధసత్తముండు నీకుం బరిపాటిం
జెప్పెద సావధానమానసుండ వై యాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 163

ఆ. ధర్మసాధనంబు దనువు ధర్మము పరిజ్ఞానదాయి యట్లు గాన తనువు
నోవ వలయు మర్త్యుఁ డేమిట నేమఱ, కాత్మహితము గోరి యనఘచరిత.

వ. ఏమఱుటల తెఱంగు వివరించెద. 165

సీ. తనసత్త్వమును బలంబును దన కయ్యెడుకాలంబు నారయఁగాఁ దలంపఁ
డాహారములు గొను నవియును నగునవి గానివి యనువివేకంబు బుద్ధిఁ
జొనుపఁడు బహుళభోజన మొకమరి సేయు నొకమరి దుర్నిష్ఠ నుపవసించు
గతకాలమును నపక్వంబును గురుదుష్టవిషమవిరుద్ధమువిపులరసము

తే. నైనయన్నము దా నరయక భుజించుఁ
గుడుపుపైఁ గుడ్చు దిన నిద్రఁ గూరు సురత
పరత నొందుఁ బెల్లాయాసపడు విమూఢుఁ
డతని బాధించు దోషత్రయంబుఁ గెరలి. 166

వ. అని చెప్పి. 167

శ్లేష్మాదిరోగవికారంబుల నిరూపించుట

ఆ. అర్థకర్మలోప మవచయ మొనరించు, ననఘ దేహమున కనర్థవేగ
ధారణములు రోగతతి జనింపఁగఁ జేయుఁ, గామరోషములను గాయ మెడలు.

క. అత్యంతప్రబలంబులు, పైత్యవికారములు రేఁగి ప్రాణములకు శీ
ఘ్రాత్యయముం జేయు మహా,ర్ఘ్యంబున నెలవు వెడలఁ దఱిమి సుచరితా.

తే. అవ్వికారంబు లెక్కుడై యదరి యెచ్చు
నెచటు భిన్నంబు సేయు నయ్యెడలు మర్మ
నామకంబులు మర్మభిన్నత్వ మెట్లు
సేయ కుండుఁ బరిచ్యుతి జీవమునకు. 170

క. వినుము తెలియంగ శ్లేష్మం, బనుదోషం బారఁ బరఁగి యవయవములు జా
డ్యనిరూఢంబులుగాఁ జే,యును లోపలిబయలు నెల్ల నొయ్యన కప్పున్. 171

వ. పదంపడి 172

క. కుత్తుకకు నడ్డపడు నో, ర్వొత్తిలి పోనీక యాఁగు నూర్ధ్వశ్వాసం
బెత్తఁగఁ జేయును జీవుం, డత్తనువున నుండ నేర కంతట వెడలున్. 173

క స్రోతోమార్గంబులఁ జూ, వే తమ కర్థంబు లైనవిషయంబులఁ బ్ర
స్ఫీతమతిం జాతురో, పేతము లై యింద్రియంబు లేనును బుట్టున్. 174

క. స్రోతోమార్గములు గఫము,చేత నిరుద్ధంబు లైనఁ జెడు నింద్రియజా

తాతతశక్తులు దానను, పీతము లగుఁ జేష్టితములు విను మనుజులకున్. 175

తే వాయు సంగంబులందు దుర్వ్యాప్తిఁ గదిరి
నొవ్వుఁ దెవులును బుట్టించుఁ గ్రొవ్వు సెఱచు
నందు లెడలించుఁ గ్రమమున నెందుఁ బరఁగి
తనువు [1]మ్రానుగఁ జేసి జీవుని వెలార్చు. 176

క. నాలుక యాడుట కేలుం, గాలు ముడుపఁ జాఁప నగుట కాయంబునయం
దీలీలలు వాయుగతు, [2]శ్మే లే నివి గలుగుఁ దక్కుమే లమలాత్మా. 177

క. ఎక్కటి యిట్టివి దోషము, లొక్కొక్కమరి రెండుమూఁడు నొదవి బెరయుఁ దా
నక్కడు సన్నిపాతం, బక్కజముగఁ దనువుఁ బాపు నది జీవాత్మున్. 178

క. ఈవిధమున వెడలి చనిన, జీవుఁడు నిజకర్మజాలసిద్ధగతులకుం
బోవుం దద్భవసుఖదుఃఖావేశముఁ బొందు చుండు నయ్యెయెడలన్. 179

క. కృతకర్మఫలము దెగఁ గుడిచి తనకుఁ దగినట్టిపుట్టు వెందు మగుడ ని
ట్టితెఱంగున జీవాత్ముఁడు, గతాగతము లనుభవించుఁ గల్మషరహితా. 180

క. పాపాత్ములు నరకముఁ బుణ్యోపేతులు దివము విధినియుక్తి నవశతం
బ్రాపింతురు గావున నిర్లేపం బగు మోక్ష మొంద లే రట్టిజనుల్. 181

తే. ఊర్ధ్వగతి కేఁగుమానవు లుండునట్టి నెలవు లాద్యులు శాస్త్రసునిశ్చయమునఁ
గని యెఱింగింతు రవి నీవు వినుము నీకుఁ, దెలియునట్లుగఁ జెప్పెద ధీసమగ్ర.

తే. సోముఁడనఁ దారకము లనసూర్యుఁ డనఁగఁ, గలుగు తేజస్విమూర్తుల నెలవులందు
ధర్మపరులుండుదురు తారతమ్యములకు, మనసు లెరియునట్టి విగడుమంచి వగునె.

క అదియును గాక ఫలంబులు, దుది ముట్టఁగఁ గుడిచి వెడలఁ ద్రోవఁ బడుదు ర
ట్టిది సౌఖ్య మగునె శాశ్వత, పదంబు మోక్షంబ కాక భవ్యవిచారా. 184

వ. అని చెప్పి గర్భావాప్తిప్రకారం బెఱింగించెద విను మని పలికి సిద్ధుం డా
బూసురున కిట్లనియె. 185

తే. అశుభములును శుభమ్ములు నైనకర్మములఫలంబులు గుడువక పోవఁగాదు
మనుష్యవశగతమైనయాత్మకు నుదాత్తచరిత యది కారణము సువ్వె జన్మమునకు.

క. ఎనయఁగ శుక్లము శోణితమును శెరసి వెలందిగర్భమున నెలకొను న
ప్పుని బ్రహ్మశక్తి బీజత్వనిరూఢిం బొనరు నవి వొదలుఁ బిండం బై. 187

క. విను మాబీజము పిండము, తనువునఁ జైతన్యరూపతం బరఁగి శిరం
బును గేలుఁ గాలు నుదరంబు నురము వెన్ను ననుసంగముల నేర్పఱుచున్.

వ అని చెప్పి. 189

క జననార్హావేళ వెలువడి, తనతొల్లిటికర్మములకుఁ దగినవివిధవ
ర్తనములఁ బొందు నవి దెగినఁ, జని మఱియుం బుట్టుఁ గర్మసంతతికిఁ దగన్.

---

1 మానుగఁ 2 శ్లేష్మలైనం గలుగు దక్కులే నమలాత్మా

క నరుఁ డెంతకాలమేనిం, బరమం బగుముక్తిపదముఁ బడయక యుండుం
బురుషవర యంతకాలముఁ, బొరిఁ బొరి నిబ్బంగిఁ జావుఁబుట్టువు నొందున్.

సీ కావున ముక్తికిఁ గారణం బగుదాని నేర్పడఁ జెప్పెద నెఱిఁగి కొనుము
దానంబు శమమును దమమును బ్రహ్మచర్యంబును వ్రతపరిరక్షణంబు
దయయును బరధనదారవర్జనమును [1]నియమయమేంద్రియనిగ్రహములు
జననీజనకగురుజనపూజలును దేవతాతిథిపితృదేవతార్చనములు

తే. సత్యమును శౌచమును శుభసంవిధాన
నిరతియును ధైర్యమును గ్రౌర్యనిరసనమ్ముఁ
గలిమి పుణ్యవృత్తం బిది గలుగునరుఁడు
మొనయు దీని నూఁతగఁ గొని మోక్షమునకు. 192

క. పదపడి ధర్మాచరణము, వొదలుం దత్సూక్ష్మవిధము బుధజనులకడం
గదలక నిలిచి యెఱిఁగికొన, విదితం బగువారిశీలవృత్తములఁ గడున్. 193

క. వారలు సెప్పెడిశాంతో,దారవచనసమితి వినఁగఁ దద్గతబహుగం
భీరార్థము లంతఃకర,ణాగూఢము లైనఁ బొరయ వాపద లెందున్ 194

సీ వ్రతపరినిష్ఠమై వర్తించుచుండి యింద్రియవిజయమును శాంతియును గలిగి
బ్రహ్మైకభజనతత్పరుఁ డగు చుండెడునతనికి బ్రహ్మంబు హుతవహుండు
సంస్తరంబును యోగ్యసమిధలు జలమును మంత్రంబు గురుఁడు బ్రహ్మంబయుక్తి
సచ్చరణంబు సూక్ష్మబ్రహ్మచర్యంబు దీనియం దుత్తమస్థిరత గలుగు

తే. వాఁడు హర్షశోకోద్దామవాయుహతుఁడు
గాఁడు మేదురమోహాంధకారమున వె
డంగుపడఁడు సంసారనిస్సంగసిద్ధిఁ
బొందుఁ గాలక్రమమున సత్పురుషవరుఁడు. 195

వ అని చెప్పి మఱియును. 196

తత్త్వజ్ఞానవిశేషప్రదర్శనము.

సీ. ఆదిసృష్టిఁ బ్రధాన మనుతత్త్వ మంబుజాసనుఁడు గల్పించి చేతన మొనర్చె
క్షర మండ్రు దానిఁ దత్పర మగుతత్త్వంబు నక్షరమనియును నమృత మనియు
నార్యులు సెప్పుదు రమ్మిథునంబునయందు సంపన్నంబు లఖిలభూత
జాలంబులకును సంజనకంబు లైనబీజము లిది శ్రుతివాక్యసంభృతార్థ

తే. మతఁడు గలిగించె గమనము నాగమనము
జీవరాశికిఁ గావున నావిధమున
నది భ్రమించుచు నుండుఁ బుణ్యాతిశయము
కతన జీవాత్ముఁ డొకఁడు దరిఁ గాంచినపుడు. 197

1 నియమంబు నింద్రియనిగ్రహంబు.

క. విను సుఖదుఃఖము లచిరము, లనియుం దను వశుచి యనియు నఖిలపదార్థం
బును నశ్వర మనియుం గర్మనిబాధత జాడ్య మనియు మది నూహించున్.

క. ఊహించి తన్నుఁ గప్పెడు, [1]మోహావేశంబు ద్రోచి మోక్షపదప్రా
ప్తిహాను సంసారాబ్ధ్యవగాహనముం జేయ కుండు గతకల్మషుఁ డై. 199

వ. అని పలికి వెండియు. 200

క. జనిరుగ్జరామరణములు, గని ప్రకృతివిధంబు లెస్సగా నెఱుఁగుటఁ ద
జ్జనితక్లేశమునకు విసి, వినముక్త్యులు పరమపదము వెదకుదు రనఘా. 201

సీ. అట్టివా రిట్టివా రగుట మేల్ గనికొని యజనంబుఁ బూతంబు నైనచోట
నాసీనుఁ డై హృదయంబున నొకచింతయును లేక యూఱడి యుండ యుడరి
తోఁచుతోఁపుల నెల్లఁ దోడ్తో నడంచి నిరాలంబనుం డై నయతఁ డొకండు
సర్వమిత్త్రుండును సర్వసహుండును నిర్జితేంద్రియుఁడును నిర్భయుఁడును
తే. గామకోపహీనుఁడు శమఘనుఁడు నైన
యతఁ డొకండు మానాభిమానాపగమము
సర్వభూతాత్మకత్వదర్శనముఁ గలుగు
నతఁ డొకండు వీరలు గందు రనఘ ముక్తి. 202

సీ. ఒలయులాభాలాభములుఁ బ్రియద్వేషంబులును సుఖదుఃఖములును సమంబు
లై యుండు నెవ్వని కాసపాటును నవజ్ఞతయు నెందును లేక సర్వధర్మ
తంత్రలోలుండును ధర్మశీలుండుఁ గాఁ డెవ్వఁడు గూర్పువా రొవ్వ కుండు
వా రని తనకు నెవ్వరును గల్గక త్రివర్గేచ్ఛ యెవ్వనిచేత నీసడింపఁ
తే. బడు నకర్మభావంబుఁ దాపత్రయాప
గమము వైరాగ్యసుస్థిరత్వమును గల్గు
నరయ నెవ్వనియం దేని నతఁడు నతఁడు
నతఁడు నతఁడును గందు రవ్యయపదంబు. 203

క. అసమాలంబ మశబ్దము, రసగంధస్పర్శరూపరహిత మగుణ ము
ల్లసితగుణ మగువెలుఁగు నభ్యసననియతిఁ బడుఁ దొకండు పడయుం బుత్త్రా.

తే. సర్వసంకల్పవర్జనశాలి యగుచుఁ, బరమశాంతి చిత్తంబునఁ బట్టుకొల్పు
నతఁ డనింధనానలమున ట్లుల్లఁ బొందు, వికృతివర్జిత మైననిర్వృతి గృతాత్మ.

వ. అని నిర్దేశించి యోగిజనానుభావ్యం బైన నెల వెఱింగించెద నని పలికి యోగు
లు దాన నాత్మదర్శనాసంగంబు నొందుదు రవధానంబున నాకర్ణింపు మని
యి ట్లనియె. 206

ఆ. అనఘ ముంజగర్భ మగునిషీక నికర్షణంబు గాఁగఁ గనుఁగొనంగ వలయుఁ
దనువు ముంజ మాత్మ దదిషీక నిష్కర్ష, విధము సుమ్ము యోగవిదునివెరవు.

క. తనువువలన నిష్కర్షం, బొనర్చి జీవాత్ముఁ గాంచు యోగివరుండ

---

1 మోహాతిశయంబు.

య్యును వొదవి యట్లు దన్నుం, గనినప్పుడు జననమరణగతులం దొఱఁగున్.

క. ముక్తుండు జరామరణవి, యుక్తుం డై హర్షశోకయోగ మెడలి స
ద్భక్తులకును నప్పద మిా, శక్తుం డగుఁ జువ్వె బ్రహ్మచర్యముపేర్మిన్. 209

ఆ. ఒడలి యస్థిరత్వ మూహించి యాత్మయం, దధికనిష్ఠ గలుగునతఁడు సకల
భూతకోటివలనఁ బొందఁడు భయము రా, గాదిదుఃఖములకు నగపడండు. 210

క. విను యోగయుక్తునకు శ, స్త్రనిహతి జలబాధ యగ్నిదాహము మొద లై
చనునవ్వికారములు లే, వనఘ యతఁడు గోరఁ డైంద్ర మగుపద మైనన్.

క తనయందు తన్ను లెస్సగఁ, గనుటం గడచినసుఖంబు గలుగదు లోకం
బున నెందు దాని కయ్యెడు, వినుతానుష్ఠానమునకు విసువమి వలయున్. 212

వ అయ్యనుష్ఠానం బెట్టి దనిన. 213

క తనయెఱిఁగిన తెరువున నెమ్మన మంతర్వర్తిఁ జేసి మఱి బాహ్యగతిం
జన నీ కుండఁగ నది యెం, దనువునఁ బడు నిలుప వలయు నచ్చట దానిన్.

వ. అది యె ట్లనిన. 215

తే దంతములు జిహ్వ ఘుత్తుక తాలుతలము
గంఠనాళంబు హృదయం బగణ్యచరిత
మఱియు లోపల నెచటికి మనసు మెలఁగెఁ
దాఁ గదల్పక యచటన యాఁగవలయు. 216

వ. అని చెప్పె నని చెప్పి నాతో శిష్యుం డని మఱపునం బలికి తలంచికొని కొండొక
నవ్వుచు నవ్విప్రుండు నా మొగంబుసూచి యచ్యుతా యాసిద్ధుం డనువాఁడ నేన
కదా నీయెఱుంగనియదియునుం గల దే మఱియు నక్కాశ్యపనామధేయుం డడిగిన
తెఱంగు దానికి నుత్తరంబు నాయిచ్చినవిధంబును విను మని యి ట్లనియె.

ఆ కేలు మొగిచి వినయశాలి యమ్మేధావి, విశదకరుణఁ జెప్పవే మహాత్మ
పరమమోక్షకరణపరిణతం బై నయు, దాత్తసూక్ష్మసుకరధర్మ మనియె. 218

వ. అనిన నవహితుండ నై యాకర్ణింపు మని పలికి యి ట్లంటి. 219

ఆ. పాలకడవ పెక్కుపసులలో డించిన, యాతఁ డెట్లు దాని నరసికొనుచు
నుండు నట్లు లోన నునిచినమనసు నే, మఱక యాత్మ వెదకు తెఱఁగు మేలు.

క. ఈ తెఱఁగున నుద్యుక్తుం, డై తెలి వొందినమనంబు నతులవివేక
ఖ్యాతి మరిగించి శశ్వ, ద్ద్యోతిత మగుబ్రహ్మముం జతురయోగి గనున్. 221

తే అయ్యనాదితత్త్వముచతురాదికంబు, లై నయింద్రియములకు గ్రాహ్యంబుగాదు
సకలమలనిరాసాజ్యప్రసన్నతరము, నఃప్రదీపంబు దద్దర్శనం బొనర్చు. 222

క. కలయంగ నెల్లయెడలం, దలలును లోచనములును బదంబులు హస్తం
బులు నై యాతత్త్వం బుజ్జ్వలభంగి వెలుంగ యోగవంతుఁడు గాంచున్.

క. తను నేర్పరించి కేవలమును శాంతము నైనతత్త్వమును సంతతమున్
గనుచున్నఁ దన్ను నెఱుఁగం, గనుఁజీఁకటిఁ బాపువెలుఁగు గలుగుం బుత్త్రా. 224

వ. బ్రహ్మవిద్యారహస్యంబు సర్వంబు నీకుం జెప్పితి నీ వింక సుఖివి గమ్ము పొమ్ము నేనుం బోయెద నని యామంత్రణంబు సేసిన నపాస్తసంశయుం డయి యాశిష్యుం డరిగె నిట నిన్ను దర్శింప వచ్చితి నని పలికి యమ్మహాద్విజుం డంతర్హితుండయ్యెఁ బరమహితం బైనయీవాక్యసంతానంబు సమవధానంబున వినంబడియెనే పాండవముఖ్యమా నాఁడు రథస్థుండ వయి నిన్ను నెఱదీయం బయిన యర్థజాతంబు వినిపించితినని యప్పురుషవరుతోడం బురుషోత్తముండు వెండియు నిట్లనియె. 225

సీ. వ్యామిశ్రమతి యగునతనికి నకృతాత్ముఁ డైనవానికి నవధానరహిత
చేతస్కునకు నిది సెప్పఁగా దేఁ దొల్లి దెలియంగఁ జెప్పితి దేవతలకు
గాండివి నీవు దక్కఁగ నిది సుస్త్య్య లాకర్ణింపఁ దగువారు గలరె యొరులు
పరమరహస్య మీపరిపాటి దీన నయ్యమృతవస్తువు గని యఖిలదుఃఖ

ఆ. ములఁ దొఱంగి నిత్యముక్తత వెలుఁ గొందు,నరుఁడు వైశ్యులైన నాతులైన
శూద్రులైనఁ గండ్రు సువ్వె యిమ్మెయి ముక్తి, బ్రాఁతె బ్రాహ్మణులకురాజులకును.

క. వినిపించితి నిను బోధం,బునకు నుపాయంబు ఫలసముదయము మోక్షం
బును సౌఖ్యనిర్ణయము ని,క్కనుట గడవ సుఖము లొందుగలవే యచ్యుతన్

ఆ. శ్రద్ధ గలిగి లోకసంగ్రహసంగంబు, నీఁడ విడిచి యెవ్వఁ డీయుపాయ
ముల భజించు వాఁడు మోక్షలక్ష్మికిఁ బతి, యగునొకింత సందియంబు వలదు.

క. చెప్పం గలయది యెల్లను, జెప్పితి నీ కింత గడవఁ జెప్ప నొకఁడు లే
దిప్పాట నెలల నాఱిటఁ, జొప్పడు యోగంబు నియతిశుద్ధాత్మునకున్ 229

వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు జిష్ణునకు నధ్యాత్మవిద్యావిషయంబు లగువాక్యంబులు సెప్పె నని చెప్పిన విని యన్నరనారాయణులు మఱియు నెవ్విధంబున వర్తించి రని యడుగుటయు 230

చ. గుణసమతానుభూతిహృతికోవిదసారవివేకభవ్య చా
రణసురసిద్ధసాధ్యఖచరప్రముఖాఖిలభూతసేవ్య వీ
క్షణకలనాకృతార్థమునినార్థబహుస్తుతివాక్యరత్నభూ
షణమహనీయఖేలన నిసర్గకృపాకృతలోకపాలనా. 231

క. నవ్యత్వపురాణత్వద, శావ్యపనయదుర్నిరూపసౌందర్యా వే
దవ్యాసవాక్ప్రకాశిత, దివ్యధురాధుర్య యోగిధీసత్కార్యా 232

మాలిని. భువనభవనదీపస్ఫూర్తి తేజోవిలాసా
సవితృశశిమయత్వస్ఫారచక్షుర్వికాసా

వివిధనిగమవిద్యావేద్యసూక్ష్మప్రభాసా
పవనవిజయలీలాప్రౌఢచేతోనివాసా. 233

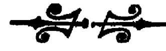
గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున నాశ్వమేధపర్వంబు నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

అశ్వమేధపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

క. సుఖనిష్పాదనకే
లీసక్తపదారవిందలీలా సతతా
ధ్యాసవికాసితసమాధిస
మాసాదితశాంతిలోల హరిహరనాథా. 1

బ్రాహ్మణగీతలు.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

ఆ. అట్లు శౌరి పార్థు నంచితబ్రహ్మవి,ద్యాప్రబోధకంబు లైనయట్టి
వినుతవాక్యములు సవిస్తరముగ విని,పించి యతనివలనిప్రీతిఁ జేసి. 3

వ. వెండియు నిట్లని బోధించు. 4

సీ. భర్తృభార్యాకృతభవ్యసంవాదంబు నభయనామకము నై యతిశయిల్లు
నట్టిది యొకయితిహాసంబు విను పార్థ జననుతసమధికజ్ఞానవర్ణి
తాత్మకుఁ డై నమహాద్విజుఁ డొకఁడు వివిక్తప్రదేశసేవిత్వనిరతి
నున్నెడ నల్ల నాసన్నయై వినయంబు భక్తియు నెసఁగఁ దత్పత్ని ప్రణతి

తే. యాచరించి మహాత్మ యధ్యాత్మబోధ, భరితఁగాఁ జేయవే నన్నుఁ గరుణ పల్ల
వింప నని దయ వుట్టంగ వేఁడుటయును, మందహాసవిభాసియై మగువఁ జూచి.

క. ఈమాటకుఁ జారుముఖీ, నామది ముద మందెఁ గాన నాతికి నిది యే
లా మేటితలం పనుత్రో, పేమియు లే దోపి వినుము హితవచనంబుల్. 6

వ. నా యెఱింగినభంగిఁ జెప్పెద నని పలికి యయ్యతులవ్రతుం డాపతివ్రత కిట్లనియె.

సీ. వినను గానను జేయ వెర వైనయవి కర్మములు వానిఁ గర్మకర్తలు సమస్త
సిద్ధిప్రదము లని చెప్పుదు రజ్ఞానతిమిరాంధు లై విను ధీరచిత్త
జగమున లేదు నిష్కర్మత్వ మెందేనిఁ గలిగె నేనియును మౌర్ఖ్యముగ దాని
నిందింతు రెక్కుడునెల వద్ధియాత్మ నేఁ గందు బ్రహ్మంబు నిష్కళత నందు

తే. వెలుఁగు నగ్నితో సోముండు గలసి మిథున
ధర్మమం దెప్డు నడపి భూతములఁ దాల్చు
నజుఁడు మొదలుగ నక్షరోపాస్తి యందుఁ
జేయుదురు శాంతి నింద్రియజిత్త్వ మొంది 8

వ. అక్షరంబు తెఱం గెఱింగించెద 9

సీ. స్పర్శంబు రసము రూపంబును శబ్దంబు గంధంబుఁ గా కున్కి కారణముగఁ
ద్వక్కున జిహ్వ నేత్రమున శ్రోత్రంబున ఘ్రాణంబునను బరిగ్రహవిధాన
మాచరించుటకు లోనై యుండ దాత్త్వ [1]మమలినబుద్ధ్యవగమము దానిఁ
బ్రాపించుఁ బ్రాణాది పంచవాయువులును విను దానివలన వర్తనముఁ బొందు

తే. నంద డిందుఁ బ్రాణంబు నపానమును స
మాననామకవ్యానమధ్యమున నడచు
మెలఁగుచుండుఁ బ్రాణాపానములకు నడిమి
దెస నుదానంబు శ్రుతి యిట్లు దేటపఱిచె. 10

క. నెలకొని ప్రాణాపానం,బులఁ బురుషుఁడు సుప్తుఁ డైనఁ బొలఁతి విలీనం
బు లగు సమానవ్యానం,బులు యోగులు సంశయంబుఁ బొందరు దీనన్. 11

క. విను తెలియంగ నుదానం, బున సుప్తుం డైనఁ బ్రాణము నపానంబుఁ
వనజనిభలోచనా పురు,షుని విడువవు యోగిజనుల చూపి ట్లుండున్. 12

—అంతర్యాగప్రకారంబు నిరూపించి చెప్పుట.—

వ. ఇవ్వాయువు లేనును మనంబును బుద్ధియుం గూడ నీయేడును వైశ్వానరునకు జిహ్వలు వైశ్వానరుం డనఁ బ్రాణుల దేహంబులం దగ్నిరూపంబున వెలుంగుచున్నయాత్ముండు ఘ్రేయంబును భక్ష్యంబును దృశ్యంబును స్పృశ్యంబును శ్రావ్యంబును మంతవ్యంబును బోద్ధవ్యంబును నగునీసప్తసంఖ్య సమిధలు ఘ్రాతయు భక్షయితయు ద్రష్టయు స్ప్రష్టయు శ్రోతయు మంతయు బోద్ధయు నయిన యీయేడ్వురును వరుసన ఘ్రేయాదు లయినహవిస్సు లేడింటిని వేల్చు ఋత్విజు లిది సప్తహోతృవిధానప్రకారంబు వైశ్వానరువదనంబులు పదియు దిగ్వాయుసూర్యచంద్రపృథివీపావకశక్రవిష్ణుప్రజాపతిమిత్రాత్మకంబులు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధవక్తవ్యకర్తవ్యగంతవ్యవిసర్గానందంబులు హవిస్సు లీపదింటిని గ్రమంబున నాహుతులు సేయుహోతలు శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్జిహ్వఘ్రాణవాక్పాణిపాదపాయూపస్థంబు లయినదశేంద్రియంబు లిత్తెఱంగు దశహోతృవిధి యీరెంటిని నెఱింగి యిం దేవిధంబున నేనియు జీవాత్ముం డుపద్రష్టగా నంతర్యాగంబు నడపుయోగిజనంబులు జననమరణవిముక్తు లగుదురు బహిర్యజ్ఞపరులు గమనాగమనభ్రమణంబులం బొందు చుండుదు రని చెప్పి వెండియు. 13

---

1 మమలినబుద్ధ్యపగమము

క. విను ప్రణవాదికరూప,త్వనిరూఢిం బుట్టు వాక్కు దాని వెనుచనఁగా
మనము పురుషార్థబుద్ధిం, బను పడి యని చెప్పి సతికి బ్రాహ్మణుఁ డనఘా 14

క. విని యావిప్రునితో ని, ట్లను నయ్యేలనాఁగ మన మనఘ ప్రేరేపం
గ నెగయు వాక్కు దదనువ,ర్తనము మనంబునకు నెవ్విధంబునఁ గలుగున్.

వ. అనవుడు నతండు. 16

చ. మనను నుదానవాయువును మానిని గూడి వెలార్చు వాక్కు నా
త్మునివలనఁగా భవద్వచనముం జనతానుభవంబు [1]చొప్పు నై
నను విను కార్యముం గుఱిచినం దగ వాగనువర్తనంబు సే
యున వలసెం గా మనంబునకు నమ్మెయి గల్గుట నట్లు సెప్పితిన్. 17

వ అని పలికి మఱియు నమ్మహీసురోత్తముం డి ట్లనియె. 18

క. మనసును [2]వాక్కును మాలో, ననఘచరిత యెక్కు డెవ్వ రని యంభోజా
నను నడిగిన నతఁ డెక్కుడు, మన మనవుడు వాణి యక్కమలభవు తోడన్.

వ ఏను నీకుం గామదోహిని నయి యుండ న న్నెట్లు దక్కువగాఁ బలికి తనిన నతండు స్థావరంబును జంగమంబును నన నాకు రెండుమనస్సులు గల వందు స్థావరంబు నాయొద్దను జంగమంబు నీకడను నిలుచు భవద్గోచరత్వంబునం బరఁగువర్ణంబు మంత్రంబు స్వరంబు జంగమమనస్సుగా నెగడు దానికంటె నీ వెక్కుడు నీకంటె నెక్కుడు స్థావరమనస్సు గావున నిమ్మాట యాడం గల దానవుగా వని నిర్దేశించె. 20

క విను మమ్మెయినిర్దేశం,బున నవ్వాగ్దేవి మూర్ఛ వోయినయ ట్లే
మిని బలుక కుండి పడపడి, వినయంబున నజుని శరణు వేఁడె లతాంగీ. 21

వ. అనిన బ్రాహ్మణి పతితో బ్రహ్మమాటకుం గొఱవోయినవాణి యేమిటం దేఱె నని యడిగిన బ్రాహ్మణుం డి ట్లనియె. 22

క ప్రాణాపానంబులయెడ, వాణి నిలుచుఁ గాన ప్రాణవాయు వొదవి త
త్త్రాణత్వ ముడిపె నది గీ,ర్వాణజ్యేష్ఠప్రభావవాసిత యగుటన్. 23

వ. ఇట్టి వని వాఙ్మనస్ప్రకారంబు లెఱుంగుట మోక్షంబునకు మూలం బెంకను వాణీమనస్సుల తెఱంగు సెప్పెద వినుము 24

తే. ప్రాణుఁ బొదువుట వాణి యపానుఁ జెంది
తా నుదానభూతాత్మ యై తనువు విడిచి
వ్యానచేష్టితసర్వసంవ్యాప్తి నొంద
మనను సుస్థితి నొందు సమానునందు 25

వ మనను సుస్థితిం బొందుట ముక్తికిం గారణం బని చెప్పి వెండియు. 26

సీ. ఘోషిణి నాఁగ నఘోషిణి యన రెండుదెఱఁగులు గలిగి వాగ్దేవి పరఁగు

---

1 చొప్పు నై 2 వాకును దమలో.

నం దఘోషిణి గరీయసి యుత్తమరసంబు గోవుచందంబునఁ గురియుచుండు
నవ్యయరూపదివ్యప్రభావోజ్జ్వల బ్రహ్మవాదిని యిట్లు బ్రాహ్మీవిధము
గనుట మహానందకర మని చెప్పి యవ్విప్రుండు మఱియు నవ్వేలఁదితోడ

తే. వినుము ఘ్రాణాదికము లైదు మనసు బుద్ధి
యొకయధిష్ఠానమున నుండియును నెఱుంగ
వబల యొం డొంటివిషయంబు నలమికొనఁగ
ననిన వివరింపు మీ తెఱం గనియె నింతి 27

వ. అనుటయు నయ్యవనీదేవుం డయ్యువిద కి ట్లనియె. 28

సీ. గంధంబు ఘ్రాణంబ కాని తక్కినయవియు నధిగమింపఁగ నోప వధిగమించు
రసము జిహ్వయ యితరములాపనికిఁగావు రూపంబుఁ [1]చక్షువ యోపు నెఱుఁగఁ
బెఱయవి యెఱుఁగవు తెఱవ సంస్పర్శంబుఁ గాంచుఁ జర్మంబ తక్కటివి గానఁ
జాలవు శబ్దంబుఁ జాలుఁ బట్టంగ శ్రోత్రంబ యన్యములు దత్కారణమునకు

తే. వెరవు లేవు సంశయితసంవేదనంబు
మనసుకృత్యంబ యికార్యమునకు నొండ్లు
సొరవు నిష్ఠ బుద్ధిన యగుఁ జొరఁగ నేర
వి త్తెఱంగున కపరంబు లెఱిఁగికొనుము. 29

ఇంద్రియమనఃపరస్పరసంవాదప్రకారము

వ. అని చెప్పి మనస్సునకు నింద్రియంబులకుం దొల్లి గలిగినసంవాదంబు సెప్పెద
నాకర్ణింపు మింద్రియంబులు మనస్సుతో నేము నీవు నొక్కరూప యనుటయు
మనస్సు వాని కి ట్లనియె. 30

చ. చన దిటు లంట గం పెఱుఁగఁ జాలదు నాసిక [2]జిహ్వయుం జవుల్
గొన వెర వేదు రూపు గనుఁ గొంటకుఁ గన్ను పలంతి గాదు సోఁ
కు నెఱుఁగుశక్తి చర్మమునకుం బ్రభవింపదు శబ్దజాతము
న్వినఁ జెవి కల్ప మేనియును నే రొప్పడఁ గూడదు నేఁ దొఱంగినన్. 31

వ. నిజంబుగా నేను దొఱంగితి నేని. 32

ఆ. అప్రయోజనంబు లై యుండు నాఱిన, నిప్పులట్లు శూన్యనిలయములును
బోలె మీస్వరూపములు గాన మనలోన, నెక్కుడేన చూవె యింత నిజము.

వ. అనిన విని యింద్రియంబులు మనంబున కి ట్లనియె. 34

సీ. ఇంతవ ట్టిట్టిన యి ట్లైనయంతన కలుగ నేర్చునె యధికత్వ మేము
వెలి గాఁగ నీ వొకవిషయంబు నేనియు ననుభవించితయేని నధిక మగుట
గానంగ వచ్చు మాలో నొకం డడఁగిన ననుభవింపుమ తదీయార్థ మట్లుఁ

---

1 చక్షువయోపు 2 జిహ్వకుం జవుల్, గొనుటకు లేదు రూపు.

గాక ఘ్రాణంబున గంధంబ జిహ్వ రసంబ చక్షువున రూపంబ వినుము
ఆ. చర్మశక్తిఁ జేసి సంస్పర్శవిషయంబ, శ్రోత్రయుక్తి శబ్దమాత్రకంబ
కాని యొంటి నొంటిఁ గబళింపఁ జాల వె, ట్లధికతానియూఢి కానపడితి 35
క. మును మే [1]మాలంబించిన, వెనుకఁ గదా నీకు ననుభవింప వశం బో
మనసా [2]నీ వెంగిలి కా, దనుమా యవ్విషయ మెక్కు డయ్యెడు మనలోన్
క. నీ వడఁగిననుం బ్రాణముఁ, గావఁగ మాయంద బోధకం బగుద్రవ్యం
బావర్తింపఁ గఁ జేయుట, గావించును నీకుఁ దెలివుఁ గనికొను మిదియున్. 37
సీ. అట్లు గా దిట్లని యనుశాసనము సేయఁ గడునేర్పుశిష్యులకడకుఁ బోయి
వినిపింపఁ దొడఁగి యవ్వినుతార్థములు వార లుగ్గడింపఁ గఁ గనునొజ్జవోలె
మముఁ గొని విషయోత్కరము నీవు భోగ్యంబు గాఁ జేసికొందు నీకలలు గన్న
యప్పుడు మాలేమి నవ్విషయంబు బొం కైన వాకిలి లేనియాలయంబుఁ
ఆ. జెంది మరలినట్లు సేడ్పాటు వొరయుదు, గాక సత్యభుక్తి గలదె నీకు
నింతవట్టుఁ గాన్పు మేమును నీవును, గలసి పరఁగ భోగకలన గలుగు. 38
వ. అని యివ్విధంబున మనంబును నింద్రియంబులును సంవాదంబు సేసె నని
యప్పురుషవరుం డావరవర్ణినితోఁ జెప్పెనని వేఱొక్కండు విను మని యి ట్లనియె 39
సీ. ప్రాణప్రభృతు లగుపవను లంభోరుహాగర్భుని నొక్కటఁ గానఁ బోయి
యెక్కుడు మాలోన నెవ్వఁడు నావుడు నవ్విభుం డెవ్వార లడఁగ నడఁగు
దురు పెఱవార లెవ్వరికిఁ బ్రవర్తన మొందిన నెల్లవారును జరింతు
రధికు లందఱకును నట్టివారలు మీరు ననుఁ డని పలికినఁ జనక నిలిచి
ఆ. ప్రాణుఁ డాది గాఁగఁ [3]బవను లందఱుఁ దమ,వలన నవ్విధంబు గలుగఁ దెలుప
నాతఁ డే నెఱుంగనా యది యట్టిద, వినుఁడు మీవిశేషవృత్తిభంగి 40
తే. ఎప్పు డెవ్వరివలన నే చొప్పు గలుగు
నపుడ వా రెక్కు డగుదు రన్యోన్యమిత్ర
భావమునఁ దాల్పుఁ డొండొరుఁ బవనులార
పోరిఁ బరస్పరభావనాపరుల రగుఁడు. 41
వ. ఇత్తెఱంగున మీకు భద్రం బగుం బొం డని పుచ్చె నట్లుపదేశించిన బ్రహ్మ
వాక్యంబుల వాయువులు సమత నొందె నని చెప్పి వాయువిషయం బైనయది
నారదదేవమతసంవాదంబు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని బ్రాహ్మణుండు బ్రాహ్మణి
కి ట్లనియె 42
తే. దేవమతుఁ డనువిప్రుండు దేవమునివ,రేణ్యుఁ డగునారదుని నొక్కపుణ్యభూమిఁ
గాంచి వినతుఁడై యాతనికరుణవడసి,భక్తిరసము వొంగారఁ దత్ప్రాంతమునకు.
సీ. అల్లన చన నాతఁ డాదరంబున సందు రమ్ముండు మనుచుఁ గరమునఁ జూపు

1 ఘుపలంబించిన 2 నీవ యెంజిఁగి కా, దనుమా యొవ్విషయము 3 బవనులుఁ దమతమ,

నెడ సమాసీనుఁడై కడు వినయంబున హస్తముల్ మొగిచి దయాసము
ద్రెఱిఁగింపు పవనంబు లేనింటియందును జాయమానం బగుజంతువునకు
దొలితొలి యెద్ది దాఁ దొడఁగు వర్తింపంగ ననవుడు నారదుం డతనితో

తే. వాయు వెయ్యది గర్భసంవాసమునకుఁ, జొనుపు జీవునిఁ దజ్జంతుజనన వే
దొలుత దాని కనంతరకలిత మైన,మారుతంబు ప్రవర్తించు మఱియు విను

తే. పురుషునందు సమానంబుఁ బొలఁతియందు
వ్యానమును జువ్వి పొడమించు వరుస ననఘ
శుక్లమును శోణితంబును జాలు గల్గు
నయ్యుగంబును విధిచెద్ది నమరఁ బొంద.

క. విను సృష్టశోణితంబునఁ, బనుగొనుశుక్లంబువలనఁ బ్రాణుఁడు దగ వ
ర్తన మొందుఁ బ్రాణశుక్లము, లనూనహేతువులు గానపానుఁడు నడచున్

క. చనుఁ బ్రాణుఁ డధోగతి నూ,ర్ధ్వనియూఢి నపానుఁ డివ్విధము గలయీరెం
టను నగ్నిమయోదానం,బును వ్యానంబును సమానమును వర్తించున్.

ఆ. పావకుండు సర్వదేవాత్మకుండు ప్రాణంబునకు నపాననామమునకు
నంతరమున వెలుఁగునాభవ్యమూర్తి యు,దానరూప మండ్రు తజ్జ్ఞజనులు.

సీ. విను మహోరాత్రంబులును శుభాశుభములు
సత్యానృతంబులు సదసదాహ్వ
యములును నైనద్వంద్వములు ప్రాణాపాన
ములకు నామాంతరంబులు దదీయ
మధ్యవర్తిత నొప్పుమహనీయవహ్ని యు
దానంబు దాని నిర్ద్వంద్వభావ
మాంతరయోగవిద్యాప్రవీణులు గండ్రు
పరమశాంతి యనంగ బ్రహ్మ మనఁగ

తే. నరయ భేదంబు లేదన్నయట్టు లుండు, నమ్మహావస్తువును నుదానాకృతియ
నంగఁ జెవి యార విందుము నలినగర్భు, చేత నని దివ్యమునియిట్లు సెప్పెఁ గరుణ

వ. అని చెప్పి యింద్రియమనఃపవనంబులభంగులు గనుంగొనుట యాతత్త్వంబు
కుఁ బరమం బయినతత్త్వంబు గనుటకుఁ గతం బై యుండు నని పలికి యుద్ధా
మరుం డారామారత్నంబును సదయంబుగా నవలోకించి యుత్తమరహస్యం బ
సెప్పెద నాకర్ణింపు మని యిట్లనియె

జీవాత్మస్వరూపనిరూపణప్రకారము

సీ. కరణంబు గర్మంబు గర్త యన్నేతద్విరాజితకారకత్రయముచేత
నఖిలంబు సంవ్యాప్తమైయుండుఘ్రాణాదులునుమనంబునుబుద్ధియును బ్రవరుల
గరణహేతువు లండ్రు గంధాదివిషయసంతతియు మంతవ్యబోద్ధవ్యములును

ఆ. కెలఁకులకును మింటికిని మేర లివి యన, రాదు గాన యయ్యరణ్యభూమి
వెలుఁగు లోఁగ్లు సొరవు వినుము క్షేత్రజ్ఞుండు,రవి దదీయసేవ భవముఁ బాచు.
క. మృగనయన బ్రహ్మసంభవ, మగుజలము వహించుచుండు నందులనదులున్
నగములు విను దానఁ దప,స్విగణం [1]బవ్యయపదంబుఁ జెందం గాంచున్. 60
వ అట్టి దవ్విపినంబు. 61
ఆ. మాననీయనియతిమహితతపోధన,వంతు లైనయట్టివారు శాంతి
దాంతినిస్స్పృహతలు దలకొన సుసమాహి,తాత్ము లై వసింతు రందు సాధ్వి.
వ. అని చెప్పి మఱియును. 63
సీ. వినుము మూర్ఖనఁ జవిగొన దర్శనస్పర్శనము లాచరింప వినంగ నెలయ
నేమిసంకల్పంబు నెడఁ జేర్చ నిష్టార్థ[2]ములను ననిష్టార్థములను గోరు
టయును నొల్లకత్రోచుటయును స్వభావకృత్యములవిగనుఁగొంచు నబల వానఁ
బొరయు నెట్లన్నమేల్ దొరకొనుఁ గోరకయును బోదు కీడు ద్రోచినను దీని
తే నెఱిఁగి యేను స్వభావంబు నెడఁ బయోజ,పత్త్రగతజలబిందువుభంగిఁ దాల్తు
నని యెఱింగించి బ్రాహ్మణుఁ డతివతోడ,మఱియు నిట్లను శాత్రవమథనకల్య.
వ. ఒక్కయెడ నధ్వర్యునకు యతికిం గలిగినసంవాదంబు సెప్పెద నాకర్ణింపు మ
ధ్వర్యుండు పశువుం బ్రోక్షించుచుండ యతి నిరీక్షించి యిది హింస గాదే
యనిన నతండు 65
తే. ఛాగ మిది యరయంగ నాశంబుఁ బొంద,దూర్ధ్వలోకసుఖంబులనొందుఁగాని
శ్రుతులవాక్యముల్ నీకెక్కసూనృతంబు, లగున యేని నీ విట్లంట యనుచితంబు.
వ. అని వెండియు నప్పశువు నుద్దేశించి 67
క. భూతములు నింద్రియంబులు, నాతతగుణ యాత్మయోనులందుఁ గలయఁ బిం
డేతరుఁ డగుజీవుఁడు సౌ,ఖ్యాతిశయం బొందు నధ్వరాతిశయమునన్ 68
క. అని పలుకుటయును యతి యి,ట్లను ఛాగము పుణ్యగతికి నరిగెడుఁ బో యి
ప్పని నీ కెవ్విధముప్రయో,జనంబు సిద్ధించుఁ జెపుమ సమ్యక్ఫణితిన్ 69
వ. అనుటయు నధ్వర్యుం డతని కిట్లనియె. 70
క. ఆగమము పశువిధిం దగ, యాగ మొనర్చినఁ ద్రివిష్టపానేకమహా
భోగానుభూతిభవ్యస,మాగమ మది యనుట బొంకె యాగమవేదీ 71
చ. అనవుడు హింస పాప మని యాగమవాక్యము లంద కాదె యేఁ
గని యిటు లంటి నన్న యతిఁ గన్గొని నీవు సమాధిఁ బ్రాణరో
ధనము మనోలయంబు సుకృతంబులు గా నొనరించి వెండి యో
గనిరతిఁ బొందె దత్తెఱఁగు గా దొకొ హింస దలంచి చూడఁగన్. 72
వ. అని పలికిన నయ్యధ్వర్యునకు నయ్యతిముఖ్యుం డిట్లనియె. 73

1 బవ్యక్తపదము 2 ములను గోరుచు నున్కి మొదలఁ గోరు

చ. పరమతపంబు గాఢపరిపాకము నొందినఁ జిత్సుఖాత్మకా
[1]క్షరము నచిత్తభూతగుణజాలతనుక్ క్షరముక్ వివేకితా
పరిణతిఁ బాపి చూచి యనపాయసుఖస్థితి నూఁది పొల్లలం
బొరయక ద్రోపు హింస యనుబుద్ధి విమూఢత గాక బోధమే. 74

చ. అనవుడు నాతఁ డార్యవచనామృత మానినవాఁడు గీడు మేల్
గనుఁగొనఁజాలు నేను బశుకార్యమునప్పుడు మీ రనుగ్రహిం
చినక్రియఁ జూడ నేర్తుఁ జిదచిద్ద్వయముక్ విభజించి దాన హిం
సనము నొకింతయుం బొరయ జన్నము సేయుదు మేలు నొందుదున్. 75

క. అనుటయు నతనికి యతి యి, ట్లనుఁ బశుయజ్ఞమునకంటె ననఘ తపోయ
జ్ఞనిరూఢి మేలు గావున, వినిపింపఁ దలంచి యంటి వేయును నేలా. 76

వ. అనవుడు నమ్మాటకునయ్యధ్వర్యుండొడంబడియె నని చెప్పి యాభూసురవర్యుం డాభామినితో నీయర్థంబున కొక్కయితిహాసంబు గల దాకర్ణింపుము సహస్ర బాహుం డగునర్జునుండు దుర్జయప్రతాపంబున నఖిలద్వీపంబులు నేలి వ్రాలి తనకు నెదురు లేకున్న విజృంభించి పరశురాముం దొడరి యతనికి నత్యంతంబ ప్రియం బాచరించిన నతండు బహుశాఖోపశాఖాశోభితంబయిన పాదపంబు నఱుముగా నఱకి పడవైచినచందంబునం బరశుఖండితసర్వాంగునింజేసె నంత నిలువక తత్పక్షంబురాజులుం గూడికొని తదీయతనయులుం దారు నాశ్రాముని యసన్నిధి నతనిజనకుం డగుజమదగ్నిం జంపినం బెంపారుకోపంబున నాటోపం బెసంగ నాజామదగ్న్యుండు రాజుల నెల్లం దర మిడి యిరువదియొక్కమాఱు పరశుధారపాలు చేసిన నతనికిఁ బితృదేవతలు సన్నిధి సేసి 77

ఆ పరశురామ నీవు బ్రాహ్మణుండవు నరే
శ్వరులఁ జంప నేల వలవ దుడుగు
మయ్య యనుడు నాతఁ డ ట్లన కుండుఁ డీ
రేను రాజపశువిధానమునను 78

క సారనియతిఁ బాటించి మ,హారోషాగ్ని సరితృప్త మగునట్లుగ గా
వీరాధ్వరంబు సేసెద, వారింపక యరుగుఁ డనిన వా రాతనితోన్. 79

క. యజ్ఞంబులలోనఁ దపో,యజ్ఞం బుత్తమము దాని నాదరణమునం
బ్రాజ్ఞోత్తమ చేయుము స,ర్వజ్ఞుఁడు ప్రీతుఁ డగు శాంతరస మొప్పఁ జుమీ

వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనిరి తొల్లి యలర్కుం డనురాజు మనస్సు ఎల్లప్రం బులగునింద్రియంబుల కలిగి దివ్యాస్త్రంబులు ప్రయోగింపం జూచిన నవి యయ్యవనిపతితో నయ్యస్త్రంబులం దారు సెడ మనియును రోషావేశంబునం బ్రయోగించిన నతండ చెడు ననియునుం బలికి యొపు దేని నీతపోమయంబు

1 క్షరమునఁ జిక్కి భూతగణజాలతనుక్షరముక్

లైనయస్త్రంబులు సంధింపు మనిన నతండు క్రోధంబుదక్కి యోగంబున శాంతి
నొంది వానిం దద్రూపతపఃఫలాస్త్రసాధితంబులం జేసె నీవునుం దపంబున
నంతశ్శత్రుజయసౌఖ్యం బనుభవింపుము బాహ్యశత్రుజయంబు జయంబుగాఁ
గొనకుము. 81

క. అని నిష్ఠించి పలుక న,వ్వినుతచరిత్రుండు శాంతివిభవంబున నూ
నినమనముతోడ మునిమా,ననపాత్రం బైనతపమునన మే లొందెన్. 82

సీ. అని చెప్పి బ్రాహ్మణుం డయ్యంతి కిట్లనుఁ దొమ్మిదిగుణములు గొమ్మ కలవు
స్తంభాతిమానహర్షంబులు సాత్త్వికములు క్రోధసంరంభములును శోక
మును రాజసంబులు మోహాతంద్రాస్వప్నములుదామసములిట్లుగలుగు రిపులఁ
దునుమ నేయస్త్రంబు లను వగు వాన నయ్యంతరశత్రుచయంబు నెల్లఁ

తే. దునిమి యేనింద్రియంబుల మనము నోర్చి
శాంతి నొంది శ్రేయస్సిద్ధిసాధనం బొ
నర్చునది ముఖ్యవైరినిర్ణయముఁ జేయు
నంబరీషగీతలు విను మంబుజాక్షి 83

వ. అంబరీషుం డనురాజు రాజనీతిపరత్వంబునం బరమప్రభుత్వంబు నొంది య
రాతుల నెల్ల విగతాసులం జేసి పూజ్యం బగురాజ్యంబు పరిపాలించు చుండి
యొక్కనాఁడు విద్వజ్జనంబులతో ని ట్లనియె 84

తే అరులనెల్లజయించియు నది జయంబు,గాఁగొనక యున్నవాఁడనగ్గలపుఁబగ జ
యింపకున్కిఁ దద్విజయవిహీనుఁ దృష్ణ,జనిజరామృత్యువశగవర్తనునిఁ జేయు.

క. [1]అంతటిలోభము గెలువక, శాంతి గలదె యని తదీయశక్తి నడచి ని
శ్చింతత్వ మొంది యాభూ,కాంతుఁడు సామ్రాజ్యమున సుఖస్థితి వడసెన్. 86

జనకునకు విప్రరూపధరుం డైనయమునితో నైనసంవాదము.

వ అని వెండియు నవ్విప్రుం డిట్లను జనకచక్రవర్తికి నొక్కబ్రాహ్మణునకుం గలి
గిన సంవాదంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము జనకుండు దనకట్టెదుర బ్రాహ్మణుండు
గొఱగామి సేసిన నతనితో నీవు నావిషయంబున వసియింప వలదు పొ మ్మనిన
నతండు 87

క. నీవిషయ మెంతవట్టది, యే విని పరవిషయమునకు నేఁగెదఁ దెలియం
గా వినిపింపు మనుడు నా, భూవల్లభుఁ డూర కుండెఁ బుణ్యచరిత్రా. 88

ఆ. ఊర కుండి మూర్ఛ నూని యొక్కింత సేపునకుఁ దేఱి యిట్టు లనియె నాదు
తాతతండ్రితరము ధరణి మద్వశ్యత, నుండ నాకు మమత యొలయ దందు. 89

వ. మిథిల నెప్పుడు వసియించెద నిప్పురంబును మదీయం బని యంగీకరింపంబడదు
కావున నిది నావిషయం బన లేమిం జేసి మున్నునీతో నాడినమాటం బుట్టినవగ

1 అంతర్లోభము.

పెంపున మూర్ఛవచ్చె ననిన విని యవ్విప్రుం డాభూవిభునాననం బాలోకించి.

క. నరనాయక నీ యేలెడు, పురమున భూమిని మమత్వబుద్ధి గలుగ కి
స్థిర వై యుండుటకుఁ గతం, బరయఁగ నెద్ది వినిపింపు మది విశదముగన్ 91

వ. అనుటయు నజ్జనపతి యతని కి ట్లనియె. 92

తే. అరయ నివి [1]యెట్లుఁ జెడియెడునవియ కాన
వినుము మద్ధన మిది యని వీనిలోన
నొకటియందు నంగీకార మొలయ దెల్ల
విషయమును నాయదియ యనువిధము గలదె. 93

వ. ఎట్లంటేని ఘ్రాణాదులకు గోచరంబు లయినను గంధాదులు పెడం గలయవి
గావున నాయవి యన కుండుటం జేసి భూమ్యాదిభూతంబులు నాచేత నిర్జితంబు
లై [2]మద్వశగత్వంబు నొంది యుండు. 94

చ. అనవుడు బ్రాహ్మణప్రవరుఁ డల్లన నవ్వుచు నిన్ను నారయ
న్మనమున వేడ్కఁ బుట్టి నరనాయక వచ్చితి నేను ధర్ముఁడం
[3]బనుపడునివ్వివేకపరిపాకము గాఢనిరూఢభావ మొం
ది నిలుచుఁ గాత నీదగుమదిన్ సతతంబును శాంతికారి యై. 95

వ. అని ధర్మదేవత జనకునకు వరం బిచ్చి యంతర్ధానంబు సేసె నని చెప్పి యా
ధరణీసురోత్తముం డయ్యుత్తమాంగనతో హితోపదేశంబు సేసెద నవహిత
వయి యాకర్ణింపు మని పలికి యి ట్లను సంసారవర్తనంబు వదల విడిచి యే
నేకతంబ యున్న యెడ నీవు ముచ్చిలి వచ్చి మదీయవైరాగ్యంబు మాన్పఁదలంచి
నాకు నధ్యాత్మబోధంబు గలుగం జేయు మని యభ్యర్థించిన నీతలం పెఱింగి
యు నెఱుంగనివాఁడపోలె నధ్యాత్మవిద్యాబోధకప్రకారంబులై నవాక్యంబులు
సెప్పితి నే నింక లోకంబులం గలసి చరించువాఁడం గాను నిక్కపుబ్రాహ్మణుండ
నయితి బ్రహ్మచారినయితి జీవన్ముక్తుండ నయితి మిముబోంట్లకొలఁదిగా నన్నుం
జూచెద వది నాతెఱం గెఱుంగమి యేను జగంబు సమస్తంబును వ్యాపించి
యున్నవాఁడ నాయున్నభంగికి నాబుద్ధి సకలపృథ్వీరాజ్యంబును నాకలోకాధి
రాజ్యంబును సరిగా వని తలంచు నాబుద్ధియ నాకు ధనంబు దారువుల నగ్ని
యున్నచందంబున సర్వజంతువులయందును నంతర్గత యై సిద్ధి యున్నది గురు
వాసగృహవాసవనవాసపరు లగుబ్రాహ్మణుల కెల్లను శ్రేయఃప్రాప్తికిం దెరు
వొక్కండ యందఱును సరిత్తులు సాగరంబుఁ బ్రాపించినతెఱంగునఁ బరతత్త్వం
బు నొందుదురు బుద్ధి నిమ్మార్గంబు నధిగమింప నగుఁ గాని శరీరంబున వశంబు
గాదు కర్మంబు లాద్యంతవంతంబులు శరీరంబు గర్మబంధనకరం బింత
యెఱుంగుదుం గాన నాహృదయంబునం బరలోకభయంబు లేదు నాచెప్పిన

1 యెల్లఁ. 2 మద్వశగతంబు లై యుండు. 3 బనుపడి యవ్వివేక.

యధ్యాత్మవిద్యావిషయవాక్యంబులతాత్పర్యంబు చిత్తంబున నెలకొలిపి భావ
నానిరతవయి యుండుము [1]నన్న పోలెదు వెఱవకు మనినఁ బత్నిసాష్టాంగదండ
ప్రణామం బాచరించి కేలు మొగిచి. 96

సీ. నీవు చెప్పినమహనీయవాక్యనికాయ మతిగహనం బకృతాత్ములకును
నర్థగ్రహణశక్తి యనఘ కల్గునె కృతాత్ములకైన [2]గ్రమ్మనఁ దెలియవచ్చి
యుండ దయ్యెఱుకకు నుదయింపఁ బట్టైన యట్టియుపాయంబు నాదరమున
నాకుఁ బ్రసాదింపవే కరుణాకర నావుడు నాతఁ డన్నాతితోడ

ఆ నరణి బ్రాహ్మణుండు గురుఁ డుత్తరారణి, [3]దపము శ్రుతము నిర్మథన మొనర్ప
జ్ఞానవహ్ని పుట్టు మానిని యని చెప్ప, వనిత యిట్టు లనియె వల్లభునకు. 97

క జనవినుతచరిత బ్రాహ్మణుఁ, డనఁగా క్షేత్రజ్ఞుఁ డగుట యల్పము దోఁచెన్
మనమున నతని నరణిగాఁ, గొను టవ్వస్తువు నెఱింగికొని పిదపఁ గదా. 98

వ. అనిన నతం డిట్లనియె. 99

ఆ. అతనిఁ దోఁపఁ జేయునట్టిసాధనము లే, దింద్రియముల కందఁ [4]డేమి లక్ష
ణములు లేవు నిర్గుణత్వనిరూఢుం డ, హంత లేమిఁ దోఁచుఁ గాంత కనుము.

వ. అని నిర్దేశించుటయు క్షేత్రజ్ఞవిషయసంశయంబు వాసి యయ్యింతి శాంతి
వొందె నని గోవిందుండు సెప్పిన గాండీవి యాబ్రాహ్మణుండు బ్రాహ్మణియు
నిట్టివా రగుదురె వా రెచ్చటివారు వారల నా కెఱింగింపవే యని యడిగిన
నద్దేవుం డతనియాననం బాలోకించి. 101

క. నామనమును బుద్ధియును గృ,పామహితా బ్రాహ్మణుండు బ్రాహ్మణియు హృషీ
కామేయమైనక్షేత్ర, జ్ఞామలవస్తు వన నేన యనియె నరేంద్రా. 102

-:o:- గురుశిష్యసంవాదంబు గృష్ణుం డర్జునున కెఱింగించుట. -:o:-

వ అనిన విని యర్జునుం డచ్యుతునితో భవత్ప్రసాదంబున మదీయమతి యతి
విశదయును సూక్ష్మగ్రాహిణియు నయి యున్నయది పరమం బైనవేద్యం బగు
బ్రహ్మంబు నెఱింగింపవే యనుటయు నాకృష్ణుండు గురుశిష్యసంవాదం
బనునితిహాసంబు విను మది నీప్రశ్నంబునకు నుత్తరం బయి యుండెడు న
త్తెఱంగున మేధావి యగునొక్కశిష్యుండు సంశితవ్రతుం డయినగురు నడిగిన
నగ్గురుండు ప్రజాపతి భరద్వాజ భార్గవ గౌతమ కాశ్యప వసిష్ఠాత్రి విశ్వామిత్ర
ప్రముఖు లగుమునిజనంబు లాంగిరసుం బురస్కరించికొని విరించికడకుం జని
తచ్చరణంబులకుం బ్రణమిల్లి హితం బెయ్యది తత్ప్రాప్తికి సుపథం బెట్టిది
వివరింపవేయని విన్నవించిన నన్నలినాసనుండు గృపాధురీణం బైనచిత్తంబుతో
నత్తపస్విసత్తముల కెఱింగించిన తెఱంగు నీకుం జెప్పెద నవహితుండ వయి

1 నన్నుం బోలేదు. 2 గ్రమ్మఱఁ. 3 దపముచేతనిర్మథన. 4 డెలమి లక్షణములులేమినిర్గుణత్వ.

యాకర్ణింపు మని పలికి యిట్లనియె. 103

ఆ. ఆదరార్ద్రు లగుచు నలరినమోములు, కాంతి వింత గాఁగఁ గమలగర్భుఁ
డాతపస్విజనుల యాననంబులు గల, యంగఁ జూచి యిట్టు లనియె వత్స 104

తే. సత్యమునన భూతంబులు సంభవించు, నంద వర్తించు దానన యడఁగు నిదిగు
ణత్రయాత్మకసత్యచరిత్ర మమల, బుద్ధులార సత్యంబుప్రసిద్ధి వినుఁడు. 105

క. శ్రుతి యనఁ దప మనఁగఁ బ్రజా, పతి యన సత్యంబునకు నపరనామంబుల్
ప్రతులార సత్య మన న, వ్రితతనుహిమ [1]మైనపరమవేద్యము సుండీ. 106

క. కావునఁ గామక్రోధన,మావేశము లెడల విడిచి యనవరతంబుకా
సేవింతురు సత్యము దృఢ, భావాకలనమున యోగపరినిష్ఠాత్ముల్ 107

వ అది హితంబు దత్ప్రాప్తికి నుపథంబు సెప్పెద వినుండు. 108

క. చతురాశ్రమములును జరణ, చతుష్టయము గాఁగ వర్ణసముదయసంసే
వ్యత నొప్పెడుధర్మము సుం, డతులంబు శివప్రదంబు నగుపథ మరయన్. 109

వ. నాలు గాశ్రమంబులకు సామాన్యంబ యధ్యాత్మవిత్తంబు లేక పరతత్త్వంబు
నొంద రామి మారుతాదిత్యేంద్రప్రజాపతులకును లోనుగా నిట్టిద యధ్యాత్మ
దర్శనం బనం జతుర్వింశతితత్త్వావలోకనంబు గావున దత్త్వంబులు వివరించెద.

తే. అంబరాదిభూతములు శబ్దాదిగుణము
లింద్రియము లిరుదెఱఁగు మునీంద్రులార
మన మహంకారబుద్ధు లిట్లొనరి ప్రకృతి
గలయ దత్త్వచతుర్వింశకత్వ మొందు 111

క వినుఁడు ప్రభవవిలయజ్ఞా, ననిరూఢము గాఁగ వీని నైజ మఖిలముం
గనిన భవమోహ మొందఁడు, గనుఁ బరతత్త్వంబు నతఁడు గతకల్మషుఁడై.

వ. అని నిర్దేశించి యద్దేవుండు వెండియు. 113

క. వ్యక్త మనిర్వాచ్యం బ, వ్యక్తము సుస్థిరము ధ్రువము [2]వ్యాపిత్వధురా
యుక్తము కలితగుణత్రయ, శక్తి నవద్వారపుర మసాధ్యము సుండీ. 114

క. తత్సాధనంబు దద్గత, చిత్సలభత్వప్రసిద్ధిఁ జేయుఁ ద్రిగుణసం
పత్సారవంత మది గుణ, జిత్సువ్రతు లైనవారిచే సాధ్య మగున్. 115

సీ. సంయమివరులార సత్త్వరజస్తమోనామరూఢములు గుణంబు లవియు
నన్యోన్యమిథునత్వ మన్యోన్యసంశ్రయ మన్యోన్యసంకలితానువృత్త
భావ మన్యోన్యోపజీవనాచరణంబు గలిగి దుర్బోధత్వగాఢభంగు
లై యుండుఁ దమము నియమితమైనరజస్సుఁ దన్నియమమున సత్త్వంబునడచు

తే. సత్త్వ [3]మడఁగినచోఁ దమశ్చరిత మెసఁగు
లోభశోకసమ్మోహనిద్రాభయములు

1 మైన పదమవేద్యము 2 వ్యాపిత్వనశా, యుక్తము. 3 మెడలినచోఁ.

వికృతిదుర్ధ్యానమాఢ్యపాపకృతికోప
[1]శాఠ్యమాత్సర్యములు దమస్సంభవములు. 116

ఉ. పాములుఁ దేళ్లునుం బసులుఁ బందులుఁ గుక్కలు మీలుఁ గోళ్లులుం
జీమలుఁ గాకులుం గ్రిములు జింకలు నక్కలు గొంకనక్కలు
న్దోమలు మ్రాఁకులుం బోదలు నోవులఁ బీడలఁ బొందువారు మున్
తామసభాగు లట్ల మఱి తద్వివిధజంతువు లెన్ని యన్నియున్. 117

క. ఇవి తామసంబు లని గుణ, నివహములోఁ గీడు వాప నేర్చునతఁడు త
ద్వివిధవికృతినిరసనహే, తువివేకము గలుగఁ గా నధోగతి దలఁగున్. 118

చ. బలమును శౌర్యమున్ [2]సుదముఁ బ్రాభవమున్ సుఖదుఃఖభాగితా
కలనముఁ జెల్మి సేఁతయును గాంక్షయు నొల్లమియుం బ్రతాపముం
గలహము నీర్ష్యయున్ బహువికల్పపుభావలుఁ గామినీజనం
బులయెడ గాఢరాగతయు బొంకును నుబ్బు రజఃప్రభూతముల్. 119

చ. అవి దొలుబాముసం గలుగునట్టిజనంబులు నీతు లిట్టి వి
ట్టివి యవినీతు లన్మతిపటిష్ఠత గల్గి త్రివర్గవర్తనం
బువెరవు నొంది యర్థములఁ బొంపిరి వోవుచుఁ గామసౌఖ్యవై
భవములఁ గ్రాలుచున్ మనుజభావనిరూఢతఁ బొల్తు రెంతయున్. 120

క. రాజసగుణములకుం గల, నైజ మెఱుఁగు వారు తజ్జనకవైకృతముల్
ధీజితములు గావింపఁగ, నోజ గలిగి శుభదవృత్తి నొందుదు రెందున్. 121

సీ. సంతోషమును బ్రకాశత్వంబుఁ బ్రియమును నానందమును గరుణాభిరతియు
క్షమయును సత్యంబు శౌచంబు ధృతియు నకార్పణ్యమును దితిక్షయునహింస
యునునార్జవంబును ననసూయయును గ్రోధరాహిత్యమును ననంరంభతయును
సమత దాక్షిణ్యంబు శ్రద్ధధానతయు నక్రూరభావంబు హ్రీగౌరవంబు

తే. సత్త్వజాతంబు లివి పూర్వజన్మసంకలితము లైనట్టివా రహంకృతి మమత్వ
మర్థతృష్ణ గామార్తి లేకతులబోధభరితులై యూర్ధ్వలోకవైభవముగం౦ద్రు.

క. వినుఁ డాగుణంబు లన్నిటిఁ, గనుఁగొని తత్తదనువృత్తి గలుగనివాఁడ
ప్పునిచే భుజింపఁ గాఁ బడఁ, డనఘాత్మకులార మ్రింగు నతఁ డారాశిన్. 123

వ అని చెప్పి యప్పరమేష్ఠి మఱియును. 124

సీ. వేఱ్వేఱ యుండవు వినుఁడు గుణంబు లన్యోన్యసంకలితంబు లగుచుఁ బరఁగు
సంగతత్వమునన సంసారయాత్రాప్రవర్తనం బొనరించు వానిలోన
నెయ్యదిమిగులఁదోఁపిచ్చుఁ దజ్జన్యంబు లొలయు బాయుటయునొక్కొక్కమాటు
గలుగు [3]దమం బెఱుఁ గలి యధికం బైన స్రోత స్సధోముఖ స్రుతి రజస్సు

ఆ. వెరిఁగినపుడు మధ్యసరణి సత్త్వము వృద్ధిఁ, బొంద నూర్ధ్వవృత్తిఁ బొందు వీని

2 శౌర్యమాత్స. 2 మదము 3 దమంబు ఫేర్కని.

మును [1]ప్రకారభేదమున నెఱింగించితి, నవి నదుత్తరంబు లనఘులార. 125

క. స్రోత స్సన [2]జీవగమన, హేతు వగుదశావిశేష మీగుణమునఁ దా
నీతెరువు నొందు నని కనుఁ, డాతతమతులార కరణ మగు నది స్రోవన్. 126

వ. గుణత్రయంబునుం స్రోచుట మేలది స్రోపువడు నట్టివితృష్ణత్వంబు లేకుండు నేని.

క సాత్త్వికులకు దివము రజో, మత్త్వకలితవర్తనులకు మధ్యభువనవా
సిత్త్వముఁ దామసులకు నీ, చత్త్వకరాధోజగంబు సంప్రాప్త మగున్. 128

క ధర్మార్థకామగోచర, కర్మములకు సాత్త్వికాదికప్రకరవికా
రోర్ములు హేతువు లగు నిష్కర్మత కేతద్విధూతి గారణము సుఁడీ. 129

క. క్రమమునఁ బ్రాణంబు నపానము సత్త్వంబును [3]రజస్సు నాకుం జూడఁగ
యమివరులార యుదానము, దను మిట్టుల శ్రుతియు సువిదితంబుగఁ జెప్పున్.

క. జపమును దానము యజ్ఞముఁ, దపమును గర్భజనచిత్తదశలను సత్త్వ
వ్యపహితము లగుట నడచుం, ద్రిపథంబుల సాత్త్వికపుగతియ మేలెందున్.

క. వినుఁ డెక్కువ దక్కువ లే, కనయము నెనసిన గుణత్రయంబును జూరే
వినుతావ్యక్తం బనఁగాఁ, జనుతత్త్వము శివ మచలము శాశ్వత మరయన్. 132

క సదసత్ప్రకారనిత్యం, బది దాని నెఱుంగునాతఁడు విజ్ఞా
నదశావధూతగుణుఁడై, యదీనగతిఁ బొందఁ గను నిరామయపదమున్ 133

వ. అని యుపదేశించి విరించి వెండియు. 134

మనోబుద్ధ్యహంకారాది తత్త్వప్రకారము

సీ. అవ్యక్తమునను మహత్తత్త్వ ముదయించు నది బుద్ధి మతి ధృతి ఖ్యాతి సంవి
దుపలబ్ధినామంబు లొంది యెందును గని విని చని కావించి విభుత నొప్పు
దాన నహంకారతత్త్వంబునకుఁ గల్గుఁ బ్రభవంబు వినుఁడు తద్భావితాత్మ
కం బై ప్రవర్తించుఁ గార్యనీతుల లోక మఖిలంబు సర్గత్రయప్రజనితు

తే లధ్యయనమును వ్రతమును నధ్వరంబుఁ
దపము మొదలైనక్రియ లందుఁ దగిలి నడచు
నెల్ల దద్వ్యాప్తిఁ జేసియ తెల్ల మింత
జగము రంజిల్లు దాని తేజంబువలన 135

క వినుఁ డాతత్త్వంబుల సంజనితము లగు మేదినియును జలమును దేజం
బును వాయువు నాకాశము, ననఁగ మహాభూతములు నిరతిశయమహిమన్

తే. తద్గుణంబులు సూరె గంధంబు రసము, రూపసంస్పర్శశబ్దముల్ రూఢభంగిఁ
బరఁగు నివ్విషయములపాల్పడ్డమనసు, గలుగు జంతువు మోహాంధకారమొందు.

---

1 ప్రకాశభేదముల నెఱిం. నవి సుదుస్తరంబు 2 ద్రిదివగమన 3 రజస్సునకుఁ జూడఁగ సం, యమి

క. దీన సకలజంతువులును, లీనము లగుచుండుఁ దమ మలీనస్మృతిధై
ర్యానూనం బగునిర్మల, మానసమునఁ బొరయ నీరు మహితార్యజనుల్. 138

క విషయంబులు నశ్వరములు, విషసన్నిభములు సమగ్రవికృతిజనకముల్
ధిషణాగుణముల నెల్లఁ గ,లుషములుగాఁ జేయు మోహలోభకరము లై. 139

ఆ. మాంసశోణితాస్థిమయశరీరంబులఁ, దారు గాఁగ [1]లగ్గ తలఁచునట్టి
కృపణజనులు వీని కీడు గానఁగ లేక, చిక్కి చెడుదు రింత నిక్కువంబు 140

వ. పండితులు వీనిచేతం జెడ రని పలికి పద్మసంభవుండు వెండియు 141

తే అంతరాత్మ యనంగఁ బ్రాణాదిపంచ,కమును వాఙ్మనోబుద్ధులుఁ గా నిరూఢి
గలుగు నీయష్టకంబు లోకమున కెల్లఁ, దా నుపాదానకారణత్వముఁ బహించు.

వ. ఇవ్విధంబునం గనుంగొనుట బోధంబునకు నిధానంబు. 143

సీ విను డహంకారసంజనితంబు లగుచక్షు రాదికబుద్ధీంద్రియములుఁ బాయు
ముఖ్యకర్మేంద్రియములును మనంబును నేకాదశేంద్రియానీక మీక
డించినం దడిఁ బడి కుందక యం దెది యింపేనిఁ దననంక కీడ్వఁ జాలు
బుద్ధితత్త్వము గల్గుశుద్ధాత్మకుఁడు పరతత్త్వంబు గనుటకుఁ దా వలంతి
తే యని యెఱింగించి మఱియు నిట్లనుజుండు, స్వేద ముద్భిద మండ మనీవఁ బుట్టు
నధమమధ్యమోత్తమదశలైన భూత,రాసు లత్యుత్తమములు జరాయుజములు.

వ భూతతారతమ్యజ్ఞానంబు మాననీయం బగుట నిట్లు సెప్పితి నధ్యాత్మాదులం
జెప్పెదఁ దద్వేదిత్వంబు విద్యామూలం బై యుండు నవధానంబుతో వినుండు.

క. అంబర మాది యనిల తే,జోంబుధరలు వరుసతోడ నగుఁ జూరె ద్వితీ
యంబుఁ దృతీయంబుఁ జతు,ర్థంబును బంచమము భూతతతి య ట్లుండున్. 146

వ. అధ్యాత్మాదులు భూతాధిష్ఠానంబులు గావున భూతంబుల ము న్నుపన్యసించితి.

సీ. శ్రోత్ర మధ్యాత్మంబు సూరె శబ్దం బధిభూతంబు దిశలు ప్రబుద్ధులార
యధిదైవతము చర్మ మధ్యాత్మ మందలిసంస్పర్శ మధిభూతసంజ్ఞకంబు
దానికి నధిదైవతంబు విద్యుత్తు నేత్రంబు దా నధ్యాత్మకంబు రూప
మధిభూత మాదిత్యుఁ డధిదైవతము జిహ్వ యధ్యాత్మకము రస మారయంగ
తే దానియధిభూత ముడుపతి తదధిదైవ,తంబు ఘ్రాణమధ్యాత్మంబు దలఁప గంధ
మంచితాధిభూతము తదీయాధిదైవ,తంబు మారుతమండ్రు విద్వజ్జనములు. 148

వ. ఇది బుద్ధీంద్రియప్రపంచంబు 149

సీ. పాదపాయూపస్థపాణివాగ్వర్గంబు కర్మేంద్రియములు సత్కర్ములార
యధ్యాత్మములు వాని కగు నధిభూతముల్ గంతవ్యమును విసర్గమును శుక్ర
ముఁ గ్రమవృత్తిమై వినుఁడు కర్తవ్యవక్తవ్యంబులును నధిదైవతములు
బభ్రుమిత్రప్రజాపతిశక్రవహ్నులు మఱి యహంకారంబు మనసు బుద్ధి

---

1 నాత్మఁ దలఁచు,

తే. పూజితాధ్యాత్మకము లధిభూతవృత్తి
వెలయు నభిమాన [1]మంతవ్యములును నిశ్చ
యంబు నధిదైవతము [2]రుద్రుఁ డమృతకరుఁడు
బ్రహ్మ యిది వేదవాక్యనిర్ణయము తెలుఁగు 150

ఆ. ఇట్లు దెలియు నెఱిఁగి యింద్రియంబుల నింద్రియార్థములను భూతసార్థమును దె
మల్చి చిట్ల కుంపి మనసున నొదిఁగించు, టనఘులార భవనిరాసకంబు. 151

అని నిర్దేశించి నీరజాసనుం డాసంయమివరులతో సూక్ష్మభావత్వసంపాదినియు
శివయు నగునివృత్తి తెఱం గెఱింగించెద ననుమాట ము న్నాడి యి ట్లనియె.

సీ. కమఠంబు దనయంగకముల నెట్లట్లు కామముల విద్వాంసుండు మరలఁదివుచుఁ
గామంబుల మరల్పఁ గానోపు ధీరుండు విరజుఁడు దై ముక్తి తెరువు గాంచు
నింద్రియంబులు పదియింటిని గుదియించు టెక్కుడు వెర వది యింధనముగ
నాత్మాగ్ని వెలుఁగు భూతావలి నాత్మఁగాంచినసూక్ష్మతత్త్వదర్శనము గలుగు

తే. భూతపంచక జలధి రోగాతిశోక, సహితభోగలవాంశకాశ్రయము దీని
విభులు గాముండుఁ గ్రోధుండు వీరి గెల్వ, వచ్చినప్పుడ యది గడవంగవచ్చు.

ఆ. మనసు మనసునంద మడఁచి యాత్మని నాత్మ,యందకాంచునట్టి యతఁడు సర్వ
విదుఁడు సకలభూతవితతియందునుఁ దనుఁ, గను చు నుండు నిర్వికల్పకముగ. 154

తే. ఆత్మ తత్త్వ మేకంబ దీపాంతరములఁ
[3]గలుగఁజేయు ప్రదీపంబుకరణి నావ
హించు రూపాంతరముల నయ్యెలమియును బు
ధుండు గనుఁగొని భ్రమయక యుండు నొకట 155

తే. ఆపరంజ్యోతి పేళ్లు లర్యముఁడు వరుణుఁ
డనిలుఁ డగ్ని సోముఁడు విష్ణుఁ డజుఁడు శివుఁ డ
నంగఁ బరఁగుశబ్దములు సన్మతులు దానిఁ
బ్రియతు లయి భజియింతురు నియతులార. 156

వ. అని చెప్పి యచ్చతురాననుం డమ్మౌనసీయులతో మఱియు ని ట్లను ధర్మంబునకు
నహింస లక్షణం బధర్మంబునకు హింసయు దేవతలకుఁ బ్రకాశత్వంబును
మనుష్యులకుఁ గర్మంబును నాకాశంబునకు శబ్దంబును వాయువునకు స్పర్శం
బును జ్యోతిస్సునకు రూపంబును జలంబునకు రసంబును బృథివికి గంధంబును
భారతికి శబ్దంబును మనంబునకుఁ జింతయు బుద్ధికి వ్యవసాయంబును దదీయ
మహత్తత్త్వస్వరూపంబునకు ధ్యానంబును నవ్యక్తంబునకు సాధుత్వంబును
యోగంబునకుఁ బ్రవృత్తియును జ్ఞానంబునకు సన్న్యాసంబును లక్షణంబులు
లక్షణజ్ఞానంబు పరతత్త్వపరిజ్ఞానంబునకు హేతుభూతంబు. 157

1 సంకల్పములును. 2 వేధ యమృతి 3 గనఁగఁజేయు.

ఆ. స్థానపూర్వమైనసన్న్యాసకలనంబు, పరమగతి నొనర్చు భవ్యులార
ద్వంద్వరహితుఁ డై నతని జరామృత్యువని, స్మరణకరణ ప్రముఖ ధర్మ ముండదు. 158

అవ్యక్తనామతత్త్వనిరూపణప్రకారము

సీ. అవ్యక్తనామకం బగుతత్త్వమునందు సలింగంబు పురుషుఁ డలింగుఁ డగుఁడు
క్షేత్రంబు నెఱుఁగుట క్షేత్రజ్ఞుఁడనఁ జను క్షేత్రంబు నాఁగఁ బ్రకృతి యనంగ
నవ్యక్తమునకు నామాంతరంబులు గుణప్రభవమాతత్త్వమా స్వభావగుణము
లెఱుఁగవు చేతనాహీనముల్ గాన యయ్యంతరాత్ముఁడు సత్క్రియాప్రపంచ
ఆ. మెఱుఁగు నిట్టు లగుట యెఱిఁగి గుణమ్ములు, విడిచి నిలిచి తత్త్వవేది యంత
రాత్మవేశమున ననచలనిరామయావ్యయపదంబు నందు ననఘులార. 159

వ. అని వెండియు. 160

సీ. జ్యోతిస్సులందు వర్యుఁడు రవి భూతంబులం దగ్ని యగుఁడు విద్యలఁ బ్రధాన
సావిత్ర దేవతాసమితిఁ బ్రజాపతి ఘనుఁడు వేదములు ముఖ్యంబు ప్రణవ
మనిలచయమ్మునఁ బ్రాణ[1]మగ్ర్యము ఛందములకు గాయత్రి యగ్గలము పశువు
లకు మేటి యజ మఖులచతుష్పదములకు ధేనువు మిక్కిలి మానవులకు
తే. బ్రాహ్మణుండు నరస్థుండు పక్షులందు, శ్యేన మధికంబు యజ్ఞవిధానములను హుతం
తంబు సర్వయుగములఁ గృతంబు మేలు, ధాతువర్గములోన సువర్ణము ప్రసిద్ధి. 161

సీ. యవ లోషధులలోన నన్నంబు భక్ష్యభోజ్యములందు జలము పేయములలోన
నమరాచలము పర్వతములలోఁ బ్లక్షంబు దరువులలోన నూర్ధ్వంబు దిశల
జాహ్నవి నదులందు సాగరంబు సరస్సులందు గృహస్థత్వ మాశ్రమముల
నెక్కుడు ధారయ నెక్కుడు ఘనుఁ బ్రజాపతులం దచింత్యాత్మకుం డైనయట్టి
తే. విష్ణుఁ డెక్కుడు నాకంటె వినుఁడు తెలియ, నీశ్వరుఁడు దేవతావలి కెల్ల నెక్కు
డతఁడు నా నేననఁగ విష్ణుఁ డనఁగ వస్తు, వొక్కఁడ మూర్తిత్రయంబు ననఘులార.

క. నెఱయఁ బ్రధానపదార్థము, లెఱుఁగుట పరిబోధమూలల మెఱుఁగల కెల్లన్
మెఱుఁ గిడుట నమ్ము మువ్వుర, గుఱుకొని యెఱుఁగ నెఱింగికొనుట పెంపునన్.

క. దివసము రాత్రియునుం బోరిఁ, బ్రవర్తనముఁ బొందుచుండు పగిదిని సుఖసం
భవదుఃఖ జననములు జంతువులకుఁ గలుగు వల దుబ్బ[2]దురపిల్లంగన్. 164

తే. పొదలుఁ దఱుఁగుటకై పొడ[3]వొదవుఁ బడుట
కై కడను జేరఁ బాయుటకై జనించుఁ
బోలియుటకునై సుఖంబును బొందు దుఃఖ
మందుటకునై పదార్థము లఖిలములును. 165

క. జ్ఞానము సవిశేషస్థితి, దానికి నాశంబు లేదు దానిఁ దెలియుటకై
మానాహంకృతిసుమతులు, మానిననిర్మలుఁడు మోక్షమార్గముఁ గాంచున్

---

1 మాద్యము. 2 దురపిల్లంగన్. 3 పెదుగుఁ...గై కడుం జేరఁ.

వ. అని వివరించి విరించి యానసమంచితాచారులతోడ నాశ్రమప్రకారంబు లెఱిం
గించెద నని పలికి యి ట్లని యుపన్యసించె. 167

సీ. గురునకుఁ బ్రియహితకరుఁ డయి వేదాధ్యయన మొనరించుచు [1]నశన మమల
భిక్ష [2]నొనర్చుచు బిల్వపలాశదండములలో నొకటి ధార్యముగఁ జేసి
స్నానశీలుఁడు బ్రహ్మచర్యపరుండును నియమితేంద్రియుఁడును నిత్యశుచియు
యజ్ఞోపవీతియు నబహుభాషియు మేఖలాఢ్యుండు నై శయనాసనప్ర
తే. చారవిధములు సముచితా[3]చరితములు గ, సత్యధర్మనిరూఢుఁడై శాంతి గలిగి
వేల్మియిరుప్రొద్దు నడపుచుఁ గల్మషంపుఁ, బనుల కెలయక వర్తించు బ్రహ్మచారి.

సీ. అర్హప్రకారసమావర్తనుం డయి నిజదారనిరతుండు నిర్మలప్ర
చారుండుఁ బంచయజ్ఞపరుండు నతిథిశిష్టాశియు శుక్లవస్త్రాన్వితుండు
శక్త్యనుగుణదానశాలియు నచపలేంద్రియుఁడును శుచియు మైత్రీపరుండు
స్వాధ్యాయశీలుండు సద్వ్రతనిష్ఠుండు నై యాజనంబు నధ్యాపనంబు
ఆ. శక్య మైనఁ జల్పి క్షమ గల్గి సత్ప్రతి,గ్రహ మొనర్చి మిత్త్రులహితు లనక
మాటకార్యమునను మధ్యస్థుఁ డై గృహ,స్థుండు నడచు దురితదూరుఁ డగుచు.

సీ. గ్రామంబు దొఱఁగి యరణ్యస్థలంబునఁ
బర్ణశాలావాసపరత నొంది
స్నానతంత్రము రెండుసంధ్యల నడపుచు
బ్రహ్మచర్యవ్రతభాసి యగుచుఁ
బూరిపంటలు ఫలంబులు మూలములు శాక
సముదయంబును నశనముగఁ గొనుచు
నజినంబు వల్కల మంబరంబుగఁ గొని
శయనకృత్యంబు భూస్థలి నొనర్చి
తే. యతిథులకు నెడ మిచ్చి యాహారములను
భక్తి నాత్మీయములలోనఁ బంచి పెట్టి
యధ్యయనహోమశీలుఁ డై యన్నియింద్రి
యముల గెలిచి వానప్రస్థుఁ డతిశయిల్లు. 170

క. ఈమూఁడాశ్రమములలో, నేమిట వర్తించువార లేనియు ముక్తిం
గామించినఁ జొరఁ దగు వి,ద్యామూలాచార మైన యత్యాశ్రమమున్. 171

సీ. సర్వభూతదయానుషంగంబు గలిగి యతీతవస్తువులఁ జింతింప కెద న
నాగతంబులమీఁద నాసనేయక వర్తమానలబ్ధము లుపేక్షానిరూఢిఁ
గూర్చు చంగంబులఁ గూర్మ మె ట్లట్ల యింద్రియముల లోనికిఁ దిగిచికొనుచు
సముచితకాలభిక్షాచర్య దొరకొన్న యంతన నిజదేహయాత్ర నడపి

1 నన్న మమల 2 జరించుచు. 3 చారములుగ, నాచరించుచు స్త్రీజన త్యాగ మొంది, ప్రేల్మి.

వ. అని వివరించి విరించి యానమంచితాచారులతోడ నాశ్రమప్రకారంబు లెఱిం
గించెద నని పలికి యి ట్లని యుపన్యసించె. 167

సీ. గురునకుఁ బ్రియహితకరుఁ డయి వేదాధ్యయన మొనరించుచు [1]నశన మమల
భిక్ష [2]నొనర్చుచు బిల్వపలాశదండములలో నొకటి ధార్యముగఁ జేసి
స్నానశీలుఁడు బ్రహ్మచర్యపరుండును నియమితేంద్రియుఁడును నిత్యశుచియు
యజ్ఞోపవీతియు నబహుభాషియు మేఖలాఢ్యుండు నై శయనాసనప్ర
తే. చారవిధములు సముచితా[3]చరితములు గ, సత్యధర్మనిరూఢుఁడై శాంతి గలిగి
వేల్మియుఁ బ్రొద్దు నడపుచుఁ గల్మషంపుఁ, బనుల కెలయక వర్తించు బ్రహ్మచారి.

సీ. అర్హప్రకారసమావర్తనుం డయి నిజదారనిరతుండు నిర్మలప్ర
చారుండుఁ బంచయజ్ఞపరుండు నతిథిశిష్టాశియు శుక్లవస్త్రాన్వితుండు
శక్త్యనుగుణదానశాలియు నచపలేంద్రియుఁడును శుచియు మైత్రీపరుండు
స్వాధ్యాయశీలుండు సద్వ్రతనిష్ఠుండు నై యాజనంబు నధ్యాపనంబు
ఆ. శక్య మైనఁ జల్పి క్షమ గల్గి సత్ప్రతి,గ్రహ మొనర్చి మిత్త్రులహితు లనక
మాటకార్యమునను మధ్యస్థుఁ డై గృహ,స్థుండు నడచు దురితదూరుఁ డగుచు.

సీ. గ్రామంబు దొఱఁగి యరణ్యస్థలంబునఁ
బర్ణశాలావాసపరత నొంది
స్నానతంత్రము రెండుసంధ్యల నడపుచు
బ్రహ్మచర్యవ్రతభాసి యగుచుఁ
బూరిపంటలు ఫలంబులు మూలములు శాక
సముదయంబును నశనముగఁ గొనుచు
నజినంబు వల్కల మంబరంబుగఁ గొని
శయనకృత్యంబు భూస్థలి నొనర్చి
తే. యతిథులకు నెడ మిచ్చి యాహారములను
భక్తి నాత్మీయములలోనఁ బంచి పెట్టి
యధ్యయనహోమశీలుఁ డై యన్నియింద్రి
యముల గెలిచి వానప్రస్థుఁ డతిశయిల్లు. 170

క. ఈమూఁ డాశ్రమములలో, నేమిట వర్తించువార లేనియు ముక్తిం
గామించినఁ జొరఁ దగు వి,ద్యామూలాచార మైన యత్యాశ్రమమున్. 171

సీ. సర్వభూతదయానుషంగంబు గలిగి యతీతవస్తువులఁ జింతింప కెద న
నాగతంబులమీఁద నాససేయక వర్తమానలబ్ధము లుపేక్షానిరూఢిఁ
గూర్చు చంగంబులఁ గూర్మ మెట్లట్ల యింద్రియముల లోనికిఁ దిగిచికొనుచు
సముచితకాలభిక్షాచర్య దొరకొన్న యంతన నిజదేహయాత్ర నడపి

---

1 నన్న మమల. 2 జరించుచు. 3 చారములుగ, నాచరించుచు స్త్రీజన త్యాగమొంది, వ్రేల్మి.

తే. గ్రాస మాచ్ఛాదనంబు దక్కంగ నెవ్వఁ డర్థి నెయ్యది యిచ్చిన నంద కేక
వారభోజి యగుచు నమస్కారసఖ్య, నుతినిరాకృతిసహితుఁడై యతి వెలుంగు

క. అనసూయయు నక్రోధం,బును దమమును బ్రహ్మచర్యమును బుజుభావం
బును సత్యంబు నపైశున,ము నహింసయుఁ జూరె యతికి ముఖ్యవ్రతముల్.

తే. వృక్షమూల నదీతీర విజననిలయ, విపినగిరిగుహానిత్యవివిక్తదేవ
సదనవాసి యై కౌటిల్య [1]సాధ్యవస్తు, సంచయనములుడిగి యతి సంచరించు

క. తనమేలు ప్రకాశింపక, తనుఁ గనుఁగొనునట్టి జను లుదాసీనతమై
నునికికిఁ దగియెడుచందం,బున వర్తించుయతి సర్వముక్తత నొందున్. 175

వ. అని యెఱింగించి మఱియును 176

సీ. సన్న్యాస మనఁ దపశ్చరణంబు పేరు తపోజ్ఞానముక్తిప్రబుద్ధులైన
జనము లచింత్యం బజర మమృతంబు నా వెలుఁగుతత్త్వము గండ్రు వీతతామ
సము నవధూతరాజసము నై శుద్ధసత్త్వాశ్రయం బగు హృదయంబు గలుగు
వారు తపోవృత్తి వలన సుక్షేమమార్గంబున నడతు రేకత్వశోభి

తే. మహితనానాత్వ మనఁగ సమస్తభూత
సముదయస్థ మై యున్న తత్త్వము ప్రకాశ
మగుట నఖిలగతులఁ దోఁచు నవ్విధంబు
గలుగు బుధుఁడు నిర్ద్వంద్వుఁడై కాంచు ముక్తి. 177

వ. అవ్యక్తప్రభవంబును బుద్ధిస్కంధంబును నహంకారవిటపంబును మహాభూతోపశాఖంబును నింద్రియకోటరంబును సంతతాశాపల్లవంబును శుభాశుభఫలంబును నై సంసారవృక్షం బొప్పుచుండు. 178

క. జ్ఞానాసి నది నఱికి యభి,మానాహంకార దూరమతి యగుపురుషుం
డానంత్యము ప్రస్ఫుటముగఁ, గానంగా నేర్చు విగతకల్మషులారా. 179

ఆ. నిమిష మైనఁ బరమనియతి నాత్మని నాత్మ
యంద కనినఁ దెలివు [2]నారఁ బడసి
బోధమహితమునుల పొందునవ్యయగతిఁ
బొందఁ గండ్రు ప్రకృతి పొందు దొఱఁగి. 180

ఆ. పరమనియతి యనఁగఁ బ్రాణ సంయమనంబ, యది క్రమాభివృద్ధి నలవరింపఁ
గాఁ బ్రనాదసిద్ధి గలిమి ధ్రువం బవ్వి, శేషకలన మిష్టసిద్ధిఁ జేర్చు. 181

క. అవ్యక్తతత్త్వజాతము, భవ్యము సత్త్వంబు దురితపంకహరం బై
యవ్యయ మమృత మనింద్రియ, భావ్యం బగుతత్త్వమొండఁ బ్రాఁకగుఁ జుండీ.

వ. కావున. 183

తే. సత్త్వభావనకంటెఁ బ్రశస్త మైన, కృత్య మరయంగ లే దండ్రు నిత్యవస్తు

1 శాత్యవస్తు. 2 నలరి వారు.

నమ్యగధిగమసిద్ధికి సంయమప్ర,సిద్ధు లాగమతంత్ర ప్రసిద్ధులార. 184

క వినుఁడీ సత్త్వస్థుఁ బురుషుఁ, గనుఁగొను టనుమానకలనఁ గాని మనము ద
క్కి_న తెఱఁ గేమిట నైనం, గనుఁగొనియెడ మనుట వెరవు గా కుండుఁ జూడీ.

సీ ఇట్లగు నెట్లనియెదరేని సత్యంబు సంతోషమును నహింసయును ధృతియు
క్షమయు నార్జవమును సన్న్యాసమును బరిత్యాగంబు విజ్ఞానయోగదశయు
సాత్త్వికంబులుగాన తత్త్వవిజ్ఞనము లీ యనుమానమునఁ బురుషాధిగమముఁ
బడయుట యొప్పెడుపదమంద్రుసత్త్వంబుఁబురుషుండు నొకఁ డనుబుద్ధిగొంద

తే ఱార్య లూఁదుదు రబ్లల యగు నుదుంబ
రమున మశకమ్ము వారి మీనము వసించు
నట్లు సత్త్వంబునం దంతరాత్ముఁ డుండుఁ
గాక యనియెడివారు పెక్కండ్రు గలరు 186

వ. అనిన విని యమ్మును లమ్మహితాత్మునితో ధర్మంబు లనేకవిధంబులు వీనిలో
నెవ్వం డెయ్యది యవలంబించె నదియ వాఁడు మే లను నే నున్నింటిమీఁద
నుం బరఁగినబుద్ధులు గలిగి యునిశ్చయదర్శనుల మయియుండుదు మిది ప్రధా
నానుష్ఠేయం బని యుపదేశింపవలయు సత్త్వపురుషసంబంధప్రకారంబును
బ్రస్ఫుటంబుగా నెఱింగింపు మనుటయు వారికి వారిజాసనుం డి ట్లనియె. 187

సత్త్వం బనశ్యానుష్ఠేయంబుగా నిరూపించుట

సీ. సకలధర్మములలో సర్వభూతాహింస మేటి యహింసానమేతుఁ డైన
వానికి నుత్తమ జ్ఞానోదయం బగు నది మోక్ష మొనరించు ననఘులార
కోరికమెయిఁ గర్మకారి యయ్యెడువాఁడు వొందుగతాగతంబుల ఫలాభి
లాషంబు లేక నిర్దోషత మే లాచరించిన ముక్తి సిద్ధించు వినుఁడు

తే. విషయి పురుషుండు సత్త్వంబు విషయ మిట్లు
భోక్తృభోజ్యత్వసంబంధమునఁ బొసంగి
యుండియును బద్మపత్త్రపయోలవంబు
కరణి నతఁడు తత్సంగంబుఁ బొరయకుండు. 188

క సత్త్వము ప్రదీప మాపర, తత్త్వముఁ గాంచుటకుఁ గాన తత్సాధనతా
[1]తత్త్వము వదలక చిత్తను,ఖత్వాకలిత మగు నెలవు గండ్రు కృతాత్మల్. 189

చ. అది సదుపాయ [2]మెందును నుపాయసమగ్రత లేమి సేర్వ ద
భ్యుదయము దూరమార్గమునఁ బొందెడుభద్రము నాహనాఢ్యుఁడ
నది నెఱి నుత్తరించి కనునందము నౌనహితుండుఁ గాంచు నొ
ప్పిదము విసాధనుం డయిన బే లెటు లొందఁగ నేర్చుఁ జెప్పుఁడా. 190

ఆ. ఇట్టు లగుట యెఱిఁగి యెఱిఁగియేనియును నె,ఱుంగ కేని బలిమి యొప్పుగడిగి

1 పత్త్వము...చిత్త్వసు,ఖత్వా 2 మెందు ననపాయసమగ్రత.

చేయుపని ఫలంబు సిద్ధింప కుండుట, కొలఁదిఁ బోక దుఃఖములును గలుగు.
క. స్థలపథమునఁ బోతమ్ము, జ్జలమార్గమునందు వాహనము వినియోజ్యం
బులు గా విమ్మెయి సాధన, కలనవిభాగజ్ఞుఁ డైనఁ గడచు దురితముల్. 192
వ. అని చెప్పి 193
తే. తటినిఁ దగ నుత్తరించునంతకును బోత
[1]మాదరించి తక్కొల్లనియట్లు పురుష
దర్శనము సంభవించునంతకును సత్త్వ
మూఁది పిదపఁ దత్సంబంధ ముడుగుఁ డనియె 194
వ. ఇట్లుపదేశించి మఱియు నిట్లను నవ్యక్తంబుగుణంబు మహత్తత్త్వంబు మహ
త్తత్త్వగుణం బహంకారం బహంకారగుణంబులు మహాభూతంబులు మహా
భూతగుణంబులు శబ్దాదులం దాకాశంబునకు శబ్దంబు గుణంబు వాయువునకు
శబ్దస్పర్శంబులు గుణంబులు తేజస్సునకు శబ్దస్పర్శరూపంబులు జలంబునకు శబ్ద
స్పర్శరూపరసంబులు గుణంబులు పృథివికి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులుగుణం
బులు శబ్దంబు మృదుఖరాదిబహువిధభేదంబులుగలిగియుండు స్పర్శంబు శీతో
ష్ణముఖ్యవివిధప్రకారంబులం బరఁగు రూపంబు శుక్లకృష్ణప్రభృతినానావిధం
బులం జను రసంబు మధురతిక్తాదిప్రచురభంగుల నడచు గంధంబు సురభితీక్ష్ణ
ప్రముఖానేకవిశేషంబుల వర్తించు నిట్లు పెక్కుచందంబులం జెల్లువిషయంబు
ల తెఱంగెఱుంగుట వానిఁ దొఱంగుటకుం దోడ్పడంజాలుననిచెప్పి వెండియు.
ఆ. భూమిముఖచతుష్కమునకంటె దివి యహం,కారతత్త్వ మంతకంటె దాని
కంటె బుద్ధి బుద్ధికంటెఁ బ్రకృతి యెక్కు, డన్నిటికిని బురుషుఁ డధికుఁ డరయ
క. భూతములతారతమ్యము, చేతోగత మైనయట్టి శిష్టజనము ప్ర
ద్యోతితుఁ డగుపురుషుఁ గని ని,రాతంకావ్యయపదంబు ప్రాపింపఁ గనున్. 197
సీ. పంచభూతంబులఁ బరఁగింపఁ గుదియింపఁ జాలుదక్షత వాని నేలుప్రభుతఁ
దనరు మనంబు రథ్యముల సారథి యెట్టు లట్లింద్రియంబుల నాఁగ నడప
నదియ వలంతి భూతాత్మకంబును బుద్ధి సన్నాహమును మనస్సారథికము
నింద్రియాశ్వము నైనయీదృశ్యరథంబున నభిమతగతి నంతరాత్ముఁ డొందు
తే. నెలమివర్తించునిట్లగు టెఱుఁగు బుధుఁడు, ఘోరసంసారమోహవాగురకులోను
గాక నిర్గుణపథమునఁ గ్రాలి కను ని,రామయము నవ్యయంబును నగుపదంబు.
వ. అని పలికి మఱియు. 199
క. శరనిధితరఁగలభంగిం, బొరిఁ బొరి నవ్యక్తమునన పుట్టు నడంగుం
సురనరధరణీరుహముఖ, చరాచరానేకభూతజాలము లెల్లన్. 200
క. అవ్యక్తాదికసకలము, నవ్యయుఁ డగుపురుషుఁ డాశ్రయంబుగఁ బరఁగుం

1 ఆశ్రయించి

సువ్యక్తంబుగ నిది గను, భవ్యులు వడయుదురు మోహబంధవిముక్తిన్. 201

క. వినుఁ డక్కనుటకు మూలం, బనఘం బగుతపము యగుట నతినిష్ఠఁ దపో
ధనసమ్యగ్విధనముపా, ర్జనం బవశ్యంబు వలయు సన్మతులారా. 202

సీ. భూరితపంబునఁ జూరె ప్రజాపతుల్ బహువిధసృష్టినిర్వహణనిపుణు
లైరి వన్యంబు లాహారంబులుగఁ దప మాదరంబునఁ జేసి కాదె మునులు
గాలత్రయంబు లోకత్రితయంబును గాంతురు విద్యల గౌరవంబు
లొదవుఁ దపంబున నొండువిధంబులఁ బడయంగ రానియెక్కుడుపదంబు

తే. లచ్చ మైనతపంబున వచ్చుఁ బడయ, బ్రహ్మవధమద్యపానాదిపాతకంబు
లెల్లఁ బాయుఁ దపఃకృతినిష్ఠతపము, పేర్మి సర్వభూతంబులుఁ బ్రీతిఁ బొందు.

క. మనుతాహంకృతిసహితత, పమునఁ బ్రజాపతిసమీపభవ్యపదము నం
యమి వొందు నిందు సందే, హ మొకింతయు లేదు నిర్మలాత్మకులారా. 204

క. మనుతాహంకారవిము, క్తము శుద్ధము నైనయచలితధ్యానముతో
[1]సమవేతం బగుతపమున, యమి గను సకలోత్తరావ్యయపదప్రాప్తిన్. 205

వ. అని చెప్పి వెండియు. 206

క తమము రజస్సుఁ దొఱఁగి స, త్త్వమునన రమియించి యగుణతత్త్వము గని స
త్త్వమును దిగవిడుచు వైరా, గ్యమహితుఁ డగుమునివరుం డకల్మషులారా.

క. పరమం బనంగ వేదాం, తరహస్యాత్మత వెలుంగుతత్త్వము నిక్కం
బరయంగ క్షేత్రజ్ఞుఁడ యను, పరిణతి గలయతఁడు సర్వపదవిదుఁడు సుఁడీ.

క. వృత్తివిశేషమునఁ జనిన, చిత్తము వెనుకఁ జని యందుఁ జేర్చి మనసు దా
నత్తెఱఁగునకుం దివియుమి, యుత్తమపురమాస్య నుండ్రు యోగమున మునుల్.

క. వినుఁ డవ్యక్తాంతం బగు, పని యెల్ల నవిద్య నొలయు బంధము [2]మమతం
బనుపడిన మృత్యు వమృతం, బనఁ జను నది నిర్మమత్వ మూరఁ గలిగినన్. 210

సీ. కర్మముల్ మే లండ్రు కర్మతత్పరులు బుద్ధాత్ములు విద్య వర్యత నుతింతు
రవిషోడశవికార యగుమూర్తిఁ గల్పించునది నిత్యుఁ డగ్రావ్యుఁడన వెలుంగు
పురుషునిఁ [3]దోఁచించు నరయంగఁ గర్మమయత్వంబు లేమి విద్యామయత్వ
మతనికి నైజ మై యతిశయిల్లుట శ్రుతి సాటు నిత్తెఱఁగుసుజ్ఞాన మేమ

తే. హాత్మునకుఁ గల్గి యుండు నయ్యార్యవర్యుఁ
డఖిలసంకల్పములఁ బాచి యాత్మ నాత్మ
యంద కాంచి యనామయ మజర మమృత
మనుపదమ్ముఁ బ్రాపించుఁ గృతాత్ములార. 211

వ. అని యిట్లు కమలగర్భుండు. 212

క. జ్ఞానపరినిష్ఠితాత్మకు, లైనవిముక్తిపదనిర్ణయజ్ఞులచే స

---

1 సముపేతం బగు. 2 మమయం, చనఁబడిన మృత్యు. 3 దోఁతెంచు.

వ్యానిత యగుగతి యది క,ర్మాను[1]గతివిర క్తజనసముంచిత సుండీ. 213

వ. అని నిర్దేశించి వెండియు 214

క కోరికలకుఁ జొరక యసం, గారూఢత గలిగి యెల్ల యందును సమతం
గూరిచచి త్తంబులు గల, సారాత్మకు [2]లీపథమునఁ జనుటకు శక్తుల్. 215

క చెప్పితి సర్వంబును నీ, చొప్పున నడవుఁ డెవఁ డొండు సొర నీకుఁడు మీ
రొప్పెడు తెరు విది దీనం, దప్పదు పరమపదసిద్ధి ధార్మికులారా 216

క అని యిట్లు కమలగర్భుఁడు, మునులకుఁ దత్త్వోపదేశమును జేసిన వా
రనవద్యసమాధికు లై, యనితరసులభ మగుసౌఖ్య మందిరి వత్సా 217

వ. అని పలికి గురుం డాశిష్యునితోడ 218

క నీవును నివ్వాక్యంబులు, భావంబున నెలవుకొలిపి [3]పరమసమాధి
శ్రీ వాటింపుము నిత్యప,దావాప్తి ఫలించు నీ కనాయాసమునన్. 219

క. అని గురుఁడు ప్రబోధించిన, మనమునఁ దెలి వొంది తత్సమంచితమార్గం
బున నడచి పొందె శిష్యుం, డనామయుం బజర మమృత మనియెడిపదమున్

చ. అని వసుదేవసూనుఁడు సమాదరమేదురచిత్తవృత్తిఁ జె
ప్పిన విని వారియుల్లముల పెంపిటు లుండునె వార లెవ్వరో
వినుటకు నాదుడెందమున వేడ్క జనించె నెఱుంగఁ జెప్పవే
యనుటయుఁ బార్థు మోముఁ గృప నమ్మహితాత్ముఁడు సూచి నవ్వుచున్. 221

క. అనఘ విను మే గురుఁడ నా, మనంబు శిష్యుండు విమలమానస నీపైఁ
బనుపడుప్రీతిం జెప్పితి, ననితరసులభాతిగుహ్య మగునిప్పదమున్. 222

క. విమలము నచలము నగుచి,త్తము నా దెస నేకభక్తితత్పరముగఁ జే
యుము నిత్యము నీయధ్యా,త్మము ననుసంధింపు పాసెదవు దురితములన్. 223

క. సమరమునప్పుడు నీ కీ, యమృతపదప్రాప్తి హేతు వగునప్యర్గో
ధము వివరించితి నచలత, రమింపు మిం దెపుడు శమధురాధుర్యుఁడ వై. 224

వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు జిష్ణున కధ్యాత్మవిద్య వివరించె నని చెప్పినఁ బరమగురుం
డును విశిష్టశిష్యుండును నగునప్పురుషవరులుమఱియు నెవ్విధంబునం బ్రవర్తిం
చి రాకర్ణించుకౌతుకంబు నామంబున నెసకం బెసఁగెడు మునీంద్రా యెఱిం
గింపవే యని యడుగుటయు. 225

చ. పరమదయావిధేయ పరిపాలిత వేదకలాప పక్వని
ర్భరశమసూక్ష్మతాతనువిభాసిత పన్నగతల్పభూషణా
దరభరితా పవిత్రపదతామరసస్మరణా పరావర
త్వరహిత పద్మజాదిసురవందిత పశ్చిమనాశనందితా. 226

క వినుత చతుర్వర్ణకసం,జనకముఖభుజోరుపాద సంవిదభేదా

---

1 ఘతివిర క్తి. 2 లిట్టి త్రోవఁ జనుటకు. 3 పరమసమాధిక్, శ్రీ.

మునిహృత్కమలమరాళా, జననమరణహరణచరణసరసిజలీలా. 227

మాలిని. పదనమదమరాలీ భక్తసంపోషశాలీ
విదళితసురవైరీ విశ్వలోకైకధారీ
మదరహితహితైషీ మాన్యయోగప్రతోషీ
సదవనపరచిత్తా సర్వనిర్మాణవేత్తా. 228

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యశ్వమేధపర్వంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

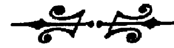
శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

అశ్వమేధపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

నగసుతాత్వమహితవి
ధానుతశశ్వల్లసల్లతావేష్టనహే
లానిత్యశాడ్వలతరు
త్వానుగుణఫలప్రదత్వ హరిహరనాథా.

—తాను ద్వారక కరుగవలయు నని యర్జునునిఁ గృష్ణుఁ డడుగుట—

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు ఫల్గును నఫల్గుః శారదుం జేసి శౌరి యతనితోడ

క. నాచిత్తము వసుదేవునిఁ, జూచుట గోరియును నీవు సుమనోవృత్తిం జూచి యనుమతి యొనర్చుట, వేచినయది నన్నుఁ బుచ్చువే ద్వారకకుఁ

చ. అనవుడు నక్కిరీటి దగనయ్యదువంశవరేణ్యుతోడ ని ట్లను నటు లేనిఁ బోవలయు హాస్తిపురంబున కిత్తెఱంగు సె ప్పిన నిను ధర్మనందనుఁడు ప్రీతిగ నందుల కన్చి పుచ్చు న య్యనుమతి గల్గునట్లు దగ నాడెద నవ్విభుపాల నచ్యుతా.

వ. అనిన విని దామోదరుండు దారుకు రావించి రథంబు పూన్పు మని నియో దదనంతరంబ ధనంజయుండు దమతోడం జనుదేరం దగుపరివారంబు స బడవాళ్లం బనిచె నొక్కింతసేపునకు దారుకుండునుం దేరాయితంబు సేసి బడవాళ్లునుం బరిజనంబులు సన్నద్ధులం గావించి సన్నిహితులం జేయ నా ర్జునులు [1]ప్రయాణోచితాలంకారాలంకృతులై రథం బెక్కి కరిన పథంబు గైకొని చనుసమయంబున

సీ. వినయ మారంగ గోవిందున కిట్లను గాండీవి దేవ నీకరుణఁ జేసి కౌరవసైన్యసాగర ముత్తరింపంగఁ గంటిమి గురు భీష్మ కర్ణముఖ్య

1 ప్రయాణోచితాలంకృతులై.

దుర్జయవీరుల నిర్జించితిమి నీవు శాస్త్రపయోధుల సమయఁ జేయ
వెనుక నేము జయంబు గొనుచు వచ్చితిమి తేజంబును బేరుసౌఖ్యంబు నతుల

తే. మైనభవదీయసుప్రసాదాతిశయము,కతనఁ బడసితి మప్రతిహతమహోధి
రాజ్యసంపూజ్యుఁ డయ్యె ధర్మజుఁడు సంశ్రి,తాభిరక్షణవ్రతనిరతాంతరంగ.

క. నీమహిమ వొగడఁ గొలఁదియె, దామోదర విశ్వసంవిధాతవు భవదీ
యామలతేజము యగ్ని,ష్టోమము గాలాత్మకత్వశోభివి కృష్ణా. 7

క. భవదీయశ్వసనము వా,యువు నీక్రోధముఁ బ్రసాదయోగంబును మృ
త్యువు లక్ష్మియు నీవలనన, యవుఁ బ్రీతియు మరణమును మహానందంబున్. 8

క. స్థావరజంగమమయజగ, దావిర్భావస్థితిక్రియావిలయంబుల్
నీవలనన యగు చుండును, భావాతీతుఁడవు సర్వపతివి ముకుందా. 9

వ. అని వెండియు. 10

—కృష్ణార్జును లింద్రప్రస్థమునుండి హాస్తినపురంబునకు వచ్చుట.—

క. నారదదేవలకౌశిక, పారాశర్యాదిమునులపలుకుల భీష్మో
దారవచనముల నిను నఘ,దూరా యే నెఱిఁగి యుండుదును సకలముగన్.

వ, కావున 12

క. నావలనికరుణపెంపున, నీవు ప్రసాదించినట్టినిరవద్యకవి
ద్యావిస్తారంబున దృఢ,తావిశదమతిఁ రమించెదం గ్రతుపురుషా. 13

వ. అని యిట్లు సభక్తికంబుగా సంభాషణంబు సేసిన వాసుదేవుండును వితతా దరవాక్యంబుల నభినందించె నప్పురుషవరు లట్లు సల్లాపంబులు సేయుచుం బోయి తమరాకకు సమలంకృతం బైనసామజపురంబు ప్రవేశించి ధృతరాష్ట్ర మందిరంబునకరిగి యక్కురువృద్ధుని గాంధారినిం బ్రణామవినయవిశేషంబులం బ్రీతులం జేసి కుంతీసమారాధనం బాచరించి విదురధౌమ్యయుయుత్సుసంజ యులదర్శనంబులు సముచితప్రకారంబులనడపి కౌంతేయాగ్రజు నత్యంతభక్తి పూర్వకంబుగా సమంచితవిధంబునం గాంచి తదాలింగనాద్యాదరణంబులు వడసి రప్పద్మనాభుండు నాఁడు సవ్యసాచిసదనంబున నతనిచేయుపూజావిధా నంబుల మానసం బలర వసియించి మఱునాఁడు మహనీయాస్థానమండపంబున నున్నయన్నరేంద్రుకడకునయ్యింద్రసుతుండుదోడనచనంజని సుఖగోష్ఠినుండె నట్టియెడనగ్గాండీవియప్పాండవపూర్వజునాననంబునఁజూడ్కినిలిపినిభృతుండై.

తే. కమలనాభుండు పెద్దయుఁ గాల మిచట
నున్నవాఁడు దండ్రియును సహోదరాది
సకలబంధులు నితనిదర్శనము గోర
కుండు రే వారిఁ జూడ నీతండుఁ గోరె. 15

క. ద్వారకకు నిమ్మహాత్ముఁడు, మీ రనునుతి సేయఁ జని యమేయగుణులు నా
సీరిని వసుదేవునిఁ గని, గౌరవ మెసఁగంగఁ దల్లిఁ గాంచి ముదమునన్. 16

క. తక్కటిసోదరుల సుతుల, నక్కునఁ బ్రియ మారఁ జేర్చి యప్పురజనులన్
మిక్కిలి మన్నన మక్కువ, నెక్కొనఁ గా నాదరించి నిలువక సుగుణున్. 17

సీ. దేవర యిప్పని దివ్యచిత్తంబునఁ జూచి మీ కెట్టులు సూచఁ బోలె
నట్టుల యుత్తరం బానతి యిత్తురు గాక నావుడు నధికప్రియమున
మాతులుఁ గాంచి యిమ్మాధవదేవుండు వసవమాటు గాఁగ నమస్కృతులును
నాలింగనంబులు నాచరించి హలాయుధుని దేవకీదేవిఁ గనినయపుడు

తే. భక్తి మనకున్నై పూజించి బంధుజనుల,నందఱను దత్తదాచిత్య మభినుతముగ
నాదరించి వారలకుశలానుయోగ,విధము నన్మత్కృతమ్ముగ విస్తరించి. 18

క. పరిజనయోగక్షేమము, లరసి పురజనమ్ములకుఁ బ్రియం బెసఁగఁగ వా
క్యరచనలుం గార్యసమా, చరణములు నొనర్చి నచివి నఖసత్కృతులున్. 19

తే. మఱియు వలయుకృత్యంబులుఁ దెలఁగుపఱుప
వలసినన్నిదినంబులు నిలిచి యశ్వ
మేధమునకు బాంధవజనమిత్రభృత్య
వర్గసహితుఁ డై చనుదెంచువాఁడు గాక. 20

క. అని ధర్మజుండు పలికిన, విని కృష్ణుఁడు సంతసిల్లి వినతుం డై గోం
తిని ద్రౌపదిఁ దగుమెయి వీడ్కొని తాను సుభద్రఁ దోడుకొని పోవుటకున్.

వ. గొంతి యెంతయుం బ్రియంబున ననుజ్ఞ సేయుటయు నస్తానుననుమతియుంగొని.

తే. వివిధవాహనారూఢులై విభవ మెసఁగఁ,బాండవేయులుఁ దక్కినబంధుజనులు
ననుప రాఁగ సాత్యకి దోడ నరుగుదేరఁ,బురము వెడలిరెయొక్కెడనిల్చి కరము నెమ్మి.

క. సముచితభంగుల నందఱఁ, గ్రమమున వీడ్కొని పథంబు గైకొని తనచి
త్తము దృష్టియుఁ బాండవము,ఖ్యముపై నొలయంగ నల్ల నరుగుచు నుండెన్.

ఆ. అట్లు మరలి మరలి యర్జునుం జూచుచుఁ, జనఁగ నతఁడు సూడ్కి ననినయంత
దవ్వుఁ జూచు చుండె నవ్విధంబున సితాం,బురుహలోచనుండు వోవునపుడు.

క. [1]నరనన సాత్యకి రుచిరవు,టరదంబునఁ జనియె వెనుక నలఁతిరథముపై
నరిగె సుభద్రయు నిమ్మెయి, నరుగఁగ హరిమీఁద నింద్రుఁ డలుగులు గురిసెన్.

ఆ. పవనుం డనుకూలతమెయిఁ, బ్రవర్తితుం డయ్యె నతిశుభప్రనభంగుల్
వివిధములు మఱియు ధరణీ, ధవ తోఁచె నిమిత్తములు నితాంత[2]స్ఫుటతన్.

—శ్రీకృష్ణుఁ డుదంకాశ్రమంబునకుఁ బోవుట.—

వ. ఇట్లు వోయి పోయి మార్గంబుకెలనం జేరువ నున్నయుదంకాశ్రమంబు గని
యందుఁ జని వినయుం బొప్ప నమ్మునిం గని యతనిచేయునతిథిసత్కారంబులం
బ్రియం బంది యతనిపాల నాసీనుం డయి యుండ నతం డప్పుండరీకాక్షున

1 నరుసన. 2 స్ఫుటతన్.

కి ట్లనియె. 28

చ. భరతులపాలి కేఁగి తగఁ బాండవకౌరవబంధుభావనం
గరము దృఢంబు సేసియు సుఖస్థితి రాజుల వారివారివి
స్ఫురితమహాధిరాజ్యముల [1]చొప్పుల నిల్పితె పక్షపాతితా
దురితము లేనినీవు జనతోషవిధానవిశారదుండ వై 29

వ. అని యి ట్లెఱుంగనివాఁ డయి యడిగెడునట్లపోలె నిందాగర్భంబుగాఁ బలికి
నం బద్మనాభుండు దానును దాని నెఱుంగమి భావించి యాభార్గవునాననం
బాలోకించి 30

చ. కర ముచితంబుగాఁ బలికి గర్వపుమాట నదల్చి భీతికిం
దెరు వగునట్ల చెప్పి కడుదీనత దోఁపఁగ నాడి సంధి క
క్కురుపతిఁ దమ్ముప్రోవు మొగకొల్పఁగఁ జాలన నాకు భీష్ముఁడు
న్గురుఁడును దోడుచెప్పిరి మునుల్ బహుభంగుల నొత్తి రత్తఱిన్. 31

వ. అతిలోభంబునంజేసి వంశధర్మంబు విడిచి యెవ్విధంబులను సంధికిం జొరక కు
రుకుమారులు పాండువులతో భండనం బొనర్చి సబంధుపరిజనంబుగా మర
ణంబునొంది యుత్తమలోకంబుల కరిగి రిక్కడఁ బాండునందనపంచకంబు
దక్కం దక్కటివారెల్ల నట్ల పోయిరి కాలనియతి గడప నెవ్వరికిని శక్యం బ
బగునే యనిన విని రోషకషాయితంబు లగుతారకంబు లుద్వృత్తంబులు సే
యుచు నత్తపోధనసత్తముండు 32

క కౌరవకులమును మిథ్యా, చారుఁడ వై త్రుంచి తకట శక్తుఁడ వయ్యున్
నేరిమిమైఁ జేయవ పొం, దారఁగ నిక్కల్బిషమున కంతటికిఁ దగన్. 33

వ ఘోరప్రకారం బగుశాపంబు నీకిచ్చెద ననిన నచ్యుతుం డామునితో నా
మాటలు దేటపడ విని తగినయట్లు సేయుదు గాక యని పలికి యి ట్లనియె. 34

చ. కినియుట మాను మేలె మునికిం గుపితత్వము శాంతవృత్తి నా
యనునయ మాదరింపు విను మల్పతపంబులచేతఁ గోలుపో
దునె మఱి యట్లుఁ గాక యతిదుష్కరమైనతపంబు సంచితం
బనఁ దగుబ్రహ్మచర్యమును నాఱడిఁ బోవె కటా శపించినన్. 35

వ. అనిన విని యుదంకుండు శ్రీవత్సాంకు నవలోకించి. 36

క. అగుఁ గాక నీవు సెప్పెడు, తగ వెయ్యది సెపుమ వినియెదం [2]బోలిన నే
మగిడించెద శాపోన్ముఖ, మగుమన్మానసము ననుడు నల్లన నగుచున్. 37

చ. తమము రజస్సు సత్త్వము నుదంక మదీయవశప్రవర్తమా
నములు మరుద్వసుప్రభృతినాకిచయంబు మదుద్భవంబు స
ర్వమునను నేన నిల్తు సుఖవాసత నన్ దగఁ జెంది నిల్చు స

1 (జొప్పున నిల్పితె 2 బొనరిన.

ర్వము విను మేన చూవె యపరంబు పరం బనఁ గల్గుతత్త్వముల్.

తే. ప్రణవముఖవేదములుఁ జతుర్వర్ణములుఁ జ
తుర్విధాశ్రమములును దత్సర్వకర్మ
జాతములును సముచితస్వర్గమోక్ష
ములును మన్మయముల కాఁగఁ దెలిసికొనుము

క. క్రతుపరులు నన్న తగ సం,స్తుతించి ఫల మందఁ గంద్రు దోషయుతులు స
స్మృతిఁ బ్రాయశ్చిత్తంబులఁ, గృతాత్ము లగుదురు మదీయకీర్తనపరు లై.

క. మాచను మదగ్రపుత్త్రుం, గా నెఱుఁగుము ధర్మునిని జగద్రక్షకు నై
యే నభిమత[1]కాలములను, మానితజన్మముల నొంది మనుతుఁ దపస్వీ.

క. భవవర్ధనవిలయంబుల, నవలీలన వరుస బ్రహ్మ యన విష్ణుఁ డనన్
శివుఁ డన నిర్వర్తింతును, భువనంబుల నేన చూవె భూరిమహిమలన్.

క. ధర్మంబుకలఁకఁ గాంచి య, ధార్మికులంబొలియఁ జేసి ధార్మికులను బే
రర్మిలి రక్షింతు నుచిత, కర్మాచరణముల నే జగద్ధితమునకై.

వ. అట్టివాఁడ నయి యుండియునధర్మపరులగుధార్తరాష్ట్రులనత్యంతధార్మికుల
ధర్మనందనాదులతోఁ గలపుటకుం బలుదెఱంగులం బడితి నది దివ్యజ్ఞాన దే
ప్యమాను లగుపారాశర్యప్రభృతిమునివరులచిత్తంబుల కెక్క నక్కార్యరవు
దమదారాత్మ్యంబున మాహాత్మ్యవంతు లగునాకౌంతేయులం దొడరి ధర
మరంబున సమసిరి నాచేసినపని యిట్టిది నన్ను నుదంక నీ వింక నే మనియె
వను మని పలికిన నతండు వినతుం డగుచు నిట్లనియె

ఉ. ఇప్పుడు నీమహామహిమ యేర్పడ సమ్యగనుగ్రహంబునం
జెప్పినయీసముచితవిశేషము లెల్ల నెఱుంగుదుర్ మదిం
గప్పినయీదురాగ్రహపు గర్వము నీ వొసఁగంగ నాకు మున్
చొప్పడియెన్ సుధాసదృశసూక్తులఁ దేర్చితి వీవ యచ్యుతా

వ. అని వెండియు.

ఆ. అతుల మైననీదయామహిమకు నేను, బాత్ర మగుదు నేని బద్మనాభ
యనుపమానతావకాకృతిఁ జూపవే, నాకుఁ జూడ్కియును మనంబు నలర.

కృష్ణుఁ డుదంకునకుఁ దనవిశ్వరూపంబుఁ జూపుట

చ. అనుడు దయాళుఁ డైనహరి యర్జునుచూచినదివ్యమూర్తిఁ జూ
పినఁ గని సంప్రమోదమును భీతియు విస్మయముం బెనంగొనన్
మునిపతి పాణిపద్మములు మోడ్చి 'నమః పురుషోత్తమాయ తే'
యనుచు వినీతి నమ్ర మగునంగము నివ్వెఱ నిశ్చలంబుగన్.

వ. ఒక్కింత నిలిచి నిభృతస్వరంబున.

---

1 కాలముల,స్థానితజననముల నొంది నడతుఁ దపస్వీ.

సీ. పుండరీకాక్ష యీపురుషమి యంతయును భ[1]వత్పాదపం క్తిసంవ్యాప్త మయ్యె
నంబరం బెల్లను నావృత మయ్యె నీమహితసముజ్జ్వలమస్తకముల
నంతరిక్షము దావకాద్భుతకుక్షిదేశంబులచేత సంఛన్న మయ్యె
భవదీయమహనీయ బాహార్గళానిచయాంచితము లయ్యె నన్నిదిశలు
తే. బహుచరణముల బహుశిరోభాగములను
బహుజఠరముల బహుభుజాప్రకరములను
దేవ యిట్లు సర్వంబును నీవ యైన
నర్చితిది నాదుకన్ను మనంబుఁ దనిపె 50

వ. విశ్వరూపా యీరూపం బుపసంహరించి నీ దగునెప్పటియాకారంబు గైకొనవే యనిన నప్పరమేశ్వరుండు వరంబు గోరు మని యానతిచ్చిన నమ్మహాత్ముండు సంశ్రితార్తిహర నీమూర్తిఁ గంటి నింతకంటె మిక్కిలి వరంబులును గలవే యనుటయు. 51

క ఆదేవుఁ డతనితో నటు, గాదు నను గనుట శుభము గావింపక పో
దేది ప్రియ మడుగు మిత్తుఁ బ్రమోదంబుగ నీకు ననిన ముని యిట్లనియెన్.

వ అవశ్యంబును నా కట్లు గావలయు నని యవధరించితేని దేవా యిది మరుదేశం బిచ్చట జలంబు దుర్లభంబు నాకు జలసన్నిధి యెప్పుడుం గలుగఁ బ్రసాదింపుము 53

క. అనుటయు నంబుజనాభుఁడు, దన యెప్పటిలలితమూర్తి ధరియించి మునీం
ద్రునితోడ నన్నుఁ దలఁపఁగ, ననఘా దొరకొను జలంబు లని పలికి తగన్.

వ వీడ్కొని చనియెం బదంపడి యీభృగువంశవరుం డొక్కెడ మెలంగుచుండి తృషితుం డయి హృషీకేశుం దలంచిన 55

సీ కుక్కలు సుట్టి రా నొక్కమాతంగుండు బాణబాణాసనపాణియును ది
గంబరుండును మలినాంగుండు నగువాఁడు దోఁచె నచ్చజలంబు దొరఁగుచుండు
మేనితో నమ్ముని వానిఁ దప్పక చూడ వాఁ డోయుదంక యివ్వారి డప్పి
వోఁ ద్రావు మనుడు నాభూసురాగ్రణి యొల్లనని పల్కెఁ బల్కిన వినుము నీవు
ఆ నీరువట్టు శ్రమముఁ గూరిన నీమీఁది, కరుణ వచ్చినాఁడఁ గాదు నాక
యర్థిఁ ద్రావు టొప్పు ననియె నాచండాలు, నలుకమెయి నదల్చె నత్తపస్వి 56

వ. అదల్చిన నతండు నారమేయంబులుం దాను నంతర్ధానంబు సేసె నాసంయమి వెఱఁగుపడి యొక్కింత విచారించి యిక్కపటప్రచారంబు గృష్ణసంపాదితంబుగా వలయు నని యూహించుసమయంబున నయ్యెడకుం గృష్ణుం డరుగు దెంచుటయుం గనుంగొని యమ్మహాత్మునితోడ నమ్మునివరుండు. 57

క. జలము నినుఁ దలఁపఁగా నిటు, గలుగునె చండాలునొడలఁ గారెడునీరే
నలఘుగుణ త్రావుదునె యే, కొలఁదిశ్రమం బైన వరము గుచ్ఛిత మయ్యెన్.

---

1 వత్పాదపంకజవ్యాప్త

చ. అనవుడుఁ గృష్ణుఁ డిట్టు లను నాఱడిఁ బోయెఁ బ్రయత్న మెల్ల నీ
వనఘ యెఱుంగ వైతి సమయం బొకఁ డిమ్మెయిఁ గల్గె నేర్పడ
న్వినుము నిలింపవల్లభుని నీకయి వేఁడితి నే సుధారసం
[1]బనితరసాధ్య మైనశుభ మయ్యెడుభూతి దొలంగె నక్కటా. 59

వ. అది యెట్లంటేని. 60

క. ఏను సుధ యడుగుటయు హరి, మానవులకు నేల యగు నమర్త్యత్వము మే
లైన తెఱఁ గొండు గోరుము, దానిం దగ నిచ్చెదఁ ముదం బారంగన్. 61

వ. అనిన నయ్యనిమిషపతియాననం బాలోకించి. 62

క. నిను వేఁడుట మోఘము గాఁ, జనునే యెట్లైన నాదుచనవు సెఱప క
మ్మునిపతికి నమృతరస మి, మ్మని ప్రార్థించిన మహాత్మ యాతఁడు నాతోన్. 63

వ సమయంబు సేసికొని వచ్చె నత్తెఱం గాకర్ణింపు మమ్మహితసౌజన్యధన్యుండు.

శా. మాతంగత్వము దాల్చి యే నరిగి సమ్మానించి యాభార్గవుం
బ్రీతుం జేసెద నట్టు లిచ్చిన సుధఁ బ్రీందూషితస్వాంతుఁ డై
యాతం డొల్లక యున్న నేమి విను నా కన్యాయ్యవృత్తంబు గా
దీతంత్రంబున కీవ సాక్షి యని తా నేతెంచె నిఁ గానఁగన్. 65

వ నీవు ప్రత్యాఖ్యానంబ చేసిన నతం డంతర్ధానంబు సేసెం గా నిమ్ము దాని కేమి సేయునచ్చు నాయిచ్చినవరంబు బొంకు గా కుండ నీకు జలం బెప్పుడుం గలుగం జేసెద. 66

చ. అనఘ జలంబు నీవలసినప్పుడ మేఘము లీమరుస్థలం
బున నొసఁగుఁ భవద్యశము వొంపిరివోవ నుదంకమేఘనా
మనుతవిహారముల్ గలిగి మాన్యత నెప్పుడు నియ్యెడం జరిం
చును జలదంబు లింక నను సువ్రత దూఱకు పోయి వచ్చెదన్. 67

క. అనినం బ్రీతుం డయ్యెను, ముని యంతర్ధానకలనమునఁ గృష్ణుండుం
జనియె నని చెప్పి మఱియును, జనమేజయనృపతితోడ సంప్రీతిమెయిన్. 68

వ వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 69

ఆ. మనుజనాథ యెప్పుడును మరుదేశంబు,నందు నియతవృత్తి నద్భుతంబు
దలకొనంగ నయ్యుదంకమేఘంబు లొక్కొక్కపుణ్యతిథుల నొలసి కురియు.

వ. అనిన విని జనమేజయుండు మునీంద్రా యుపేంద్రుని శపించుటకు నుత్సహించినయుదంకుం డేమివిధంబుతపంబున నమ్మహానుభావంబు నొందె నెఱిం గింపవే యనుడు నావిభునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 71

జనమేజయునకు వైశంపాయనుఁ డుదంకునిచరిత్రంబు సెప్పుట

సీ. అతనికి గురుభక్తికతనఁ జొప్పడియె నత్తెఱఁగు [2]పెంపది విను తెలియ నతఁడు

1 బనితరసామ్య మైన 2 చెప్పెద విను,

దనగురుం డైన గౌతమునకు శుశ్రూష నియతిమైఁ జేయ సస్నేహభక్తి
కంబుగఁ బెద్దయుఁ గాలంబు సనిన నా సంయమిపతి శిష్యసమితి కెల్ల
వివిధవరము లిచ్చి వీడ్కొల్పి పుచ్చి యుదంకునిదిక్కును దలఁప కుండె

ఆ. నత్తపగపరాత్ముఁ డతినిష్ఠఁ బరిచర్య, నడపు చొక్కనాఁడు గడును వ్రేఁగు
గలుగునట్టివంట కట్టియమోపు, గుదియ మోచి తెచ్చెఁ గురువరేణ్య 72

క. అటు మోచి తెచ్చి యం దొక, జట పెద్దయుఁ దగిలి యుండ సరభసముగ వై
చుటయుఁ దెగి మోపుతో ముం, దట నది పడియెను జరాసిలచ్ఛవి మెఱయన్.

సీ. దాన నన్నియతుండు దనవయఃపాకంబు నెఱిఁగి శోకంబున నేడ్వ నమ్మ
హాముని యశ్రువు లంజలిఁ బట్టంగ నిజపుత్త్రిఁ బనిచె నన్నీరజాక్షి
రయమునఁ బట్టి కరంబులు వేఁడిమి నెరిసిన విడిచిన ధరయుఁ దలరె
నమ్ముని యాశిష్యు ర మ్మని చేరంగఁ బిలిచి నీ వేటికి నలఁతఁ బొందె

ఆ. దనిన నతఁడు శిష్యు లందఱుపైఁ గల, కరుణ మీకుఁ బెద్దకాలమేని
మునివరేణ్య నావలన లేద దానికి, నుమ్మలింప కెట్టు లుండ వచ్చు. 74

వ. అనుటయుఁ గృప చిగురొత్తు చిత్తంబుతోడ. 75

క. ఎలప్రాయ మిచ్చితిని నీ, కలఘుమతీ యిచ్చెదను మదాత్మజ నుల్లం
బలరఁగఁ బెండిలి గ మ్మని, పలికి మఱియు నాతపస్విపతి యిట్లనియెన్. 76

క. నీతేజంబు సహింపఁగ, నీతామరసాక్షి దక్క నెవ్వరికిఁ దప
స్స్ఫీతా శక్యము గా దిది, చేతోగతిఁ జూచి తగవు సిద్ధించుటకై 77

వ. ఇమ్ముద్దియకును. 78

క. తను వొండుగఁ జేసెద నది, జననాంతర మెట్టు లట్ల సజ్జననుత నీ
వనుమానము దక్కుము యౌ, వనమును గైకొనుము కన్య వరియింపు తగన్.

వ. అధర్మంబు గా కుండునట్లుగా వరం బిచ్చితి నని యనుగ్రహించి యక్కన్యకా
రత్నంబునకును. 80

చ. తనులత యొండు సేసిన నుదంకుఁడు యౌవనలక్ష్మిఁ దాల్చి య
వ్వనిత వివాహ మయ్యె నృపవర్య పదంపడి యమ్మునీంద్రుతో
ననుఁ బని గొండు మీరలు మనంబున నెద్ది దలంచి వేడ్క సే
సిన నది దెత్తు మీకరుణఁ జేసియ కల్గెడు నాకు శక్తియున్. 81

క. అని విన్నపంబు సేసిన, విని దక్షిణఁ బ్రీతి యగుట వే ఱొరులకుఁ గా
కనఘ భవదీయచరితం, బునఁ జూవే నాకు ననియె ముని మనుజేంద్రా 82

తే. అంత నిలువక మునిపత్ని కతఁడు భక్తి, నెఱఁగి తల్లి మీ రానతి యిండు మీకు
వలయునట్టిపదార్థ మవశ్యమును స, మాహరింతు నే ననుటయు నయ్యహల్య.

చ. వలవదు లాఁతివాఁడవె భవద్గుణతోషితగౌతమాంచితో
క్తులు మది నూఁదు మన్నను నకుంఠితచిత్తత నొత్తి పల్కె న

య్యాలఘుతపస్వి యానతి ప్రియంబున మిత్రసహాఖ్యు దేవికిం
డలములు దెమ్ము నాకుఁ బ్రకటంబుగఁ బెంపు వహింపు తమ్ముఁడా. 84

వ అని యిట్లు పనిచిన నాతండు ప్రీతుం డయి యప్పనికిం జనియెఁ బదంపడి గౌతముం డుదంకునిం బొడగాన మెచట నున్నవాఁ డని యహల్య నడిగిన నాభృగువంశవరుం డరిగిన తెఱం గెఱింగించిన నద్దయాళుం డద్దేవియాననం బాలోకించి. 85

క. ఆసౌదాసనరేంద్రుం, డాసురచరితుండు శాప మాతని నటు గాఁ
జేసినయది మానుషమాం,సాసక్తుం డగు బెఱుంగఁ డమ్ముని యతనిన్. 86

సీ *అకట యెట్లగునొక్కొ యనుపల్కు కృపదోఁపఁ బలికిన నమ్ముగ్ధ భయముగొనుచు
నెఱుఁగ నిట్లగుట మునీశ్వర నామీఁదిదయ చిగురొత్త నాతనికిఁ గీడు
రాకుండునట్లుగాఁ జేకొని కావవే యనిన నాసంయమి యంత వెఱవ
నేల యే నతనికి నెదురు రానీ నని తగ నూఱడించె నుదంకుఁ డరిగి

ఆ. మనుజరక్తసిక్త తనువును గోరమీ,సములు వృత్తలోచనములు నైన
యుగ్రమూర్తితోడ నొక్కశూన్యాటవి, నెలమి నున్నయన్నరేంద్రుఁ గాంచె.

క ముని యిట్లు నెమ్మిఁ గాంచినఁ, గని యతఁ డాఁకొనుటఁ జేసి గాసిలి యెచ్చోఁ
గనువాఁడనొ తగుభక్ష్యం, బనుచుండఁగ వచ్చితివి ప్రియంబుగ ననుడున్. 88

వ ఉదంకుం డతని కి ట్లనియె. 89

క. గురుకార్యంబునకై భూ,వర నిన్నుం గాన నేను వచ్చితి గుర్వ
ర్థరతులు హింస్యులు గారి, ట్లరయక యాడుదె యధర్మ మగుమాట నృపా

వ. అనుటయు 91

క. దినమున మూఁడవయామం,బున యపరార్ధంబు యోగ్యముగ నాహారం
బునకుం గల్పించిరి నా,కనిమిషు లటు గాన మాన నాఁకలి వుత్తున్. 92

సీ అని పల్కె సౌదాసుఁ డమ్ముని యట్లేని నధిప మద్గురుకార్య మాచరించి
వచ్చెద ముగుడ నవశ్యంబు నామాట ననృతంబు సొరదు నీ వర్థికోటి
కిష్టపదార్థంబు లిత్తు పాత్రము యేను గురులకుఁ గాఁగ నాకోరుకోర్కి
నీవ తీర్తని కృతనిశ్చయత్వంబున నరుగుదెంచినవాఁడ ననుడు నృపతి

ఆ. యట్ల కాక యేమి యర్థించి వచ్చితి, చెప్పు మనిన నతఁడు చిత్త మలర
ననఘ నీదుపత్ని యర్థిమై ధరియించు, కుండలంబు లని యతండు సెప్పె. 93

---

* దీనికిఁ బాఠాంతరము —

" వ అక్కట యెట్లయ్యెడునో యనుచుం బలికిన నమ్ముద్దియ భయంబు గొనుచు.
సీ ఎఱుఁగ నిట్లగుట ..మనుజాశిరక్తంపుఁదనువును గోరమీసములును వృత్తలోచనములైన
ఆ యుగ్రమూర్తితోడ నొక్క శూన్యాటవి, నెలమి నున్నయన్నరేంద్రుఁ గాంచె
ఘోరవికృతభయదఘూకవిరావమై, ప్రచుర మైనశోపరాశి యనఁగ. "

తే. మని యభిజ్ఞానము గ నుదయంతి చెప్పుఁ, జెప్పి పుచ్చిన నిట్లు విశిష్టుఁ డన్న
మయమహాకుండలము లిచ్చి మాన్యుఁ గిట్టి, నీకు నవి నను నుపుఁడు నాకొసంగవయ్య.

వ. అనియె నాభృగువంశవరేణ్యుఁడు పుణ్యసన్నిధిం జేసి యామహాసౌదాసనరేంద్రునకు [1]సంప్రాప్తసమాధానమానసత్వంబు గలుగుటయుం గాఢనిశ్చయంబును గుండలదానశ్రద్ధయు శాంతవచనంబులుం గలిగె నక్షీయునకు నాంతరంబ యుదంకుం డతనితో మిత్రత్వంబు సంభాషణమాత్రప్రాప్తం బగుట బోధవృద్ధులు చెప్పుదు రేను నీవలనం గృతార్థుండ నైతి బోవుదు నని వానికి మఱి డి వచ్చెద నని పలికితి బొంకు వచ్చి కుండలములు గొనిన [illegible] గృహాంతరము నందు బగుచుండ నాభూపతి యుత్తాల్పస్మితముఖుండై యిట్లనియె. 100

ఉ. చంపెడునట్టినాకడకు సంయమివల్లభ వచ్చుటయు నీ
పెంపును నిక్కముం దెలిసెఁ బ్రీతుఁడ నైతి సుదారగుణ సీతఁ
స్సంపదఁ జేసి పాపు మని [2]సంస్తుతిఁ బల్కి తపోవిశాలుండు బ
రిం పౌలయం బ్రసన్నత సహింపఁగ నేర్చెద ముఖ్యుండు పల్కెదవెన్. 101

ఉ. ఏమిట నైన నొప్పమి నరేంద్ర సుచిత్తుఁడ వండవు నీకు
వే సపదల్ భవద్గుణము పెంపుకళంకముఁ జేసె నిన్ను నిం
ద్రామలకీర్తి గౌతమమహామునిసన్నిధి త్వత్కృప నీ
పై మఱఁగించెఁ గావున యుతార్థినసత్యమునందు ముఖ్యమైన. 102

క. అని పలికి మఱియు బలుదీవన లిచ్చి యుదంకుఁ గౌతముఁడు నిజాని నిజ
వనకరముల నివిరి ప్రియం, బొనర్చి నిష్ఠురతఁ దక్క సద్గుణుఁడై యుండెన్. 103

వ. భక్తివినయసంభరితుం డయి యప్పరమమునిం బ్రస్తుతించి నమస్కరించి యామంత్రణంబు సేసిన నమ్మహాత్ముండు గుండలంబులు కృష్ణాజినంబునం బదిలంబుగా ముడిచికొని గౌతమాశ్రమంబునకు నియమంబునం బోయి పోయి పక్వఫలంబులం బెఱిగిన బిల్వంబుం గని యాఁకటి పెల్లునం దగియువిటపంబున నకుండలం బగునయ్యజినంబు దగిల్చి యమ్మహీరుహాంబు ప్రెక్కి ఫలంబులు గోసికొను చుండె. 104

సీ. గాలి నవ్విటప మాందోల నుగుడఁ దగు లెడలి యయ్యజినంబు పుడమిఁబడిన
గని యొక్కనాగంబు గ్రక్కునఁ జను దెంచి వినఁ బుచ్చికొని కడు వేగ పఱవఁ
గాంచి యుదంకుండు గ్రమ్మన దిగ దాఁటి వెనుకొనుసంతలోఁ గినుపున్నఁ
జొచ్చె నయ్యురగ మాసుస్రుతపరుఁడు దీప్రముఖకాష్ఠముఁ గొని త్రవ్వఁ గడఁగఁ

తే. దాని సైరింపఁ జాలక ధరణి తల్లడిల్లె, విప్రుఁడత్తఱి నచ్చి గిర్వాణవిభుఁడు నతఁ డయ్య
కోలఁ ద్రవ్వినమాత్రఁ బాతాళయాన, మెల్ల సిద్ధింప నిచ్చె మునీంద్ర వినుము.

వ. పాతాళభువనం బిచ్చటికి సహస్రయోజనంబు లున్నది కుండలంబులు గొని

1 సంప్రాప్తసమాధానమానసత్వంబు. 2 సన్మతిఁ.

పోయినభుజంగం బైరావతాపత్యం బనిన విని యమ్మునిశిష్యుండు. 106

క. పాతాళంబున నున్నను, వే తెత్తుం గుండలములు విను మవ్వని నా
చేతం గా కున్న నను, వ్రాతము విడువంబడు నిది ధ్రువం బని పలికెన్ 107

చ. పలికిన నత్తపస్విదృఢభావ మెఱింగి సురేంద్రుఁ డొండువ
ల్కు లపని నిల్పి కాష్ఠమునకుం గులిశంబునఁ గల్గువాఁడియుఁ
బలువును నిచ్చి వజ్రి సనె బాంధవ మేర్పడఁ జెప్పి భీతిమై
నిల దెరు విచ్చె నమ్మునియు నేత్తెఱఁ జొచ్చె భుజంగలోకమున్. 108

వ. చొచ్చి యనేకప్రకారప్రాకారపరిరక్షితంబును బహురత్నదీప్తిజాలదేదీప్యమానంబును నైనయమ్మహనీయలోకం బాలోకించి దశయోజనాయామంబునుం బంచయోజనవిస్తారంబును నగుతద్ద్వారంబు గని యతండు కుండలాహరణంబు దుర్లభం బనుతలంపున డిల్లపడియె నయ్యెడ నరుణవదనంబును నసితాంగంబును సితవాలంబును నై వెలుంగుతురంగం బతని కిట్లనియె. 109

ఉ. ఆతత మైననాదగుదపానము నూఁదు మొకింతయుఁ జగు
ప్సాతురవృత్తి నీదుహృదయంబునఁ జొన్పకు లోకవంద్యుఁ డ
గ్గౌతమునాశ్రమంబున నఖండితభక్తి నుపాస్తి సేసిన
బ్రీతునిఁ జేసినాఁడవు పరిష్కృతపోధన యట్లు గావునన్. 110

వ. నీకుం బొడసూపి యైరావతసుతుం డపహరించినసముంచితకుండలంబులు మగుడం జేరెడునుపాయం బుపదేశించితి ననిన నుదంకుం డేను నిన్ను నెఱుంగ నుపాసించుట యెట్లు గలిగెఁ దెలుపు మనుడు నయ్యశ్వం బతనితోడ భవద్గురునకు గురుండం బావకుండ నీవు శుచి వయి సభక్తికంబుగా నిత్యంబును నన్ను నియతిం బూజించి తత్తెఱం గెఱుంగవే యని పలికినం బ్రీతి నొంది యతండు తదీయోపదిష్టప్రకారం బాచరించిన. 111

సీ. ఘోటకోత్తమరోమకూపంబులం దెల్ల నొక్కట ఘనధూమ ముద్గమించి
కవిసి పాతాళలోకం బంతయును గప్పె వాసుకిప్రభృతిని వాసభూము
లుపరుద్ధభావంబు నొందె నైరావతావాసంబు హాహారవంబుతోడ
నాకులం బయ్యె న ట్లతిదారుణం బైన పెనుఁబొగ నెంతయు భీతి నొంది

ఆ. యమ్మునీంద్రుకడకు నహివరుల్ రయమున, వచ్చి భక్తి నర్ఘ్య లిచ్చి వినతు
లై తదీయకార్య మడిగి యెఱింగి వే, తెచ్చి కుండలంబు లిచ్చి రధిప. 112

—ఉదంకుండు గుండలంబు లిచ్చి యహల్యను సంతోషపెట్టుట.—

చ. అతఁడును వారిఁ బోఁ బనిచి యగ్నికి భక్తిఁ బ్రదక్షిణంబు సే
సి తగ నమస్కరించి విలసిల్లఁగఁ దేజము ప్రీతచిత్తుఁ డై
యతలము నిర్గమించి రయ మారఁగ వచ్చి యహల్యఁ గాంచి తె
చ్చితి నివె కుండలంబు లని చే నిడి భూస్థలిఁ జాఁగి మ్రొక్కినన్. 113

తే. ఆయమయు గౌతముండు నత్యాదరమునఁ, గౌఁగిలించుచు దీవించి గారవింప
నతఁడు నమ్మునిపతికిని నయ్యమకును, బెక్కుమాఱులు భక్తిమై మ్రొక్కి నిలిచె.

క. మీకరుణఁ గాక తగునెయి, నీకుండలములు పరిగ్రహించుట నడుమన్
వైకృత మొలసినఁ దలఁగుట,నాకోలఁదియె యనియె వినయనమ్రుండగుచున్.

వ. అనిన విని వార లత్యంతసంతుష్టాంతరంగులై రగ్గౌతముం డతని కిట్లనియె.

ఉ. నీచరితంబు చిత్రమహనీయము మిత్రసహక్షితీశ్వరున్
నీచతఁ బాప నాగ మపనీతము సేసినకుండలద్వయం
బాచతురత్వ మాబలిమి యాదృఢనిశ్చయ [1]మట్టు లొప్పు ధ
ర్మోచితలీలఁ దేర నొరుఁ డోపునె యేను నిజంబ పల్కితిన్. 117

వ. అనియె నయ్యుదంకుం డట్లు దనమహాతపంబుబలిమిం బరాక్రమించి యనన్య
సులభంబు లగుకుండలంబు లాహరించి గురుజనమనోరథసిద్ధి గావించె నా
భృగువంశమహత్తరుమహానుభావం బిట్టి దనిన విని జనమేజయుం డమ్మహాత్మున
కు వరం బొసంగి చనిన వాసుదేవుననంతరవృత్తాంతంబు మునిసత్తమా యెఱిం
గింపవే యని యడిగిన నవ్విభునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 118

సీ. ఆభార్గవోత్తము నట్లు వీడ్కొని కృష్ణుఁ డరిగి యలంకృత మైననిజపు
రము సొచ్చునప్పుడు రైవతకాచల యాత్రామహోత్సవ ముఖ్యజనులఁ
గొనియాడు చుండి యగ్గోవిందుసందర్శనంబున నుత్సవోద్వృత్తభావ
మిమ్మడి యై ప్రమోదమ్మునం దేలి రద్దేవదేవుఁడు వసుదేవుఁ గాంచి

తే. దేవకీదేవి బలభద్రదేవుఁ దక్కఁ, గలుగువృద్ధబాంధవులను గని వినీతిఁ
దత్తదుచితమనోజ్ఞవిధానసమంచి,తాచరణములు నడపెఁ బ్రియం బెలర్ప 119

వ. వార లందఱకు ధర్మనందనుచెప్పినచొప్పునఁ బ్రణామాదియోగ్యోపచారంబు
లాచరించె ననుజతనుజామాత్యభృత్యులు దన్నుం గనినం బ్రీతివాత్సల్య
సంభావనాబహుమానంబులు మెఱయ నాదరించె సాత్యకిసుభద్రలం దగు
తెఱంగులం దగినవారలం గానిపించె నట్లు సకలజనప్రమోదాపాది యైన దా
మోదరు నత్యంతసమీపాసీనుం జేసికొని వసుదేవుండు భారతరణప్రకారంబు
యాతాయాతజనంబులచేత వింటిం బ్రస్ఫుటంబుగా వినవలతుం జెప్పవే యని
యడిగిన నచ్యుతుం డతని కిట్లనియె 120

క. అది యతివిస్తారము పెక్కుదినంబులు సెప్పఁ బట్టుఁ గొంత దగం జె
ప్పెద నేఁ బ్రధానపురుషస,ముదయసమరవిధము లఘుతగోక్తులఁ దెలియన్.

సీ. కౌరవసైన్య మేకాదశాక్షౌహిణీకలితంబు దానికిఁ గట్టి వీర
పట్టంబు భీష్ముఁ డాప్రభువున కెదురొడ్డి రెలమిమైఁ బాండుపుత్త్రులు శిఖండి
నక్కడ సప్తసంఖ్యాక్షౌహిణీక మనీక మిమ్మాడ్కిఁ బన్నినబలద్వ
యంబును ఖేచరు లచ్చెరువడఁ బోరెఁ గాండీవి దోడ్పడఁ గా శిఖండి

1 మట్ల నూపి ధ,ర్మాచితలీల

తే. యన్నదీనందనునిఁ బదియవుదినంబు, నందుఁ గూలిచె నుత్తరాయణమువచ్చు
నంతకును మృతిఁబొందకయాతఁడుండె, నధిప శరతల్పమునఁ గడునద్భుతముగ

క. గురుఁ డైదుదివసములు ని,ర్భరసమర మొనర్చి నతనిఁ బరిమార్పఁగ నా
వెరవున నర్జునుప్రాపున, దొరకొనియె మహితాగ్నిభవుఁడు ద్రుపదసుతునకున్

క. గండున రాధాతనయుఁడు, రెండుదినంబులు పెనంగి గ్రీష్మసమయసూ
ర్యుండుంబోలె వెలింగెడు, గాండివధరుశరకరోష్మఁ గ్రాఁగె నరేంద్రా. 124

చ. విను మఱునాఁడు శల్యుఁ డతివిక్రమతన్ సనురం బొనర్చి య
ద్దినము సగంబు సెల్లఁగ యుధిష్ఠిరుచేఁ దెగుడున్ బలంబు గై
కొని యని సేయఁగా శకునిఁ గూల్చె వడిన్ సహదేవుఁ డంతతో
మనమునఁ జేవ దక్కి తనమానము డిగ్గఁగఁ ద్రావి హీనుఁ డై 125

వ. దుర్యోధనుండు దనతమ్ముల భీమసేనుండు సంగ్రామంబునం దెగటార్చి యుండ
భంగంబున కోర్చి పలపలనిమూఁక విడిచి గద చేతం గొని పాదచారి యయి
యొక్కఁడునుం బాఱి యొక్కమడువు సొచ్చి నీళ్లు (పాషాణమయముగా)
మంత్రించికొని డాఁగి యుండెఁ బాండవు లెఱింగి పోయి పొదివికొని మర్మ
భేదంబు లగుదూషణభాషణంబుల నొప్పించిన 126

ఆ. అతఁడు మడువు వెడలి యనిలనందనుతోడఁ, దగఁ బెనంగి తద్గదావినిహతిఁ
దొడలువిఱిగి కూలి విడిచెఁ బ్రాణంబు లి,బ్భంగిజయముగొనిరి పాండుసుతులు.

క. గురుసుతుఁడు పాండుతనయశి,బిర మారే యడరి పొదివి భీషణవృత్తిం
బొరిగొనియెం గరిఘోటక, నరనిచయము నెల్ల నే ఘనం గల దధిపా. 128

వ. ఆరాత్రి యేనును బాండుసుతులు నచ్చట లేమి నంత పుట్టె నిట్లు పదునెనిమిదిదివ
సంబులు సెల్లిన సంగ్రామంబున నే మాయిర్వురము సాత్యకియునుం దక్క మాది
క్కున సమస్తజనంబులు నస్తమించిరి కౌరవులదెస నశ్వత్థామకృపకృతవర్మలు
మువ్వురు బ్రదికిరి యుయుత్సుండు మున్న పాండవుల నాశ్రయించుటం జేసి
చావునకుం దప్పె నిది భారతరణప్రకారంబు 129

క. అని చెప్పెఁ గాని యభిమ,న్యునిచా వేర్పడఁగఁ జెప్ప నొల్లఁడ వసుదే
వునకు వగ మిగులుటకునె, మ్మనమునఁ దా నోర్వ కునికి మాధవుఁ డధిపా.

వ. దాని నెఱింగి సుభద్ర గద్గదస్వరంబున గోవిందునితోడ నీయల్లుండభిమన్యుండు
దెగుట మీతండ్రికిం జెవులారం జెప్పు మన్నాయని వసుదేవుండు వినం బలుకు
చుం బుడమిం బడిన వసుదేవాదియాదవజనంబులు మనంబులం గిదిరిన క్రొత్తనె
వ్వగలం బలవించినం బద్మనాభుండు వారలనెల్ల నూరార్చి వారణపురంబున సు
భద్రయు నుత్తరయు నభిమన్యునిదెస నెత్తినశోకంబున నాకులత్వంబు నొందిన
చందంబును గొంతి దగుమాటల వారిఁ దేర్చిన తెఱంగును నెఱింగించి పాండవు
లేవురును వేర్వేఱ యభిమన్యునకై మణికాంచనగవాదివస్తువులు విప్రప్రకరంబుల

సంగుటయు మఱియుం [illegible]కర[illegible]దిధర్మంబు [illegible] చెప్పి మఱియు దినంబునం బెరుంక మరలక యా సౌభద్రుం[illegible] [illegible] మహోగ్రధన ద్రోణకృప ద్రౌణికృతవర్మ [illegible] ప్రాణంబుఁ గొంచి [illegible] నేక నృప లోకంబున జములోకంబునకనిచి యనిమిషులన [illegible] సుఖయై యున్నవాఁడు వాని నగవ [illegible] యనియుం జలి[illegible] [illegible] వించి.

ఆ. బంధులోకముపకుఁ బరమప్రియం బైన, [illegible] రసము [illegible] [illegible]ని సవిస్తరంబు లగు వాక్యములఁ బ్రీతి, చిగు[illegible] [illegible] చెప్ప [illegible].

వ [illegible]పురంబునం బుట్టినవిశేషంబులు విను [illegible] వైశంపాయనుం[illegible] [illegible]యున కిట్లనియె 133

వ్యాసుఁడు [illegible] [illegible] [illegible]

సీ మఱియుఁ [illegible] [illegible] [illegible] యము ప్రసంగాధీనమై బంధుజనుం[illegible] [illegible] [illegible] యుత్తర [illegible] [illegible] గనుఁగొని పాండుసం[illegible] [illegible] గూరిన నచటికిఁ గారుణ్యమూర్తి వేదవ్యాసుఁ [illegible] [illegible]

తే. [illegible] నాలవగ నూఱియశ్వమేధ, విషయవిధులు ప్రసం[illegible] [illegible] [illegible]ని నియోగించి వారెల్ల నట్లకాక, యునిచ [illegible] [illegible] [illegible]

క. అది విని జనమేజయుఁ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]దేశము [illegible] [illegible] ఘనపాత్రత నయుఁ [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] నశ్వమేధ [illegible]. 135

క. అని యడిగిన వైశంపాయనుఁ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] తనయాగ్రజుండు [illegible], గనుఁగొని యుత్సాహలక్ష్మి [illegible].

సీ వ్యాసమహాముని వత్సలత్వంబున నానతి యిచ్చిన మాననీయ వాక్యంబు వింటిరె వసుధ యుత్తరి వసుహీన [illegible] దానఁ [illegible] భూదేనిహితధనాదా[illegible] [illegible]వశ్యకం బగుట దాని [illegible] [illegible] మాచరి[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] విచా[illegible] [illegible]

ఆ. యనుడుఁ బవన[illegible] [illegible] [illegible], బరమునియ[illegible] [illegible] ప్రథమగణము నెల్ల భక్తిఁ బూజించి [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]. [illegible] గాక నరేంద్ర [illegible] [illegible] [illegible] మను[illegible] దా[illegible]స్థితి నున్నకనక, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నేటికి [illegible]. 138

వ అప్పనికి సముచితమై న్యసమేతంబుగా దేవ విజయుంచే [illegible] [illegible] [illegible] గనలును నట్ల పలికిరి దానికి ధర్మనందనుండు ప్రియంబంగి [illegible] యి ధృతరాష్ట్రకడుకుంజని యశ్వమేధయాగోపక్రమోత్సవశ్రవణంబునం బుత్త్రులం దలంచి శోకసంతాపసమాక్రాంతుం డయి యున్నయన్నంపతివరణంబుల

కెఱంగి వేదవ్యాసువచనంబులు గాంధారియు వినుచుండ నతనికిం జెప్పి యతని చేత నయ్యజ్ఞాచరణంబునకు ననుజ్ఞ వడసి యయ్యిరువురను దండప్రణామపూర్వకంబుగా వీడ్కొని గొంతిపాలికిం బోయి సంతోషవికచవదన యయియున్న యద్దేవి యధ్వరవిధానంబునకు ననుమతిసేయం దదీయపాదంబులకుం బ్రణమిల్లి తదామంత్రితుం డై యాస్థానమండపంబునకు నరుగుదెంచి యనుయాత్రు రావించి కార్యంబు తెఱం గెఱింగించి నీవు నగరరక్షకై నిలువునుని నెయ్యం బలర విదురసమేతంబుగా నిలిపి బలంబులసంఘటింపం బడవాళ్లంబనిచి నియతుం డయి సురపితృపూజనంబులు దీర్చి మహేంద్రార్చనం బొనర్చి మహితావధానుం డై 139

క. నానావిధబహుళాంచిత, దానము లొనరించి యర్చితం బగునగ్నిక
దానియధికారి ధౌమ్యుం, దాను బ్రదక్షిణవిధాయితం గొలిచి తగన్. 140

క. సితలేపనసితభూషణ, సితమాల్యసితాంబరములఁ జెన్నుగ నమలం
కృతుఁ డై సితాతపత్త్ర, ప్రతతి మెఱయఁ బూర్ణచంద్రు పగిది వెలుఁగుచున్.

వ. షోడశశ్వే[1]తాశ్వవ్యూఢరథారూఢుం డై. 142

క. భూదైవతదత్తాశీ, ర్వాదంబులుఁ బుణ్యగానరవములు రోదో
మేదురమంగళతూర్యని, నాదంబులుఁ జెలఁగ బుధజనస్తుతు లెసఁగన్ 143

చ. వెడలుడు నమ్మహీవిభుని వేడ్క యెఱింగి వృకోదరుండుఁ గ
వ్వడియును బిన్నతమ్ములును వైభవ మొప్ప నలంకరించి యె
క్కుడు మెఱయం బ్రధానభటఘోటకదంతిరథప్రతానముల్
దడిగలుఁ గుంచెలుం గొడుగుతండములుం విలసిల్ల వచ్చినన్. 144

క. కని యానృపుఁ డలఁతినగవు, నిను పారెడుచూడ్కి వారి నెమ్మొగముల పైఁ
దను పొరుచుఁ బొలయం జనఁ, జన రాజులు గూడఁ గొనిరి సైన్యంబులతోన్

వ. ఇవ్విధంబున నరిగి యక్కురువంశవరుండు సముచితప్రయాణంబుల గిరిసరిగరణ్యంబులు గడచి హిమశైలంబు సేరి ధౌమ్యాదిపురోహితులఁ బురస్కరించికొని తదీయతలం బధిష్ఠించి యొక్కయుచితప్రదేశంబున విడిసె నట్టియెడ. 146

—వ్యాసుఁడు హిమవత్పర్వతంబున నున్న పాండవులకడకు వచ్చుట—

శా. బాలార్కద్యుతిపుంజపింజరజటాభారంబుఁ బ్రావృడ్ఘన
శ్రీలీలం బ్రకాశించునంగమును రోచిస్స్ఫురద్దండంబు ను
న్మీలన్నీలమృగాజినాంబరము నై నిర్వాణదానక్రియా
శీలుం డై నపరాశరాత్మజుఁడు విచ్చేసెం గృపాలోలుఁ డై 147

వ. ఇట్లు సన్నిహితుం డయిన వేదవ్యాసమునీశ్వరుని బాండవులు పరమభక్తిం బ్రణామపూర్వకంబుగాఁ బూజించి కర్తవ్యం బెయ్యది యానతిం డనిన నమ్మాన

1 తాశ్వంబులం బూన్చినరథంబున నారూఢుం డై

నీయుండెల్లిమీరెల్ల వారును త్ర్యంబకపూజలు సెల్లింపవలయు నేటిరాత్రి నియ
తులై దర్భసంస్తరణంబుల శయనించునది యని నియోగించిన. 148

ఆ. రమ్యమైన చప్పరంబుల దర్భసం, స్తరణములను యోగసదనమునఁ బ్ర
భాసమానము లగుపంచాగ్నులునుబోలె, నమ్మహాత్ము లుండి రధిపముఖ్య 149

వ. అట్లుండి యవనీసురాశీర్వాదంబుల నాదరించుచు నారేయి గడపి కల్యంబగు
టయుంగాలోచితకరణీయంబులు నిర్వర్తించి సర్వక్రియాకలాపనిర్వహణధుర్యుం
డగు పారాశర్యుండు వనుప ధౌమ్యప్రముఖపురోహితసహాయమహనీయసమా
చారు లగుపాండవేయులు పరమస్థండిలంబునం బార్వతీపతి నావహించి యు
క్తక్లృప్తంబులును బహుళంబులు నగుగంధపుష్పధూపదీపంబులం బూజించి స
మంచితమనోహరిభూరిపాయసాది [1]భక్ష్యద్రవ్యభారమహోదారం బగు నైవే
ద్యంబు సమర్పించి వేఱువేఱ ప్రధానప్రమథులకుఁ దద్గణంబులకు నర్చ లిచ్చి
కుబేరమాణిభద్రప్రభృతిభూతయక్షజనంబులను సభక్తికావాహనకలితులం
గావించి పూజనంబు లాచరించి 150

క. రక్షాకరమంత్రకలన, దక్షాత్మకులైనయట్టిధౌమ్యముఖోదా
త్తక్షోణీసురులు బెరయ, నక్షయపుణ్యుఁ డగుకౌరవాధిపుఁ డెలమిన్. 151

క. అనుజులుఁ దానుఁ బరాశర, తనయపురస్సరముగా నిధానస్థలికిం
జని యరుణగంధకుసుమము, లను మాంసాపూపములను లాజములఁ దగన్

ఆ. భూతతృప్తిఁ జేసి భూరిబలాఢ్యులఁ, బరిజనములఁ ద్రవ్వఁ బనుచుటయును
నతికుతూహలమున నార్చి వారలు ద్రవ్వి, రన్నిధానదేశ మధిపముఖ్య. 153

క. త్రవ్వినఁ బ్రభ లెల్లదెసల, నివ్వటిలఁగ వెలుఁగుచుండె నిధి యనిలజుఁడుం
గవ్వడియుఁగవలు నలరఁగ, నవ్వసుధాధిపుఁడు దాని కర్చన లిచ్చెన్ 154

వ. అట్లు వివిధవిద్యానిధి యగు వేదవ్యాసుండు సన్నిధిసేసి సాధించిననాధర్మనంద
నుం డాపరాశరనందనుపాదంబులకు దండప్రణామంబుసేసి నిలిచి కేలు మొగిడ్చి
ఫాలతలంబునం గదియించి వినయావనతుం డై యున్న నన్నరేంద్రు నమ్మునీం
ద్రుం డాలింగనాశీర్వాదంబుల నాదరించి యామంత్రణంబుసేసి యంతర్హితుం
డయ్యె నమ్మానవనాథుండు 155

సీ. శకటఖరోష్ట్రఘోటకకుంజరంబు లనేకసహస్రంబు లెలమి సంఘ
టించి భారంబు లెత్తించి భారవహత్వదక్షజనుల్ పెక్కు లక్ష లర్థిఁ
గదిసి యే నేనని కడఁగి మోవఁగ యాగనిలయంబుఁ గలపయుఁ గలశములును
నలఁకులు గాఁగులు నాదిగాఁగలభాండములును బీరములు శయ్యలును బోళ్లు

తే. రోకళులుఁ జట్టువంబులు స్రుక్స్రువాజ్య,పాత్రదండకమండలు [2]దాత్రములును
లోనుగాఁ గల్గువస్తువుల్ శుద్ధహేమ,మయము లొక్కటనడపించె మనుజనాథ

1 భక్ష్యద్రవ్యభారటహోదాత్తంబగు 2 వేత్రములును, నివియు లోనుగాఁగలిగినయుద్ధహేమ

చ. మఱియును సన్నిధిం గలసనుంచితకాంచనరాశి బండులం
బెఱికల మోపులం గొలఁది వెట్టఁగఁ బెక్కుగుబారువుల్ జనుల్
వెఱఁగుపడంగ ఖేచరులు వెక్కస మందఁగ శత్రుకోటికిన్
వెఱ పొనరించువార్త పృథివిం బరఁగన్ నడపించె భూవరా. 157

ఆ. ఏరు నేలకొలఁది నెడనెడ విడియుచుఁ, బోవ వలసి యుండె భూరిభార
వహులడప్పి యెఱుఁగు వాఁ డగునాధర్మ, నందనునకు ధరణినాథవర్య. 158

వ. అంత నక్కడఁ గృష్ణుండు. 159

తే. ద్వారకానగరమునకుఁ దన్నుఁ బుచ్చ, నపుడు ధర్మజుఁ డశ్వమేధాధ్వరంబు
సమయమగుటప్రతీక్షించి సకలబంధు,యుక్తముగ రమ్మనినమధురోక్తియూఁది.

—కృష్ణుండు సకలబంధుసహితుం డై కరినగరంబునకు వచ్చుట—

వ. అరసికొనియుండి యప్పాండవాగ్రజుండు యాగంబున కుద్యోగంబు సేయుట
చారులు సెప్ప నాకర్ణించి కుతూహలోన్నిద్రుం డై బలభద్రసాత్యకికృతవర్మ
ప్రద్యుమ్నచారుదేష్ణసాంబాదియాదవసమేతంబుగావసుదేవదేవకీసమనుజ్ఞాతుం
డై సుభద్రం దోడ్కొని కరినగరంబున కరుగుదెంచిన ధృతరాష్ట్రుండును గాం
ధారియు గొంతియుం బనుప నుత్సుకుండై యుయుత్సుండు విదురుం బురస్క
రించికొని యప్పాంచజన్యధరు నెదుర్కొని పరమభక్తిం దోడ్కొని వచ్చిన.

తే మున్న ధృతరాష్ట్రకడకు నా వెన్నుఁ డేఁగి
యతని గాంధారిఁ బ్రణతిపూర్వాతిమధుర
వాక్యములఁ బ్రీతి నొందించి వచ్చి గొంతిఁ
గాంచి ప్రణమిల్ల నద్దేవి గాఁగిలించి 162

వ పెక్కుభంగుల దీవించె బలదేవాదులుం దగిన తెఱంగున నప్పాండురాజమహి
షిం గని రక్కులపాలికాతిలకంబుపులకంబులం బెఱిగిన మేనితో మాననీయచరి
త్రుం డగు నద్దేవకీపుత్త్రు సంభావించి 163

క. ప్రమద మెసఁగ విదురుఁ బనిచి, సముచిత మగు నర్చనంబు సంకర్షణపూ
ర్వము గాఁగ నడపి యదునిక, రమునర్చలు సంభృతాదరంబున నడపెన్. 164

వ. సుభద్ర దన్నుం గనినం బరమప్రియంబున గారవించి యభ్యంతరమందిరం
బునకుం బుచ్చెఁ బద్మనాభప్రభృతు లగు నాబంధుజనంబు నెల్లను నగరిచేరువ
శోభిల్లు మందిరంబుల విడియింప యుయుత్సు నియోగించె న ట్లయ్యెందఱు
నభినందితు లై యున్న సమయంబున. 165

ఉ ఉత్తరపుణ్యగర్భమున నుండి భవజ్జనకుండు పూరువం
శోత్తరుఁ డాదిరాజగుణయోగి పరిక్షితుఁ డుద్భవించినం
జిత్త మెలర్పఁ బుత్త్రుఁ డని చెప్పిరి వెల్పలివారి కింటిలో
న త్తఱి నున్న వృద్ధసతు లార్చె జనం బఖిలంబు నుబ్బునన్. 166

క. బాలుఁడు మృతజాతుం డని, యాలోనన యేడ్పు బెరయ నలసుట వచ్చె
న్నాలలన లుగ్గడించిన, దేలిరి శోకమున జనులు ధీరవిచారా 167

వ. అ_త్తఱి రోదనధ్వనులు గలయం జెలంగిన విషాదవేగనాయ_త్తంబు లయిన
చిత్తాంగంబుతో శౌరి సాత్యకి యనుగమనంబు సేయ సత్వరంబుగా గొంతియు
న్నడకుం జనుదెంచె నప్పు డాకుంతిభోజనందనయు ద్రౌపదియు సుభద్రయు
నా_ర్తనాదంబు లెసంగం దనకెదుకు రయంబున రా నెదుర నయ్యాదువీరుండు
గాంచి శోకసమాకులమానసుం డయ్యె నప్పాండురాజపత్ని పురుషో_త్తముతో
డగ్గు_త్తిక నెలుంగు దగుల ని ట్లనియె 168

పరిక్షిత్ప్రాణదానంబునకై కుంతీసుభద్రలు కృష్ణుఁ బ్రార్థించుట

క. గతి నీవు నాకు మత్సం, తతికిని నీయల్లుఁ గుఱ్ఱ తనయుఁడు పుట్టన్
మృతుఁ డై క్రూరుం డగుగురు, సుతునిషీకాస్త్రవహ్నిఁ జూఁడినకతనన్.

సీ. దేవకీపుత్త్ర సంజీవితుఁ జేయవే యబ్బాలు సద్రౌణునాస్త్రసంప్ర
యోగంబునపుడు కృపాగరిష్ఠుండ వై చేసితి వ్రతిన గాచెద నవశ్య
మును న_త్తరాగర్భజనితు నే నని బాలు బ్రతుకుగోడిన నాదుబ్రతుకు ద్రుపద
తనయాసుభద్రలు ధర్మజుం డనుజు లా శిశువు సంజీవితుఁ జేయ కున్న

ఆ. బ్రదుక రన్వయమున కుదకపిండప్రదానంబు లెడలు మత్స్య సంకనయును
నూఱడింపఁ బడియె నొకనాఁడు నీచేత, దానియా_ర్తికరుణఁ దలఁగవయ్య.

వ. దేవా నీ విక్కులంబు గలిగించినవాఁడ. వింకను నీవ వీని బ్రదికింపవే యని
పల్కుచుం బుఱిమిం బడిన గొంతి నగ్గోవిందుం డనునయవచనంబుల నూఱా
ర్చి యె_త్తె నట్టియెడ సుభద్ర యన్మహాత్మునితో ని ట్లనియె. 171

క. గురుసుతుఁడు భీమునకునై, పరమాస్త్రం బె_త్తె దానిఫల మందంగా
నరుఁడును దత్పత్నియుఁ గాంచిరి తుది నే నీకు నేమి సెప్పుదుఁ బ్రభువా. 172

క. నీమఱఁది యాకొడుకుపైఁ, బ్రేమం బెప్పుడును బెంపఁ బ్రేలెడి మనుమం
డీమెయి వస్మయిపోయిన. నేమి యగునొ యెఱుఁగ నీవ యెఱుఁగుదు దీనిన్.

సీ. ధర్మజుం డిమ్మెయి [1]ధరియించు నెవ్వగ పవననందనుఁడును గవలు నేమి
వెరవున నుపశమింతురు దీని విను దేవ యస్త్రప్రయోగంబునపుడు నీవు
గురుసుతు నదలించి కుచ్చిత నిన్ను మోఘాస్త్రునిఁ జేసెద నంటి దాన
నూఱడి యుండుదు ముజ్జ్వలతేజ నీ మహితానుభావత మాకు నెల్లఁ

ఆ. దెలిసియుండుఁ గాన [2]యులుకము సత్యవ్రతా,యాశ్రితాభిరక్ష లనఘ నీకు
నైజములు శిరఃప్రణతి నేను వేఁడెదఁ గరుణ నక్కులంబు గాచికొనుము. 174

తే. ఏవిధంబునఁ గొలుపో నీవు నీవు, పాండవుల నీదుసన్నిధిఁ బాపకర్మ
శీలుఁ డైనయశ్వత్థామ గొలుపుచ్చు, వాని నేమనఁ గలదు దుర్వారతేజ. 175

---

1 దరియించు 2 యులుకము

వ. అని వెండియు. 176

చ. భువనము లొక్కపెట్ట మృతిఁ బొందిన జీవము లావహింప నే
ర్తు వలచినట్టులైన గుణరూఘుఁడు మీనమఱందిపౌత్రుఁ జా
వ విను తె వంతపెంపున నవారణ నీయెదురం బ్రలాపముల్
వివిధము లే మొనర్చితిమి వెట్టుల మై యిటు భక్తవత్సలా 177

తే. అనినఁ గృపయును శోకంబు నగ్గలింప, వనజనాభుండు జను లర్థి వినఁగఁ బిన్న
వాని బ్రదికింతు వగవంగ వలవదనియె, నెలుఁగు జలదస్వనమ్మున గ్లైనకమెసఁగ.

వ. ఎల్లవారును బ్రమోదంబు నొంద నట్లు పలికి సూతికాగృహంబునకుం గుంతీ
ప్రభృతులు దోడ రా నతండు వోవునప్పు డది ధవళకుసుమసితసర్షపలాజపూర్ణ
కుంభప్రముఖమంగళవస్తువులను బ్రజ్వలితపావకప్రదీప్తశస్త్రపిచుమందపల్లవాది
భూతపరిహారకపదార్థంబులను జతురవృద్ధాంగనాచికిత్సకదక్షపరిచారికాముఖ్య
హితకారిపరివారజన ప్రవర్తనంబులను బరిశోభితం బయి యుండె నమ్మందిరం
బాగోవిందుండు ప్రవేశించె నట్టియెడ నంతక మున్న. 179

సీ. కడచి ద్రౌపది నని యడలుచు బడియున్న మాత్స్యనందనతోడ మాధవుండు
నను డెంచె వీఁడె సవినయంబుగాఁ గను మనవుడు నుత్థిత యై వికీర్ణ
వేణిభరంబుతో వినతి యొనర్చి భక్తార్తి వాపుట నీకు నతివ్రతవ్ర
తంబు కదే దేవ దయ వెలయంగ నీ శిశువు సంజీవితుఁ జేయ వయ్య

తే. [1]నీవు గూర్తేని మేనల్లునికిఁ దదీయపుత్త్రు ద్రోణునిపుత్త్రుండుఁ బొలియఁ జేయు
వాఁడె పతిహీన యగుపాపవతికిఁ బుత్త్ర, హీనతయును బాటిల్లిన నెట్లు బ్రదుకు.

ఉ. నందనుచావు నిక్కమయినం జను టప్పుడ కల్గు దేవకీ
నందన యెల్లభంగి నరనందనుపాలికి నాజి కేచి పో
వం [2]దనతోడి తెంపునకు వారక యిచ్చినబాస దప్పె నిం
కం దనుఁ గన్న దెప్పు నొడికాఁ గలి కొంకెదఁ గాని యచ్యుతా. 181

తే. పద్మనాభుండువచ్చిన బాలుఁ జంకఁ, బెట్టికొనిపోయి మ్రొక్కింతుఁ బ్రీతి యెసఁగ
నని తలంచుచు నుండితి నప్పనోరథంబు విఫలంబుగాఁ జేసె ద్రౌణి పేర్చి. 182

వ. అని యంత నిలువనివలవంతపెంపున బాలశవంబు నెత్తికొని యంకతలంబున
నిడికొని తదాననం బాలోకించి 183

ఆ. తాత లోకగురుఁడు దామోదరుఁడు వచ్చి, యుండ లేచి మ్రొక్కవుజ్జ్వలాంగ
ధర్మవేది యైనతండ్రికిఁ బుట్టి యు, ధర్మపరుఁడ వగుట తగునె నీకు. 184

క. కను విచ్చి గొంతిఁ జూడుము, నరుఁ జూడుము ద్రుపదనృపతనయఁ జూడుము నీ
జనకునితల్లి సుభద్రం, దనయా చూడుము తల యెత్తి దరహాసముతోన్. 185

చ. అని పలవించి యాసరసిజానన మూర్ఛ మునింగి నేలన్రా

---

1 నీవు గూర్తు నీమేనల్లు 2 దనతోడిపెంపునకు

లినఁ గరుణంబు పెంపున విలీనతఁ బొందుమనంబులుం బ్రబా
ష్పనయనయుగ్మకంబులును బాడఱు మోములు నైన కౌరవాం
గనలయలంతఁ గాంచిన వగల్ మిగులుం బగవారి కేనియున్. 186

వ. ఒక్కింత సేపునకుం దెలివొంది విరాటనందన ధరాతలంబునం బడి యున్న భంగిన ఫాలతలంబునం గేలు మొగిచి గోపాలదేవునకు మ్రొక్కుచు వెక్కుచు శరణు శర ణని పలికిన నప్పరమ కృపాపరుం డోడ కోడకు మనుచుఁ బాదప్రక్షాళనోపస్పర్శనంబు లాచరించి యశ్వత్థామప్రయుక్తంబును బ్రహ్మశిరోనామకంబును నగు నమ్మహాస్త్రం బుపసంహరించి యబ్బాలశవంబు శయ్యాతలంబునం బెట్టం బనిచి దరోల్లసితులైన యెల్లవారలం గలయం గనుంగొని 187

—ః కృష్ణుఁడు మృతజాతుం డైనపరిక్షితు లబ్ధజీవితుం జేయుట ః—

తే. మీఁద బొంకకుమాట యేమీరు వినఁగ, నాఁడ నిబ్బాలు బ్రదికింతుఁ జూడుఁ డఖిల
జనులు నిప్పుడ తేలుండు సంతసమున, దీని విని పాండవులు ప్రీతి నూనువారు.

వ. అని ప్రతిజ్ఞ సేసి యిట్లనియె. 189

తే. పగఱయెడ నైన నేబొంకు వలుకనేని, సమరముఖమున నెన్నఁడుఁ జలితవృత్తిఁ
బిఱిఁది కడు గిడ నేని యిప్పిన్న వాని, యంగమున జీవ మీప్రొద్ద యావహిల్లు.

క. ధరణీసురకులము నెడం, గరమెక్కుడు ప్రియము నాకుఁ గలదేని సధ
ర్మరతుఁడ నయేని యియ్యు, త్తరాసుతుఁడు లబ్ధజీవితత్వము నొందున్. 191

క. నరునియెడ నామనంబున, విరోధ మెన్నఁడును నేమివిధమున నైనం
బొరయమి నిజమేనియు సు, స్థిరముగ నిబ్బాలుమేన జీవము సెందున్. 192

క. నిక్కపుధర్మువునన యే, నక్కంసాదుల వధించుటారసి చూడన్
నిక్కవమై యార్యజనుల, కెక్కన యేని నసువర్గ మీశిశువు గనున్ 193

తే. మహితసత్యంబుఁ బరమధర్మంబు గాథ, నిర్మలబ్రహ్మచర్యంబు నిత్యసుప్ర
తిష్ఠితంబులై నాయందుఁ దేజరిల్లు, నేని నిబ్బాలునకు జీవ మిపుడ వచ్చు. 194

వ. అని యిట్లప్పురుషోత్తముండు వలికిన. 195

సీ. బాలునిమేనికిఁ బ్రాణముల్ వచ్చిన నల్లన కదలెఁ దదంగకములు
మఱి కను విచ్చె న త్తెఱఁగు దెల్లంబుగాఁ గని గొంతి మొదలైన కౌరవాంగ
నలు మనంబులు నిండి [1]యలువులఁ బాఱెడు నానందపూరంబు లనఁగఁ బొల్చు
హర్షబాష్పములు రోమాంచకంచుకితదేహంబులు[1]నై యలరార నఖిల

తే. జనసమూహమ్ములును సంతసమునఁ దేల, గగనమున దివ్యవాణి యక్కమలనాభుఁ
బొగడె మీతండ్రియున్న యప్పుణ్యగృహము, గరము శోభిల్లె నప్పుడు కౌరవేంద్ర.

ఉ. ఉత్తర బిడ్డ నెత్తికొని యొయ్యన మోము లరంగ వచ్చి [2]య
త్యుత్తమ తేజుఁ డైన పురుషోత్తము నంఘ్రులపొంత భూస్థలిం

1 యలవుల దిగఁ బాఱు నానంద, 2 య, యత్యుత్తమతేజుఁ డైనపురుషోత్తము

జిత్త మెలర్పఁగాఁ దనదుచెన్నగుఫాలము [1]నేర్చినక్ ముదా
యత్తమనస్కుఁ డై యతఁడు సాదరభాషల గారవించుచున్ 197

క. వినుతబహురత్నవిస్ఫుర, దనేకభూషణనికాయ మబ్బాలున కి
చ్చినఁ దక్కటియదువీరులు, జననాయక యొసఁగి రక్కజం [2]బగుతోడవుల్.

వ. అప్పుడు 199

తే. ఆత్మకులము పరిక్షీణమైన జనన, మొందెఁ గాన యియ్యభిమన్యు నందనునకు
నర్హమగుఁబరిక్షిన్నామ మనియెఁ గృష్ణుఁ,డఖిలజనములు వినఁ గౌరవాధినాథ

వ. అట్లు పుండరీకాక్షుండు పాండవసంతానంబు గలిగించె నట్లప్పరమపురుషు
చేతం బ్రత్యుజ్జీవితుం డైన భవజ్జనకుం డేకమాసవయస్కుం డగుకాలంబది
నొక్కపుణ్యదివసంబున. 201

సీ. ధర్మసుతుండును దమ్ములు నమ్మహాకనక మ ల్లెత్తించి కొని యుదాత్త
వైభవ మెసఁగంగ వచ్చినఁ గృష్ణునియుక్తు లై విదురయుయుత్సు లర్థిఁ
గస్తూరినీళ్లల కలయంపులను గప్పురంపుమ్రుగ్గుల బహురత్నతోర
ణములఁ దోరపుముత్తియముల నొనర్చిన ప్రాలంబమాలికాపంక్తులను బ

తే. సిండిపూర్ణకుంభముల విశిష్టమరక,తప్రకరమయకదళికా స్తంభములను
గరము దోరంబుఁ జిత్రరేఖంబుఁ గా న,లంకరించిరి పురముఁ గులప్రదీప. 202

వ. సకలజనంబులుం గయిసేసి కలయం బొలయ నప్పు డప్పురంబు చంద్రోదయ
ఘూర్ణమానం బయినయర్ణవంబు ననుకరించె నయ్యచ్యుతుండును బలదేవ
సాత్యకి ప్రద్యుమ్న ప్రముఖులు ప్రమోదంబునం బొంపిరి వోవుచుం బెంపా
రు నలంకారంబుల నభినవోదారచారుత్వంబు నహించి యెదురు చని పాండ
వులం గని రయ్యిరుదెఱంగులవారలు సౌహార్దంబును సౌముఖ్యంబును సౌజ
న్యంబును నత్యంతంబును మెఱయ నర్హంబు లగునాచారంబులు నడపి రట్లు
కృష్ణసమేతు లై మీతాతలు హర్షోల్లాసభాసమాను లగుచు నానావ్యగ్ర
కాంచనసంచయంబుఁ బురస్కరించుకొని పురప్రవేశం బాచరించి. 203

క తొలుత ధృతరాష్ట్ర గాంధా,రులఁ గని మఱి గొంతి గాంచి ప్రోన్మీలచ్ఛ
క్షులుఁ బ్రమదసంభరితచి,త్తులు నయినయుయుత్సునిక్ విదురునిం బ్రీతిన్

వ కానిపించికొని సంభావించి సంభృతాహ్లాదు లగుచుం గృష్ణాదియాదవలోకం
బునుం దారు నొకరమ్యమండపంబున నుండి రట్టియెడ 205

—వ్యాసుఁడు కృష్ణసహితులై యున్నపాండవులయొద్దకు వచ్చుట.—

సీ. తగువారిఁ గాంచి యత్యద్భుతం బగుభవజ్జనకు తెఱంగు విస్తార మొప్పఁ
జెప్పిన వార లచ్చెరువాటు సంతసంబును నెమ్మనంబులఁ బెనఁగొనంగఁ
బద్మనాభు ననేకభంగుల వినుతించి యిట్టివి వింతలే యెల్లనాఁడు
నిట్టుల కాక మాయెడ నీదుకరుణపెం పని యభినందించి రట్లు గలసి

1 నేర్పసమ్ముదా, యత్త 2 బుగఁ దొడవుల్.

తే. నెమ్మిఁ దారును గృష్ణుండు నమ్మహమున, నుచితవర్తనకలితు లై యుండఁ గొన్ని
దివసములకు సంప్రీతి నేతెంచె బోధ, భాసితుం డైన సత్యవతీసుతుండు 206

క. ఏతెంచిన గోవిందన, మేతంబుగ నెదురుకొని మహితపూజాసం
ప్రీతునిఁ గావించి యతని, మీఁతాతలు గొలిచి యుండి మృదువచనములన్.

వ. సముచితగోష్ఠి నడపి రప్పాండవాగ్రజుండు మునిజనాగ్రణితో భవత్ప్రసాదం
బునం బడసినయస్మహాధనంబు మహనీయంబుగా నశ్వమేధయాగంబునం దు
ప[1]యోగంబు నొందింపఁ గోరెద ననుజ్ఞ యీవే యనిన సంతసిల్లి యాసం
యమివరుం డిట్లనియె 208

ఆ. తురగమేధ మఖిలదుష్కృతహరము నీ, వది సమగ్రదక్షిణాన్వితముగఁ
జేసి నిర్మలత్వభాసమానుండ వై, వెలయు మమృతకిరణకులవరేణ్య. 209

చ. అనవుడుఁ బ్రీతి నొంది యతఁ డచ్యుతుఁ గన్గొని భవ్య మైన యి
ప్పని దగ నిట్లు సేయు మని పన్పుము తల్లియుఁ దండ్రియుం గురుం
డును సచివుండు నిష్టసఖుఁడుం గరుణాకర నీవ మాకు నీ
[2]యనుపమముఖ్యవృత్తి జగ మంతటికిం గతి వేయు నేటికిన్. 210

వ. అనిన విని యంబుజనాభుం డతని కిట్లనియె. 211

ఉ. వ్యాసులు పంచినట్లు నియమాఢ్యతఁ జేయుద మశ్వమేధముం
జేసి కృతార్థతం బొరసి చిత్తము నెవ్వగ యెల్లఁ బాచికొ
మ్మాసుకృతంబు ధర్మనిచయ[3]ప్రవరం బని యేన చెప్పి కా
దే సుగుణాభిరామ నిను దీనికిఁ జొన్పితి మున్ దృఢంబుగన్. 212

చ. అనుమతి యింక వేఱ పడయం దలఁ పేటికిఁ గౌరవేంద్ర న
న్ననుపుము వాజిమేధకరణంబున కేపని సేయువాఁడ నీ
యనుజులు నల్వు రే నొకఁడ నధ్వరకార్యము లెల్ల నీదు నె
మ్మనమున కెక్కఁ జేయుదుము మాన్యచరిత్ర తొడంగు మర్థితోన్. 213

సీ. అన విని సమ్మోద మారిన చిత్తంబుతో నభినందించి యానరేంద్ర
వరుఁడు పారాశర్యువలను గనుంగొని దీక్షకు నయ్యెడుదినము మీరు
సూచి యాసంస్కార మాచరింపుఁడు దయ ననవుడు నమ్ముని యాజ్ఞవల్క్యుఁ
బేర్కొని పైలునిఁ బ్రీతి నెఱింగించి వారును నేనును వసుమతీశ

ఆ. నడపవలయుపనులు నడపువారము చైత్ర, మాసకలితపౌర్ణమాసి నిప్పు
డరయఁ బనుపు మేధ్య మగుతురంగముఁ దజ్జ్ఞు, లైన యట్టిజనుల పంచితాత్మ.

క. వేదోక్తవిధిసహితభ, వ్యాదరమున విడువఁ బడిన యయ్యశ్వం బీ
మేదినిఁ గలయం దిరుగును, నీదగు నిర్మలయశంబు నెఱయ మెఱయఁగన్.

వ. సర్వసంభారంబులును సమకట్టింపుము స్రుక్స్రువాదిక్రతుసాధనంబులు గ్రొత్త

---

1 యాగం బొనరింపం గోరెద 2 యనితరసౌఖ్యవృత్తి. 3 ప్రభవం బని యేను జెప్పి

లుగాఁ గనకంబునం గావింపం బనుపు మని చెప్పిన నప్పుడమిఱేఁడు. 216

క. తురగపరీక్షావిదు లగు, పురుషులఁ బిలిపించి యశ్వపుంగవుఁ గని తెం
డెరయుఁడు మనకొదమలలో, నిరుపమలక్షణముఁ గీర్తనీయంబును గాన్. 217

వ అని పలికి కర్త్రాధికారులం గలయం గనుంగొని యజ్ఞంబునకు వలయునట్టిభాం
డప్రముఖంబు లయినసాధనంబులును స్రుక్స్రువాద్యుపకరణంబులును సువర్ణ
మయంబులు గా వేగంబ చేయింప వలయు నని నియోగించిన నట్ల కాకయని
చని వారును బదంపడి 218

క తురగంబును సంభారో,త్కరమును గొని వచ్చి చూప ధర్మజుఁడు పరా
శరసుతునకు వాని వినయ,పరత సమర్పించెఁ గురునృపాలవరేణ్యా 219

క. ముని యశ్వముఁ జూచి కరం, బనురాగముఁ బొంది మేధ్య మగు నిది దీనిఁ
వినుతవిధానమున విడుత, మనవుడు నతఁ డతనితోడ నాదర మలరన్ 220

తే దీని రక్షింప నర్హుండు మాననీయ, బోధ యెవ్వండు [1]నీదుసద్బుద్ధి నరసి
యిట్టివాఁ డని యానతి యిమ్ము నాకు, ననిన నమ్మునినాథుఁ డయ్యధిపుతోడ.

క. దివ్యాస్త్రవిదుఁడు ధిమణా, భవ్యుఁడు శౌర్యోత్తరుండు పార్థుఁడు దగు న
శ్వవ్యాపనక్రియకు నితఁ, డవ్యాహతి నాచరించు నక్కార్యంబున్ 222

వ భీమసేనుండును నకులుండును మనరాష్ట్రంబు రక్షించువారు భవదీయకుటుం
బకార్యంబులు సహదేవుండు నడపువాఁ డని నిర్దేశించిన. 223

ధర్మజుం డర్జును యజ్ఞాశ్వరక్షణంబునకు నియోగించుట.

సీ అమ్మహీవల్లభుఁ డర్జునుఁ బిలిచి యధ్వరయుక్త మైనయిత్తురగరత్న
మనఘ సంరక్షణీయంబు నీ కొరులకు నిప్పని నక్యంబె యెల్లభంగి
నిక్కార్యమునకు నీవేఁగంగవలయు నీ యంచితాశ్వము చరియించుచుండ
నెడనెడ రాజుల కే నశ్వమేధదీక్షితుఁడ నై యుండుట సెప్పుముచిత

తే. కరణనియతి నిరోధంబు గాకయుండ, నడపు మని చెప్పి భీముని నకులు రాష్ట్ర
గోపనమునకు సహదేవుఁగులకుటుంబ,నమితిరక్షకుఁ బనిచి యుత్సాహమెసఁగ.

వ. మఱియునుం గలయలంతిపనుల కర్త్వజనంబుల నియోగించి గాంధారీధృత
రాష్ట్రులయనుమతి వడసి కుంతీసమనుజ్ఞాతుం డయి యశ్వమేధముఖంబున
కున్ముఖుం డయ్యె నని యిట్లు ధర్మపుత్త్రు పుణ్యచరిత్రంబు సెప్పిన నప్పరమ
ధార్మికుండు సకలలోకమనోజ్ఞం బగుయజ్ఞం బెవ్విధంబున నిర్వహించె విను
వేడ్క నాచిత్తంబునం జిగురొత్తెడుఁ జెప్పవే యనుటయు. 225

ఉ మానమదాదిదోషపరిమార్జననిర్మలచిత్తభక్తస
న్మానసలోల వీతపరిమాణవిభూతివిశాల శాంతతా
హీనవిదూర విశ్వహితహేలవిచార నిరామయావ్యయ

---

1 నిదియసద్బుద్ధి

స్థానసిద్ధిమంగళవిధాయక వేదసభైకనాయకా. 226

క. అనపేక్షితఫలతాశో,భనమహనీయక్రియావిపాకాత్మకగూ
పనితాంతధూతసంశ్రిత,జనపాపా పరమమిత్రసత్యాలాపా. 227

మాలిని. తరుణజలదభావ ద్రావణోదారమూర్తీ
వారణకరణనిస్తాలానతాభ్యంతరార్తీ
మరణజననదుఃఖోన్మాదహృత్పుణ్యకీర్తీ
చరణనళినపూజాశాలిచిత్తానువర్తీ. 228

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యశ్వమేధపర్వంబు
నందుఁ దృతీయాశ్వాసము

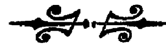
శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

అశ్వమేధపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

విద్యాశాంతికృతి
ప్రావీణ్య[1]నిరూఢిగణ్యపాదసతతసం
సేవనతత్పరహృత్కమ
లావాసకృతప్రమోద హరిహరనాథా.

ధర్మజుం డశ్వమేధదీక్షం బూని హయంబుం బుడమిం దిరుగ విడుచుట

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లశ్వమేధయాగోద్యోగ ప్రద్యోతితుం డయినపాండవాగ్రజుదీక్షకు నర్హం బయినదినంబు సంప్రాప్తం బగుటయు మౌహూర్తికదత్తశుభముహూర్తంబునం గృష్ణద్వైపాయనాదులై నఋత్విజులు వేదవిహితవిధానమహితంబుగ నక్కురుక్షితిపతి దీక్షితుం జేసి రవ్వసుంధరావల్లభుండు సంవీతక్షౌమకృష్ణాజినుండును దండపాణియు నయి ఋత్విగ్జనంబులు బలయం బరమసంయమిపరివృత ప్రజాపతి[2]ప్రఖ్యుండును గన త్కాంచనాభరణభూషితుండు నయి బహుళప్రభలు నిగుడ సందీప్తపావకసన్ని భుండును నగుచు వెలింగెం దత్తుల్యాకల్పకల్పనంబున ఋత్విగ్జనసమాజంబునుం దేజరిల్లె నావేదవ్యాసమహామునిచేత శాస్త్రోక్తప్రకారంబున ముక్తం బయి హయోత్తమంబు వెడలె నప్పుడు. 2

సీ. వివ్వచ్చుం డాగమవిధివంతముగ ధర్మనందను నామంత్రణంబు వడసి
గాండివపాణి యై కవదొనల్ ధరియించి తేజోవిశేషంబు రాజితము గ
నయ్యశ్వరత్నంబు ననుసరింపంగం బ్రజ బాలురు వృద్ధులు భామినులును
లోనుగాం బఱతెంచి లోలత [3]నతని సాహాయమును గనుంగొను నప్పు డగ్గ

తే. లంపుసందడి నూష్మ జనింప నాజ,నంబు లవ్వీరునకు దీవనలం బొగడ్త
లను బ్రమోదమొనర్చిరి వనధిరవము, ననుకరించె నయ్యులివు నృపాగ్రగణ్య.

1 నిరూఢగణ్యపాతసతత. 2 ప్రతిముండును. 3 నతని వాహామును గనుంగొను.

వ. ఇవ్విధంబునం జనునాకన్నడితోడ యజ్ఞకర్మకుశలుండైన యాజ్ఞవల్క్యశిష్యుం డుత్సర్గవిధానంబులకయి మాననీయవిప్రజనసహితంబుగాఁ జనియె నప్పరమతురంగంబు ధరణిం బ్రదక్షిణరూపంబునం దిరిగియు స్వేచ్ఛాభిముఖంబై యల్లల్లన యరుగుచుండ నర్జునుం డనుసరించి పాలనపరుం డగుచుం బ్రవర్తింపం ద్రిగర్తదేశంబునందు. 4

—అర్జునుతోఁ ద్రిగర్తదేశాధిపతులు యుద్ధము సేయుట—

సీ. ఉద్ధతులై త్రిగర్తోర్వరాపతిపుత్త్రపౌత్త్రు లయ్యశ్వంబుఁ బట్టువారు
గాఁ బూని తేరులు గడుఁ రయంబునఁ దోలికొని యుద్ధముగ వచ్చుకొలుతలకు
నలుగక నరుఁ డన్న యానతి దలఁచి యా రాజకుమారవర్గంబుతోడ
ధర్మజునశ్వమేధంబున కపకార మాచరించుట పాడి యదియుఁ గాక
తే. యేము మీకును బాంధవ మెసకమెసఁగ, నడచుటొప్పదు తగిరే యనంగ వారు
సూర్యవర్మనామకుఁ డగుశూరతముఁడు, మాఱుఁ బల్కెఁ గాఁక నుదారలీల. 5

చ. కవిసిన వారితో మఱియుఁ గివ్వడి యిట్టు లనుఁ దయాధురా
ప్రవణుఁ డజాతశత్రుఁడు దురంగము రక్షకు నంపునప్డు భూ
పవితతి యెల్లనుం దెగియె భారతయుద్ధమునందు బాలురం
దివిరి వధింపఁ గాదు కృపఁ దిన్నఁగ నన్ బెసఁగం జరింపుమీ. 6

చ. అవినయవృత్తి నశ్వమున కడ్డము వచ్చిరయేని నీవు బాం
ధవము దలిర్పఁ బల్కు మనుఁ జెప్పఁగఁ గ్రోధము కిక్కమాను మ
న్నవచనవృత్తి నాదగు మనంబున నెక్కొని యున్కిఁ జేసి యీ
హవమున కొల్లనయ్యెడఁ బ్రియంబులు గావె మీకుఁ బ్రాణముల్. 7

చ. పలవదు పోం డనంగ నిలువంబడ కేఁపున సూర్యవర్మ యు
బ్బలియు నిమీఁదఁ గ్రూరశరపంక్తి నిగిడ్చినఁ ద్రుంచెఁ జప్పయ
మ్ముల [1]నది యెట్టనప్డు తన మోము సుమశోభితమై లేఁతయెండ ద్రు
చెలువము చెన్ను వింతలుగఁ జేయఁగ నావిజయుండు భూవరా.

వ. అట్టియెడ. 9

తే. సూర్యవర్మునితమ్ముండు శూరవరుఁడు, కేతువర్మ గాండీవిపైఁ బాణబాణ
వృష్టిఁ గురియుచు నుద్ధురవేగ మొప్ప, నన్నఁ గినిసి బెట్టుపఱిన సన్నరుండు.

చ. అతని నొదుంగ నేయుటయు నాతనితమ్ముఁడు చండవిక్రమో
ద్ధతి ధృతవర్మనాముఁ డతిదారుణసాయకపంక్తి నత్వరా
తతగతిఁ బర్వఁ జేయుచుఁ బృథాసుతుఁ దాఁకిన మెచ్చి వచ్చి య
య్యతిరథవర్యుఁ డప్పుడు తదంగము లేయఁగ నొల్లకుండుటన్. 11

చ. శరములు ద్రుంప నాతఁడు వెసన్ బలునారసముల్ నిగిడ్చె న

1 నవి యెట్టనో లినదుమో మనుతమ్మికి.

న్నరుపయి నాబలిష్ఠుఁడు మనంబునఁ గొండొక యల్క పుట్టి య
న్నరవరసూతి పేరురమునం బదితూపులు గ్రుచ్చి దానికిం
దెరలక యక్కుమారుఁడును దీవ్రశరంబులఁ జేయి నొంచినన్. 12

ఆ. ముష్టి సడలి చోద్యముగను గాండీవ మిలఁ, బడిన నాత్రిగర్తబలము దెసలు
సెలఁగ నార్చె [1]నందుఁ జేయంగఁగల యోధు, లక్కుమారవర్యు నవులఁ ద్రోచి.

తే. ఇంద్రధనువుచందంబున నెసక మెసఁగు
గాండీవముపాటు గంటిరే చండవిక్ర
మాభిరాముండు గాండీవి యన్న పలుకు
లకు మహోగ్రత సూప నొల్లండు గాక 14

ఉ. నిక్కపుఁగిన్క వచ్చిన ననిన్ నొసలం గను సూపు [2]వింటిపా
టక్కట రిత్త వోవునె నృపాత్మజులం దెగటార్చు నీతఁ డిం
దొక్కఁడుఁ ద్రిక్క కుండ మనమొప్పమి సూడఁగ నేర మున్న పే
రుక్కునఁ దాఁకు టొప్పు నని యొక్కట నర్జును నాక్రమించినన్. 15

క. అట మున్న గాండీవం బు, త్కటరయమున నెత్తి కోపవహ్నుం డత్యు
ద్భటమూర్తిఁ దాల్చె నన మి, క్కుటమై కడగంటికెంపు గొమరారంగన్.

వ. ఆబీభత్సుండు. 17

క. పిడుగులు వడిఁ బెక్కొక్కటఁ, బడియెడు ననఁ దొరఁగఁ జేసెఁ బటువిశిఖముల
ప్పుడు మేదిని దోఁపదె, ప్పెడుకొలఁదియె రథికవరులపీనుఁగుపెంటల్. 18

శా. ఆయుగ్రోద్ధతి సూచి పెల్కుఱి త్రిగర్తానీకముల్ నల్గడం
బాయం బాఱెఁ దదాప్తు లేము దగ నీపం పోపి సద్భక్తిమైఁ
జేయంగాఁ బనిగొమ్ము పేర్మిగ మముం జేకొమ్ము సమ్యగ్దయా
శ్రీయుక్తా యనినన్ ధనంజయుఁడు గాచెన్ వారి నెల్లం గృపన్ 19

వ. అట్లు వెనుకొనక నిలిచి యెలుం గెత్తి వారలతో మీ రిట్లు ప్రాణంబులు గాచి
కొనుండు నాపంచినపని సేయం బూని బుద్ధి గలిగి సుఖుల రై యుండుం డని
పలికి యయ్యశ్వంబు ననుసరించె నది క్రమగతిం బ్రాగ్జ్యోతిషపురపరిసరంబు
నకుం బోయిన దాని తెఱం గాకర్ణించి. 20

సీ. భగదత్తతనయుండు బాహుగర్వంబున బాల్యసిద్ధం బగులౌల్యమునను
బురి నిర్గమించి యత్తురగంబు వెలిపించికొని పోవఁ గాంచి యర్జునుఁడు గాండి
వము సజ్యముగఁ జేసి వాలమ్ము లొక్కటనక్కుమారుని మీఁదఁ బెక్కు గురియ
నవ్వజ్రదత్తుండు [3]నొవ్వ దన్కిన దాని నచ్చట దిగఁ ద్రావి చొచ్చెఁ బురము

తే. సత్వరంబుగ నటుసొచ్చి సామజంబుఁ, బన్నఁగాఁబంచి వెసనెక్కి బలముఁ జలము
పీఁకయును నొప్ప నన్నరుఁ దాఁకి శాత, ఘనశరంబులు వరఁగించెఁ గౌరవేంద్ర.

1 నందు సేయంగఁ. 2 వింటివాఁ, టక్కట 3 నొవ్వడరిన దాని

క నడుమన వానిం బార్థుఁడు, పొడిగా నేయంగఁ గనలి భూతకుమారుం
డడరించెఁ దోమరంబులు, గడుఁ జెక్కువి మిడుతకదుపు గతిఁ గవియంగన్.

ఆ. అనలశిఖలువోని యమ్ములగమి వాని, రూపుమాపి యన్నరుండు వాఁడి
లేనిదొడ్డతూపు లేనింటిఁ దొడి రాచ, కొడుకు నేసెఁ దూలి పుడమిఁ గూల.

క. కూలియు నీడం బోవక, బాలుఁడు రయ మార దంతిపై కిం జని దో
ర్లీల మెఱయ నరుఁ బటుశర,జాలంబులఁ బొదివె గగనచరు లగ్గింపన్ 24

చ. అతఁడును దీవ్ర బాణముల నాభగదత్తతనూజుదంతి నా
వృతముగఁ జేసె నట్లు పృథివీవరనందన యేమి సెప్పుదున్
శతమఖపుత్త్రుతోడ [1]దివసత్రయ ముగ్రరణం బొనర్చె న
ద్భుత మెసఁగం జతుర్థదినముం దెగునంతకుఁ బోరె ధీరతన్ 25

వ. తెగియెడుసమయంబున. 26

ఆ. అక్కుమారుఁ డేచి యర్జున యర్జున, యేను గలుగ నీకు నెందుఁ బోవ
వచ్చు వృద్ధుఁడైనవాఁడుగావునఁ దండ్రి, నమసె [2]నట్లు నన్ను నమతె చేల.

వ అని యదల్చి. 28

క. పెనుసెలయేఱులు వాఱఁగఁ, దనరుగిరియుఁబోలె బహుమదంబులుదొరఁగం
గను పట్టుకుంజరము సిం,హానిభుం డగుపార్థుమీఁద నడరం జేసెన్. 29

క. అది ఫూత్కారము సేసిన, నొదవినకరశీకరముల నుర్వీవర యం
బుదముక్తసలిలధారలు, వొదివినగిరివోలె నింద్రపుత్త్రుం డొప్పెన్ 30

చ. కరి యిటు లేపునం గవియఁగా భగదత్తసుతుండు దీప్తని
ష్ఠురశరపంక్తి నాహవపటుత్వము సూపిన నల్పకోపనుం
దరుఁ డగుచున్ నరుండు శితధారనిభం బగునారసంబు భీ
కరగతి నేయఁ గూలె నది కౌరవనాయక పర్వతాకృతిన్ 31

క. కూలిన నేలకు వచ్చిన, బాలుం గని నాకలోకపతిసుతుఁడు దయా
లోలుం డై మార్దవహృ,ద్యాలాపము లొప్ప నిట్టు లను నాతనితోన్. 32

వ. ధర్మతనయుం డశ్వమేధదీక్షితుం డయి యుత్తురంగంబుపజ్జ నన్నుం బుత్తెంచు
నప్పుడు. 33

క. చంపకమీ రాజుల నను,కంపాతిశయంబు మెఱయఁ గా నడపుము నీ
పెం పనుకుసుమమునకు నా,పం బొనరించుటయ సౌరభము గ నెఱుఁగుమీ.

క అనియెం గావున నీపైఁ, గినుక వొడమ దలుక విడువు గీతయశుం డా
జనపతియాగంబునకుం, జను దేరఁగ వలయు బంధుజనములు నీవున్. 3[5]

ఆ. అధిపతనయ నిన్ను నామంత్రితునిఁ జేసి, పోవుచున్నవాఁడ నీవు హాస్తి
పురికి భావిచైత్రమునఁ బున్నమకు ముద,మొదవ నరుగుదెంచు టొప్పఁ జేయు

1 దివసద్వయ...ద్వితీయదినముం. 2 నన్ను మిగులఁ జనుదె చ్చేల.

క. అనిన నతఁ డట్లు కా కని, వినతుం డగుటయును బ్రీతి విజయుం డభివం
దన మాచరించి యశ్వము, వెనుకఁ జనియెఁ బూరుకులపవిత్రచరిత్రా. 37

—అర్జునుఁడు సింధుదేశాధీశులతోడ యుద్ధంబు సేయుట—

వ. అది సింధుదేశవర్తి యగుటయు భారతరణహతు లయినసైంధవయోధులపుత్త్ర
పౌత్త్రులు పూర్వవైరంబు వాటించి యాటోపంబున ననేకసహస్రసంఖ్యల
రథికులు రాజనందనులుం గూడుకొని క్రీడిపై నడచి రట్టియెడ. 38

సీ. అరుణాంబుదంబులు వరఁగి పెన్నెత్తురుఁ గండలుఁ గురిసె మార్తాండబింబ
మసితారుణచ్ఛాయ మయ్యె నుల్కాతతు లెల్లదిక్కులఁ బెల్లు డుల్లె నశ్వ
సహితంబుగా సవ్యసాచిఁ జుట్టును ముట్టి యతనిపై నయోధవితతి యొక్క
పెట్ట శస్త్రాస్త్రముల్ బెట్టుగాఁ గురిసిన నప్పాండవుఁడు పెను డప్పి సోలె

తే. నేమి సెప్పుదు నీకు నుద్దామవిక్ర
మాభిరాముండు నాఁ జనునక్కిరీటి
[1]కరము గరము బెం డగుటయు గాండివంబు
వడియెఁ బుడమిపైఁ గురునరపతివరేణ్య. 39

చ. అనిమిషులున్ మునీశ్వరులు నప్పుడు శోకమునన్ మునింగి య
ర్జునజయకాంక్షులై నియతి శుద్ధి వహించి సవీర్యమంత్రసా
ధనపరులైరి తెప్పిలి యతండు ధనుర్ధరుఁడున్ సముల్లస
త్తనువిభవోజ్జ్వలుండు సముదగ్రమనస్కుఁడు నయ్యె భూవరా. 40

వ. ఇట్లు దెలివొంది విజృంభించి 41

శా. నారాచప్రముఖాస్త్రజాలపటువిన్యాసంబు దీవ్రత్వరా
ఘోరంబై విలసిల్లఁ జేయ సమరక్షోణీతలం బంతయున్
వైరివ్రాతశవావృతం బగుడు గీర్వాణుల్ మునుల్ సిద్ధు ల
వ్వీరుం బ్రస్తుతి సేయుచుం బొదలి రుద్వేలప్రమోదంబునన్. 42

వ. హతశేషంబైనయాసింధురాజకుమారసైన్యంబుదైన్యంబునొందినలుదిక్కుల
వచ్చియు నొచ్చియు వివ్వచ్చుండు రణధరణిం బొలిచి నిలుచుటఁ జూచి మాత్స
ర్యధుర్యంబై మగుడం గోరికిం బూని యడరిన నప్పురందరనందనుం డందలి
రథికముఖ్యులతోడం దమయన్న చెప్పినవాక్యంబు లుపన్యసించి మీ రేల
జాలిం బడియెదరు ప్రాణంబులు మీ కింత సేఁ దయ్యెనే యని పలికినను నిలువక
పైపయి వా రురవణించిన. 43

క. నవ్వుచు నానాశరముల, నవ్వీరులఁ బొలియఁ జేయ నంతయు విని తా
నవ్వగతో దుశ్శల యా, కవ్వడిఁ బౌత్త్రాన్వితముగఁ గానఁగ నచ్చెన్. 44

సీ. వచ్చి కన్నీళ్లులు వదనంబుపై వెల్లి గొన రోదనంబు సేసిన నతండు

---

1 కరయుగము బెండు పడుటయు

దయ నిల నిడియెఁ గోదండ మప్పుడఁతుక పౌత్త్రునిఁ జూపి యిబ్బాలుఁ గావు
మితఁడు మీయల్లునిసుతుఁ డన్న నప్పార్థుఁ డిప్పుడు నాయల్లుఁ డెచట నున్న
వాఁ డని యడిగిన వనిత వెక్కుచు నతం డాత్మీయజనకుఁ డుగ్రాహవమున
తే. వనఘ నీచేతఁ దెగుట దా విని నితాంత,శోకమగ్నుఁ డై యుండి నీరాక చిక్కు
వినుట బెగ్గిలిప్రాణముల్ విడిచెననుచు, నెలుఁగుగడలుకొనంగఁ [1] బెల్లేడ్చె నధిప.

వ అప్పుడు శోకాక్రాంతుం డయి గాండీవి వదనంబు వాంచి యుండ నయ్యుగ్మలి
యతని నుద్దేశించి. 46

సీ. ధార్తరాష్ట్రులకీడు దలఁపక సైంధవు కొఱగాము లెల్లను మఱచి తండ్రి
లేనియీశిశువుపై మానితం బై ననీ యక్కటికంపుఁజూ పడరఁ జేయు
మాశ్రితవత్సల యనుచు నబ్బాలునిఁ జరణానతునిఁ జేసి శరణు శరణు
కృప నన్ను రక్షింపు కీర్తియు ధర్మంబుఁ జేకొను మనవుడుఁ జిత్త [2] మడల
తే. రాచకొల మిది గాల్పనే క్రౌర్యమూల, మని తలంచుచు నాతఁ డయ్యతివతోడ
నధమవృత్తిసుయోధనుం డంతకంబె, నేముఁ గొఱగాము మాచేత నింతవుట్టె.

క. అని పలుకు పలికి బహుసాంత్వనముల నూరార్చి యాసుదతిమస్తకముం
దనయక్కునఁ జేర్చి యబల, చనుము వగపు దక్కి యని ప్రసాదభరితుఁ డై.

వ. వీడ్కొలిపిన దుశ్శల దనమనుమనిం దమబలంబులం గొని ప్రియంబునం జనియె
నయ్యనిమిషపతిసుతుండును గ్రతువిషయంబు లయి వలయుననుష్ఠానంబులు
విధివంతంబులుగాఁ జలుపుచుఁ దురంగంబు వెనుకం దారా మృగానుసారి
యయినపినాకపాణియుంబోలెఁ బోవు చుండ నదియును నిజేచ్ఛ నఖిలదేశంబుల
సుఖసంచారంబునం బ్రవర్తిల్లుచుఁ గ్రమంబున మణిపూరపురంబునుపాంతం
బున కరిగిన నన్నగరంబుపతి యైనబభ్రువాహనుండు నిజజనకుం డయినయర్జు
నురాక యాకర్ణించి 49

ఆ. వినయ మెసఁగ నార్యజనసమేతంబుగా, నరుగుదెంచి యతనిచరణములకుఁ
బ్రీతి నెఱఁగ నక్కిరీటి యన్నరపతి, నాదరింప కుండె మేదినీశ. 50

వ అట్లుండి తనయనాదరంబునకుం గారణం బెఱుంగక సవిచారుం డై యనూర
కున్నయక్కుమారునితో ధనంజయుం డి ట్లనియె 51

ఉ. యాగవిముక్తమై చనుహయంబున కడ్డము వచ్చి పట్టి కా
కీగతి మెత్తఁబాటు దగునే నృపధర్మవిహీనతర్క రణో
ద్యోగము లేక తక్క భయ ముల్లముఁ జేరఁగ నిచ్చురాజు రా
జే గుణహీన పొమ్మనిన నేమియుఁ బల్క కతండు గ్రమ్మఱన్ 52

సీ. అరిగి పట్టణవీథి నల్లన చనుచుండ నర్జునుం డతనితో నాడినట్టి

1 బె ట్టేడ్చె. 2 మురిలి, మురియ.

తెఱఁ గెల్లఁ దన దగుదివ్యబోధంబునఁ గని భుజంగోత్తమతనయ సదయ
వృత్తిఁ బాతాళంబు వెలువడియన్నరాధిపునిపాలికిఁ జనుదెంచి యేను
మీతల్లి నాగేంద్రప్రసూతి నులూపి నా పేరు హితంబు సెప్పెదుమనీవ

తే. నరుగుదెంచితి వినుము మీయయ్యపనుపు
దలకొనుము రాజులకు స్వధర్మమైన
యని యొనర్పుము దనతోడఁ బెనఁగు టధిక
సమ్మదము సేయు నక్కురుసత్తమునకు 53

క అనిన సభక్తికముగ న,వ్వనితకుఁ బ్రణమిల్లి యాహవము జనకునితోఁ
జనునె యొనర్పఁగ నని య,ప్పనికిఁ జొరక వచ్చితిని శుభప్రదమూర్తీ. 54

క నీ వింత దెలిపి పలికెద, వావిభుఁడును మున్న నన్ను ననుమతుఁ జేసెం
గావునఁ దల్లీ మీకుం, గావించెద నిద్దఱకు నఖండప్రియమున్. 55

—బభ్రువాహనుం డర్జునునితో యుద్ధంబు సేయుట—

చ. అని నిజమందిరంబునకు నయ్యెలనాగఁ దగంగఁ బుచ్చి య
మ్మనుజవరుండు సాధనస[1]మంచితమైనరథం బుదాత్తరే
ఖ నెఱయ నెక్కి యర్హపరికల్పితభూషణలేపనాంబరం
బును సమరోత్సవోద్ధతవిభూతియు నై తనమే నెలర్పఁగన్. 56

ఆ. ఎక్కి హంసకేతు వెత్తెఱఁ గ్రాలంగ, నరిగి యశ్వమునకు నడ్డపడఁగఁ
జూచి మెచ్చి సవ్యసాచి మార్కొనుటయుఁ, గురిసె నతఁడు నిశితశరచయంబు.

శా. వానిం దా నవలీలమైఁ దునిమి దుర్వారోద్యముం డద్రిభి
త్సూనుం డొక్కట నాత్మసూనునొడలం దూపుల్ నిగిడ్చెం బదా
త్తానిశ్శంకుఁడు బాహుసారమద మేపారంగ నవ్వీరుమేఁ
వే నారాచము లైదునాలుగులు పృథ్వీనాథ నాటించినన్. 58

చ. మదిఁ గొనియాడి యారిపువిమర్దనుఁ డంచసిడంబు ద్రుంచి యే
పొదవఁగ మేను నొంప [2]నచలోద్ధతి నాతనిజత్రు వేసె బె
ట్టిద మగునారసంబునఁ గడిందిమగం డగుబభ్రువాహనుం
డది వడిపేర్మి శోణితజలార్ద్రిత నొందక యుచ్చి పోయినన్. 59

క. అమ్మేటిమగఁడు దనచాప మ్మూఁతగ నిల్చి సోలి పడపడి తెలి వు
ల్లమ్మున నొలసిన నొరా, యిమ్మడి యని పొగడెఁ గొడుకు నెంతయుఁ బ్రీతిన్.

తే. పొగడి యేఁ దీవ్రశరములు నిగుడఁ జేయు
నుద్ధతికి మంచిబంట వై యోర్వ వలయుఁ
జుమ్ము రా యని పలికి వాలమ్ము లధిక
రయము మెఱయంగఁ బరఁగించె రాజముఖ్య. 61

ఆ. మొనసి వాని నతఁడు ముత్తునియలు గాఁగఁ, జేయు మత్సరంబు చిత్తవృత్తిఁ

1 మన్నిత మైనరథంబు. 2 రభసోద్ధతి.

దనికి సత్వరముగఁ దద్గాత్రమున నించె,నరుఁడు పెక్కు మెఱుఁగునారసములు

ఉ. దానికి నీడఁబోవక యుదగ్రపరాక్రమ మొప్ప వజ్రకీ
లానిభతీక్ష్ణ మెఱుంగులవిలాసము నింగి వెలుంగ నుద్భటుం
డై నిగిడించెఁ బార్థుహృదయస్థలి నారస మస్త్రశస్త్రవి
ద్యానిపుణత్వశాలి యగునన్నరపాలసుతుండు భూవరా 63

అర్జునుఁడు బభ్రువాహనునిశరంబుచేతఁ బుడమిం ద్రెళ్లుట

క. వడి నది వీఁపున వెడలినఁ, బడియెఁ బుడమి నర్జునుండు పదపడి త్రెళ్లం
గొడుకును మున్నతఁ డేసిన, బెడిదపుటేటులయలంతఁ బృథ్వీనాథా 64

వ. అట్లు దనపతియును సుతుండును భండనంబునం బడుట విని శోకాక్రాంత
యగుచుఁ జిత్రాంగద యులూపియుం దోడన చనుదేర నచ్చటికి వచ్చె నట్ల
వచ్చి యచ్చెలువ యయ్యిరువురం గనుంగొని యుల్లంబు జల్లనఁదల్లడిల్ల మూర్ఛ
మునింగి మేదినిం బడి కొంతవడికిం దెలిసి యులూపి నాలోకించి 65

సీ. నీకతంబునఁ బతి నాకుమారునిచేత ననిఁ బడి యున్నవాఁ డతివ కంటె
నీవు పతివ్రత గావె ధర్మజ్ఞవు గానిదానవె యేమి కారణమున
నిది కార్యముగఁ జెప్పి తీపిన్నవానికిఁ గొడుకుదిక్కున నాకు నడలు లేదు
వరుఁ జూచి పొక్కెద వామాక్షి నీదెసఁ దప్పు సేసినను నీతనిఁ గృపార్ద్రి

తే. చిత్తవై యెల్లభంగి సంజీవితుఁడు గఁ,జేయవమ్మ యక్కట నాథు నేయఁబనిచి
చావు సూచియు వగవవు సాహసమున,గొలఁది లేదు నిన్నెమందుఁగులవరేణ్య

వ. అని పలికి పార్థుం జేరం బోయి 67

ఆ. మహితకీర్తిలోల మత్ప్రాణవల్లభ, యన్యజనులప్రాణ మరసి కావఁ
జాలునట్టినీకు నేల ప్రాణంబుల, నిట్లు వదలి పోవ నిచ్చి యుండ 68

సీ నాథ నీ వెప్పుడు నన్ను మన్నింతువు కినువిచ్చి చూడక యునికి దగునె
హాయమున కెవ్వరు నడ్డంబు రా కుండ [1]నాఁగితి వగ్రజనధ్వరంబు
వ మ్మయి పోకుండ లె మ్మిత్తురంగంబు వెనుకొన వలవదే యనఘ నీకు
నని యార్తిఁ బలవించి యహిపుత్త్రి దెసఁజూచి సుతుఁ డిట్టులుండినఁ బతికి నిమ్మ

తే జీవ మాంద్రుఁ రఁ బెక్కండ్రఁ జేసికొనుట
పురుషులకుఁ దప్పె భార్యలి త్తెరువునందు
[2]నడవరే యోర్చి నీదుమనమున నింత
యెఱిఁగి కలిగింపు వరు వేయు నేల తల్లి. 69

వ. అని యంత నిలువక 70

ఆ. కొడుకుచేతఁ జచ్చి పడి యున్నయిక్కఱు, కులవరేణ్యుఁ గరుణ గూరి నీవు
బ్రదుకఁ జేయ కున్నఁ బ్రాయోపవేశన, మాచరింతు నహికులాగ్రగణ్య. 71

1 నాఁగి నీయగ్రజానధ్వరంబు. 2 నడతురె

వ. అని పలికి పతిచరణంబులు శిరంబు సోఁకం బ్రణమిల్లి యాసీన యై యూర
కుండె నట్టియెడ బభ్రువాహనుండు దెప్పిఱి లేచి యప్పొలంతిం జూచి 72

ఉ. ఇంచుకయేనియున్ వనట నెన్నఁడుఁ బొందనితల్లి నేఁడు నా
మంచితనంబునం బిలుకుమాలిననాథుని నుగ్రశత్రులన్
మంచు నినుండువోలెఁ బరిమార్చుమహాబలుఁ జూచి యిట్లు దుః
ఖించుచు నుండఁ జూచితి నకిల్బిషచిత్తున కింత పెద్దయే 73

క. గాదిలితనయుఁడ నగునేఁ, గా దన కిక్కురుకులాగ్రగణ్యుని నిమ్మై
మేదినిఁ గూల్చితి మణికిర,ణోదాత్తం బైనమకుట ముర్విం బొందన్ 74

వ. అని విలాపంబు సేసి వివ్వచ్చుతోడం గూడ యజ్ఞతురంగానుసారు లై వచ్చిన
యాజ్ఞవల్క్యశిష్యప్రభృతిబ్రాహ్మణజనంబులు నయనపథప్రాప్తు లగుటయు.

సీ. అధ్వరహయవిషయంబుగా వీ రేమి పని సేయువా రొక్కొ పార్థుఁ డిట్లు
పడి యున్నవాఁ డని పలవించి జనకుని నిట్లు సేసినపాపుఁ డెవ్విధమున
నాచరించునొకొ ప్రాయశ్చిత్త మని పల్కి పండ్రెండువర్షముల్ భైక్షవృత్తి
నిమ్మహాత్మునికపాలమ్మున నడపంగ వలయుఁ గా కొం డెద్ది గలుగ నేర్చు

ఆ. నని యులూచిదిక్కు గనుఁగొని నీవు వ, న్నంగఁ దండ్రి నిట్లు భండనమున
విగతజీవితుఁడుగఁ దెగఁ జేసితిని నింక, నెలమిఁ బొందు భరతకులపవిత్ర. 76

వ. అని వెండియు. 77

క. జనకునిఁ దెగటార్చినపా,పునకుం బ్రాణంబుతోడి [1]పొత్తు మనంగా
మనమునఁ దాలిమి గలుగునె, చనుఁ గాక యతండు ననినసద్గతిక తగన్. 78

వ. అని యుగ్గడించి స్థావరంబులు జంగమంబులు నగుభూతంబులు విన భుజంగ
పుత్త్రియు నాకర్ణింపఁ జెప్పి [2]వ్రతంబు నిష్ఠం బూనెద మాతండ్రి లే కునికి
నిజం బగునేనిఁ బ్రాయోపవేశంబ యుత్తమకృత్యంబు వీరవధంబుపాపంబంత
కంటెను రాజవధం బెక్కు డంతకంటెఁ గడునగ్గలంబు ధార్మికవధంబు జనక
వధపాతకం బింత యని కొలంది యిడ రా దిట్లుండ వీరుండును రాజును
ధార్మికుండును జనకుండును నైనయిమ్మహాత్ముని వధియించినమహాపాతకుని
కేతద్వ్రతానుష్ఠానంబుదక్క నొండుమెయి నిష్కృతి గల్గునే దీని నడపెద నని
పలికి యప్పరమనియతుం డుపస్పర్శనం బాచరించి పలుకు లుడిగి కూర్చుండె
నప్పుడు. 79

ఉలూపి సంజీవనమణిచేత నర్జును బ్రదికించుట

ఆ. అట్లు దెంపు సేసి యాసీను లైనయా, తల్లిఁ గొడుకు నవనిఁ ద్రెళ్లి యున్న
విజయుఁ జూచి పాఁపవెలఁది సంజీవన,మణి దలంచెఁ గురుసమాజముఖ్య. 80

వ. తలంచిన భుజంగమంబులకుఁ బరాయణం బైనయమ్మణి యమ్మహాభాగహస్త

---

1 పొత్తున మనఁగా. 2 వ్రతం బనుష్ఠింపం.

తలంబునకు వచ్చిన నాభామిని బభ్రువాహనునాననం బాలోకించి ౮౧

సీ. విజయుండు సచ్చునే వేదుఱులార యింద్రునిచేత నైన నీతనికి నొక్క
ప్రియము సేయంగఁ గోరియును నీకొలఁదియారయుబుద్ధి నీతండురణమొనర్పఁ
దలచిన నివ్వీరుతలఁపు సిద్ధింపంగఁ జేయుటకును నింత సేయ వలసె
నాకుఁ గావున మోహనం బగుమాయాప్రయోగంబు నడపితి నుజ్జ్వలాత్మ

తే. నరుఁడు నారాయణుఁడు మహత్తరము సువ్వె, యితని తేజమెవ్వరికిని నెట్లుదాఁకి
నార్పవచ్చు మీవగపెల్లఁ దీర్ప నిపుడ, యుత్థితుం డగు నీకౌరవోత్తముండు.

వ. మాయాప్రయోగంబ వేఱొండు గాదు నీకు మీతండ్రితోడ భండనంబు సేయ
బుద్ధి పుట్టించితి నింతమాత్ర యని తత్ప్రదేశంబున నున్న యెల్లజనంబుల
నుల్లంబుల నానందంబు నొంపఁ బలికి యమ్మణిపూరపురపతికరతలంబునన మ్మణి
యిడి దీని నిమ్మహాత్మునిహృదయదేశంబు మోపు మనవుడు నతం డట్ల చేయుట
యుం బార్థుండు ప్రత్యుజ్జీవితుం డై ౮౨

తే. లేచి కూర్చుండి కలయంగఁ జూచి యెత్తి
సెరలకాంతియు దంతరుచియును బెరయ
నతిమనోహరముగఁ దనసుతునితోడ
మనుజనాయక కుశలమే యనుడు నతఁడు. ౮౩

సీ. వినయ మారంగ నాతనిచరణంబుల కెఱఁగి భవత్పుణ్యవీక్షణమున
నఖిలంబుఁ గుశలంబ యనిన నిజ్జనముల మొగములయం దెల్ల వగపు దోఁచి
యచ్చెరువాటును హర్షంబుఁ గదిరెడు నిది యేమి సెప్పవే యెఱుఁగు దేని
నాచెప్పినట్ల రణంబున కేతెంచి తీవు చిత్రాంగద యేల వచ్చె

ఆ. నిచ్చటికి నులూపి [1]యేమిటి కిపుడు స
ద్దెంచె ననుడు భక్తినిర్భరముగ
నతఁడు సాఁగి మ్రొక్కి హస్తముల్ మొగిచి య
య్యహితనూజుఁ జూపి యతనితోడ. ౮౪

వ. అంతయు నిమ్మహానుభావ నడుగుం డనిన గాండీవి యాయింతివదనం బాలో
కించి కురువంశనిస్తారకా నీరాకకుం గారణం బేమి యిమ్మణిపూరపురనాథు
డెన నావలన భవదీయచిత్తంబు ప్రసన్నం బయి యున్నయదియె యున్నారప
యును నేనును జిత్రాంగదయును నీ కేమియు నపరాధంబు సేయము గద
యనుటయు. ౮౫

ఉలూపి యర్జునునితో వసువులకోపప్రసాదంబుల నెఱింగించుట.

సీ. అల్లన నవ్వుచు నయ్యింతి నతనితో నాథ నీయం దొకనాఁడు నెగ్గు
గలదె నాపుత్త్రునివలనఁ గీ డెక్కడి యది వినీతాత్మ చిత్రాంగదయును

1 యేటికిఁ జను దెంచె, ననుడు నచలభక్తి వినయగతుల.

గినియక విను మేను వినతోత్తమాంగ నై చెప్పెద నీసుతుచేత నీకు
నావహిల్లె నశుభ మావహంబున నీవు గంగాతనూజు శిఖండి నెపము
తే. గాఁగఁ దెగటార్చి తది పాతకంబు దాని, కనఘ నిష్కృతి సేయక తనువు విడిచి
తేని నరకవాసమునకుఁ బోన వలయుఁ, గాన నిష్కృతి సేసితిఁ గడఁగి వచ్చి.

వ. అది యెట్లంటేని నాకర్ణింపుమే నొక్కనాఁడు సఖీసమేతంబుగా సురనదీస్నానం
బునకు వచ్చి యుండ వసువు లక్కడ కేతెంచి యింత నంత నొక్కరేవునం
దోఁచి కృతస్నానులై నిజరూపంబున సన్నిహిత లైనగంగాదేవితోడ గాండీవ
ధరుండు శిఖండిం బురస్కరించికొని గాంగేయుం డేయ కుండం బరమసాయ
కంబుల నతనిం గూల్చె నట్లు కుత్సితజయార్జనం బొనర్చినయయ్యర్జును నేము
శాప సంతాపితుం జేయుద మని చెప్పిన నప్పరమానుభావయు దానికొడం
బడినపలుకు పలికె నంతయు విని తత్క్షణంబ 88

సీ. అరిగి యేఁ దండ్రికి న త్తెఱం గంతయు నెఱిఁగించుటయు నతం డెనక మెసఁగ
భయమున రయమునఁ బఱతెంచి వసువులఁ బెక్కువిధంబులఁ బ్రియము పుట్టఁ
దెలిచి ప్రార్థించిన నలుక వో విడిచి వా రతనితో విలు నమయం బొకండు
సేసెద మనిలోన వాసవిఁ దత్సూనుఁ డగుబభ్రువాహనుం డస్త్రవితతిఁ
ఆ. బఱపి కూల్చె నేనిఁ బాయు నక్కల్మష, మనిన మగిడి వచ్చి యాభుజంగ
నాథుఁ డెల్లఁ జెప్పె నాకు నిప్పని దగ, నిట్లు దీర్చితిని సమిద్ధతేజ 89

వ. తీర్చిన తెఱంగు నెఱింగించెద నని పలికి బభ్రువాహను నుపలక్షించి యిక్కు
మారుండు నీతో సమరంబు సేయ నొల్లక నీకు నమస్కరించి మరలి మందిరం
బునకుం బోవు చున్కి బుద్ధిం గని సమయకార్యంబునకు నిది యవసరం బని
యూహించి రయంబున నితనికడకు వచ్చి రణంబు మీతండ్రికిఁ బ్రియంబును
ధర్మంబు నని చెప్పి యితనిం బోరికిం బురికొల్పి యివ్వీరునియందు వసువులు
సెప్పినవిధంబు గలుగునట్లుగా విక్రమవిశేషం బావహించితి. 90

క. అనినఁ బ్రియ మంది దేవీ, యనఘం బగునీచరిత్ర మస్మత్కులవ
ర్ధనకారి యగుట యెప్పుడుఁ, [1]గనినది గాదె యని పలికె గాండీవి నృపా. 91

ఆ. పలికి నాదరముగ బభ్రువాహనుఁ జూచి, మానితాగమిష్యమాణచైత్ర
మాసపౌర్ణమాసి మహితాశ్వమేధ కాలంబు దానిదెసఁ దలంపు గలిగి. 92

క. నీవును దల్లులు బంధుజ,నావళియుం బరిజనములు హాస్తినగరికిఁ
రా వలయు ధర్మజునిసం,భావనముం బడయ [2]పొసఁగుఁ బరమశుభంబున్.

చ. అనవుడు నట్ల చేసెద నుదాత్తచరిత్ర పురంబు సొచ్చి యి
వ్వనితలు నీవు నావలనివత్సలతం [3]గొనియాడు చియ్యెడన్
మన మలరంగ నిల్చి జనమాన్యునిఁ గా ననుఁ జేసి ప్రీతి నే
ననుపఁగ వచ్చి చేయు మను యానము యజ్ఞతురంగరక్షకై. 94

1 గనిన యదియ ఘనుచుఁ బలికె. 2 దెసఁగు...సుఖంబుల్. 3 గొనియాడుఁ దయ్యెడన్.

వ అనుచుం బ్రణతుం డై బభ్రువాహనుండు ప్రార్థించినం బార్థుం డప్పార్థివునితో నేను దీక్షితుండ నగుట యెఱుంగవే నాకుం బురప్రవేశంబు సేయం జనదు పోయి వచ్చెద మీరును సుఖుల రయి యుండుం డనిన నట్ల కాక యని యతం డుచితప్రకారంబునం బూజించి యామంత్రణంబు సేయ నబ్భూమిపాలచేత ననుజ్ఞాతుం డై యమ్మహాశ్వంబు ననుసరించె నదియు నిజేచ్ఛ నఖిల దేశంబులం బ్రవర్తిల్లె నట్టియెడ. 95

క రాజగృహాపురముకడ న,వ్వాజి యరుగు టెఱిఁగి యాహవమునకుఁ బిలిచె నా రాజర్షి కీర్తిధనుం డగు,నాజిష్ణుని మేఘసంధి యనురా జధిపా. 96

వ అట్టు లప్పురంబుపతి యగుజరాసంధపౌత్త్రుండు బాల్యంబునం దన్ను నెదిరి నెఱుంగమిం గవ్వడిం గయ్యంబునకుం బిలిచి పుచ్చి తోడన కల్పితరథారూఢుం డై వెడలి యవ్వానవికి నడ్డపడి 97

సీ వనితలలోపలఁ జని యెడుచాడ్పున నివ్వాజిఁ గొని యించుకేని శంక లేక పోయెదవు పో నీక యేఁ బట్టెద దీనిఁ గయ్యము సేసి దేనిఁ జేయు మనుడు నవ్వుచు నతం డమ్మగధేశుతో విఘ్నకర్తల నేను వెరవుతోడ మాన్పింతు వినుము నామనమునఁ గిన్కలే దది యెట్టు లనిన మదగ్రజుండు

తే. సామమునన కర్జము నీవు సక్కఁబెట్టి, కొందుగాని యెవ్వరియెడఁ గ్రూరవృత్తి వలప దని నాకుఁ జెప్పిన వాఁడు గాన, యట్లు సేయుదు నీయిష్ట మాచరింపు.

అర్జునుఁడు జరాసంధపౌత్రునితో యుద్ధంబు సేసి యోడించుట.

చ అనవుడు నేమియుం బలుక కానృపపుత్త్రుఁడు నిర్జరేంద్రపుత్త్రునిపయి నుజ్జ్వలంబు లగుతూపుగముల్ వరఁగింప వాని నెల్ల నతఁడు శాతభల్లతనులం దునుమాడియు నొల్లఁ డయ్యెఁ దత్తను వొక బాణ మేనియును దాఁకఁగ నేయ నరేశ్వరోత్తమా. 99

వ. అగ్గాండీవికృప యే మని చెప్పుదు 100

క తనమీఁద మగధుఁ డేయఁగ, జననాయక రథ్యములను సారథి నైనఁ గొనకొని నొప్పింపక యుల్లన శరనికరంబు పైఁ గలయ నిగిడించెన్. 101

క. అది బలహీనతగాఁ గొని, మద మేపారంగ నక్కుమారుఁడు లీలం గదిసి బలునారసంబులు, తదంగమునఁ గ్రుచ్చె నతఁడు దాన నలిగియున్. 102

వ ఆసహదేవపుత్త్రుగాత్త్రంబు దాఁక కుండునట్లు గా శరంబులు నిగిడించి. 103

ఉ సారథిఁ గూల్చి యశ్వములఁ జంపి రథంబుఁ బగిల్చి కేతువుం జీరి శరాసనంబుఁ బొడి చేసిన నమ్మగధుండు ధీరతో దారగతిఁ సముజ్జ్వలగదాభ్రమణంబున బాహు వొప్పు న వ్వీరవరేణ్యుపైఁ గవిసె విక్రమ మూర్కృతి దాల్చి పొల్చె నాన్. 104

వ. అట్లు గవియుటయు. 105

తే. అప్పుడును మత్సరంబున కతఁడు భాజ
నంబు గా కుండెఁ గాన యన్నరుఁడు వెడఁద
వాలియమ్ముల గద పలువ్రయ్యలై మ
హీతలంబునఁ దొరఁగంగ నేసె నధిప. 106

వ. అట్లేసిన. 107

సీ. నిర్వేలపడిన యానృపనందనునితోడ నయ్యతిబలుఁడు మాయన్న యొకని
ప్రాణంబులకును దప్పకు మయ్య యని [1]యానతిచ్చినకతన నే నేయ కున్న
నీ వింతవడి పోర నిలువఁ జాలితి విను మది యట్టు లుండె రాజార్హ మైన
ధర్మంబు వాటించి తాఁకితి నన్ను నింతియ సాలు నింక శాంతియ నరేంద్ర

తే. తగినయది యనిపల్క నతండు నిజము,నట్ల కాకని యూహించి యమ్మహాత్ము
పాదపరిసరమున భక్తిఁబ్రణతుఁడైన, గ్రుచ్చికౌఁగిటఁ జేర్చి యక్కురువిభుండు.

వ. వచ్చుచైత్రమాసంబునం బున్నమనాఁడు పాండవాగ్రజు నశ్వమేధం బను
సంధించుటకై బంధులు నీవును రావలయు ననిన నవ్వసుమతీపతి యట్ల చేసెద
నని యత్యంతవినయంబున నవ్విజయుం బ్రియపూర్వకంబుగాఁ బూజించి
యామంత్రితుం జేసిన నాతండు ప్రీతుం డయి యభినందించి యమ్మగధపతిం
బురంబునకుం బోవం బనిచి యశ్వరత్నంబు ననుసరించె నదియును వంగపుండ్ర
మ్లేచ్ఛదేశంబులం జరియింప నయ్యైరాజులు సెనకినం దేజోధనుం డగు నాధ
నంజయుండు జయించుచుఁ జన నత్తురంగంబు. 109

సీ. చేదిదేశంబు సొచ్చిన శిశుపాలునితనయుండు శరభుండు దనదుశుక్తి
పురము వెల్వడి యుద్ధపూర్వకంబుగఁ జేరి యమ్మహావీరున కర్చ లిచ్చె
నతని వీడ్కొల్పి యయ్యతుల తేజుఁడుఘోటకము వెనుకఁజనుచుఁ దేంకణకిరాత
ముఖదేశనృపతులు ముట్టినఁ దగ గెల్చుగొనుచుఁ గ్రమంబునఁ గోసలులను

ఆ. గాశులను జయించెఁ గ్రమ్మఱ యత్తురంగము దశార్ణదేశగామి యయ్యె
జిష్ణుఁ డనుసరింపఁ జిత్రాంగదుం డని, సేసి యోడి పూజ సేసె నధిప 110

వ. ఇట్లు దశార్ణపతి పార్థునిం బూజించి యాతనియాదరణంబు వడసి పోయెఁ బదం
పడి తురంగంబు నిషాదాధీశదేశంబునకుం జనిన నేకలవ్యనందనుండు పాక
శాసననందనుమీఁద నైషాదసేనాసమేతుం డై తోఁతెంచిన 111

చ. అతనిబలంబుఁ గ్రూరవిశిఖార్చుల నేర్చిన బాహు[2]సారగ
ర్వితుఁ డగుననిషాదపతి వీఁక నెదుర్కొనినం గిరీటి యా
తతపటుబాణదీధితులఁ దన్మదసంతమసం బడంచె వాఁ
డతివినయంబునన్ వినతుఁ డై తగ నర్చితుఁ జేసె నాతనిన్. 112

1 యప్పగించినకతన నేఁ గినియకున్న. 2 గర్వద, ర్పితుఁ డగు.

వ. అ ట్లేకలవ్యనందనుం దనవశంబు సేసికొని ధనంజయుండు హయంబు నను
గమించె నది మరలి మఱియును దక్షిణాభిముఖంబయిచని తిరుగఁ బౌండ్రాంధ్ర
ద్రవిళకేరళకర్ణాటదేశాధీశుల ననాయాసంబున వశగతులం గావించికొని యేఁ
గ్రమంబున సౌరాష్ట్రంబు సొచ్చి గోకర్ణసమీపంబునం బ్రవర్తించి పదంపడి

సీ. ద్వారకానగరంబుచేరువ ఘోటక మరుగంగఁ బ్రీతులై యదుకుమారు
లాలపుటాలంబు ననువున నయ్యింద్రనందనుఁ గని పూజనం బొనర్ప
నభినందనము సేసె నవ్వీరుఁ డపరాబ్ధితీరదేశంబులఁ దిరిగి పంచ
నదముపైఁ జని [1]మాను నరనాథ గాంధారదేశంబు సొచ్చి వర్తింప శకుని

తే. నందనుఁడు బాల్యకలితదుర్నయముపేర్మిఁ
దనదుసేనలఁ గూర్చి యుద్దామగతిఁ గి
రీటిఁ దాఁకిన నతఁడు వారించి పాండ
వాగ్రజునియాజ్ఞ దెలుపంగ నంతఁ బోక 114

క. పొదివినఁ గనుఁగవ వెడకెం, పొదవఁగఁ జతురంగముల శరోత్కరములఁ దాఁ
బొదివె విజయుఁ డవి వడియుం, జెదరియు సన్నంబులైనఁ జిత్తములోనన్.

ఉ. మత్సర మెక్కఁగా సుబలుమన్మఁడు దుర్దమలీలఁ గిట్టి బీ
భత్సునిపై నిశాతశరపంక్తి నిగుడ్పఁ దదీయబాహుసం
పత్సముదీర్ణతం దనదుభావమునం గొనియాడి యెంతయున్
వత్సలుఁడైనయన్నరుఁడు వానికి నిట్లనుఁ గౌరవోత్తమా. 116

క. రాజులఁ జంపకు మని మా, రా జానతి యిచ్చె నుద్ధురత నే నని న
య్యాజ విడిచిన బ్లైనఁ బ,రాజితుఁ గా నన్ను నర్ధరాపతి దలఁచున్. 117

—అర్జునుఁడు గాంధారదేశాధీశుతో యుద్ధంబు సేసి జయించుట—

ఉ. కావున నేఁ గడంగ విను కయ్యము నీకిది యేల తమ్ముఁడా
నా వినియున్ వడిన్ శకునినందనుఁ డయ్యమరేంద్రనందనుం
దా విశిఖంబులం బొదివె దానికి [2]నవ్వుచు వానిశీర్షకం
బావిజయుండు బల్విడిఁ దయమ్మున నేలఁ బడంగ నేసినన్. 118

వ. అచ్చిత్రము సూచి యచ్చోటం గలయట్టి. 119

క. ఎల్లజనులు నివ్వీరుం, డొల్లఁడు గా కుత్తమాంగ ముర్వి నిటుల వే
డొల్లఁగ నేయఁడె వలసినఁ, జెల్లం బో యితనికరుణచెలు విట్లున్నే 120

వ. అనుచు నక్కుమారుం జేరి యతనితేరు మరల్చికొని పోవం బోవ 121

తే. దురభిమానముపేర్మి నన్నరవరుండు
మరలి నరుమీఁద నడవ మున్ తెరలి చనిన

---

1 మాన్య నరనాథ 2 నప్పుడు తచ్ఛిరస్త్రకం

బలము గ్రమ్మఱి యయ్యింద్రపట్టిఁ జుట్టు
బలసి శస్త్రాస్త్రచయములు వఱఁగఁ జేయ. 122

చ. అవి నిశితాస్త్రపంక్తిఁ దును మాడి రయం బెసఁగంగఁ గప్పె నా
హవతల మంతయుం దలర నప్పటువిక్రమశాలి యమ్మహో
గ్రవిహరణంబునం గలఁగి కన్కనిఁ బాఱె బలంబు లక్కుమా
రవరునిఁ గాచికొంటకు ధరావర మంత్రులు వానితల్లియున్. 123

వ. అర్ఘ్యంబు గొని రయంబున శరణు శరణనుచు వచ్చిన నవ్విష్వచ్ఛుండును
నవ్వేలంది నభినందించి మంత్రులకు మాననీయవచనంబులం బ్రియం బొనర్చి
యబ్బాలునితో సాంత్వనస్వరంబున నిట్లనియె. 124

ఉ. నీ విట వచ్చి నాపయి ననింద్యపరాక్రమ రాక సూచి మ
ద్భావము ఖేద మొందుటయు ధర్మజుపం పిది రాజకోటి నే
నేవిధి నైనఁ జంప నని యెల్లజనంబు వినంగఁ జెప్పనే
కావున నీబలంబులన కాని నినుం దెగటార్ప కుండితిన్. 125

వ. విశేషించి గాంధారీధృతరాష్ట్రులం దలంచి నాకు నీదెస నిట్లు గా వలసియుండె.

ఆ. అట్టు లగుటఁ జేసి యవనీశనందన, యింత ప్రొద్దుఁ బోరి తింక శాంతిఁ
బొందు టొప్పు ధర్మపుత్త్రునితోడి పొం,దొప్పు దయ్యె నీకు నుదితశౌర్య. 127

వ. అని చెప్పి యాగామి యయిన చైత్రంబుపున్నమనాఁ డన్నరేంద్రచంద్రు నశ్వ
మేధయాగంబున కనురాగం బెసంగ రమ్మా యనియునుం బలికి యప్పాండవ
మధ్యముండు మేధ్యాశ్వంబు ననుసరింప నది కరిపురంబు దిక్కు మొగం బయి
యరుగం జొచ్చె నట్టియెడ నతండు వివిధదేశంబులం దిరిగిన తెఱం గెల్లనుం
జారులచేత విని యజాతశత్రుం డప్పురుహూతపుత్త్రుం డశ్వరక్షణం బట్లు ధర్మ
ప్రకారంబున నిర్వహించుటకుం బ్రీతి వహించె నద్దివసంబు. 128

ఆ. మాఘమాసపౌర్ణమాసి నైయుండె నా,ధర్మనందనుండు పేర్మి వెలయ
నెలమి మిగులఁ బెద్ద కొలువున నుండి త,మ్ముల సగౌరవముగఁ బిలువఁ బనిచి.

వ. అనిలనందను నాననం బాలోకించి. 130

క. నీతమ్ముఁడు తురగముఁ గొని, యేతెంచుట వింటిఁ జైత్ర మింకఁ దడవు లే
దీతఱి మునులను నృపసం,ఘాతంబును బిలువఁ బంపఁ గా వలయుఁ దగన్.

వ. యాగశాలయు శిల్పిజనులం గొని కల్పింపుము తగువారలకు విడియం దగియెడు
వివిధగృహంబుల నొనరింపు మని పనిచిన నతండు 132

ఆ. యజ్ఞవాటమును జనాధిపులకు ముని, వ్రాతములకు విడియ నలయునట్టి
మందిరములుఁ గనకమణిమయంబులుగా నొ,నర్చెఁ దక్షమగుజనంబు వొగడ,

క. ధరణీసురులను బనిచెను, ధర నెందును దిరిగి మునుల ధాత్రీశుల న
ధ్వరమునకుఁ బిలువుఁ డని య,మ్మరుత్సుతుఁడు వారుఁ జని సముచితభక్తిన్.

చ. పిలిచిన రాజులున్ మునులుఁ బ్రీతి యెలర్ప బలోత్కరంబు శి
ష్యులుఁ దమతోడ రా మనము లుబ్బిళు లూరఁగ యజ్ఞవర్తనం
బులుఁ గనుఁగొంటకై సకల భూవలయంబునఁ గల్గునట్టివా
రలు సనుదెంచినం గురుధరాపతి చిత్తము వేడ్క నూనఁగన్. 135

క. ఎదురుకొని వీడుఁబట్లకు, ముద మారఁగఁ దాన యనిచి మొక్కలములు నిం
పొదవించునట్టివియుఁగాఁ, బదార్థములు [1]ప్రజదలమునఁ బాటించి తగన్. 136

క. భోజనశయనాసనములు, రాజిల్లెడునట్లు గాఁగ రాజుల కెల్లం
దేజోధనుఁ డా ధర్మత,నూజుం డిడఁ బనుచు జనవినుతసుచరిత్రా. 137

చ. మునులకు నెల్లఁ గందములు మూలములున్ ఫలకోట్లునుం బ్రియం
బొనరఁగఁ దాన పోయి మధురోక్తులతోడ సమర్పణంబు సే
యు నిటుల సంవిధానము లనూనము లై విలసిల్లఁ జేయు న
య్యనిమిషనాథవైభవుఁ డహంకృతివర్జనసంస్తుతంబుగన్. 138

తే. యజ్ఞవాటంబుఁ దక్కటియాలయములు
లలితభంగి రమ్యములు సలక్షణములుఁ
గా నొనర్చిన శిల్పినికాయమునకుఁ
బసదనం బిచ్చె సంతసం బెసక మెసఁగ. 139

సీ. పాండవాగ్రజుఁ డట్లు పవననందనుఁ బంచి యజ్ఞశాలాకరణాదు లైన
కృత్యముల్ నడపుటఁ గృష్ణుండు గనుఁగొనికడుఁ బ్రీతిఁ బొందె నాగతనృపాలు
రచ్చెరు వొంది రయ్యమృతాంశువంశనిస్తారకుం డర్థిమైఁ దేరఁ బనుప
ననవద్యపశువుల నఖిలజాతులవానిఁ గొని వచ్చి రత్యంతకుశలపరిజ

ఆ. నంబు లన్నపర్వతంబులు నాజ్యవా,హినులుఁ గల్గి విప్రజనపరంప
రలు భుజింపఁ బేర్మి యొలసి యాగారంభ,సమయ మద్భుతప్రజనకమయ్యె. 140

క. విను లక్షభూసురులు గుడి,చిన నొకమరి మ్రోయుభేరి సెలఁగుచు నుండున్
జననాయక యెప్పుడు నే, మని చెప్పుదు నశ్వమేధయజ్ఞవిభూతిన్ 141

చ. శరధిపరీతభూమిఁ గల సర్వజనంబును దోఁచె నమ్మహా
ధ్వరమున భూపతుల్ మకుటపంక్తులు భూషణరాజిఁ జక్కఁగాఁ
బొరిఁ బొరిఁ బ్రోచికొంచు మదిఁ బొంపిరి వోయెడు వేడుకం బనుల్
వెరవులు లావులున్ మెఱయ వేయువిధంబులఁ జేయు టొప్పఁగన్. 142

సీ. కలయంగ రాజులఁ గనుఁగొని ధర్మనందనుఁడు భీమునిఁ బిల్చి మనుజపతుల
కెల్లను వేపూజ లిమ్మన్న నమ్మరుత్తనయుండు దగఁ దనతమ్ముదోయి

1 పసదనములఁ.

నెలమిఁ గూర్చికొని మహీశుల సబహుమానంబునఁ బూజించె నలిననాభుఁ
డప్పుడ సేరిసాత్యకిముఖయాదవసహితంబు గాఁగఁ బ్రసన్నవదన

తే. కమల మొప్పంగఁ బాండవాగ్రజునికడకు
వచ్చుడును బ్రియ మలర నవ్వసుమతీశుఁ
డాబలుండును సతఁడును నాదిగా న
మస్తయాదవులకు నధికార్చ లిచ్చె 143

వ. నారాయణుండు నరునిం బ్రసంగించి పాండవాగ్రజుమొగంబు గనుంగొని
ద్వారవతి నుండి యాప్తుండును విచక్షణుండును నగువాఁ డొక్కరుండువచ్చె
వివ్వచ్చుం డప్పురంబుపరిసరంబునఁ బోవం జూచితి ననియె వివిధసంగరంబు
లం దదంగంబు కృశంబై యున్నయది యనియుం జెప్పె నప్పార్థుండు సేరువ
కు నరుగుదెంచెం గాలోచితక్రియాకలాపంబునకుం దొడంగు మనవుడు నప్పు
డమిఱేఁ డప్పురుషోత్తమునితోడ 144

క. నీపంపునఁ బోవుట ను, ద్దీపితబలశౌర్యధైర్యతేజోయుతుఁ డై
యాపార్థుఁడు యోగక్షే, మోపేతుం డయ్యె నడపు ముచితంపుఁబనుల్. 145

—కృష్ణుఁడు ధర్మజునితో నర్జునసందేశంబు సెప్పుట—

వ అనిన నవ్వారిజనాభుండు ద్వారకనుండి నచ్చినవాఁ డగ్గాండీవి దనతోడం
జెప్పె నని చెప్పినమాటల తెఱం గాకర్ణింపుము. 146

ఆ. నాదు విన్నపముగ నరనాథునకు విన్న,వింపు రాజులెల్ల వేడ్కతోడ
జన్నమునకు వచ్చుచున్నారు ము న్నెట్టి,వార లైనఁ బూజవలయు ననుము.

వ. విశేషించి మదీయపుత్త్రుండు 148

క. మణిపూరపురాధీశుఁడు, గుణగణవిభ్రాజితుండు గురుహితుఁడు విచ
క్షణపరుఁడు బభ్రువాహనుఁ, డణుమాత్రముఁ గీడు లేనియట్టిం డెందున్. 149

క. మీచరణసరసిజంబులు, సూచుటకై రాక దనకు సువ్రతముగ మున్
వేచి యునికి వచ్చుఁ గృపా,[1]గోచర మగుచేతకుం దగును మీ కనుమీ. 150

వ. అని చెప్పె ననిన విని యవ్వాక్యంబు లభినందించి ధర్మనందనుండు గోవిందు
నితోడ. 151

సీ ఏ వింటి విజయుఁ డనేకయుద్ధంబుల నలజడి వడుట యు ట్లతఁడు నాఁడు
నక్కట ద్రోణభీష్మాదులతోడిపెక్కుడుఁబోర నిడుమలఁ బడియె నేఁడు
ని త్తెఱంగునఁ బడియెడు నాకుఁగా నిన్నిపాటులు వడునె యప్పరమసౌఖ్య
యోగ్యదేహుండు ని[2]న్నొక్కటి నడిగెద నతనిమేను సులక్షణాన్వితంబు

తే. నామదికి నెక్క నీవు గన్వఱపి కన్న, యట్టికీడు తదీయంబు లై నయవయ
వముల నెందేనిఁ గలిగెనే యమితదుఃఖ,భాగియగుటకు మూల మై పద్మనాభ.

క. తెలుపఁ దగు నేనిఁ గరుణం, దెలుపుము నా కనుడు వాసుదేవుఁడు నీకుం

1 గోచరుఁడుగఁ జేఁతకుం 2 న్నొకటి నేవేఁడెద

దెలుపుటయుఁ గృత్యమే విను, తెలిపెదఁ గలమాత్ర వసుమతీవరముఖ్యా. 153

తే. సర్వగాత్రంబులందును సవ్యసాచి
కధికశుభలక్షణంబుల యతిశయిల్లుఁ
దనువుమాత్రకు నించుక ధరణినాథ
యెక్కుడై యుండుఁ జిఱుదొడ లిదియ కొఱఁత 154

క. అలజల్లు దీనివలనం, గలిగెడునో కాని తక్కు గలుగ దరిష్టం
బలఘుశుభలక్షణాన్విత, విలసితతనుఁ డైనగాండివికి నెయ్యెడలన్. 155

వ. అట్లున్నరూపు సెప్పినవెన్నునివచనంబులు విని యవ్వసుంధరావల్లభుం డతని యాననం బాలోకించి యది యట్ల కాక యని పలికె నప్పుడు పాంచాలి పద్మ నాభుం బ్రీతిస్ఫీతం బగుచూడ్కి నాలోకించిన నాలోకనాథుం డది యర్జున విషయం [1]బైనప్రీణనంబు తెఱం గగుట యెఱింగికొనియె నట్టియెడ భీమా దులును యాదవకుమారులును నక్కిరీటిగుణంబు లగ్గించుచు నాప్రొద్దున కది య గోష్ఠిగ సల్లాపంబు సేయు చుండ నగ్గాండీవిపాలనుండి కాలరి సనుదెంచి.

సీ. పాండవాగ్రజునకుఁ బ్రణతి యొనర్చి విన్వచ్చుఁ డిప్పురి సేర నచ్చె నెల్లి వచ్చు మీ శ్రీపాదవనజంబులకు మ్రొక్క ననవుడు హర్షాశ్రు లడరఁ బులకి తాంగుఁ డై వానికి నన్న రేంద్రుఁడు పసదన మాభరణవస్త్రకనకములు స మగ్రంబుగా నిచ్చె నందఱు నానందరసమునఁ దేలి యారాత్రి పొద్దుఁ

ఆ. జూచు వేడ్క నూనుచును వేగు టెప్పుడో
యనుచు నుండ [2]నుదయ మయ్యె నినుఁడు
క్రీడి సమయవిహితకృత్యముల్ సలిపి హ
యంబు మున్ను గాఁగ నరుగుదెంచె. 157

వ. అప్పుడు. 158

—అర్జునుఁడు యజ్ఞాశ్వంబుతోడ హస్తిపురంబునకు వచ్చుట.—

క. విను మింద్రతురగసముఖే,లనమున నవ్వాజి జనములకు నెల్లను లో
చనపర్వ మయ్యె వారివ,దనముల సంతోషమధురతరభాషణముల్. 159

సీ. కలయంగ నిట్లని చెలఁగె నిగ్గాండీవి దక్క నిమ్మాడ్కి నొండొక్కరునకు నశ్వంబు దనయిచ్ఛ నఖిలదేశములకు నరుగంగ ధరణీశు లచట నచట బలములతో వచ్చి బలసి తదీయరోధం బాచరింపఁ దృణంబు గాఁగఁ గొని లీలమై గెల్పు గొనుచోట్ల నుగ్రత వాటింప కగ్రజుపలుక యెట్టి

తే. దశల నైనను బాటించి తా నొకండ, ననుతలం పెప్డు నుల్లంబు నందు లేక
తనువు గవుసెనఁ బెట్టి పుచ్చినవిధమున, [3]నరుగు దేవచ్చు నేయిది యక్కజంబు.

---

1 బైన ప్రణయంబు తెఱం, మైన ప్రియంబు తెఱం. 2 నుదితుఁ డయ్యె నినుఁడు. 3 నరుగుదెంచునె యిది గడు నక్కజంబు.

క. సగరాదులఁ జెప్ప వినమె, నగఁటిమియును బలము ని ట్లమానుషభంగిన్
నెగడుసె యింకను బుట్టరు, జగతిని గాండీవితోడ సరి వచ్చుమగల్. 161

క. మానుషము దైవమును సరి, నే నే నని కార్యసిద్ధి నెలయింపఁగ ని
త్యానందుఁ డయ్యె ధర్మజుఁ, డీనిర్మలభాగ్యమహిమ యేరికిఁ గలదే 162

క. విను మట్లు సెలంగఁగ ఘూ, ర్ణనమొందినయర్ణవం బనఁగఁ బొం గారెన్
జననికురుంబం బాపెం, పనఘా చూడ వినఁ బడయ మఖిలజగములన్. 163

వ. మఱియును 164

సీ. నృపు లోహటింప జంత్రపుమీను నేసి చేకొనియెఁ బాంచాలునికూఁతు నితఁడె
సురసేనతోఁ బురందరు గెల్చి భుజగర్వ మేపార ఖాండవం బేర్చె నితఁడె
యెక్కటిబవరాన నీశాను మెప్పించి పాశుపతాస్త్రంబుఁ బడసె నితఁడె
యొంటిమై భీష్మాదియోధుల కురుపతిధృతిఁ బాపి గోవులఁ దెచ్చె నితఁడె

తే. ప్రతిన సేసి విషమసమరమునఁ బ్రొద్దు
గ్రుంక నీ కాఁగి సైంధవుఁ గూల్చె నితఁడె
యనుచు సందడి గాఁ గ్రమ్మి యట్టు లెత్తి
చూచె జనలోక మానవ్యసాచిఁ బ్రీతి 165

క. ఆవాక్యము లెల్ల వినుచు, భావ మలర నర్జునుండు భాసుర మగున
మ్మా వగ్రేసరముగ య,జ్ఞావాసంబునకు వచ్చె నంచితలీలన్. 166

వ. అట్టియెడ ధర్మనందనుండు భీమాదులును గృష్ణుండును బలదేవప్రభృతులును ధృతరాష్ట్రుం బురస్కరించికొనుచు నప్పార్థు నెదుర్కొని రతండు వారల నెల్ల సముచితాచారసంప్రీతులం గావించి గాంధారిని గుంతినిం గాంచి యీఁతె కాఁడు తీరంబు గనినచందంబు నొంది యందఱు నభినందించుచుం బొదివికొని యుండ నొక్కరమ్యప్రదేశంబున నుండె నాసమయంబున. 167

సీ. బభ్రువాహనుఁడు వైభవమొప్పఁ జిత్రాంగ
దయు నులూపియుఁ బ్రమదంబుతోడఁ
దోడ రా ధర్మపుత్త్రునిమందిరమునకు
నరుగుదెంచుటయు నక్కురువరేణ్యుఁ
డును దమ్ములును గృష్ణుఁడును బలభద్రాది
యాదవులును బ్రీతు లై తదీయ
సందర్శనము నర్ఘ్యసత్కారచరితార్థ
ముగఁ జేసి రతఁడును దగినవిధుల

తే. నందఱకుఁ బ్రియ మొనరించి యాంబికేయు
నతనిభార్యను గని నమస్కృతు లొనర్చి

గొంతిఁ గాంచి యాయమయడుగులకు నెఱఁగి
[1]పలుదెఱఁగుదీవనలును గౌఁగిలియుఁ బడసి. 168

వ ధర్మపుత్త్రుం గొలిచి కూర్చుండ నతని కతండును ననుజులును వేర్వేఱ సర్వ రత్నరాజీవిరాజితంబు లగుభూషణంబులును బరమాంబరంబులును నొసంగిరి సీరపాణిశౌరిప్రభృతులు ప్రభూతాభరణంబులను భాసురవాసోవిశేషంబులను నతని నర్చించి రయ్యవసరంబున. 169

సీ. చిత్రాంగదయు నాగపుత్త్రియుఁ దొలితొలిగాంధారిఁ గని గొంతిఁ గాంచి రెలమి
దీవించి గాఢసంభావనఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి యద్దేవి రత్నార్ఘ్య లెసఁగు
తొడవుల నర్చించె ద్రోవదియును సుభద్రయు వారుఁ దమ్మాచితప్రకార
మునఁ గన్న నమ్మెయి వినుతపూజనముల నతులసమ్మోదము నావహించి

ఆ. యోగ్యపీఠములను నునిచి తత్సల్లాప,సౌఖ్య మొంది రట్లు సకలవర్త
నముల నశ్వమేధసముపక్రమం బుదా,త్తాభిరామ మయ్యె నధిపముఖ్య 170

వ. పదంపడి యశ్వదివసంబు సంప్రాప్తం బగుటయు సాత్యవతేయమునిపతి కురు పతిపాలికిం జనుదెంచి నేఁడు యజనంబునకుం దొడంగుము యాజ్ఞికులు శుభ ముహూర్తం బాసన్నం బయ్యె ననుచున్నవారు నీమఖంబు మహనీయంబు నీవు మహాధనవంతుండ వైతి దక్షిణలు ముమ్మడుంగులుగా నిడి మూఁడుమఖంబుల ఫలంబు నొందు మశ్వమేధావభృథంబు పరమపావనంబు సమస్తదురితపరి హరణనిపుణంబు నీకు భారతరణకృతజ్ఞాతివధంబు పాతకం బనుమెరమెరమునం బునం గలిగియుండు నట్టివియెల్లను దీన [2]నిస్తుషంబు లగు సమస్తశుభంబులు నావహిల్లునని యాజ్ఞాపనంబుసేయుటయుఁబ్రాజ్ఞప్రవరుం డైనయాభూవరుండు.

ధర్మరాజశ్వమేధయాగంబు సుప్రయోగంబుగాఁ జేయుట

క. ప్రయతుం డై హయమేధ,క్రియాకలాపంబునకుఁ బ్రకీర్త్యముగాఁ జొ
చ్చి యుదాత్తభంగి జనమే,జయభూవర నడపె గాఢ సంప్రీతిమెయిన్. 172

క క్రమయుక్తము యుక్తముఁగా, నమలగురుప్రతిము లైనయాజ్ఞికులు క్రియా
సముదయము నడపఁగా స్ఖలి,తములేకపహుతము సొరక తత్క్రతు వొప్పెన్.

చ అవహితు లై ప్రవర్గ్యము బుధాభినుతంబుగఁ జేసి ఋత్విజుల్
సవనము లుక్తమార్గము ప్రశంసకు నెక్క నయించి వేదవా
క్యవిహితవృత్తిమై నభినవాభ్యుదయం బొనరించి రర్థి మా
ధవుఁ గొనియాటలం దమకృతంబులకుఁ బెఱుఁ గిడ్డయట్లుగన్. 174

వ. అట్టియెడ. 175

సీ [3]వివిధభోజ్యపదార్థవిభవంబు వలనను సంతృప్తిఁ బొందక చనునరుండు
ధనధాన్యవస్త్రసంతతిలబ్ధి దారిద్ర్య మపనయింపక యేఁగునట్టివాఁడు
గోరి యెయ్యది యైన గారవ మెసఁగంగఁ బడయక రిత్తవోయెడుమనుష్యుఁ

1 పలుదెఱఁగు దీవనయు 2 నిశ్శేషం బగుసమస్త 3 సారాన్నముల మనోహారిపానములను.

డెద్దియేనియు దుఃఖ మొలసినఁ జనుదెంచి యది నిస్తరింపక యరుగునతఁడు
తే మందునకు వెదకినను లేఁ డంద మొంద,నరసి కుడువుఁడు కట్టుఁ డిచ్చ్యానురూప
వస్తువులు గైకొనుఁడు దురవస్థ దెలిపి, పాపికొనుఁ డని భీముండు వలుకు చుండి

ఉ ఆయతులాధ్వరంబున వ్రతాభిరతత్వము లేనివాఁ డుపా
ధ్యాయుఁడు గానివాఁడు నిగమాంగకషట్కము లేనివాఁడు లేఁ
డేయెడఁ జూచినన్ సభ నరేశ్వర యట్టిసదస్యు లస్మరు
న్నాయకుకొల్వుదివ్యమునినాథులు దక్కఁగఁ గల్గ రెచ్చటన్ 177

వ అట్లుం గాక 178

సీ కనుఁగొనుకౌతుకంబునఁ గూడి చనుదెంచి దివ్యమునీంద్రు లతిప్రియమున
నభినందనము సేయ నఖిలగంధర్వులు నానందనము లగుగానములను
నప్సరఃస్త్రీలు హృద్యము లైననృత్యవిశేషంబులను నుల్లసిల్లు చుండ
సిద్ధవిప్రజనంబు సేసలు సల్లుచు బహువిధాశీర్వాదపరతఁ బరఁగ

తే [1]నాద్య లై పేరు గలుగుపదార్వ రవని
వకులయాగంబులకు సరి వచ్చు మిగులఁ
గాని యిది వట్రసడ దనఁ గా వెలుంగు
ధర్మతనయునియశ్వమేధము నరేంద్ర 179

వ పసిఁడియిట్టికలం జతుశ్చిత్యంబు నష్టాదశకరాత్మకంబును గరుడాకృతియును గా
యజనం బొనర్చి నుహనీయం బై యొప్పు చుండుయూపక్రియానమయంబున
ఖాదిరంబు లాఱును బైల్వంబు లాఱును బాలాశంబు లాఱును దేవదారు
మయంబులు రెండును శ్లేష్మాత్మకతరుకల్పితం బొకండును గా నిరువదియొక్క
యూపంబులు దక్కను శోభనార్థంబుగా ననేకకాంచనయూపసంచయంబును
శాస్త్రోక్తప్రకారంబున యాజకులు నిలిపి వానియందు. 180

క. నలుగాలివానిఁ బశుల, జలచరముల విధియుతముగ సంయోజింపం
బొలిచెం బశువులు మున్నా, అలఘుయశోమహిత యమ్మహాయజనమునన్.

క వరయూపనుయోజిత మగు, తురంగమముచుట్టుఁ బశుతతుల నిల్పిన సుం
దరభావము దశముఖ, స్ఫురణం బిట్టి దని చూపు పోలిక మెఱసెన్. 182

తే ఆగమోక్తంబు దర్శనీయంబు నైన, యానుతంత్రంబు నొనరించుయాజకోత్త
మావలికిఁ దా నలంకార మై పరాశ,రాత్మజునిశిష్యకోటి యొప్పారె నధిప.

—ధర్మరాజు వ్యాసునకు యజ్ఞదక్షిణగాఁ దనరాజ్యం బంతయు నిచ్చుట—

వ సర్వపశు [2]శ్రపణంబు లాచరించి ఋత్విగ్జనంబు లశ్వాలంభనసమయంబున
యాజ్ఞసేని సన్నిహితం జేసి యశ్వంబునవయవంబులమాంసంబు లయ్యై దేవత
లకు నాహుతు లిడునప్పు డమ్మహాదేవి నిజహస్తంబునం జేయం దగియెడు

1 నాద్యు లై 2 విశసనంబు లాచరించి.

G—38

హుతంబులు సేయించిరి తదనంతరంబ యశ్వవపాహోమంబునం బరఁగు
గంధం బాఘ్రాణించి ధర్మనందనుండు దమ్ములుం దానును బరమానందంబునం
బొందె శేషించినయశ్వావయవంబు లర్హప్రకారంబున యాజకులు వేల్చి రిట్లు
సాత్యవతేయుండు యుధిష్ఠిరునశ్వమేధం బఖిలలోకహితంబుగా నిర్వహించి
యాతనిగుఱించి యుదాత్తనాదం బెసంగ నాశీర్వాదంబు సేసె సమస్తదేవ
ముఖులును దీవన లిచ్చి రప్పుడు కౌరవవంశపావనుం డగుభూవరుండు. 184

తే. అలఘుభక్తిసదస్యుల కెలమి నొసఁగె, మెసఁగఁ గోటివేల్ నిష్కములిచ్చి తనదు
వసుధ యంతయు నొసఁగె దివ్యప్రబోధ, ఘనత నొప్పు వేదవ్యాసమునివరునకు.

క. విను ఋత్విగాఖ్యుఁ డగున, మ్మునిపతి యట్లు కురువంశముఖ్యుఁ డొసఁగ మే
దిని సంప్రమోదమునఁ గై, కొని యి ట్లను నానరేంద్రకుంజరుతోడన్. 186

ఆ. జగతి ఋత్విగర్థముగ నిచ్చి తేము వి, ప్రస్వభావకలనఁ బసిఁడిఁ గొనఁగఁ
గోరెదము కరంబు గారవంబున బ్రాహ్మ, ణాభిలషితదాయి వగుట మేలు. 187

వ. అని వెండియు 188

క. ఇలకు వెలగా హిరణ్యం, బలఘుమతీ మాకు నొసఁగు మనుటయు ధరణీ
శులు వినఁగా నప్పౌరవ, కులపతి యావేదరత్నకున కి ట్లనియెన్. 189

ఆ. అశ్వమేధమునకు నార్యులు దక్షిణ, ధరణి యండ్రు గాన నరునిచేత
విజిత యైనధరణి ప్రజనితప్రీతిమై, ఋత్విగర్చనముగ నిచ్చినాఁడ. 190

వ. అని మఱియును 191

చ. వనమున కేఁగి యందు సుఖవాసత నుండఁ గలాఁడఁ గాక యే
ననఘవిచార బ్రహ్మధన మక్కట కొందునె యన్నఁ బ్రీతిమై
ననుజులు యాజ్ఞసేనియును నట్టిద యాపని యొండు సెప్ప కుం
డనుటయు హర్షబాష్పపులకాంకురముల్ ధరియించి రందఱున్. 192

వ. అప్పుడు. 193

తే. దివ్యవాణి గీర్తించెఁ గౌరవ్యవరుని
నఖిలజనములుఁ బ్రస్తుతిముఖరు లైరి
తానుఁ బొగడి వేదవ్యాసుఁ డానరేంద్ర
చంద్రునకు నిట్టు లను విప్రచయము వినఁగ. 194

క. ఏ మమ్మెద మనినఁ బృథివి, యోమనుజాధీశ కొనుట యొప్పదు తెరు విం
దేమియును నెగ్గు లే దీ, భూమిసురులకోర్కి దీర్చి పుచ్చుము ప్రీతిన్. 195

క. అని పలికినఁ గృష్ణుం డి, మ్మునినాయకుపనుపు సేయుము నరేశ్వర నీ
వని చెప్పిన నొడఁ బడి తన, యనుజులతో నట్ల కాక యని యతఁ డర్థిన్.

తే. కోటికోటులు మాడలు గుప్పవోసి, ధరణివెల యని చెప్పి యప్పరమసంయ
మాధిపతికి సమర్పించె నతఁడు ఋత్వి, గావలికిఁ బంచిపెట్టె నయ్యతులధనము.

వ. మఱియును 198

తే. అతులకనకమయము లైనయజ్ఞవాట, వేదికాయూపతోరణవివిధభాండ
దండశయ్యాసనాదుల ధరణినాథుఁ, డొసఁగె విప్రచయంబుల కుల్ల మలర.

తే అట్లు విప్రుల కిచ్చి యనంతరంబ
రాజులకు వైశ్యులకు శూద్రరాజి కన్య
జాతులకు మ్లేచ్ఛులకును బ్రభూతధనము
ద్రవ్వి తండంబు లిచ్చె నాధరణివిభుఁడు. 200

క ఇమ్మెయి సకలజనులు హేమమ్మునఁ బరితృప్తులై యమంద మ్మగుమో
దమ్మునఁ దేలుచు నిజవాసమ్ములకుం జని రజాతశత్రుఁ బొగడుచున్ 201

క రెండవమరుత్తుఁ డై యప్పాండవముఖ్యుండు సేయుపరమవితరణం
బొండొకయెడఁ గల్గునె యెన్నండును జూడ విన సజ్జనస్తుతచరితా. 202

క తనయంశ మైనకనకము, విను కుంతీదేవి కిచ్చె వేదవ్యాసుం
డనఘా యది యంతయు న, వ్వినుతచరిత ధర్మకృతుల వినియోగించెన్ 203

తే సకలబాంధవభూపతిసంయుతముగ, నాన రేశ్వరుఁ డవభృథస్నానపూత
గాత్రుఁ డై చిత్తగతసర్వకల్మషములఁ, బాచి నిర్జితస్వర్గత్వభాసి యయ్యె 204

వ అట్లొప్పి యప్పుడమిఱేఁడు పరాశరనందనుచరణారవిందంబులు దననెడందనొ
సలు సోఁకఁ జాఁగి మ్రొక్కి యక్కులపతిం బెక్కుభంగులం బ్రస్తుతించి యా
మంత్రితుం జేసిన నామునిశ్రేష్ఠుండు శిష్యసంఘసహితంబుగా నంతర్ధానంబు
సేసె నట్టియెడ 205

—ధర్మజుఁడు యజ్ఞంబునకు వచ్చిన రాజుల నెల్ల సత్కరించి పంపుట—

క అనుజులు నకులనృపాలురుఁ, దనుఁ బరివేష్టింప నొప్పెఁ దారలలోనం
బెనుపొందు చంద్రుగతి న, మ్మనుజాధీశ్వరుఁడు గురుకుమారప్రవరా 206

తే. క్రతువుఁ జూడ నేతెంచినరాజవరుల, కందఱకు మణిభూషణహస్తివాజి
వారకాంతాచయముల నవ్వసుమతీశుఁ,డొసఁగె ధనదునికై వడి నెసకమెసఁగ.

ఆ. బభ్రువాహనునకుఁ బరమవిశేషంబు, మెఱయ గారవించి మేలివస్తు
కోట్లు లొసఁగి ప్రీతిఁ గూరినమనముతో, నతని దత్పురమున కరుగఁబనిచె 208

క. చిత్రాంగదయు నులూపియు, వృత్రారితనూజుపాల విభవమహిత లై
గోత్రావర నిలువఁగ న,ద్ధాత్రీశుఁడు ననియె సమ్మదం బెలరారన్ 209

తే. మున్న చనుదెంచి ప్రీతిమై నున్నయట్టి
దుశ్శలకుఁ బెంపు గలుగఁ దత్పుత్త్రపుత్త్రు
సింధుదేశంబునకు నభిషిక్తుఁ జేసె
దోహలమున నజాతశత్రుఁడు నరేంద్ర. 210

క తమతమదేశంబుల భూ, రమణుల నెల్లను విభక్తరాజ్యులు గా నె
[1]య్యమము నెఱయ నిలిపెఁ బాండు, క్షమారమణుపెద్దకొడుకు గౌరవముఖ్యా

వ ఇత్తెఱంగున నెల్లరాజులయుల్లంబులు ప్రమదంబునం బొంరం జేసి వీడుకొలిపి కృష్ణునకు నత్యుత్తమవస్తువిస్తారమహోదారం బగునుపహారం బిచ్చి దేవోపచారంబుల నారాధించి కృతార్థత్వంబు నొంది యప్పార్థివోత్తముండు బలభద్రునకు భక్తియుక్తంబును వివిధరత్నవిరాజితంబును నగుపూజావిశేషంబునం బరమసంతోషం బావహించి సాత్యకిప్రభృతియాదవలోకంబున కతిలోకంబులగునానావిధపదార్థంబు లొసంగి యయ్యందఱుం దనచేత నుచితప్రకారంబుల నామంత్రితులై ద్వారకానగరంబున కరుగం దాను మఱియు ననేకదేశాగతులైనజనంబుల నన్నపానంబులం గనకవస్త్రాదిదానంబుల ననురక్తులం గావించి మహారావంబుల దిశలు పిక్కటిల్లం జెలంగుమంగళతూర్యంబులు మొరయం బుణ్యాపారకరవంబులు నానందనగానంబులు వినుచు మందిరంబునకుఁ జనుదెంచె నని చెప్పిన వైశంపాయనునకు జనమేజయుం డిట్లనియె 212

ఆ అనఘు నుత్పితామహునియశ్వమేధయా, గంబుసమయమునఁ గరంబు విస్మ
యంబుఁ జేయఁ జాలునట్టిది యే మేనిఁ, గలిగె నేని వినఁగ వలతుఁ జెపుమ

వ. అని యడిగిన యమ్మహీనాయకునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె 214

క. అమ్మెయిఁ బ్రభూతధనలా, భమ్మున భూమిఁ గలయట్టిబ్రాహ్మణు లెల్లన్
సమ్మద మొందఁగ హయమే, ధమ్ముజ్జ్వలభంగి నొప్పెఁ దత్సమయమునన్.

తే. అఖిలజనములు నచ్చెరువంద ధర్మ, నందనునిమానసమున నానంద మొలయ
నతనిపై మకరందధారాభిశోభి, కుసుమవర్షంబు పెల్లుగఁ గురిసె నధిప. 216

వ. అట్టియెడ 217

సక్తుప్రస్థచరిత్రంబు నకులంబు బ్రాహ్మణులకుం జెప్పుట.

సీ ఒక్కబిలంబుననుండి వెల్వడి యొక్కనకులంబు విప్రజనంబునడుమ
నిలిచి సక్తుప్రస్థునలఘుధర్మంబు నేమియుఁ బోల దీయశ్వమేధ మనిన
నవ్విప్రు లతివిస్మయం బంది యమ్ముంగిఁ గనుఁగొని మంత్రవర్తనముఁ దంత్ర
గమనికయును వివిధములైనదానవిధులు బహుళత్యాగములును లోక

తే సంస్తుతము లయ్యె భక్తియు శ్రద్ధయును బ్రి
యంబు వినయంబు సురమునిహర్ష మావ
హిల్లఁ జేసె నీ వేమిట నిమ్మహాధ్వ
రంబుఁ గీడంటి చెప్పుమ ప్రస్ఫుటముగ 218

వ. అనుటయు నన్నకులంబు వారల కిట్లనియె 219

1 య్యమమున నిలిపెఁ బాండుత్మజా, రమణునిపెద్దకొడుకు కురురాజప్రవరా.

సీ. వినుఁడు ధర్మక్షేత్ర మన రూఢ మైనకు
రుక్షేత్రమునయందు రోషకాష
విరహితుం డొకమహాద్విజుఁ డుంఛవృత్తిమై
నుండు భార్యయుఁ దనయుండు నతని
పత్నియు సహచరభావంబు నొంది వ
ర్తింతు రట్టులు తపశ్శ్రీ వెలుఁగ
నున్నెడఁ [1]బులుపంట లన్నియు నత్యంత
వికలంబుగా ననావృష్టిదోష

తే. మావహిల్లిన నతని కాహార మొనరఁ
జేసికొనుట దుర్ఘట మయి చెల్లు చుండఁ
దారు నలువురుఁ జని తృణధాన్య మల్ప
మేఱికొని వత్తు రాఁకలి దీఱ కుండు 220

వ అట్టియెడ నొక్కనాఁ డయ్యందఱును రేపు దొడంగి పడమటిజాముతకు వెదకి తెచ్చినపూరికొలుచు ప్రస్థమాత్రంబు సక్తు వయ్యెం గర్తవ్యానుష్ఠానంబులు నడపి యనంతరంబ యాకుంచెఁడుపేలపిండియుఁ జెఱు మానెండు (నలువురును సమంబుగాఁ) బంచికొని యుపయోగించువారై యున్నసమయంబున 221

—యముఁడు సక్తుప్రస్థునికడ కతిథి యై వచ్చుట—

తే. అతిథి యొక్కధరామరుం డరుగుదెంచెఁ
గని ప్రియంబున వా రెదుర్కొని సభక్తి
కముగఁ బర్ణశాలాభ్యంతరమున కతనిఁ
దోడికొనిపోయి యాసనస్థుఁడు గఁ జేసి. 222

చ అడుగులు గడ్గి ప్రీతి యొనలారఁగఁ దద్దయు నెమ్మిఁ బల్కి ర
ప్పుడు మది పల్లవింప మునిపుంగవుఁ డాతని కాత్మభాగ మె
క్కు డగువినీతిఁ జూపి బుధకుంజర నిర్దరితార్జనంబునం
బడసినయట్టిసక్తువు గృపారతి నాఁకలి దీనఁ దీర్పవే. 223

వ. అని సమర్పణంబు సేసిన నమ్మహీసురోత్తముం డాసక్తు వుపయోగించె దాన నతండు తృప్తిం బొండ కునికి యమ్మని గనుంగొన యేమిట నితండు తృప్తుం డగు నెట్లుసేయుదు నొకో యనువిచారంబు వొడమి డోలాయమానమానసుం డయ్యెం దదీయభార్య దదింగితం బూహించి యతనితోడ. 224

క. నాపాలిసక్తు విచ్చెద, నీపురుషునిఁ దృప్తుఁజేయు మీా వనిన నతం
డాపొలఁతిడప్పియును నం,దీపితజఠరాగ్ని యైన తెఱఁగును గనుచున్ 225

వ. ఇట్లనియె 226

1 బలుపంట

క. మృగములుఁ బక్షులు లోనుగఁ, దగునాహారములు దెచ్చి తమప్రియులకు నిం
పుగ నిచ్చు నాకుఁ గానఁగాఁ, దగునె భవద్భోజ్య మైనద్రవ్యము సాధ్వీ. 227
క స్త్రీ సంతోషించు తెఱం, గానపడనిమనసు గలుగు నట్టియధముఁ డి
చ్చో సడిఁ గనుఁ జని యచ్చో, గాసింబడు జమునిభటులు గాఱియవెట్టన్.
వ. అనిన విని యవ్వనిత యతనివదనంబునం జూడ్కి నిలిపి 229
తే. పతియ చుట్టంబుఁ బక్కంబు బతియ చెలియుఁ
బతియ తల్లియుఁ దండ్రియుఁ బతియ గురువుఁ
బతియ దైవంబుఁ గావున నతనిపని యె
నర్చుటయ చూవె ధర్మంబు నాతి కరయ. 230
వ. అట్లుంగాక 231
క. మానితగుణ నీవాఁకలి,తో నుండఁగ నేటిపాలు దోషం బది యి
ట్లే నాహారము గొందునె, యీనిర్మలమతికి దీని నిమ్ముచితవిధిన్ 232
చ. అని తనసక్తు విచ్చినఁ బ్రియమ్మున నమ్మునియమ్మహాద్విజుం
గనుఁగొని దప్పివోదిదియుఁ గైకొనుమన్న నతండు ప్రీతి నె
క్కొన భుజియించి వెండియును గూరఁడ తృప్తిఁ దదంతరంగముం
[1]గనుఁగొని యత్తపస్విపతి గ్రమ్మఱ నెమ్మదిఁ జింత నొందినన్. 233
వ. తదీయతనయుండు దద్దశావిశేషం బెఱింగి 234
సీ. తనపాలిసక్తువుఁ దండ్రికిఁ జూపి యీ యతిథిఁ దృప్తునిఁ జేయు మనఘ దీనఁ
దనయుండు దండ్రిచిత్తమున నెక్కొనినకృత్యం బాచరించుట యర్హధర్మ
మన విని యమ్మహాముని యెంతప్రాయంబు ననినను విను జనకునకు సుతుఁడు
బాలుండ యాఁకలి బాలుర కగ్గల మట్లు గావున నిది యనుచితంబు
తే. నావుడును దాన పుత్త్రుఁ డనంగ విందు
నన్నుఁ గాచుట యరయంగ నిన్నుఁ గాచి
కొనుట యిప్పిండి యిమ్మహాత్మునకు నిచ్చి
కావవే నన్నుఁ గారుణ్యభావితాత్మ. 235
వ. అనినం గొడుకుమాటలకు నమ్మహితాత్ముండు ప్రీతాత్ముండై యాసక్తువా యతిథి
కిచ్చినం బుచ్చికొని యతం డుపయోగించె దానను నాఁకలి వోని తెఱంగు దోఁ
చిన నయ్యంచితవ్రతునిడెందంబు గుంది నొందినఁ గోడలు తదాకారప్రకా
రంబు గని తనయంశం బైనపిండి మామముందటికిం దెచ్చి 236
సీ. ఇదియును నతిథికి నిం డన్న నక్కట యాఁకట దలరి నీయంగకములు
శిథిలంబు లైనవి సేడ్పడి యున్నది చిత్తంబు దీనిఁ బుచ్చికొని నిన్ను
దప్పితో నుండంగ నెప్పాటఁ జూడఁ గలాఁడ నే ననుడు నాలలన మీరు
మద్గురుగురులరు మహితశుశ్రూషకుఁ గాదె ప్రాణములు నంగములుఁ గలిమిం

1 గనికొని

తే విహిత [1]మిటు సేత నా కనువృత్తిశీలఁ
గాఁగఁ జేయుండు నున్న మీకరుణ యలర
ననిన సంయమివరుఁ డియ్యకొని యతనికి
నచ్చెలువపాలిసక్తువు నర్థి నిచ్చె 237

ఉ ఇచ్చినఁ బ్రీతిఁ బుచ్చికొని యిం పెసలార భుజించి తృప్తిమై
నచ్చుపడంగ మెచ్చున ముఖాంబురుహం బలరంగ నిట్లనుం
బొచ్చెము లేక యయ్యతిథి భూరిగుణోత్తర నిన్నుఁ జూడఁగా
వచ్చితి నేను ధర్ముఁడ భవద్వ్రతశీలతఁ జూచి మెచ్చితిన్ 238

క. భక్తియు వినయము శ్రద్ధా,యుక్తియునుం దాల్మితోడియొప్పును గరుణా
సక్తియు నతిధులయెడ నను, రక్తియు నీయంద సుస్థిరత్వముఁ బొందెన్. 239

క నీదానంబున విస్మితు, లై దైవతయక్షసిద్ధు లభివర్ణన మ
త్యాదరమునఁ జేసెద రిదె, రోదసి సమ్మర్దముగ నరుగుదెంచి తగన్ 240

క అని చూపి పల్కు నవసర,మునఁ బర్జన్యుండు గురిసెఁ బుష్పాసారం
బనవద్యహృద్యనాదం,బున మ్రోసెను దేవదుందుభులు గగనమునన్. 241

వ. అప్పు డయ్యతిథి వెండియు 242

యముఁడు సక్తుప్రస్థుని బ్రహ్మలోకంబునకుఁ బో నియోగించుట

క నినుఁ జూచు వేడ్క నేడువురు, మునులమనంబుల సమగ్రముగఁ గదిరెడు స
జ్జనకీర్తనీయ దివికిం, జను దెమ్ము ప్రియాసుతస్నుషాసహితముగన్ 243

తే. క్షుధ హరించుఁ బ్రజ్ఞాపరిశోభనతలఁ, దృష్ణ గుందించుఁ గృప నీవు దెలిసి వాని
ననఘ నిర్జించి తాలు బిడ్డనక యతిథి, పూజనం బిట్లు నడపినపుణ్యమునకు.

క. తగుప్రియమున సకుటుంబం,బుగఁ దనసభ [2]కీవు రాక బుద్ధిం గని బ్ర
హ్మ గడుఁ వేడ్క విమానం,బు గురువ్రతశీల శీఘ్రమునఁ బుత్తెంచున్. 245

చ వినుము ప్రభూతదానములు విశ్రుతయజ్ఞములుం సధర్మతా
వినుతికి నెక్కఁ జాలవు వివేకనిధీ పరిశుద్ధశోభితా
ర్జనమునఁ దెచ్చికొన్నది వరం బగుఁ బాత్రము నర్హకాలముం
గని లఘువస్తు వేని నొసఁగం గను టుజ్జ్వలధర్మ మారయన్ 246

క అని పలుకుచు దివ్యం బగు, తనయాకారంబు సూపె ధర్ముండు గన
త్కనకమణిమయవిమానము, వినువీదిం దోఁచె మునులు విస్మయ మందన్.

వ అప్పుడు సక్తుప్రస్థుండు పరమప్రీతిం దానును దనవారును ధర్మదేవతకు దండ
ప్రణామంబు సేసి నిలిచిన. 248

తే. ధర్మదేవత యతనితో ధర్మనిరత
కంటె బ్రహ్మ పుత్తెంచినఘనవిమాన

1 మీచేఁత 2 కిపుడు రాక

మునుఁగ నది భూమి కవతరించినఁ బ్రమోద
మెసఁగ నాధర్మజుఁ డాతని కిట్టు లనియె 249

క. వేడుక నాలుం గోడుకును, గోడలు నీవును బ్రభూతగుణ యొక్కుడ్ము సం
క్రీడమెయి నిర్విమానము, నీడిగఁగతి బ్రహ్మసభకు నేఁగఁగ నాయున్. 250

క. అనవుడు సక్తుప్రస్థుఁడు, కనవాఁగును దాను నెక్కి ధర్మ్యం బెనుపం
జనియె నది యంతయును నేఁ, గనుఁగొనుచు బిలంబు వెడలఁగా నాసేసన్.

సక్తుప్రస్థుఁడు సుబంధముగా స్వర్లోకంబునకుఁ బోవుట

వ. ఆసక్తువు గంధంబును నతిథిపాద్యజలస్తోకంబునుం గోరసి సక్తుప్రస్థకృతంబైన
పరమధర్మంబుమహిమం జేసి మదీయమస్తకంబును నొక్కపార్శ్వంబునుం గనక
మయంబు లయ్యె నాఁడు దొడంగి యేను దానవిధస్థలంబులకును బుణ్యా
శ్రమభూములకును వివిధాధ్వరప్రదేశంబులకుం జను చుండుదుఁ నొక్కటి
ప్రక్కపసిండి యగు ననుతలంపున నెన్నిచోట్లకుఁ బోయినను గాకుండదు లో
కోత్తరచరితుం డజాతశత్రుం డశ్వమేధంబు సేయుచున్నవాఁ డయ్యెడ నాకుఁ గోరిక
సిద్ధించు నని పట్టియునాసతో నరుగుదెంచితి సంయమకవిశేషంబునుం గాన
వినుం డది కారణంబుగా నయ్యుంఛవృత్తివిప్రునిధర్మంబు నీయజ్ఞంబు పోల
దంటి నని పలికి యన్నకులంబు దానెక్కడఁ బోవుటయు నెఱుంగ కుండెం
బోయెఁ బాండుకులపవిత్రు యజ్ఞమఖంబునం గలిగిన యాశ్చర్యంబు నేలుం గొఱిం
గించితి ననిన విని జనమేజయుండు. 252

సీ. జన్మంబునందు రాజన్యులుఁ దపమున మునిజనంబులు శాంతి ననఘ విప్రు
లాసక్తు లగుదు రెట్లగుటఁ గాదే పల్వ రసనీశ్వరులు దొల్లి యాగకృతుల
నతులకీర్తులును సద్గతులును బడసిరి ధర్మనందనుఁ డత్యుదారస్థితిం గిఁ
దొంటిభూనాథులకంటె సత్యమునను శౌచమునను భక్తి శ్రద్ధ [1]నీగి

తే. నతిశయిల్లె వేదవ్యాసుఁ డాది గాఁగఁ గలుగునార్యజనులు చిత్తములకు నెక్క
రమురవల్లభుచంద నుందముగఁ జేసె, నశ్వమేధంబు మెచ్చులు శాకరముగ.

వ. అట్టిపరమధర్మ్యం బానకులంబుచేత గర్హితం బగుటకుం గారణం బేమి యని
యడిగిన వైశంపాయనుండు ధర్మపుత్త్రునధ్వరంబు నీచెప్పిన యట్టిద యైనను
నొక్కటి సెప్పెద నవహితుండ వగు మున్నకులంబు హింసాత్మకం బైన పశు
యజ్ఞంబుకంటె [2]నహింసామహితం బై నతపోమయయజ్ఞం బధికం బని చెప్పిన
యది యయ్యెరిత్త చెప్పుట గాక తనశిరంబును శరీరార్ధంబును సువర్ణమయంబు
లైనకతంబునుం బలికెం గాన దానివచనంబులు ద్రోవువడ వేదద్వేషమయం
బైనది యొక్కయితిహాసంబు గల దది యాకర్ణింపు మని యజ్జనుజనాథున
కిట్లనియె. 254

1 గసని, యతిశ. 2 నహింసాభినుతం బైన.

సీ. అసురాధిపతి దొల్లి యాగంబు సేయంగఁదొడఁగ మహామునిస్తోమములును
సురసంఘములుఁ గూడి కురుముఖ్య ఋత్విగ్గణముల నేర్పఱిచి సొం పమరవేదిఁ
గల్పించి తగ నగ్నికార్యంబు నడపంగ నర్హంబు పశునిచయంబుఁ దేర
నమ్మునుల్ గనుఁగొని యధికదయార్ద్రంబు లగుచిత్తములతోడ నమ్మహేంద్రు

ఆ. నాననంబు సూచి యక్కట హింస ధర్మంబు గాదు కృతయుగంబు సొచ్చె
ననఘ వత్సరత్రయము [1] ప్రాఁతగిలినబీజంబు లిపుడు యజనసాధనములు. 255

క. వేదోదితప్రకారం, బాదర మెసఁగంగ నడపు మది యుత్తమధ
ర్మోదయము సేయు నీకు ద,యాదృష్టిం జూడు పశుగణార్తి మహాత్మా. 256

ఆ. అనిన వారిమాట లాదరింపక యుండె, వాసవుండు దాన వాదు పుట్టె
నమ్మునీశ్వరులకు నతనికి సురసంఘ, మతనిఁ గూడ వాద మతిశయిల్లె 257

వ అట్టియెడం గర్మకాండవిదుం డగుసుపరిచరవసువు సన్నిహితుం డగుటయు
నయ్యిరుదెఱంగులవారును నారాజన్యుని సాక్షిఁగాఁ గోరిన నతండు దేవతా
పక్షపాతంబునఁ బశువిశసనంబు గర్తవ్యం బని పలికి యధఃపాతంబు ప్రాపించెం
గావున హింసారహితం బయినయజనంబు పూజనీయం బగుటకు సంశయింప
వలవ దట్లుం గాక. 258

ఆ ఉంఛవృత్తి యైనయుర్వీసురోత్తముం, డట్లు ప్రాణరక్షకై ఘటించి
స్వజనములును దాను భుజియింపనుండి యా,సక్తు వతిథి కిచ్చెఁ జనదె పొగడ.

వ అనిన విని జనమేజయుం డది యట్టిద మునీంద్రా నీవచనంబుల కొడంబడితి
ధర్మమార్గగతం బైనద్రవ్యం బింత భవ్యంబు గదే యవ్వస్తువు దానంబునకుం
బ్రధానం బగుట యింకనుం బ్రస్ఫుటంబుగాఁ బ్రకీర్తింపు మనవుడు నాసం
యమి యవ్వాసవపౌత్రపౌత్త్రు నాలోకించి యి ట్లనియె. 260

అగస్త్యమహాముని ద్వాదశవార్షికయజ్ఞప్రభావము.

సీ. ఇవ్విషయంబున నెందుఁ బ్రసిద్ధతం బరఁగెడునట్టిది ధరణినాథ
వినుతేతిహాసంబు వినుము చెప్పెద నగస్త్యుండు పండ్రెండేండ్లు సువ్రతాభి
రతిఁ జేయుమహితాధ్వరమునకు దివ్యానుభావంబుగలయట్టిపరమమునులు
వేడ్క ఋత్విజు లయి వెలయ నిజప్రౌఢి నఖిలతంత్రంబులు నాచరింప

తే నాసమయమున వర్షింపఁ డయ్యె నింద్రుఁ
డోషధులు వికలత్వంబు నొందె దానిఁ
జూచి యత్తపోధను లగస్త్యునకు నన్న
దానవిధు లెట్లు సెల్లునో తగువిధమున. 261

1 ప్రాఁతలయిన బీజంబు

వ. ఇతండు ద్వాదశవార్షికం బైనదీక్షావిశేషంబు నొందినవాఁడు ధర్మమా
తంబయినద్రవ్యంబు దక్క నొండు వినియోగింపండు వానయుం గురిద
ముచ్చిరి తమలోఁ [1]బలుకుపలుకులు ప్రతాపదీపితుం డగునక్కుంభసం
డాలించి వారలతో ని ట్లనియె

ఉ. న్యాయము గల్గి యధ్వరమునందు విఘాతము పుట్టకుండఁ దాఁ
దోయదకోటిఁ బన్చి హరి దుష్టిగ వృష్టి యొనర్ప కున్న నే
[2]నాయమరేంద్రతం గొని మహోద్భుతవృత్తి జగంబుఁ బ్రోచెదన్
మీయెడఁ జింత దక్కుఁడు సమిద్ధతపఃపసులార నాదెసన్.

క. కాదేనిఁ ద్రిజగముల బహు,ళోదారద్రవ్యకోటు లున్నయునికి మీ
పాదములపరిసరమునకుఁ, దే దొరకొను నశ్రమమునఁ దెచ్చెద వానిన్.

తే. అంత సేయంగ వలయునే యన్న ననఘు
లార యుత్తరకురుభూము లారఁ బండి
యున్నయవి యాగకాలోచితాన్నమునకు
వలయుధాన్యముల్ దలఁపున వచ్చు నిందు.

వ. అని పలికి వెండియు.

క. ఆజాలి యేల నిర్మల,బీజహావిస్తంత్ర మేను బ్రీతి నొనర్పం
గా జగతి వఱపునం జెడు, నే జన్మము విఘ్నపడునె యేటికి వగవన్.

సీ. అన విని నీవు ధర్మాగతిసంసిద్ధవస్తుదాయివి నిరవద్యతపము
వ్యయముగా నీ కేల వాసవుపై కిన్క నఖిలజగద్ధన మాహరించి
కొన నేల యుత్తరకురుభూములందలిధాన్యంబు లేల సన్మాన్యబీజ
హుతములందు ఫలేచ్ఛ యోజింప నేల మాకై యిన్ని దెఱఁగులయందుఁ జ

తే. నీదుచిత్తంబు దీని వినిశ్చయముగఁ
జేసి సుఖి వగు మేము మాచేసినట్టి
సుకృతములఁ దెచ్చికొందుము సులభములుగ
వలయునాహారములు లోకవందనీయ.

మ. అని సల్లాపము సేయు చుండఁగ ననేకాంభోదజాలంబులం
బనిచెం బెల్లుగ వర్షముల్ గురియఁగాఁ బర్జన్యుఁ డాప్రార్థ్య తా
నును నాచార్యుఁ బురస్కరించికొని నన్నుం గావవే యంచు న
మ్మునిశార్దూలునిఁ గాన వచ్చె వినయంబుల్ భక్తియుం దోఁపఁగన్.

ఉ. వచ్చిన గారవించి యనవద్యపుటర్ఘ్యము లిచ్చి సంయము
ల్మెచ్చఁగ శాంతసద్వచనలీలఁ బ్రమోద మొనర్చి యాతనిం
బుచ్చె సురేజ్యయుక్తముగఁ బోఁడిగఁ గ్రమ్మఱ వేల్పువీటి కా

---

1 బలుకుపలుకులకుఁ బ్రతా...సంభవుండు రోషించి. 2 నాయమరేంద్రురీతిని

సచ్చరితుండు లోకమును సంతస మందె వెలింగె జన్నమున్. 270

తే. క్రతుసమాప్తిసమయమున నతఁడు వినయ
భరితుఁ డై యోగ్యభంగి నప్పరమమునుల
కర్చ లిచ్చి యామంత్రణ మాచరింప
వారుఁ బ్రీతి నేఁగిరి నిజావాసములకు. 271

—జమదగ్నిమహాముని పితృదేవతలశాపంబున నకులం బై పుట్టినకథ.—

వ. ఇవ్విధంబున హింసారహితంబుగా మహితయాగంబు సుప్రయోగంబు సేసి యగస్త్యుండు పరమప్రశస్తి నుజ్జ్వలుఁ డయి వెలింగెంగావున ధర్మమార్గాగత ద్రవ్యకృతం బై తపోమయం బగుయజ్ఞంబు ప్రాజ్ఞజనమనోజ్ఞం బై వెలయు నని చెప్పిన విని జనమేజయుం డిట్లనియె. 272

తే అనఘ నకులరూపంబున నట్లు దోఁచి
బ్రాహ్మణులతోడ మానవభాషణముల
నెవ్వఁ డేనియు నొక్కయహీనబోధ
ఘనుఁడు సల్లాప మొనరించె నని తలంచి 273

తే. ఆతఁ డెవ్వఁడో యని నిన్ను నడుగఁ జూచి
వెండియును బ్రస్తుతోక్తుల విందు ననుమ
నంబుతో నూర కుండితి నాకు నతనిఁ
జెప్పఁ దగు నేని బోధనశీల చెపుమ. 274

క అనుటయు వైశంపాయనుఁ, డనూనపుణ్యప్రదీప్తుఁ డగునీ కెందుఁ
వినఁ దగనియదియుఁ గలదే, వినిపించెద ముంగివిధము విను తెలియంగన్.275

సీ. జమదగ్ని పితృకార్యసంకల్ప మత్యంతనియతాత్ముఁ డై చేసె నిష్ఠ యొప్పఁ
జారుసూతనకలశంబున హోమధేనువుఁ దాన పిదికి గారవముతోడ
ని మ్మైనయెడఁ బదిలమ్ముగా డించిన నతనిచిత్తము తెలియంగ రయుబుద్ధి
నాకారవృత్తిఁ గ్రోధాధిదైవము వచ్చి ప్రామాదికం బనుభంగి దోఁపఁ

ఆ. గుండతోడిపాలు గూల్చినఁ గినియక, యూర కుండె నాసముజ్జ్వలాత్ముఁ
డప్పు డాత్మ మెచ్చి యద్దైవ మతనికి, నిట్టు లనియెఁ గురుమహీశవర్య 276

క. భృగువులు క్రోధను లనఁగా, జగతిఁ బరఁగు వాద మది [1]మృషాపరికలితం
బగుట దెలిసె నోడితి నీ, కగణిత మగునీతపమున కలికెద నవఘా. 277

వ. అని వెండియు 278

క. నాదెసఁ బ్రసన్నుఁడవు గ, మ్మాదరమునఁ జూడు సైఁపు మపరాధము వి
ద్యాదయిత యనిన నమ్ముని, యాదైవముఁ జూచి శాంతి యలవడ నెమ్మిన్.279

వ. నాయెడ నిప్పుడు. 280

---

1 మృషాపరికల్పం, బగుట

క. నీ వేమితప్పు సేసితి, క్రోధము శంకాభయంబు దొలఁగఁగ సంక
ల్పావిలతకు నలుగుట పితృ,దేవతలకుఁ గలుగుఁ బొమ్ము దిగ్గన ననుడున్. 281

వ. భీతి నాభూతం బంతర్ధానంబు సేసెం దదనంతరంబ యాజమదగ్నిం బితృదేవతలు గోపించి పొడసూపి యతనితో నీవు శ్రాద్ధంబునకు సంకల్పించియుండి తద్రైవకల్యంబు పుట్టిన నూరకుండి తని పలికి ముంగి వయి పుట్టు మని శపించిన నతండు వారలకు దండప్రణామంబు సేసి తపస్వికి నలుగం దగ దని యపరాధంబు గనియునుం గ్రోధాధిదైవంబునకు నలుగ నైతి 282

ఆ. తప్పు సైఁచి నన్ను దయఁ జూచి శాపమోక్షము ననుగ్రహింపుఁ డమిత తేజు
లార యని వినీతిలంపటుం డగుచుఁ బ్రార్థించుటయును వారు దెలివి నొంది.

వ. విదగ్ధవిప్రసమూహం బొడంబడు పట్టియుచితవాక్యంబుల నీ వెన్నఁడేని మహాధర్మంబు గీ డని యాడితి నాఁడు నీకు శాపమోక్షం బగు నని నిర్దేశించి రన్నకులంబును సక్తుప్రస్థునికతంబునం దగినమాటలు నా తెఱంగున సదస్యులతో ధర్మనందనునశ్వమేధంబు నధిక్షేపించి విగతశాపత్వానందంబు నొంది యంతర్హితం బయ్యె నని యిట్లు జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు పాండవాగ్రజునశ్వమేధంబువిధంబు విస్తారప్రశంసనీయంబుగా వివరించుటయు. 284

శా. భక్తిస్మేరమునీంద్రచిత్తకమలప్రస్ఫీతసౌరభ్యసం
యుక్తా రూఢతరప్రకాశతనురూపోల్లాస రాగాదిని
ర్ముక్తైకాంతిజనైకతారసిక చిన్ముద్రాసదోన్నిద్ర ధీ
శక్తిస్వైరవిహారదూర లలితా సద్భావనోన్మీలితా 285

క. అజరామరపదకరపద, భజనా సంసారజలధిపారీణస్తో
తృజనా స్వమూర్తివైదిక, యజనా పాశ్చాత్యనాడికార్ద్రీవ్యజనా 286

మాలిని. త్రియుగకమలవీథీదీప్తసంచారలీలా
నియమితపవనాత్మాగ్నిప్రభాస్నిగ్ధసంగా
స్మయవికచమహాబ్జస్వైరమాధ్వీకధారో
దయమయ మధురాత్మా దర్శితానందవర్త్మా. 287

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునయశ్వమేధపర్వంబునం దు సర్వంబును జతుర్థాశ్వాసము.

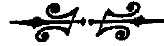
అశ్వమేధపర్వము సమాప్తము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

ఆశ్రమవాసపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

సాదనపదపద్మో
పాసనవిద్యా శమైకపరతానిత్యా
భ్యాసజనహృద్య వేద
వ్యాసవచోవిభవవేద్య హరిహరనాథా.

యుధిష్ఠిరాదులును గాంధారీధృతరాష్ట్రులును నొండొరులయెడఁ నడచికొనినప్రవర్తనము

వ. దేవా జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె నట్లు పితృపితామహక్రమప్రాప్తం బయినసామ్రాజ్యంబు జగత్పూజ్యప్రకారంబునం గైకొని మహాధ్వర ప్రముఖధర్మకార్యధుర్యులును సముపాసితార్యులును దయావిధేయులు నగు పాండవేయులు ధృతరాష్ట్రువలన నెవ్విధంబువారై నడచిరి హతపుత్త్రమిత్త్రామాత్యుండును గతైశ్వర్యుండు నగునారాజును యశోమహిత యగుగాంధారియు నెట్టిభంగి వర్తించి రత్తెఱంగు నా కెఱింగింపుము. ౨

సీ. అనవుడు నమ్ముని యమ్మహీపతికి నిట్లనుఁ బాండునందను లాంబికేయు
నెడ భక్తివినయంబు లెసఁగంగ వర్తింతు రతనియోగక్షేమ మరసి యెపుడుఁ
దత్సమీపంబునఁ దగ నిల్చి తమకు నెయ్యది యైన నెఱిఁగించు నట్లు గాఁగ
నుందురు విదురయుయుత్సుసంజయులు దారును నిత్యమును వచ్చి వినతిఁ జేసి

తే. కొలిచి కూర్చుండి యానృపు నలఘుకార్య
విధము లేర్పడ నడిగి యవ్విభునిచెప్పి
నట్ల చేయుదు రతఁడును నాదరంబు
గాఢవత్సలత్వంబును గలిగి యుండు.

ఉ. కౌరవనాథ కుంతియును గౌరవ మొప్పఁగ వచ్చి కొల్చు, గాం
ధారి నతిప్రయత్నమున ద్రౌపది తాను సుభద్రయుక్ ముదం

బారఁగ నిత్యముం [1]గొలుచు నక్కురువంశమహత్తరల్ మహో
దారము లైనవస్తువు లుదాత్తత నిత్తురు వార లందఱున్. 4

క. చిత్రాంగదయు నులూపియు, ధాత్రీశ్వర వత్తు రెపుడు ద్రౌపదితోడన్
గాత్రములు భూరివినయా,మత్రములుగ సుబలసుతఁ బ్రమదమునఁ గొలువన్

క. ఆతల్లికిఁ దండ్రికి నం,ప్రీతి యలరఁ గుడువఁ గట్టఁ బెట్ట నుదాత్త
స్ఫీతంబు లైనవస్తు,వ్రాతంబుల నిచ్చు ధర్మరా జనుదినమున్ 6

తే. గుళ్లఁ జెఱువులుఁ గట్టించుఁ గోరి యాళ్లు
లగ్రహారముల్ గావించు నాంబికేయుఁ
డధిప ధర్మతనూజుఁ డత్యంతహర్ష
చిత్తవృత్తి యై యనుమతి సేయు చుండ. 7

క జనవర ధర్మజుఁ గొలువం, జనుదెంచినయట్టివివిధజనపతు లెల్లన్
మును ధృతరాష్ట్రునిఁ గొలుతురు, విను మాకొడుకుమది పల్లవించును దానన్. 8

క సూనులు లేమిం గలిగెడు, దీనత్వము దోఁప కుండఁ దేజస్సౌఖ్యా
నూనులుగఁ జేయు ధర్మజుఁ, డానరపతి నతనిదేవి నతులితభక్తిన్ 9

సీ. వంశవృద్ధులు పుత్త్రవర్గవియుక్తు లై యున్నవా రేమిట నుమ్మలింతు
రో యనుపుయిలోట నాయుధిష్ఠిరుఁడు దమ్ములకును దగునమాత్యులకు నిష్ట
భృత్యులకును మీరు ప్రీతియు భక్తియు నాంబికేయునిదెస నతిశయిల్ల
నారాజుపంచినయట్ల చేసి చరింపుఁ డతని నారాధించు టస్మదీయ

ఆ. చిత్తమునకుఁ బ్రియము సేయుట యతనికి, మనసు గానియట్టిపని యొనర్చు
టగ్గలంపుదుఃఖ మావహించుట యని, యనుదినంబుఁ జెప్పు మనుజనాథ.

క విను మెల్లవారు నతనివ,చనములు మది నూఁది యట్ల చరియింప మరు
త్తనయుండును నమ్మెయివ,ర్తనము నడపు చుండు మనసు దద్దయు నెరియన్.

క. ద్యూతంబున దుర్యోధను,చేతం బమపడిన పాటు చిత్తంబున క
త్యాతురతఁ జేయు చుండుట,నాతఁడు ధృతరాష్ట్రుఁ జూచి యలుగుమనమునన్.

తే. శ్రాద్ధదివసంబులందుఁ బుత్త్రవ్రజమున
కాంబికేయుండు గోకనకాదిదాన
కీర్త్యముగఁ బారలౌకికక్రియలు సేయు
నట్లుగా సంఘటించు ధర్మాత్మజుండు. 13

సీ. అతులభోగంబును నంచితత్యాగంబుఁ దొల్లింటియట్టుల! చెల్లఁ జేయు
ధృతరాష్ట్రునకు ధర్మసుతుఁడు గాంధారికిఁ బూర్వప్రకారసంపూజ్యదాన
నిరతిఁ జెల్లించు నక్కురువృద్ధుఁ డిమ్మెయిఁ బాండుపుత్త్రులు దన్నుఁ బరమభక్తి
శిష్యవర్తనమున సేవింపఁ దానును గురునట్ల వాత్సల్యపరత నెపుడు

1 గొలుతు రక్కురువంశమహత్తరల్.

సీ. వారలకు శ్రీయు నాయువు వైరిజయము
మానసమున నాశాసించు మానవేంద్రు
యతనితొంటివర్తనముఁ దత్సుతునికీడు
నాత్మఁ దలఁపఁ డెన్నండు ధర్మాత్మజుండు 14

విను మతని తెఱఁగెఱిఁగి పరి,జనములతో నాంబికేయుచరితము దుర్యో
ధనుకొఱగామియు నెవ్వా,రును వాక్రువ్వంగ వెఱతురు కురుప్రవరా 15

రాజ్యాధిపత్యసంపూజ్యత్వమున ధృతరాష్ట్రపాండుసుతాంతరంబు గాన
రాకళులు జానపదోత్కరమునఁ బౌరవర్గంబునందును వసుమతీశ
యమ్మెయి నడపెడునప్పాండవాగ్రజువలన నిజాత్మజువలనికంటె
నక్కురురాజు ప్రియం బందు నట్లున్న యక్కాలమునఁ బవనాత్మజుండు

సన్నిహితుఁ డైనయప్పు డజ్జనవిభుండు
దనతనూజులఁ దలఁచి సంతాప మందు
నతనిఁ గనుఁగొని [1]యబ్భీముఁ డతనిసుతులు
దమ్ముఁ బఱచినపాటులు దలఁచి యలుగు. 16

హృదయముల నొండొరుల దెస నిట్టివార
లయ్యు నతఁడు నతండు నన్యోన్యభాష
ణములయప్పుడు మృదులవిన్యాస మొప్ప
నాడుదురు చుట్టములు మెచ్చునట్లు గాఁగ 17

ధృతరాష్ట్రుం డేకతంబ యున్నయెడ వృకోదరుం డతనికి నింత నంత నుండి
గాంధారియు విను చుండ. 18

అంధునికొడుకులయం దొక్కరునిఁ దప్పి పోనీక త్రుంచితి భూరిశక్తి
దర్పితం బైనమద్బాహుపంజరము సొచ్చినరిపురాజన్యసింహములకు
వెడలంగ వచ్చునే వెంగలు లై వారు గయ్యంబు సేసిరి గాక నన్ను
నెఱిఁగిన దొడరుదు రెట్టులు దుర్యోధనాదుల ననిఁ దెగటార్చినట్టి
నాదుదోర్దండములఁ జందనం బలంది
కుసుమదామముల్ సుట్టి మ్రొక్కుదు మహోప
కారు లరయంగ దైవముల్ గావె యనుఁ ద
దీయమర్మంబు లెల్ల భేదిల్ల నధిప 19

దీని ధర్మనందనుండును ధనంజయుండునుం గుంతియు ద్రౌపదియు నెఱుంగరు
గవలొక్కొక్కమాఱిమ్మాటలు విని సంతసిల్లుదురు ధర్మనందను తెఱం గెఱుం
గుటం జేసి పుయిలోడి తా రేమియు నాడరు ధృతరాష్ట్రగాంధారులుం గాల
పర్యాయంబు గనికొని డెందంబులు గంద నూర కుండుదు రట్టిభంగిఁ బంచ

---

1 భీముండు నతనిసుతులు.

పదునేను వత్సరంబులు సనియె నంత నొక్కనాఁ డయ్యంధనృపతి బంధుజనంబులం గూర్చి ధర్మనందనుం రావించి యతండు విను చుండ గద్గదకంఠుం డగుచు వారల కిట్లనియె. 20

—ధృతరాష్ట్రుఁడు ధర్మజునకుఁ దన మనోరథంబు దెలుపుట.—

సీ. నాకతంబునఁ జేసి కౌరవులకు నాశంబు వాటిల్లుట దెల్లంబు నీకు
జననాథ దుర్యోధను నఖిలోకభిన్నాలజనద్రోహి నను రాజుఁ జేసితి గుణధరిత్రి
యచ్యుతుఁ జెప్పిన యట్టి వాక్యంబులు వినఁ నేఁ జనఁ నాతనయువాని
ఘనసత్సహాయుని మొగమోటను విడిచి మాటలఁ బతిమి యొత్తి

తే. యాతఁ కుంతికి భీష్మునకు ద్రోణగురునకు
విదురునకు సంజయునకు నే విధమున
నాకుఁ జెప్పి గాంధారి నన్ను దూఱి
చెప్పు నమ్మాట లేఁ జెవులఁ గనిరి. 21

వ. ఇత్తెఱం గంతరంగంబున శల్యంబై యున్నయది యని చెప్పి వెండియు. 22

క. సుతులు సహనమునఁ దెగినను, మృతులకు ధర్మమున జలము మేలిమి యన్న
న్నతిఁ గూర్చి సుతుఁ బొందిన యని పుత్రునికి నగునఁ బ్రీతియ కలుగున్. 23

వ. అని పలికి పాండవాగ్రజుఁ జేరం బిలిచి యిట్లనియె. 24

సీ. నీ వరయంగ సుఖావాప్తిఁ గొలిచి లోకంబులు జనవుడు నుజ్జ్వలంపుఁ
దేజంబుఁ గలిగిన గ్రంచితి దానంబు లంచితముగఁ బెక్కు చరింపఁ
గంటి శ్రాద్ధంబులు గాంధారిసుతులకు బహుమానముఁ జేసితిఁ బరసుధర్మ
శీల పాంచాలికిఁ జెట్ట చేసి రగణ్యపుణ్యంబ వగునీదు భూరికీర్తి

తే. పపహరించి రద్దురాత్మ నాడు పట్టి
కష్టచరితులఁ బాడిఁ దప్పఁ గయ్యమునను
నివారించులుఁ గఁ జేసి యెక్కు గునిరి మూర్ధ్వ
భువనగతిఁ గాంచి సుఖ నుండె భూపవర్య. 25

క. కావున నేమియుఁ జేయం, గా నలవడు వారికయి యకారణకరుణా
శ్రీవిలసితుఁ డగునీతో, నావిధముం జెప్ప వలసె నరవరముఖ్యా. 26

సీ. ఏకాదశ దినమున నెవ్వఁ డేనియుఁ జేయఁ దొడఁగునప్పుడు విను ఫలమిచ్చేని
చే నన్ను నాతుఁడై కాని తోడంగఁ గానట్లు గావున వార్ధకాభిలీష
మనసు దీయాత్ము మునకు సంస్కార మాచరింపఁగఁ దప మాచరించు
పనికి భూపాల నీయనుమతి వడయంగ వలసి చెప్పిన రాజవంశజునకు

ఆ. సహజధర్మ మొండె విమలతపమునకుఁ, జొచ్చి యందు నిలిచి చచ్చు టొండె
వలయు నస్మదీయవంశముఖ్యు లిట్లు, నడపి రనువు నన్ను నడవి కనఘ. 27

క. రాజు గుమఁ డెల్లవారికి, రాజోత్తమ గురునియాజ్ఞ రంజిల్లఁగఁ జే

రోజం జేసినకృత్యము, నూ జగములు రెంటియందు శోభన మిచ్చున్. 28

తే. ఏను గాంధారియును దపోమాననీయ, మునులచేరువ వల్కలములు ధరించి
కందమూలఫలముల నాఁకలి హరించి, నిన్ను దీవించు చుండెద మన్న నతఁడు.

క. ధరణీరాజ్యము నాకును, నరవర సౌఖ్యంబుఁ జేయునా నీ విమ్మై
దురపిల్లి దుష్కరం బగు, నరణ్యవాసమున కేఁగినట్టిద మైనన్. 30

తే. గూఢబుద్ధి వై నమ్మించి కురువరేణ్య, యే నెఱుంగక యుండంగ నిట్లు శోక
వనధిఁ దేలుచునుండి తివ్వనట గంటి, నింక రాజ్యంబునా కెట్టులించుఁ జెపుమ.

ఉ. తల్లియుఁ దండ్రియుఙ్ గురుఁడు దైవము నా కరయంగ నీవ భూ
వల్లభ నీవు కాననివాసము గోరి చనంగ నెట్టు లే
నుల్లము వట్టి హాస్తిపురి నుండఁగ నేర్తు యుయుత్సుఁ బెంపు శో
భిల్లఁగ రాజుఁ జేయు నినుఁ బ్రీతి యెలర్పఁగఁ గొల్చి వచ్చెదన్. 32

క అతఁ డౌరసుండు నీ క్షితి కొడయుఁడు దుర్యశంబుచేఁ గుందుట భూ
పతివర కని కని మీ రి, ట్లతిమాత్రము సేయఁదగునె యక్కట నాకున్. 33

సీ నీవు రాజవు గాక నీ కేను రాజనే గురుని మహారాజుఁ గురువరేణ్య
నిటు సేయు మని పంప నే నొకఁడయుండనే దుర్యోధనాదులదుష్కృతములు
నామదిలో నిల్వ నేమును వారును, [1]విధిమోహమున నై నవిరసభావ
మావహిల్లినఁ బుట్టె నంతలుపనులు గాంధారియు గొంతియు గారవమున

ఆ నాకు నొక్కరూప మీకుఁ గాననవాస, మెల్లభంగిఁ గలుగునేని యేనుఁ
దగిలి తోన వత్తుఁ దగుమాటగా నాట, గాదు నాదుహృదయగతియు నిట్ల.

క పలికెద నే సత్యము నా, కిల ప్రీతిం జేయ దధిప యీ వి ట్లయినం
గులముకలఁక దైవకృతం, బలఘుమతీ విడువు శోక మరయుము నన్నున్. 35

తే. నీకు శుశ్రూష యొనరించి నృపవరేణ్య, చిత్తతాపంబు మానంగఁ జేసికొందు
ననితలంచుచునన్ విడువంగనగు నెయవన, తుండనై నిన్ను వేఁడెదఁ దొలఁగువగలు.

క. అనుచు నతనిచరణంబులు, దనఫాలతలంబు సేర్చె ధర్మతనయుఁ డా
తని గ్రుచ్చి యెత్తి కౌఁగిట, నెనయంగాఁ జేర్చి యాతఁ డి ట్లను నధిపా. 37

తే నీవు శుశ్రూష చిరకాలనియతిఁ జేసి, తేను వృద్ధుండ నై తి నా కింకఁ దపము
వలవ దయ్య రాజును బాలివాఁడ యెవ్వ, రేమిసేసిన ఫలములయెడ నృపాల.

వ అనిపలికి విదురకృపసంజయులనుద్దేశించి తనకు ముఖశోషయుం దనుగ్లానియుం గలిమి నుగ్గడించి నాలుక దొట్రుపడ వారలతో మీర లనునయవచనంబుల నజాతశత్రుం దెలివొందం జేయుం డని చెప్పి డప్పి యెక్కుడు గదిరిన గాంధారితనువున మేను సేర్చి మూర్ఛిల్లుటయు నార్తి నొంది యక్కుంతీనందనాగ్రజుం డి ట్లని పలవించె. 39

---

1 విధిమోహితుల మయి విరసభావ.

క. కరిశతసహస్రబలవి,స్ఫురితుఁ డగువిచిత్రవీర్యపుత్త్రుఁ డొకతలో
దరి నూఁతగొనియె విధి యె,వ్వరి హీనులఁ జేయఁ డకట వక్రుం డైనన్. 40

చ. అనిలజుమేనిచందమగునాయసరూపము చూర్ణితంబు సే
సినబలమాననీయుఁ డొకచేడియ నక్కట యాశ్రయించె నే
మనఁ గల దవ్విధాతృ నని [1]యాతనికీడును మానసంబునం
జొనుపమి లావ పేరుకొని శోకము ధర్మజుఁ డొందె భూవరా 41

సీ. అప్పుడు గాంధారి యల్లన ధర్మజుతోడ మీతండ్రి యతులతపంబు
తోడిసంతతచింతఁ గూడు దొఱంగి తా నుండుటఁ గూర్చుండ నోప కునికి
ని ట్లయ్యె ననవుడు నెవ్వనికతమున నిమ్మహాత్మున కిట్టియెడరు పుట్టె
[2]నట్టినామనువు నే మనఁగల దంచు నాతఁడు శీతజలము హస్తమునఁ బుచ్చి

తే. కొని యతనిమోమునందు నక్కున విదిర్చ
సమయమున విదురుండును సంజయుండు
నఖిలభరతభార్యలు నేడ్చి రవ్విభుండు
నివిరెఁ జలికేల నాన్నృపునవయవములు 42

క. నివురంగఁ దెలిసి యతనిం, గవుఁగిటిలోఁ జేర్చి మస్తకము మూర్కొనుకౌ
రవవృద్ధు నతఁడు నాశ్లే,షవిశేషంబున నొనర్చె సంప్రీతునిఁగన్. 43

వ. అట్లు దెలి వొంది ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మరాజుతో నా కెట్లునుం దపంబునకయి కాననంబునకుం బోవ వలయు ననిన నజ్జనపతి నీ వారగింపు మప్పని మఱి సెప్పెద నని త్రోపుమాటగాఁ బలికిన నయ్యాంబికేయుండు పెక్కుమాట లాడ శక్తి లేదు న న్నింక నలజడిఁ బెట్టకుము తపశ్చరణంబునకు నీయాజ్ఞ వడసి కాని కుడువ ననియె నయ్యవసరంబున సాత్యవతేయుండు గృపావిధేయుండై యచటికి వచ్చి సకలజనంబులవినతులు గైకొని దీవన లిచ్చి యాధర్మతనయునాననం బాలోకించి. 44

-:వ్యాసుఁడు ధృతరాష్ట్రునివనవాసంబున కనుజ్ఞ యిచ్చుట:-

సీ. ఆంబికేయుఁడు సెప్పినట్టుల చేయుము వృద్ధుఁడు నాత్మజవిరహితుండు
నైనయీతఁడు తప మాచరింపఁగఁ గోర కున్నె గాంధారశోకోపశమము
దాలిమి నొదవి యుండాఁకఁ బ్రవర్తించె నింక నియ్యమకును నిదియ తలఁపు
గావున నీకు నీకార్యంబు సెప్పంగ వచ్చితి వీరిఁ బో నిచ్చు టొప్పు

తే. ననఘ పూర్వరాజన్యులు సనినయట్టి,సౌఖ్యపథమున నీరాజు సనుట మేలు
గాన యీతనికాననగమనమునకు, ని మ్మనుజ్ఞ విచారంబు లెల్లఁ దక్కి. 45

క. నీవినయము భక్తియు సం,భావనమును వీరివగలఁ బాపఁగ శుశ్రూ
షావశవర్తిత నఱచితి, భూవర చిరకాల మింకఁ బో నిమ్ము తగన్. 46

---

1 యాతనికిం దనమానసం 2 నట్టినామనము నే ఘనఁ

చ. అన విని యాకురుప్రవరుఁ డమ్మునివల్లభుమోముఁ జూచి యి
ట్లను మహితాత్మ మాకు గురుఁ డన్నను ధర్మవిధోపదేష్ట య
న్నను బరదైవ మన్నను మనఃప్రియకార్యకలాపకర్త య
న్నను విను నీవ నీదువచనంబున కడ్డము పల్కువాఁడనే. 47

ఆ. అనిన నమ్మహాత్ముఁ డను రాజులకు రణ, మరణ మొండె దృఢసమాధిఁ దనువు
విడుచుటొండెఁ గాక వృద్ధులై రోగత, ల్పమునఁ జావు మేలె భరతముఖ్య. 48

వ. అనిన విని ధర్మతనయుం డొండు వలుక వెఱచి యిట్లనియె 49

క. అనఘా యిక్కురుముఖ్యున, కనుజ్ఞ యే నిచ్చితిని మహత్తర మగుమీ
యనుమతియుఁ బడసెఁ జనుఁ గా, క నిజేచ్ఛను నాకు విఘ్నకరణము దగునే.

సీ అనుటయుఁ బ్రియమంది యమ్మహామునియమ్మహీశ్వరుతోఁ బాండుఁడీనృపాలు
గద్దియ నిడికొని క్రతువులు సేయించి యవిరళభోగానుభవము నడపి
యాతనివారలఁ బ్రీతి నీక్షించి తా శిష్యుంవపోలె సంసేవనంబు
భక్తిమై నొనరించెఁ బదపడి నీవును దిగ్విజయాదులఁ దేజ మితని

తే నొందునట్లుగఁ జేసితి వొకటఁ బిదపఁ, దానపదుమూఁడువర్షముల్ ధరణి యేలె
నీవు శుశ్రూష యిత్తఱి నియతి నడపి,తితనిమది లేదు కలఁక యొక్కింతయేని.

క కేవలతపః క్రియాసం, సేవనతాత్పర్య మిపుడు చిత్తంబునయం
దావేశించినయది యీ, భూవరునకు నితని ననిచి పుచ్చు మడవికిన్. 52

ఆ. అనిన ధర్మతనయుఁ డట్టుల కాకని, పలికెఁ దక్షణంబ పరమయోగి
వంద్యుఁ డయినసత్యవతికొడుకు కాత్మత, పోవనమున కరిగె భూపవర్య. 53

సీ తదనంతరమ ధర్మతనయుండు ధృతరాష్ట్రుతోడ నీ కెట్టులు సూడఁ బోలె
విదురుండుఁ గృపుఁడు నెయ్యదికృతమని వినిశ్చయమొనరించిరి సంజయుని యు
యుత్సునిమనముల నొలసినకర్తవ్య మెద్ది దానిన చేయు టెంతయేని
నాకుఁ బ్రియంబు భూనాథ యానతుఁడ నై వేఁడెద నొకటి నీవిశదబుద్ధి

ఆ. నేమి సేయఁ దలఁచితేని నీ వక్కట, యారగించి చేయు మయ్య మనుడు
నరిగె నానృపాలుఁ డభ్యంతరావాస, మునకుఁ దోన సుబలతనయ సనఁగ. 54

వ. ఇట్లు కురువృద్ధుండు వృద్ధసామజంబుచందంబునం జనునప్పుడు విదురుండును
యుయుత్సుండును గృపాచార్యుండును సంజయుండును వెనుకన చని రజ్జనప
తి దివసకృత్యంబు లాచరించి భూమిసురులం బూజించి యాహారతంత్రంబు
నిర్వర్తించె గాంధారియుం గుంతీప్రముఖభరతభార్య లనునయింప భోజనవి
ధి యొనర్చెం దదనంతరంబ విదురాదులం బాండవేయులును వనితాజనంబు
లుం గృతాహారు లయి యావైచిత్రవీర్యుం బరివేష్టించి యుండఁ బాండవా
గ్రజు నప్పాండునృపాగ్రజుం డేకాంతస్థానంబునకుం దోడ్కొని పోయి యతని

తోడ సప్తాంగం బయినరాజ్యంబు పూజ్యం బగుధర్మంబుతో నెనయ నడ
పుట దుష్కరంబు గావున నాయెఱిఁగినంత బోధించెద నాకర్ణింపు మని పలికి
యి ట్లనియె. 55

—ధృతరాష్ట్రుఁడు ధర్మజునకు రాజనీతివిశేషంబులు సెప్పుట.—

సీ. నీవు నిచ్చలును విద్యావృద్ధజనములఁ దగ నుపాసింపు మర్థముల వారిఁ
బ్రీతులఁ జేయుము నీతులు వా రుపదేశింప వాని నూఁదినమనంబు
గలిగి [1]వర్తింపుము కార్యంబు నింద్రియంబులు రాజ్యతంత్రంబుఁ బోలె నరసి
రక్షింపు మప్పుడు రక్షితం బైన శుభంబులం గావించు భావశుద్ధి
ఆ. ధామములను బితృపితామహక్రమసమా,గతులు విశదనుతులుఁ గాఁగవలయు
సచివు లతివిదగ్ధచారులఁ బనుపుము, పరుల యాప్తజనులభంగు లరయ 56
క. పురరక్షణము దృఢంబుగ, నరవర చేయంగ వలయు నమ్మఁ గలుగుస
త్పురుషులనిడఁదగుఁ గుడుపు ని,దుర మొదలగులోనిపనులతోడరువు లరయన్.
సీ ఆప్తవృద్ధులఁ బెట్టు మంగనాజనులసంరక్షకు నెల్లకార్యముల మంత్రి
జనములతోడ విచారించి చేయంగనలయును గుప్తనివాస మొండె
మాడువుమీఁదొండె మాటు లేనియరణ్యతల మొండె మంత్రవిధానమునకు
నర్హములు గేవల మైనట్టిమంత్రంబు గోపనం బొందినఁ గురువరేణ్య
ఆ. యఖిలకర్మములు ఫలావాప్తి నొప్పుఁ బం,గ్వంధజడులు చీకు లైన నీర
హాస్యభాషణముల యప్పుడు సేరువ, నునికి యొప్ప దార్యవినుతచరిత 58
క వినుమంత్రభేదమున వ,చ్చినకీడున కనఘ శాంతి సేయు టరిది గా
వున మంత్రులతో మంత్రా,వననియమం బూఁది చెప్ప వలయుం జుమ్మీ. 59
సీ. వ్యవహారములు శుచు లైనవిద్వాంసులఁ దోడుగఁ గొని తీర్పు దుష్టజనుల
దండించునెడ వారి తప్పులకొలఁదులు మదిఁ [2]దూఁచి చూచి తన్మాత్రదండ
మాచరింపుము వినుమాయవ్యయములు సంక్షేపరూపంబున రేపకడలు
దానికి మును దేవతాపూజనము భూసురార్చనమును జేయు మమలబుద్ధి
తే. ప్రొద్దు సాలంగ నెక్కినప్పుడు సమర్హ,భోజనక్రియ నిర్వహింపుము సుశీల
మాన్యతదనంతరము గంధమాల్యభూష,ణాంబరములు నిజేచ్ఛమై ననుభవింపు.
క. కొలు విమ్ము మాపుకడ యో,ధుల కెల్లను సంధ్య వద్ద దూతలనుం జా
రుల సంభావింపుము రా,త్రులఁ గాంతాభోగతత్పరుఁడ వగుము నృపా. 61
తే ఏమి ప్రొద్దుగఁ బుట్టిన నించుకేని, నలసుఁడవు గాక దాని నీ వరసి తీర్పు
[3]మిది తెఱంగుగ నే ప్రొద్దు నింతవట్టు, నర్హములు గౌరవక్షితిపాగ్రగణ్య. 62
క. న్యాయంబుతోడ వివిధో,పాయంబుల నర్థముల నుపార్జింపుము భూ
నాయక రాజ్యవిఘాతము, సేయుజనుల నెఱిఁగి చంపఁ జెఱుపన వలయున్. 63

1 నిర్వర్తింపుకార్యంబు. 2 నూఁది 3 మిట్టి తెఱఁగునకే ప్రొద్దు లింతవట్టు

క పనులయెడ మేలు గాంచిన, మనుగడ యగ్గలము సేసి మన్నింపుము రా
జనయజ్ఞ భృత్యకోటిం, గొనియాడుము సేత పేరు క్రుచ్చి కొలువునన్. 64

క. నీవలనను భక్తిస్నేహావేశము గలిగి శూరుఁడై యలజడికిం
దా విసువనిసత్కులజుం, గావింపుము సైన్యవిభునిఁ గాఁ గురుముఖ్యా 65

సీ. ఆత్మ రంధ్రము లించుకైనను నొరులకు నెఱుఁగ రాకుండఁగ మఱువుసేయు
మన్యరంధ్రంబుల నారసి కనుము శత్రులకడ బుద్ధియు బలువుఁ గలుగు
వారల నెఱిఁగి భూవర యొక్కమై నీగి మన్నన నెఱపి తన్మానసములు
నీయెడ నార్ద్రంబులై యుండఁ జేయుము చేరువనృపులకు వైరబంధ

ఆ. మెట్లు గలుగు దాని నేమఱ కుండుము, వారియవుల నున్న వారు మిత్రు
లగుదు రెల్లభంగి నధిప యుదాసీను, లట సమీపవర్తులైనవిభులు. 66

క. వీరల సప్తాంగంబులు, నారసికొని యునికి కార్య మవనీశ సదృ
క్సారబలుఁడైననృపుతో, గారవమున సంధి సేయఁ గా వలయుఁ దగన్. 67

తే దైవమానుషబలములు దఱిఁగి యుండు
నెవ్వరికి నెప్పు డప్పుడ యెసక మెసఁగ
వైర మతనితోఁ బాటింప వలయుఁ జెఱచు
టప్పనము గొను టర్హాత్వ మరసి నడపు 68

క నడపునఁ గోల్పుచ్చుఁగ నగు,నెడయు విడిసి యుండి చెఱచు నిక్కయు నీ వే
ర్పడఁ గనుఁగొని యం దర్హ్హము,నడపుము నిజసైన్యరక్షణమువలయుఁజుమీ.

క. ప్రెగడలమనసులు విరసము, లగుగతి నడపురిపురాజ్య మరసి విభిన్నం
బుగఁ జేసి కలఁచి పైకొని, జగతీవర కొనఁగ వలయు సౌకర్యమునన్. 70

ఆ. బలము లెసఁగ దైవబలమును గలిగి లోఁ, గుట్టుచేటు లేని యట్టినృపతి
వలన మత్సరంబు వల దాశ్రయంబు చం,దంబు పొందువడయఁ దగునృపాల.

—ధృతరాష్ట్రుఁడు ధర్మజునకు శత్రురాజుల జయించుతెఱంగు సెప్పుట—

ఆ కుడువ నిచ్చుతతియుఁ గురువర[1] క్రక్కించు, నవసరంబు నెఱిఁగి యరినృపాలు
నీవు ధీరవృత్తి నిడుఁద్రాటఁ బోనిమ్ము, క్రమ్ము కపిల యనఁగఁ గ్రమ్మి [2]చెఱుపు.

సీ. ఉత్సాహ శక్తియు నుర్వీశ మంత్రశక్తియుఁ బ్రభుశక్తియుఁ గెలనివాని
కిని నీకు నిట్టివి యని తారతమ్యముల్ వెరవునఁ బరికించి వేర మెత్త
వలయుట నెఱి గల్గి పలుకక యుండంగఁ దగుట యూహించు టుత్తమవిధంబు
మూలబలంబును మొత్తాలవారును మిత్రబలంబును శత్రుబలముఁ

ఆ. గానసంబు బలముఁ గైజీతగాండ్రును, నైనయట్టిబలము లాఱు నరసి
యుచితకాలదేశ యుక్తంబులుగఁ బన్ని,కొనఁగ వలయు వానికొలఁదు లెఱిఁగి.

1 శంకించు 2 చెఱుచు

తే. సంపదల నాపదల నొక్కచంద మగుట
వికృతి నొందుట యాబలవితతులందుఁ
గాంచి యెల్లప్పుడును హితకారి వైన
బలము నెక్కుడుగాఁ బ్రోవు భరతముఖ్య 74

క. [1]పరుల గెలిచి నిర్భయముగ, ధరణిఁ బ్రజం గాచువెరవు ధర్మపథమునం
బరిపాలించిన వెలయుం, గురువర కృప పెంపు వదలకుము ప్రజలయెడన్. 75

క. వినికి గలిగి రక్షించుచు, ననువున దయతోడిపాడి నాయతు లెల్లం
గొనుచుఁ దగ నేలి పొగడొం,దినరాజున కుర్వి గామధేనువ కాదే 76

సీ. ధర్మమార్గంబున ధరణిఁ బాలించిన నైహికసుఖములు నగ్గలంపుఁ
బొగడును బరలోకభూరిసౌఖ్యములును సిద్ధించు విపులదక్షిణలు వెట్టి
యశ్వమేధప్రముఖాధ్వరంబులు పెక్కు లాచరించుటకంటె నధిక మంత్రు
మేదినీప్రజల నత్యాదరంబును గరుణాతిశయంబు మధ్యస్థతయును

తే. గలిగి బిడ్డల నరసినకరణి గాథ, రక్షణం బొనరించుట రాజవర్య
వినుము తమ్ముల నీగిమన్ననల ననుది,నంబుఁగొనియాడు మానందనంబుగాఁగ.

చ. నరవర రాజనీతులు జన స్తుతుఁ డై ననదీతనూజుఁడుం
హరియుఁ బరాశరాత్మజుఁడు నాదిగఁ గల్గినపెద్ద లెల్ల నీ
కరయఁగఁ బెక్కు సెప్పిరి మదాత్మయు నీదెసఁ బ్రీతి [2]పెద్దయుం
బొరయుట సేయఁ గొన్ని యిటు వోలినభంగి నెఱుంగఁ జెప్పితిన్. 78

క. నిత్యవిధి సద్వివేకము, సత్యవ్రతశీలధర్మసారజ్ఞ భవ
న్మత్యాకలితమ వైనను, నిత్యంబును వృద్ధసేవ నిష్ఠఁ జలుపుమీ. 79

సీ అన విని ధర్మజుం డంబికాపుత్త్రుతో నాపగాసుతుఁడు లేఁ డబ్జనాభుఁ
డాత్మపురంబున కరిగె [3]వాత్సల్యత నీవు దక్కఁగ నాకు హితము సెప్ప
నొడయుఁ డెవ్వఁడు భవదుపదిష్టపథమున నిష్ఠమై నడచెద నెమ్మనమున
నీవు ప్రీతిని బొందు నృపముఖ్య నావుడు నాతఁడు సంతస మంది యతని

ఆ. నధిప విశ్రమింపు మధికశ్రమంబు నా,తనువునందుఁ జెందె నని తగంగఁ
బోవఁ జెప్పి బాంధవావళి కభిముఖుఁ, డయి నిజాలయముల కరుగఁ బనిచి.80

వ. తాను నభ్యంతరగృహంబున కరిగి సుఖాసీనుం డై యున్ననమ్మానవనాథుతో గాంధారి దేవా వనంబున కెపుడు విచ్చేయువాఁడ వని యడిగిన నాభూవల్లభుం డద్దేవి కిట్లనియె. 81

క. మాతండ్రి పరాశరసుతు,చేతం బడసితి ననుజ్ఞ శీలపరత్వో
పేతుఁ డగుధర్మతనయుఁడుఁ, బ్రీతి నొడంబడియె బంధుబృందయుతముగన్.

ఆ. ఇంకఁ దడయ నేల యింతి వే వెడలుద, మట్లు గల్లజూద మాడి పాప

---

1 అరుల. 2 బద్ధముం, బంధముం 3 వత్సల నీవు దక్కంగ నాకు హితంబు సెప్ప

భాగు లై ననీదు[1]పట్టుల సుగతికి, ననుచువాఁడఁ దపమునతిశయమున. 83

ధృతరాష్ట్రుండు వనవాసంబునకుం బురజనులచే ననుజ్ఞ గొనుట

వ. అని పలికి యమ్మగువదిక్కు మొగం బయి వారికి సుగతి గల్గునట్లుగా నిప్పుడును
గొన్ని పుణ్యక్రియ లజాతశత్రు ననుమతితో నాచరించి పోదము గాక యని నిశ్చ
యించి తనకు దపోవగనమనంబున కై పౌరులయనుజ్ఞ గొనవలయు నని పాండ
వాగ్రజునకుం జెప్పం బనిచిన నతండు దగుపురజనుల నెల్లను [2]బడి సేసి
వెలార్చికొనుచు నఖిలబంధుమిత్రులునుం దానును వచ్చి ధృతరాష్ట్రుమందిర
ద్వారపురోభాగంబున నిలిచె నయ్యాంబికేయుండు గాంధారియుం దోడ రా
వెడలి వారిసన్నిధికిం జని బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రసంకులం బై నయన్న
గరజనప్రకరంబు నుద్దేశించి 84

సీ. కౌరవకోటియు మీరుఁ బెద్దయుఁ గాల మనఁగి పెనంగి యన్యోన్యసంభృ
తాధికస్నేహుల రై ప్రవర్తించితి రనఘవర్తనులార వినుఁడు నాదు
పలుకు వృద్ధునకుఁ దపశ్చరణంబున కై వనంబున కేఁగు టర్హ కర్మ
ముచితకృత్యంబుల యోజ మీ రెఱిఁగిన యదియ కా వది ముదమార మీర

ఆ. లెల్ల నాకనుజ్ఞ యిచ్చి కానకుఁ బుచ్చు, డనుడు సర్వజనులు నశ్రుపిహిత
దృష్టు లగుచు గద్గదిక నెలుం గెశలఁగ, నార్తి దోఁప నేడ్చి రధిపముఖ్య. 85

వ విని ధృతరాష్ట్రుండు వారి కి ట్లనియె. 86

సీ ప్రజ ముద మొందఁగఁ బాలించెఁ బుడమి శం
తనుఁ డనంతరమ శాంతనవుచేత
రక్షితుఁ డగుచు మీరలు ప్రీతిఁ బొదల వి
చిత్రవీర్యుండు నిర్ధాత్రి యేలెఁ
బదపడి పాండునృపాలుండు మీరు హ
ర్షింపంగ భూమిఁ రక్షించెఁ బిదప
ధర్మనందనునిచందము మీ రెఱింగిన
యది సత్యధర్మాత్ముఁ డై నయితని

తే. ననుసరింపక యన్యాయ మాచరించి,దుర్ణయంబున నిలయేలి త్రుంచెఁ గులము
నుర్విఁ గలభూపతులను దుర్యోధనుండు, వానిదుశ్చేష్టలకు మూల మేన కాదె.

వ. అది మీమనంబులం బెట్టక 88

క మహి లెస్సగ రక్షించిన, మహితగుణులయన్న కొడుకు మనుమం డని నా
కు హితంబు గోరి కరుణా,సహితుల రై యిం డనుజ్ఞ సద్వ్రతమునకున్. 89

వ అని యప్పు డజ్జనంబులమనంబుల లేకున్నను దనకీ ట్లుగ్గడించి యరణ్యగమనాను
జ్ఞాకరణంబునకుం బ్రార్థించి యవ్విభుండు వెండియు. 90

---

1 పట్ల సద్గతికిని 2 బిండుసేసికొని వెలార్చి

ఆ. వృద్ధ కృపణ పుత్రవిరహిత గాంధారి, యీనెలంతఁ జూచియైన మీర
లకట కాననమున కరుగుట మేలని, మా కనుజ్ఞ యిందు మాన్యులార. 91

వ అని పలికి పాండవాగ్రజుం జూచి. 92

సీ తమ్ములనడుమ నీతండు దిక్పాలక మధ్యభాసితుఁ డైన మఘవుఁ బోలి
మహనీయవిభవసమగ్రత వెలిఁగెడు నేమిఁట నేమఱ కెపుడు మీర
లీతనిఁ బొదివి సంప్రీతిగ వర్తింపుఁ డయ్య యిల్లడ యిమ్మహానుభావు
నిడితి మీకడ మిమ్ము నెల్లభంగులఁ దనపరిపాలనంబున బరమసుఖులఁ

ఆ. గా నొనర్చువాఁడు గా నప్పగించిన, వాఁడ నేను మీకు వేఁడి దాఁకు
నట్లుగాఁ జరింప నస్మత్కులీనుల, కధికదుఃఖకారి నైతిఁ గాని. 93

క. ఆరయ నెన్నం డైనను, మీరలు నా కెగ్గు గాఁగ మెలఁగుట లే దో
పౌరవరులార నన్నుఁ, గారవమున ననుప రయ్య కాననమునకున్ 94

వ. అనినం బౌరజనంబు లేడ్పులు మ్రింగికొని యొండొరులం జూచుచు నూరకున్న
నమ్మహీశ్వరుండు మఱియును 95

సీ సాధుచరిత్రయు శాంతయు నైనయిగ్గాంధారియును నేను గాఢవినయ
మార మీ తెలివిట్లు గోరుచు నున్నార మఖిలధర్మాభిజ్ఞుఁ డగుపరాశ
రాత్మజుండును ధార్మికాగ్రణి పాండవాగ్రజుఁడును నాకు నరణ్యగమన
మునకు నిచ్చి రనుజ్ఞ మోడ్పుఁగేలొదల గదియించి మిమ్ము వేఁడెదఁ గృపాఢ్యు

తే. లార యనుమతి సేయుఁడు మీరు ననుడు, వార లుత్తరీయంబులు వదనవినిహి
తములుగాఁ జేసికొని రోదనము రవంబు, లెసఁగఁ జేసిరి విను ధరణీశవర్య 96

వ అట్లేడ్చి యుడిగి తమయంతవట్టునుం గూడికొని కార్యవచనంబు లార్యచరితుం
డును జతురాలాపకల్యుండును నగు [1]శంబు వనువిప్రోత్తమునకుం జెప్పి యిత్తె
ఱంగున ధృతరాష్ట్రునితో నాడు మని నియోగించిన నాతం డారాజు నగ్ర
భాగంబునఁ జేరి సవినయంబుగా ని ట్లనియె. 97

—ధృతరాష్ట్రునితో శంబు వనువిప్రుఁడు పౌరజనసమ్మతి సెప్పుట—

సీ. భరతవంశోత్తమ పౌరజనంబులు దమమాటలుగ భవత్సన్నిధాన
మున సన్నుపన్యాస మొనరింపఁ బంచిన యట్టిభాషణము లేకాగ్రబుద్ధి
నవధరింపుము మీమహాన్వయంబున మహీవిభులయం దొప్పమి వెదకియైనఁ
గానము మము మీరు గన్నట్టిప్రజల నెట్లట్ల రక్షించితి రాదరమున

తే. వినుము దుర్యోధనుండు సేసినయనర్హ
మొక్కటియు లేదు నినుఁ ద్రిలోకోత్తరుండు
సత్యవతికొడు కే మని సమ్మతించి
పంచె దానిన చేయుము పరమనియతి. 98

---

[1] శాకల్యుం డను,

క. అపఁడిఁ బడఁగా మమ్మును, విడిచితి గురు వైనశోకవేదన యే మిం
కుడిపికొనునప్పటికిఁ దోఁడ్పడు నీ దగుసద్గుణములు బంధులుఁవోలెన్. 99

ఆ. ధాత్రి శంతనుఁడు విచిత్రవీర్యుఁడుఁ బాండు,రాజు నెట్టు లట్లు రాజరాజు
ప్రజకు సంతసముగఁ బాలించె నీయందు,నతనియందుఁ గలదె యధిప యెగ్గు.

వ. భీష్మద్రోణకృపద్రౌణికర్ణకృతవర్మశల్యు లొక్కదిక్కును భీమార్జుననకులసహ
దేవద్రుపదవిరాటసాత్యకు లొక్కదెసయునై విధిప్రేరణంబునం బోరిరి వారివల
ననఖిలక్షత్త్రియసంక్షయం బావహిల్లె నది యొక్కదుర్యోధనుచేతన యయ్యెనె
యట్లుం గాక రణంబు రాజుల కుత్తమధర్మంబ కాదె యందుల మరణంబును
సుగతికరణకల్యంబు నీసుతుండు సహాయులుం దానునుం బుణ్యలోకసౌఖ్యం
బునం బొంది యున్నవాఁడు ధర్మాచరణశాలి వగునీకును సుగతిప్రాప్తి సులభంబ
యగు నిట మీఁదటికి మాభాగ్యంబునం జేసి పరమకృపాభరితు లైన పాండవులు
మాకు రక్షకులు గాఁ బడసితి మాకర్ణింపుము 101

తే. స్వర్గ మైనను బాలింపఁ జాలు వారు, వీరలకు భూమిపాలనవిధి యనంగ
నెంతపని వీరిచేతికి నిచ్చి తిపుడు, మమ్ము నెల్లవిధంబుల మనిచి తధిప. 102

సీ. ధర్మపుత్త్రుఁడు దీర్ఘదర్శి మహోదాత్తసచివుండు బంధురక్షణపరుండు
రిపునెడ నైనను గృప పెద్ద భావసంశుద్ధియుఁ బ్రతిభయు సువ్రతంబు
నితనికి వెన్నతో నిడినవి యొరులను దనయట్ల కాఁ జూచుఁ దమ్ము లెల్ల
సన్నుతి కెక్కినసకలగుణముల నిమ్మహాత్ముచందాన మమ్ముఁ బ్రోచు

తే. మాత్రయే దేవవిషయసముంచితాగ్రహారసజ్జనమాన్యంబు లైనగ్రామ
ములు దగంగ రక్షింతురు వెలయఁ దారు,నిత్తు రూళ్లులు దేవమహీసురులకు.

క. మృదువులకుఁ జాలమృదువులు, విదితయశా వినుము పాండవేయులు గడుబె
ట్టిదులు బెడిదంపువారికి, మదలోభిత్వములు లేవు మందున కైనన్. 104

క. శూరులు శాంతస్వాంతులు, పౌరజనప్రకరజానపదచయనిత్యా
పారప్రముదాపాదన, పారగు లతులగురుభక్తిపరతంత్రాత్మల్. 105

తే. గొంతిదేవికిఁ గోడండ్రకును ఘనములఁ,గరుణ యగ్గల మైయుండు ధరణినాథ
పౌరులందును జనపదప్రజలయెడను, నాడుదుసు మేలు దమకగ్గ మైనయపుడు.

తే. వీర లెప్పుడు మము నీవు గారవించు
టెఱిఁగి మన్నింతు రమలినహృదయ కలఁక
దక్క ధర్మజుపై రాజ్యతంత్రభార
మిడి మనంబున నూఱడి యిచ్చ సలుపు 107

వ. అని చెప్పె ని ట్లవిప్రప్రముఖంబువం బౌరుఁభాషణంబులు విని ధృతరాష్ట్రుండు
ప్రీతుం డయి సముచితప్రకారంబుల నజ్జనంబులం గ్రమంబున వీడుకొలిపి కాం
తేయాదిబంధువులను మిత్త్రులను నిజనివాసంబులకుం బోవంబనిచి గాంధారీసమే

తుం డై యభ్యంతరమందిరంబున కరిగి యద్దినశేషంబును రాత్రియుం దగువర్త
నంబులఁ గడపి మఱునాఁడు విదురుని రావించి మృతు లయినబాంధవుల కెల్లను
సవిశేషశ్రాద్ధంబులు సేయుతలంపు పుట్టి కొన్నిదినంబులు పయనంబు మానితి
మానితమాననీయచరిత్రుం డగుధర్మపుత్త్రుపాలికిం బోయి నీ విక్కార్యంబు సం
ఘటింపు మని పనిచిన నతం డట్ల చేసెన నని యనుజసహితుం డై యున్నయన్న
రేంద్రునిం గాంచి. 108

సీ. మా కండ్రి సురనదీసూతి బాహ్లికులకు సోమదత్తునకుఁ దత్సూనునకును
దుర్యోధనాదిసుతులకును దక్కను గలుగుబంధులకు నుత్కర్ష మెసఁగ
శ్రాద్ధముల్ సేయువిచారంబు దోఁచిన మసలెఁ గార్తికపౌర్ణమాసిదాఁక
వనమున కరుగఁ డప్పని నీకుఁ బోలినయట్టులు గావింపు మనిన నాతఁ
తే. డెంతయును వేడ్క నమ్మాట కియ్యకొనియె
నర్జునుండును బ్రీతుఁ డై యట్ల మనియె
భీముఁ [1]డపుడు గనార్చినమోముతోడ
విదురువదనంబు సూచుచుఁ బెదవు లదర 109

వ. ఏ మేనిం బలుకం జూచిన బీభత్సుండు మెలుపున నతని వారించి యల్లన యి
ట్లనియె 110

సీ. రాజు వృద్ధుఁడు ధృతరాష్ట్రుండు భీష్మముఖ్యజ్ఞాతులకు శ్రాద్ధకర్మ మాచ
రింపఁ దలంచి యర్థించె [2]భవజ్జిత, ధనధాన్యములు నీవు దాని కియ్య
కొనమి యశంబునకును ధర్మమునకు విధ్వంసంబు సేయదే ధర్మతనయు
తలఁచినపని విఘ్నితముసేయఁ దగునయ్య మనకు నయ్యంబికాతనయుఁ దొల్లి
ఆ. వేఁడికొండు మఱేఁడు వేఁడెడుఁ గానకు, నేఁగు చుండి మనల నిప్పు డింత
సూక వలదె యొండు లాడక యప్పని, సలుపు టొప్పు బాహుశాలి నీకు 111

క. అని చెప్పఁగఁ జెవి [3]దాఁటిచి, విని ధర్మతనూజుఁ డంత విజయునిఁ బొగడెన్
మనమున నమ్మాటల క, య్యనిలతనయుఁ డిట్టు లనియె నన్నరుతోడన్. 112

భీముఁ డర్జునునితో ధృతరాష్ట్రునుద్యోగంబునకుఁ బ్రతికూలించి చెప్పుట

క. మును చేసినయవి సాలవె, విను గాంగేయాదిబంధువితతికిఁ దగ నిం
కను శ్రాద్ధంబులు వలసిన, మనము దగమె చేయ దుష్టమతి యతఁ డేలా. 113

క. మఱచితె యాతఁడు మనలం, బఱచినబన్నములు భీష్మబాహ్లికముఖు ల
త్తఱి నెట వోయిరి వారల, నెఱుఁగమె మన మట్టిబంధు లేటికి మనకున్.

వ. వారివిషయం బైనమేలునకు మాటాడుట యెగ్గు గా దాకర్ణింపుము 115

తే. కర్ణునకుఁ జేయవలసినగారవమున, గొంతి యింకను శ్రాద్ధ మత్యంతవిభవ
ముల్లసిల్లంగఁ జేయుఁ గా కుచితనిరతి, యావిధమునకు మాటాడుటయె యెగ్గు.

1 యప్పుడు గనలిన 2 భవజ్జాత ధన 3 వాలిచ్చి.

వ అని పలికి వెండియు. 117

సీ పాంచాలి నవమానపఱచిన తెఱఁగును నయ్యింతి వెనుకొగా నడవిఁ గలయ
ధర్మజుచన్నచందంబును మది గీఱి, [1]యుండక మఱపెట్టు లోలసె నీకు
నాంబికేయుఁడు దండ్రి యగుట నాఁడెట వోయె భీష్ముండు మొదలగు పెద్దవారి
బాంధవం బే మయ్యెఁ బార్థ యీవిదురుఁ డెఱుంగఁడే వారలభంగి యనిన

ఆ. ధర్మజుండు భీముఁ దగువచనముల న,దల్చి నరుఁడు మఱియుఁ దగఁడె పూజ
కాంబికేయుఁ డిట్టు లనకుము మనకు న,గ్రజునిపనుపు సేఁత వ్రతము గాదె 118

క అని భీము నదిమి విదురుని, గనుఁగొని మాతండ్రి పుణ్యకర్మము లెమ్మెఁ
దనబంధులకై చేయఁగ, మనంబునం దలఁచె నానమంచితభంగిన్. 119

క. నాయింటిధనము గైకొని, చేయఁ గలాఁ డమ్మహీశుచిత్తము సంతో
షాయత్తంబుగ వేగను, బోయి యనఘ చెప్పు మవ్విభుఁడు ప్రియ మందన్.

చ అన విని మెచ్చి ధర్మసుతుఁ డర్జుననిం గొనియాడి యావరం
బున విదురుం గనుంగొని ప్రభూతవిధానములన్ నిజేచ్ఛ నా
ధనమును నర్జునార్థమును దాఁ గొని శ్రాద్ధము లాచరించువాఁ
డనఘ కురూద్వహుం డిది మదాత్మకు నిం పని విన్నవింపుమీ. 121

వ. అని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 122

క వనవాసాయాసంబుల, ననయంబును నలఁగి దాని నాత్మ నిడి యను
త్తనయుండు పెక్కు లాడెఁ ద,గనిమాటల దీన రాజుఁ గసలకు మనుమీ. 123

క. ఇతఁ డేమి యన్న నే మగు, ధృతరాష్ట్రుఁడు మాకుఁ బరమదేవత విను న
మ్మతిఁ దత్ప్రినాదముం బడ, సితి మేమును సత్కృతాభిషిక్తుఁ మనఘా. 124

వ అనిపలికి యప్పుడమిఱేఁడు వికచవదనుం డగుచు 125

క మాతండ్రి నిష్టవిధములఁ, బైతృకవిధు లాచరింపఁ బంపుము [2]రథ్య
వ్రాతకనకగోరథములఁ, జేతి కొలఁద నర్జునుండు నేర్చుచు వచ్చున్. 126

క. గ్రామములు దేవతలకును, భూమిసురులకును గురుప్రభువు నిమ్మనుమీ
పో మసలితి చెపు మాతని, కీమాటలు వలయుపనుల కీవు మెలఁగుమీ. 127

క. అనినఁ బ్రియ మంది విదురుఁడు, సని యానృపుతో నజాతశత్రుకడకు నీ
పనిచినపనికిం బోయితి, వినిపించితిఁ దెఱఁ గతండు విని మోదమునన్ 128

క. నరునలను సూచె నతఁడుం, బరమప్రియభరితుఁ డయ్యెఁ బార్థివవర య
య్యిరువురుఁ బ్రాణంబులు డా, పరు నీకును ధనము దాఁచునని గలిగెడినే. 129

క. చేయుము విచ్చలవిడి గాం, గేయప్రముఖులు నిరస్తకిల్బిషు లై మో
దాయత్తచిత్తులుగ భూ,నాయక శ్రాద్ధములు జగమునం బొగ డొనఁగన్ 130

చ. కనకము మేలిరత్నములు గ్రామములున్ హయగోవ్రజంబులుం

---

1 యుండఁగ 2 రత్న, వ్రాతకనకగోహయములఁ, జేతోరతి నర్జునుండు

దనియఁగ నిమ్ము సర్వవసుధాసురకోటులకున్ నిజేచ్ఛ నీ
తనయులు పుణ్యలోకసుఖధాములై విలసిల్లునట్లుగా
ననుటయు నాంబికేయుహృదయంబున మోద మెలర్చె భూవరా. 131

చ. పదపడి భీముమాట లోకభంగి నెఱుంగఁగఁ జెప్పి వాఁడు దు
ర్మదుఁ డవి పాటి గావు కురురాజమహాత్తర పెట్టకుండు నీ
హృదయమునందు వాని నని యేర్పడ ధర్మజపార్థవాక్యముల్
విదురుఁడు సెప్పె సంతసము వెల్లిగొనంగ ననేకభంగులన్. 132

ఆ. అట్లు సంతసిల్లి యధిప కార్తికపౌర్ణ, మాసి నవ్విభుండు మహితభూమి
దేవకోటి నెల్ల రావించి యంచిత, శ్రద్ధఁ జేయఁ దొడఁగె శ్రాద్ధవిధులు 133

సీ. కనకాదివస్తువుల్ గడువేడ్క ధర్మనందనుఁడు పుత్తేర నుదాత్తభంగి
బాహ్లికునకు గంగపట్టికి సోమదత్తునకుఁ దదీయపుత్త్రునకుఁ దొలుత
[1]నంచితశ్రాద్ధంబు లాచరించె సుయోధనాదికుమారుల కందఱకును
వేర్వేర క్రియ[2]లు నీప్సితవిధంబులఁ దగనొనరించె సింధురాజునకుఁ దక్క

ఆ. గలుగుబంధులకును వలయురాజులకును, ద్రోణునకును బుద్ధిఁ దోఁచినట్టి
యిష్టజనములకు నహీనభవ్యప్రకా, రములఁ బారలౌకికము లొనర్చె 134

చ. అతులితరత్నకాంచనగవాశ్వవిభూషణవస్త్రకన్యకా
క్షితిముఖవస్తుదానములు కీర్తన కెక్కఁగ నవ్విభుండు సు
వ్రతుఁ డయి చేసెఁ బంచదశవాసరముల్ నిజదానలౌల్య మ
ప్రతిహతవృత్తిఁ జెల్ల విని పాండుసుతాగ్రణి ప్రీతిఁ బొందఁగన్. 135

ఆ. భూమిదానవిధులు భూవర యొకమాత్ర, నంబికాతనూజుఁ డాచరింప
నంతఁ బోక యూళు లగ్రజన్ములకు నీ, నతనిఁ బనిచెఁ బాండవాగ్రజుండు.

—ధృతరాష్ట్రుఁడు గాంధారీసహితుం డై వనంబునకుఁ బోవుట—

వ. పనిచినం బ్రియంబు పెంపున హృదయంబు పల్లవింప నాభూవల్లభుం డనేక గ్రామంబు లగ్రహారంబులు గావించె గాంధారరాజు మొదలయిననిజబంధువులకు బహుళదక్షిణలు గాఁ బారలౌకికక్రియలు సేసె నిట్లు ధృతరాష్ట్రుండు భారతరణంబున మరణంబు నొందిన బంధులోకంబునకుం బుణ్యలోక సౌఖ్యాతిశయపదంబు లగుపరమశ్రాద్ధంబులు నిర్వర్తించి కృతకృత్యుం డై సర్వకృత్యంబులుం జలిపి పాడ్యమినాఁడు రేపకడ ఋత్విక్సమేతుం డై యిష్టి నడపి పాండవులను దక్కటిబంధువులను మిత్త్రులను రావించి వనవాసంబునకు సంకల్పంబు సేసి సకలభృత్యజనంబులకు నర్హధనంబు లిచ్చి గాంధారీసమన్వితుం డై వల్కలాజినంబులు ధరియించి యక్షతగంధపుష్పంబుల గృహంబుఁ బూజించి సర్వపదార్థంబులుం బరిత్యజించి [3]యద్దేవియుఁ గదిసి నడవ యాజకు

1 నర్థిమై శ్రాద్ధంబు. 2 లతిసీప్సితవిధంబుల నొనరించె 3 తనదేవియుఁ.

లగ్నులు నుపకరణంబులును ధరియించి ముందటం జేరువ నరుగ నగరు వెడలె నట్టియెడ నేతెంచి 137

క గొంతి మొదలై నకౌరవ, కాంతాజను లెల్ల నెవ్వగలఁ బొగులుచుఁ బ
[1]త్స్వాంతంబులఁ బాష్పసలిల, సంతానము లురులఁ దోన చనుదేరంగన్. 138

వ అజ్జనపతి సను చుండె 139

తే పాండవాగ్రజుఁ డక్కురుభర్తవలను, [2]శోకదీనుఁ డై తప్పక చూచి యేడ్చి
హామహారాజముఖ్య యెందరికి దనుచు, నొడలు కంపింపఁజదికిలఁబడియెనధిప.

క. నరుఁ డనునయించె వెస న, న్నరపతి నెత్తుచును దా ననయము వనటం
బురపురఁ బొక్కెం గురుభూ, వర యద్దెస తెఱఁగు రాదు వాక్రువ్వంగన్. 141

వ. భీమసేననకులసహదేవులును గృపయుయుత్సుసంజయులును ధౌమ్యాదిధరణీసురులును శోకవ్యాకులత్వంబు నొందిరి గొంతి యడలుచు గాంధారికరంబు నిజస్కంధంబున నిడికొని నడవ నయ్యంధనృపతి గాంధారీస్కంధభాగకలిత బాహుండై పోవు చుండె నప్పుడు పాంచాలియు సుభద్రయుఁ జిత్రాంగదయు నులూపియు సపుత్త్ర యగు నుత్తరయు సుతియుం గలయట్టిమగువలుం గురరీనిచయనాదంబులచందంబు దోఁప నాక్రందనంబు సేసి రయ్యవస్థ జూదంబునాఁడు పాండవులు పురంబు వెలువడినప్పటిదశం బోలి యుండె నట్లు ధృతరాష్ట్రకాననగమనంబు నిశ్చితం బగుటయు నాబాలవృద్ధంబుగాఁ బురజనంబు గనుంగొనం జనుదెంచిన 142

ఆ. వచ్చి రెండకన్ను వానకన్నును నెఱుం, గనిపురంధ్రు లెల్లఁ గరము వంతఁ
దలరునంతరంగములతోడ నక్కురు, వృద్ధుఁ జూడ నార్తివికలగతుల 143

క నేలను హర్మ్యంబులపై, నోలి నిలిచి చూచుమానవోత్కరములశో
కాలాప[3]విలాపంబులు, నేలకు మింటికిని నడుము నిండి చెలంగెన్. 144

వ. ధృతరాష్ట్రుండును బురద్వారంబు నిర్గమించు చుండి సకలపౌరజనంబుల నిలునం బనిచె విదురుం డక్కురువృద్ధునితోడ వనంబున కరుగుటకు దృఢనిశ్చయుండై పలికె సంజయుండు నవ్విధంబువాఁ డయ్యెఁ గృపాచార్యుండును యుయుత్సుండు న త్తెఱంగుమాట లాడిన నాంబికేయుండు వారిని వారించి ధర్మనందనున కప్పగించి నిలిపి కోడండ్ర నెల్లను సముచితవచనంబుల మరల నియమించిన వార లావైచిత్రవీర్యునకు గాంధారికిం బ్రణమిల్లి బాష్పంబులు వదనంబున వెల్లిగొనుచుండ వీడ్కొనియును బాండురాజమహిషిం జూచికొని వెనుకం జనుచుండి రానమయంబున నజాతశత్రుం డాగొంతి కి ట్లనియె. 145

క మాయయ్య కాననమునకుఁ, బోయెడు నే నితనితోడఁ బోయెద శుశ్రూ
షాయత్తుఁడ నై యుండెద, నీయువిదలఁ గొనుచు మగిడి యేఁగుము తల్లీ. 146

చ. అనుటయు గొంతి యక్కురుకులాగ్రణి కి ట్లను నీవు దోడఁ గా

1 త్స్వాంతముల బాష్పజలకణ, సంతానము. 2 శోకదీనుఁ డై 3 విరావంబులు.

వనమున కేఁగుదెంచుట జనస్తవనీయచరిత్రుఁ డివ్విభుం
డనుమతి సేయునే యుడుగు మాపని యియ్యమ యత్త నాకు నీ
యనుజవిభుండు మాను గరిమంబుగ వీరలఁ గొల్చి పోయెదన్. 147

తే. ఇతని కియ్యమకును విను మేన చువ్వె, వలఁతి శుశ్రూష సేయంగ వత్స మీర
లాపనికి నేర్తురే వీర లడవి కరుగ, నింట నుండఁగ నామన మియ్యకొను నె. 148

వ. అనిన నాధర్మపుత్త్రుండును దమ్ములు నుచితవచనంబుల వేఁడికొనిన నద్దేవి యు
గ్రతనయుం గనుంగొని 149

క. వీరలయెడఁ గొడుకా [1]యుప,చారంబులు వలుకుదు నె విచారము విడు మే
నేరూపంబున నిలువన, గారవమున నిది వ్రతంబు గాఁ గైకొంటిన్ 150

వ. అని పలికి నిజస్కంధంబున నున్నగాంధారికరంబుఁ గరంబు నయంబునం బాపి
యతనిదిక్కు మొగం బై. 151

క. నీ వేమియు ననకుము సహ,దేవుని నేమఱక యరయు దినకరసుతునిఁ
భావమునఁ దలఁపు మేనా, దేవసమునిపుట్టు వడఁచితిం గపటమునన్ 152

క. అది పాపము దానికి నా, మది నెప్పుడు వగతు విమలమానస యక్కొ
డు దొలంగునట్లుగా స,త్పదార్థదానములు సేయు తాత్పర్యమునన్. 153

ఆ. అవ్విధమునఁ గర్ణుఁ డాఱడిఁ బోయిన, నాదుమానసంబు వోదు నూఱు
పఱియ లై తలంప బలుఱాతఁ జేసిన, వాఱు గాఁగ వలయు వంశవర్య. 154

క. నీవును దమ్ములు భక్తిభ,రావేశముతోడఁ దలఁపుఁ డమ్మహితాత్ముఁ
ద్రోవది నెప్పుడు దృఢసం,భావన మన్నింపు మయ్య పౌరవముఖ్యా. 155

క. భీమార్జుననకులమనగ, కామంబులు సఫలతా ప్రకాశంబులు గా
భూమీశ యరసి యొనరుపు, మేమిట నేమఱకు ధర్మ మిల యరయునెడన్.

వ. అని పలికి నానిశ్చయంబు శిథిలంబు గాదు మీరు మరలుం డని పలికిన బాండ
వాగ్రజుండు విషాదం బంది యూరకుండె భీమాదులు డెందంబులు గొంద
లం బంద నశ్రు లొలుకం దలలు వాంచి రిట్లమ్మొత్తంబుగ మనంబు [2]గుదివడు
చు మందం బై చెల్ల ధృతరాష్ట్రుండు [3]గొండొకయెడ గలుగం జనియె నాధ
ర్మతనయుండు దల్లియాననం బాలోకించి 157

ధర్మరాజు కుంతిని వనంబునకుఁ బోవల దని ప్రార్థించుట

సీ. ఇది యేమి సేయంగ నెత్తికొం టిమ్మాట యాడకు మెను నిన్నడవి కేఁగఁ
బనుతునే మముఁ దొల్లి పనిచి పనుల్ గొనుభంగిన సామ్రాజ్యభారనిర్వ
హణము తెఱంగును నప్పటి కప్పటి కిట్లని యానతి యిచ్చి నడపఁ
బంపక యున్న నొప్పమి రాదె మాకు మున్నీవును గృష్ణుండు నేవిధమున

తే. నడపితిరి కార్య మెఱుఁగవే యడలువెల్లి

---

1 యుప,చారంబులు 2 కుడివడుచు. 3 గొండుక యెడ.

మమ్ముఁ బాంచాలి నిటు ముంచి యమ్మ యడవి
నెట్టు లుండెద వనఁగ నయ్యింతి బాష్ప
పూర్ణనయన యై యూరకపోవు చుండె. 158

ఉ. అయ్యమలాత్మతోడఁ బవనాత్మజుఁ డి ట్లను ధర్మపుత్త్రు నీ
వెయ్యది యుక్తహేతువుగ నిమ్మెయిఁ బాసెదు నీదుపచ్చునం
గయ్యము సేసి భూపతినికాయములం బరిమార్చిఁ దల్లి నీ
కియ్యనలక్ష్మి నూఁది [1]చరియింపక యిప్పుడు వాయఁ బాడియే. 159

క. మనమునఁ దోఁచినదానము, లనుదినమును జేయుచును సమాశ్రితజనులం
బెనుచుచు బంధులఁ బ్రోచుచు, జననుతచరితమునఁ బరఁగు సౌజన్యనిధీ. 160

క. వనమున మాద్రీపుత్త్రులు, వెనుఁబడుటకుఁ దలరి తట్లు విక్రమమునకుఁ
గొనకొల్పి తిట్లు వీరల, ననూనదుఃఖముల ముంచి యరుగం దగునే 161

వ. అనియె నట్టియెడ 162

క. ద్రోవదియు సుభద్రయు శోకావేశం బడర మోము లశ్రులఁ దోఁగం
గా వెక్కి వెక్కి యేడ్చిరి, భూవర పాండుక్షితీశపుత్త్రులు నేడ్వన్. 163

క. పరిజనములు గన్నీళ్లులు, దొరఁగఁగ [2]నడ లొంది వారితోడం జని రి
ప్పురమునఁ దనదుతనూజులు, మరలమికిం బాండురాజమహిషి మఱుఁగుచున్.

వ. తెగ నాడ కున్నఁ బోవ రని కన్నీరు దుడిచికొని వారలం గలయం గనుంగొని
వారలు విను చుండం దత్పరిజనంబులతోడ 165

సీ. దుద్యూతమునఁ దారు దూలపోవుటయును నాసభ నపకీర్తి యగు తెఱంగు
వాటిల్లుటయుఁ బెక్కుభంగుల నడవుల నిడుమలఁ బడుటయు నే సహింపఁ
జాలక కార్యంబు చర్చించి సంధిమై నొవ్వని వా రెల్ల నవ్వఁ దలలు
వంచి కౌరవులలో వర్తింప నే లని హరితోడ నాడితి నవ్విధమున

ఆ. మానినీయు ధర్మసూను నాగాయుత, బలుని భీము శత్రుభంజనైక
శీలుఁ బార్థు శౌర్యలోలురఁ గవల దైన్యంబు నొందఁ జూచు టర్హమగునె.

వ. అని ధర్మతనయువదనంబు వీక్షించి పాంచాలిం జూపి 167

సీ. గారవంబున సుకుమారత్వమున నొప్పు నిప్పొల్తిఁ దల వట్టి యీడ్చి తెచ్చి
సభలోన నట్లు దుశ్శాసనుం డవమాన పెట్టంగ నచ్చోటి పెద్ద లెల్లఁ
బలుకక యుండ నబ్బన్నంబునకు నోర్వ వలసె మీ కప్పటి కలుషు తేజ
నీతేజ మట్టులు నీఱయి పోయినఁ బాండునికు ము సెప్పంగఁ జూప

తే. లేక [3]ప్రోదె యుబ్బంగిఁ బల్కితి ముకుందు,తోడ నేను మీరెమ్మెయి నాధికెక్కి
వెలుగఁ గోరుటకతమునఁ గలఁచి దాని, ననిలసుతుఁడెత్తిపెట్టె నేమనఁగఁగలదు.

1 చరియింపఁగ నిప్పుడు 2 నడలాడి వారి. 3 ప్రోక కబ్బంగిఁ

వ. అనిన విని ధర్మసుతుండును భీముండును సిగ్గుపడి రిట్లు పలికి గొంతి యి
మ్మాటకు భీముచిత్తం బెట్లగునో యనుతలంపున ధర్మసుతున కతనిం జూపి

ఉ. నామది నొండు లేదు విను నవ్విధి నీతనితోడ నీదుల
క్ష్మీమహిమార్థ మనం బలరఁ జేసితి నుత్తమదానముల్ జన
స్తోమనుతంబుగా నతపఁ జూచితి జన్నము గన్నులార నిం
కేమికొఱంత నా కుడుగ నెట్లును బోదు నరణ్యవృత్తికిన్ 170

తే. రాజ్యఫలము గామింపఁ బుత్రా సముగ్ర,తపమునకు ఫల మైనయుత్తమగతిప్ర
సిద్ధి గోరుదు నదిఁ గల్గఁ జేత కిట్టి, తోడు మఱి నాకుఁ గలుగునే దురితదూర.

క. కురురాజునకును దేవికిఁ, బరిచర్య లొనర్చుచుం దపంబునఁ గృశతం
బొరయుతనువుతోఁ గడపెదఁ, గరమునియతి నింకఁ గలుగుకాలము వత్సా.

వ. మీరు మరలుం డనియె నట్టియెడ నప్పాండురాజమహిషి దమతోడ వన
వాసంబునకై వచ్చుటకుం గడంగుటయు దాని కొడంబడక పాండవులు దగు
పలుకులం బ్రార్థించుటయు నెఱుంగుం గావున ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మతనయుం
డెట్లు సెప్పె నట్లు సేయు మని విదురసంజయులచేత నద్దేవికిఁ జెప్పి పుత్తెంచిన
వార లేతెంచి యబ్భంగి సెప్పినను వదలక వారిపలుకు లాయమ వారించి దృఢ
నిశ్చయంబునఁ గొడుకులం గోడండ్రను దక్కటిబంధుజనులను సర్వభరత
భార్యలను బరిజనంబులను గలయం గనుంగొని యిళ్లల వచ్చెదరు నిలువుండు
సుఖులరై యుండుం డనుటయు. 173

క. హృదయములు దలర నంతఱుఁ, బ్రదక్షిణముగాఁగ నేడ్పుఁ గ్రందు చెలుఁగ నె
ల్లదెసలఁ జెలఁగఁ దిరిగి తత్పదంబులకు నెఱఁగి వంతఁ దనువులు దూలన్.

వ. నిలిచి రందుఁ బాండవు లేవురుం బాండురాజమహిషి ననుప మఱియుం జని
యాయమను ధృతరాష్ట్రగాంధారులను గలపి వారల నిరువుర నుద్దేశించి మీరు
వనంబునకుం బోయి తాను ను లేకున్న మా కెట్లు కాలంబు గడప వచ్చు
ననుతలంపునం దన్ను నెంత ప్రార్థించినను గొంతి నిలుచుట కొడంబడ దయ్యె
నీనాథ్వికి బుద్ధి సెప్పికొనుచుం బరిచర్య సేయించుకొం డని యప్పగించి యా
రాజునకు నద్దేవికిం గుంతికిం బ్రదక్షిణంబు సేసి దండప్రణామంబు లాచరించిన
దీవించి వారామంత్రణంబు సేయ నాధర్మపుత్త్రాదు లశ్రుప్లావితంబు లగువద
నంబులతోడ మరలి వనితాజనంబులం దోడ్కొని 175

తే. పొగులుచును నల్లనల్లన పురికి నరిగి
[1]రదియు నుమ్మలికంబు ప్రోవైనయట్లు
సూడఁ గూడక యుండంగఁ జొచ్చి రాత్మ
మందిరము లందఱును బుధమాన్యచరిత. 176

---

1 వ్యథయు నుమ్మలికంబు.

వ అట్లు పురప్రవేశంబు సేసి ధర్మనందనుండును దమ్ములుం దగినవర్తనంబుల నుండి రట యక్కురువృద్ధుండు నిశ్చింతుం డై గాంధారియుం గుంతియు విదుర సంజయులు నగ్నిహోత్రంబునకు వలయుబుత్త్విగ్జనంబులతోడ నరుగుదేర నలయక భాగీరథీతీరంబునకుం బోయి యొక్కయోగ్యప్రదేశంబున విడిసెం దదనంతరంబ యతండు 177

క స్నానాదికవిహితానుష్ఠానంబులు నడపి శ్రుతివిశారదభూదే వానీకప్రణయనమున, మానితరుచి వెలుఁగు చున్నమహితాగ్నులకున్ 178

తే. అర్చ లిచ్చి హోమంబు సమంచితముగఁ, జలిపి యెల్లవారలకుభోజనముసంఘ టించి యాహారవిధి యాచరించి విదుర,సంజయులయొనర్చినదర్భశయ్య నుండె.

—ధృతరాష్ట్రుఁడు శతయూపరాజర్షి యాశ్రమంబున వసియించుట—

వ. ఆశయ్యకు ననతిదూరంబునం గల్పితం బైనతల్పంబున గాంధారియుం దద నంతరసన్నిహితశయనంబున గొంతియు నింత నంత విదురసంజయులును జుట్లం దమకుఁజూడం బోలినచోటుల యాజకజనంబును విశ్రమించి రట్లడ్డన శేషంబు సనిన సాయంతనకృత్యంబులు సలిసి రయ్యామిని యచ్చటఁ గడపి సూ ర్యోదయసమయంబునం గాలోచితకరణీయంబులు నిర్వర్తించి యాంబికే యుండు దనవారును దానును గంగానది యుత్తరించి చని కురుక్షేత్రంబుఁ బ్రవేశించి యొక్కపుణ్యాశ్రమంబునుపాంతంబునం దరుచ్ఛాయాశీతలం బైన సికతాతలంబున నాసీనుం డయ్యె నట్లక్కురురాజు నిజాశ్రమప్రదేశంబునకు వచ్చుట శతయూపనామధేయుండును గేకయవంశవర్యుండును దపోధుర్యుం డును నైనరాజర్షిసత్తముండు విని యయ్యెడకు వచ్చి 180

క కని గారవంబునం దోడ్కొని చని యర్ఘ్యాదివిధు లకుంఠితవినయం బున నడపిన నయ్యాశ్రమ,మున నతఁడు వసింపఁ గోరె భూపవరేణ్యా. 181

క కోరిన విదురాదులు నా, కౌరవపతితలఁపు మేలుగాఁ గొని తగ న చ్చేరువను బర్ణశాలలు, వే రచియించి రుచితంపువిధమున నధిపా. 182

వ అం దక్కురువిభుండు దానును గాంధారియుఁ జీరాజినవసనులును సువ్రత పరులు నగుచుఁ గుంతీవిదురసంజయులతో వసియించి తపం బాచరింప యాజకులు నిజకృత్యంబులు నడపు చుండి రిట్లు నియమనిష్ఠ లతిశయిల్ల నాభూవల్లభుం డచ్చటిమును ల(చ్చెరు వంద న)చ్చెరువ నతితీవ్రతపశ్చరణంబున నిజాంగంబు నిర్మాంసత్వంబునం జర్మాస్థులు గదియునట్టి కార్శ్యంబు దనకు నొప్పుగా వర్తిల్లె నని యిట్లు ధృతరాష్ట్రవృత్తాంతంబు సెప్పిన విని యవ్విచిత్ర వీర్యనందనుండు పదంపడియెట్టివాఁడయ్యెమునీంద్రాయెఱిఁగింపు మనుటయు.

శా ఆశాపాశవిమోచనోపకరణవ్యాకోచహృద్ధామ సం క్లేశోత్సారకదివ్యనామ వరదృగ్లీలాప్తనిస్సీమల

క్ష్మీశుంభత్సురలోకచక్రపరశు చ్ఛిన్నాసురానీక వి
ద్యాశోభాస్ఫురణాకృతీ శమదమానంతర్యభాస్వీకృతీ. 184

క. మునిహృదయనిలయపాదా, వినతజనావనవినోద విద్యావిద్యా
ఘనచింతాంతికదూరల, సన పీతస్మితసామజత్వగ్వసనా. 185

మాలిని. అపరిమితవిభూతీ యప్రమత్తానుయాతీ
లపననిభృతవేదా లక్షణస్వైరనాదా
జపపరవరదాయీ సర్వవిద్యావిధాయీ
విపులకృపకటాక్షా విశ్వసంహ్లాదదక్షా. 186

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యాశ్రమవాసపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

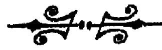
శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

ఆశ్రమవాసపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

సంబంధాయుర్గురు
తాసిద్ధిదచరణపద్మ, దాంత్యస్మిల
ద్ధీనద్మ, శాంతిసేవ్యా
వ్యాసాదిమునీంద్రభావ్య హరిహరనాథా.

ధృతరాష్ట్రుపాలికి నారదుండు మునులతో వచ్చి యత్తపోవనమహిమ సెప్పుట

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లువైచిత్రవీర్యుండు పర
మతపోధుర్యుం డయి యుండె నంత నొక్కనాఁడు నారద పర్వత దేవల మాం
డవ్యాదిమహామునులు హైహయనాయకుం జూచువేడ్క నయ్యాశ్రమంబునకుం జనుదెంచిన

క శతయూపుఁడు నయ్యెడకుం, గుతుకంబున వచ్చె వారిఁ గుంతి వినయసం
భృత యై యంచలను సమర్చితులుగఁ జేసినఁ బ్రహృష్టచేతసు లగుచున్. 3

వ. ధృతరాష్ట్రుకడకుం బోయిన నతండు వినయసంభ్రమంబులతో వినతుం డైన
దీవన లిచ్చి యతనిపెట్టించినదర్భాసనంబుల నాసీను లై యుచితసల్లాపంబులు
సేయుసమయంబున నారదుం డన్నరనాథుతో [1]శతయూపనామధేయుం డయిన
ధరాధిపుపితామహుం డగుసహస్రచిత్యుఁ డనుమహారాజు దనపెద్దకొడు కైన
శతచిత్యునందు రాజ్యభారం బిడి యియ్యాశ్రమంబునకు వచ్చి తపశ్చరణంబున
దుశ్చ్యవనసఖత్వంబు వడసె మఱియును బృషధ్రుండును శైలాలయుండును
బురుకుత్సుండు నిందుఁ దపంబు సేసి యింద్రలోకంబు వడసి రారాజర్షిసత్తము
లనెల్లను నే నీలోకంబున మెలంగుచుండి యియ్యెడం గంటి నయ్యెడం జూ
చితి నిది యితరదుష్ప్రాప్యంబయినపుణ్యప్రదేశంబు నీకుం గృష్ణద్వైపాయను
ప్రసాదంబున నిచ్చట వసియింప సంభవించె నని పలికి వెండియు 4

సీ. ధరణీశ యిచ్చటితపమున నీవు నానృపులయట్టుల విశిష్టపుఁబదంబుఁ

---

1 శతజిన్నామ ..ధరాధిపున ప్త యగుసహస్ర

గందు నీతోడన గాంధారియును వచ్చు వీరికి శుశ్రూష యమేయభక్తిం
జేసి కుంతియుఁ బతిఁ జేరంగ నరుగు నప్పాండుభూపతి సురపతిసమీప
మున నుండి యెప్పుడు నినుఁ దలంచు నతండు పోడిమి సేయఁగలాఁడు నీకు
ఆ. ధర్మమూర్తి యైనధర్మసూనుఁడు దన, యాత్మ గాన విదురుఁ డన్న రేంద్ర
వినుతతనువుఁ దగఁ బ్రవేశించు సంజయుఁ, డతులనాకలోకగతి వెలుంగు. 5
వ అనిన విని యాంబికేయుండు గాంధారీకుంతీసమేతంబుగా సంతోషంబు నొందె
నచ్చటిమునులును బ్రీతాత్ములై రప్పుడు 6
క శతయూపుఁడు నారదుతో, నతులజ్ఞానాభిరాము యడిగెద నిన్నుం
గుతుకంబున నొక్కటి నీ, వితతకృపం దెలియఁ జెప్పవే నా కనుడున్. 7
వ. ఆదేవముని నీవుడుగఁదలంచినది యెయ్యది యడుగు మనిన నతం డిక్కురుపతి
సుగతి గను నని నిర్దేశించితి తద్విశేషంబు విన వలతు వివరింపు మనుటయు 8

—నారదుఁడు శతయూపునితో ధృతరాష్ట్రాదులు సుగతిఁ బొందెదు తెఱంగు సెప్పుట—

సీ ఆసంయమీశ్వరుం డాతని కిట్లను నిచ్చలు నేను మహేంద్రుకడకు
నరిగి సంభాషణ మాచరించుచు నుంన నాసభ నిక్కురవాధినాథు
వనివార్తలు పుట్టి యుగ్రఘుతపోవృత్తి నిష్ఠాతిశయము వర్ణించి రప్పు
డవ్వాసవుఁడు సెప్పె వనము నాతో మునిజాతుఁడ. ధృతరాష్ట్రజనవిభుండు
తే తపముమూఁడేఁడులోనరించి తాను సతియు, దేహముల్వీడ్చి చనిధనాధీశుచెలిమి
నతిశయిల్లు దివ్యాభరణాభిరాముఁ,డై విమానవిహారరమ్యాప్తాత్ముఁ డగుచు 9
క. అని పాండునిమది ప్రముదం,బునఁ దేలఁగఁ జెప్పె ననుడు మోదము ధృతరా
ష్ట్రుని నెమ్మనమున నిండా,రె నఖిలజనచిత్తములను బ్రియము దలిర్చెన్ 10
వ. ఇట్లు సద్గోష్ఠి నడపి యత్తాపసోత్తము లక్కురుపతిసత్తము నభినందించి యా
మంత్రణంబు సేసి నిజనివాసంబులకుం జని రక్కాలంబున 11
సీ పాండుపుత్త్రులు దల్లిఁ బలుమఱుఁ దలఁచుచు వగతురు ధృతరాష్ట్రువలన సుబల
నందనదెసను మనం బిడి చింతింతు రట్ల పౌరులు వంత నారఁ గూరి
వృద్ధుండు ధృతరాష్ట్రవిభుఁడు సుఖార్హుఁడు విగతజనం బైనవిపినభూమి
నెత్తెఱంగున వసియించు గాంధారియుఁ గుంతియు నత్యంత కోమలాంగు
తే లడవి [1]నుండంగ నెట్లోర్తు రకట యిట్టి
కొడుకులను రాజ్యసౌఖ్యంబు విడిచి యట్లు
నను నె యక్కుంతిభోజునితనయ జనని
దొలఁగి పోవుట కెంత గుందుదురొ వీరు. 12
క. ఆయాసంబున విదురుని, కాయము సంజయునిమేనుఁ గందక యున్నే
పోయిరి ధృతరాష్ట్రమహీ,నాయకుపై భక్తిఁ గానసమున వసింపన్ 13
క అని యొండొరువులతోడ, న్ననట యెనఁగఁ బలుకుదురు మనంబులఁ గుంతీ

1 వాలైన నెట్లోర్తు ఘనరాజ్యంబు విడిచి

తనయుల మాతృవియుక్తత, కనయము నడలుదురు కౌరవాన్వయముఖ్యా

సీ. ధర్మపుత్త్రాదులందఱు నొక్కచో నుండి ధృతరాష్ట్రు నాతని దేవిఁ బేరు
కొని వారికొడుకులెల్లను ద్రుంగి రని వార లతివృద్ధు లిమ్మెయి నడవిఁ గలసి
యున్నా రనియు నింక నెన్నాళ్లు లుండెడి గొంతి వనంబునఁ గూరఁ దినుచు
ననియును బంధుల నదయతఁ దునిమితి మలుక ధైర్యంబున నడఁప మైతి

తే. మనియు నభిమన్యు వీరుని నతనితమ్ముఁ
గుఱ్ఱలను గర్ణు నాఱడి గోలుపోయి
యొంటి వడితి [1]మనియుఁ గడు నుమ్మలంపు
మాట లాడుదు రపరిజనుల్ మఱుఁగుచుండ 15

వ. ఇట్లనుదినంబును ఘనచింతాక్రాంతు లై యలంత నొందుదురు. 16

చ. విదురుని సంజయుం దలఁచి వేదనఁ బొందుదు రట్లు నెవ్వగల్
హృదయముఁ గుందఁ జేయఁ జెలు వేది మనోజ్ఞము లైనభోగము
ల్వగలి వినోదముల్ నలువులాలసితం బెడఁబాసి రాజ్యసం
పద నరయం దలం పెడలి పా డఱి యుండుదు రేమి సెప్పుదున్. 17

క. ద్రౌపదియు సుభద్రయు సంతాపం బందుదురు పాండుతనయులు దలరక్షా
భూపాల భవజ్జనకుని, చూ పందఱమానసముల శోకము నదుమున్ 18

ఆ. పరమధీరు లైన పాండుతనూభవు, లిట్లు ధైర్యసార మెడలి వికల
బుద్ధు లగుచు నుండి పోవం గడంగి ర,య్యంధనృపతిఁ జూడ నధిపముఖ్య 19

వ. అట్టియెడ సహదేవుండు పాండవాగ్రజునకుం బ్రణమిల్లి భరితవినయుం డై 20

క. ఏను మును చెప్ప వెఱచితిఁ, గాని యధిప గొంతిఁ జూడఁ గాఁ జను టర్హం
బై నపని యింత కేదెస, దా నొందునొ విపినవాసదాక్షిణ్యమునన్ 21

తే. గొంతి ప్రాణంబుతో నుండఁ గురువరేణ్య
యచ్చటికిఁ జని యొకమరి యమ్మహాను
భావ దర్శింప వలవదె బావ నప్పు
ననుసరించుచు నె ట్లున్న యదియొ సాధ్వి 22

క. ధృతరాష్ట్రుఁడు గాంధారియు, నతివృదులాంగకులు వల్కలాజినధరు లై
వ్రతచర్యల వన్యాహారత నలఁగుచు నున్నవారు రాజవరేణ్యా. 23

ఉ. వారలఁ జూడఁ బోఁ దగు నవశ్యము దుర్దశ పుట్టకుండ ముక్షా
మీ రని చెప్ప నప్పుడు సమీచమునం జెవి దార్చి నెవ్వగం
గూరుచు నున్నద్రౌపది యుగుం గరణీయము బంధుదుఃఖసం
తారక మీకు నీతఁ డుచితంబుగఁ జెప్పినకార్య మెమ్మెయిన్. 24

తే. గొంతికోడండ్రు రెల్లను గురువరేణ్య, యెత్తినడుగుల నున్నవా రత్తపస్వి

---

1 మ యనియును నుమ్మలంపు

నీవరిష్ఠ దర్శింపంగఁ బోవఁ గోరి, యనియె నట్టు లయ్యిరువురు నాడుటయును.

పాండవులు బంధుసహితంబుగా ధృతరాష్ట్రుఁ జూడఁ బోవుట

వ. అమ్మానవనాథుండు గాననగమనంబు నిశ్చయించి పడవాళ్లం బిలిపించి ధృత
రాష్ట్రుఁ దర్శింపం బోద మనతిబహుళంబును బ్రధానచతురంగసముదీర్ణభంగి
కంబునుం గా బలంబుల సమకట్టుం డందలంబులునుం బాటబండ్లునుం గాఁ
బెక్కాయితంబు సేయుం డనేకశకటంబులుం బటకుటీరప్రకరంబును నానా
విధభక్ష్యభోజ్యంబులునుం గొనివచ్చునట్లుగా నిపుణపరిచారకుల నియమింపుఁ
డు పౌరజనంబు లారాజుం జూచువేడ్క నెవ్వరు వచ్చినను వారలయోగక్షే
మంబు లరసి సురక్షితంబుగా నడపింపం దగువారి నియోగింపుం డెల్లి పయనం
బని చాటింపుం డని పనిచిన వార లట్లు సేయ మఱునాఁడు యుయుత్సునిం
గృపాచార్యుని ధౌమ్యుని రావించి మీరు పురరక్షణంబునకు నిలువుం డని య
త్యాదరంబునం జెప్పి. 26

సీ. [1]ఏనికగములతో నే తెమ్ము నీ వని బాహుదర్పోజ్జ్వలుఁ బవనతనయుఁ
దేరులగమి సెలు వారు నీచే నని దేవసమాను గాండీవధరుని
గుఱ్ఱపుదళముల కొమరు నీ కలవడు నని చారుతనుమనోహరు నకులుఁ
గాల్బల మమరు నీ కలసివచ్చుట నని సన్నుతచేష్టితుఁ బిన్నతమ్ముఁ

తే. బనిచె వార లమ్మెయిఁ దూర్యనినద మెసఁగ, నాతపత్త్రావళిధ్వజవ్రాతకలిత
రత్నరోచులు రోదోంతరంబు నిండ, నరుగుదెంచిరి వైభవ మతిశయిల్ల 27

వ. ద్రౌపదీప్రముఖవధూజనంబులనుం దక్కనుం గలభరతభార్యల నందలంబులను
[2]గునకంబుబండ్లను నిడికొని రం డని యంతఃపురాధికారుల నబ్భారమునందు
నియమించిన వార లట్ల చేసిరి తానును మణిభాసమానంబును నీలవాలశోభిత
షోడశశ్వేతాశ్వవ్యూఢంబును నైనరథం బెక్కి మౌక్తికప్రాలంబమాలికాద్యో
తితంబు లగునాతపత్త్రంబు లుల్లసిల్ల 28

తే. వేణువీణారవంబులు వివిధగాన, నాదములుఁ [3]బారకారావమేదురంబు
లగుచు వందిబృందములవాక్యాలి బెరసి, దిశలు దీటుకొనంగఁ బ్రదీప్తలీల.

వ. వెడల వివిధవాహనారూఢు లయి పౌరు లప్పాండువంశవరు ననుగమించి రిత్తె
ఱంగున మెఱయుమహిమ నుజ్జ్వలుం డగుచుం జని భాగీరథి యుత్తరించి
పాండవోత్తముండు కురుక్షేత్రంబు ప్రవేశించి చను చుండ. 30

సీ. సంయమివరుఁ డైనశతయూపమునిపతియాశ్రమంబునఁ దదుపాంతభాగ
మునఁ గదలీశోభియును మృగాకీర్ణంబు నగుధృతరాష్ట్రునియాశ్రమంబు
నెఱిఁగినవా రదె యిదె యనుచుఁ బేర్కొని చూపి చెప్పిన ధర్మసుతుఁడు దేరు
డిగిన భీమాదులు డిగ్గిరి వాహనంబులు సర్వజనులు నప్పురుషవరుల

---

1 ఏనికఘటలతో 2 బాటబండ్లను 3 జాసకాహళమేదు

ఆ. ననుసరించి రజ్జనాధిపుఁ డయ్యాంబి, కేయునాశ్రమంబు డాయఁ జనుచు
నచటిజనుల[1]నడిగె నయ్య వేఁడీ యని, గద్గదిక నెలుంగు గడలుకొనఁగ. 31

వ. అనిన వార లప్పుడమితేనితోడ. 32

క. యమునాస్నానంబునకును, సుమతోయాహరణమునకు సువ్రతుఁ డాసం
యమి ననియె ననుచుఁ దన్మార్గము సెప్పిరి నెమ్మిఁ దెలియఁ గౌరవముఖ్యా 33

-:o:- పాండవులు కురుక్షేత్రంబున నున్నధృతరాష్ట్రగాంధారీకుంతుల దర్శించుట -:o:-

సీ. చెప్పినఁ బాండవు లప్పథంబున భక్తి నడుగుచు నెదురుగ నరుగుదెంచె
నంబికానందనుఁ డాదిగాఁ గలవారిఁ గని రప్పు డన్నలఁ గడచి శీఘ్ర
గామి యై చని తల్లికాళ్లపైఁ బడ యేడ్చె సహదేవుఁ డధికబాష్పప్లుతాస్య
యగుచు నబ్భామిని వగచుచు నాతని నెత్తి తాఁ గౌఁగిట నిఱియఁ జేర్చి

తే. పేరుకొని చెప్పె నతని గాంధారి కంతఁ
గూడి యతఁడును దారు నక్కురుకుమారు
లక్కురూద్వహు నన్నియ తాత్మదేవిఁ
గాంచి [2]రనుజీవు లెఱిఁగింపఁ గౌరవేంద్ర 34

చ. కని మఱి తల్లిపాదములఁ గ్రందుగఁ జేర్చిరి మస్తకంబు ల
వ్వనితయు నందఱం బొదివి వత్సలతన్ మన మార్ద్రభావ మొం
ద నురులునశ్రుబిందువులదండడిఁ జిక్కఁగఁ గౌఁగిలించివా
రినయనవారి చేఁ దుడిచి ప్రీతిగ దీవన లిచ్చె భూవరా 35

తే. అట్టియెడఁ బాండవాగ్రజు నధికవినయ, భరితుఁడై కాంచిభీమునిఁబార్థుఁగవలఁ
గనియె సంజయుఁ డెంతయుగౌరవమున, నాదరించి రయ్యేవురు నతనిఁబ్రీతి.

సీ. ద్రోవదిఁ దొట్టివధూజనంబులుఁ దక్కఁ గలయట్టిభరతభార్యలుఁ గ్రమమునఁ
గాంచిరి కురువృద్ధుగాంధారి గొంతిని వారలు గొని వచ్చువారికలశ
ములుపాండురాజపుత్త్రులు పుచ్చికొని భరియించిరి పురజను లెల్ల నధిక
వినయత నమ్మువ్వురను గని రవ్వేళ నంకఱు ముదమంది రట్లు దగిన

ఆ. వారు బలసి యునికి వారణపురమున, నున్నయట్లకాఁగఁ దన్నుఁ దలఁచె
మదిఁగురూద్వహుండు దదనంతరంబ ని జాశ్రమమున కెలమి నరుగుదెంచి

ఉ. తారకశోభితాంబరవిధంబునఁ బొల్పెసఁగంగ నాశ్రమో
దారతలంబు బంధుజనతాకలనంబునఁ దాను జంద్రునో
ప్పార వహించి విస్ఫురితుఁడై తనరెం గురుభర్త వచ్చిర
చ్చేరువఁ గల్గు తాపసులు సెచ్చెరఁ బార్థులఁ జూచువేడుకన్. 38

వ. వచ్చినం గని వారల నెల్లను సవినయప్రణామంబులం బ్రీతులం జేసి పాండవు
లబరుమొగంబులతో ధృతరాష్ట్రుం బరివేష్టించి యుండిరి వనితాజనంబులు

---

1 నడిగె నయ్య యేఁడీ యని, నయ్య యెచట నున్నాఁ డని 2 రనుచరు లెఱిఁగింపఁగా నరేంద్ర

నొక్కవలన నిలిచి రుచిరాసనంబుల నున్నయమ్మునులు సంజయు నాలోకించి
ధృతరాష్ట్రబంధుజనంబుల నందఱం బేరువేర నేర్పడ మా కెఱింగింపవే
యని యడిగిన నతం డవ్వారల కి ట్లనియె 39

సీ. జాంబూనదచ్ఛాయ చండంబువర్ణంబు గలిగినపలుచని గనపమేను
నుచితదీర్ఘత్వసమున్నతఘ్రాణంబు నిడుద లై నవిశాలనేత్రములును
గంభీరవంబు రేఖయు నొప్పఁ జూడ్కికి నెంతయు ప్రేఁ గైన యితఁడు ధర్మ
తనయుఁ డెట్టిఁదనంబుఁ దనరినమూఁపులు నాయతస్ఫీతంబు లైనబాహు
తే. వులును వెడఁదయురంబు నై పొలుచునితఁడు
భీముఁ డుజ్జ్వలసుందరశ్యామతనువు
[1]వారణేంద్రుకై వడియును వారిజముల
యట్టికనుదోయిఁ గలయితం డర్జునుండు 40

తే. సుందరాకారమునఁ దమ కెందు సదృశు
లొరులు లేమి దెల్లం బగు చుండ గొంతి
యుభయపార్శ్వంబులందుఁ గూర్చున్నవిష్ణు
శతమఖోపముల్ వినయభూషితులు గవలు. 41

సీ. నీలోత్పలచ్ఛాయఁ బోలుమైచాయయు నవపద్మదళములఁ దెవడుమెఱుఁగుఁ
గనుదోయి మధ్యాత్వమునకుఁ బ్రవేశించు ప్రాయంబు సత్యభిరామమూర్తి
యలవడఁ గైకొన్న యతులితసంపదచందంబు దోఁపించు చారుగౌర
వంబును గలుగునివ్వనిత పాంచాలి యియ్యింతిపార్శ్వమునఁ గట్టెఱ్ఱమేను
తే. వనజసన్నిభముఖము నై యినునిమహిమ, యుజ్జ్వలాకృతి దాల్చినట్లున్నయీల
తాంగి నారాయణునిచెలియలు సుభద్ర, నరునివల్లభ సంయమినాథులార.

ఆ. వీరికెలనఁ గనకగౌరమధూకాభ
తనువు [2]లొప్పు చున్నవనిత లురగ
పాండ్యసుతలు నరునిభార్య లులూపి చి
త్రాంగద యనఁ బరఁగు నాహ్వయములు 43

సీ. ఇందీవరచ్ఛాయ కెన యైనచాయ నొప్పినమేను గలుగునీభీతహరిణ
నయన భీమునిభార్య నవ్యచంపకదామ గౌరాంగి యైనయిక్కమలవదన
సహదేవుగృహిణి మేచకనవకువలయవర్ణంబునకు సరి వచ్చుకాంతిఁ
జెలు వైనతనువునఁ బొలుచునిన్నలినాయతాక్షి మాద్రీదేవి యగ్రతనయ
తే. పత్ని వీరల కెలనఁ బాపటలు లేక, ధౌతసితవస్త్రపరిధాన లై తనువుల
నిభృతి దోఁపఁగ నున్నయిన్నెలఁత లంబి, కేయుకోదండ్రుకరుణావిధేయులార

తే. [illegible]రిచందంబ యై కడుగౌరవమునఁ, దను సుభద్ర వొదువ నున్న తరుణి ద్రోణ

1 వారణేంద్రునికై వడి వారిజాభ 2 లొప్ప నున్న.

కర్ణముఖయోధవీరులఁ గలఁచి తెగిన, యట్టియభిమన్యుప్రియ యుత్తరాభిధాన.

వ. అని చూపి చెప్పి నప్పు డాంబికేయుండు కౌంతేయాగ్రజున కిట్లనియె 46

సీ. కుశలివై యుండుదే కురువంశసత్తము పౌరజనులు జానపదులుఁ దెఱఁగు
తో నిన్ను ననుసరింతురె తమ్ము లంచఱు సుఖ ముండురే నీదుసఖులు సుఖులె
బంధులు సంతోషభరితులె యిష్టభృత్యులు దనుకై నకోర్కులు ఫలింపఁ
గ్రాలుదురే హర్షలీలలఁ బూర్వరాజన్యులనడవడి సలుపఁబడునె

ఆ. నయముతోడియప్పనముల భండారంబుఁ, బెనుతె యగ్రహారజనులమీఁద
గాలి వైన సుడియఁగా నీక యరయుదే, యనఘ పుణ్యకీర్తు లతిశయిల్ల 47

క. మిత్రనరపతుల శాత్రవ,ధాత్రీశుల నెప్డుఁ బరుసఁదనమున వశతా
పాత్రములుగఁ జేయుదె సుచ,రిత్ర యుదాసీననృపపరీక్ష నడచునే. 48

క. దేవతల కతిథులకుఁ బితృ,దేవతలకుఁ బూజనములఁ దృప్తి యొనర్తే
యీవసుధఁ జతుర్వర్ణజ,నావలులు నిజోచితక్రియలఁ దగ ననునే. 49

తే. బాలురకును దుర్బలులకు భామినులకు, వృద్ధులకును మనంబులవెఱపు లేని
యట్టిమెలఁకువగలిగెడునట్లుగాఁగ, నడచునే యాజ్ఞ పురమునఁ బుడమియందు

క. అనిన విని యానృపతి య, జ్జనపతితో నిట్టు లనియె జగతీశ్వర నీ
వినుతోపదేశమున భవ, దనుయుక్తము లెల్ల నడచు నవికలభంగిన్. 51

వ. అని పలికి యిట్లనియె. 52

క. ఆయాసము [1]సాత్మ్యంపని, మీయొంటలు తపక్రియలకు మెయికొనియెనె భూ
నాయక శుశ్రూష దగం, జేయునొకో గొంతి తప్పఁ జెంపక మీకున్ 53

క. మాపెద్దతల్లి యలజడి, కోపి తపోవృత్తి గడపుచున్నదియె సుత
వ్యాపాదనకారుల మముఁ, బాపాత్ములఁ దలఁచి యెట్లు నలుకునొ మీతోన్.

ఆ సంజయుండు దపముజాలికిఁ జాలి వ,ర్తిల్లు చున్నవాఁడె ధీరచిత్తుఁ
డిచట లేఁడు విదురుఁ డెచటి కేఁగినవాఁడొ, యతనిఁ జూడవలయు నధిప నాకు.

వ అనుటయు ధృతరాష్ట్రుఁడు ధర్మతనయుతోడ. 56

సీ. ఏఁ దపంబున కోర్తు నెంతయు శుశ్రూష యలయక గొంతి మా కాచరించు
వినుము గాంధారియు ననఘచరిత్ర దపోనిష్ఠ నోర్చు నిమ్మానసీయ
మిముఁ దలంచినయప్డు మెచ్చి దీవించు సంజయుండు ప్రాజ్ఞుఁడు దపశ్చరణమునకు
వినువఁడు మముఁ బాసి విదురుఁ డెచ్చటనేనిఁ జరియించు మునిజనాశ్చర్యకారి

ఆ. యగుచు జలము లనిల మాహారముగఁ గొను
నవియు నదియుఁ గొనక యయిన నుండు
శూన్యవిపినముల విదైన్యస్వాంతసం
చారి యై వసించుఁ గౌరవేంద్ర. 57

క. ఒక్కొకనురి [2]డబ్బాటీ. చక్కటిఁ గాన నగు ననియె జనవర తోఁచెఁ

---

1 సైరింపని 2 డబ్బాటం, జక్కటిఁ

గ్రక్కున నప్పుడ విదురుం, డక్కుంతీ యాగ్రజున కనతిదూరమునన్. 58

వ. శాంతాదిధూళిమలినాంగుండును జటీభూత కేశపాశుండును దిగంబరుండును విదురుం డెల్లు దోఁచి యయ్యాశ్రమంబున నున్న జనంబులం గని మగిడి పోవం జూచి ధర్మజుండు తనయనుచరుల నిలువుం డనుచుం దా నొక్కరుండును సత్వరంబుగా నవ్విమలప్రభావుని వెనుకం జనియె నతండు గుల్మాంతరితుం డగుచుం దోఁచుచుఁ బోవం బోవ నప్పాండవాగ్రజుం డెలుంగెత్తి యో విదుర యో విదుర నిలు నిలు మేను యుధిష్ఠిరుండ నిన్నుఁ గానవచ్చితి నని పలుకుచుం బోలె నవ్విహారస్థలంబు నందలి యనుంగొని విపినప్రదేశంబున నొక్కపాదపంబు చేరి నిలిచిన. 59

విదురుఁడు యోగమార్గంబున ధర్మజునందుఁ గలయుట.

సీ. ధర్మతనూజుండు తత్సమీపంబున కేఁగి యయ్యోగికట్టెదుర నిలిచి
నూర్కంపు నయనంబు లర్థిమీలితములై యుండంగ నూరక యున్నఁ గాంచి
నిర్మలాత్మక యేను ధర్మసూనుఁడ నన్నుఁ గనువిచ్చి చూడవే యనుచు నతఁడు
తెప్పలు నెగయించి యప్పాండవోత్తముఁ గన్ని చూచి యుదాత్తయోగ

తే. బలము గలిగిన నింద్రియములు ప్రాణ
ములను నింద్రియములఁ బ్రాణములను గలిపి
నిజశరీరంబు విడిచి యానృపతితనువు
సొచ్చెఁ దేజోమయత్వవిస్ఫూర్తి మెఱయ. 60

ఆ. వినుము ధర్మపుత్త్రుతనువునఁ గాంతియు, బలము నప్పు డగ్గలంబు లయ్యె
నోలి బుద్ధి యధికబలమెట్టులగు టతఁ, డాత్మఁ గని చోద్యమంది యమతనూజుఁ డెలమి నొందె.

క. తఱి సంసారంబు నృపతి, విదురశవము ప్రాణిసంది వికృతరహిత మై
నిదురవోయి యొఱగి యున్నక్రియ నిది యుండం జూచి యగ్నికృత్యము సలుపన్. 62

చ. తలఁచిన యంత నొక్క పలుకు ధర్మతనూజ యతిత్వగౌరవో
జ్జ్వలునికి దేహమునకుఁ బహ్నివిధాన మొనర్పు టర్హమే
యల దని మ్రోసె నప్పు నభఃస్థలి కక్కఁ బోయి భ్రా
తలకును మంత్రికిన్ సువిదితంబుగ నంతయుఁ గ్రమంబునన్. 63

వ. ఎల్లవారును విని చోద్యం బని చెప్పిన నంతయు నద్భుతరసంబున మునింగిరి తదనంత
రంబ ధృతరాష్ట్రుం డామంత్రణంబు సేయ మునిజనులు నిజనివాసంబులకుం జనిరి
తదనంతరంబ యాంబికేయుండు ధర్మనందనునితో నిట్లు. 64

సీ. భరతకులోత్తమ ఫలమూలముల నుపయోగింపు మొనఁ గొను మొదవి తనకు
నెయ్యాదియాహార మయ్యె నాతిథ్యంబు దానన నపుడు ధర్మసంగి
యనవుడు నట్ల కానిని ఫలంబులు మూలములు నుపయోగించి మోదభరితుఁ
డగుచు నప్పాండుసుతాగ్రణి యబ్భంగి నఖిలజనములు నాహారకలన

తే. మాచరించి రయ్యెండఱు నవనిశయన
మొంది యారాత్రి నిద్రించి రుదితసూర్య
కాల మగుటయు సముచితకర్మకరణ
మనుజులును దాను నడపె నమ్మనుజవిభుఁడు 65

వ. అట్లు కాలోచితకృత్యంబులు నడపి సహోదరసహితుండును దారోపేతుండును నర్వపరివారానుగతుండును నై యాశ్రమపథంబు గలయ మెలంగి పావన స్నానపావకార్చనజపధ్యానాదితాపసధర్మచర్యావిధంబులు నానామృగనిర్భయసంచారప్రకారంబులు వివిధపక్షికులనిశ్శంక[1]కేళీవిభవంబులు నాలోకించి కృతప్రాతస్సవనకరణీయుం డై యున్నకురువృద్ధుకడకువచ్చి వందనాభినందనవచనంబుల నతనియుల్లంబు పల్లవింపంజేసియతండు వనుపఁ బవిత్రాసనోపవిష్టుండై.

చ. అనుజులుఁ దాను భక్తిమెయి నమ్మహనీయునిఁ గొల్చి యుండ న
య్యనికిఁ గనుంగొనంగఁ గర ముత్సుకతన్ శతయూపుఁ డాదిగా
మునివరు లేఁగుదెంచినఁ బ్రమోదమునం గుశవీరరాజిపై
నునుపఁగఁ బంచె గాథవినయోక్తుల నాధృతరాష్ట్రుఁ డందఱన్. 67

వ. అట్లున్నయమ్మునిజనంబులును బాండుపుత్త్రులునుం బరమధర్మమయసంభాషణంబులు సేయు చుండ నినుండు నభోమధ్యగతుం డయ్యె నప్పు డాంబికేయుండు సవినయంబుగా నత్తాపసోత్తములతో మీకు మధ్యందినకృత్యంబు లాచరింపవలయు విజయంచేయుం డనిన వారలు నిజస్థానంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ కౌంతేయుల మాధ్యాహ్నికకరణీయంబులు నిర్వర్తించుట కరుగుం డని పనిచె నని చెప్పిన విని జనమేజయుం డప్పాండవేయు లవ్విధంబున వనంబున నెన్నిదినంబులు వసియించి'రని యడిగిన వైశంపాయనుం డతనికి ట్లనియె. 68

సీ. ధరణీశ పాండునందను లట్లు సాంతఃపురంబును సపరివారంబుఁ గాఁగ
నడవికి నేఁగి యయ్యంబికానందనుఁ గాంచినదినమునఁ గరమునియతి
ఫలమూలసమితి నాఁకలి వుచ్చి భూమిశయనమున నిద్రించి రాగరిష్ఠుఁ
డమ్మహాత్ముల కర్థితో మఱునాఁ డనుజ్ఞ యిచ్చిన సుమనోజ్ఞములును

ఆ. సన్నుతములు నై నయన్నపానాదుల, ననుభవించి మృదులహారితల్ప
ముల శయించి రట్లు నెలనాళు లయ్యెడ, నతనిఁ గొల్చి యుండి రధిపముఖ్య.

వ. పదంపడి యొక్కనాఁ డెప్పటియట్ల పాండుపుత్త్రులు గాంధారీకుంతీసముపాసితుం డయి యున్నవిచిత్రవీర్యపుత్త్రుఁ బరివేష్టించి యుండ నవ్విశిష్టగోష్ఠికై శతయూపప్రభృతిమునివరులు సనుదెంచిన నక్కురువృద్ధుం డర్ఘ్యంబు లగు

---

1 కేళీభంగులు నాలో

నాసనంబులు వెట్టించి సంభావించిన 70

—వేదవ్యాసుఁడు పాండవసహితుం డైనధృతరాష్ట్రునాశ్రమంబునకు వచ్చుట—

సీ. సముచితంబులు సధర్మములును నైనసల్లాపముల్ సెల్లు నుల్లంబు లలర
వార లున్నెడ సత్యవతికొడు కందుల కేతేర నందఱు నెదురువోయి
వినతు లై భక్తిఁ దోడ్కొని వచ్చి యతులకృష్ణాజినదర్భోత్తరాసనమున
నునిచి యమ్మునివరు ననుమతిఁ దమతమయాసనంబుల నుండి రమ్మహాత్ము
ఆ. నర్చితునిఁగఁ జేసె నాంబికేయుఁడు వద,నంతరంబ సమధికాదరమున
నతఁడు మధురమృదువిధాక్షరంబుగ నమ్మ,హీశముఖ్యుతోడ నిట్టు లనియె 71

సీ. వనవాసమున [1]నీకు మన మలవడియెనే నియతిమైఁ దాపసక్రియల కోర్చి
నడపెదవే పుత్రనాశజ మైనశోకము భవదంతరంగంబునందు
లేదు గదా ధర్మవేదిని గాంధారి యుష్మలికంబు లేకున్నయదియె
నీకుఁ బరిజ్ఞాననిష్ఠ గల్గెనె గొంతి శుశ్రూష మీ కొనర్చునె తగంగ
తే. రాజ్య మొల్లక వచ్చె నరణ్యవాస,మునకు నీయను మీరు రాఁ దనకు నింట
నిలువఁ దగ దని యిమ్మెలు నీదుబుద్ధి, నొలసి యుండునె కౌరవకులపవిత్ర. 72

చ. అనఘు యజాతశత్రు నెడ నాదరణాతిశయాన్వితంబె నీ
మనము వృకోదరుం నరుని మాద్రితనూజుల సత్ప్రియాభినం
దనముల గారవింతె వినుతస్థితిఁ దద్దయు నిర్మలత్వ మొం
దెనె భవదీయచిత్తమున ధీసుహితా దృఢశాంతిమూల మై 73

వ. అని యంత నిలువక 74

ఆ. వినుము దీర్ఘవైరవృత్తియుఁ గ్రోధచిం,తనము లేక వాక్కు మనము నొక్క
చంద మగుట సకలజనముల కనుబద్ధ, సంపదాప్తి పరమసాధనంబు 75

వ. అని చెప్పి వెండియు 76

సీ. విదురుండు దేహంబు విడిచిన తెఱఁ గెల్ల నెఱిఁగితె మాండవ్యుఁ డిచ్చినట్టి
పటుశాపమున శూద్రభావంబు నొందినధర్మదేవత బోధనిర్మలాత్ముఁ
డై నయమ్మహనీయుఁ డట్లగు టంబుజాసనునియాజ్ఞాపనమున విచిత్ర
వీర్యనృపాధీనవిశ్రుతక్షేత్రంబునం దేఁ బ్రవర్తింప నధిప కలిగె
తే. ధర్మదేవతమాఱటతనువు సూవె
[illegible]యుధిష్ఠిరునజ్జ్వలకాయ మింత
యెఱిఁగి కాదె యమ్మహితయోగీశ్వరుఁడు స
మాఢ్యయోగబలంబున నితనిఁ గలసె 77

ఆ. అట్లు దేవతామయాత్మకుఁ డై నయి, న్విభుఁడు నిన్నుఁ బ్రేష్యవృత్తి నిట్లు
గొలిచి యునికి బుద్ధిఁ దలపోసి సంతస,మంది యుండుదే కులాగ్రగణ్య 78

1 కిమ్యకొనియుండె నే పది

వ. అనిన విని వైచిత్రవీర్యుం డప్పారాశర్యునకుఁ బరమవినయంబున నిట్లనియె.

సీ. వనవాస మించుకయును నాకు దుఃఖంబు సేయదు దేహంబుఁ జిత్తమును ద
పఃక్రియలకుఁ [1]బనుపడియున్నయవి నన్నుఁ గాంధారిఁ బుత్త్రశోకం బొకింత
యేనియుఁ బొందంగనీఁడు సద్భక్తిక మైనవృత్తమున ధర్మాత్మజుండు
మునివర యితనిపై ననుజులమీఁద వత్సలము నాహృదయ మిద్ధరణివిభుఁడు

ఆ. దేవతాత్ముఁ డగుట దెల్లమై యునికి మ
ద్వచనవర్తనములవలన నితఁడ
యెఱిఁగి యుండు గొంతి తెఱఁగు శుశ్రూషయు
నద్భుతంబు ముదము నావహించు 80

వ. నాకుం బరిజ్ఞానంబును మానసనిర్మలత్వంబును భవత్ప్రసాదంబునం గలిగెడుఁ గాక యనియె నాసమయంబున ద్రౌపదీసుభద్రలును దక్కునుం గల్గునంగనాజనంబులును బారాశర్యసందర్శనప్రవణత్వంబునం జనుదెంచి సభక్తికప్రణామంబు లాచరించి యంతంతనిలిచిరయ్యఖిలజ్ఞానమాననీయుండుధృతరాష్ట్రుతోడ

ఉ. మీయెడచింత వాయఁగ సమీహితబుద్ధి యొనర్పఁ గోరి యే
నీయెడ కిప్డు వచ్చితి నభీష్టము వేఁడుము శంక దక్కి భూ
నాయక యెల్లభంగిని మనఃప్రియముం దగ నిత్తు నన్నఁ గొం
తేయు లెలర్చి రవ్వసుమతీపతి మోదము నొందె నెంతయున్. 82

వ. వ్యాసుండు వెండియు. 83

చ. అనఘ యమానుషం బయినయట్టిద యైనను నాతపంబు పెం
పునకు మునీంద్ర యద్భుతముఁ బొందఁగ మీ కవలీల నిత్తు నే
ననుటయు నాకుదుష్టి యిపుఁ డాదటఁ గోరఁగ మీర లిందు వ
చ్చినకరుణామయాదరవిశేషముకంటెను మేలుఁ గల్గునే. 84

క. మానుష మైన నమానుష, మైనను బ్రార్థనకు విషయ మైనది భవదీ
యానూనకృపకు నెక్కుడు, గా నొక్కఁడుఁ గాన నేను గారుణ్యనిధీ 85

ఆ. సంయమీంద్ర నాదుజన్మంబు సఫలతఁ, బొందె మీరు విమలబుద్ధి నింత
యాదరించినపుడ లే దింకఁ బరలోక,భీతి ధన్యతముఁడ నైతి నేను 86

వ. అట్లయినను మీ రొక్కటి గోరు మనిన నామనంబున నెప్పుడుం గలయదియె
ఆలింగింప వలసె విన్నవించెద. 87

సీ. దుష్టచిత్తుం డగుదుర్యోధనుండు నిష్పాపస్వభావులఁ బాండుసుతులఁ
బరిభవించి సమస్తనరనాథు లనిఁ గరితురగయుతంబుగాఁ ద్రుంగఁ జేసి
ధరణిరాజ్యము గోరి గురుభీష్మకర్ణాది సత్పురుషుల నెల్లఁ జంపికొనియె
నన్నీచునకుఁ గా నుహారాజు లాంధ్రను బిడ్డల విడిచి యభేద్యధైర్య

[1] జాలఁ బనుపడియున్నవి గాంధారిఁ.

తే. వృత్తి రణమృతిఁ బొంది రవిప్రభుల కేది
గతియొ యిట్టియి మీరాఘులై కలనఁ బడిన
[1]కురుకుమారకు లెట్లిరొ పరమబోధ
మహిత యెఱుఁగనివగ పెద్ద మాన్పు మనియె. 88

వ. అనుటయు నప్పొమ్ముడిపలుకులు విని గాంధారికిం గుంతికిం బాంచాలికి సుభద్ర
కు మఱియునుం గలయంగనలకుం జిత్తంబుల నెవ్వగలు గ్రొత్త లయ్యె నప్పు
డాసుబలనందన పట్టావృతలోచనత్వంబునన నూచి దయాధామం బై యున్న
యామాను నుద్దేశించి మోడ్చినచేతు లద్దెనకు నిగిడ్చి యి ట్లనియె. 89

సీ. మునినాథ యీరాజుతనయు లందఱును గయ్యంబునఁ దెగినది యాదిగాఁ బ
దాఱేండ్లు వగలపా లగుచుఁ దత్సన్నిధి గల్గుట గోరులోకంబులెన్ని
యన్నియుఁ జూపంగ నైనను జాలుదు నిర్మలతపమున పేర్మి నీవు
పుత్త్రసాన్నిధ్య మీభూపతి కొనరించు టెంతటిపని నీకు గొంతి ద్రుపద
తే. రాజపుత్త్రి సుభద్ర కౌరవకుమార, శతముభార్యలు నూర్వురు సౌమదత్తి
పత్నియుత్తన్వియుత్తయప్పుడఁటియుత్త, గోరుదురు యుద్ధమృతబంధుకోటిఁజూడ. 90

వ. అంతయును భవదీయదివ్యబోధంబు గనుచుండు. 91

క. పరమమునీంద్ర సమరమృత,కురువీరుల మానసములగో డుడుగ భవ
త్కరుణ వెలయ లోకం బచ్చెరు వందఁగఁ జూపవే విచిత్రపుమహిమన్. 92

చ. అనునెడ గొంతి వాడువదనాబ్జముతోడ మదిం దలంచెఁ గ
ట్టని నది యత్తపోధనవరుం డెదఁ గాంచి దయానురక్తి న
వ్వనితగుఱించి యిట్లను భవన్మతి నొందినకోర్కి సెప్పు మే
ననఘచరిత్ర దాని ఫల మందఁగ జేసి యలంతఁ బాపెదన్. 93

వ. అనిన విని యయ్యింతి సంతసిల్లి యాసంయమివల్లభునకు దండప్రణామంబు సే
సి చేతులు మోడ్చి లజ్జాసహితం బగునంతరంగంబుతో వినయనమ్ర యగుచు
ని ట్లనియె. 94

—కుంతి వేదవ్యాసునితోఁ గర్ణుఁడు దనకు జన్మించినతెఱఁ గెఱింగించుట.—

సీ. దేవతలకు నీవదేవత విట్టిని న్నామగాఁ బడసితి మహితకరుణ
ననుఁ జూచి నాదువిన్నప మాదరింపు మేఁ గన్యాత్వదశ నుండఁగా మదీయ
జనకునికడకుఁ గోపనుఁ డై నదుర్వాసుఁ డన్మహాముని వచ్చె నతని నవిన
యార్చనకలనానమారాధితుండుగాఁ జేసితిఁ బ్రీతుఁ డై చెలువ నీకు
ఆ నిత్తు వరము వేఁడు మెయ్యది కోరికి, యనియె నతఁడు మీప్రియంబుకంటె
ననఘ మిగులుకోర్కియును గలదే నాకు,నంటిఁ గాని యొకఁడు నడుగ నైతి.

1 కురుకుమారుల . కెట్లో కో పరమ.

వ. అమ్మాట తనమనంబునకు రానిచందంబు మొగంబునం దోఁప నత్తాపసవరుండు
వరం బెల్లభంగి నొసంగక పోవ నడుగు మనుటయు వెఱచియు నాదు వేడ్క
తెఱం గట్ల యగుటను బుత్త్రుం గోరితిఁ గోరిన నమ్మునిపతియొక్క మంత్త్రం బను
గ్రహించి దీన నీ వావహించిన దేవతలు భగవద్వశగతులై సుతజన్మంబు గలి
గింతురు విశేషించి ధర్మువునకుఁ దల్లివి గాఁ గలదాన వని పలికి యంతర్ధా
నంబు సేసిన 96

ఆ. అద్భుతమునఁ బొంది యమ్మంత్త్రరూప ము,ల్లమున నెప్పుడును దలంతు నొక్క
నాఁడు మేడమీఁదఁ బోఁడిమి నే నుండి, కంటిఁ బొడుచుచున్న కమలమిత్త్రు

క. కని యిది కన్యక దోషం, బని తలఁపక బాల్యసంభృతాజ్ఞానము వే
డ్క నొనర్ప నావహించితి, మునిమంత్రబలమున సూర్యు మునినాథవరా. 98

తే. ఆవహించిన నద్దేవుఁ డాకసమున, నాత్మమూర్తి వర్తింప మూర్త్యంతరంబు
దాల్చి నాకడ కేతెంచెఁ దక్షణంబ, నాదుచిత్త మాశ్చర్యమగ్నంబు గాఁగ

వ. ఇట్లు ననుడెంచి 100

సీ. అడుగు మిచ్చెద వరం బనిన వడంకుచుఁ గేలు మొగిడ్చి పొం డేల యిచట
ననిన వృథాహ్వాన మాచరించుట తప్పు నిన్నును నెవ్వఁడు నీకు మంత్త్ర
మిచ్చె నాతని శపియింతుఁ జుమ్మీ యని పలికె నయ్యర్కుఁడే నలికి గురుని
నిరపరాధుని శాపనిహతుఁగాఁ జేయుట కోర్వక పుత్త్రకు నొసఁగు దేవ

తే. కృప భవత్సము ననిన నయ్యపరిమేయ
తేజుఁ డాత్మతేజమున నాదృఙ్ముఖేంద్రి
యములు మనసును సమ్మోహితములు సేసి
యపుడు తనయుండు పుట్టెడు మనియెఁ బిదప 101

వ. అని నిర్దేశించి. 102

తే. నీకుఁ గన్యాత్వవికలత గాక యుండ, వరము నిచ్చితి ననుచు దివమున కరిగె
జనకముఖబంధుచిత్తవంచనమునడపి, గూఢమందిరాంతరమునఁగొడుకుఁగంటి.

క. కని యేటిలో నిడితిఁ గలఁ, గనిన ట్లయి యుండెఁ దత్ప్రకారం బిది మీ
కనినయది దివ్యబోధం,బున నత్తెఱఁ గంతరంగమునఁ గొని కాలున్ 104

తే పాప మయ్యెఁ గా కుండె నప్పనిఁ దలంచి
యళుకు చుండుదు మద్భయ మపనయింపుఁ
డతులకరుణ నిక్కురువృద్ధునభిమతమును
సఫలముగఁ జేయుఁ డివి నాకు సద్వరములు 105

వ అనిన విని యమ్మునీంద్రుం డమ్మానిని కి ట్లనియె 106

సీ నీచెప్పినది యెల్ల నిక్కంబు కోడల యెగ్గు నీయందు లే దేల వెఱవ
[1]సుర లద్భుతాపాదిచరితులు గర్ణున కట్లు గా నున్నది యగుటఁ జేసి

---

1 సతు లద్భుతాపాదిచరితలు

మోహమున నాతని నిడి తివ్ర [illegible] గాం[illegible]గన్య
వైతి ధనస్వి [illegible] నుబలిత నుగుటను సముమూల [illegible]

ఆ. [1]వనుచు నా [illegible] [illegible] గాంధారి, [illegible] నీవు [illegible]
వుడు గాంధారి నీదు చెలి [illegible] గాంచు [illegible]

ఉ. ద్రౌపదియును సుభద్రయును [illegible] గాంచెలు [illegible]
[illegible] నొందుము [illegible]
నీవని యాచరించుటకు [illegible] నీవు [illegible] చిం
తాం[illegible] [illegible]విధంబుగ [illegible]. 108

క. నీకు [illegible] మనుమలకు, శోకింపఁగ [illegible] వేడఁగుం
[illegible] నాఁ[illegible] సద్గుణ [illegible]. 109

ఆ. భాను విదు మనశ్య [illegible] భా[illegible]
మానవీయు దేవ [illegible] జననంబు, [illegible] మనుజ [illegible] 110

సీ. ధృతరాష్ట్రుఁ డనఁగ [illegible] ధృతరాష్ట్ర [illegible]
తన్వి [illegible] ధర్మదేవత [illegible]
పవనుండు భీముఁ [illegible] వించె [illegible] జనన [illegible]
నా[illegible] కృష్ణనామున [illegible] జనియించెఁ [2]గనుఁగొను [illegible] నాశ్విను[illegible]

తే. ద్వాపరంబుగ నెఱుఁగు గాంధారిరాజు, కలిసురూపమునను [illegible] సుయోధనుండు [illegible]
దానవి [illegible] నామములును [illegible] గానఁగనుము.

క. అనలునివలన ధృష్టద్యుమ్నుఁడు, [illegible] ద్రౌపదియును [illegible] వనితయని యంశం
బున జనియించె శిఖండియు, [illegible] ద్రుపదుఁడు [illegible]. 112

తే. విదురుఁడు [illegible] గాంగేయుఁ [illegible] జనన
మొందె [illegible] ద్రోణుఁ [illegible] నుగుర్వు
దెలియఁ జెప్పితిఁ [illegible] మఱియు
నిక్షరాసురాంశమున జనియించినారు. 113

క. అని పలికి [illegible], వసట నను [illegible] నాఁడు
జను దెంచి [illegible] గంగకుఁ, [illegible] దగినబంధుగణములు నచటన్

తే. అనుచు [illegible] [illegible]
లోకసంబంధ ధృతరాష్ట్రుఁ [illegible] గాఁగఁ
గలుగు నాసర్వజనులు నొక్కటఁ [illegible]
య[illegible] నా[illegible] గుణనరేంద్ర 115

క. అరుగఁగ మునిజనములు [illegible] వందుచు సమ్మానింప్రు సేవించి [illegible]

1 [illegible] సమావరార్ధుఁ డయి. 2 [illegible]

[1]త్సరిదుపకంఠతలమునకు, నరిగిరి కౌతుకము మనములందు నెలకొనన్. 116

వ. అట్లు పౌరజానపదసహితు లై సకలజనంబులుం జని సాత్యవతేయుండు వను పభాగీరథీతీరంబున విడిసి రవ్విచిత్రచరిత్రుండు దనచేయంబూనినపని మఱు నాఁడు రేపకడ సేయువాఁడుగాఁ బలికిన నయ్యందఱు నద్దినశేషంబు నాయా మినియును శతసంవత్సరంబులుం బోలెనుండ సూర్యోదయసమయం బగు టయుఁ గాలోచితకృత్యంబు లాచరించి ధృతరాష్ట్రుండుఁ బాండుతనయులుం దపోధనులు నప్పారాశర్యుపాలికి నరిగి యమ్మునివరుం బరివేష్టించిరి గాంధారీ ప్రముఖభామినులు నేతెంచి యొక్కవలన నతనిం గొలిచి యుండిరి సర్వజ నులు నట్లు లెత్తికొని యంతంత నిలిచిరి తదనంతరంబ. 117

—వ్యాసుఁడు ధృతరాష్ట్రాదులకు భారతరణమృతుల రావించి చూపుట.—

సీ. సాత్యవతేయుండు జాహ్నవీసలిలావగాహన మొనరించి గౌరవమున
నింపారునెలుఁగున నిందు రం డనవుడు నీ కేమి సెప్పుదు నీటియందు
రవ మగ్గలముగ రారాజుఁ దమ్ములుఁ దత్కుమారవర్గము నభిమన్యుఁ డాది
యగు పాండుపౌత్రులు నర్కజుండును బాహ్లీకప్రముఖాఖిలకౌరవులును

తే. ద్రుపదమాత్స్యులు వారిబంధులును శకుని
యును దదీయానుజులును నాతనితనూజ
రాజియును భీష్మగురులఁ బురస్కరించి
కొనుచుఁ దమదివ్యదేహముల్ గొమరుమిగుల 118

ఆ. దివ్యమాల్యములును దివ్యాంబరంబులు
దివ్యభూషణములు దివ్యలేప
నములుఁ జెన్నుఁ జేయఁ దమమిత్రసుభటసం
దోహములును దారుఁ దోఁచి రధిప. 119

వ. అట్టియెడ 120

క తగ నాకురువృద్ధునకు నొసఁగె నాటికి [2]దివ్యదృష్టి సాత్యవతేయుం
డగణితతపఃప్రభావం,బు గని యధికవిస్మయంబుఁ బొందెఁగ జనముల్ 121

వ అవ్విశేషంబు విని యద్భుతప్రమదభరిత యై నిజనయనంబుల బంధించిన పట్టం బపనయించి గాంధారియును గనుంగొనుచుండ 122

క. అవ్విధమునఁ దోఁచిన మఱి, నవ్వుచుఁ దెగడుచును బెరసి నరవర పగ తే
కవ్వీరవరులు నెయ్యము, నివ్వటిలఁగ విలసనములు నెఱయ మెఱయఁగన్. 123

తే. చతురగంధర్వు లప్సరోజనులు గాన
ములఁ బ్రమోద మొనర్పంగఁ బొగడ వంది
సమితి నిరహంకృతులు హృదయముల గౌర
వములు దెల్లంబు సేయంగ వచ్చి రొప్పి 124

---

1 త్సరిదుపకంఠమ్మునకును 2 నెల్ల దృష్టి.

వ. ఇట్లు వచ్చి సకలబంధుజనంబులకుం బరమప్రమోదం బావహిల్లం గలసి
సముచితాచారంబులు నడపి రా రెండుదెఱంగులవారలు నర్హప్రకారంబులం
బితామహాచార్య శిష్యమాతృమాతామహ పితృపితామహ భ్రాతృ జామా
తృ పుత్రపుత్రీభగినీపౌత్రదౌహిత్రశ్వశురశ్వశ్రూస్నుషామాతులస్యాలకప్రియ
ప్రియా మిత్రసమాగమసుఖంబు లనుభవించుచు. 125

తే. అనఁగి పెనఁగి నాఁ డెల్ల నిచ్ఛానురూప
వృత్తి వర్తిల్లు చుండి రవ్విధము సకల
జనుల నద్భుతరసమున మునుఁగఁ జేసె
నే మనఁగ వచ్చు నాసంయమీంద్రుమహిమ. 126

వ. మఱునాఁడు రేపకడ యప్పారాశర్యుండు వనుప నయ్యిరుదెఱంగులవారలుం
బరస్పరామంత్రణంబు సేసి రాజోరజనంబులు దమతమలోకంబులకుం జను
వారై జాహ్నవీజలంబులం బ్రవేశింప నన్నిలింపవందనీయుండు దానును
జొచ్చి యచ్చటనుండి పతుల ననుగమింప వలసినయంగనలు గంగాతోయం
బులం గ్రుంకుటకు రం డనిన విని విధవ లగు వీరభార్య లెల్లను ధృతరాష్ట్ర
గాంధారీకుంతీధర్మనందనులయనుజ్ఞలు గొని రయంబునం జని భాగీరథీసలిల
మగ్న లై మానుషదేహంబులు విడిచి దేవతనువులు దాల్చి దివ్యాలంకార
సమలంకృతమూర్తు లై మగలం గలసి రవ్విశేషంబు సూచి సర్వజనులు
నత్యంతాశ్చర్యసంతోషాధీనమానసు లై రని చెప్పి వైశంపాయనుండు జన
మేజయున కి ట్లనియె 127

సీ. జననాథ యీప్రియసంగమోత్సవకథ వినినఁ బఠించిన వివిధములఁ
[1]బరమప్రియము లిందుఁ బరలోకమున సంభవించు మనమ్మున కించుభంగి
బాంధవయోగశోభనము వర్తిల్లు ననాయాసమున నామయాపగమము
గలుగు భూదేవనికాయంబునకు దీనిఁ దగ వినిపించిన ధార్మికులకు

తే. నవ్యయానందసంప్రాప్తి యావహిల్లుఁ, దత్పరతఁ గొనియాడిన దైవతములు
నీచదశఁ బొంద కుండంగఁ గాచి తిరిగి, మే లొనర్తురు భరతభూపాలవర్య

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనుతో ధృతరాష్ట్రుం డట్లు కృష్ణద్వై
పాయనప్రసాదలబ్ధం బైనతత్కాలకలితదృష్టివిశేషంబున బంధులోకంబు
నాలోకించి పుఱి యేమివర్తనంబున నుండెఁ బాండవు లెట్లు వర్తించి రెఱిం
గింపవే యనుటయు నతనికి నతం డి ట్లనియె 129

—ధృతరాష్ట్రుఁడు భాగీరథీతీరంబుననుండి నిజాశ్రమంబు ప్రవేశించుట—

సీ. [2]అయ్యద్భుతవృత్త మమ్మెయిఁ జెల్లిన ధృతరాష్ట్రమేదినీపతి తపస్వి
గణము సవినయంబుగా నిజస్థానయానమునకు నామంత్రితముగఁ జేసి
యాశ్రమభూమికి నరిగెఁ దోడన పాండురాజనందనులును రా నుదాత్త

1 బరమప్రియము లొందుఁ బరలోకమును సంభవించు మనమ్మున. 2 అత్యద్భుతవు.

తేజు సత్యవతీతనూజు మున్నిడికొని యప్పు డమ్మునిపతి యతనితోడ
తే. నీవు వేదశాస్త్రార్థముల్ భావితాత్మ, లగుమునీంద్రులచేఁ జెవులార వింటి
కంటి తనయుఁ నీకన్నకంటెనొప్పి, యుండుదుగువారు దివిసౌఖ్యయోగమెసఁగ.

ఉ. కావున నింక [1]వారికయి కౌరవసత్తమ యుమ్మలింప కా
త్మావిలభావముం దపమునగ్గలికం బెడఁబాపు నిన్ను సం
భావనఁ గొల్చి యొక్కనెల పాండవముఖ్యుఁడు నిల్చె నిష్ఠమై
నీవనభూమి నీవసుమతీశ్వరుఁ బొమ్మనఁ గాదె వీటికిన్. 131

వ. అని చెప్పిన నప్పారవోత్తముం డట్ల చేసెద నని పలికి యమ్మునిసత్తమునకుం
బ్రణమిల్లి భవదీయకృపావిశేషంబునం గృతార్థుండ నైతి నని యతని నామం
త్రితుం జేసినం బాండవులుం దగ నప్పరమముని వీడ్కొని రయ్యందఱును దీ
వించి యమ్మహాత్ముం డంతర్హితుం డయ్యెఁ దదనంతరంబ: 132

సీ. ఆంబికేయుండు ధర్మాత్మజుఁ జిత్తసంప్రీతి మోమునఁ దోఁపఁ జేరఁ బిలిచి
వసుమతీకార్యనిర్వహణంబు పెద్దకొల్వ్వన నుండి నీ వనుదినము నడప
కునికి కర్తవ్యమే [2]వినుకులు భీష్మాదిమహితులచేత సమగ్రభావ
మొందినయవి యింక నుపదేశ మేమియు వలవదు రంధ్ర [3]మొప్పనిజనంబు
తే. వేచు ననుజానుగతుఁడవై వేగ పొమ్ము, దారయుతముగఁ బురికి నుదారచరిత
నీకతంబున మున్న నాశోకమెల్లఁ, బాసెఁ దేజంబు సౌఖ్యానుభవముఁ గంటి.

చ. తపమునెడన్ మదీయమతి తత్పరఁ గావున దాని కోర్తు నీ
వపగతఖేదమానసుఁడవై నను నిం దతినిష్ఠ నొందఁ బం
చి పురజనంబు సమ్మదముఁ జెందఁగ సైనికు లుల్లసిల్లఁగా
నృపవర యేఁగి రాజ్యభరనిర్వహణం బొనరింపు నావుడున్. 134

సీ. ధర్మతనూజుఁ డాతనితోడ నిట్లను నధిప భీమాదుల నరుగఁ బనుపు
పుడమి రక్షింప నీయడుగులకడ నేను నిలిచి మాతల్లుల నిన్నుఁ గొలిచి
యంచితతపమున కనుగుణం బైనట్టి శుశ్రూషణము సేయుచును దపోని
యతితోడ నుండెద ననవుడు గాంధారి యిట్లనఁ దగునన్నయీవ కాదె
తే. కురుకులమునకు సంరక్షకుఁడవు నీవు
తండ్రులకుఁ బిండ మొసఁగఁ గర్తవు భవజ్జ
నకునిపంపు సేయుము భూజనము దలంక
కుండఁ బొమ్మది ప్రియము మాయుల్లమునకు. 135

వ. అని పలికిన నప్పాండవాగ్రజుండు పాండురాజాగ్రమహిషితో నిట్లనియె.

ఆ. ఇట్లు మీరు నన్ను నెంతయుఁ దఱిమిన
విపినభూమి మిమ్ము విడిచి పోవ
నియ్యకొనదు నాదుహృదయంబు మునుపోలెఁ

---

1 వారలకుఁ గౌరవసత్తమ. 2 విను కురుభీష్మాది. 3 మోర్వనిజనంబు.

గలుగ దిపుడు రాజ్యకాంక్ష నాకు. 137

క. విను పాంచాలురు మాత్స్యులు, వనితాజనశేషు లైరి వారలు లేమిం
జననీ శూన్యం బై తోఁచినయది రాజ్యంబు నాదుచిత్తంబునకున్ 138

వ. అట్లుం గాక. 139

క. సమరము దీఱినకొలెను, శమనిరతా నామనంబు సారతపమునం
రమియింపఁ గోరు యుష్మ,త్సమధికతపమునకు నేను సందడి సేయన్. 140

సీ అన విని సహదేవుఁ డతనితో నేఁ దప మాచరించెద వీర లందఱకును
శుశ్రూష సేయుచియాశ్రమంబున నన్న నక్కుమారునిఁగుంతి యక్కుఁ జేర్చి
వలవదు [1]మీరు శా వలఁతు లై మామీఁదిభక్తి నిం పెసఁగ నీ పలుకు లిట్లు
వలుక మీయునికి తపమునకు విఘ్నంబ కాక యేకాగ్రత గలుగు నెట్లు

ఆ మాకు నియమవిధిసమాచరణములపై, నింత యెఱిఁగి మీర లెల్లభంగి
నరుగుటొప్పుఁగానికురుకులోద్వహుమాట,గొనక యునికి చనదు తనయులార.

వ. మీకు సర్వకార్యంబులయెడను శుభంబు లయ్యెడును బోయి రం డనిన నజా
తశత్రుండు మఱియొండు వలుకం బుయిలోడి ధృతరాష్ట్రునితోడం దపోమహా
నీయు లైనమిమ్ముం గొలిచి గతకల్మషుండ నైతి మీయాజ్ఞాపనంబు దల నిడి
కొని పురంబునకుం బోయివచ్చెద ననుటయు నక్కురువృద్ధుం డతని దీవించుచు
నాలింగనంబు సేసి భీమసేను [2]సాంత్వనవచనంబులం బ్రీతుం గావించి కౌఁగిలిం
చుకొని గాండీవిం గొనియాడి సంశ్లేషం బాచరించి కవల సంభావించి పరిరం
భణంబు నిర్వర్తించిన నయ్యేవురు నతనిపాదంబులకుఁ బ్రణమిల్లి యాశీర్వా
దంబులు వడసి. 142

సీ. అతిభక్తి గాంధారియడుగుల కెఱఁగిన నద్దేవి వారల నక్కుఁ జేర్చి
దీవించె వారుఁ గుంతీచరణంబులు ఫాలముల్ సోఁకంగఁ బ్రణతు లైనఁ
దప్పక గ్రుచ్చి యందఱ నొక్కకౌఁగిటఁ బొదివి యాశీర్వాదములు క్రమమున
నర్మిలి పెంపున నలరుమనంబుతో వేర్వేఱ యిచ్చె నా వీరజనని

తే. ద్రుపదపుత్రికాప్రభృతివధూజనములు, తగు తెఱంగుల మామన త్తలను వీడు
కొనిరి వారును వారు నగ్గురుజనముల, నల్ల వలగొని చనిరి నృపాగ్రగణ్య.

క. చని పరిజనములుఁ బౌరులు, ననుమోదముతోడఁ గొలువ నరిగిరి నగరం
బునకుం గన్నులపండువు, జనపదముజనం బొనర్ప జననంస్తుత్యా 144

వ. అరిగి సముచితవర్తనంబుల నుండిరి కొంతకాలంబు సనిన నొక్కనాఁడు
నారదమునీంద్రుం డనుజసహితుం డై యున్న ధర్మతనయుకడకుఁ జనుదెంచిన
నజ్జననాథుండు దమ్ములుం దానును నమ్మహాత్మునకు భక్తిం బ్రణమిల్లి యాస
నార్ఘ్యపాద్యాదిసత్కారంబు లొనర్చి తదీయసమీపంబున నాసీను లై
రతనివచనంబు విలోకించి వినయం బెసంగ నమ్మహీపతి మహాభాగ యెందుండి

[1] మీరలు ఎంత మై [2] శాంతవచనంబులం.

రాక యే దేశంబులం జరించితిరి నేను మీకు నేమిపని సేయుదుం జెప్పుం డనిన
నప్పరమసంయమి యప్పుడమిఱేనితోడ 145

—నారదుండు పాండవులకు ధృతరాష్ట్రాదులనిర్యాణంబు సెప్పుట—

సీ. భూపవరేణ్య తపోవనంబుననుండి వచ్చితిఁ దీర్థసేవాపరత్వ
మున నేను బహుదేశములఁ జరించితి నినుఁ గని పెద్దకాలంబుగాన నూడఁ
దివిరి యిందులకు నే తెంచితి ధృతరాష్ట్రచరితంబు జాహ్నవీపరిసరంబు
జనములచే వింటి ననిన నజ్జనపతి యారాజవరుఁడు గాంధారి గొంతి
తే. సంజయుండు సమాధానసహితులై శరీరముల వింత పుట్ట కున్నారె యనియె
ననుడు నద్దేవముని వారియఖిలవర్తనంబు వినుము సుస్థిరహృదయంబుతోడ.
వ. అని పలికి యిట్లను మీరు వోయి కాంతారంబున నక్కురువృద్ధుం గొలిచి
యుండి యతం డనుమతి సేయ నిట వచ్చితిరి మఱికొన్నిదినంబులకు. 147
సీ. ఆరాజు నియతి గాంధారియు గొంతియు సంజయుండును దోన చనఁగ నగ్ని
హోత్రంబు గొని యాజకోత్కరం బగ్రేస[1]రం బయి పో నిజాశ్రమమువిడిచి
యరిగె గంగాద్వారపరిసరారణ్యభాగమునకు నందు దుష్కరతపంబు
వాయుభక్షతఁ బూని చేయఁ దొడంగె గాంధారియు నీళ్ల నాహారకలన
తే. మాపియొనరించెఁ గొంతిమాసోపవాస,నియమమూఁదివర్తించె సంజయుఁడుసప్త
భోజనాంతరితం బగుభోజనంబు, వ్రతము గాఁగఁ జరించెఁ గౌరవ్యముఖ్య
తే. యాజకులుదార యక్కురురాజు భక్తి,యుక్తినొద్ద నుంపఁగ నగ్నిహోత్రహోమ
మాచరింతు రొక్కొకమరి యతఁడు పర్ణ,శాల వెడలి శూన్యాటవి సంచరించు.
వ. విషమప్రదేశంబుల నవ్విభునకు సంజయుండును గాంధారికిఁ గుంతియుం గన్నై
మెలంగుదు రొక్కనాఁడు వార లందఱు గంగాద్వారంబునఁ గృతస్నాను లై
యాశ్రమంబునకు వచ్చు చుండ మహావాతోద్ధూతం బై. 150
సీ. పటుతరంబగుఛటచ్ఛటారవమెసఁగంగ మ్రాఁకులఁ బొదలును గ్రాఁచికొనుచుఁ
గమరును నార్తనాదములును బెల్లుగ నఖిలమృగంబుల నాఁగికొనుచు
లాఁగలఁ బుట్టలలోఁగినశిఖల భుజంగమకులముల మ్రింగికొనుచు
వెగడొందియఱచుచు నెగయుబలుప్పులుఁగులఁ బొగనూర్ధ్వకీలలఁ బొదివికొనుచు
తే. దెసల నన్నిటఁ దనసముదీర్ణగతులు, దారుణస్ఫురణమున విస్తార మొంది
ఖేచరులకును భయముగ నేచి పరఁగె, నద్భుతోద్భవం బై నమహానలంబు.
వ. ఇ ట్లిరగలిచిచ్చు గవిసి చుట్టుముట్టిన నమ్మనుజనాథుండును నన్నాతులు నిరా
హారు లై యునికిం జేసి యొక్కచోటఁ దఱియ నుఱికి తొలంగి పోవ లావు
లేరై రట్టియెడ నారాజర్షిసత్తముండు సంజయుతోడ. 152
సీ. ఒక్కింత దెఱపి నీ వెక్కడ నైనను గనుఁగొని పొమ్మగ్ని దనుక కుండ
వని చెప్పి తలఁగి పోఁ దనకు గాంధారికిఁ గుంతిభోజాత్మజకును నశక్య

1 రంబుగాఁగ నిజాశ్రమంబు విడిచి

మగుటయుఁ జెప్పిన నడలొంది యాసూత[1]సుతుఁడు మీరును నొకచోట వెడలి
పోవుట గలిగినఁ బోదు [2]గాకే దవాగ్నికి మిమ్ము నెర సేసి యకట పోదు
ఆ. నే మహాత్మ యనుడు నిలు వాసి యిట్లున్న జనుల కివ్విధమున సమయు టెగ్గు
గాదు నీకుఁ బోవఁ గా వచ్చి యుండఁగఁ బోవకునికి పాపమునకుఁ బట్టు. 153
వ. అని పలికి యతనిం బోవ నొడంబఱిచి యప్పౌరవసత్తముండు సమాహితచిత్తుం
డై ప్రాఙ్ముఖాసీనుం డయ్యె గాంధారియుం గుంతియు నవ్విధంబునం గూర్చుండి
రప్పుడు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రుతో యోగయుక్తుండవు గమ్మనియె నతండు
నట్లు సేసెఁ దదనంతరంబ 154
ఆ. ఒక్క తెఱపి సంజయుఁడు సని హిమశైల, మెక్కె నంత వారి నెల్ల నగ్ని
వొదివికొనియె నిట్లు వోయి రమ్మువ్వురుఁ, బుణ్యలోకమునకు భూపవర్య. 155
సీ. పదపడి నృప యేను భాగీరథీతీరమున వచ్చుచుండి యవ్వనము దివ్య
మునులచే మీరట సని క్రమ్మఱంగ వచ్చినది యాదిగ నయ్యశేషవృత్త
మును నేర్పడఁగ వింటి మూఁడుకళేబరములుఁ గంటి నక్కురుపుంగవుండు
భార్యయుఁ బాండునిపత్నియు సద్గతి నొందిరి నీ వింక నుమ్మలింప
ఆ. కుండు మనిన శోకమొదవి యాతఁడు బాహు, లెత్తి యెలుఁగు సెలఁగ నేడ్వఁ దమ్ము
లశలు గదిరి యేడ్చి రవ్వార్త నంతఃపు, రమున రోదనార్తరవము లెసఁగ. 156
వ. అవ్విశేషంబు 157
క. విని పౌరజనసమూహము, లనయంబును వనట మునిఁగి హాహారవముల్
వినువీథి ముట్ట రోదన, మొనరిచె నవ్వేళఁ గరుణ ముత్కట మయ్యెన్. 158
క. నారదుఁ డుపశమభణితులఁ, గౌరవసత్తమునిఁ దేర్పఁ గ్రమమున నాక్రం
దారవము లుడిగె బంధుజ, నార్ద్ధము లైన యనునయాలాపములన్. 159

ధర్మరాజు ధృతరాష్ట్రప్రభృతులు మృతు లగుటకు శోకించుట

వ. అట్లు సమస్తజనంబులును విగతరోదను లై రప్పు డక్కౌరవనాథుండు నారద
మునియాననంబు వాలోకించి యిట్లనియె 160
సీ. ఎఱుఁగంగ వచ్చునే యెవ్వరి కెత్తఱి నేదెస యగునో మునీంద్ర యేము
గలుగంగ దెసలేని పులుమానిసికిఁ బోలె నక్కురువృద్ధున కట్టిచావు
పాటిల్లె సముదీర్ణబాహువరోర్జితు లైనపుత్త్రులు నూర్వు రట్లు గలిగి
బలము నాగాయుతప్రాణసమం బగు నమ్మహారాజు జక్కె యడవిచిచ్చు
తే. వలనఁ దెగటాఱె నేమనఁగలదు కమల, ముఖుల తాళవృంతానిలముల సుఖించు
ప్రభువె కంకగృధ్రానలీపక్షవాయు, వశర నిలఁ బడి యున్నవాఁ డక్కటకట.
క. కలమృదుమాగధగానం, బుల మేల్కను రాజు గృధ్రములునుం గాకం
బులు నఱవఁగ నిడుదనిదుర, నొలసి తెలుప దిక్కుమాలి యున్నాఁడు గదే.
సీ. వల్లభుం డొక్కసద్వ్రతముఁ బూనినఁ దానుఁ దద్వ్రత మూని గాంధారి యతని

1 సూనుండు మీ రొకచోట. 2 గాక దవాగ్నికే మిమ్ము నెర సేసి యెట్లు పోదు.

పోయినగతిఁ బోయె నాయుమకై యంత వగవఁ బుత్త్రులరాజ్యవైభవంబు
విడిచి [1]మే యోమక యడవికిఁ బోయిన తల్లికి వగచెద ధర్మసుతుఁడు
భీమసేనుండును బీభత్సుఁడును దనకడుపునఁ బుట్టినకొడుకు లట్టె
తే. [2]యెగ్గతంబునఁ దానుఁ గా రగ్గిఁ గాలె, నటు యనాథయై దీనికి నంతరంగ
మలఁదురక తల్లడిల్లక యారటమున, నుడుక కలమటఁబడక యెట్లుండుఁజెపుమ
క. విను ఖాండవదహనంబునఁ, దనకుఁ బ్రమోదంబు శక్రతనయుఁ డొసఁగె నా
తనితల్లిఁ గాల్పఁ దగునే, యనలునకుం గడుఁ గృతఘ్నుఁ డయ్యె మునీంద్రా
సీ. మఱియొక్కనెవ్వగ మనమున జనియించె నాంబికేయుండు గా రగ్గి నెరసె
దానికి నెయ్యది యేను జేయుదు నొక్కొ యనవుడు నారదుం డానృపాలు
తోడ నబ్బరతవృద్ధుఁడు శాంతి యెక్కుడై సవిశేష మైనపూజావిధాన
మున నుపాసించి తగినయిష్టి సేసి యగ్నులఁ దొలునాడ వీడ్కొనియె ననియు
తే నపుడు యాజకజనము లయ్యగ్నిచయము
నడవిలోన నుద్వాసించి [3]యరిగె ననియుఁ
బేర్చి యది యవ్వనం బెల్ల నేర్చె ననియు
వింటి నాత్మాగ్నిఁ గాలె నావిభుఁడు వత్స 165
ఉ. కావున నెవ్వగం బొరయఁ గాఁ బనిలేదు నరేంద్ర కొంతియుం
బావకు నప్పకుం గరము భక్తిఁ దగం బరిచర్య సేసి దే
వావలి ప్రస్తుతింపఁగ నిరామయలోకము నొందె వారికిన్.
నీ వుదకంబు లీ వలయు నిష్ఠమెయిం దిలసంయుతంబుగన్. 166

యుధిష్ఠిరుఁడు ధృతరాష్ట్రాదులకుఁ దిలోదకప్రదానంబు సేయుట

క అనుజన్ములు నంతఃపుర, వనితాజనములును నీవు వసుధేశ్వర వే
చని నడపుఁ డుదకవిధి నీ, జనకునకును జననులకును జాహ్నవిలోనన్. 167
ఆ. అనిన లెస్స గాక యని ధర్మసుతుఁ డేక, వస్త్రధరణనియతి వఱల నెల్ల
వారు నట్ల యేఁగుదేరఁగఁ బౌరులు, బలసి చనఁగఁ జనియెఁ బౌరవేంద్ర 168
వ. ఇట్లు చని గంగాస్నానం బాచరించి యమ్మహీపతి మొదలగు సర్వజనంబులు ధృతరాష్ట్రునకు గాంధారికిం గుంతికిం దిలోదకప్రదానంబులు నిర్వర్తించి నివృత్తులై యశుచిత్వం బపనయించుటకుం బురబహిరంగణంబునఁ బటకుటీరప్రకరంబుల వసియించి రట్టియెడ. 169
సీ. అంబికేయాదుల యస్థిపుంజముల గంగాద్వారసలిలసంగమవిశిష్ట
సంస్కారమునఁ గూర్పఁ జాలెడుసంశుద్ధజనముల రావించి సబహుమాన
ఫణితుల వారి కప్పని యేర్పడఁగఁ జెప్పి పనిచె నక్కౌరవజనవిభుండు
శ్రాద్ధార్హదినమున వృద్ధానుమతి నతం డక్కురువృద్ధున కతనిసతికి

1 మెయ్యాడక యడవికిఁ. 2 యనదతనమునఁ దానుఁ. 3 యరిగి రనియుఁ.

తే. గొంతికిని రత్నకాంచన గోసమూహ, హస్తివాజిధనక్షేత్రగృహాదిదాన
విధుల సర్వజనంబులు విస్మయముగ, నియతిమెయిఁ బొరిఁ గర్మక్రియ లొనర్చె
ఆ. మునిజనములు వచ్చి మునుమున్న సూచింప, సకలబంధుజనులు సంతసిల్ల
నన్నపర్వసామగ్రి నాపన్నదుఃఖ విస్ఫురితమై యుల్లసిల్లె మేదినీశ. 17
క. ద్వాదశదినములు నాఁడుఁ, బాండుసుతుఁ డొక్క నుండి యంతయుఁ గని స
మ్మోదంబునఁ దా నాత్మ, [1]గ్వాదం బొనరించెఁ గొంతివధువునకున్. 17
వ. అమ్మునీంద్రునిం బెక్కుమార్గంబులఁ గుశలప్రశ్నసమన్వితులం గావించి
యుధిష్ఠిరుం డాయింద్రుఁ డుం జేసిన నాసంయమివరులు నిజనివాసంబులకు
జని రానృపకుంజరుండు బంధుమిత్రసహితుండై కుంజరపురంబు ప్రవేశించి
నిత్యైతంగున నాంబికేయునకు భాగీరథిరుణంబు వివిధ దానాదిపుణ్యక్రియాకల
పకరణంబులం బురంబునం బదియేనును వర్షంబులు వనంబున మానుఁ
నుంగా బడు నని మునిసంఘంబులు వనియు నివ్విధంబున వైచిత్రవీర్యుని [2]స
సేవన వను ... శారీరకుల సంఘటించి కృతార్థతానందంబు నొంది ధర్మన
దనుండు జనంబు లభినందింపు చందంబున సామ్రాజ్యంబుఁ బాలించె న
యిట్లు ధృతరాష్ట్రుని యాశ్రమవాసంబువిషయం బైనకథనంబు వైశంపాయ
నుండు చెప్పిన విని జనమేజయుండు మహోత్సా యిట్లు కృతకృత్యం బొంది
పాండవాగ్రజుండు భూభాగంబు నిర్వహించుచుండఁ బరంపర ఘటిల్లిన విశేష
బు లెఱింగింపవే యనుటయు 17
శా. శారుణ్యాత్మ కవృష్ణిపారగ నిశాసంకల్పాంతరంగ స్థితి
స్మేరాకార పతంగసుధ్యసుచిదివ్యస్థితిమూర్ధ్నిత్సుధా
ధారారూపవిహార నిర్గమజగత్సుంసార నానాగమ
శ్రీరోద్యన్మునిశాలిసిత శచ్చిత్రత్వ సంభాసితా. 17
క. నిర్మలసంవిదుపాస్య, ధర్మకరణ సద్విలాస్య దైవస్వేశా
నిర్మథన కేళినిస్తర, శర్మకృపనివాసవిశ్వసంరమలోలా. 17
మాలిని. సకలవిమలదూరా సన్నదత్తాంసన్నా
శమశుభసుగుణమూర్తి స్ఫూర్తి దుర్లక్ష్యసారా
దమవిభవసముద్యద్ధ్యాన నిస్సీమభూమా
సమహృదయజనశ్రీసంసర్గి నా సంకవర్గా.
గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరా
జితిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున నాశ్రమవాసపర్వం
బందు సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము. 17

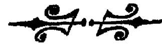
1 ర్వాదంబుల నొసఁగెఁ. 2 సమస్తక్రతుకారంబుల నారాధించి కృతా.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

మౌసలపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

ధర్మకామహృదయస
మాధానాధానకారకాంఘ్రిసరోజా
బోధఘనవ్యాసపరస
మాధిసమాలీఢతేజ హరిహరనాథా. 1

ధర్మజురాజ్యంబున నుత్పాతంబులు దోఁచుట.

క. దేవా జనమేజయధా, త్రీవల్లభునకు నుదాత్తతేజోదీప్తుం
డావైశంపాయనుఁడు ప్రి, యావేశస్మేరచిత్తుఁ డై యిట్లనియెన్ 2

సీ. భారతసంగ్రామపారీణుఁ డై జయరమ యుల్లసిల్ల సామ్రాజ్యమునకుఁ
బాండవముఖ్యునిఁ బట్టంబు గట్టిన యది యాది గాఁగ ముప్పదియు నైదు
సంవత్సరంబులు [1]సన ననంతరవత్సరంబునఁ బ్రజకు భయంబు వొనర్చు
నుత్పాతములు పుట్టె నుర్వీశ విను మహావాయువు శర్కరావర్షి యగుచు

ఆ. వీచు నర్కునుదయవేళల బింబంబు, బలసి తోఁచు ఘనకబంధసమితి
నీరదములు లేక నిర్ఘాతపాతముల్, గలుగు నుల్క లెల్ల కడల దుల్లు 3

క. పరివేషము లినరజనీ,కరులకు నతిరూక్షరుచులు గలిగి గలుగు నం
బర మెల్లఁ గప్పి వేసవిఁ, బరఁగుం బెనుమూఁడమంచు పౌరవముఖ్యా 4

సీ. ఇట్లనుదినమును నెన్నియేనియును మహోత్పాతములు వుట్టుచుండఁ గొంత
కాలంబు వోవంగఁ గొంతేయుముఖ్యుండు విని యెనొండొరులతోఁ బెనఁగి సర్వ
యాదవులును దెగి రంబుజనాభుండు హలధరుండును ధక్కనని నరేంద్ర
విని భీమసేనుని విజయుఁ బ్బు నకులుని సహదేవు రావించి సంభృతార్తి

తే. యగుచు నవ్వార్తయెఱిఁగించె నందఱకును, వార లేవుడు నెవ్వగల్ గూరుమాన
సములు గలఁగ నత్యంతవిషణ్ణు లైరి, సకలజనకోటులును శోకజలధిమునుఁగ 5

---

1 సనిన యనంతరవర్తన సెల్లంగ వసుధలోన.

తే. అనిన విని యమ్మహీపతి యాదవులకు, పోరు దమలోనఁ గలిగినకారణంబు
వారివృత్తాంతమును వినవలతుఁ జెప్పు, మనుడు నమ్ముని యిట్లను నతనితోడ. 6

క. ద్వారవతికిఁ గణ్వుండును, నారదమునివరుఁడు గాధినందనుఁడును బెం
పారంగఁ దొల్లి వచ్చిరి, నారాయణుఁ జూచు వేడ్క నరవరముఖ్యా. 7

సీ. చనుదెంచి పురవీథిఁ జనునవసరమున వృష్ణికుమారులు విధివశమున
మునుల నవినీతి జనియింప సాంబున కంగనాలంకార మమరఁ జేసి
కొని వచ్చి యమ్మహామునివర్గమునకు మిథ్యావినయమున వందన మొనర్చి
నిభృతులై కారుణ్యనియతాత్ములార యీభామిని బభ్రునిభార్య ప్రజలఁ

తే. గనునె యిది యని యడిగినఁ గౌరవేంద్ర, యత్తపోధనవర్యు లయ్యాగడమున
కాత్మలందుఁ గ్రోధానల ముగ్గలముగ, నెలయ నక్కుమారులతోడ నిట్టు లనిరి.

క. అంబుజనాభునికొడు కీ, సాంబుఁడు గను యాదవక్షయాపాదనక
ల్యం బగుముసలము మాఁచ, నంబున కనృతంబు లేదు నమ్ముఁడు మీరల్ 9

సీ. దామోదరుఁడు హలధరుఁడును దక్కంగ యాదవు లెల్లను నమ్ముసలము
నద్భుతశక్తి గీటడఁగుదు రబ్బలదేవుండు దన దైన దేహ మధిక
నిష్ఠమై విడిచి వార్నిధిఁ బ్రవేశించు భూశయ్య నుండంగ నాచక్రధరుని
జర యనురాక్షసి వెరవునఁ [1]బట్టి క్రమించుఁ బొం డని చెప్పి మెచ్చుగాదు

ఆ. మనము కృష్ణు నింకఁ గను టనియెడుబుద్ధి, నమ్మహామునీంద్రు, లపుడు మరలి
యాత్మవాసములకు నరిగిరి తదనంత, రంబ కృష్ణుఁ డవ్విధంబు వినియె. 10

క. విని కాలవేది యగు న, వ్వనజాక్షుఁడు నియతి నగునవస్థకుఁ దలఁపం
జన దన్యథాత్వకరణం, బని యూహించుచు నుపేక్ష యాత్మ నొలయఁగన్ 11

క. తనచుట్లు నున్నబంధులఁ, గనుఁగొని యిట్టిది విధాతృకరణీయం బి
ప్పని మనవారలయొప్పని, తనమున మూఁడె నని వంతఁ దలపోయుకుఁడీ. 12

—— మునిశాపంబున సాంబునికడుపున ముసలంబు పుట్టుట ——

సీ. అని పల్కి యభ్యంతరావాసమున కేఁగె మఱునాఁడు సాంబకుమారుకడుపు
లోనుండి జముదూత వోనిభయంకరనిష్ఠురముసలంబు నిర్గమించె
దానికి నత్యద్భుతంబును భయమును గదురంగ వసుదేవుకడకుఁ బాఱి
బంధు లయ్యాదవపతి కెఱిఁగించిన నఱుఁదురి వెలువెల్ల నగుచుఁ గొంత

తే. ప్రొద్దు నివ్వెఱఁ గంది యాభూవరుండు, కడు రయంబున రోఁకలి పొడిగఁ జేసి
వనధిలోపలఁ జల్లంగ వారిఁ బనిచె, వారలును నట్ల చేసిరి కౌరవేంద్ర 13

క. మునిశాపశక్తి మానుప, మునఁ ద్రోవఁగ రామి యుల్లములఁ దలఁపక య
జ్జనపతియు బాంధవులు న, ట్లొనర్చి యూఱడిలి యుండి రుర్వీనాథా 14

క. పదపడి ధృతరాష్ట్రమహీపా, యదయహృదయులై సమస్తయాదవులకు బె

---

[1] బిట్టాక్రమించుఁ

ట్టిద మగుశాపం బిచ్చుట, విదిత మయిన సజ్జనములు వెఱచుచు నుండన్. 15

క. కాలం బగుటయుఁ గురుభూపాలోత్తమ యాదవేంద్రుపట్టణమున హ్యా
త్కాలుమ్యసమాపాదక, శాలిమహోత్పాతముల్ ప్రజాతము లయ్యెన్. 16

తే. అరుణములు ఘూర్ణితంబులు నైనలోచ
నములు మెఱయ మహోగ్రదండము ధరించి
తిరుగు నొక్కొక్కచోటను దృశ్యుఁ డగుచు
నంతకుం డిదె యదె తోఁచె ననఁగ నధిప 17

ద్వారకాపురంబున మహోత్పాతము లనేకములు పుట్టుట

తే నీలపింగళదేహ మాభీలభంగి, కముగ నమ్మెయి వర్తించు జముఁడు సకల
వృష్ణిభోజాంధకోత్సాదివిహారణమున, మునులశాపంబు ప్రేరేప మనుజనాథ. 18

సీ చిలుకలు గూబలయెలుఁగులచందంబు దోఁపంగ నఱచు రాత్రులను దినము
లందును నక్కలయట్లు మేఁకలు గూయు మొదవుపిండునకు గాడిదలు వుట్టు
ముంగుల కుదయించు మూషికంబులు గుక్క లెల్లను బిల్లుల నీను బలుఁడు
హరియును నెక్కఁగ యాదవనివహంబు బ్రాహ్మణప్రతతికి బాధ సేయు

తే గురుల కవమాన మొనరించుఁ దిరుగు లజ్జ
విడిచి యభిలాషములవెంట విభులపంపు
సేయ కున్మార్గములఁ దమచిత్తములకు
వచ్చినట్ల వర్తింతురు వనిత లధిప. 19

క. అనలములు హోమకాలం, బున నానాభూతవర్ణములతోడ శిఖల్
మనుజేశ్వర వామావర్తన మొందఁగ నుగ్రగంధరౌద్రంబు లగున్. 20

క. విను కూడుగూర పాకము, గనుఁగొని ప్రోయి వాపి డింపఁ గా నప్పుడ సం
జనితము లై ప్రువ్వులు గల, గొన మిలమిల మెదలు నందుఁ గురుకులముఖ్యా.

సీ. అనుదినంబును నిట్టు లశుభసూచకములు దోఁపంగ సర్వవిదుండు కృష్ణుఁ
డంతరంగమున సమాలోచనము సేసి గాంధారి పుత్త్రశోకమునఁ జేసి
కోపంబు గదిరిన శాపంబు ముప్పదియాఱవునేఁ డెల్ల యాదవులకు
నాశ [1]మనోన్యవ్యూహానమున నగుటకు నిచ్చె నిష్ఠించి యయ్యేఁడు వచ్చెఁ

ఆ దన్న నది ఫలించు దానికిఁ దీర్థస, మీపభూమి నైన మేలు గాదె
యని నరేంద్ర యమ్మహాత్ముఁ డీభంగి నూ, హించి తెఱఁగు నిశ్చయించెఁ దివిరి.

ఆ. అట్లు నిశ్చయించి యాదవనివహాత్మ, యంబు దివ్యబుద్ధి నరసి యపర
దివసకలిత మగుటఁ దెల్లంబు గాఁ గని, కొని యతండు పెద్దకొలువులోన. 23

ఉ. జాతర సేయఁగా వలయు సర్వజనంబులు నంబురాశికిన్
బ్రాతిగ భక్తితోడ నని బంధుల కెల్లను జెప్పి వీట వి

---

1 మన్యోన్యహనన మగుటకు నిచ్చె నిష్ఠించి యయ్యేఁడు నేఁడు వచ్చె.

ఖ్యాతిగ నప్డు సాటుటకు నర్హునిఁ బంచిన ఘంటికాస్వనో
పేతము గాఁగ వాఁ డెలమిఁ బెద్దయెలుంగునఁ జాటె నెల్లెడన్ 24

సీ ఆరేయి గల నెల్లవారును గోరదాడలును నల్లనిమేను గలనెలంత
యొక్కతె యిలు సొచ్చి యువిదల నీడిచి కొని పోవ శస్త్రాస్త్రకోటికేతు
చయమును భూషణసమితియు రాత్రిను లపహరింపఁగ గని రపరదినము
నం దగ్నిహోత్రంబు నబ్జనాభుంబును నైనకృష్ణునిచక్ర నుద్ధృతముగ

ఆ నెగసి యఖిలజనులు నీక్షింప దివమున, కరిగె నమ్మహాత్ముగరుడకేత
నంబుఁ దోన చనియె నరవర రోహిణీ,తనయు తాటిసిడము ననుసరించె 25

తే వినుము సుగ్రీవముచు శైబ్యమునుపలా,హకంబు మేఘపుష్పంబునాఁగలుగునట్టి
వాహనంబులతోఁ గూడ వాసుదేవు, తేరు తదవసరంబున దివికి నరిగె. 26

క. వెడలుండు తీర్థయాత్రకుఁ, గడువేగం బనిరి సురలు గగనంబున న
ప్పుడు సువ్యక్తముగా నె,క్కు డెలుంగులు సెలఁగ రాజకులమాళిమణీ. 27

క. అవి గనియు వినియు నులుకక, నవరణ లొప్పార నపు డసంభ్రము లై యా
దవులు మనోజ్ఞము లగుసీ,ధువులును మాంసములు వేడ్కతో నింటింటన్. 28

-:o:- యాదవు లందఱుఁ గృష్ణసహితు లై సముద్రతీరమునకుఁ బోవుట. -:o:-

సీ సమకట్టికొనుచు భోజ్యములు భక్ష్యంబులు నానావిధముల నొనర్చికొనుచు
క్షీరశర్కరలును ఘృతబహుభంగికవ్యంజనంబులు వివిధాన్నపాన
ములును నక్షతగంధములును బుష్పంబులు గావించుకొని బలుగావళులును
దలమోపులును బండ్లఁ దమతోడ నొప్పారి చనుదేరఁ గరులు నశ్వములు నరద

తే. ములు నలంకారవిరచనములు నుదాత్త
లలితరేఖంబు లగుమాల్యములును భూష
ణములు నాలేపనములు వస్త్రములు వింత
చెన్ను సేయఁ జేష్టలు విలసిల్లు చుండ 29

క తనరథము లేమి నొండొక, ఘనరథమును దారుకుండు గైకొని యెలమిం
గొని రా వెడవెడ గై సే,సినకృష్ణుఁడు నిర్వికారచిత్తత వెడలెన్. 30

ఆ తొడవు చీర పూఁత తొంటియట్టులు గాఁగ, నేమివాహనంబు నెక్క కించు
కేని వికృతి లేనిహృదయంబు మిత్త్రసం,భాషణంబు గలిగి బలుఁడు వెడలె. 31

క. ఆందోళికాదివాహన, సందోహంబున నితాంతచారుత్వము చె
న్నొందఁగ సమలంకృత లగు,సుందరు లేతేర విభవశోభితభంగిన్ 32

చ వెలువడి లీల నేఁగి మును వేడ్క నొనర్చిన మేటిచప్పరం
బుల నెలమిన్ మహార్ణవముపొంత వసించిన నుద్ధవుండు దా
నలఘుతపం బొనర్చుటకు నై విపినంబున కేగువాఁడు గాఁ
బలికిన దాని కొండొకఁడుఁ బల్కఁడ కృష్ణుఁడు కాలవేదితన్. 33

తనయుఁ డంతపాపంబు సేయునె యితండు
పొడిచెనటె యిస్సిరో యిట్టిపోటుఁ బోటె. 42

తే. అనినఁ బ్రద్యుమ్నుఁ డిది నీచు లయినవారి, తెరువు వృష్ణివంశోత్తమ దీని నిట్లు
నీవు వాక్రువ్వ నేటికిఁ బోవ విడువు, మను లితనిఁ బ్రువ్వఁ దిట్టుట సాల దెట్లు

చ. అన విని రోషచిహ్నవికృతాననుఁ డై కృతవర్మ సాత్యకిం
గనుఁగొని సిగ్గు లేక యొరుకయ్యము నీ కిటు లుగ్గడింపఁగాఁ
జనునె కిరీటి చే నఱుక శాంతత నొందిన సోమదత్తనం
దనుతల ద్రుంపవే మఱచితా యిసిరో యిది పోరిపాడియే. 44

సీ. అనియె దానికి హరి యాభోజపతిమీఁదఁ గడునెఱ్ఱ నైనక్రేఁగంటిచూడ్కి
నిగిడించి సక్రోధ మగుమానసంబుతో నఖిలభోజులఁ గలయంగఁ జూచె
నప్పుడు సాత్యకి హరితోడఁ గృతవర్మననుజుండు శతధన్వుఁ డనుచితోద్య
మమున సత్రాజిత్తు మహితాత్ము మాననీయుని శమంతకమణికిని వధించెఁ

తే. గాదె యని వారిదెసఁ గీడు గానిపింపఁ
బలికె నవ్వాదు విని సత్యభామ గోప
మడరి వనితాస్వభావోద్గతాశ్రుపూర
యగుచు హరియగ్రతలమున కరుగుదెంచె 45

క. కనుఁగొని హరి కతిరోషము, జనియించెను దానిఁ జూచి సాత్యకి యద్దే
వునకును దేవకికిని బ్రియ, మొనరించెద నని తలంచి యుద్వృత్తుం డై. 46

మ. కృతవర్మం బలువృష్టిఁ జూచి కినుకం గెంపారువక్త్రంబుతో
నితఁ డాచార్యసుతుండు దోడ్పడఁగ రేయెల్లన్ వడిం గిట్టి క
ష్టతరోత్సాహత ద్రౌపదేయులను ధృష్టద్యుమ్నుఁ దత్సోదర
ప్రతతిం జంపిననీచు వారలగతిం బ్రాపించు టర్హం బగున్ 47

మద్యపానమత్తుఁ డైనసాత్యకి కృతవర్మతల నఱకుట

మ. అనుచున్ సంయమిశాపజాతముసలాత్యంతాద్భుతస్ఫీతశ
క్తినిరూఢంబుగ నూనినట్టినిజనిస్త్రింశంబు శీఘ్రంబునం
గొని తద్దీధితిరాజిచే నతనిచూడ్కుల్ విహ్వలత్వంబు నొం
ద నుదగ్రోద్ధతిఁ ద్రుంచెఁ దద్గళము [1]రక్తాంబుప్రసారంబుగన్. 48

తే. అట్లు కృతవర్మఁ దెగటార్చి యాతఁ డంత
నిలువ కుద్ధతుఁ డయి భోజకులముమీఁదఁ
గవిసె బాహావిలాసంబు [2]ఖడ్గదీప్తి
చయము మెఱయంగ సంరంభసత్వరముగ. 49

చ. కవిసినఁ జూచి యాఁగుటకుఁ గా నలినాక్షుఁడు వోవునంత నా

---

1 రక్తంబులెల్ల బసారంబుగన్ 2 ఖచరదృష్టి, చయము నొదిఁగింప.

హావకులు లై నభోజులుఁ నంధకవీరులు నొక్కఁ డై దెసల్
సెవుడు పడంగ నార్చి యతిశీఘ్రత సాత్యకిఁ జుట్టుముట్టి ర
ద్ధు విమలబోధుఁ డాహరి కడుం గన లొందియుఁ గాలవేదితన్. 50

ఉ. తమ్మునిఁ గాచునట్టిసముదగ్రత గైకొన నొల్లఁ డయ్యె వే
గమ్మున రుక్మిణీసుతుఁ డఖండపరాక్రము మొప్పఁ గిట్టి శౌ
ర్యమ్ము భుజాబలమ్ము మెఱయం గని సాత్యకి సంతసిల్లి ద
ర్పమ్మునఁ జేర్చె మె చ్చొలసి ప్రస్తుతి సేసిరి చూచుఖేచరుల్ 51

చ. కనుఁగొని వృష్ణివీరులు నికామసముజ్జ్వలరోషవహ్ని నె
మ్మనమున నుత్థితంబుగ సమత్సరశౌర్యము విక్రమోద్ధతిం
బెనుపఁగ వార లిద్దఱకుఁ బ్రీతి యెలర్పఁగ సింహనాదము
ల్ఘనపథ మెల్ల నిండఁగ బలంబుఁ జలంబును నుల్లసిల్లఁగన్ 52

క. భోజాంధకసంగమనవి, రాజిత మగునబ్బలంబు రౌద్రోద్రేక
భ్రాజితు లయి తాఁకి పెనఁగి, రేజాలియు లేక కృష్ణుఁ డీక్షింపంగన్ 53

క. అయ్యిరు[1]దెఱఁగున కప్పుడు, కయ్యమునకుఁ బరమసాధకంబుగఁ గలిగెన్
ముయ్యంచుతుంగ యచ్చట, దయ్యము నేర్పు విను సెప్పెదం గురునాథా. 54

చ. మునివరశాపసంభవసమోఘగతిన్ ముసలంబు సాద్భుతం
బును నతిదారుణంబు నగుభూరిసముత్కటశక్తి ఖేలనం
బున ముసలత్వవిస్ఫురణముం గలిగించెఁ బ్రవేశలీలఁ గై
కొని సమరప్రవర్తనము ఘోరతరంబుగ [2]నెల్లతుంగలన్ 55

క. పోడి గాఁగఁ జేసి యమ్మెయి, జడనిధిలో వృష్ణివరుఁడు సల్లించినసుం
జెడ దయ్యె మునివరులయొ,క్కడుశక్తిని ముసలశక్తి కురువంశవరా 56

సీ. యాదవవీరుల కాసమయంబున మద్యపానోద్భూతమదము పేర్మి
మునివరామోఘవచనదివ్యశక్తినిఁ జేసి కల్లద తుంగ ప్రేసినంత
టన ప్రతిభటునకుఁ దనుపీడ గలుగునే యనువివేకము దానిఁ గొని విరోధి
నడిచినయప్పుడు మిడుక లేకిలఁ బడఁ గని యిది యెట్లొకో యని తలంచు

తే. టయును గావున సమర మిట్టలపుభంగిఁ, జెల్లె గృత్రిమముసలచండోల్లసనము
లతిశయిల్లఁగ వారి కన్యోన్యవధవి,హారదుర్వారసంచారఘోర మగుచు. 57

ఆ. తండ్రి పుత్త్రుఁ డన్న దమ్ముఁడు నాక య, య్యిరుదెఱంగువారు నేపు రేఁగి
మఱియు మోఁద గాలిఁ బడు ద్రుమాంకురగములతె, ఱంగు దోఁచె నేమనంగఁగలదు.

క. మునిశాపము వారలమది, ననయము నస మెక్కఁ జేయ నం దొకఁ డైనన్
విను మరలుట దెరలుట లే, కని బెట్టుగఁ జేసి రధిప యాశ్వలు సెంఁగన్ 59

తే. అట్టియెడ విను భోజులు నంధకులును
జాలఁ గలుగుటఁ బ్రబలుండు సాత్యకియు స

---

1 తెఱఁగుల కప్పుడు - గుంగధేటులక్.

మగ్రశక్తి ప్రద్యుమ్నుఁడు నాదిగాఁగ
మడిసె వారిచే వృష్ణిసమాజ మెల్ల. 60

సీ. అనిరుద్ధుఁ బ్రద్యుమ్ను సాంబుని సాత్యకి గదునిని మఱియును గలుగువృష్ణి
వరుల నంధకభోజవర్గపరాక్రమక్రీడల నమసి యాక్షితితలమునఁ
బడియుండఁ గనుఁగొని పరమమునీంద్రశాపంబుమహాశక్తిఁ బద్మనాభుఁ
డును దీవ్రకోపాగ్ని తనదుచిత్తమున నుద్ధురమై జనింపంగ దురములోనఁ

తే. బడక శేషించి మెఱసినప్రతిభటాళి, మీఁదగవిసి తుంగలఁ గొనిమోఁది నిరవ
శేషముగఁ జేసె నిట్టు లశేషయాద,వులును మానలవిస్ఫూర్తిఁ బొలిసి రధిప

క. నారాయణుఁ డప్పుడు గాం,ధారీవాక్యంబు తెఱఁగు దలఁచి మనమునం
బారంబుఁ బొందెనే యిది, యారూపున ననుచు సంగరావని నొకఁడున్. 62

క. నిలుచున్నఁ జూచి రణసం, కులతఁ బడకయున్నదారుకుఁడు బభ్రుఁడు న
జ్జలరుహనాభసమీప,స్థలికిం జని యిట్టు లని రతనితోడ నృపా 63

తే. అఖిలజనమును సంహృత మయ్యె నిచట, నేల బలభద్రదేవుఁ డున్నెడ ముకుంద
యరసికొనిపోయి యాతనిచరితమునకు, ననుగుణం బైనవర్తన మాచరింపు. 64

చ. అనుటయు నట్ల కాక యని యంబుజనాభుఁడు బభ్రుదారుకు
ల్మనములు దల్లడిల్లఁగఁ గెలంకుల రా బలభద్రదేవుపో
యినదెస నాదరం బెసఁగ నేఁగి కురుక్షితిపాగ్రగణ్య యా
ఘనతరమూర్తి నవ్వలనఁ గాంచె మహీజముపొంత నుండఁగన్ 65

—యాదవులెల్ల మడిసినపిదపఁ గృష్ణుఁ డర్జునుం దోడ్తేర దారుకుం బంపుట—

సీ. కాంచి దారుకుదెసఁ గనుఁగొని నీవు వే పాండుతనూజులపాలి కరిగి
వారికి యాదవవర్గసంక్షయవిధ మెఱిఁగించి యర్జును నిందుఁ దెమ్ము
నావుడు నతఁడు మహావేగవంతంబు లగురథ్యములఁ బట్టి యలఁతియరద
మునఁ బూన్చికొని రయంబున నేఁగె నప్పు డమ్మురవైరి బభ్రునిమోముఁ జూచి

ఆ. యతివపిందుఁ గుంజరాదులఁ బురిఁ జేర్చి, యరుగుదెమ్ము వేగ మనిన నాతఁ
డట్ల చేయుపనికి నయి చన నొకబోయ, త్రుంగఁ జేసె నతనిఁ దుంగ ద్రేసి

ఆ. హరికిఁ గానవచ్చునంతదవ్వుల నట్లు, వడియె బభ్రుఁ డతనిపాటుఁ జూచి
సంయమీంద్రశాపశక్తికి నద్భుత, మంది యమ్ముకుందుఁ డన్నతోడ 67

క. సామజరథతురగములను, రామలఁ బురి సేర్చి యే మరలి వచ్చెద నీ
భూమిజముకడన నిలువు ద,యామయ నారాక వార్చి యనియె నరేంద్రా. 68

సీ. అని గజాదుల నింతులను గొని పురి కేఁగి వసుదేవుఁ గాంచి యవ్వసుమతీశు
తోఁ దగ ని ట్లనుఁ దొల్లి [1]కౌరవకులక్షయము సూచితి నేఁడు సకలయాద
వులనాశమును గంటి నలఘుతేజోధన యఖిలబాంధవహీన మయినయిచటి
మనువున వర్తింప మనసు గొల్పదు మున్న యన్న కాననమున కరిగినాఁడు

1 యేకౌరవక్షయము

తే భవ్యతపమున నాబలభద్రుఁ గూడి, యేను తప మాచరించెద నింక మీర
లరసికొనుఁడు సర్వంబును నరుఁడు వచ్చి, నిందు మీాపంపు సేతకై యెల్లి నేఁడు.

క అనుచు నతనిపాదంబులు, తనఫాలతలంబు సోఁకఁ దాత్పర్యమునన్
వినతి నడపె నంతక మును, వినియె జనులచేత సమరవిధ మతఁ డధిపా 70

చ విని బలుజీవి వోయి మది విహ్వల మై మెయి మ్రానుపాటు నొం
ద ననికి మీాఁదఁ గేశవుఁడు దానును రాముఁడు నిల్లు వాసి కా
ననమున నుండువార మని నైష్ఠికతం బలుకంగ నున్నచే
తనయు నడంగఁ జేష్టితము దక్కి శవాకృతి నుండె నత్తఱిన్. 71

క. తనమాటలు సజ్జననా,థునవస్థయు వినియుఁ గనియు దురపిల్లి సతీ
జను లొక్కటఁ బెల్లా క్రం,దన మొనరించిన మురారిదయ మది నొలయన్.

సీ అందఱ నూరార్చి యర్జును డిప్పుడ వచ్చు నిచ్చటికి మీావంత లెల్లఁ
దీర్చు నక్కురుకులదీపకుం డని యుపశమవాక్యములఁ దేర్చి జనకుపాల
నాసీనుఁ డయి తదీయాంఘ్రిపద్మంబులు తనచారుపాణిపద్మముల మెత్త
మెత్తన యొత్తుచు మెలుపొందఁ గర్ణంపుఁబలుకులఁ జిత్తవిభ్రమము మాన్చి

తే. మఱియుఁ బార్థునిరాక పల్కులును జెప్పి
యన్నయాఘ్యుఁడు పనిసేయ నున్నవారిఁ
గరితురంగాదికముల మీా రరసికొనుఁడు
వినుఁడు కర్తవ్య మిట్టిది వేయు నేల 73

క అని తెగఁ బలికి యతని వీ,డ్కొని రాముని కడకుఁ జని యకుంఠితభక్తిన్
వినతుం డయి మనజనకుని,యనుమతి వచ్చితి మహాత్మ యనియె నరేంద్రా 74

—బలరాముఁడు శరీరంబు విడిచి యనంతునియందుఁ గలయుట—

సీ తదనంతరంబ యద్దామోదరుఁడు రామువదనసరోజంబువలన వెడలఁ
గనియె మహాభుజంగము నరుణచ్ఛాయ మై పొల్చువక్త్రసహస్రకంబు
మణుల వెలింగెడుఫణములుఁ దెలుపారి పర్వతాభోగనిభంబు నై శ
మేనిపెంపును గలదాని నట్లాబలభద్రుండు నిజయోగబలము పేర్మిఁ

ఆ. దనదుతనువు విడిచి [1]చనియె వియద్వీథి, నంబునిధికి నమ్మహాత్ము నెదురు
కొనియె వరుణుఁ డధికవినయంబుతో నాగ,కులము లెల్ల వచ్చి కొలిచె భక్తి.

ఆ. అహికులాగ్రగణ్యుఁ [2]డైన వాసుకియుఁ గ,ర్కోటకుండుఁ దక్షకుండు వారు
ణుండుఁ గుంజరుండునుం గుముదుండును, దుర్ముఖుండునుం బృథుశ్రవుండు.76

తే. హ్రాదుఁడును వక్రదంతుండుఁ గ్రోధనామ
కుండు శంఖుండుఁ బుండరీకుండు మిశ్రి
యును నజేయుండు ధృతరాష్ట్రుఁడును మొదలుగ
నరుగు దెంచిరి యద్దేవు నర్థిఁ గొలువ 77

---

1 చనియెను వినువీథి 2 లైన వాసుకియుఁ.

ఆ. పరమకౌతుకంబు భవ్యభక్తియు నొల,యంగ వచ్చి కొలిచె నాఫణీంద్రు
గంగ యాది గాఁగఁ గలమహానదులు స,ముజ్జ్వలాభిరామమూర్తు లొంది. 78

క. అంతయును దివ్యదృష్టి,క్రాంతి యగుమురాంతకుండు గనుఁగొన నమ్మూ
ర్త్యంతరము గలపికొనియె న,నంతుఁడు దనపరమమూర్తియందు నరేంద్రా

సీ. అట్లగ్రజుఁడు చన్న నచ్చటు వాసి యం
తంతఁ గ్రుమ్మరుచు మురారి సకల
[1]లోకపాలనకు భూలోకంబునందుఁ దాఁ
బుట్టంగ వలసినయట్టిమేటి
పను లెల్లఁ దీఱుట మనమునఁ దలపోసి
తనువిముక్తికి నిమిత్తంబు దలఁచి
మునులవాక్యము తెఱంగును దొల్లి దుర్వాసు
నవయవసమితిఁ బాయసము పూయు

తే. నప్పు డఱకాలఁ బూయమి న త్తపస్వి
యచట [2]నవిలంఘ్య మై యపాయంబు గలుగు
ననినమాటయుఁ జర్చించి మనసు నింద్రి
యములు నడఁగించి గాఢసమాధి నొంది. 80

క. జలనిధిశయనుండు మహీ,స్థలశయనుం డయ్యె నట్టిసమయమునం దా
నలుకుచుఁ దత్కాంతార,స్థలి కల్లన నరుగుదెంచె జర కురుముఖ్యా. 81

ఆ. అరుగుదెంచి యచటఁ దిరిగెడునొకవేఁట,కానిఁ గాంచి వాఁడు కమలనాభు
నొడలు చూచి ఱెంకి నున్నయేణం బను,నట్లు సేసి మాయ యావహించె 82

మ. ధరణీనాథ యతండు శాతశర ముద్యద్వృత్తి సంధించి యు
ద్ధురభంగిం దెగ నిండఁగాఁ దిగిచి [3]యత్యుగ్రంబుగా నేసె నా
హరి శ్రీపాదతలంబుఁ దూరఁ గొని యయ్యస్త్రంబు మీఁగాల ని
ష్ఠురవేగంబున నుచ్చిపోయె వెస వాఁడుం జేరెఁ గైకొంటకున్. 83

క. చేరి తెలియఁ గనుఁగొని పెం,పారుపురుషుఁ డగు టెఱింగి యత్యంతార్తిం
గూరి వడఁకి తచ్చరణాం,భోరుహములఁ దనశిరంబు వొందం బడియెన్. 84

క. పడి యేడ్చినఁ గృష్ణుఁడు తగు,నొడువుల నూరార్చి తనమనోరథ మిమ్మై
[4]నొడఁగూడిన మానుష మగు,నొడలు విడిచి నిజపదంబు నొందుట కరిగెన్

శ్రీకృష్ణుఁడు శరీరంబు విడిచి పరమపదంబునకుఁ బోవుట

సీ. ఊర్ధ్వలోకమునకు నూర్జితతేజస్కుఁ డగుకృష్ణుఁ డరిగిన నచటిదివ్య
మునివరులును సిద్ధులును రుద్రవసుమరుదాదిత్యవిశ్వముఖామరులును
సంక్రందనుండును సంభృతసంభ్రములగుచు భక్తియు వినయంబు నెఱయఁ

---

1 లోకపాలకుఁడు 2 నవిలంఘ్య మగునపాయంబు 3 యత్యుగ్రంపుచే సేసె. 4 నొడఁగూరిన

గా నెదుర్కొని చరణానతు లై పరమస్తుతివాక్యముల్ విస్తరిల్ల
ఆ బలసి రంపు దేవపతి యల్లఁ జేరి క,రములు మొగిచి ధర్మరక్షణమున
కై దయావిధేయ మగుఖేలనంబున, నవని నవతరించి తాదిపురుష 86
ఆ. అవతరించి కంసుఁ డాదిగాఁ గల దేవ, శత్రుకోటి నెల్ల సమయఁ జేసి
భరతకులముకసటు వాపి సంశుద్ధప్ర,తిష్ఠఁ గూర్చి యరుగుదెంచి తీశ 87
క అమృతం బజరం బవ్యయ, మమలం బవితర్క్య మచల మాగమగమ్యం
బు మహాత్మ భవత్పద మ,య్యమేయతత్త్వంబుఁ బొందు మనిరూప్యగతిన్
క కృప నిట్ల యవతరింపుము, ప్రసన్ను లగువారియార్తిఁ బాపుట కై య
జ్ఞపురుష యుగయుగమున న,త్యపరిమితగుణాఢ్యరూప మభినుతి నొందన్
క అని నిభృతిఁ బలుక నాసువ,చనముల నత్యాదరం బెసఁగ వినినముకుం
దుని పైఁ బెల్లు గురిసె న,య్యనిమిషపతి పుష్పవర్ష మతులితభక్తిన్ 90
ఉ. అప్పుడు బ్రహ్మ వచ్చి హరియంఘ్రిలకుం బ్రణమిల్లి భక్తిమైఁ
దప్పక చూచుచుణ్ మది ముదంబునఁ దేల నలక్షణస్వరం
బొప్పి చెలంగ నాగమికసూక్తులఁ బ్రస్తుతి సేసెఁ బ్రీతుఁ డై
యప్పురుషోత్తముండు కరుణార్ద్రనిరీక్షణముణ్ నిగుడ్పఁగన్. 91
సీ అప్పరమేశ్వరుం డయ్యండజును జూచి యనిరుద్ధనామకం బైనయదియుఁ
బ్రద్యుమ్నతాప్రతిభాసమానమును సంకర్షణభావ [1]వికాసితంబు
వాసుదేవాత్మక వరరూపమున నేకతావిభవత్సమాధానసిద్ధి
నొందించుకొంటి నానందబోధనిరంజనామేయమత్పదప్రాప్తి పరమ
ఆ మంగళానుభూతి నంగీకరించెద, సుఖుల రగుఁడు మీరు సుకృతులార
యనినవచనసమితి యతిమృదుమధురత, నింపు నొసఁగ నలరి రెల్లవారు. 92
క. ఆదేవదేవుఁ డత్యం,తాదరసంభాషణంబు లమ్మెయి బ్రహ్మేం
ద్రాదులతోడ నొనర్చి య,నాదినిరవసాననిజపదాశ్రితుఁ డయ్యెన్. 93
తే ఇంద్రియాగోచరుం డై నయీశు నపుడు
బుద్ధిఁ జూచుచు నిర్భరాద్భుతకరంబు
లగుతదీయగుణమ్ముల నభినుతించు
చరిగి రాత్మవాసముల కజాదు లెల్ల 94

దారుకుఁడు పాండవులకు సకలయాదవనక్షయంబు సెప్పుట

సీ. అవనీశ విను మంత నద్దారుకుఁడు నని పాండవేయులఁ గని పరమమునులు
యాదవకులముఁ బేరలుకమైఁ దొల్లి శపించుట మునుఁ దలఁపించి పిదప
జలధితీరమున నాసవపానమత్తు లై వృష్ణిభోజాంధకవీరు లెల్ల
మునివరనిర్దిష్టమునలాత్మకము లైనముసుయ్యంచుతుంగల మోఁదులాటఁ

---

1 వికాసతయును .....వరరూపమును నేకతావిభవత్వ మాధానసిద్ధి

తే. చేర్చి యొండొరువులఁ బరిమార్చుటయును
రామకృష్ణులయునికియు నామురారి
దన్నుఁ బుత్తెంచుటయు సవిస్తారభంగిఁ
జెప్పె వారలు [1]పెనువగఁ జేష్టుడంగ. 95

తే. సర్వయాదవసంఘంబుచావు విన్న
ద్రౌపదీప్రముఖాఖిలాంతఃపురాంగ
నలును శోకించి యాక్రందనములు సేసి
రతికరుణముగఁ బురజను లార్తిఁ బొంద 96

సీ. దారుకుం [2]డత్యంతధర్మవినీతి మై నర్జునుతో నన్ను నచ్యుతుండు
నినుఁ దోడితెమ్మని పనిచిన వచ్చితి నని చెప్పెఁ జెప్పిన నతనిఁ జూచి
యాదవకులవిషయం బైనయొప్పనిపలుకు నావీనులఁ జిలుకునట్టి
యచటికి వేగంబ యరుగక యిచటఁ గాల్గన్ని యుండెడునట్టిధైర్య మెందుఁ
ఆ. గలదు నాకు నీవు పిలువ నేలని పల్కి, యన్నతోఁ దగంగ నాడి యాతఁ
డక్కులాగ్రగణ్యుననుమతితో ద్వారవతికి నరిగె శీఘ్రగతి నరేంద్ర 97

చ. అరిగి మగండు సచ్చినకులాంగనయుం శశి గ్రుంకినట్టిశ
ర్వరియును బోల్పఁ బట్టగుచు వారిజనాభుఁడు లేనిదీనతం
బొరసి కృపైకభాజనతఁ బొందినయప్పురిఁ జూచి మానసం
బెరియఁగఁ జొచ్చె నేటి కెదు రీఁదినచాడ్పున నేమి సెప్పుదున్. 98

క. దారుకుఁడుఁ దోడఁ జనుదేఁ, బౌరజనము లంతఁ దన్నుఁ బరమాశ్వాసం
బారెడుమనములతోడను, గారవమునఁ జూడఁగా నగరికిం జనియెన్. 99

చ. చనుటయుఁ గ్రొత్తవేరడలు సైపఁగ లేక మురాంతకప్రియాం
గనలు పదాఱువేలును మొగంబులఁ గప్పఁగ బాష్పవారి రో
దనరవముల్ సెలంగఁగఁ బదంబులు దొట్రువడంగ దైన్యముల్
తనువులు దాల్చినట్టు దెరలం జనుదెంచిరి పార్థుపాలికిన్. 100

ఉ. వారలఁ గాంచి శోకమనివారణఁ జిత్తము పెల్లగింప న
క్కౌరవసత్తముం డెలుఁగు గద్గదికం దగులంగ నేడ్చుచుం
దే రొకభంగి డిగ్గి యిలఁ ద్రెళ్లినయద్దురవస్థఁ జూచినన్
వైరుల కైన డెందములు వ్రయ్యలుగా వగ దాఁకు భూవరా. 101

తే. రోదనధ్వను లెసఁగంగ రుక్మిణియును, సత్యభామయు నప్పు డానవ్యసాచి
కడకు నేతెంచిపుడమిపైఁ బడిరి వనట, వెల్లిమునిఁగి యుల్లంబులు వెగడునొంద

క. [3]తక్కును గలమహిషీజనుం, లక్కుంతీతనయుచుట్టు నవని నొఱగి లో
నెక్కొనినవగలఁ బొగిలిరి, దిక్కెవ్వరు మాకు ననుచు దీనత దోఁపన్ 103

క. వినుము ధనంజయుఁ డప్పుడు, తనుఁ దాఁ దేర్చికొని యెల్లతరుణుల నూరా

---

1 పనువంగ 2 డట్టు లత్యంతవినీతి మై 3 తక్కుఁ గలుగుమహిషీ

ర్చె నతనిఁ దోడ్కొని హరిజనకునికడకుం జనియె దారుకుం డట్టియెడన్. 104

సీ. యాదవుల్ సమసిన యయ్యెడు నడలుచుం [1]దమ కాక యివ్వనితాజనంబు
నందు దైన్యముతోడి యత్యంతశోకసమాకులత్వముఁ దోఁచె నస్మదీయ
మగుచిత్తమున వీరియాతురత్వము గన్న నంతన కొండల మతిశయిల్లెఁ
గాని విశేషంబు గల్లదు కృష్ణునిదశ యెట్టిదో యనుతల్లడంబు

ఆ. నెవ్వ రొక్క దీని నెఱిఁగించువా రను, నెవ్వగయును గదిరెఁ గవ్వడికిని
నధిప దారుకునకు నట్లయ్యు నా నృపు, కడ నెఱుంగువారు గాఁగఁ దారు. 105

అర్జునుఁడు సకలస్వజనక్షయదుఃఖితుం డగువసుదేవునిం గాంచుట

క తలఁకుచుఁ జని యతనిం గనఁ, బలువగలం బొగిలి సెజ్జపై మేనిడి య
శ్రులు గ్రమ్మ నున్న యవ్విభుఁ, డలమట గ్రొత్తయయి మనసునలమికొనంగన్

ఆ. లేచి యడలి సవ్యసాచిఁ గాఁగిటఁ జేర్చి, గద్గదిక నెలుంగు గడలుకొనఁగ
నడరి పెలుచ నేడ్చె నాఱడిఁ బోయిన, ప్రజలఁ బేరు గ్రుచ్చి పనవి పనవి

క మనుజాధిపుఁ డమ్మెయి రోదన మటు సేయంగ నరుఁ డతని నూరార్చెఁ
విను మవ్వసుదేవుం డి, ట్లను నాలుక దొట్రువడఁగ నాతనితోడన్ 108

చ మనుజులమాత్ర గాక సురమాన్యపరాక్రము ముల్లసిల్లఁగా
దనుజులఁ దాఁకి గీటడఁచుదర్పమునం బెను పొంది మాఱు లే
క నెగడి రట్టిబిడ్డల కకారణరోషమునం బరస్పరా
హననము గల్గి చావలసె నందఱ కక్కట దైవ మల్గినన్. 109

క విను నీశిష్యులు సాత్యకి, యును ప్రద్యుమ్నుండు నిమ్మహోగ్రపుసమరం
బునఁ దొలువీనుఁగు లై రని, వినియు బ్రదికినాఁడ నేన వీరుఁడ జగతిన్. 110

క తొలితొలి సాత్యకికృతవ, ర్మలు రేఁపఁగ బుట్టె సంగరము దానను వా
రల దూఱ నేల మునిము, ఖ్యులశాపం బిట్టిచేఁతకుం [2]దగి యుండన్. 111

చ వలసిన నెట్టికార్యమును వావిరి నెట్టుగ నైనఁ జేయఁగా
వలఁతి మృతుం బరిక్షితుని వత్సలతన్ బ్రదికించె శౌరి మొ
క్కలమున యాదవుల్ ఫెనఁగఁ గాఁ గని మాన్పఁ డుపేక్ష సేసె నీ
పొలియు టవశ్యభావ్య మని బుద్ధిఁ దలంచుట గాన నయ్యెడున్. 112

క. ఇది విధివశత్వమున నై, నది యని శోకంబు దొఱఁగు నట్టివివేకం
బొదవదు ఫల్గున యూఱసి, యదువంశం బెల్ల సమసె ననువగ పేర్మిన్ 113

వసుదేవుఁ డర్జునునకు యాదవనాశంబు తెఱఁ గెఱింగించుట

క. అను నెడఁ గ్రీడి యితఁడు కృ, ష్ణునుపేక్షయ చెప్పెఁ గాని శోక మడరియుం
బనవఁడు కృష్ణునిఁ గావున, ననుమానము వలవ [3]దమ్మహాత్మునికికిన్. 114

సీ అని మదిఁ జర్చించె నప్పు డవ్వసుదేవుఁ డతనితో ననియె సమస్తయాద

---

1 దమ్ముగా కవ్వనితాజనంబు 2 దెగి యుండన్ 3 దమ్మహాత్మునిగతికిన్.

వులును మహామునీంద్రులఘోరశాపంబు ఘనశక్తి నుద్భవించినమహోగ్ర
ముసలంబువిలసనమున ముసలాయమానము లైనతుంగల సమదవృత్తి
నన్యోన్యవినిహతి యాచరించి గతాసు లగుటయు నొక్కఁడు నతివపిండుఁ

ఆ. గరులఁ దురగములను నరదంబులను గోని, యరుగుదెంచెఁ గృష్ణుఁ డనిన నాధ
నంజయుండు తనమనంబు దల్లడపడ, నమ్ముకుందుఁ డెచటి కరిగె నధిప. 115

క. అని యడిగిన వసుదేవుఁ డ,తని కి ట్లను నట్లు వచ్చి దామోదరుఁ డే
వనటం బొందుచు నుండఁగ, నను నూరార్చుటకుఁ గాఁగ నరవర నాతోన్.

సీ. విధివశంబునఁ జేసి వృష్ణిభోజాంధకనాశంబు వాటిల్లె నరున కేను
జెప్పిపుచ్చినవాఁడ నిప్పుడ యక్కిరవాగ్రణి యిప్పురి కరుగుదెంచు
నీయెడ భక్తుండు నినుఁ గొల్చి యుండెడుఁ బనిచినపని యొనర్పంగ వలఁతి
యమ్మహాభుజుఁడు కార్యజ్ఞుండు శౌర్యసమగ్రుండు విక్రమమహితుఁ డతఁడు

ఆ. నాఁగ నే ననంగ నరనాథ భేద మిం,చుకయు లేదు విడువు శోక మతనిఁ
జేతఁ బట్టి నీవు మాతంగతురగాది,కముల బంధుజనులఁ గాచికొనుము. 117

క. అతఁడు వనితలను బాలుర, నతిప్రయత్నమున నరసి యాపదఁ బాపున్
ధృతిసారమహిత యంబుధి, కతిపయదినములను ముంపఁ గల దిప్పురమున్ 118

సీ. యాదవుల్ తమలోన నాహవం బొనరింప కట మున్న బలదేవుఁ డడవి కరిగి
యత్యంతనియతి మైనధికతపోవర్తనంబునఁ దగిలి యున్నాఁడు నాకు
నదియ యెప్పుడు తెరువై యుండుఁ గర్తవ్య మిట్టిది వేయును నేల యింక
నొండువిచారంబు లుడిగి దయాలోల యనుమతిసేయు మప్పనికి నన్ను

తే. నాధనంజయుచెప్పినయట్ల సకల
కార్యజాతంబు నడపి నెగడు మతండ
సమరమృతయాదవుల కెల్ల సముచితప్ర
కారమునఁ జేయు నగ్నిసంస్కార మనియె 119

క ఆతఁడు కాలాంతరమున, బాఁతిగ భవదీయభవ్యపరలోకవిధుల్
చేతోగతి భక్తిపరి,స్ఫీతములుగఁ జేయు ననియుఁ జెప్పెఁ గుమారా. 120

క. చెప్పిన నేను నొడంబడి, యప్పురుషోత్తముని నెమ్మి ననిచితి నిట నీ
చెప్పినయట్టులు సేయుట, యొప్పై యెనను గలదు నీకు నొక్కఁడు సెప్పన్. 121

ఉ. వీనుఁగు పెంటగాఁ బడినబిడ్డల నెల్లఁ దలంచు టెప్పుడున్
మానఁగ రామి తెల్ల మిది మానసముం గలఁగింప నన్నముం
బానము నెమ్మెయిన్ రుచికిఁ బట్టగు నట్లును గాక యిద్దెసం
దాను [1]సహించి యేమిగతిఁ దావుకొనున్ మెయిఁ బ్రాణ మర్జునా. 122

క ఈవనితలఁ బ్రజలను దం,తావళముఖవస్తువులను దగుచందమునన్

---

1 వహించి యేమిగతిఁ దావికొనున్.

నీ వరసికొనుము బాహు, శ్రీవిశ్రుత కృష్ణపనుపు సెల్లింపవనా. 123

సీ. అన విని ఫల్గునుం డావృష్ణిపతిహృదయము దేహనిరపేక్ష మగు టెఱింగి
డెందంబు నెవ్వగఁ బొంద నిమ్మేదినీరమణుతోఁ గృష్ణవిరహిత మైన
యిద్దేశమున వసియింపంగ నాకుఁ జిత్తము గొల్పునే ధర్మతనయభీము
లును నేను మాద్రినందనులును బాంచాలియును నేకచిత్తుల మనఘ వినుము

తే. ధర్మతనయుఁ డిక్కార్యంబు దలఁచి మున్న
నిశ్చయించి బాలకులను నెలఁతపిండుఁ
దగుధనమును నింద్రప్రస్థనగరమునకుఁ
జేర్పవలయుట మా కెల్లఁ జెప్పినాఁడు. 124

ఉ. కావున నప్పురంబున సుఖస్థితి నుండెడునట్లు గాఁగఁ బృ
థ్వీవర సంప్రయత్నమున వీరల నందఱ నంద పెట్టెదన్
నీవు పురస్సరుండ వయి నెమ్మిఁ జనం గొనిపోయెదన్ భవ
ద్భావమునుమ్మలంబుఁ [1]బెడఁ బాపుము తప్పునె దైవకృత్యముల్. 125

క. అని పలికి దారుకునిఁ గనుఁ,గొని యాతనిచిత్తవృత్తి గుందుట బుద్ధిం
గని యిట్లనుఁ గృష్ణునిపో,యినవంక నెఱింగి పోద మేనును నీవున్ 126

ఉ. ఇచ్చటికార్యముల్ నడపుఁ డిట్లని నెమ్మి నమాత్యకోటికిం
బొచ్చెము లేక చెప్పి మఱి వోవుట యుక్తము నిచ్చి వారలం
దెచ్చుట కీవ పొమ్మనిన దిగ్గన నాతఁడు వోయి యందఱం
దెచ్చె సుధర్మ యన్సభకు దేవపతిప్రియసూనుఁ డుండఁగన్. 127

సీ. అమ్మండపమ్మున కరిగినయమ్మంత్రివర్యు లక్కూరవవంశవర్యు
వినయ మారఁగఁ బరివేష్టించి రమ్మహాత్ముండుఁ [2]గరమును నార్ద్రుఁ డగుచు
గారవంబున వారిఁ గలయఁ గనుంగొని యంతరంగంబు శోకాగ్ని నెరియ
వారలతో నిష్ఠ పౌరజనంబుల నెల్లను బిలిపింపుఁ డేను మీకు

తే. వారికిని నెఱిఁగింపంగ వలయునట్టి, పనులు గల వని చెప్పిన విని రయమున
వారు బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రు, లాదిగాఁ బ్రజ రావించి రధిపముఖ్య.

తే అరుగుదెంచి యాప్రజ లుచితాసనమున
నున్నయయ్యింద్రనందనుఁ గన్న నతఁడు
గరము నెమ్మి నయ్యందఱఁ గలయఁ జూచి
యిట్లనియె మోమునను దైన్య మెనకమెసఁగ 129

క వననిధి నేఁటికి నేడవు, దినమున నిప్పురము ముంచు దివిజులు గగనం
బుననుండి చెప్పఁగా నే, వినినది యిది వెడలవలయు వేగమ మనకున్ 130

క. వినుఁ డింద్రప్రస్థపురం,బునకు నధీశుఁడుగ వజ్రుఁ బోఁడిమితో నే
నునిచెద మీ రెల్ల నతఁడు, మనుపంగాఁ దొంటియట్ల మనుఁ డచ్చోటన్. 131

---

1 సెడవాపుము 2 బరమాదరార్ద్రుఁ డగుచు.

నీ వరసిగోనుము బావా, శ్రీవిశ్రుత కృష్ణపనుపు సెల్లింపవనా. 123

సీ. అన విని ఫల్గునుం డావృష్ణిపతిహృదయము దేహనిరపేక్ష మగు టెఱింగి
డెందంబు నెవ్వగఁ బొంద నిమ్మేదినీరమణుతోఁ గృష్ణవిరహిత మైన
యుద్దేశమున వసియింపంగ నాకుఁ జిత్తము గొల్చునే ధర్మతనయభీము
లును నేను మాద్రినందనులును బాంచాలియును నేకచిత్తుల మనఘ వినుము

తే. ధర్మతనయుఁ డిక్కార్యంబు దలఁచి మున్న
నిశ్చయించి బాలకులను నెలఁతపిండుఁ
దగుధనమును నింద్రప్రస్థనగరమునకుఁ
జేర్పవలయుట మా కెల్లఁ జెప్పినాఁడు. 124

ఉ. కావున నప్పురంబున సుఖస్థితి నుండెడునట్లు గాఁగఁ బృ
ధ్వీవర సంప్రయత్నమున వీరల నందఱ నంద పెట్టెదన్
నీవు పురస్సరుండ వయి నెమ్మిఁ జనం గొనిపోయెదన్ భవ
ద్భావమునుమ్మలంబుఁ [1]బెడఁ బాపుము తప్పునె దైవకృత్యముల్. 125

క. అని పలికి దారుకునిఁ గనుఁ,గొని యాతనిచిత్తవృత్తి గుందుట బుద్ధిం
గని యిట్లనుఁ గృష్ణునిపో,యినవంక నెఱింగి పోద మేనును నీవున్ 126

ఉ. ఇచ్చటికార్యముల్ నడపుఁ డిట్లని నెమ్మి నమాత్యకోటికిం
బొచ్చెము లేక చెప్పి మఱి వోవుట యుక్తము నిచ్చి వారలం
దెచ్చుట కీవ పొమ్మనిన దిగ్గన నాతఁడు వోయి యందఱం
దెచ్చె సుధర్మ యన్సభకు దేవపతిప్రియసూనుఁ డుండఁగన్. 127

సీ. అమ్మండపమ్మున కరిగినయమ్మంత్రివర్యు లక్రూరవంశవర్యు
వినయ మారఁగఁ బరివేష్టించి రమ్మహాత్ముండుఁ [2]గరమును నార్ద్రుఁ డగుచు
గారవంబున వారిఁ గలయఁ గనుంగొని యంతరంగంబు శోకాగ్ని నెరియ
వారలతో నిష్ఠ పౌరజనంబుల నెల్లను బిలిపింపుఁ డేను మీకు

తే వారికిని నెఱిఁగింపంగ వలయునట్టి, పనులు గల వని చెప్పిన విని రయమున
వారు బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రు, లాదిగాఁ బ్రజ రావించి రథిపముఖ్య.

తే అరుగుదెంచి యాప్రజ లుచితాసనమున
నున్నయయ్యైంద్రనందనుఁ గన్న నతఁడు
గరము నెమ్మి నయ్యందఱఁ గలయఁ జూచి
యిట్లనియె మోమునను దైన్య మెసకమెసఁగ 129

క. వననిధి నేఁటికి నేడవు, దినమున నిప్పురము ముంచు దివిజులు గగనం
బుననుండి చెప్పఁగా నే, వినినది యిది వెడలవలయు వేగమ మనకున్ 130

క. వినుఁ డింద్రప్రస్థపురం,బునకు నధీశుఁడుగ వజ్రుఁ బోఁడిమితో నే
నునిచెద మీ రెల్ల నతఁడు, మనుపంగాఁ దొంటియట్ల మనుఁ డచ్చోటన్. 131

---

1 నెఱవాపుము 2 బరమాదరార్ద్రుఁ డగుచు.

క సరకులు భారవహులకును, భరియింపఁగఁ గొలఁది యయినభంగిని మోపుల్
వెరవుపడఁగఁ గట్టుఁడు సె,చ్చెర శకటము లాయితంబు సేయుఁడు మీరల్.
ఆ వాహనములు వాని [1]వానిముట్టులు నొక్క వంకఁగా నొనర్చి వలసినపుడ
కట్టి వెడలి పోవునట్టితెఱంగున, కనువు గాఁగఁ జేసికొనుఁడు వేగ. 133
క. ఈదేశముప్రజ ధర్మజు, నాదరసంభావనముల నాజ్ఞానిరతిఁ
యాదవవీరులకలనాఁ, డేది తెఱం గట్టినునికి యెనకం బారున్ 134
క. అని చెప్పి పురజనులఁ బోఁ, బనిచి సచివకోటితో నిభము లాదిగ వా
హనముల సవరణ బెరయం, గొని రాఁ దగినపరిచారకుల మునుముట్టన్. 135
క నియమింపుఁడు నగరిసరకు, లయినవి యిట్టిట్టిభంగి నక్షీణము లై
యొయిదం గలవారలఁ గని, పయనము తెఱఁగు సమకట్టుపని మఱవకుండీ. 136
క. సుందరులకు బాలురకును, నందలములు వేసడములు నాయితములుగాఁ
గందక కుందక చనువిధ, మొందఁగ సమకట్టుఁ [2]డెడలకుండుఁడు తాల్మిన్.
తే. గతము లయిన కార్యంబులు గ్రమ్మఱింప,రాదు గాని మనకు ధర్మరాజుగలఁడు
శేమజనరక్ష కొడయనిఁ జేయవచ్చు, వాసుదేవునిమనుమని వజ్రదేవు. 138
క అని వారి నిండ్లకును బోఁ, బనిచి మదిని వగలు మిగులఁ బార్థుం డారే
యనవద్యచరిత కృష్ణున,దనమున వసియించె సముచితపువృత్తమునన్. 139
చ. తెలతెల వేగునప్డు వసుదేవుఁడు నిర్మలయోగనిష్ఠ మే
నిల నిడి వర్ణనీయగతి కేగినఁ దత్పదనాంతరంబునం
జెలఁగె ననేకరోదనవిశేషము లవ్వసుదేవవల్లభల్
నలువురు నెమ్మిఁ గూడి మరణంబునకై కయి సేసి రత్తఱిన్. 140

వసుదేవుఁడు శరీరంబు విడిచి పరమగతికిఁ బోవుట

సీ. ఆసమయంబున నర్జునుఁ డచటికి నేతెంచి వైభవ మెసక మెసఁగఁ
బ్రాలంబమాలికాపంక్తులఁ గదళికాస్తంభంబులను శాతకుంభకలశ
శిఖరంబులను బెంపుఁ జెలువును విలసిల్ల యానంబు గల్పించి యాదవేంద్రు
శవము సుస్నాతంబుఁ జందనచర్చానమేతంబుఁ జీనాంబరాతిశోభి
తే. తంబు నాభరణస్ఫురితంబు మాల్య,యోజితంబును గాఁ జేసి యాజకప్ర
యుక్తమంత్రతంత్రస్ఫుటయోగ మింపా,నర్ప నేతెంచె సామగానంబు సెలఁగ
క. విను దేవకియును రోహిణి,యును భద్రయు మదిరయును సముచితవిధానం
బున నొనరించినయానము, లనూనపరికర్మరుచిర లయి యెక్కి తగన్ 142
క. చెలులం జుట్టలు దాపట, వలపట నేతేరఁ దెలివి వదనసరోజం
బుల నొప్పం దగియెడుమా,టల వారలవగలు మాన్పుటలు నుతి కెక్కెన్.
క. ఆనృపునివల్లభలు శవ,యానంబుపిఱుంద నిట్లు యరిగిరి విధిన

1 వానిముట్టును నొక్క. 2 డోడకుండుఁడు

న్మానితగతి ముందట వి, ప్రానీకము చనియె నుజ్జ్వలాగ్నులు గొంచున్. 144

తే. ద్వారకావాసు లెల్లను దల్లడంబు,లుల్లములఁ గప్ప మోముల నురుల బాష్ప
ధార లతికరుణమున హాహారవంబు,లెసఁగ నేఁగిరి[1] వెనుకను నిరుదెసలను 145

సీ. ఇమ్మెయిఁ గొని చని యమ్మహీశుఁడు వేడ్క మెలఁగెడుతోఁటలోపల సమగ్ర
చందనాగురుకాష్ఠచయముల మున్న కావించినసాదకు సద్విధియుతముగ
నప్పాడె సేర్పించి యర్జునుఁ డయ్యాదవేంద్రునిపితృమేధ మెల్లజనులు
నభినుతి సేయంగ నచ్చితియం దాశవంబు నారోపింపఁ బనిచి యగ్ని

తే. దీప్త మగునట్లు సేయింప దేవకీప్ర,ముఖులు నలువురు నప్పు డాశిఖిఁ బ్రవేశ
లీల నంగీకరించి రాబాలవృద్ధ, మైనసకలజనంబులు నార్తి నొంద 146

క. ఘృతములు పైఁ జల్లఁగ న,చ్చితిఁ బేర్చినసప్తజిహ్వశిఖలరవము నూ
ర్జితసామగాననాదో,న్నతియును హాహారవంబుఁ గలసి చెలంగెన్ 147

క. తదనంతరంబ వజ్రుఁడు, మొదలగుపురుషులు సతీసమూహముఁ దగుసై
నుదకప్రదానవిధి య,య్యదుముఖ్యున కాచరించి రన్వయముఖ్యా. 148

తే. అప్పు డందఱు బంధులనాదరమునఁ, దనదుసముచితాలాపసంతానకలన
ననునయించి పురంబున కరిగెఁ దాను,వారు వగ మదిఁ గదుర విన్వమ్చుఁ డధిప

తే.ఇత్తెఱంగున నక్కి9యా[2]యత్తుఁడైన,యర్జునుఁడు పితృమేధము నభినుతముగఁ
జలిపి వృష్ణిభోజాంధకసమరధరణి,తలమునకు బుధజనసహితంబు గాఁగ. 150

సీ అపరదినంబున నరిగె నప్పుడు వృద్ధబాలకాంతాజనప్రకరములకు
నని నిర్గతప్రాణులై పడి యున్నభోజులను నంధకుల వృష్ణులను గలయఁ
జూడంగ నుత్కటశోకంబు గదిరిననఱిముఱి మేదిని నొఱగువారు
విప్రలాపంబు నానాప్రకారంబులఁ జేయువారును నిరుచేయి నెత్తి

తే యలత నాక్రందనములు హాహారవము[3]ల
తొ నొనర్చువారును నైన నానరుండు
దర్ధ యడలి దారుకుభాషితములఁ దేఱి
యఖిలజనులకు నుపశమ మావహించె. 151

క. తదనంతరంబ రణమృత, యదుసంఘములకు సముచితానలసంస్కా
రదశాపూతత్వము నా, విదితయశుఁ డొనర్చె విప్రవితతిఘుటకుఁ డై 152

ఆ నిఖిలబంధుజనుల[4]కఖిలమృతులకును, దగఁ దిలోదకప్రదాన మాచ
రించునట్లు గాఁగఁ బంచి యలుప్తక్రి, యత్వ మొదర నడపె నక్కిరీటి 153

క. ఇవ్విధమున విశ్రుతముగఁ, గవ్వడి నియతుఁ డయి బంధుకార్యము లెల్లన్
నెవ్వగలు దనమనంబున, నివ్వటిలఁగ నాచరించె నృపసంసేవ్యా. 154

---

1 వెనుక నిర్దెసల నధిప 2 వ్రుత్తుఁడైన 3 లొ,నర్చువారును నైన ధనంజయుండు. 4 కఖిలమిత్రులకును

అర్జునుఁడు రామకృష్ణుల వెదకుచు వనంబునకుఁ బోవుట

సీ. పదపడి యాదవభామినీబాలకవృద్ధజనంబు నాశుద్ధబుద్ధి
గలయంగఁ గనుఁగొని పలుకుల మార్దవ మారఁ బురంబున కరుగఁ జెప్పి
రామకృష్ణులు తపోరతులై ప్రవర్తించువనభూమి యారసికొని తదీయ
సంపర్శనమునకుఁ జనియెద నని వారి నామంత్రితులఁ జేసి యేమి యనుచు
ఆ. టకును శోక మార్పుటకును దారుకుఁ డాది, యయినతగినవారి న్వర్థవచన
రచన మెఱయఁ బనిచియుచితాప్తకతిపయ,జనులు దోడ రాఁగఁ జనియె నధిప.

క. చని చని మనమున ని ట్లను, ననుఁ బిలువఁగఁ బనిచి జనకునకుఁ గావలిగా
నునిచినవాఁ డయి నెమ్మదిఁ, జనినహరికిఁ జావు సెప్పఁ జనియెద నకటా 156

సీ. ఆరాజు సచ్చుట నారాయణున కేల [1]సెప్పఁ దపోనిష్ఠఁ జెంది యున్న
యమ్మహాత్మునిహృదయమునకు మెరమెర పుట్టింప నేటికిఁ బోయి కాంచి
పరిచర్యలు యాచరించెదఁ గాక సవినయభక్తికముగ ననుచు మఱియు
వివిధచింతాదూపవిధులు చిత్తమ్మునఁ బాఱ గాంధారిశాపంబు తెఱఁగుఁ
తే. దలఁచి యయ్యవ్వ యతఁ [2]డెగ్గతంపుఁజోట
నరయ దిక్కెవ్వరును లేనియట్టితెగుట
నొందఁ గలవాఁడుగాఁ బల్కె నొద్ద నుండి
వింటి నకట నిప్పను జెదలంటు నొక్కొ. 157

క. అనుచుఁ బెనుఁగలఁక నొందిన, మనంబుతో వలయుదిక్కు మఱి నరయక వే
చను చుండె నొండుదెస కే,మనఁ గలదు విధాతచేఁత కడ్డము గలదే 158

క. విను మనుచరు లాతనిమో,మునఁ దోఁచువిషాదభావముం గని వెఱఁ గొం
దినకతన నట్లుగా ది, ట్లని చనియెడువంక సాల రై రెఱిఁగింపన్. 159

ఆ. అట్లు దిక్కుదప్పి యడవిలోపలఁ గొన్ని,దినము లిట్టు నట్టుఁ దిరుగ నొక్క
బోయ నూచి యెందుఁ బోయెద రనవుడు, హరి తపంబుసేయునచటి కనిరి

క. అన విని యొకనాఁ డొక్కెడఁ, గనుఁగొంటిం గృష్ణుఁ జూపఁ గా వచ్చెద నా
వనభూమి నాతఁ డింతకుఁ, జనునో నిలుచునొ యెఱుంగఁ జనుదెం డనుచున్.

తే. అక్కిరాతుండు సన వాని ననుగమించి
వెన్నరుచిరదేహము పడి యున్నచోటు
సేరి తెలియంగఁ జూచి మూర్ఛిల్లి పుడమిఁ
బడియెఁ గవ్వడి యనుచరు లడలు నొంద 162

అర్జునుఁడు రామకృష్ణులకళేబరంబులు చూచి పలవరించుట.

క మఱి కొంతసేపునకుఁ దె,ప్పిఱి లేచి ముకుందుమేను పెద్దయునుం బ్రొ
ద్దిఱియం గౌఁగిటఁ జేర్చెం, బఱివోయినతాల్మి నూష్మబాష్పము లురులన్.

1 సెప్పెదఁ బో నిష్ఠ 2 డగ్గతంపుఁజోట,

క. అనుచరులలోని భూసురు, లనునయవచనములఁ దేర్ప నతఁ డంకిలి దే
ఱిననుతితో నశ్రులు మఱి,యును గ్రమ్మం గరతలమున నొత్తుచుఁ జూచున్.

ఉ. ఏమిట నిట్టు లయ్యెనొకొ యిమ్మహితాత్మకుఁ డంచు నున్నిష
ద్ధామము లైనయంగములఁ దాఁ గలయం బరికించి యోగిహృ
ద్యామలపాదపద్మగత [1]మైనవిశేషము సూచి రుద్ర తే
జోమయుఁ డైనసంయమివచోగతి గాంచి సువిస్మితాత్ముఁ డై. 165

క. అవికృతమును రుచిరము నై, యవయవములు నిదురవోయి నప్పటిక్రియనుం
డ వఱలుకృష్ణుని దేహం, బవిరతచక్షురభిముఖత నాలోకించెన్. 166

ఉ. అమ్మెయి నూరకుండ ననుయాయిజనమ్ములు పెక్కులాడ్చి చి
త్తమ్ముకలంక దేర్చి యుచితక్రియకుం మొగకొల్పి బంధుసం
ఘమ్ముల నిందుఁ దెత్తమొ వికారవిదూర యుపేంద్రుభవ్యదే
హ మ్మట గొంచుఁ బోదమొ సమర్హవిధిం బొకఁ దేర్పరింపుమా. 167

చ. అని యడుగంగ దైవగతి నంబుధి పట్టణ మాక్రమించు టె
ద్దనమున నొక్కొ యన్వగ మదిం జొనిపెం గురునాథ యప్పు డ
వ్వినుతగుణాభిరాముఁ డడవిం దమత్రిమ్మటఁ జన్నప్రొద్దు ల
య్యనుచరకోటితోడఁ దెలియం దలపోయఁగ లెక్క దోఁచినన్. 168

క. మఱునాఁడ యగుట లెస్సఁగ, నెఱిఁగె నినుం డపుడు వేఁడి యెసలినదీప్తుల్
మఱిఁగలిగొనఁ బశ్చిమగిరి, చఱికి ననతిదూరమున విశదుఁ డై తోఁచెన్. 169

సీ. దాని కజ్జనములఁ దాను నుత్తల మంది చర్చించి కార్యంబు [2]చాయఁ గాంచి
మనము కృష్ణునిఁ గని చనుదెంచినార మై పురమున నివార్త పుట్టకుండ
నడఁచి యచ్చటిమాట లవికొన్ని [3]ఘటియించి చెప్పి యీరేయి సెచ్చెరప్రయాణ
మునకుఁ గృత్యము లగుపను లెల్ల నమకట్టి వేగంగ గ్రక్కున వెడలవలయుఁ

ఆ. గాని వెడల కున్న భానూదయంబున, వనధి పురము ముంచికొనిన గణన
సేయరానియట్టిసేగియుఁ బ్రయ్యుఁ బాపంబు వగయు నెల్ల భంగిఁ గలుగు.

—అర్జునుఁడు రామకృష్ణులకు నగ్నిసంస్కారంబు సేయుట.—

ఉ. కావున వేగ మగ్నియును గాష్ఠములుం సమకూర్చి సద్విధి
శ్రీ విలసిల్లఁ గృష్ణునిశరీరము సంస్కృతిఁ గూర్చి క్రమ్మఱం
బోవుట బుద్ధి యంచు మఱి భూసురకోటియుఁ దాను గాఢసం
భావనతోడఁ జేసె దృఢభక్తికుఁ డై పితృమేధభద్రమున్ 171

చ. హలధరునిం దలంచి మును లాడినమాట తెఱంగు దప్ప దం
చలయక తత్ప్రదేశమున నారసి కాంచి తదీయదేహముం
వలయుతెఱంగునం బరమవహ్నికి నాహుతి సేసె నయ్యనా
కులహృదయుండు భూమిసురకోటియుఁ దానును సత్వరంబుగన్ 172

1 మైనవిభేదము చూచి 2 సన్న గాంచి 3 గణియించి.

సీ. అబ్భంగిఁ గృతకృత్యుఁ డై నయపార్థుండు యాదవపురమున కరుగుచున్న
యెడ ననుచరులతో నిట్టికార్యంబును నడపక తక్కిన నాథుచన్న
గతికిఁ బోవుటకునై కడఁగెడు రుక్మిణీప్రభృతుల మనకు నిల్పంగ వశమె
రేయెల్ల నిప్పని సేయువిధముల కవ్వయ మగు నంతకు వచ్చు నబ్ధి
ఆ. మేలు సేయఁ బోయి యీలోక మంతయుఁ, దిట్టు నట్టికీడు దెచ్చికొనఁగ
వచ్చునే స్వదేశవర్తుల మై చూచి, కొండ మెల్లపనియు రండు వేగ. 173

తే. అనుచు నరిగి తాఁ దలఁచిన యట్ల యెల్ల
తెఱఁగుపనులు నారాత్రిలోఁ దీర్చి ప్రొద్దు
పొడుపునకు మున్న వెడలించెఁ బురము సకల
జనములను జీవధనముల నరకు నతఁడు. 174

సీ. అప్పుడు కృష్ణునియంతఃపురాంగనాజనము షోడశసహస్రమ్ము నతని
మహిషీజనుల రాముమహిళల నుచితవాహనముల నిడికొని యర్హపురుషు
లే తేరఁ దేరుల నేనుంగులను గుఱ్ఱములను దత్పరిచారకులు ప్రయత్న
మున నవరణతోడఁ గొని రా నగరి నరకులుఁ దదీయాధికారులు బహుప్ర
ఆ. కారశకటములను గావళ్ల నెత్తించి, యరసికొని కడంక నరుగుదేర
విగతనాథ లైన మగువల గారాము, సెడక యుండునట్లు నడపికొనుచు. 175

క. విను వజ్రముఖ్యయాదవ, జనము నుచితవృత్తి నడపి సర్వంబున క
య్యనఘుండు దాన దిక్కయి, చనియె నరదమునను మది విషాదము గదురన్.

క. ఇమ్మెయి నరుండు సకలజ, నమ్ము వెడల నిూఁడు పూర్వనగ మెక్కను వే
గమ్మున ముంచుకొనియె నగ, రమ్ము పయోరాశి భరతరాజవరేణ్యా 177

ద్వారకానగరంబు సముద్రమున మునింగి పోవుట

క. వననిధి పురంబు ముంపఁగ, మనుజేశ్వర యెల్లజనులు మరలఁబడి కనుం
గొని రద్భుతరసపూరం, [1]బున పెన్నిట్టఁ దమచిత్తములు మునుఁగంగన్ 178

తే. అపుడు దెంపుపజలనిధి యనఁగఁ జాలి
యద్భుతోద్భూతవాక్యచయంబు పేర్చి
ప్రోయునాజనసంఘంబు మురవిరోధి
మఱఁది నడపించె దర్శితమార్గుఁ డగుచు. 179

క. నడపించి పంచవటమున, విడియించెను వీడుచోరవీరులు గని యె
క్కుడుధనములు గల వీన్రు, క్కడి ప్రజలో లేరు దీనిఁ గావఁగ యోధుల్.

క. కవ్వడి యెక్కడ కంటిరె, జివ్వనఁ జేయుద మితండు సేడ్పడఁగా నిం
దెవ్వరుఁ గడంగ లేరిది, ద్రవ్వపడినధనము లెఱిఁగితిమి లోఁ దెల్లన్ 181

క. అని వారొండొరువులతో, మనముల నుత్సాహ మెసఁగ మానితధనముల్
గొనునగ్గలికం బలుకుచు, ననేకబలకోటు లగుట నలు కేది వడిన్. 182

---

1 బునఁ బెన్నటఁ

క. బాలురు వృద్ధులుఁ జుండీ, యాలమునకుఁ గడఁగ నొక్కఁ డయినను లేఁ డీ
స్త్రీలం బొదువుద నునుచును, నేల యవిసి మూఁగినట్లు నిర్భరభంగిన్ 183

క. ఏ పెనఁగ రేఁగి యట్లు,పాపాత్మక మగుకిరాతబలము సమగ్రా
టోపమునఁ గవిసి వివిధధ,నాపహరణ మాచరింప నారంభించెన్ 184

—బోయ లర్జును నోర్చి యాదవాంగనలసొమ్ముల నపహరించుట—

సీ. కనుఁగొని జంభారితనయుఁ డోరోరి యీ
ప్రజ కేన చుండు సంరక్షకుండఁ
దొలఁగి పొం డడియాన నొద్దకుఁ జొచ్చినఁ
దల లేటి యుర్వికి బలి యొనర్తు
నని యదల్చినను వా రటివాయి గొనక య
వ్వలుకు లన్నియును రజ్జులుగఁ గొనుచుఁ
జామల నచట నచ్చట నొల్చికొనఁగ నా
లోకించి యవ్వీరలోకవరుఁడు

తే. గాండివం బెక్కు వెట్టి ప్రచండబాణ
నికర మక్కిరాతులమీఁద నిగుడఁ జేయ
నలఘుచర్మసంవృతగాత్రు లగుచుఁ దుచ్ఛ
బాణపాషాణ[1]లగుడముల్ పరఁగఁ జేసి. 185

క. ఆబోయలు నిర్భయమతు,లై బీభత్సుపయిఁ గవియ నతఁడు మహాస్త్ర
ప్రాబల్యంబును మెఱయుటఁ, దా బుద్ధిఁ దలంచి మంత్రతతి దోఁపమికిన్ 186

క. ఇది దైవవిరోధం బని, మదిఁ దా నూహించి ప్రకృతిమార్గణములు పె
ట్టిదముగ నేయఁగ నవియుం, దుదిముట్టఁగ రిత్త లయ్యె దొనలు నరేంద్రా.

సీ అప్పుడు కాలపర్యయమున కాశ్చర్యమును విషాదముఁ దనమనములోనఁ
బిరిగొన బాహువిస్ఫురణకోదండదండమున నాబోయల సమదవృత్తి
నెట్టకేలకు నొకయెడ మాన్చి రుక్మిణి యాదిగాఁ గలకృష్ణునగ్రమహిషు
లెనమండ్ర బలదేవువనితల మఱియును గతిపయయాదవాంగనలఁ గాచెఁ

తే. దక్కఁగలయింతిగముల నాదస్యు లడరి, పట్టికొని యేచి వీ డెల్ల బన్నపడఁగ
దొద్దగొని రథకుంజరతురగతతులు, దమకు వలవకునికిఁ దిగఁ ద్రావి చనిరి. 188

క. ఇమ్మాడ్కిం బఱివోయిన, యమ్మొత్తము నడపికొనుచు నతిదైన్యము చి
త్తమ్మునఁ బంగఁ గురుక్షే,త్రమ్మునకుం జనియె నరుఁడు ధరణీనాథా 189

క. చని యచట నచటఁ దన్నుం, గనునాప్తజనంబుతోడఁ గాలవశత్వం
బునఁ బొందినయవ్దశఁ దగ, వొనర నతఁడు సెప్పెఁ బొచ్చె[2]మురివినమదితోన్.

సీ కోపించి గాంధారి శాప మిచ్చినయది యాదవసంక్షయ మగుట యెట్లుఁ
దప్పదు మనము దద్బాలవృద్ధస్త్రీజనంబుల నెల్ల నర్థంబు లైన

1 నికరముల్ 2 మురిలినమదితోన్

రావుల [1]సత్ప్రతిష్ఠావిశేషంబులఁ గాఁ జేయవలయు నక్కాలమునకు
[2]నోదవి యత్తెఱంగున కుత్సహించుట కృత్య మర్జున నీ కని యాడుచుండుఁ
ఆ. బలుమఱును దలంచి పాండవాగ్రజుఁ డది, కారణముగ నతనికరుణ పెంపు
నొప్పు నెఱుఁగుఁ గాన యప్పార్థుఁ డయ్యదు,నికరశేషజనుల నెమ్మి నిలిపె
సీ. నిలిపిన తెఱఁ గెల్ల నృపవర చెప్పెద విను కృతవర్మనందనునిఁ జూచి
నీతల్లియును నీవు నీతోడఁబుట్టినవారును మృత్తికావతపురమున
నిలుఁ డని బహుసంపదలఁ బొల్చునప్పట్టణంబుఁ దదీయదేశంబు నిచ్చి
యభిషిక్తుఁ జేసిన నాతండు నిజపరిజనములుఁ దాను హర్షం బెలర్ప
తే. నందుఁ బోయె సరస్వతి యనఁగఁ బరఁగు
ఘననగరమున సాత్యకితనయు నట్ల
నెయ్యమును గారవంబును నెఱయ నిలిపి
యనుప ముదమున నందుల కతఁడు సనియె 192
సీ. తక్కటివారి నింద్రప్రస్థనగరంబునకుఁ గొని చని వజ్రు నాథుఁ గాఁగ
నందుఁ బట్టము గట్టి హస్తితురంగరథంబుల విభజించి తగినభంగి
నమ్మువ్వురకును సమర్పితంబులు సేసి యయ్యయిబంధుల నందు నందు
నందును నిలుచున ట్లొందఁగ నియమించి యక్రూరుభార్యల నాత్మజులను
తే. వజ్రునకు నప్పగించె నవ్వాసుదేవు, పౌత్త్రుఁ డతివినయంబునఁ బట్టువఱుప
వారు నిలువక పోయిరి వలచు నెడకు, దాని విని యూరకుండె భీమానుజుండు.

అర్జునుఁడు రామకృష్ణులనిర్యాణంబును యాదవస్త్రీల కెఱిఁగించుట

క. యాదవకుటుంబముల న,త్యాదరమున నట్లు నిలిపి హలధరుఁడును దా
మోదరుఁడుఁ దెగుట వారల, గాదిలిపొలఁతులకుఁ జెప్పఁగాఁ దలఁచె మదిన్
చ. తలఁచి యతండు మందగతిఁ దానును నర్థజనోత్కరంబు వా
రలకడ కేఁగి శోకవిధురం బగుచిత్తముతోడఁ దారు గా
నల కటు వోయి పంకరుహనాభుని రాముని రోసి పల్దినం
బులు భ్రమ సంచరించుటయు బోయ దముం గని యార్ద్రచిత్తుఁడై. 195
క. కందువచోటికిఁ గొనిపో,వం దా రరుగుటయుఁ జెప్పి వనట గదిరినఁ
డెందము గలంగఁ గన్నీ, రందంద మొగంబుమీఁద నగ్గల మురులన్. 196
సీ. తలవాంచి యేమియుఁ బలుకక యప్పార్థుఁ డున్న నయ్యువిదలు వెన్నుఁ డూర్ధ్వ
గతి కేఁగు టెఱిఁగి శోకము మూర్తు లొందిన తెఱగునఁ బొగిలియు ధీరభావ
మాత్మల నెలకొన్న నన్న నీ విం తేలయ శలెదు కాలపర్యయము నుడువ
వశమె యెవ్వరికిని వార్తలకొఱఁతఁ జెప్పుము మాకు ననుడు నప్పుణ్యచరితుఁ
ఆ. డడవిలోన నేము దడసినదినము ల,న్నియు గణించి యంబునిధి పురంబు
రేపకడయ ముంచు నేపాట నిమ్మెయి, వచ్చునెడరు దలుఁగు వార మొక్క

1 సంప్రతిష్ఠావిశేషంబులఁ 2 నొదవినతెఱఁగున నుత్స

చ. అనుతలఁ బాత్రనొందుటయు నప్పటి కద్దిన మీకు నెల్లఁ జె
ప్పిన నుచితంపుభంగులకుఁ బెద్దయుఁ బ్రొద్దు సనంగ నప్పురం
బునఁ గలవిప్రముఖ్యజనముల్ పయనంబున కర్హమైనవ
ర్తన మొనరింప లేమి జలరాశి మునుంగుదు రట్లు గావునన్. 198

చ. హరికిని రాను దేవునకు నర్హవిధానము లాచరించి యె
వ్వరికిని జెప్పి కెల్లపరివారముఁ బౌరులు సామజాదులుఁ
సరకులు [1]నాయితంబు లగుసంఘటనం బొనరించి నాఁటికిం
గర మవధానయుక్తి సమకట్టితి నెవ్వగతోఁ బ్రయాణమున్. 199

తే. వినుఁడు యాదవభామినీ వృద్ధబాల, జనుల నందఱ నుచితవర్తనముతోడఁ
బ్రొద్దువోడువకముందర పురజనప్ర,యుతముగాఁ బురి వెలువరించితిఁ గడంగి.

ఆ దానఁజేసి మీరు నేనును [2]బ్రయ్యు బాష్పంబు లేక వెడలఁబడితి మిదియు
తల్లు లార కరముత ప్పయి తోఁచుట, నుల్ల మలంత పేర్మి నురియుచుండు 201

క. వినుఁ డీతప్పన దోషము, దనుకక యుండంగ నన్ను దయతోఁ జూడుం
డనుచు నిలఁ జాఁగి మ్రొక్కినఁ, గని యందఱు నెత్తి యతని గారవమొనఁగన్.

క. ఊరార్చి యింక నుచితాచారంబులు నడపుటయ యిచటఁ గృత్యము దు
ర్వారం బగువిధిచేతకు, నేరికి నడ్డపడ వశమె యేల యలఁదురన్. 203

—రుక్మిణీదేవి మొదలగు కృష్ణభార్య లగ్నిప్రవేశము సేయుట—

సీ. అని పల్కి రప్పెండు నందు రుక్మిణియు జాంబవతియు లోనగుపద్మముఖులు
గొందఱు గోరిరి కురునాథ యనుమరణమునకు బంధుజనంబు లెల్ల
శోకార్తులై రోదనాకులత్వము నొంది రనుమృతికలనకు నమరి యున్న
యాబలదేవముశాంతకమహిషుల కతివిభవం బైనయానకల్ప

తే. నంబు నాకల్పరచనంబు నడపి నరుఁడు, చందనాగురుమయచితాసంవిధాన
మాచరించి యర్హప్రకారాగ్నివిధియొ,నర్చి మహనీయవిప్రజనంబుఁ బనిచి.

క వినుఁ సత్యభామ లోనగు, వనితాజను లధికనియతి వనములకుఁ దపం
బొనరింపఁ బూని కొందఱు, చని రవ్విధమున నలుప్తసత్కర్మం బై 205

తే అఖిలబంధుజనంబుల నాప్తజనుల, నర్హవాక్యప్రయుక్తి నూరార్చి యుచిత
మార నామంత్రితులఁ జేసి యశ్రులురులఁ, బోయె నాక్రీడిసాత్యవతేయుఁ గుఱిచి

—అర్జునుఁడు వేదవ్యాసునొద్దకుఁ బోయి యాదవక్షయంబు చెప్పుట—

సీ పోయి మరున్నది పొంతయాశ్రమమున నర్హాసనమున నేకాంతనిరతి
నాసీనుఁ డై యున్న యమ్మహాత్మునిఁ గని యత్యంతభక్తి సాష్టాంగవినతి
యాచరించినఁ జూచి యమ్మహనీయవిద్యానిధి నేరంగ నతనిఁ బిలిచి
తనసమీపంబున నునిచి తద్వదనమ్ముఁ గనుఁగొని నిన్నిఱుఁగంగ రాదు

తే. వెలమొగం బైనదిది యేను విజయ యెట్టి, కేలకెఱిఁగితి నిది యేమి గినుకవొడమి

---

1 నాయితంబులుగ 2 బ్రుయ్యఁ బాష్పంబు,

వధమునకు నయోగ్యుం డగువానిఁ జంపి, తే పరాజితుఁడై తెనీ తెఱఁగు సెప్పుమ.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నమ్మహితాత్మునితోడఁ బద్మలో
చనుఁడు నవాంబుదప్రతిమచారుతనూలసితుండు దేవకీ
తనయుఁడు రామదేవుఁడును దానును మేను దొఱంగి పోయె నే
మనఁ గల దెల్లయాదవులు నాఱడిఁ బోయిరి సంయమీశ్వరా. 208

క. మహితాయుధసంప్రహతులు, సహించుపృథదేహధృతులసడిసన్నమహో
త్సహాచులు యాదవవీరులు, నిహతు లయిరి దుంగలను మనీషిప్రవరా 209

తే. అట్లు రామకృష్ణులుసర్వయాదవులును, దెగినఁజిత్తంబు పొగులంగమగుపపిండు
బాలవృద్ధులఁ గొనిరాఁగఁ బథమునందు, నన్ను బోయలు దాఁకిన నగుచునేను.

చ. ఘనతరబాహుశక్తియును గాండివశక్తియు నస్త్రశక్తియు
న్మనమున నచ్చి యప్డు మునినాథ కడంగితి నెట్టకేల క
ద్ధనువు గుణంబుఁ గూర్చితి నుదగ్రత బాహుల లేక యుండె న
స్త్రనికరమంత్రతంత్రములు సంస్మృతిఁ బొందవ యేమి సెప్పుదున్. 211

క బోయలసంహృతికిఁ బ్రకృతి, సాయకసంపాతనములు సాలవె యని యే
నేయఁ దొడఁగ దొనలు సెనటు,లై యుండె నొకండుఁ జేయునది లేదయ్యెన్.

క నెవ్వగయు నచ్చెరువు నుది, నివ్వటిలఁగ నప్పు డేను నివ్వెఱ పడితిఁ
[1]జివ్వన ముసరి కిరాతులు, క్రొవ్వెసకం బెసఁగఁ జూఱగొని రజ్జనులన్ 213

ఆ. చాపదండనిహతి నోపినభంగిఁ గి,రాతకోటి నాఁగి రామకృష్ణ
వల్లభాదు లైనవనితలఁ గొందఱ, వృద్ధబాలకులను వెరవుతోడ. 214

క. కాచికొని వచ్చి తగ నా, నేచినయ ట్లచట నచట నిలిపితి మునినా
ధా చేటును భంగంబును, నై చిత్తము శోకమునకు నగ్గం బయ్యెన్ 215

తే పడనిపాటు వాటిల్లినవెడమొగంబు, వడక యెట్లుండ వచ్చుఁ దపఃప్రకీర్త
నీయ యింకిట యే నేమిసేయువాఁడ, ననఁగుదయతోడ నానతియిమ్ము నాకు.

వేదవ్యాసుఁ డర్జునునకు హితోపదేశముసేయుట

సీ. అన విని యమ్మహాముని క్రీడి కి ట్లను సంయమిసత్త్వోగ్రశాపనిహతి
నఖిలయాదవులును న శ్లైరి దానికి నడలఁగఁ బని లేదు హరి యెఱుంగు
మున్న యాసంతుయ మున్న చెప్పెద విను ప్రాప్తకాలం బగుపనికి నడ్డ
పడనేల యని యాత్మ భావించి యతఁ డుపేక్షాపరుఁడై యుండెఁగాక మూఁడు

తే. భువనములునన్యథాత్వంబుఁబొందఁజేయఁ, జాలువాఁడుకణ్వాదులశాపముడుప
శక్తి లేకుండెనే యవశ్యంబు భావి,యైనయది గాన యదునాశ మయ్యెఁ జువ్వె.

ఉ. నీ వని సేయ నీవలని నెయ్యమునం గృప నన్యసైన్యముం
దా వధియించు శూలధరతాస్ఫురణం బెసఁగంగ [2]ముంద ర
ద్దేవుఁడు దానిఁ గాంచు భవదీయసమంచితదృష్టియుఁ నినుం

1 జివ్వన 2 ముందఱఁ, దేవుఁడు.

గావఁడ యామురాంతకుఁడు గాలవిపర్యయ మావహిల్లుటన్. 218

చ. ధరణిభరంబు వాప నవతారము నొందినవిష్ణుఁ డత్తెఱం
గరుదుగ నిర్వహించి యజరామరనిష్కలనిర్వికారభా
స్వరనిజసత్పదంబు నుపశాంతిపరుం డయి పొందె దానికిం
గురుకులవర్య శోకమునఁ గుందుదురే మిముబోఁటిబోధనుల్. 219

మ. అవనీభారము వాపి తా హరికి దోర్దర్పభీమసాహాయ్యగా
రవదుర్దాంతపరాక్రమంబునఁ గృతార్థత్వంబునం జేసి య
స్త్రవితానంబును నిన్నుఁ బాసి చనియెం దైవప్రకారజ్ఞ నీ
దువరిష్ఠాచరణంబునం సురలు సంతోషించి రప్పౌరుషన్ 220

క. బలమును బుద్ధియుఁ జేవయు, నలఘుమతియు యుల్లసిల్లు నగుకాలమునం
బొలియుం గాలవిపర్యయ, కలనంబున బుధుల కుబ్బుఁ గలఁకయుఁ గలవే 221

తే కాలమూలంబు సర్వంబుఁ గాన దీని,గొంకుఁ తలఁపులు దక్కి మీ రుత్తమంపు
గతికిఁ జనుఁడు నిశ్చింత[1]వికారతనులు, విడిచి యార్యజనంబులు వినుతి సేయ.

సీ. అన విని శోకమోహంబులు వాసినడెందంబు నిర్భరానంద మొంద
నధికభక్తియు వినయంబును దలకొన నర్జునుఁ డమ్మహాత్ము వీడు
కొని వారణపురికిఁ జనుదెంచి ధర్మజుఁ గని తనపోయివచ్చిన తెఱంగు
వినిపించె సర్వంబు నని యిట్లు సంయమినుతుఁడు వైశంపాయనుండు రామ

తే కృష్ణు లాదిగఁ గల్గినవృష్ణిచయము, భోజసంతతి యంధకరాజి నూత్న
వృత్తములు జనమేజయవిభున కింపు,[2]సెవులఁ దళుకొత్త నేర్పడఁ జెప్పుటయును.

శా. కాలస్వైరవిహారభంజనకళాకౌతూహల స్తవ్య దు
శ్శీలాంతఃకరణావిభావ్య కరుణాశ్రీమందిరాపాంగ మం
త్రాళీవాచ్యసుధామయాంగ పవనవ్యాపారరోధక్రియా
శాలిస్వాంతసముల్లసద్విహరణా సంసారనిస్తారణా. 224

క హృదయకమలమధురూపా, విదారితదురంతతాప వేదస్తోమా
స్పదపారాశర్యమన,స్సదనా దివిజశుభకృద్వచనపరసదనా. 225

మాలిని అసురగణవిరోధివ్యాపదాపాదికోపా
శమితవినతచిత్తా సంగిగాఢత్రితాపా
యమనియమవికాసిధ్యానగేహప్రదీపా
దమశమకలితానందప్రకాశస్వరూపా. 226

గద్యము ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయినశ్రీమహాభారతంబునందు మౌసలపర్వంబు
సర్వంబు నేకాశ్వాసము

---

1 వికారచిత్త, తనువు లార్యజనంబులు 2 చెలువుఁ

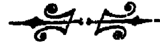
శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

మహాప్రస్థానికపర్వము, ఏకాశ్వాసము.

[1]పదసీమాంవాప్తిస
మాపాదన కేళికౌతుకాధీనదయా
వ్యాపార సకలవేదో
హాపోహాతీతసార హరిహరనాథా. 1

వ దేవా వైశంపాయనునకు జనమేజయుం డిట్లనియె నట్లు కృష్ణునిపరమానందపద ప్రాప్తియు బలభద్రునియనంతత్వసిద్ధియు సకలయాదవమౌసలాహవప్రకారం బును నెఱింగి పదంపడి పాండవు లెత్తెఱంగున వర్తించిరి మునీంద్రా యెఱింగింపుము 2

క. అని యడిగిన వైశంపాయనుఁ డక్కురువంశవరుసమాదరణంబున్
వినయంబుఁ గౌతుకము పెంపును సంభావించి యవ్విభున కిట్లనియెన్. 3

సీ. అర్జునుం డమ్మెయి నచ్యుతరామాదియాదవజనులవృత్తాంతములును
దనదు తెఱంగు సత్యవతీతనూభవు హితభాషణంబులు నేర్పడంగఁ
జెప్పిన విని యుధిష్ఠిరుఁడు ప్రస్థానంబునకు మది యొలయ నన్నరునితోడ
నఖిలభూతంబుల ననఘ [2]పాకంబుఁ బొందించుఁ గాలుండు మదీయబుద్ధి

తే కర్మసంత్యాగకలనంబు గార్య మిప్పు
డనువినిశ్చయ మొందె నీమనము నరయ
నిదియ మేలుగఁ గనుచున్కి విదిత మయ్యె
నాకు ననవుడు నయ్యింద్రనందనుండు. 4

వ అన్నరేంద్రున కిట్లనియె. 5

క కాలము నే మన వచ్చును, గాలముఁ గాలంబ పోలుఁ గా కొంటికి నీ

1 పరసీమా 2 పాకముతోడఁ బొందించుఁ గాలుఁ డమందబుద్ధి

లీలలు గలవే లెన్నగ, నాలోకించి తిది హితము నభిమతము నగున్ 6

చ అని తనమాట కియ్యకొను నన్నరుపల్కులకిచ్చు మెచ్చి య
జ్జనపతి భీమునిం గవలఁ జయ్యనఁ బిల్వఁగఁ బంచి యత్తెఱం
గునెఱి నెఱుంగఁ జెప్ప ననుకూలత వారలయందుఁ దద్దగ
ల్గినఁ దెలి వగ్గలింప నెఱిఁగించె యుయుత్సున కవ్విశేషమున్. 7

క. ఎఱిఁగించి రాజ్యతంత్రము, తెఱఁగుపఱిచి నడపువెరవు తేటపడంగాఁ
గఱపి గృహాంతశ్చరితము, నెఱి నుపదేశించె నధిప నెయ్యం బలరన్. 8

క. ఆయనుజుని నట్లు మహా,నాయకుఁ [1]గాఁ జేసి భటజనముఁ గూర్చి మహీ
నాయకుఁ డార్యులు కీర్తన, సేయఁ బరీక్షితుని రాజుఁ జేసె ధరణికిన్. 9

వ ఇట్లభిమన్యుపుత్త్రు నభిషిక్తుం జేసి యతనికిం బూజ్యసామ్రాజ్యపరిపాలన ప్రకారంబు లుపదేశించి కురుకులపవిత్రసముచితచరిత్రభద్ర యగుసుభద్ర కిట్లనియె 10

మ. [2]భవదీయాత్మజునాత్మజుండు కురుభూభారోద్వహుం డయ్యె యా
దవవంశోత్తరుఁ డైనవజ్రునకు నింద్రప్రస్థరాజ్యంబు గా
రవదీప్తంబుగ నిచ్చినాఁడ సుచరిత్రా రక్షణీయంబు లై
నవి యీయిండులు రెండు నీవు దృఢధైర్యం బొప్ప రక్షింపుమీ. 11

క. విను శేషించినయాదవ, జనులకు నావజ్రనృపతి సంరక్షకుఁ డా
తనిఁ బోషించుట ధర్మం, బనఘా యది లేమి ధర్మహాని యగుఁ జుమీ. 12

క. అని తారు గృహంబు దొఱఁగి, చను నెడ నవ్వనిత పిఱుఁదఁ జను దేకుండఁ గా
జననాథ యతఁడు నియమిం,చిన వాఁ డై యూఱడిల్లెఁ జిత్తములోనన్. 13

చ. పదపడి భారతాజిమృతబాంధవకోటికి మానసలాజి ను
న్మదు లయి పడ్డయాదవజనంబులకుం బరలోకసౌఖ్యసం
పద కయి చేసె నక్కురునృపాలవరిష్ఠుఁ డనేకదానముల్
రదనితురంగగోకనకరత్నమయంబులు గా ముదంబునన్. 14

క. భూదానంబులునుం గ,న్యాదానంబులును జేసె నన్నరపతి వా
సోదానంబులు నత్యం,తాదరమున నాచరించి యరదము లిచ్చెన్. 15

తే. ఇట్లు ధౌమ్యాదివిప్రుల కెల్లఁ దృప్తి
యెసఁగ బహువస్తుకోటుల నొసఁగి కృపుని
ధనమునను బహుమానంబునను బ్రమోద
భరితుఁ గాఁ జేసెఁ గురుపతి కురువరేణ్య 16

వ. శేషించిన కాంచనరత్నాదు లాక్షితిపతి పరిక్షితునకుఁ బరమాదరంబున సమ
ర్పించి యతనిం గృపాచార్యునకు శిష్యుం గా నప్పగించి పౌరజానపదప్రవర

1 గావించి యపుడు నయ మెసఁగ మహీ 2 భవదీయాత్మజసంభవుండు.

జనంబులు రావించి. 17

సీ. [1]ఆపార్థివోత్తమునిం జూచి మూర్ఛవోయి [illegible] [illegible]
[illegible] తగ నెల్ల కార్యంబులును [illegible] నాఁడు నాఁటి
కెక్కుడుగుచు నుండి నీతనిర్ముక్తుల [illegible] సమ్యగారాధనంబు
నందు సంప్రవణులరగుచుఁ [illegible] తమనిశ్చయంబు నుదాత్తభంగి

తే. జెప్పుటయు వారు మొగములు చిన్నఁబోవ
మము నుపేక్షించి యిట్లు వేంచేయ నుచితమె
పిదుచి శ్రీంబు కారుణ్యనిలయ మేము
పరతంత్రుల మాశ్రితులము ధర్మశీల. 18

వ. అని గద్గదకంఠులగుచు నాశీనమాటలు [illegible] సజ్జనులెల్లం [illegible] మంతుమాటలాడి [illegible] సజ్జనులు [illegible] తప్ప సప్పుడించుమలో నం గొంకక గొంచక [illegible] వేళ [illegible] అభిషేకంబున [illegible] నుటకాగారంబు గా [illegible] పుట్టిన సహదేవుండు గలియుగంబు [illegible] పుట్టునని తలంచి [illegible] నరనాథునకుం జెప్పిన [illegible] నవ్వుచు మనమునుపులు చాలు నని పలికి సర్వాభరణంబులు [illegible] నంబులు ధరియించినం దమ్ములు ద్రౌపదియు నట్ల చేసి రంతయుం [illegible] లోచితంబు లగునిష్ఠావిధానంబు లాచరించి [illegible] మొగంబులం దెలి వగ్గలింప గృహంబు వెలువడి [illegible] ద్రౌపది మన్నతోవెనుకం బోవ సప్తపుం [illegible] యొక్క సాగి [illegible] వెనుకం జనియె నప్పుడు. 19

సీ. పౌరజనంబు లాబాలవృద్ధంబుగా వచ్చి రిక్కడునంశితమూర్తిం జూచి
వత్సమయంబు [illegible] [illegible] యవసరముం బోలె
భటసమేతముగ [illegible] చూచుకొని పుర [illegible] తాను నరిగె
భవదీయుజనకుం [illegible] నెల్ల వనుగమించిరి వారి మనుజనాథ

తే. యిట్లు కరిపురి వెలువడి యేగె ధర్మతనయుఁడంతయు నంతయు దప్పఁగాఁగ
నాలయకేఁగి వారిల్లనుఁజూచినిలువుమనుఁడుతలవాంచి యారాజునుచనుండె. 20

చ. తనువులు దూల నంతటం బ్రదక్షిణముల్ వినుతప్రణామముల్
వినయనమేతులై న [illegible] నరపతిం గ్రమక్రమం
బున నిటు లుమ్మలంబు మనముల్ పొగిలింపఁగ వచ్చి చొచ్చి రం
జనములునుం బరిక్షితుఁడు నామజపట్టణమున్పురస్థితిన్. 21

వ. ఆసమయంబున. 22

తే. జనకుకడకు నులూచి భుజంగిలోకమునకుం బోయెం జిత్రాంగద తనతనూజుఁ
డైన బభ్రువాహనుపాలికరిగెం దక్కుఁగల గలుగు సతులెల్ల నీతండ్రికడన నిలువ-

1 ఆపార్థివసత్తమునిం జూచి.

వ. అప్పుడు. 24

సీ. కృపుఁడు ధౌమ్యుండు నా నృపతినిఁ దగువారి నర్హ భాషణములననునయించి
యెలమి చిత్తంబులఁ దలఁకొల్పి పౌరులఁ దగఁ దేర్చి పనుల నుత్సాహ మెసఁగ
వర్తింపఁ జేసిన వారణపురి పూర్వభంగి సంపత్పరిభరిత మయ్యె
నట ధర్మజుండు ముందటఁ జనఁ గ్రమమున ననుగమించిరి పవనాత్మజుండు

తే. నర్జునుఁడు నకులుండుఁ దదవరజుండు, ద్రౌపదియు నిట్లు నను చుండఁ దగిలివారి
వెనుక విడువక శునకంబుఁ జనియె నవ్విధమున వారు మహాపథగమనమునకు.

వ. పూని యుపవాసవ్రతపరులై భాగీరథిపొంతకుం జని యంతనుండియుఁ బ్రాఙ్ముఖవర్తనంబు గైకొని యోగబలంబున నరిగి గిరిసరిదరణ్యంబు లనేకంబులు గడచి పూర్వసముద్రంబుతీరంబు సేరి రట్టియెడ. 26

క. దిక్కులు మేఘపథంబును, బిక్కటిలఁగ నవయవములు భీషణములుగా
నొక్కయెడ నగ్నిదేవుం, డక్కౌరవవంశవరుల యగ్రతలమునన్. 27

అగ్నిదేవుఁ డర్జునుచేతిగాండీవంబు సముద్రంబున వైపించుట

సీ. నిలిచి బీభత్సుండు నిర్భరస్నేహంబుకతమున విడువక గాండివంబుఁ
గొని వచ్చుచున్న నాతనితోడ నవ్వాయుసఖుఁ డోధనంజయ శౌరిచక్ర
మెన్నఁడే దివమున కేఁగె నీ వేల గాండీవంబు విడువవు దేవకార్య
మునకుఁ గా వరుణదేవునిచేత నేను దెచ్చినయది యీధనుశ్శ్రేష్ఠ మమ్మ

తే. హానుభావుని కొప్పింపు మనిన లెస్స, యట్లు సేయుదుఁ గా కని యక్కిరీటి
యగ్రజానుజులకుఁ జెప్పి యాదరమున, నాతఁ డచ్చాప మంబుధియందుఁ బెట్టె.

వ. తదనంతరంబ కృశానుం డంతర్ధానంబు సేసె నయ్యోగపరాయణులు పదంపడి.

ఆ. దక్షిణాభిముఖతఁ దలకొని యిలకుఁ బ్రదక్షిణంబు గాఁగఁ దమమనములు
దద్ద ముదము నొంద నద్దెస వార్ధియు, పొంతమునకు నేఁగి రధిపముఖ్య. 30

వ అచ్చటినుండి 31

క. పడమరమొగమై పశ్చిమ, జడనిధితీరంబు సేరఁ జని యుత్తర మొ
క్కడునియతి నడచి వారిధిఁ, బొడ వడఁగినయాదవేంద్రుపురి సేరువగన్. 32

చ. అట నని యాశ్రమంబున హిమాచలముఁ సమతిక్రమించి వా
రటవులు భూములుఁ నదులు నద్రులునుం గడుఁ బెక్కు లంచితో
త్కటదృఢయోగసేవననితాంతనిరాకులవర్తనంబు నొం
దుట గతఖేదులై కడచి తూలక మేరుసమీపభూమికిన్. 33

ద్రౌపది మొదలగువారు గతప్రాణులై పడుట.

సీ. చనునప్పు డయ్యేడ్వురును నతిస్థిరయోగసాధనపరు లయి సత్వరముగఁ
బోవంగఁ బాంచాలభూపపుత్రిక యోగ [1]మెడలిన మేదినిఁ బడియె నధిప
పడిన సమీరణుకొడుకు గనుంగొని యన్నతోఁ జెప్పి యయ్యతివవలనఁ

1 మెడలి మేదినిమీఁదఁ బడియె నధిప.

గాన మెన్నఁడు ధర్మహాని యిట్లగుటకు నరయంగఁ గత మేమి యని విషణ్ణుఁ
తే. డగుచు నడిగిన నాతఁ డిమ్మగువ యింద్రతనయుదెసఁ బక్షపాతిని దానఁ జేసి
సుకృతములు ఫలియింపమిఁ జూవె దీని, కిట్టిదురవస్థ వాటిల్లె నీదృశచరిత 34
క. అని పలికి సమాధానము, దనబుద్ధిం దిరము సేసి ధైర్యస్థైర్యం
బున వికృతి లేనిగతి నా,వనితశవము విడిచి కౌరవవిభుం డేఁగెన్. 35
సీ. భూవర యమ్మెయిఁ బోవంగ సహదేవుఁ డపగతప్రాణుఁడై యవనిఁ బడినఁ
గని వాయుజుఁడు ధర్మతనయున కెఱిఁగించి యితఁ డనహంకారుఁ డెపుడు నీకు
నతిభక్తి శుశ్రూష యాచరించుచు నుండు మాలోన నెల్ల సన్మార్గవర్తి
యితనికి నేలొకో యిద్దైన వాటిల్లె ననిన నమ్మనుజేంద్రుఁ డతనితోడ
తే వీఁడు దనకంటెఁ బ్రాజ్ఞుండు లేఁడు జగతి,నెందు ననిసంతతమ్ముఁదా నెద్దఁదలఁచు
దాన నిట్లయ్యె నంచు పేక్షానిరూఢ,బుద్ధి నరుగుచు నుండె నప్పురుషవరుఁడు.
క. అనిలజుఁడు నరుఁడు నకులుఁడు, శునకంబును దోన నరుగ సుస్థిరమతియై
మనుజేంద్రవర్య యట్ల,జ్జనపతి నన నకులుతనువు జగతిం బడియెన్. 37
క. విను ద్రుపదనందనయుఁ దన,యనుజన్ముఁడు నంత నంత నవనిఁ బడుటఁ దాఁ
గని ధృతి దూలినయట్లు వ,డిననకులునిఁ జూచి యడలుడెందముతోడన్. 38
సీ. అనిలసూనుఁడు ధర్మతనయున కెఱిఁగించి యవ్విభుతో సుందరాకృతియును
శౌర్యంబు ధైర్యంబు సౌజన్యమును గురుసంఘమునన కాదు జగతి నెందు
నితనికిఁ బోలె నహీనత మెఱయునే యెవ్వరికైనను నిట్టిపుణ్యుఁ
గుత్సితదశ యెట్లొకో పొందె నక్కట యనవుడు నక్కౌరవాగ్రగణ్యుఁ
తే. డతని కిట్లను నీతండు నాత్మసదృశుఁ, డఖిలజగముల లేఁడు రూపాతిశయము
తనక కల దని యెపుడుఁజిత్తమునఁదలఁచు,నయ్యహంకృతినిట్టికీడయ్యెఁజువ్వె.
క. అని ధృతిసారం [1]బూఁది య,తనితనువు నుపేక్షఁ గూర్చి ధర్మతనూజుం
డనఘ చనుచుండెఁదక్కటి,యనుజులుఁ [2]గుక్కురముఁదోనయరుగుచునుండన్.
సీ. ద్రౌపదిపాటునుదనయనుజన్ముల పడుటయుఁ గనుఁగొని పార్థుఁ డాత్మ
యలమట మునిఁగిన [3]నిల విగతాసుఁడై పడినఁ గుందుచుఁ జూచి బకవిరోధి
యన్నకుఁ జూపి యీయమలచరిత్రునియం దెన్నఁడును నసత్యంబుఁ గాన
మిటు వడుటకుఁ గత మేమి నావుడు నీతఁ డక్కౌరవుల నెల్ల నొక్కనాఁడ
తే. యాహవంబునఁ దెగటార్తు ననియె నట్లు
సేయఁ డయ్యెఁ బలొక్కక్కటి సేత యొకటి
యగుట చాల దోషము విను మదియుఁ గాక
యెల్లకోదండధరుల గర్హించు చుండు. 41
ఉ. దానను దాన నిట్లగుట దప్పునె యంచుఁ దదీయ మైనయ

1 బూని. 2 గుర్కురముతోన. 3 సోలసి గతాసుఁడై.

మ్లానితదేహముఁ విడిచి మానవనాథుఁడు దాల్మిఁ జేసి బ
ద్ధానిరతాత్ముఁ డై యరిగె నత్తఱి వాయుజుఁ డార్తినెంతయుఁ
దీనతఁ బొంది ధైర్యలత త్రెవ్విన నేలకు వ్రాలె భూవరా. 42

క. అప్పుడు దగ ని ట్లను నతఁ, డప్పౌరవవరున కోధరాధిప కనుఁగొ
మ్మిప్పా టేమిట వచ్చెం, జెప్పు మెఱుఁగు దేనిఁ గరుణ సిగు రొత్తంగన్ 43

చ అన విని యాతఁ డి ట్లనియె నాతనితో భవదీయ మైనభో
జన మతిమాత్ర ముద్ధతిఁ బ్రచండుఁడ వై భుజశక్తి నెవ్వరిం
గొనక కడంగి రజ్జుపలుకుల్ గడుఁ బెక్కులు పల్కు దెప్పు నీ
వనుపమశౌర్య యిప్పడుట కత్తెఱఁగుల్ గత మెల్లఁ జెప్పితిన్. 44

క. అని పలికి నిరీక్షింపక, చనుచుండె నతండు ధైర్యసారోదారుం
డును [1]నిశ్చయసహితుఁడు నయి, వెనుక శునక మధికభక్తివిడువక చనఁగన్

తే ఆసమంచితసారమేయంబు పాండు, ధరణినాయకు [2]నగ్రిమతనయుపిఱుఁద
నధికభక్తియుక్తంబుగ నరుగుచునికి, పలుమఱునునీకుఁ జెప్పితిఁదలఁచియుండు.

వ. అని పలికి వైశంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లను నట్లు నిష్ఠాగరిష్ఠుం డయి
యుధిష్ఠిరుం డరుగు చుండ 47

ఇంద్రుఁడు రథంబు గొని ధర్మరాజునెదురుకొనుట

సీ. దివ్యదేహోద్ధతదీప్తిసంతానంబు దిశలు పదింటను దీటుకొనఁగ
రథసమాగమనసంరావంబు మేరుగహ్వరములఁ బ్రతిరవోత్కరము నీన
నచ్చటిసిద్ధసాధ్యమునీంద్రగణముల నానావిధస్తోత్రనాద మెసఁగఁ
దత్ప్రదేశంబుబోధస్ఫీతకల్పవృక్షంబులు పుష్పవర్షములు గురియ

తే నింద్రుఁ డేతెంచి యాదర మెసక మెసఁగ, నక్కురుక్షితిపాలున కగ్రభాగ
వర్తి యగుటయు నతఁ డభివందనంబు, సేసె సవినయభక్తివిశేష మొప్ప. 48

వ అట్లు ప్రణతుం డయిన నభినందించి యప్పురందరుం డతని దివ్యస్యందనం
బెక్కు మని పలికిన నతండు శోకసంతప్తుం డగుచు నతని కి ట్లనియె. 49

శా. తోడంబుట్టువు లందఱుం బడినయాదుఃఖంబు చిత్తంబు సం
పీడం బెట్టెడు సౌకుమార్యవతి డప్పిం గూలెఁ బాంచాలి వా
ర్తో డై వచ్చిరి వారు లేక యిట మీతో రాను వా రెల్ల నా
తోడం గూడఁగ వచ్చునట్లుగఁ గృపాధుర్యాత్మ కావింపవే 50

చ. అన విని యింద్రుఁ డి ట్లనియె నక్కురుభర్తకు శోక మేల నీ
యనుజులు ద్రౌపదీసహితు లై తనువుల్ దిగఁద్రావి చన్నవా
రనఘ యమర్త్యలోకమున కక్కడఁ గాంచెదు గాక వారలం
దనువు దొఱంగఁ గా వలదు ధర్మమయాత్మక నీవు రావనా 51

1 నిశ్చలహృదయుఁడు నయి 2 నగ్రనందనునిపిఱుఁద

ధర్మరాజునకు నింద్రునకుఁ గుక్క విషయముగా జరిగిన వివాదము

సీ. అనుటయు ధర్మజుం డనుకంపతో నిన్ను సద్భక్తినా నాశ్రయించి
పుర మేను వెడలునప్పుడు [1]మొదలుగాఁ దోన చనుదెంచె నిట్టి యీ శునకము
యిది యట [2]రానలదే నాకు నిందుఁ నిష్ఠురుని గాఁ గొన్న సద్భావపూర్ణుఁ
నిరతాత్మ నావుడు నరహాస మొప్పఁ సర్వజ్ఞుఁ డింతయు నెఱుఁగనంటి విభుఁడు
తే. నమ్రతభావము కుక్క కేమాత్ర మనఁగ [3]ననవుచిందిన తత్ప్రాశస్త్యంబు దీని
విడిచి చను మీ నిష్ఠురవృత్తి యయ్యె, నిచటఁ గుక్క నుంచి నేటికి నిక్క రథము.
వ. అనిన నమ్మనుజేంద్రుం డింద్రునితోడ శరణ్యాగతులు దుష్కరంబును సద్గుణకా
ర్యం బేనియు నాయ్యంయును బ్రహ్మంబును స్త్రీవధంబును మిత్రద్రోహంబు సంశ్రితు
లకై సంఘటింప వలదె భక్త త్యాగంబు సేసిన యగునది నాకు నెంత యుం
డయ్యెడు ననుటయు నయ్యనిమిషనాథుం డిట్లనియె. ౫౦
చ. అలుక వహించు ధర్మమున నట్లగుటం గుపితంబవ్వ నీ
వెఱుఁగక విన్ము కుక్కలకు నావసథంబు త్రివిష్టపంబునం
గలుగునె నీకు నిష్ఠురత గల్గదు నీవిఁ బరిత్యజించినం
జనము కొనంగ నేల శుభసంగమునం బెడఁబాత కృత్యమే. ౫౧
సీ. అనవుడు ధర్మనందనుఁ డమ్మహాత్ముతో నిట్లను భక్తియు నిష్ఠవిడువు
వాత్స్యఁ బోలెడిపాప మని చెప్పుదురు పెద్ద లట్లు గావున దీని నఖిలాధిప
సాధ్వ విడుచుట నసదు దివ్యసుఖంబుల కైనఁ గానఁ గాపంబునకుఁ బోలింపఁ
జాల నావుడును వాసవుఁడు ప్రశస్తుండు కుక్క నెంతయు వానికిఁ జేయు
తే. సుకృతమునకు నాశం బగు సువ్రతాత్మ, యింత యొప్పని నిర్బంధ మేల ధర్మ
విడువు మీ శునకము దీని విడువఁ బనిట, నాకలోకసౌఖ్యంబు నొందఁ గన్న నీకు.
చ. జనులు నుతింపఁగా సుకృతసంపదఁ జేసి యను రక్తభావముం
గనియును జెంద కిట్లునికి కార్యమె ద్రౌపది భీమసేను న
ష్టానుఁ గవలం ద్యజించుటకు నుద్యత చాలితి చాల నయ్యె నీ
శునకము విడ్వ నిత్తెఱఁగు నూనుతుం డగునీకు నర్హమే. ౫౨
సీ. అన విని ధర్మజుం డఖిలలోకముల కంపని ధర్మమునకుఁ బ్రభువ విట్టి
నీకంటె నెఱుఁగుదునే ననసత్పరిత్యాగము లట్లుఁ గాక వారలు మహాత్ము
లయినవారలతోడ నగునె చేయంగ నైనను విన్నవింపఁ దగిన తెఱంగు
విన్నవించుట దోషవిధము గా దని యొక బుద్ధిఁ జేసిన నేను బూని విన్న
తే. పంబు భీమముఖ్యులును ద్రౌపదియుఁ జచ్చి, రేనువారలవిడువ యొద్దునునన
వత్తురే తోడ వచ్చి చావనిశునకము, విడువ కుండుట తప్పుగా నుడువ నగునె.
చ. అనఘచరిత్ర విన్ము శరణాగతుఁ జేకొన కున్కి శుద్ధమి

---

1 మొదలుగఁదోడఁ జనుదెంచె. 2 రావలవదె నామనంబు. 3 ననఘుచిత్త యత్తెఱఁగశక్యంబు.

త్రునియెడఁ జేయుద్రోహము వధూటి వధించుట విప్రునర్థముం
గొనుట యనంగఁ గల్గునివి గూడి సమం బగు నాకుఁ జూడ భ
క్తునపరాధునిన్ విడుచుదోషముతో నిది యోర్వ వచ్చునే. 58

ఉ కావున నాకలోకపుసుఖం బటు లుండఁగ నిమ్ము దేవ నీ
భావము నిల్పు నాదెసఁ గృపాభరితంబుగ సారమేయసం
భావనసేత దోసముగఁ బట్టమి నాకు వరంబు నీవు వా
మ్మీవనభూమి నుండెద సమిద్ధతపంబుల నిన్న గొల్చుచున్. 59

వ. అని పుయిలోడక పలికెఁ బౌరవోత్తమా యాకర్ణింపుము. 60

-సారమేయరూపంబున వచ్చినధర్ముండు ధర్మరాజునకుఁ బ్రత్యక్షుం బగుట-

సీ. అట్లతిదృఢనిశ్చయంబుగఁ బలికినతనపుత్త్రుఁ గనుఁగొని ధర్ముఁ డధిక
[1]సంప్రమోదముఁ బొంది సారమేయాకృతిఁ బాసితానాత్మరూపంబుఁ దాల్చి
పరమసంభ్రమకృతప్రణతియు నానందభరితుండు నగునానృపాలుతోడ
నీపుణ్యవృత్తంబు [2]నిర్మలమేధయు నఖిలభూతంబులయందుఁ గలుగు

తే దయయు నాదుచిత్తముఁ బ్రమదమునఁ దేల్చె
వత్స భూలోకమున నిట్టివారుఁ గలరె
తొల్లియును ద్వైతవనమున దోషదూర
మయిననీమనమున తెఱంగ గరసినాఁడ. 61

క. వినుమ నీరు రోసి నీదగు, ననుజులు మృతు లయిన వచ్చి యందఱలో నా
క్కనిఁ గోరుము బ్రదికించెద, నని పలికితి నేను నిర్మలాత్మక నీతోన్. 62

ఉ దానికి నీవు చిత్తమునఁ దల్లుల సిద్ధఱునుం దలంచి మా
లోన నొకండఁ గల్గితి నలుప్తత వారలయందుఁ గల్మి లో
కానుమతంబు గాదె నకులార్థిత ధర్మువు నాకు నన్మతిన్
వీనుల కింపుగా నకులు వేడితి తద్విధ మెందుఁ గల్గునే. 63

క భీముని నర్జును విడిచియు, నీమది నకులు బ్రదికింప నిగుడుట పుత్త్రా
నామనమునఁ బాయదు ని, న్నే మన వచ్చు నఖిలంబు నింద్రుం డెఱుఁగున్.

క. విను భక్తియుక్త మిది యని, శునకముఁ జేపట్టి నీవు సురపతి కొని వ
చ్చినయరద మెక్క నొల్లవ, యనఘా సరి నీకు దివమునందును గలరే. 65

ఉ ఇంతటిపెంపు గల్గుట మహేంద్రుఁడు నీదెసఁ గాంచె నీవు ని
శ్చింతత మేనితోఁ జనుము సిద్ధపథంబునఁ బుణ్యలోకముల్
వింతలు గాక యుండఁ బృథివీవర నీకు [3]నుదారసౌఖ్య మ
త్యంతము నవ్యయంబు నగు నందలిమాన్యులు సంస్తుతింపఁగన్. 66

సీ. అనియె నప్పుడు పరమాహ్లాదమునఁ జనుదెంచి గంధర్వులు దేవమునులు

---

1 సమ్మోదమును బొంది. 2 నిష్కలశ్రద్ధయు. 3 విశుద్ధసౌఖ్య.

మరుదశ్వివసువులు మహితాదరంబున ధర్ముండు నింద్రుండుఁ దారు నమ్మ
హాత్ముని నెత్తి రథారూఢుఁ గాఁ జేసి తమవిమానములు పార్శ్వముల నడపి
కొని చన నిఖిలదిక్కులఁ దనతేజంబు వెలుగంగ సిద్ధులు వినుతి సేయ
తే. దైవతావాసమునకు నా ధర్మజుండు, చనియె నయ్యవసరమున సర్వలోక
సమ్మతుఁడు బోధఘనుఁడు ప్రసన్నఫణితి, సారతోదారుఁడును నగునారదుండు.
వ ఎల్లవారును విన సంపూర్ణస్వరంబున నిట్లనియె 68
ఉ. దానములం దపంబులను దద్దయుఁ బేర్కొలయట్టివారలన్
మానవనాథులన్ వినమె మాసెఁ దదీయయశంబు లెల్ల నీ
మానితకీర్తికీర్తులు సమస్తజగంబులయందుఁ బర్వెట
న్మేనులతోడ వారిటులు నేర్చిరె రా నమరత్వసిద్ధికిన్. 69
చ. అన విని ధర్మరాజసుతుఁ డాతని కిట్లను నాదుతమ్ములం
గనుఁగొనునంతకున్ సుఖము గాఁ గొన నయ్యెడ నిత్తెఱంగు నా
కు నకట చూపరే పవనుకొడ్కును నింద్రసుతుండు మాద్రినం
దనులును నున్నచోటు సుఖదం బయినన్ సుఖహీన మేనియున్ 70
వ. వారలను మదీయపక్ష[1]ప్రాప్తు లయినభూపతులను జూచువేడ్క యెల్లలోకంబు
లమీఁదను గలుగువేడుకకంటెను మిగిలి యున్నయది యనుటయు నమరేంద్రుం
డు తనమనంబున నతనితోడ సముచితసంభాషణంబులు సేసెద నివ్విధంబుఁ గౌ
కవచనత్వంబు గా దని యూహించి యిట్లనియె. 71
చ తనువు దొఱంగ కిట్లు సుకృతంబుల పెంపున వచ్చి తిప్పదం
బునకు మహాత్మ యిచ్చటను బోవదు నీమదిఁ బాసి మర్త్యతం
బనుపడియున్న నెయ్యము సభాసదులన్ శుభదృష్టిఁ జూడుమా
మునులను సిద్ధులం దగునె ముందటిచందము నొంది యుండఁగన్. 72
చ. ఒరులకు నందరానిపద మూర్జితపుణ్యనిరూఢిఁ బొందఁగా
దొరకొని యున్కి నీవికృతదూరమనస్కతఁ గాదె నీసహో
దరులు భవన్మహోన్నతపదస్థితి కర్హులె తొంటినెయ్యముం
బొరయునె దేవతాత్మకులబుద్ధి నెఱుంగుము నీవిశేషమున్ 73
క. అని యిట్లాడినసర్వభువనపతియు బుధుండు నైనవాసవుతోఁ దా
ననియెం దగ వెండియు ధర్మనందనుఁడు భరతవంశ[2]మహీమాధారా. 74
ఉ. మీ రిటు లేమి సెప్పిన నమేయభుజాబలభగ్నదైత్య యే
గారవ మొప్పఁ దమ్ములను గాంతను బుత్త్రుల మిత్రకోటిఁ గ
న్నారఁగఁ జూడ కుండుటకు నక్కట యోర్తునె యెల్లభోగముల్
వారలఁ జూచి క్రమ్మఱఁగ వచ్చి సుఖస్థితిమై భుజించెదన్ 75
వ. నాకత్తెఱంగు పరమానందకరం బనియె నని యిట్లు మునీంద్రమాననీయం

1 పాతు లయిన 2 మహీమాధారా.

బయినపాండవేయమహాప్రస్థానప్రకారంబు జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు
సెప్పుటయు. 76

శా. పారాశర్యవచఃపయోనిధిసుధాభంగీ దయాసంగి దు
ర్వారాశేషవిపద్విదారణవిహారా చిన్మయాకార వి
స్తారోదారగుణత్రయస్ఫుటవిశేషా నిర్గుణాశ్లేష మా
గారీతోజ్జ్వలతత్త్వభాస్వర నిజాగారాత్మకత్రీశ్వరా. 77

క. ప్రణవైకభావ్య సురరక్షణకేళీతత్వ్య జన్యసకలద్రవ్యా
గణనాతీతా పోష్య ప్రణతవ్రాతా నిరీహ భక్తిప్రీతా. 78

మాలిని. అమృతవికిరణక్రీడాభిరామా త్రిధామా
దమితసకలదైత్యోద్వాహ విజ్ఞానదేహా
సుమహదుపనిషత్ప్రస్తుత్యభిశ్రావ్య సేవ్యా
శమనరమణశీలా సంభృతానందలీలా. 79

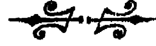
గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునందు మహాప్రస్థానిక
పర్వంబు సర్వంబు నేకాశ్వాసము.

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

స్వర్గారోహణపర్వము, ఏకాశ్వాసము.

వర్ధనాయురభివృ
ద్ధ్యావహాచరణశతపత్ర యమనియమాది
ప్రావీణ్యపూర్ణమిత్ర మ
హావిద్యోన్మేషగాత్ర హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా జనమేజయుండు వైశంపాయనుతోడ మత్పూర్వపితామహు లగుపాండవులును ధార్తరాష్ట్రులును స్వర్గం బారోహించి యెట్టెట్టినెలవుల నిలిచి రెట్లు వర్తించిరి చెప్పవే తదాకర్ణనకౌతుకంబు మదీయచిత్తంబున నుత్తరంగం బగుచున్నయది నీవు సర్వవిదుండ వేను భవదీయసదయవాక్యసంభావనకు నర్హుండ నని ప్రార్థించినం బ్రచురదివ్యజ్ఞానమాననీయుండును బరమకృపావిధేయుండును నైనసాత్యవతేయునిసారకరుణావిశేషంబున సంపోషితం బైనబోధంబున సాధుజనస్తవ్యుం డైనయాభవ్యమునివరుం డక్కురువంశవరున కిట్లనియె నట్లు బంధుదర్శనంబు గోరి పలికినపాండవాగ్రజుతలంపున కనుకూలుం డై యాఖండలుండు. 2

సీ. తగుపాని రావించి ధర్మనందనునకుఁ దమవారిఁ జూడఁ జిత్తమునఁ గోర్కి
దనికినయది నీ వితని నట గొనిపోయి యఖిలబంధులఁ జూపు మనుడు నతఁడు
గారవం బెసఁగంగ నారాజసత్తముఁ దోడ్కొని పోవఁ గుతూహలమునఁ
దోడన నారదాదులు కొంద ఱరిగి ర ట్లేఁగెడుచోటఁ గ ట్టెదురఁ దోఁచె
తే. నున్నతాసనాసీనుఁ డభ్యుదితసరసి,జాప్తసంకాశుఁ డమృతాశనాంగనాది
వృతుఁడు వీరలక్ష్మీవిరాజితుఁడు సతత,యుక్తసుఖసాధనుండు దుర్యోధనుండు.

వ. ఇట్లొప్పియున్నయతనిం గని ధర్మనందనుండు దేవమునివరుల మొగంబు లాలోకించి. 4

ధర్మజుఁడు దుర్యోధనుం జూచి యసూయాపరుం డైన నారదుఁ డతనిం దేర్చుట

సీ. ఇతఁ డతిలోభోపహతమానసుఁడు దీర్ఘదర్శి గాఁ డితనికతమునఁ జేసి
నిఖిలదేశంబులయఖిలనృపాలురుఁ ద్రుంగిరి దంతితురంగసహిత
ముగ ననవద్యాంగి విగతకల్మష ధర్మచారిణి సాధ్విఁ బాంచాలి నార్య
జనములు గనుఁగొన సభలోన నవమానపెట్టిన తులువ యే నిట్టివాని

ఆ. తోడఁ గలసి మెలఁగుదునె మహాత్ములార యెచట నున్నవారు భీమ
ఫల్గునులును గవలుఁ బాంచాలియును నన్న, నచటికనుపవలయు ననుచు మరలె

వ. మరలినఁ జూచి నారదుండు నవ్వుచు నతని కిట్లనియె. 6

సీ. ఓధర్మనందన యీధరణీవిభుం డాహవసంపరిత్యక్తతనుఁడు
దేవతాసంభావ్యుఁ డై వెలింగెడుఁ బుణ్యకర్ము లెల్లను గడు గారవింతు
రితని నితండు మహీశుల నుజ్జ్వలక్షత్రధర్మంబునఁ గాదె త్రుంచె
నది పాప మేలగు ననఘ పాంచాలి యీతనిచేతఁ బడుటయుఁ దక్కఁ గలుగు

తే. నెగ్గులును నింక నిచ్చట నేల తలఁప
నిచోటు పుణ్యలోకము మది నీను రోష
మనుమనోవికృతులు దగునయ్య వాని
విడిచి సమత నొందుము లోకవినుతచరిత 7

వ. అని వెండియు. 8

క. జూదమునఁ గయ్యమున నీ, కేదురితంబులు నితాంతహృదయక్లేశా
పాదకములు వాటిల్లె న, నాదృతములు సేయు వాని నన్నిటి ననఘా. 9

చ. అన విని యమ్మునీంద్రునకు నవ్విభుఁ డిట్లనుఁ బాపశాలి స
జ్జనతతాపచారి కులసంక్షయకారణరోషభాగి యి
మ్మనుజవరాధముం డితఁ డమర్త్యుల కెల్లను మాననీయుఁ డై
మను నటె పుణ్యలోకమున మాటలు వేయును నేల సంయమీ. 10

తే. అతని నట్లుండ నిమ్ము నాయనుజతనుజ, మిత్త్రజనములఁ బాంచాలపుత్త్రి నాక
వశ్యమును నభివీక్షింప వలయుఁ జూపఁ, బనుపు వారలయున్నెడ భవ్యచరిత.

వ. అని మఱియుం గలుగుమునీంద్రులఁ గలయం గనుంగొని. 12

ధర్మజుఁడు దేవమునులను గర్ణాదిస్వజనులఁ జూప వేఁడుకొనుట.

సీ. సంగ్రామమృతు లైనసకలబంధులకుఁ దిలోదకం బే నిచ్చుచుండ వచ్చి
కుంతి గర్ణుఁడు దనకొడు కని చెప్పి నా కతనిజన్మము తెఱంగంతవట్టు
విదితంబుగాఁ జేసె నది మొదలుగ నమ్మహావీరుఁ దలఁచినయప్పు డెల్ల
నుల్లంబు సంతాప మొందుఁ దదీయపాదంబు లద్దేవిపాదంబులట్ల

ఆ. యని సభక్తికముగ నర్చితంబులు సేయఁ, గాన కుసికి కేను గరము వగతు

నతఁడు నేము నైన నమరేంద్రుఁడును మమ్ముఁ,జెనయునే త్రిలోకసేవ్యులార. 13

చ. అతని నెఱుంగకుండి విను మర్జునుఁ బంచితి నమ్మహాత్మునిన్
మృతుఁడుగఁ జేయఁగా నది శమింపదు శోకము నావహించుచున్
మతికి నలంత సేయు గుణమాన్యుని నాతనిఁ జూచుకౌతుకం
బతిశయ మొందుచున్నయది యాయన యెచ్చట నుండుఁ జెప్పరే 14

వ ద్రుపదవిరాటయుధామన్యులు శంఖప్రభృతి తదీయజ్ఞాతులును రణాగ్నికిం బ్రాణహవిస్సులు వేల్చినవారు వారల నాకుం జూడ వలదే ప్రాణసముం డగు జగత్ప్రాణనందనుని సంక్రందనతేజోవిరాజితుం డగు శ్వేతాశ్వుని నశ్వుల ననుకరించునకులసహదేవులను సహజసద్గుణశాలిని యగుపాంచాలినిం జూడక నిలువం జాలుదునె వారి కెవ్వరికిని నాకలోకనివాసంబు లేక తక్కనేని సోదర రహితస్వర్గంబునందు స్వర్గత్వబుద్ధి వుట్టదయ్యెడు వార లెచ్చోటనుండి రచ్చోట యేను బుణ్యలోకంబుగాఁ దలంచెద నయ్యెడ కనిచి పుచ్చుం డనిమిషవర్యులారా యని పలికిన నప్పాండవాగ్రజుతో నద్దేవమును లిట్లనిరి 15

ఆ అట్ల చేయువార మమలాత్మ నీదుచి,త్తమున నేది దోఁచె దాని నాచ
రింపవలయు నని నిలింపేశ్వరుండు పా, టించి మాకు నప్పగించినాఁడు 16

సీ. అని దేవదూతునిఁ గనుఁగొని యిమ్మహితాత్ముని భీమసేనార్జునాదు
లున్నచోటికి నన్పు మన్న నప్పురుషుఁ డాదర మెసఁగంగ నాధర్మతనయు
నిందు రమ్మనుచుఁ దాముందటఁ జన నమ్మహానుభావుఁడు వాని ననుగమించె
నట్లు సనంగఁ గేశాస్థిసాంద్రంబు దుర్గంధంబుఁ బరుషతరంబు దంశ

ఆ. మశకనిబిడమును దమఃకలితముఁ గ్రిమి,కీటరక్తమాంసకూటకుణప
ఘోరవిధము శాతదారుణచంచుపా,యసరవాన్వితంబు నయ్యెఁ బథము. 17

వ. అప్పథంబునఁ బాండవాగ్రజుండు పని చని యారం గ్రాఁగిననూనియుఁ బోలెం దెరలుచున్నజనంబులు గలిగి యాయసకంటకదుస్స్పర్శం బగుచుఁ దటంబున నిశితాసిపత్త్రవనంబు శోభిల్ల వైతరణి యను పేరఁ బరఁగినయేఱును దత్ప్రదేశంబున ననేకప్రకారయాతన లనుభవించుపాపకర్ములనుం జూచి దేవదూతునితో మనకుఁ బోవలయుచోటింక నెంత దవ్వు గల దియ్యెడయును దేవతాధీనంబై యుండునే యని యడిగిన నప్పురుషుం డతనితోడ. 18

తే. ఈనెలవును బృందారకాధీన మిదియ, మనకు రావలసినచోటనిన నతం డ
సహ్యదుర్గంధఘోరదర్శనత నచోటు,చిత్త మతిదుఃఖితంబుగఁ జేయుటయును.

వ. మరలి పోవం జూచిన నయ్యెడఁ గొన్ని యెలుంగులు. 20

తే. [1]భవ్యజనన నీగాత్రము దివ్యసౌర
భంబు బెరసినగాడ్పు మాపైఁ గరంబు

---

1 దివ్యజన నీదుగాత్రంబు.

హృద్య మై వీచుటయు దుఃఖ మెల్లఁ బాసె
భూరిసౌఖ్యంబు నొందు చున్నార మేము. 21

క. నినుఁ జూడఁ గనుటఁ బటుయా,తనలం దొఱఁగితిమి పరమధర్మాత్మక నీ
వనయము దయ నిచ్చట నిల్చిన బ్రతుకుదు మింకఁ గొంతసేపు నిలువవే. 22

—ధర్మరాజు నరకమున నున్న యన్నదమ్ముల నెఱింగి పరితపించుట—

వ. అని దుఃఖభారకృపణంబులగుచు వీతెంచినఁ గాంతేయాగ్రజుం డోహో యెంత బెట్టిదంబు లైనయిడుమలం బడియెదరో వీర లని కారుణ్యం బొలయ నిలిచి వెండియు నత్తెఱంగుమాటలు విని మీ రెవ్వ రని యడిగినఁ గర్ణుండ భీమసేనుండ నర్జునుండ నకులుండ సహదేవుండ ద్రౌపదిని ధృష్టద్యుమ్నుండ ద్రౌపదేయుల మనుపలుకు లెసంగుటయు. 23

సీ. ధర్మనందనుఁడు చిత్తమ్మున నుద్వేగ మావహిల్లఁగ దైవ మకట యిట్లు
సేసెనె కీ డేమి సేసిరొకో వీర లిన్నరకమునకు నేఁగుదేర
వలసినయట్టిది వాసవాద్యమరులు నీచులువో వీరి నేవిచార
మించుకయును లేక యిట్టికష్టపుటిడుములఁ బెట్టెడిదె ధర్మమా తెఱంగు
తే. మాలితే నీవు సజ్జనమాన్యు లలఘు,సత్యపరులు దయాఢ్యులు నిత్యదాన
రతులు బహుదక్షిణాంచిత[1] క్రతువితాన,పావితాత్ము లనర్హంపుఁబాటు వడిరి.

చ. ఒకటకు మేలు సేయనిసుయోధనుఁ డమ్మెయి దేవపూజ్యుఁ డై
సకలసుఖానుభూతియు నజస్రము పెంపు వహింప నొప్పి దృ
ష్టికిఁ గడుఁ బ్రేఁక నై [2]తనదుచెల్వలుఁ జుట్టలుఁ దాను సంతసం
బుకలిమి నేచి మి న్నడిచి పుణ్యపరావృతుఁ డై వెలింగెడున్ 25

ఆ. ఈఁగకాలియంత యేనియుఁ బాపంబు, వీరివలనఁ గనుట వినుట గలుగ
దొక్కనాఁడు నట్టియుత్తములకు విధి, పాడి మాలి యిట్టిపాటు దెచ్చె. 26

సీ. అని యగ్గలపుఁజింత మునిఁగి కలంక మనోవికారము నాకు నావహిల్లఁ
గతమేమియొకొయిదిఘనమాయయోకలగనుటయో యరయ నిక్కంబొ చిత్త
విభ్రాంతిఁ జేసి వివేకింప నేర రా దయ్యెడు నని పరమాకులేంద్రి
యుఁడు శోకదుఃఖమయుండు నై కొండొక ప్రొద్దూరకుండి సద్బుద్ధిఁ దలఁచి
తే. యలుక యింద్రువైపెఁ బొడమిన నమ్మహాత్ముఁ
డప్పురుషుఁ జూచి మగుడ నీవరుగు మార్య
వర్య యెవ్వరిదూతవు వారికడకు
ననుచుఁ బలికి వెండియు నిట్టు లనియె నధిప 27

—ఇంద్రుఁడు నరకంబుకడ నున్నధర్మజుకొద్దకు వచ్చి యతని సంభావించుట.—

క. నాయనుజులు [3]దుఃఖార్దితు, లై యున్నా రట్టు లగుట నచటికి రా నిం

1 క్రతువిధాన, పాలితాత్ము. 2 తనదుసిల్గులుఁ. 3 దుఃఖాతుర, లై.

కీయెడన యేను నిలిచెదఁ, బాయక యని చెప్పి మూర్ఛపాలిరి తునకున్. 28

చ. అనుటయు దేవదూతుఁడు రయంబున నిర్జరనాథుపాలికిం
జని తెలియంగఁ జెప్పెఁ గురుసత్తము ధర్మజునిశ్చయంబు న
య్యనఘచరిత్రభాస్వరుని యాడినమాటలు నాతఁ డంతయున్
విని చనుదెంచె నయ్యెడకు వేగమ సంయమిదేవయుక్తుఁడై. 29

ఆ. ధర్ముఁడును మహాపువంబున నిజపుత్త్రుఁ, డగునజాతశత్రు ననుసరించి
రక్షణం బొనర్పఁ బ్రకటవాత్సల్యత, నరుగుదెంచెఁ గురుకులాగ్రగణ్య. 30

వ. అప్పుడు. 31

సీ. వివిధపాపాత్ములు వికృతశరీరులై యాతనాబాధితు లగుట మాన
దుర్గంధమును గృధ్రవర్గాదిపలలాశిసంఘంబులుం గుణపవ్రజంబుఁ
దోఁపవ యొఱచి నెత్తురు కేశపటలంబు లస్థిపుంజము లస్పృశ్యంబు లయ్యెఁ
క్రూరాసిపత్త్రఘోరారణ్యయుక్తమై నెగడి తేకుండ నప్పు డానరకంబు

తే. నింపుఁ జేయుచోఁ గును[1]సాఁగియింపఁదనువు
నారవీతెంచి సమ్మోద మావహించె
నమృతమయ మిది యనఁ దగి యనిలుఁ డధిక
విశదభావంబుఁ బ్రాపించె దిశలు పదియు. 32

వ. ఆసమయంబున వాసవుఁ డేపునం జనుదెంచినట్టి. 33

మహాస్రగ్ధర. వసురుద్రాదిత్యగంధర్వగరుడభుజగవ్రాతముల్ దైత్యసంఘం
బుల్లసనం బొందంగ సిద్ధప్రవరముల మునుముల్ పల్లవింపంగ సాధ్యుల్
హసితస్వాంతంబులం జెల్లఁగ మిగులఁగ [2]సత్యాదరోత్కర్షముల్ పొం
డుసుతోఁ బాంతంబునం బింపిగొని నిలిచి చూడ్కుల్ గణంబు గప్పెన్. 34

వ. ఒండొరులతో నక్కురుముఖ్యుని గుణంబు లుగ్గడించి యగ్గించుచుండ సంయమి
సురసమేతంబుగా నచ్చోట నాఖండలుండు నయ్యఖండయశోమండితుం జేరం జని
సాంత్వనస్వరంబున ని ట్లనియె. 35

క. నీ విచ్చో నునికికి ని,ర్దేవత లందఱును వగచి ధిషణాగుణనం
భావిత నిన్నుం దోడ్కొని, పో వచ్చినవారు గినుకఁ బో విడువ వనా. 36

క. సిద్ధియు నవ్యయలోకస,మృద్ధసుఖావాప్తియును శమిగతవిక్రియయు న
ద్బుద్ధియు సదాప్తభంగిని, సిద్ధించెను నీదుగుణవిశేషము గతనన్. 37

క. విను మొక్కటి సెప్పెద రా,జనుపానికి నెల్లఁ దప్ప దవనీశ్వర యి
ట్లను నారకస్థలంబుం, గనుఁగొనవలయు టిది వేదవిధగము సుమ్మీ. 38

సీ. పుణ్యంబులును బాపములు రెండు [3]గూడి కలై యుండుఁ బుణ్యంబులు నొదవ నాక

1 సాఁకియింపుఁదనువు. 2 సఁగాదగోత్కర్షముల్. 3 ప్రోవులై.

సుఖము పాపంబులఁ జొప్పడు నరకదుఃఖము విను మున్ను నాకంబు సుఖము
ననుభవించినయట్టియతఁడు పదంపడి యధికనారకపీడ ననుభవించు
మున్ను నారకదుఃఖమునఁ బడ్డవాఁ డనంతరమ నాకమునఁ దాఁ బొరయు సౌఖ్య

తే. మల్పపుణ్యుండు తొలితొలి యమరతాను
ఖంబు గయికొని మఱియు దుఃఖముల నొందు
భూరిపుణ్యుండు మును మును ఘోరనిరయ
యాతనల నొంది వెండి సౌఖ్యంబు లొందు. 39

క ఇట యేను నిన్నుఁ బుత్తెంచుట యుత్తరకాలదివ్యసుఖసంగమసం
ఘటనకుఁ గాదే నీకట, కటఁబడుటకు దీనిఁ దెలుపఁగా రా వలసెన్. 40

సీ గన్గొఁ డుత్తమసిద్ధిఁ గాంచి వెలింగెడు నమ్మహాభుజునకు నైన కరంబు
దుఃఖింతు నీ వెప్డుఁ దుదిముట్టి యున్నాఁ డతండు నిజోజ్జ్వలస్థాన మొంది
సర్వాస్త్రవిదుని నాజలజాప్తనందనుఁ గనుఁగొని చిత్తంబుకలఁక విడువు
మనిలనందనుఁడు నర్జునుఁడును నకులుండు సహదేవుఁడును భవత్త్రైన్యరూప

తే. వర్తిసర్వమహీపతివర్గములును, ద్రౌపదియు ద్రౌపదేయులు రాజవర్య
దీప్తనిజధామసంప్రాప్తిఁ దేజమలరి, యుండఁగాఁ జూచినమ్మోదయుతుఁడవగుము

ఆ దైవనిహిత మగుటఁ దప్పింప రాకున్న, యట్టియల్పదుఃఖ మనుభవించి
తింక నిట సుఖంబు లేపార నాతోడ, విహరణం బొనర్పు విమలచరిత. 42

క మానితసువ్రతములకు, స్నానకరణమునకు ననుగుణం బయిన శుభం
బే నీకుం గావింపం,గా నుజ్జ్వలసృత్తిఁ బరఁగు కౌరవముఖ్యా 43

తే. రాజసూయాశ్వమేధాధ్వరములనంచి,తంబు లయినయుదాత్తలోకంబులనుభ
వింపు మాధిక్యమహనీయవిభవ మెసఁగ, నతులయోదారసౌఖ్యంబు లావహిల్ల.

సీ. మహితవర్తను లైనమాంధాతృనలహరిశ్చంద్రదిలీపదుష్యంతభరతు
లొందినకీర్తనీయోన్నతి నొందుము నిన్నుఁ గొనియాడంగ మునినిలింప
గంధర్వగరుడోరగప్రధానులు సిద్ధ సాధ్యసత్తములును సకుతుకముగ
వచ్చినవా రని వారి నెల్లను జూప నతఁడు వినయసంభృతాంగుఁ డగుచు

తే. నాదరముగఁ బ్రత్యుద్గతి యాచరింప, వార లెంతయుఁ బ్రీతిమై గారవంపుఁ
బలుకు లెసఁగంగ నధికసంభావనంబు, సేసి రాననములు వికసిల్లుచుండ. 45

వ అమ్మహేంద్రుఁ డమ్మహానుభావునితో మఱియు ని ట్లనియె. 46

క ఆకాశగంగ యిదె పుణ్యాకృతి యున్నదిఁ బరిప్లుతాంగుఁడ వై సు
శ్లోకా నాచెప్పినసృప, లోకంబున మిగులు మమరలోకసుఖములన్. 47

యముఁడు ధర్మరాజు నుచితవచనంబుల సంభాషించుట.

సీ. అనియె నప్పుడు ధర్ముఁ డభిరామమూర్తి [1]ముఖప్రసాదంబునఁ గరము వెలుఁగ
నారాజవర్యునిఁ జేరంగ నరిగి నిన్నీను గౌరవ పరీక్షింపఁ గంటి
నిన్ను మున్ను అరణీప్రసంగంబున ద్వైతవనంబునఁ దగిలి కుక్క
తోడ వచ్చినప్పుడు దైవతగిరిపొంత ననుజవర్గమువిషయంబు గాఁగ
తే. నిప్పు డిచటను జలన మొకప్పుడైన, నీదుమది నించుకేనియు లేదు దమము
శమము సత్యంబు మద్గతసారభక్తి, నీకు నగ్గలములు మహనీయచరిత. 48

వ. పరిశోధితుండ వయితి కలంక దొలంగి సుఖివి గమ్మని పలికి రాజునకు నవశ్యంబును నరకంబు చూచుట గలదు గావున నత్తెఱంగున కయి యేనును వాసవుండును నిన్నుం గడుఁగీ డగునచ్చోటు సొనిపితిమి సూర్యతనయపవననందనాదులనరకదుఃఖానుభావంబులు మాచేసినవెడమాయంబు లగుట నీకుఁ దెలిసె వారు పుణ్యలోకవాసు లయి యునికియు వాసవువాక్యంబులఁ దేటపడియె నని చెప్పి. 49

క. నీ వియ్యాకాశనదీ, పావనసలిలముల మునుఁగు భవ్యాత్మ భవ
ద్భావంబు విడుచు మానుష, భావవికారముల శోకబంధము లడఁగున్. 50

చ. పరమసుఖంబుఁ బొంది యతిభాస్వరులై విహరించునీదుసో
దరు లగుకర్ణముఖ్యుల ముదం బెసలారఁగఁ జూచె దీమహో
త్తరబహుసౌఖ్యనిర్మలపదంబున దివ్యవిహారలీలలం
బరఁగెద వేల యింకిచట బాంధవరక్షక రమ్ము చెచ్చెరన్ 51

ధర్మజుఁ డాకాశగంగావగాహంబుఁ జేసి దేవభావంబు నొందుట

సీ. అని పల్కి ధర్ముఁ డత్తనయునిఁ దోడ్కొని యయ్యెందఱును దోడ నరుగుదేర
నాకాశగంగయుపాంతంబునకుఁ బోవ నప్పుణ్యనది నమ్మహానుభావుఁ
డార్యసంస్తవనవాక్యంబులు సెలఁగ భవ్యస్నానమంగళ మాచరించి
మానుషతనువు నమ్మాత్రన విడిచి దివ్యం బగుసుహితదేహంబు దాల్చి
తే. వైరమత్సరస్నేహసం[2]వాసలౌల్య, గర్వశోకాదులైనహృద్గతవికార
ములఁదొలంగినిర్ధూమత్వమునవెలుంగు, పావకుఁడుఁబోలెశోభిల్లెఁబౌరవేంద్ర

వ. ఇవ్విధంబున నొప్పి మీతాత ధర్మనందనుండు బృందారకనాయకనారదాద్యుదారపురుషుల నభినందించుచు ధర్ముండును దారును దో నరుగుదేర దివ్యశక్తి నట నని మనోహరం బయినయొక్కయెడ 53

సీ. విస్ఫురద్బహురత్నవితతికనత్కనకాత్మకం బయినమహాసనమున
దేదీప్యమాన మై దివ్యాదయవదీధితిప్రతానం బెల్లదిశల వెలుఁగఁ
జక్రగదాద్యస్త్రసంతతి యుజ్జ్వలాత్యంతసుందరపురుషాకృతులను

1 మై వదనవికాసంబు వఱలుచుండ, నారాజ 2 వాదలౌల్య

జాఁడుమాళిసలీ [1]సమవేతనిజరూపములుఁ గల్గి భక్తిమై బలసి కొలువఁ
తే. దనదుమూర్తికి నెంతయుఁ దగు లోనర్చి
మున్ను చూచినయట్లగుమూర్తి యొప్ప
నరుఁడు కేవలసవినయపరత వెలుఁగఁ
బొలుచునారాయణునిఁ గాంచె భూపవర్య. 54

చ. కని మది నమ్మహాత్ముఁ డధికప్రముదంబు వహించె నొండెడం
గనుఁగొనియెం బ్రియం బుసఁగఁ గౌరవవంశవరేణ్య దీప్తిధా
ముని రవిపంక్తిలోనఁ బదుమూఁడవమూర్తి వెలుంగుచుండఁ గ
ర్ణుని మఱి భీమసేనుని మరుద్గణమధ్యగతత్వశోభితున్. 55

తే. అంగములభంగి తొల్లింటియట్ల యై యనూనతేజోవిరాజితులైనవారిఁ
గనియె [2]నశ్విసమీపవర్తనులఁ దత్సమానమూర్తుల వీక్షించె మాద్రిసుతుల.

చ. [3]ఉదితశశిచ్ఛవిం దరుణి నుత్పలగంధి నుదాత్తమూర్తి ద్రౌ
పది నచోటెల్లనుం దనప్రభఁ వెలుఁగొందఁగఁ జేయుదాని న
వ్విదితయశుండు చూచి మది విస్మయ మందఁగ నింద్రుతోడ ని
మ్మదవతి యెవ్వ రార్యజనమాన్యచరిత్ర యెఱుంగఁ జెప్పవే 57

-ఇంద్రుఁడు ధర్మజునకు దేవత్వంబు నొందినస్వజనంబులఁ జూపి చెప్పుట-

సీ. అనవుడు నతనితో నాతఁ డీభామ మహాలక్ష్మి ద్రౌపది యనఁగ ద్రుపదు
నికిఁ గూఁతురై యయోనిప్రభవం బగుమానుషరూపంబు మహితలీల
ముగఁ దాల్చి భవదనుభూతి సెల్లించె గౌరీశ్వరునాజ్ఞ వహించి వచ్చె
నని చెప్పి యల్లరమ్యాకృతు లేవురు గంధర్వవరులు నిక్కమలనయన

తే. యందు మీకు జన్మించినయకుమారు, లల్లవాఁడె మీతండ్రికి నగ్రజుండు
ప్రకటగంధర్వపతిధృతరాష్ట్రనాముఁ, డిందునతఁడంచుఁ జూపె నరేంద్రముఖ్య

వ. ఇట్లు ద్రౌపదీద్రౌపదేయాంబికేయుల తెఱం గెఱింగించి వెండియు నాఖండలుం
డు పాండవాగ్రజునకుఁ గర్ణుంజూపి భవదగ్రజుండు సూర్యునపరశరీరంబు కౌం
తేయుం డయి రాధేయుం డనం బరఁగినవాఁడు సుమ్ము చూడు మని పలికి సిద్ధ
సాధ్యవిశ్వదేవగణంబులతో నున్నవారు తత్తదంశప్రభూతు లయి వాసుదేవా
నుచరపరాయణు లగుచు వర్తించినసాత్యకికృతవర్మాదియాదవుల నాలోకింపుము.

క. అని చెప్పి చూపి యభిమన్యునిఁ జూచితె చంద్రుభంగి నుజ్జ్వలకాంతిం
దనరెడుఁ దదంశజాతుం, డనూనధృతిశాలి వీఁడె యంచుం జూపెన్ 60

వ. చూపి తదనంతరం బమ్మహాత్మునితోడ. 61

ఆ. పాండురాజు వీఁడె బహురత్నఖచితవిమాన మెక్కి గొంతి మాద్రి తనయు
పాంతభాగమున సుఖాసీనలుగ నాదువలను వచ్చుచున్నవాఁడు గంటె 62

---

1 సమభేదనిజ 2 నశ్వినిసామీప్యగతులఁ దత్స 3 ఉదితరవిప్రభం దరుణి

క. అదె భీష్ముఁడు వసువులకడఁ, గదిసి యెలమి నున్నవాఁడు గంటే ద్రోణుం
డిదె దివిజగురునిపాలఁ బ్రమద మెసఁగ వసించినాఁడు మాన్యచరిత్రా. 63

వ. అని పలుకుచుఁ జూపి గంధర్వయక్షగుహ్యకగణంబులలోఁ ద్రుపదవిరాటులను దదీయానుజతనుజవర్గంబులనుం దక్కనుం గలుగు కేకయపాండ్యప్రభృతినానాదేశాధీశులను బేరువేరం జెప్పుచుఁ జూపుచు భవదీయం బగుసమరంబునఁ బరిత్యక్తశరీరు లయి యుత్తమలోకంబులు వడసి యున్నవారల నవలోకింపు మని చెప్పె ననిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనుతో మునీంద్రా యిప్పుడు నీచెప్పినసుయోధనశకునిసైంధవులును గర్ణుండును గర్ణకుమారులును వెండియుం గలతత్పక్షభూపతులును ఘటోత్కచాదు లయినపాండవులవారును నీచెప్పినసకలజనంబులు నాకలోకంబున నెప్పుడు నుండుదురో యట్లు గాక కొంతకాలంబు నిలిచి క్రమ్మఱ మనుష్యాదిజన్మంబుల నొందుట కై యరుగుదెంతురో యిత్తెఱంగు విన వలతుం జెప్పవే యని యడిగిన నమ్మునిపతి యమ్మనుజపతితో నిట్లనియె 64

సీ. కురువర యిది దేవగుహ్యంబు మునివరుఁ
డైనవేదవ్యాసుఁ డతులకరుణఁ
జెప్పినయది నీకుఁ జెప్పెద సమవధా
నంబుతో వినుము సనత్కుమారుఁ
గలసెఁ బ్రద్యుమ్నుఁ డన్యులకు దురాసదం
బయినకుబేరలోకానుభవము
ధృతరాష్ట్రుఁ డొందెను సతియుఁ దానును నింద్రు
భవనంబునన నిల్చెఁ బాండునృపతి

తే. యాంద్రు రిరువురుఁ దో నిల్వ నమృతకరునిఁ
గూడె నభిమన్యుఁ డనిమిషగురుని నొందెఁ
దత్ప్రతీకాశుఁ డయినకోదండగురుఁడు
ద్వాపరాత్మకుఁ డయ్యె గాంధారవిభుఁడు. 65

క. రారాజు నాకనరకో, దారసుఖాత్యంతదుఃఖధానుంబులఁ బెం
పారియు హీనత నొందియుఁ, గౌరవకులనాథ పిదపఁ గలియం దొందెన్. 66

వ. అట్లపోలె నాకనరకంబు లనుభవించి. 67

ఆ. అతనితమ్ము లెల్ల యాతుధానావలిఁ, గలసి రాత్మజనకుఁ గలసె సూర్యుఁ
గర్ణుఁ డధిప వసువు గావున వినుము గంగాత్మజుండు వసువులందు నిలిచె 68

వ. ద్రుపదుండు విరాటుండు ధృష్టకేతుండును భూరిశ్రవుండును శల్యుండును శంఖుండను నుత్తరుండును విశ్వనామదేవతలఁ గలసిరి ధృష్టద్యుమ్నుండు హుతవహునిఁ గూడికొనియె నని చెప్పి యప్పరమసంయమి యప్పుడమిఱేనితో

వెండియు ని ట్లనియె 69

తే. వినుము ధర్మనందనుపుణ్యతనువునందుఁ
దగఁ బ్రవేశించి యున్నవిద్యామయాత్ముఁ
డైనవిదురుండు నమ్మహితాత్మబోధ
శాలియును ధర్ముఁ గూడిరి సచ్చరిత్ర 70

సీ. కమలగర్భునినియోగంబున నిజయోగబలము గైకొని బలభద్రదేవుఁ
డంబుధి కరిగి యనంతుఁ బరమమూర్తిఁ గలసె నత్తెఱఁగు మున్నలఘుకీర్తి
ధన నీకుఁ జెప్పితిఁ దక్కటివృష్ణిభోజాంధకు లెల్ల గుహ్యకగణంబుఁ
గూడిరి కృష్ణుసంక్రీడకుఁ బాత్రంబులైనషోడశసహస్రాంగనలును

తే. విధినియుక్తకాలంబున విను సరస్వతీజలంబుల మునిఁగి యుత్కృష్టమగుని
జాప్సరోభావ మొంది నారాయణునియు,పాంతచారిణు లైరి ప్రహర్ష మెసఁగ.

చ అనుమరణంబునం దగ మురాంతకు రుక్మిణి సెందె లక్ష్మి న
వ్వనరుహనేత్రుతక్కఁగలవామవిలోచన లేడ్వురుం దదీ
యనుతతనుప్రవేశనసమాచరణం బొనరించి రవ్వరాం
గనలును లక్ష్మియంశములె కావునఁ గౌరవవంశవర్ధనా. 72

వ అని చెప్పి యమ్మహాయుద్ధంబున మృతు లైనయట్టివారును నేను మున్ను ప్రసం
గించినయట్టివారును బ్రసంగింపనివారును నిట్టిట్టి గతిం బ్రాపించి రని నాచే
తం జెప్పంబడినవా రెల్లను నిజార్హప్రకారంబుల సురాసురయక్షగుహ్యక
గంధర్వబృందంబులం జెందిరి కురునందనా నీయడిగిన తెఱం గెఱింగించితి నని
వెండియు. 73

తే వినుము పాండవకౌరవవిషయ మైన, యట్టియితిహాస మే నుపాఖ్యానజాత
సహిత మగునట్లుగా సమస్తంబు మహిత, విస్తరంబుగఁ జెప్పితి విశదభంగి

వ కృష్ణద్వైపాయనమునీంద్రుండు సత్ప్రసాదభరితుం డై యాజ్ఞాపింప నట్లు[1]తదీ
యాజ్ఞ వడసి తద్దయాలబ్ధప్రజ్ఞావిశేషుండ నై యశేషంబును వివరింప నమ్మ
హాత్ముకారుణ్యంబున నిమ్మహనీయేతిహాసంబు [2]సమాధానమానసుండ వై యా
కర్ణించి నీవును బహుళపుణ్యాత్ముండవుఁ గృతార్థుండవుఁ బరమార్థవిదుండవు
నైతి వని యిట్లు సాంద్రానందసంపాదనశీలుం డై. 75

క శ్రీనిత్యత్వప్రమతా, ధ్యానకుతూహలనిరూఢతాస్తవ్యాపాం
గా నిర్భరవేదవ్యా,సానేకవచోనుషంగ హరిహరనాథా 76

వ దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయునకుఁ జెప్పె నట్లు సర్పయాగసమయ
ప్రవృత్తం బైనమహాభారతం బంతయుఁ దత్సభాగతుం డైనరోమహర్షణ
నామధేయుండు సాత్యవతేయశిష్యుండును బండితప్రవరుండును నగుసూతుని

1 తదీయాజ్ఞ వడసి తద్దయాలబ్ధవిజ్ఞానవిశేషుండ నై 2 సమాధానమానసియుండ వై

పుత్త్రుం డైనయుగ్రశ్రవుం డనియెడుకథకుండు సమ్యగవధానంబున నాకర్ణిం
చినవాఁ డగుటను సమాశ్రితవత్సలుం డైనయాకృష్ణద్వైపాయను ననుగ్ర
హంబునఁ దత్కథాసాకల్యవివరణవిశారదుం డై యుండు నతండు నైమిశా
రణ్యపుణ్యక్షేత్రంబునందు శౌనకుం డనుకులపతి మొదలుగాఁ గలకొందఱు
మహామునులు సత్రయాగం బాచరించు చుండ నయ్యెడకుం జని వారలం
గాంచినఁ బుణ్యకథాశ్రవణకౌతుకాధీనమానసులై యమ్మాననీయులు పుణ్యా
త్మకుం డైనయక్కథకునకు సముచితార్చనంబులం బ్రియం బొనర్చి కథా
కథనంబుఁ బ్రసంగించినం బ్రీతుం డై యాతం డేమి తెలుంగుకథ వినం గో
రెద రనుటయు నప్పరమార్థపరాయణు లతనితోడ నెయ్యది హృద్యంబును
నపూర్వంబును సమగ్రజ్ఞానప్రదంబును నఘనిబర్హణంబును నైనయది య
క్కథ మాకు విన నిష్టం బని పలుకుటయు. 77

క. అతఁ డింతటిది మహాభా,రతంబ యనునిశ్చయము దిరంబుగ మతిసం
గత మగుడు నమ్మహాత్ముల, కతివిశదము గాఁగ నిమ్మహాకథ సెప్పెన్ 78

వ. చెప్పి యి ట్లనియె నట్లు జనమేజయుండు సర్పయాగకర్మానుష్ఠానంబులయెడ
వైశంపాయనువలన నివ్విను తేతిహాసంబు విని విస్మితుండును బ్రమోదభరితుం
డును నయ్యె నక్కాలఁదిఁ దదీయయాజకులు యజనసమాపనవిధి యనుష్ఠించి
రయ్యుధిష్ఠిరానుజపుత్త్రపౌత్త్రుఁ డత్తెఱంగున భుజంగంబులయాపద దీర్చిన
యాస్తీకు నభ్యర్చనంబున నత్యంతసంతుష్టునిం జేసి యతని నివాసంబునకు
ననిచి పుచ్చి ఋత్విజు లాదిగా నఖిలబ్రాహ్మణులకు బహుధనంబు లొసంగి
వినయం బెసంగ నామంత్రితులం జేసిన వారలు నిజనివాసంబులకుం జనిరి
వైశంపాయనుఁ బెంపారుసవిశేషపూజనంబులఁ బరితోషితుం గావించి దేవోప
చారంబులఁ గృష్ణద్వైపాయనమునీంద్రుం బూజించి యజ్ఞనపతి సకలజనం
బులు ప్రస్తుతింప విభవంబు శోభిల్లఁ బురంబుఁ బ్రవేశించె 79

సీ. అని చెప్పి యాశౌనకాదిమునీశ్వరగణముతో మఱియు నక్కథకుఁ డింపు
మిగులంగ ని ట్లను మేటిమునీశ్వరసంఘంబులో నెల్ల సత్యదర్శి
సర్వవిధిజ్ఞాత సర్వవిజ్ఞానభవ్యాత్ముండు సర్వేంద్రియప్రబోధ
శాలి సర్వజ్ఞుండు శౌచశాంతిక్షమాదాంతితపోనిత్యతావిభాసి

తే. యాప్తసర్వవిధైశ్వర్యుఁ డఖిలసాంఖ్య, యోగభేదవిదుండు ధర్మోపదేశ
చతురవాగ్విలాసుండు నిస్తత్త్వసస్తు, వేదిసాత్యవతేయుండు వేసమయుఁడు.

వ. పాండవులకీర్తిం బ్రకటించుటకును మఱియుం గొందఱు జనపతులచరిత్రంబులు
జనుల కెఱింగించుటకును దేవదేవుం డగువాసుదేవుని సంక్రీడావిశేషంబులు
వివరించుటకును సర్వదేవజాతులజన్మంబులును దదీయసాయుజ్యంబులును దేట
పఱుచుటకును సకలధర్మంబులునుం దెలుపుటకును గాఁ బంచమవేదం బయి

రఁగునిమ్మహాభారతసంహిత యొనర్చె నిమ్మహితేతిహాసంబు సంవత్సరత్రయ
ృతంబు దీనివిశేషంబు వినుండు 81

మలధర్మార్థకామమోక్షములగుఱిచి
మొలయు తెరు [1] వెద్దియును నిందుఁ గలుగునదియు
యొండెడలఁ గల్గు దీన లేకుండు చొప్పు
క్కొకంటను లేదు వేదజ్ఞులార. 82

గాత్ములార యీపుణ్యేతిహాసంబు జనమేజయుఁడు సేయుసర్పమఖము
కాలంబునం దట్లు కారుణికోత్తముఁ డైనవేదవ్యాసుఁ డాదరమున
గాజ్ఞాపనము సేయ నతనిశిష్యుఁడు లోకనుతుఁడు వైశంపాయనుండు సెప్పె
న్నరేంద్రుఁడు విన నాసభ నిలిచి సవినయభక్తికముగ విననవాఁడఁ
కథనశక్తియు నమ్మునికరుణవలనఁ, గలిగె నాకిత్తెఱంగున గారవించి
మారు విను చుండఁ జెప్పెదు మేటిపదము,గంటి మంటి మీఁదయ పెంపుకతనఁ జేసి.

అని పలికి వెండియు 84

ఫలశ్రుతి

అలఘుమతులార పర్వంబుల నీయితిహాసరత్నమును వినిన నఘం
బులు వాయు నాకలోకము, గలుగును సిద్ధించు ముక్తికాంక్షిత మైనన్. 85
ఆద్యంతంబును నీయన, వద్యకథ వినంగఁ గనినవారికిఁ బాయున్
పద్యంబ బ్రహ్మహత్యా,పద్యము మొదలైనపాపవర్గం బెల్లన్. 86
పరపితృకార్యంబుల భూ,సురులకు దీని వినిపించుసుకృతాత్ముఁడు ద
త్కరణఫలంబుల నధిక,స్ఫురితంబుగఁ బడయు సహితబోధనులారా. 87
మానసముల నింద్రియముల, నేనియుఁ జేయంగఁబడిన యేనఃపుంజం
బీనిర్మలేతిహాసము, వీనుల నొక్కింత సిలుక విరియు సకలమున్. 88
భ్రాజితవృత్తిమెఁ బరఁగుభారతసంహిత సంయమీంద్రులా
రా జయనామకంబునను రాజిశభంగి జగత్త్రయంబునం
బూజితకీర్తి యై నెగడుభూరిజయోన్నతిఁ గంద్రు దీనిచే
రాజు లిలానుకుల్ మఱి యరాతుల గెల్తురు విన్నయంతటన్. 89
భారత మర్థితో వినిన భక్తిఁ బఠించిన శ్రీయు నాయువున్
భూరియశంబునుం బ్రమదమున్ దృఢవిద్యయుఁ గల్గు వారి కే
కోరిక లైన వేగ మొనఁగూడు సుపుత్త్రునిఁ గాంచు సద్వరున్
గారవ మొప్పఁగాఁ బడయు గర్భిణియున్ వరుసం గుమారియున్. 90
శిక్షితచిత్తులార శుభసిద్ధులు వొందు ననేకజన్మపా

1 పెద్దియు నిందుఁ ..గల్గి దీన లేకుండు -చొప్పు.

పక్షపణంబునన్ వెలుఁగు భారతసంహిత కెల్లఁ బుండరీ
కాక్షుని వాసుదేవుఁ బ్రకటార్థముగాఁ గని విన్నమానవుం
డక్షయపుణ్యలోకములయందు రమించు నిరామయస్థితిన్. 91

ఉ. వ్యాసమునీంద్రసారకరుణాతిశయంబున భారతార్థము
ద్భాసిత మైనయట్టినుతభాగ్యునకున్ సకలాగమార్థసం
వాసన మావహిల్లు జనపంక్తులు గీర్తన సేయ శశ్వదు
ల్లాసముఖానుభూతి నచలస్థితి నొప్పు నతం డుదాత్తుఁ డై. 92

వ. అని యిట్లు సమస్తపురాణపారీణుం డైనసూతుండు. 93

చ. పరమపదాప్తిహేతు వగుభారతసంహిత శౌనకాదిభూ
సురవరు లింపునం గరఁగుచొప్పునఁ జెప్పిన వారు మోదసం
భరితతఁ బొంది యక్కథకు బ్రాఁతిగ నర్చితుఁ జేసి రర్మిలిన్
హరిహరనాథ సర్వభువనార్చిత నన్ దయఁజూడు మెప్పుడున్. 94

ఉ. పావన దుర్దశాపహ శుభప్రదమూర్తి సుధానుభూతిసం
జీవితభక్తలోక తులసీదళదామ కపాలమాలికా
భావిభవాభిరామ పరిపక్వతపఃఫలరూప సాంఖ్యవి
ద్యావహ యోగశక్తివిశదాద్భుతఖేలన లోకపాలనా. 95

క. దేవాదిచతుర్విధభూ,తావాసా సుకృతహృదయ హరివిలాసా
కేవలభావానందమ,యా వేదవ్యాసవర్ణనాయాఢదయా. 96

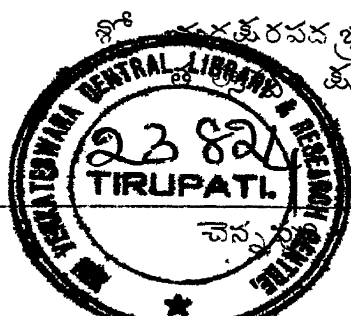
మాలిని. అకృతకమధురోక్తివ్యాప్తసందీప్తసారా
సకలభువనరక్షాశాలిశుంభద్విహారా
శుకజనకమనీషాశుద్ధబుద్ధానుభావా
సకృపకృతవిలాసా సంభృతానందభావా. 97

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతమునందలి స్వర్గారోహణపర్వం
బు సర్వంబు నేకాశ్వాసము.

శ్రీ మ దాం ధ్ర మ హా భా ర త ము

సం పూ ర్ణ ము.

శ్లో. ...దక్షరపదభ్రష్టం మాత్రాహీనం తు యద్భవేత్,
...తు క్షమ్యతాం దేవ నారాయణ నమోఽస్తు తే.

చెన్నపురి 'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1928.